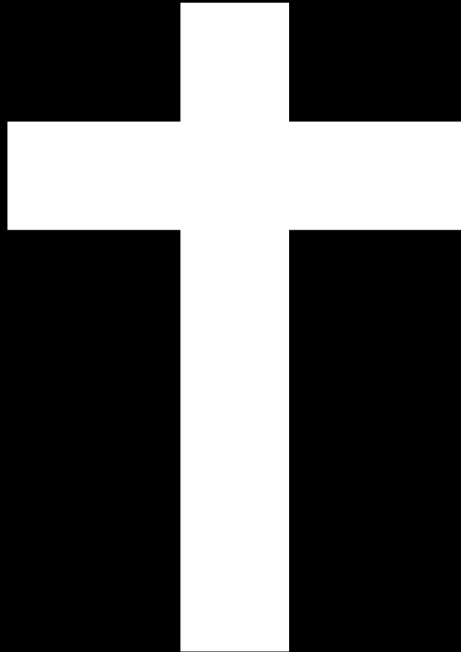

Aadi keyri: linjiila
iisaa almasihu

New Testament in Fulfulde, Maasina

Aadi keyri: linjiila iisaa almasiihu
New Testament in Fulfulde, Maasina

copyright © 2005 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Maasina Fulfulde (Fulfulde, Maasina)

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2005, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Fulfulde, Maasina

© 2005, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents.

For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-03-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022

680239a9-8aa6-5bc3-b42f-dc560bee09b8

Contents

Matta	1
Marka	46
Luuka	73
Yuhanna	118
Golle Nelaabe	153
Romankoo6e	193
1 Korintunkoo6e	211
2 Korintunkoo6e	227
Galaatiyankoo6e	238
Efeesunkoo6e	244
Filipiyankoo6e	250
Koloosiyankoo6e	254
1 Tesaloniikiyankoo6e	258
2 Tesaloniikiyankoo6e	262
1 Timote	264
2 Timote	269
Titus	272
Filemon	274
Ibaraninkoo6e	275
Yaakuuba	289
1 Piyeer	294
2 Piyeer	299
1 Yuhanna	302
2 Yuhanna	307
3 Yuhanna	308
Yahuuda	309
Banngingol	311

Linjiila Iisaa Ngedu Matta

Haala dammbe Iisaa

¹ Dammbe Iisaa Almasiihu, taanii Daawuuda, taanii Ibarahiima, annii:

² Ibarahiima rimi Isiyaaka,

Isiyaaka rimi Yaakuuba,

Yaakuuba rimi Yahuuda e mijiraaፎe mum,

³ Yahuuda rimi Fares e Sera, ፎee ngoni ፎe o rimdi e Tamara,

Fares rimi Hisuruuna,

Hisuruuna rimi Aram,

⁴ Aram rimi Aminadaabu,

Aminadaabu rimi Nasuuna,

Nasuuna rimi Salmon,

⁵ Salmon rimi Bo'es, oo woni mo o rimdi e Rahab,

Bo'es rimi Obed, oo woni mo o rimdi e Ruut,

Obed rimi Yessa,

⁶ Yessa rimi Daawuuda kaananke oo.

Daawuuda rimi Suleymaana, oo woni mo o rimdi e debbo ፋlalaፋo Uriya,

⁷ Suleymaana rimi Robo'am,

Robo'am rimi Abiya,

Abiya rimi Asa,

⁸ Asa rimi Yusafat,

Yusafat rimi Yoram,

Yoram rimi Ujiya,

⁹ Ujiya rimi Yotam,

Yotam rimi Akas,

Akas rimi Hejekiya,

¹⁰ Hejekiya rimi Manaasa,

Manaasa rimi Amon,

Amon rimi Yusiya,

¹¹ Yusiya rimi Yekuniya e mijiraaፎe mum.

Dum hawrii e jamaanu nde Yahuudiyankooፎe konaa so naፋiraa Baabila ndee.

¹² Caggal ፎe konaama ፎe naፋaama Baabila,

Yekuniya rimi Salaatiyel,

Salaatiyel rimi Jorobaabel,

¹³ Jorobaabel rimi Abihuda,

Abihuda rimi Eliyakim,

Eliyakim rimi Ajora,

¹⁴ Ajora rimi Sadok,

Sadok rimi Akim,

Akim rimi Eliyuda,

¹⁵ Eliyuda rimi Eliyaajaru,

Eliyaajaru rimi Mattan,

Mattan rimi Yaakuuba,

¹⁶ Yaakuuba rimi Yuusufu, jom suudu Mariyama,

Mariyama woni inna Iisaa noddirteፋo Almasiihu oo.

¹⁷ No dammbe dee njokkondirta iwde Ibarahiima faa yottii Daawuuda, jamaanuuji sappo e nay hawrata, iwde Daawuuda faa yottii nde Yahuudiyankooɓe konaa naɓiraa Baabila, jamaanuuji sappo e nay hawrata, iwde nde Yahuudiyankooɓe konaa naɓiraa Baabila faa yottii Almasiihu oo, jamaanuuji sappo e nay hawrata.

Haala pinaade Iisaa Almasiihu

¹⁸ No Iisaa Almasiihu finiri annii: Mariyama inniiko oo yo cabbaado Yuusufu, kaa fade makko suddeede, Ruuhu Ceniido wadi mo cowiido. ¹⁹ Yuusufu cabbudo mo oo yo neddo poocciido, ana wani hersa makko, miili yaltude e cabbugal ngal e cuucuukka. ²⁰ Nde o miili dum ndee, malaa'ika Joomiraado wari e makko ley koydol, wii mo:

—Aan Yuusufu, taanii Daawuuda, pati hul ɓamde Mariyama, sabi ɓinngel o saawi ngel e Ruuhu Ceniido iwi. ²¹ O riman ɓiddo gorko, inndiraa mo Iisaa. Sabi oon hisinan yimɓe mum e luutti mum'en dii.

²² Dum fuu, dum wadii yalla haala ka Laamdo yottiniri annabaajo oo kaa ana tabita nde oon wii:

²³ «Surba oo ɓaman reedu,
rima ɓiddo gorko,

oon inndirte Immaanuwel.»*

Maanaa innde ndee yo: «Laamdo ana wondi e meeden».

²⁴ Nde Yuusufu fini ndee, wadiri no malaa'ika Joomiraado oo wiirunoo dum nii. O ɓami Mariyama, ²⁵ kaa o reentaali e mum faa ɓeyni ɓiddo gorko. Yuusufu inndiri oon Iisaa.

2

No jom'en annde ngardi faa yeewa Iisaa

¹ Iisaa fini Baytilaama ley leydi Yahuudiya e jamaanu laamu Hirudus. Jom'en annde iwrii funnaange, ngari Urusaliima. ² Nde ɓe ngari ndee, ɓe mbii:

—Hoto kaananke Yahuudiyankooɓe dimaado jooni oo woni? Min njii hoodere makko ɓanngii funnaange, min ngarii sujidande mo.

³ Oon kabaaru jiiɓi hakkille Hirudus, kaɓum e Urusaliimankooɓe fuu. ⁴ O noddi hooreeɓe yottinooɓe sadaka ɓee e dunkee'en Sariya ɓee fuu, o lamndii dum'en hoto Almasiihu oo foti rimeede. ⁵ Be njaabii mo, ɓe mbii:

—Baytilaama ley leydi Yahuudiya, sabi ko annabaajo oo winndunoo koo annii:

⁶ «Aan, Baytilaama, leydi Yahuudiya,

tayoral a wanaa ngeenndi pamardi barke e geelle Yahuuda mawde dee.

Sabi ardotoodo iwan e maa,

garoowo durde Israa'iilankooɓe, yimɓe am.»*

⁷ E ley dum, Hirudus noddi jom'en annde ɓee e cuucuukka, lamndii ɓe wakkati mo hoodere ndee ɓanngi oo. Been pammini mo. ⁸ Caggal mum, o neli ɓe Baytilaama, o wii ɓe:

—Njehee, kumpitoyo-don kabaaru cukalel ngel faa tayoron. So on njii ngel, kumpitee kam yalla mido yaha miin duu, mi sujidanoya ngel.

⁹⁻¹⁰ Nde ɓe nani ko kaananke oo haali koo ndee, ɓe mbitti. Non ɓe coynii hoodere nde ɓe njiinoo funnaange ndee. Ko ɓe njii nde koo, ɓe ceyii seyo manngo sanne. Nde ardii ɓe yaade. Nde nde yottii do cukalel ngel woni doo ndee, nde darii. ¹¹ Be naati ley galle oo, ɓe njii cukalel ngel e inna mum Mariyama. Be korfii, ɓe kujidani ngel, ɓe kumti gineeji maɓɓe, ɓe teddiniri ngel kaɓe e gowe e dace uurooje biyeteede miiri. ¹² Caggal dum, Laamdo daalii ɓe ley koydol pati ɓe mbirfitoo to Hirudus, ɓe kootiri leydi maɓɓe laawol gonngol.

* **1:23** Esaaya 7.14 * **2:6** Mika 5.1

No Yuusufu dogiri suudoyaade Misira

¹³ Nde 6e mbitti ndee, malaa'ika Joomiraado wari e Yuusufu ley koydol, wii dum:
—Imma, 6am cukalel ngel e inna mum, dogu njahaa Misira, keddo-daa ton faa nde mbii-maa-mi ngartaa. Sabi Hirudus waran tewtude cukalel ngel faa wara dum.

¹⁴ Yuusufu immii jemma, nabi cukalel ngel e inna maggel Misira. ¹⁵ O heddi ton faa Hirudus maayi, yalla haala ka Laamdo yottinirnoo annabaajo oo kaa ana tabita nde oon wii:

«Mi noddii biyam gondo Misira.»†

No Hirudus masinbiniri sukaabe Baytilaama

¹⁶ Nde Hirudus faami jom'en annde 6ee njammbike dum ndee, mettaa sanne. O yamiri sukaabe wor6e Baytilaama e dakkol mum fuu mbaree, gila keccoy faa hebu6e duubi didi. O wadi dum hakke palaade de jom'en annde 6ee ndokki mo tayoral mum dee. ¹⁷ Dum tabitirii haala ka Laamdo yottiniri annabi Yereimiya kaa nde oon wii:

¹⁸ «Wullaango nanaama ley ngeenndi Rama,
kajum e bojji e boytaali:

Dum Rahiilu‡ woyata cukaloy mum.

O ja6aali waaltineede, sabi koy keddaaki.»§

No Yuusufu wartiri leydi Israa'iila

¹⁹ Caggal maayde Hirudus, malaa'ika Joomiraado wari e Yuusufu to Misira too ley koydol, ²⁰ wii dum:

—Imma, wirfintin cukalel ngel e inna mum leydi Israa'iila, sabi yidunoo6e warde suka oo 6ee maayii.

²¹ Yuusufu immii, nabi cukalel ngel e inna mum leydi Israa'iila. ²² Kaa o nanii Arikilawus loomtiima baam mum Hirudus laatike kaananke Yahuudiya, o huli yaade ton. Ley dum, Laamdo jeertini mo ley koydol, o yehi leydi Galili, ²³ o hodoyi ngeenndi mbiyeteendi Nasaraatu. Non dum laatorii so dum tabintini ko annabaabe 6ee mbiinoo koo: «O wiyete Nasaraatunke.»

3

No Yaayaa waajorii

¹ E oon jamaanu, Yaayaa mo lootogal batisima 6anngi. Omo ooynoo ley ladde jeereende Yahuudiya, omo wiya:

² —Tuubee, sabi Laamu Laamdo 6attiima.

³ Oo woni mo annabi Esaaya sappinoo, nde wiinoo:
«Neddo ana ooynoo ley ladde jeereende, ana wiya:

Moyyinee laawol Joomiraado ngol,

ndartinee dati makko!»*

⁴ Kaddungal Yaayaa yo capiraangal lee6i ngeloo6a, omo humii nguruwol. Nguure makko yo buureeti e njuumri ladde. ⁵ Yim6e iwri Urusaliima e leydi Yahuudiya e seraaji maayo Urdun fuu, ngari e makko. ⁶ E6e njaadira luutti ma66e, Yaayaa looti 6e lootogal batisima ley maayo Urdun.

⁷ Nde o yii Farisa'en e Saduki'en heew6e ana ngara faa lootee lootogal batisima ndee, o wii dum'en:

—Bi66e bolle! Homo jeertini on ndogon jukkungo waroowo? ⁸ Ngollee golleeji kawrooji e tuubal. ⁹ Pati miilee e berde mon: «Minen, min taaniraa6e Ibarahiima.» Sabi mido wiya on: Laamdo ana waawi waylitinde dee kaaye laato 6i66e Ibarahiima!

† 2:15 Hosee'a 11.1 ‡ 2:18 Rahiilu woni jom suudu Yaakuuba. Mo yim6e Israa'iila njogorii hono inna mum'en.

§ 2:18 Yereimiya 31.15 * 3:3 Esaaya 40.3

¹⁰ Jooni, jammberede ndee huncaama faa soppa dadi ledde. Ndennoo, lekki fuu ki rimataa bidde lobbe, soppete, wedee e yiite.

¹¹ Miin, ndiyam mbatisiran-mi on faa hollita on tuubii. Kaa garoowo caggal am oo, kajum buri kam baawde, mi fotaa fay soccude pade makko. Kanko, Ruuhu Ceniido e yiite o batisirta on. ¹² O lanndinike faa o hennoo jamri makko faa laaba. O moobta jamri makko ley beembaal, kaa jaande ndee o duppiran dum yiite nge jifataa.

No Iisaa lootiraa lootogal batisima

¹³ Oon wakkati fuu, Iisaa iwi Galili, wari maayo Urdun to Yaayaa, yalla Yaayaa ana loota dum lootogal batisima. ¹⁴ Kaa Yaayaa ujii, wii mo:

—Aan haani lootude kam, hono aan ngardataa ga am faa mi loote?

¹⁵ Iisaa jaabii mo, wii:

—Walaa baasi, jabu ngadaa non, sabi hono non kaan-den hibbinirde ko dartii fuu.

Nden, o jabi. ¹⁶ Iisaa lootaa tan, yeeni iwde e ndiyam dam. E oon wakkati, kammu oo udditii, o yii Ruuhu Laamdo ana jippoo no wuugaandu nii, ana wara e makko. ¹⁷ Don daande iwri dow kammu, wii:

—Oo doo yo Biyam mo korsin-mi, mo cubii-mi.

4

No Ibiliisa ndaardi seytoraa Iisaa

¹ E oon wakkati, Ruuhu Ceniido nabi Iisaa ley ladde jeereende, yalla Ibiliisa ana tewta seytaade mo. ² Iisaa jaamaali faa wadi balde capande nay jemma e jalooma. Caggal dum, o yolbi. ³ Nii, Ceytotoodo oo battitii mo, wii mo:

—So a Bii Laamdo, yamir dee kaaye laatoo jaamdu.

⁴ Kaa o jaabii oon, wii:

—Ana winndii: «Wanaa jaamdu tan neddo wuurdata, ko neddo wuurdata dee, haala fuu ka Laamdo haali.»*

⁵ Caggal dum, Ibiliisa nabi mo Urusaliima ngeenndi ceniindi ndii, darni mo dow lenje-lenje Suudu Dewal Mawndu, ⁶ wii mo:

—So a Bii Laamdo, suur njippo-daa e leydi. Sabi ana winndii: «Laamdo yamiran malaa'ika'en mum njaabite pati koyngal maa gaajo e haayre.»†

⁷ Oon wii mo:

—Ana winndii kase: «Pati ittu koro Laamdo, Joomiraado maa.»‡

⁸ Kase Ibiliisa nabi mo dow waamnde haayre toownde sanne, holli mo laamuuji aduna dii fuu e darja mum'en, ⁹ wii mo:

—Mi hokkete dum doo fuu so tawii a sujidanii kam.

¹⁰ Oon wii mo:

—Fottanam too, Ibiliisa! Sabi ana winndii: «Laamdo Joomiraado maa tan kaan-daa sujidande, kanko tan kaan-daa rewde.»§

¹¹ Oon wakkati fuu, Ibiliisa seli e makko. Malaa'ika'en ngari e makko, ana ngollana mo.

No Iisaa fuddiri golleeji mum ley Galili

¹² Nde Iisaa nani Yaayaa uddaama ley kasu ndee, o wirfitii Galili. ¹³ O eggi Nasaraatu, o hodoyi Kafarnahum e daande weendu nduu ley leydi Jebulon, kajum e Naftali, ¹⁴ yalla ana tabintina haala ka Laamdo yottiniri annabi Esaaya kaa nde oon wii:

¹⁵ «Leydi Jebulon e leydi Naftali
gonde dow laawol weendu,
caggal maayo Urdun,

* 4:4 Fillitagol Tawreeta 8.3 † 4:6 Jabuura 91.11-12 ‡ 4:7 Fillitagol Tawreeta 6.16 § 4:10 Fillitagol Tawreeta 6.13

e Galili hodorde yimbe 6e nganaa Yahuudiyankoo6e:

¹⁶ Leɗol gonnoongol e nimre ngol
yii fooyre mawnde.

Wuur6e e ley leydi maayde ni66undi,
fooyre yaaynani dum'en.»*

¹⁷ Gila nden, Iisaa fuddi waajaade ana wiya:
—Tuubee, sabi Laamu Laamdo 6attiima.

No Iisaa noddiri taalibaa6e aranndee6e

¹⁸ Iisaa ana yahannoo dow fonngo weendu Galili, o yii wor6e didon mijiraado e mawniraado, Simon noddirteedo Piyeer e mijum Andire ana tippoo bubbi mum'en ley weendu nduu, yo awoobe. ¹⁹ Iisaa wii 6e:

—Njokkee kam, mi wada on awoobe yimbe.

²⁰ Don e don 6e njoppi bubbi ma66e dii, 6e njokki e makko. ²¹ O yehi yeeso, o yii kasen rimdaa6e didon wo66e, 6i66e Jebede, Yaakuuba e mijum Yuhanna ana ley laana. Kam6e e baam ma66e Jebede, e6e moyyintina bubbi ma66e. O noddi 6e. ²² Don e don 6e njoppi laana kaa e baam ma66e fuu, 6e njokki e makko.

No Iisaa waajorii e no selliniri yimbe

²³ Iisaa yiilii ley leydi Galili fuu omo waajoo e ley cuudi baajordi ma66e, omo ooynoo Kabaaru Lobbo haala Laamu Laamdo oo, kasen omo sellina sii jawuuji e ellaaji fuu.

²⁴ Kabaaru makko saakii ley leydi Siriya fuu. Omo waddanee sii jaw6e fuu, laddaa6e e kirikiraabe, kajum e wooy6e, o sellini dum'en. ²⁵ Jamaa keewdo sanne jokki e makko iwru6o Galili e leydi ndi geelle sappo e Urusaliima e Yahuudiya e caggal maayo Urdun.

Waaju Dow Waamnde Haayre

(Baabuwol 5—6—7)

5

¹ Nde Iisaa yii jamaa oo heewii ndee, o ɗabbi dow waamnde haayre, o joodii ton. Taalibaa6e makko 6ee ngari e makko, ² o fuddi waajaade 6e, o wii:

Haala mbelko'aaku

³—Been annditin6e yonkiiji mum'en ana lo'i, mbelii hoore,
sabi kam6e njey Laamu Laamdo oo!

⁴ Been woyoo6e, mbelii hoore,
sabi Laamdo waaltinan 6erde mum'en!

⁵ Been leydinkinii6e, mbelii hoore,
sabi 6e ke6an leydi ndi Laamdo fodani 6e ndii!

⁶ Been yolbu6e fooccitaare so domdi dum, mbelii hoore,
sabi 6e kaaran 6e domditan!

⁷ Been yurmotoo6e, mbelii hoore,
sabi Laamdo yurmoto 6e!

⁸ Been laa6u6e 6erde, mbelii hoore,
sabi 6e njiyan Laamdo!

⁹ Been waddoo6e jam, mbelii hoore,
sabi 6e noddirte 6i66e Laamdo!

¹⁰ Been torraa6e kammari fooccitaare, mbelii hoore,
sabi kam6e njey Laamu Laamdo oo!

¹¹ On mbelii hoore so yimbe njennii on, torrii on, kappii on sii boneeji fuu saabe am.

¹² Ceyee, mbeltee, sabi mbarjaari mawndi ana doomi on dow kammu. Sabi hono non annabaa6e adii6e on 6ee torriraa.

* 4:16 Esaaya 8.23—9.1

Haala lamdam e fooyre

¹³—Onon ngoni lamdam aduna oo. Kaa so lamdam njootii lammude, kodum lamminta dum? Dam nafataa fay huunde! Ko dam waawi wadeede tan, tippeede sella, yimbe njaabba dam.

¹⁴ Onon ngoni fooyre aduna oo. Ngalluure jibaande dow waamnde haayre waawaa jooofude. ¹⁵ Fay gooto hubbataa lampa, so hippa hen kaakol. Ko wadata dee, sinndan ka, ka yaaynana gondo e suudu nduu fuu. ¹⁶ Hono non fooyre moodon haani yaaynirde yeeso yimbe, yalla ebe njiya golleeji lobbi di ngadaton dii, be njetta Baabiraado moodon gondo dow kammu oo.

Ko Isaa janngini banngal Tawreeta

¹⁷ —Pati cikkee mi gardo ittude Sariya binndaado ley Tawreeta naa ley dewte annabaafe oo. Mi waraali ittude mo, mi gardo hiibinde mo. ¹⁸ Mido haalana on goonga: so nii kammu e leydi ana keddi, wanaa tobbel wanaa masel tosataake e Sariya oo faa nde fuu tabiti. ¹⁹ Dum nee, boofudo ko buri fuu famdude e jamirooje dee, so janngini wobbe faa ngada non, laatoto burdo famdude e Laamu Laamdo. Kaa neddo fuu jokkudo sariya oo, so janngini wobbe ngada non, laatoto mawdo e Laamu Laamdo. ²⁰ Sabi mido wiya on: so on buraali dunkee'en Sariya e Farisa'en foocitaare, on naatataa e Laamu Laamdo abada.

Haala tikkere

²¹—On nanii njaatiraafe meeden bee mbiyanooma: «Pati jaadu hoore, jaadudo hoore fuu, ana haandi e sareede.»* ²² Miin noo mido wiya on: tikkando sakiike mum fuu, ana haandi e sareede. Oon biido sakiike mum «Meerejo» darnete yeeso sariya burdo fuu naawde. Kasen neddo fuu biido mo «Nuykaado» ana haandi e naatude yiite jahannama. ²³ Ndennoo, so a warii e ittirde sadaka faa cakko-daa, a miccitike don e don sakiike maa ana jogani maa metti, ²⁴ yoppu don sadaka maa oo, njahaa njaafondiroyaa e sakiike maa oo tafon, so kebaa wartude cakko-daa.

²⁵ So won gullaniido ma saabe namaande, odon njaada sariya, yaawnu ndewritaa e joomum fade moodon yottaade, pati o wade e juude caroowo, oon wade e junngo kayboowo kasu, nden kaa, udde-daa e kasu. ²⁶ Mido haalane goonga: abada a yaltataa so a yobaali ko ndewete-daa koo faa laaba.

Haala jeenu

²⁷—On nanii wiyanooma: «Pati jeenu!»† ²⁸ Miin noo mido wiya on: yeewrudo debbo janano muuyo fuu, jeenii e ley bernde mum. ²⁹ Ndennoo, so yitere maa naamere luuttinte, sol nde tippo-daa nde to woddi! Mbaasaa salndu maa wooturu buri moyyande ma diina caldi maa dii fuu mbedee e jahannama. ³⁰ So junngo maa naamoo luuttinte, tayu ngo tippo-daa ngo to woddi: mbaasaa salndu maa wooturu buri moyyande ma diina caldi maa dii fuu naata jahannama.

Haala ceergal

³¹—Wiyanooma kasen: «Ceerdo jom suudu mum fuu, yo hokku dum talkuru ceergal.»‡ ³² Miin noo mido wiya on: ceerdo jom suudu mum tawee oon jeenaali, so o bamoyaama, gorko arano oo wadii mo e jeenu. Neddo fuu bamdo debbo ceeraado, kanum duu jeenii.

Haala hunoore

³³—On nanii kasen, njaatiraafe meeden mbiyanooma: «Pati fiirtu hunoore maa, tabintin nde yeeso Joomiraado.»§ ³⁴ Miin noo mido wiya on: pati kunee fey. Pati kunoree kammu, sabi dum yo joodorgal Laamdo, ³⁵ naa leydi, sabi dum yo njaabirdi

* 5:21 Pergu 20.13 † 5:27 Pergu 20.14 ‡ 5:31 Fillitagol Tawreeta 24.1 § 5:33 Limooje 30.3

koyde makko, naa Urusaliima, sabi dum yo ngeenndi Kaananke mawdo oo. ³⁶ Pati hunora hore maa ndee, sabi a waawaa rawninde naa bawlinde fay leeol mayre gootol. ³⁷ Mbiyaa «Mi wadan» naa «Mi wadataa», dum tan heyii. Ko beydii hen fuu, e Bondo oo iwi.

Haala yobtagol

³⁸ —On nanii wiyanooma: «Yitere yobirtee yitere, niinde yobirtee niinde.»* ³⁹ Miin noo mido wiya on: pati njobtee gadudo on ko boni. So won piido ma banaawo bannge jaamo, accu dum fiye bannge goddo oo duu. ⁴⁰ So won gullaniido ma faa teeta forgo maa, accu dum naba dolloke oo duu. ⁴¹ So won tilsindo ma roondaade donngal yaadu kilomeetere, roonda ngal yaadu kilomeetereji didi. ⁴² So won jaagiido ma, hokku dum, so won ndaardudo ma luhal, pati hadu dum.

Haala yidugol konnee'en

⁴³ —On nanii wiyanooma: «Njidaa tanaa maa, mbarjaa gajo maa.» ⁴⁴ Miin noo mido wiya on: njidee konnee'en moodon, kasen duu nduwanee torroobe on, ⁴⁵ yalla odon laato biibe Baabiraado moodon gondo dow kammu oo. Sabi no o fudinirta naange makko e bonbe nii, hono non o fudinirta nge e moyyube, kasen duu no o tobinirta e foocitiibe nii, hono non o tobinirta e oojiiibe. ⁴⁶ So yidube on tan njidaton, mbarjaari hendi kebaton hen? Fay duwaaje'en bee ana ngadira non! ⁴⁷ So sakiraaabe moodon tan njowtaton, kodum seenndi on e wobbe bee? Fay heeferbe bee ana ngadira non! ⁴⁸ Ndennoo, laatee hiibeube, hono no Baabiraado moodon gondo dow kammu oo laatorii kiibudo nii.

6

Haala sadaka

¹ —Ndeentee e gollirde golleeji mon lobbi faa yiye. So on ngadii dum, on kebataa mbarjaari to Baabiraado moodon gondo dow kammu oo.

² Ndennoo, so ada itta sadaka, pati wadu dillere faa yimbe njiye, hono no naafigi'en bee ngadata ley cuudi baajordi, kajum e laawi nii. Ebe ngada non yalla yimbe ana mana be. Mido haalana on goonga, been kebii mbarjaari mum'en faa timmi. ³ Kaa aan, so ada itta sadaka, pati nano maa annda ko jaamo maa wadata, ⁴ yalla sadaka maa oo ana heddo ley cuucuukka. Nden Baabiraado maa jiyooowo ko woni e cuucuukka oo, yobete.

Haala duwaawu

⁵ —So odon nduwoo, pati ngadee no naafigi'en nii: been ana njidi duworaade darnde ley cuudi baajordi, kajum e hakkunde dati celi, yalla yimbe fuu ana njiya dum'en. Mido haalana on goonga, been kebii mbarjaari mum'en faa timmi. ⁶ Kaa aan, nde nduwoto-daa fuu, naatu ley suudu maa, uddaa damal, jaago-daa Baabiraado maa e cuucuukka. Nden, Baabiraado maa jiyooowo ko suudii oo, yobete.

⁷ So odon nduwoo, pati kebbinee haalaaji boli di ngalaa nafaa hono no heeferbe bee nii: ebe miili Laamdo jaabanto be so be kebbinii haala. ⁸ Pati nembee be, sabi Baabiraado moodon ana anndi ko kaaje-don gila on jaagaaki mo. ⁹ Nii kaan-don duworaade: Baabiraado amen gondo dow kammu,

yo innde maa teddine.

¹⁰ Yo Laamu maa war.

Yo muuyde maa ngade dow leydi no ngadira dow kammu nii.

¹¹ Hokku min hannde naamdu heyooru min.

¹² Yaafa min luutti amen,

hono no min njaaforii tojube min nii.

¹³ Pati accu min ceytee,

* 5:38 Lewinkoo 24.20

hisin min e Bondo oo.

[Sabi laamu e baawde e teddeengal ana ngoodan maa faa abada. Aamiina.]*

¹⁴Ndennoo, so on njaafiima tooɗube on, Baabiraado moodon gondo dow kammu oo duu yaafoto on. ¹⁵Kaa so on njaafataako tooɗube on, Baabiraado moodon oo duu yaafataako luutti moodon.

Haala koorka

¹⁶—So on koorii, pati njurminkinee no naafigi'en 6ee nii: 6een ɗornoto, yalla yimbe fuu ana anndita 6e hoor6e. Midɔ haalana on goonga: 6een ke6ii mbarjaari mum'en faa timmi. ¹⁷Kaa aan, so a hoorii, culmaa yeeso maa, nguɗaa hoore maa ¹⁸pati yimbe annda a koordo. Baabiraado maa mo yiyataake oo tan anndata. Kasen duu Baabiraado maa jiyoowo ko ngad-ɗaa e cuucuukka, kaɗum yobete.

Haala jawdi dow kammu

¹⁹—Pati paggee jawdi aduna, do mooyu e nguɗu mbonnata, do wuybe kelata baafe so nguɗja. ²⁰Paggee jawdi dow kammu, do fay huunde bonnataa, wanaa mooyu wanaa nguɗu, do wuybe kelataa baafe sako nguɗja. ²¹Sabi do jawdi maa woni fuu, don yonki maa duu woni.

Haala fooyre e nimre

²²—Gite goni lampa caldi. So gite maa ana moyyi, caldi maa fuu pooyan. ²³Kaa so de moyyaa, caldi maa fuu ni66an. Ndennoo, so fooyre wonnde e maa ndee yo nimre, nimre hoontii nimre!

Haala ndaartugol Laamu Laamdo

²⁴—Fay gooto waawaa gollande halfaabe ɗidon, sabi naa joomum wajii gooto, yidii keddiido oo, naa nanngondirii e gooto oo, yoppii keddiido oo. On mbaawaa gollidande Laamdo e jawdi.

²⁵Dum nee, mido wiya on: pati cuɗlee e nguurndam mon ko ɗaamaton e ko njaraton e ko koltoton. Pati cuɗlanee ko 6oornoto-don. Tama nguurndam buraa nguure? Tama caldi buraa koltal? ²⁶Yeewee pooli diwooji ɗii: ɗi aawataa, ɗi kettataa, ɗi mbeembataa, kaa Baabiraado moodon gondo dow kammu oo ana ɗammina ɗi. Onon nee, on buraa pooli teentilaade naa? ²⁷Homo e mon waawi beydude e balde mum fay ɗalooma gooto kammari sugulla mum? ²⁸Ko wadi so odon cuɗlana kaddule? Yeewee piindijji ley ngesa no peertirta: ɗi tampataa, ɗi mottataa. ²⁹Haya mido wiya on: Suleymaana e ngalu mum fuu paroraaki no gootel e majji nii. ³⁰So Laamdo ana holtinira nii leggiri taweteendi ley ngesa hannde, tippeteendi e yiite janngo, ko hadata mo holtinde on faa bura nii, onon famɗube hoolaare! ³¹Ndennoo, pati cuɗlee faa mbiyon: «Kodum ɗaamaten? Kodum njaraten? Kodum 6oornoto-ɗen?» ³²Sabi ɗee kulle fuu heefer6e tan ndaarata dum. Kaa Baabiraado mon gondo dow kammu oo ana anndi odon kasindini e majjum dum fuu. ³³Ndaartee tafon Laamu Laamdo oo, kaɗum e fooccitaare makko ndee. Ko heddi koo fuu, on beydante dum.

³⁴Ndennoo, pati cuɗlanee janngo, sabi janngo sunɗanan hoore mum. ɗalooma fuu, donngal mum ana heya dum.

7

Haala ɗinɗondiral

¹—Pati ɗinɗee, yalla odon mbaasa ɗinɗeede. ²Sabi hono no ɗinɗirton wo66e nii, nii ɗinɗirte-don. Kasen duu ko etiranton wo66e koo, dum etirante-don. ³Ko saabii so ada yiya kudol ley yitere sakiike maa, tawee aan nee, a yiyataa leggal gonngal e ley nde maa ndee? ⁴Hono mbaawru-ɗaa wiide sakiike maa: «Sakiike, ɗal mi ittane kudol gonngol e yitere

* **6:13** Cakite aaya 13 tawaaka e dereeji burdi fuu 6ooyde ɗii.

maa ngol», tawee aan nee, leggal woni e ley nde maa ndee? ⁵ Naafigi, ittu leggal gonngal e yitere maa ngal tafon, nden jiile maa laabata, faa kebaa no ittiraa kudol gonngol e yitere sakiike maa ngol.

⁶ Pati ndokkee dawaadi ko dagii, sabi di mbirfitanto on di nata on. Pati caakee jaaye moodon dime yeeso girooji, sabi di njaabban de.

No Laamdo hokkirta jaagiido dum

⁷—Naagee, on keban, tewtee, on njiitan, calminee gila odon damal galle, on udditante. ⁸ Sabi jaagiido fuu heban, tewtudo fuu yiitan, calmindo fuu udditante. ⁹ Homo woni e mon mo biyum jaagotoo buuru so hokka dum haayre? ¹⁰ Naa jaagoo dum liingu, hokka dum mboddi? ¹¹ No mbonir-don fuu, odon ndokka biibe mon kulle lobbe, sako Baabiraado mon gondo dow kammu oo. Omo hokka jaagiido mo fuu kulle lobbe. ¹² Ndennoo, ngadiranee yimbe no njid-don be ngadirana on nii. Dum woni ko Tawreeta Muusaa e dewte annabaabe dee njamiri.

Haala damal paadungal

¹³—Naatiree damal paadungal ngal! Sabi damal naatirgal e halkere ana yaajii, laawol mum ngol ana newii, jokkoobe ngol bee duu ana keewi. ¹⁴ Kaa damal naatirgal e nguurdam ana faadii, laawol mum ngol ana tiidi, kasen yiitooobe ngol bee yo seeda.

Haala lekki e bidde mum

¹⁵—Ndeentee e annabaabe peneebe bee. So ebe ngara e mon, be nanndinkinto e baali, kaa so goonga, be naatooji bondi. ¹⁶ Golleeji maabe annditirton be hono no lekki annditirtee bidde mum nii. Peguujee tebataake e kebbe, ibbe tebataake e jakkabere. ¹⁷ Lekki lobbi bidde lobbe rimata, kaa lekki mbonki bidde bonde rimata. ¹⁸ Lekki lobbi waawataa rimde bidde bonde, kasen duu lekki mbonki waawataa rimde bidde lobbe. ¹⁹ Lekki fuu ki rimataa bidde lobbe soppete, wedee e yiite. ²⁰ Ndennoo, golleeji maabe annditirton be.

No taalibaabe peneebe carirtee

²¹—Wanaa wiyooobe kam «Moobbo, Moobbo» bee fuu naatata e Laamu Laamdo oo. Wadooobe sago Baabiraado am gondo dow kammu oo bee tan ngoni naatoobe e makko. ²² Nannde darngal, heewbe mbiyan kam: «Moobbo, Moobbo! Wanaa e innde maa min njottiniri nulal naa? Wanaa e innde maa min ndibbiri seydaani'en naa? Wanaa e innde maa min ngadiri kaayde keewde naa?» ²³ Oon wakkati, mi jaaborto be nii: «Mi anndaa on abada. Goddee kam, onon wadooobe ko boni bee!»

Haala cuudi diidi

²⁴—Ndennoo, neddo fuu kettindiido haalaaji am dii so jokki di, nanndan e hakkilante mahudo suudu mum e dow haayre. ²⁵ Yiiwoonde tobi, ilaali mbuuwi, kenuuli mawdi mbibbi e mayru, fuu ndu saamaali, sabi ndu diidaama dow haayre. ²⁶ Kaa neddo fuu kettindiido haalaaji am dii so jokkaali di, ana nanndi e mo walaa hakkille, mahudo suudu mum e dow njaareendi. ²⁷ Yiiwoonde tobi, ilaali mbuuwi, kenuuli mawdi mbibbi e mayru, ndu wurji wurjugol manngol.

²⁸ Nde Iisaa tilii e diin konngi ndee, jamaa oo satti haayneede e waaju makko oo, ²⁹ sabi o waajorike be hono no jom baawde nii, wanaa no dunkee'en Sariya bee nii.

8

No Iisaa selliniri ceppaado

¹ Ko Iisaa jippii waamnde haayre ndee koo, jamaa keewdo jokki e makko. ² Oon wakkati, gorko ceppaado wari diccii yeeso makko, wii mo:

—Moobbo, so tawii a jabii ada waawi sellinde kam.

³ Iisaa foocci junngo mum, memi mo, wii:

—Mi jabii, sellu!

Don e don, ceppu gorko oo selli. ⁴ Caggal dum, Iisaa wii mo:

—Hettinda faa moyya! Pati kaalanaa dum fay gooto, kaa yaa holloy hoore maa jottinoowo sadaka, ngadaa sadaka mo Muusaa yamiri oo, faa anndina 6e a sellii.

No Iisaa selliniri golloowo hooreejo sordaasi'en

⁵ Nde Iisaa naatannoo Kafarnahum ndee, hooreejo sordaasi'en battii mo, ndaardi mo mballa, wii:

⁶ —Moobbo, golloowo am ana lelii cuudi, sellaa faa junngo yahataa koyngal warataa, ana naawa sanne!

⁷ Iisaa wii mo:

—Mi yahan mi sellinoya mo.

⁸ Kaa hooreejo sordaasi'en oo jaabii, wii:

—Moobbo, miin, mi wanaa fay huunde, fotaa ko ngaraa galle am. Ndennoo daja ko kaal-daa tan, golloowo am oo sellan. ⁹ Miin e hoore am mi laamaado, miin duu mido laamii sordaasi'en. So mi yamirii gooto yaha, yahan, so mi wii goddo wara, waran, so mi wii golloowo am wada huunde, wadan.

¹⁰ Nde Iisaa hettindii mo ndee, haaynaa e makko sanne, wii jokku6e e mum 6ee:

—Mido haalana on goonga, mi yiyaali hono ngal goondinal e sellude fay e Israa'iilanke. ¹¹ Mido haalana on, heew6e iwrate funnaange e hiirnaange, njoododoo e Ibarahiima e Isiyaaka e Yaakuuba, 6e naamda ley Laamu Laamdo. ¹² Kaa jogoraabe naatoobe e Laamu oo 6ee, mbedete ley nimre wonnde sella ndee, ton 6e mboyata 6e neryondira niye.

¹³ Caggal dum, o wii hooreejo sordaasi'en oo:

—Hootu galle maa! Yo laatane no ngoondinir-daa nii.

E oon wakkati jaati, golloowo hooreejo sordaasi'en oo sellinaa.

No Iisaa selliniri jaw6e heew6e

¹⁴ Iisaa yehi galle Piyeer, tawi esii Piyeer debbo ana lelii yo jontaado. ¹⁵ Iisaa memi junngo makko, jontere makko selli, oon immii laatanii mo njaatigi.

¹⁶ Nde hiirnoo ndee, Iisaa waddanaa yim6e heew6e 6e ladde woni e mum'en. Konngol makko tan o ribbiri laddeegi gondi e ma66e dui, o sellini jaw6e 6ee fuu. ¹⁷ O wadi non faa dum tabintina haala ka Laamdo yottiniri annabi Esaaya kaa nde oon wii:

«O ittii tampere meeden,

o sellinii jawuuji meeden.»*

No yim6e mbiiri njokkan e Iisaa

¹⁸ Nde o yii jamaa oo ana filii mo ndee, o yamiri o lummbinee. ¹⁹ Dunkee Sariya gooto battii, wii mo:

—Moobbo, mi jokkete do njahataa fuu.

²⁰ O wii oon:

—Doldolde ana njogii gayde, pooli duu ana njogii cuudi, kaa Bii Neddo oo walaa fay do soppinoo sako faa lelina hoore mum fowtinoo.

²¹ Goddo jeyaado e taalibaa6e 6ee wii mo:

—Moobbo, accu mi iroya baabam tafon.

²² O jaabii oon, o wii:

—Jokkam, dal maay6e ira maay6e mum'en.

No Iisaa waaltiniri yiiwoonde e henndu

²³ O naati laana, taalibaa6e makko njokki e makko. ²⁴ Don e don, yiiwoonde immodii e henndu mawndu e weendu nduu faa bempeeje ana cudda laana kaa, tawi kanko omo daanii. ²⁵ Taalibaa6e 6ee battii mo, pinndini mo, mbii mo:

* 8:17 Esaaya 53.4

—Moobbo, danndu min! Miden nii kalkoo!

²⁶ O jaabii 6e, o wii:

—Ko hul6inta on? Onon famdu6e hoolaare!

E oon wakkati, o immii, o jahii e henndu nduu e ndiyam weendu dam. Non fuu wii teen! ²⁷ Haaynii 6e, e6e mbiya:

—Gorko homo sifa mum wa'i nii, fay kenuuli e ndiyam ana dowtanoo dum?

No Iisaa selliniri wor6e didon laddaa6e

²⁸ Nde Iisaa lummbunoo so heetti e leydi Gadaren ndee, wor6e didon laddaa6e njalti ley janaale, kawri e makko. E6e janngunoo faa fay gooto suusaano ya66oraade laawol ngol. ²⁹ Be ndarii e6e nduka e6e mbiya:

—Bii Laamdo, ko njid-daa wadude min? Torrude min waddu maa doo, gila wakkati cartaa6o oo yottaaki naa?

³⁰ Sewre girooji mawnde ana durannoo sera don. ³¹ Seydaani'en 6ee ndaardi mo mbii:

—So ribbude min njid-daa, dujana min min naatoya e ndee doo sewre girooji.

³² O wii 6e:

—Njehee!

Seydaani'en 6ee njalti, naatoyi e girooji dii. Don e don, sewre ndee fuu diiri iwi hoore waamnde haayre too, sumpitii ley weendu nduu, yoolii. ³³ Duroo6e 6ee ndogi kooti ngeenndi too, njantoyii ko wadi koo fuu fay ko laddaa6e 6ee koo. ³⁴ Oon wakkati, yim6e ngeenndi 6ee fuu njehi hawritoyde e Iisaa. Nde 6e njii mo ndee, 6e ndaardi mo o yalta leydi ma66e ndii.

9

No Iisaa selliniri gorko bonnguujo

¹ Iisaa naati laana, lummbiti, warti ngeenndi mum. ² O waddanaa bonnguujo ana lelana e dengeleewo. Nde o yii goondinal yim6e 6ee ndee, o wii bonnguujo oo:

—Gidam, seya! Luutti maa njaafaama!

³ E oon wakkati, dunkee'en Sariya yogaa6e miili e ko'e mum'en: «Oo gorko ana bonkoo Laamdo!» ⁴ O faami miilooji ma66e, o wii:

—Kodum wadi so odon miiloo dii miilooji bonfi e berde moodon? ⁵ Wiide «Luutti maa njaafaama» e wiide «Imma yaa», kodum hen buri newaade? ⁶ Kaa, faa mi anndina on Bii Neddo ana jogii baawde e aduna oo yaafaade luutti...

Nden, o wii bonnguujo oo:

—Imma, 6am dengeleewo maa, kootaa suudu maa!

⁷ Gorko oo immii, hooti suudu mum. ⁸ Nde yim6e 6ee njii dum ndee, kuli, ndarii ana njetta Laamdo saabe ko hokki bii-aadama baawde baade nii koo.

No Iisaa noddiri Matta jokka e mum

⁹ Iisaa iwi don, ana e laawol. O yii gorko biyeteedo Matta ana joodii e duwaapeere mum, o wii dum:

—Jokku e am.

Matta immii, jokki e makko.

¹⁰ Caggal dum, o wari omo jaama ley galle Matta. Duwaape'en heew6e e luuttoo6e hono mum'en ngari njoodii ana jaamda e makko kanko e taalibaa6e makko. ¹¹ Farisa'en 6ee njii dum, ndarii ana mbiya taalibaa6e makko 6ee:

—Ko saabii so moobbo moodon ana jaamda e duwaape'en, kajum e luuttoo6e hono mum'en?

¹² O nani dum, o wii 6e:

—Wanaa celludo hasindini e cawroowo, jawdo hasindini e cawroowo. ¹³ Njehee njanngooyee ko winndaa ley Dewtere Seniinde koo. Laamdo wii:

«Yurmeende woni ko njidu-mi,

wanaa sadaka duppeteedo.»*
Sabi wanaa noddude fooccitiibe waddi kam, noddude luuttoo6e woni ko waddi kam.

Haala koorka

¹⁴ E oon wakkati, taalibaa6e Yaayaa 6attii Iisaa, lamndii mo dum doo:

—Ko saabii so minen e Farisa'en 6ee miden koora kaa taalibaa6e maa 6ee koorataa?

¹⁵ O jaabii 6e, o wii:

—Tama nootiibe kuurtungu ana mbaawi noornaade so jommbaajo gorko ana wondi e mum'en? Kaa jalaade ngaran de jommbaajo gorko oo ittete e hakkunde ma66e. E deen jalaade, 6e kooran. ¹⁶ Fay gooto dammbataa fetalaare heyre e kaddungal kiingal, sabi fetalaare heyre ndee daamtan kaddungal kiingal ngal, ceekol ngol beydoo. ¹⁷ Kasen duu peguujam kesam loowataake e sumalleeji kiidfi. So dum wadii, sumalleeji dii pusan, peguujam dam yuppoo, sumalleeji dii mbona. Haya peguujam kesam e sumalleeji kesi loowetee, yalla dum fuu edum reenoo.

No Iisaa selliniri debbo e no wuurtiniri suka debbo

¹⁸ Nde Iisaa woni e haalde dum ndee, hooreejo suudu waajordu gooto yottii, diccii yeeso mum, wii:

—Biyam debbo hedditaaki jooni temmbu. Kaa war faw junngo maa e makko, o wuurtan.

¹⁹ Iisaa immii jokki e makko, kajum e taalibaa6e mum. ²⁰ E6e e laawol, debbo gooto mo tuundi mum tayataa ko waarata e duubi sappo e dafi, iwri caggal Iisaa, memi kommbol saaya makko. ²¹ Sabi o miilii e becce makko: «So mi he6ii memde saaya makko tan, mi sellan.» ²² Iisaa yeecitii, yii mo, wii:

—Banndam debbo, seya! Goondinal maa danndii ma.

Oon wakkati fuu, debbo oo selli. ²³ Iisaa yottii galle hooreejo waajordu oo, non o yii fiyoobe cereeli won6e to maayde too 6ee e yim6e woyoo6e 6ee, ²⁴ o wii:

—Immee doo, sabi suka debbo oo maayaali, o daaniido tan.

Be njali mo. ²⁵ Nde yim6e 6ee njaltinaa sella ndee, o naati ley suudu nduu, o nanngi junngo suka debbo oo, nii immii. ²⁶ Oon kabaaru saakii e leydi ndii fuu.

No Iisaa wumtiniri wum6e didon

²⁷ Nde Iisaa yahata ndee, wum6e didon njokki e mum ana ngulla ana mbiya:

—Taanii Daawuuda, yurma min!

²⁸ Nde o yottii cuudi ndee, wum6e 6ee 6attii mo, o lamndii dum'en, o wii:

—Odon ngoondini mido waawi wallude on?

Be njaabii mo, 6e mbii:

—Moobbo, miden ngoondini.

²⁹ E oon wakkati, o memi gite ma66e, o wii:

—Yo laatano on no ngoondinir-don nii.

³⁰ Don e don 6e mbumti. O yaggini 6e, o wii 6e:

—Pati kaalanee dum fay gooto.

³¹ Kaa 6e njehi tan 6e caaki kabaaru makko e leydi ndii fuu.

No Iisaa selliniri gorko muumo

³² Nde wumtinaa6e 6ee njaltunoo ndee, Iisaa waddanaa kasen gorko mo seydaani muumdini. ³³ O ribbi seydaani oo tan, muumdunoodo oo watti haalde. Jamaa oo fuu haaynaa, ana wiya:

—Hono dum yiyaaka e Israa'iila abada!

³⁴ Kaa Farisa'en 6ee mbii:

—Hooreejo seydaani'en oo hokki mo baawde ribbude seydaani'en 6ee!

No Iisaa yurmorii yim6e 6e ngalaa kawjo

* 9:13 Hosee'a 6.6

³⁵ Iisaa ana yiiloo e geelle e gure fuu, ana waajoo e ley cuudi baajordi, ana ooynoo Kabaaru Lobbo haala Laamu Laamdo oo, omo sellina jawuuji e ellaaji fuu. ³⁶ Nde o yii yimbe 6ee ndee, 6e njurminii mo, sabi 6e tampu6e 6e tayu6e dimme hono baali di ngalaa duroowo nii. ³⁷ Oon wakkati, o wii taalibaa6e makko 6ee:

—Gese benndude ana keewi, kaa hettoobe keewaa. ³⁸ Ndennoo, jaagee Jom kettal oo nelda hettoobe to hettantee too.

10

No Iisaa suborii nelaabe sappo e didon

¹ Iisaa noddii taalibaa6e mum sappo e didon 6ee, o hokki 6e baawde ribbugol seydaani'en e sellingol sii jawuuji e ellaaji fuu. ² Inde nelaabe sappo e didon 6ee annii: arano e ma66e yo Simon noddirteedo Piyeer e Andire mijum, Yaakuuba 6ii Jebede e Yuhanna mijum, ³ Filipa e Bartolome, Tomaa e Matta duwaaje oo, Yaakuuba 6ii Alfaa, kajum e Tadde, ⁴ Simon kiranoowo suudu baaba e Yahuuda Isikariyota jammbotoodo mo oo.

No Iisaa neliri taalibaa6e mum sappo e didon 6ee

⁵ Iisaa neli been sappo e didon, o wii 6e:

—Pati njehee e leyde de Yahuudiyankoo6e ngalaa e mum dee, kasen duu pati naatee e geelle Samariya. ⁶ To baali suudu Israa'iila majjudi dii kaan-don yaade. ⁷ To njahaton fuu, ooynee mbiyon «Laamu Laamdo battiima!» ⁸ Cellinon jaw6e, nguurtinon maay6e, cellinon seppaa6e, ndibbon seydaani'en. On kebirii nii tan, ndokkiree nii tan. ⁹ Pati na6oree kanje naa cardii naa mbuudu jakawalle e njiibaaji moodon. ¹⁰ Pati fay gooto e moodon na6ora mbasu naa saayaaji didi. Pati fay gooto e moodon bama pade naa sawru. Sabi golloowo ana haandi e nguure.

¹¹ So tawii on ngarii e ngeenndi naa wuro, tewtee njaatigi lobbo, kasen keddee njaatigi mon doo faa nde iw-don don. ¹² So odon naata e galle, calminon. ¹³ So galle oo ana haandi hen, yo jam mon yotto mo. Kaa so mo haandaa hen, yo jam mon wartu e mon. ¹⁴ So won galle naa ngeenndi do on nja66aaka naa on kettindaaka, njaltee nokku oo, pidon colla koyde mon duu. ¹⁵ Mido haalana on goonga: nannde darngal, jukkungo ndiin ngeenndi buran ngo geelle Sodooma e Gomoora ngoo naawde.*

Haala torraaji garooji

¹⁶ —Kettindee! Mi nelii on no baali hakkunde pobbi nii. Ndennoo, yoyiree no boje nii, neworee no buugaaji nii. ¹⁷ Ndeento-don e yimbe 6ee, sabi 6e ndarnan on e carirde, 6e piyan on dorri ley cuudi ma66e baajordi. ¹⁸ On na6ete yeeso saroobe e kaanankoo6e saabe am, faa laatano-don kam seedee'en yeeso ma66e kam6e e heefer6e 6ee. ¹⁹ So on ndarnaama e sarirde, pati mbemmbe-don no kaaldaton naa ko kaalaton. Sabi on ndokkete konngi di kaan-don haalde e oon wakkati, ²⁰ di iwataa e moodon, ko selli hen dee, RuuhuBaabiraado moodon oo haalata ley moodon. ²¹ Neddo hokkitiran sakiike mum waree, baabiraado duu biyum. Bi66e immanto saaraa6e mum'en, piya dabare yalla been ana mbaree. ²² Yimbe fuu mbanan on saabe am. Kaa mujudo faa timmoode, joomum hisinte. ²³ So on torraama e ngeenndi ngootiri, ndoganee ngonndi. Mido haalana on goonga: on piltidataako geelle Israa'iila dee fuu tawa Bii Neddo wartaali.

²⁴ Taalibbo buraa moobbo mum, maccudo buraa kalfaado mum. ²⁵ Ana yidaa taalibbo wuurda no moobbo mum wuuri fuu, maccudo duu no kalfaado mum wuuri. Miin duu, mi noddiraama «Beelsebul» (hooreejo seydaani'en), wanaa haala mon onon.

Haala kulol Laamdo

* **10:15** Sodooma e Gomoora yo geelle didi de Laamdo halkii saabe heewgol majje luutti. Yeew Puddoode 19.1-29

²⁶—Ndennoo, pati kulee yimbe. Walaa fuu ko suudii ko banngintaake, walaa sirri mo saakataake. ²⁷ Ko kaalan-mi on e nimre koo, kaaltee dum e fooyre. Ko ngunndantedon koo, ooynee dum dow beneeki. ²⁸ Pati kulee warooɓe terde, ɓe mbaawanaa yonkiiji. Laamɗo baawɗo halkude terde e yonkiiji fuu e jahannama, oo kaan-don hulde. ²⁹ Tama biiwuuji didi coottataake mbuudu? Kaa fay gootel e majji yanataa e leydi tawa wanaa e sago Baabiraado moodon oo. ³⁰ Onon, fay leeɓi ko'e mon fuu ko limaa. ³¹ Ndennoo, pati kulee, sabi onon ɓuri biiwuuji keewɗi teentilaade.

³² Neddo fuu ceettaniido kam yeeso yimbe, miin duu, mi seettanto dum yeeso Baabiraado am gondo dow kammu oo. ³³ Kaa calaniido kam hakkunde yimbe fuu, miin duu, mi salanto dum yeeso Baabiraado am gondo dow kammu oo.

No Iisaa laatorii sabaabu ceeraagu yimbe

³⁴—Pati miilee jam ngardu-mi e leydi ndii. Mi wardaali e jam, kaafaawi ngardu-mi. ³⁵ Ko waddi kam dee, seenndude biɗɗo gorko e baam mum, biɗɗo debbo e inna mum, debbo ɓamaado e esum debbo. ³⁶ Neddo fuu koreeki mum laatotoo waybe mum. ³⁷ Korsindo inna mum naa baam mum faa ɓuri kam fuu, wanaa potudo laataade taalibbo am. Korsindo biyum gorko naa debbo faa ɓuri kam fuu, wanaa potudo laataade taalibbo am. ³⁸ Mo ɓamaali leggal mum bardugal,† jokka e am fuu, wanaa potudo laataade taalibbo am. ³⁹ Tewtudo reenude yonki mum fuu, waasan ki, kaa baasirɗo ki sabaabu am, hewtan ki.

Haala mbarjaari

⁴⁰—Jaɓɓiido on fuu jaɓɓiima kam, jaɓɓiido kam fuu jaɓɓiima nelɗo kam oo. ⁴¹ Jaɓɓiido annabaajo saabe o annabaajo fuu, heɓan mbarjaari ndi annabaajo fodanaa ndii. Jaɓɓiido neddo poocciido saabe o poocciido fuu, heɓan mbarjaari ndi poocciido fodanaa ndii. ⁴² Midɗo haalana on goonga: neddo fuu dokkudo ɓurɗo famɗude e taalibaabe am ɓee fay so horde loonde ndiyam ɓuubudam tan saabe o taalibbo am, o waasataa heɓude mbarjaari makko.

11

¹ Nde Iisaa tilii yamirde taalibaabe mum sappo e didon ɓee ndee, iwi don, yehi jannginoyde e waajoyaade ley geelle piliide dee.

No Yaayaa neliri taalibaabe mum to Iisaa

² Yaayaa ana ley kasu. O nani golleeji Almasiihu oo ana njantee, o neli taalibaabe makko ɓee, ³ faa lamndoo Iisaa:

—Aan woni kaando warde oo, naa min ndooman godɗo?

⁴ Iisaa jaabii ɓe, wii:

—Njehee, njantanoyee Yaayaa ko nan-don e ko njii-don fuu: ⁵ wumbe ana mbumta, layannoobe ana njaɓɓa faa gasa, seppaabe ana cellinee, faaduɓe ana paadita, maaybe ana nguurta, misikiina'en duu kaalanaama Kabaaru Lobbo oo. ⁶ Oon mo salaaki goondinde kam, welii hoore.

⁷ Nde nelaabe Yaayaa ɓee njahata ndee, Iisaa fudɗi haalande jamaa oo haala Yaayaa, o wii:

—Kodum yeewoyno-don to ladde jeereende too? Kudol dimmbotoongol e henndu naa?

⁸ Ndennoo, kodum yeewoyno-don? Gorko pariido naa? Pariibe e galleeji kaanankooɓe tawetee. ⁹ Ndennoo, kodum yeewoyno-don? Annabaajo naa? Goonga! Midɗo haalana on, omo ɓuri annabaajo. ¹⁰ Kanko woni mo Binndi dii cappii oo:

«Miin Laamɗo, mi ardinante nelaado am moyyinanoowo ma laawol.»*

† **10:38** Koro ɓamde leggal bardugal woni fellisidde mursude yonki mum hono no Iisaa nii. * **11:10** Malakiya 3.1

¹¹ Midó haalana on goonga: bammaade bammaali burdo Yaayaa mo lootogal batisima oo, tawee nee, burdo lo'ude e Laamu Laamdo oo buri mo teddude. ¹² Gila Yaayaa mo lootogal batisima fuddi waajaade, Laamu Laamdo ana ruggoree semmbe, ruggotoobe 6ee ana ndaara teetude mo. ¹³ Annabaa6e 6ee fuu kaɾum e Tawreeta Muusaa cappike Laamu oo faa e jamaanu Yaayaa. ¹⁴ So odon nja6a haala ma66e, Yaayaa woni annabi Iliyaasa mo garol mum sappaa oo. ¹⁵ Jom nowru fuu yo nanu.

¹⁶ Kodum mbaaw-mi nanndinde e yim6e oo jamaanu? E6e nanndi e sukaa6e joodiibe e luumooji, 6ee doo ana mbiya 6ee too:

¹⁷ «Min piyanii on cereeli,
on mbamaali,
min mboyanii on woondu yurminiindu,
on fusaali.»

¹⁸ Sabi Yaayaa warii, o koorowo, o yarataa doro, wiyaama o laddaado. ¹⁹ Bii Neddo oo duu warii ana ɾaama, ana yara, yim6e mbii dum: «Naamde e yarde tan woni e hakkille mum, o gido duwaape'en e luuttoobe hono mum'en!» Kaa hakkilantaaku Laamdo ana 6anngina goonga muudum ley golleeji muudum.

No Iisaa feliri geelle caliide tuubude

²⁰ Caggal dum, Iisaa fuddi felde geelle de o buri wadude e mum kaayde dee, sabi hodube e deen geelle 6ee tuubaali. O wii:

²¹ —Bone woodanii ma, aan Korasin! Bone woodanii ma, aan Baytisayda! Sabi so kaayde gadanoode e ley moodon dee ngadanooma Tirus e Sidon, nden, hodube ton 6ee tuubanno law, tawete 6e boornike licce caakuuji, 6e njoodike e ndoondi faa 6e kollita tuubugol ma66e. ²² Saabe dum, mido wiya on: ɾannde darngal, jukkungo mon buran ngo Tirus e Sidon ngoo naawde. ²³ Aan duu Kafarnahum, ada miila a toownete faa dow kammu naa? A leydinte faa keedaa ley maay6e. Sabi so kaayde gadanoode e maa dee ngadanooma Sodooma, nden, ndiin ngeenndi heddotono faa jooni. ²⁴ Saabe dum, mido wiya on: ɾannde darngal, jukkungo mon buran ngo Sodooma ngoo naawde.

No Iisaa fowtinirta yim6e

²⁵ Oon wakkati fuu, Iisaa wii:

—Baabiraado jom kammu e leydi, mi yettii ma, sabi a suudii dee kulle hakkilantee6e, kaɾum e anndube, 6annginan-daa dum cukaloy. ²⁶ Jaati Baabiraado, hono non worri sabi dum wel maa.

²⁷ Baabiraado am tummbii huunde fuu e junngo am. Fay gooto anndaa Bajjo oo so wanaa Baabiraado oo, fay gooto anndaa Baabiraado oo so wanaa Bajjo oo, kaɾum e mo Bajjo oo muuyi 6annginande dum fuu.

²⁸ Onon yim6e tampu6e roondaade donnge teddude, on fuu ngaree e am, mi fowtinan on. ²⁹ Dalee mi fawa tekkere am e dow mon, accon mi janngina on, sabi mido sawrii, mido leydinkinii, on tawan hen fowtere yonkiiji moodon. ³⁰ Sabi tekkere am ana yaafi roondaade, donngal am ana huyfi.

12

Haala ɾalaande fowteteende

¹ Oon wakkati, Iisaa e taalibaa6e mum ana ceeka gese ley ɾalaande fowteteende. Taalibaa6e makko njolbi, ana kelta butaali ana yakka. ² Nde Farisa'en 6ee njii dum ndee, ndarii ana mbiya mo:

—Yeew, taalibaa6e maa 6ee ana ngolla ko dagaaki gollude ɾalaande fowteteende!

³ O jaabii 6e, o wii:

—Tama on njanngaali ko Daawuuda wadi nde yolbunoo, kaɾum e yim6e mum? ⁴ O naati e ley hukku ceniido oo, kanko e yim6e makko, 6e ɾaami buuru cakkaado oo.

Haya, 6e nduɗanaaka ɲaamde mo, yottinoobe sadaka tan njeɲ ɲaamde mo. ⁵ Naa duu, on njanggaali e ley Tawreeta Muusaa, nde wonnoo yottinoobe sadaka ɓee ana ngolla ley Suudu Dewal Mawndu nduu fay ɲalaande fowteteende? Kamɓe nee, ebe comna ɲalaande fowteteende ndee, kaa ɗum felataa 6e. ⁶ Mido wiya on: ko ɓuri Suudu Dewal Mawndu ana ɗoo. ⁷ Sinndo oɗon anndunoo ko kaa haala Laamɗo firritata: «Yurmeende woni ko njiɗu-mi, wanaa sadaka duppeteedo», on carataano ɓee laaɓuɓe. ⁸ Sabi Bii Neddo oo jey ɲalaande fowteteende ndee.

No Iisaa selliniri gorko mo junngo mum waati

⁹ Iisaa iwi ɗon naatoyi suudu maɓɓe waajordu. ¹⁰ Gorko mo junngo mum waati ana wonnoo ɗon. Wonnoobe ɗon ɓee tuufani Iisaa yalla ana keɓa no kappira ɗum. Saabe ɗum, 6e lamndii mo ɗum ɗoo:

—Sariya meeden oo hokkii en sellinde neddo ɲalaande fowteteende naa?

¹¹ O jaabii 6e, o wii:

—So won e mon jogiɗo mbaalu, so oon mbaalu saamii e luggere ɲalaande fowteteende, wanaa joomum yaltinoyan mo naa? ¹² Oɗon anndi neddo ana ɓuri mbaalu ɗo wofɗi! Ndennoo, ana dagoo wadande neddo ko moyyi ɲalaande fowteteende.

¹³ Caggal ɗum, o wii gorko oo:

—Fooccu junngo maa!

Oon foocci ngo tan, ngo selli faa ngo warti hono no wonngo ngo nii. ¹⁴ Farisa'en ɓee njalti, njoodoyii faa ndawrida no mbarda Iisaa.

No Laamɗo suborii kaadime mum Iisaa

¹⁵ Nde Iisaa nani ɗum ndee, iwi e oon nokku, yimɓe heewɓe njokki e makko. O sellini ɲawɓe ɓee fuu, ¹⁶ o daalii been pati kumpita fay gooto kabaaru makko. ¹⁷ Dum wadirii non yalla haala ka Laamɗo yottinirnoo annabi Esaaya kaa ana tabita nde oon wii:

¹⁸ «Annii kaadime am mo cuɓii-mi.

Kanko korsin-mi,

kanko welni ɓernde am.

Mi jippinan e makko Ruuhu am,

o ooynanto leɲi ɗii laawol fooccitaare.

¹⁹ O falondirtaake, o dukataa,

daande makko nanataake e mbeddaaji.

²⁰ O helataa kudol oojiingol,

o ɲifataa moottila mo pooyel mum famɗi

faa ɲannde o hokki fooccitaare jaalogal.

²¹ Leɲi ɗii fuu pawan jikke mum'en e makko.»*

No Iisaa fenniri ko happaa koo

²² Nden, Iisaa waddanaa gorko bumɗo muumo, sabi oon yo laddaado. O sellini ɗum faa watti haalde e yiide. ²³ Haaynii yimɓe ɓee fuu, ndarii ana mbiya:

—Dum nee, taanii Daawuuda oo woni ɗoo naa?

²⁴ Kaa nde Farisa'en ɓee nani ɗum ndee, mbii:

—E baawɗe «Beelsebul» hooreejo seyɗaani'en o ribbirta seyɗaani'en ɓee.

²⁵ Nde wonnoo Iisaa anndii miilooji maɓɓe, o wii 6e:

—Laamu fuu pecciɗo ana haɓa e hoore mum, bonan. Ngeenndi naa galle fuu pecciɗo ana haɓa e hoore mum, heddataako. ²⁶ So Ibiliisa ribbii seyɗaani'en mum, feccii hoore mum. Ndennoo, hono laamu mum heddortoo? ²⁷ So tawii «Beelsebul» ndibbiran-mi seyɗaani'en, yimɓe mon ɓee nee, homo ndibbirta 6e? Yimɓe mon ɓee jaati kollata on ngalaa e goonga! ²⁸ Kaa so Ruuhu Laamɗo ndibbiran-mi seyɗaani'en, ɗum ana holla Laamu Laamɗo warii e mon.

²⁹ Iisaa beydi hen, wii:

—

* **12:21** Esaaya 42.1-4

—Fay gooto waawaa naatude e galle gorko jom semmbe teeta jawdi mum tawee ha66aali joomum tafon. Kaa so hab6bii joomum faa teenjii, ana waawi na6bude ko woni e galle mum fuu.

³⁰ Mo waldaa e am fuu yo ga7o am. Mo moo6tidataa e am fuu yo caakoowo. ³¹ Saabe dum, mido wiya on: yim6e ana mbaawi yaafeede luutti mum'en fuu, ka7um e bonkaaji fuu. Kaa bonkiido Ruuhu Ceniido oo yaafataake. ³² Neddo fuu kaaldo ko boni e Bii Neddo, ana waawi yaafeede, kaa neddo fuu kaaldo ko boni e Ruuhu Ceniido, yaafataake jooni, yaafataake wakkati garoyoowo.

No lekki annditirtee bidde mum

³³ —So lekki ana moyyi, bidde mum moyyan, so lekki moyyaa, bidde mum moyyataa, sabi lekki bidde mum annditirtee. ³⁴ Bi66e bolle bonde! Hono hen mbaawirton haalde ko moyyi tawee on bon6e? Sabi ko woni e 6ernde, dum yaltata e hunduko. ³⁵ Neddo moyyo, ko moyyi iwata e ndesaari ngonndi ley 6ernde mum. Neddo bondo, ko boni iwata e ndesaari ngonndi ley 6ernde mum. ³⁶ Mido wiya on: 7annde darngal yim6e kaaltan haalaaji laaliidi di kaalnoo fuu. ³⁷ Sabi neddo haalaaji mum sarirtee pooccitiido naa jukketeedo.

No Farisa'en ndaardiri taagumansa

³⁸ Caggal dum, yoga e dunkee'en Sariya, ka7um e Farisa'en mbii Iisaa:
—Moobbo, miden njidi kollaa min taagumansa Laamdo nel maa.

³⁹ O jaabii 6e, o wii:

—Jamaanu jooni bondo cobudo oo ana ndaara holleede taagumansa, kaa taagumansa fuu o hollataake so wanaa taagumansa annabi Yuunusa oo. ⁴⁰ Sabi, no Yuunusa wadiri balde tati jemma e 7alooma ley reedu liingu mawdo oo nii, hono non Bii Neddo wadirta balde tati jemma e 7alooma ley yanaande. ⁴¹ Nannde darngal, wor6e Niniwe immodoto e yim6e jamaanu jooni 6ee, li6a dum'en. Sabi wor6e Niniwe tuubii nde nannoo waaju Yuunusa oo ndee. Haya, 6urdo Yuunusa ana doo! ⁴² Nannde darngal, kaananke debbo leydi 6aleeri oo immodoto e yim6e jamaanu jooni 6ee, li6a dum'en. Sabi o iwriino faa hoore leydi, warde hettindaade haalaaji Suleymaana kebbinaadi hakkilantaaku dii. Haya, 6urdo Suleymaana ana doo!

Haala wirfitagol seydaani

⁴³ —So seydaani yaltii e neddo, seydaani oo yiilooyo e nokkuuje joorde tewta do 7oottinoo, kaa 7oottire fuu o hebataa. ⁴⁴ Nden kaa, o wiya: «Mido nii wirfitoo galle am mo eggunoo-mi e mum oo.» So o wirfitike, o tawan galle oo yo 6olo, ana wuuwaa, ana moyyinaa faa woodi. ⁴⁵ Nden, o wirfitoo, o waddoya seydaani'en njeddon wob6e 6ur6e mo bonde. Be naata e galle oo, 6e koda e mum. Nii battane oo neddo 6urdata arannde mum bonde. Nii yim6e ndee fedde bonnde duu laatoytoo.

Inna Iisaa e mijiraa6e Iisaa

⁴⁶ Nde Iisaa haaldannoo e jamaa oo ndee, inna makko e mijiraa6e makko wor6e njottii. Be ndarii sella, e6e njidi yiide mo. ⁴⁷ Won biido mo:

—Inna maa e mijiraa6e maa ana ndarii sella ana njidi yiide ma.

⁴⁸ O jaabii oon neddo, o wii dum:

—Homo woni innam? Hobe ngoni mijiraa6e am?

⁴⁹ O sappii taalibaabe makko 6ee, o wii:

—Innam e mijiraa6e am annii. ⁵⁰ Sabi mijnam naa innam yo neddo gadoowo sago Baabiraado am gondo dow kammu oo.

¹ Ley oon palooma, Iisaa yalti cuufi, joodoyii daande weendu. ² Jamaa keewdo ana filii mo faa o naatoyi laana, o joodii ley makka. Yimbe bee ndarii e daande ndiyam dam. ³ O haalaniri be kulle keewde e banndi. Omo wiya:

—Aawoowo yalti aawoyde. ⁴ E ley sankugol ngol, yoga e aawdi ndii saami e laawol, pooli ngari cubi dum. ⁵ Yoga mayri saami e korokaaye do leydi heewaano, fufi don e don sabi aawdi ndii iraka gasa. ⁶ Kaa nde naange wulnoo ndee, sumi, yoori saabe walaa dadi. ⁷ Yoga mayri saami do kebbe pudata. Ndi fufidi e majje, de cuumi ndi. ⁸ Yoga mayri saami e leydi lobbiri, fufi, rimi: yoga sowii cove teemedere, yoga capande jeegom, yoga capantati. ⁹ Jom nowru fuu yo nanu!

Ko saabii so Iisaa ana haaldira e yimbe banndi

¹⁰ Oon wakkati, taalibaa be battii Iisaa lamndii mo, mbii:

—Kodum wadi so ada haaldira e maabe banndi?

¹¹ O jaabii be, o wii:

—Onon, on ndokkaama faamude goonga tedduo haala Laamu Laamdo oo, kaa kambe, be ndokkaaka dum. ¹² Sabi jogiido fuu, beydante faa heewa. Kaa mo walaa oo, fay seeda mo jogii oo teetete. ¹³ Dum saabii so mido haaldira e maabe banndi:

«Tawee be yeewoobe, be njiyataa,

Tawee be hettintoo be, be nanataa, be paamataa.»

¹⁴ Nii ko Laamdo wadunoo e hunduko annabi Esaaya koo tabitiri e maabe:

«On kettinto faa palon noppi, kaa on paamataa.

On yeewan faa puttinon gite, kaa on njiyataa.

¹⁵ Sabi yimbe ngol lejol laatike tiidube ko'e:

Be cukkii noppi maabe,

be muubbii gite maabe,

so wanaa dum

gite maabe njiyan,

noppi maabe nanan,

hakkillaaji maabe paaman,

be tuuban, mi sellina be.»*

¹⁶ Kaa onon, on mbelii hoore: gite moodon ana njiya, noppi moodon duu ana nana!

¹⁷ Mido haalana on goonga: annabaa be heewbe e fooccitii be heewbe muuyiino yiide ko njiyatoo koo, be njiyaali. Be muuyiino nande ko nanaton koo, be nanaali.

No Iisaa firtiri bannadol aawoowo

¹⁸ —Ndenoo, kettinee maanaa bannadol aawoowo ngol. ¹⁹ Neddo fuu nando haala Laamu Laamdo tawee faamaali dum, bondo oo waran, doofa ko aawaa e bernde mum koo. Kabaaru oo neddo ana nanndi e laawol do aawdi ndii saami doo. ²⁰ Kabaaru aawdi saamundi e korokaaye ndii, ana nanndi e neddo nanoowo konngol ngol so jabboroo ngol seyo don e don. ²¹ Kaa ngol walaa dadi e makko, o nanngan ngol wakkati gooto tan. So dum billike naa so o torriike saabe konngol ngol, o yankiran don e don. ²² Kabaaru aawdi saamundi e kebbe ndii, ana nanndi e neddo nanoowo konngol ngol, so sugullaaji aduna e koomti jawdi cuuma ngol, ngol laatoo dimarol. ²³ Kaa kabaaru aawdi saamundi e leydi mbelndi ndii, been ngonni nanoobe konngol ngol so paama ngol. Oon wakkati, be ndiman biibe: yoga teemedere, yoga capande jeegom, yoga capantati.

Bannadol haala hudo bonko ley ngesa alkama

²⁴ Iisaa haalani be bannadol gonngol, wii:

—Hono nii Laamu Laamdo oo wa'i: gorko aawi e ngesa mum aawdi lobbiri. ²⁵ Nde yimbe fuu daaninoo, gano oon gorko wari, aawi hudo bonko e ley gulle dee, witti. ²⁶ Nde aawdi ndii fufi faa rimi, nden hudo bonko koo duu banngi. ²⁷ Maccu be bee njehi mbiyoyi

* **13:15** Esaaya 6.9-10

jom ngesa oo: «Kalfaado, wanaa aawdi lobbiri aawu-daa e ngesa maa ngaa naa? Hoto koo hudo bonko iwi?» ²⁸ O jaabii 6e, o wii: «Gajo wadi nii.» Caggal dum, maccu6e 6ee lamndii mo, mbii: «Min njaha min doofoya hudo bonko koo?» ²⁹ O jaabii 6e, o wii: «Wanaa non, sabi so odon doofa hudo bonko koo, so on ndeentaaki on doofidan hen alkama oo. ³⁰ Accidee di faa kettal. Nden, mi wiyan hetto6e 6ee doofa hudo bonko koo tafon, 6e ngada dum kafe faa duppee. So 6e ngadi dum fuu, 6e ketta alkama oo, nden 6e moobta dum ley beembal am.»

Banndol haala ngeeyu buyaage

³¹ Iisaa haalani 6e banndol gonngol, wii:

—Laamu Laamdo oo ana nanndi e ngeeyu buyaage mo neddo 6ami, so aawi e ngesa mum. ³² Kanko 6uri geeyi fuu famdude, kaa so mo fudii, o laatoto lekki mawki sanne faa pooli ngara jiba cuudi mum'en e ca6e makki.

Banndol haala yuufinirdi

³³ O haalani 6e banndol gonngol, o wii:

—Laamu Laamdo oo ana wa'i hono no yuufinirdi seeda ndi debbo jii6i e saawal tati conndi alkama faa ndi fuu ndi yuufi.

³⁴ Dum fuu, Iisaa haalaniri yim6e 6ee e bannndi. O haaldataa e ma66e so wanaa e bannndi, ³⁵ yalla haala ka Laamdo yottinirnoo annabaajo oo kaa ana tabita nde oon wii: «Mi haalaniran 6e bannndi,

mi haalanan 6e kulle cuudaade gila nde aduna tagaa.»†

No Iisaa firtiri banndol hudo bonko

³⁶ Caggal dum, Iisaa yoppiti yim6e 6ee, naati ley suudu. Taalibaa6e makko 6ee 6attii mo, mbii mo:

—Firritan min banndol hudo bonko ngol.

³⁷ O jaabii 6e, o wii:

—Aawdo aawdi lobbiri ndii oo, oon woni Bii Neddo oo, ³⁸ ngesa ngaa woni aduna oo. Bi66e Laamu Laamdo 6ee ngoni aawdi lobbiri ndii, 6i66e bondo oo ngoni hudo bonko koo. ³⁹ Gajo aawdo hudo bonko oo yo Ibiliisa, kettal ngal yo timmoode aduna, hetto6e 6ee yo malaa'ika'en. ⁴⁰ Hono no hudo bonko ittirtee wedee e yiite nii, non timmoode aduna laatortoo. ⁴¹ Bii Neddo oo nelan malaa'ika'en mum, itta e laamu mum oo wado6e wo66e e luuttal, kajum e wado6e ko boni fuu, ⁴² mbedoo dum'en e yiite jahannama, ton 6e ngullata, 6e njeryondira jiiye. ⁴³ Kaa e oon wakkati, fooccitii6e 6ee njalbiran no naange nii e ley Laamu Baabiraado mum'en. Jom nowru fuu, yo nanu!

Banndol haala jawdi cuudiindi

⁴⁴ —Laamu Laamdo oo ana wa'i hono no jawdi cuudiindi e ley ngesa, gorko goddo hoocci ndiin jawdi, suudi ndi kasen. E ley seyo makko ngoo, o soottoyi ko o joginoo fuu, o soodi ngesa ngaa.

⁴⁵ Laamu Laamdo oo ana wa'i kasen hono no julaaajo tewtoowo jaaye dime nii. ⁴⁶ So joomum yii jaayre rimre heewnde coggu, soottan ko jogii fuu sooda jaayre ndee.

Banndol haala liddi

⁴⁷ —Laamu Laamdo oo ana wa'i kasen hono no bubbol bedaangol e geeci, so nanngi sii liddi fuu nii. ⁴⁸ Faa ngol heewi, summo6e 6ee poodi ngol faa e danjeere, ana cu6a liddi dii. Be ngadi liddi lobbi dii e ley cagiije, 6e mbedii di nafataa fay huunde dii. ⁴⁹ Hono non timmoode aduna laatortoo. Malaa'ika'en ngaran ceennda bon6e e moyyu6e, ⁵⁰ mbedoo bon6e 6ee e ley yiite jahannama, ton 6een ngullata 6e njeryondira jiiye.

Banndol haala kulle kese e kiidde

⁵¹ Iisaa lamndii 6e, o wii:

† 13:35 Jabuura 73.2

—On paamii dūm fuu naa?

Be njaabii, 6e mbii:

—Min paamii.

⁵² Caggal dūm, o wii 6e:

—Jannginoowo Sariya fuu laatiido taalibbo Laamu Laamdo, ana wa'i hono no jom galle jaltinoowo e ley ndesaari mum kulle kese e kulle 6ooyde nii.

No Nasaraatunkoobe calorii jabande Iisaa

⁵³ Nde Iisaa tilinoo e diin banndi ndee, o iwi ton, ⁵⁴ o hooti ngeenndi do o mawni doo, omo waajoo e suudu ma66e waajordu. Haaynii yim6e hettintoo6e 6ee sanne, ndarii ana mbiya:

—Hoto fuu o he6i ngal anndal? Hono hen o he6iri baawde wadude dii kaayefiiji?

⁵⁵ Tama o wanaa 6ii cehoowo ledde oo? Tama wanaa Mariyama woni inniiko? Tama o wanaa mawnii Yaakuuba e Yuusufu e Simon, kaɗum e Yahuuda? ⁵⁶ Tama wanaa enen e banndiraa6e makko rew6e koddi? Ndennoo, hoto o he6i dūm fuu?

⁵⁷ Dum saabanii 6e tippitaade mo. Caggal dūm, o wii 6e:

—Annabaajo ana teddinaa e nokkuuje dee fuu, so wanaa ley ngeenndi mum'en, kaɗum e ley galle mum'en.

⁵⁸ Iisaa wadaali don kaayde keewde saabe waasude ma66e goondinde mo.

14

No Yaayaa maayiri

¹ E oon wakkati, Hirudus hooreejo leydi Galili oo nani haala Iisaa ana haalee. ² O wii golloo6e makko:

—Dum Yaayaa mo lootogal batisima! O wuurtii. Dum saabii so omo jogii baawde wadude kaayde.

³ Tawi Hirudus yamiriino Yaayaa nanngée, ha66ee, uddee ley kasu, kammari Hirudiya jom suudu mawniiko biyeteedo Filipa. ⁴ Sabi Yaayaa ana wiyannoo Hirudus:

—Dagantaako ma teetaa Hirudiya, sabi o gen mawna.

⁵ Hirudus yidi warde mo kaa suusaano yim6e 6ee, sabi 6e fuu e6e njogorinoo Yaayaa yo annabaajo.

⁶ Dum nee, ɗannde yiitu-mawuuri rimeede Hirudus, 6ii Hirudiya debbo darii ana woma yeeso nootii6e mo 6ee. Hirudus weltii sanne, ⁷ faa hunii hokkan mo huunde fuu ko o ɗaagii. ⁸ Suka debbo oo jokki haala inna mum, wii Hirudus:

—Waddanam doo hoore Yaayaa mo lootogal batisima oo e la'al!

⁹ Hirudus yoomi, kaa nde wonnoo hunike yeeso nootii6e dūm 6ee, yamiri oon waddanee nde. ¹⁰ Oon wakkati fuu, o yamiri hoore Yaayaa tayoyee ley kasu too. ¹¹ Hoore ndee tayaa tummbaa e la'al, hokkaa suka debbo oo. Oon hokkoyi nde inna mum. ¹² Taalibaa6e Yaayaa 6ee ngari 6amti tew oo, iroyi. Caggal dūm, 6e njehi 6e kaalanoyi Iisaa ko wadi koo.

No Iisaa ɗamminiri ujunaaji joy neddo

¹³ Nde nanirde ndee warnoo e Iisaa ndee, Iisaa iwi ton naati laana, fa'i nokku teeldo, kaɗum tan. Yim6e 6ee kumpitii dūm, njalti e geelle dee, cawndii daande weendu nduu, njokki e makko. ¹⁴ Nde o yalti e laana kaa ndee, o yii jamaa keewdo, o yurminaa 6e sanne, heddi omo sellina ɗaw6e ma66e. ¹⁵ Nde hiiri ndee, taalibaa6e 6ee 6attitii Iisaa, mbii dūm:

—Jooni hiirii, kasen duu nokku oo yo ladde. Yoppitin jamaa oo, yalla ana coodoya ko ɗaama to geelle too.

¹⁶ O jaabii 6e, o wii:

—Fotaa ko 6e njaha. Onon e ko'e moodon, ndokkee 6e ko 6e ɗaama!

¹⁷ Be njaabii mo, 6e mbii:

—En ngalaa doo so wanaa buuruuje joy e liddi didi.

¹⁸ O wii 6e:

—Ngaddanee kam dum gaa.

¹⁹ O yamiri yim6e 6ee njoodoo e hudo, o 6ami buuruuje joy dee e liddi didi dii, o tiggirii kammu, o yetti Laamdo. O tayi buuru oo, o hokki taalibaa6e 6ee ndokka jamaa oo. ²⁰ Be fuu 6e jaami faa 6e keddi. Taalibaa6e 6ee ndeentini taye keddiide dee, de kebbini cagiije sappo e didi. ²¹ Naamnoobe 6ee ana mbaara e ujunaaji joy gorko ko waldaa e rew6e e sukaabe.

No Iisaa yaariri koyde dow ndiyam

²² Don e don, o naanni taalibaa6e 6ee e laana kaa yalla ana adoo mo lummbude weendu nduu, tawi kanko omo wondi e yoppitinde jamaa oo. ²³ Caggal o yoppitii 6e, o njaboyi dow waamnde haayre faa o wada duwaawu kanko tan. Naange yanii, tawi kanko tan woni ton. ²⁴ Laana kaa yehi faa woddi danjeere ndee, tawi bempeeje ana piya ka, sabi ka jab6otooka henndu. ²⁵ Nde 6adinoo weetude ndee, o wari e taalibaa6e 6ee, omo yaara koyde dow ndiyam dam. ²⁶ Kaa nde 6e njii mo omo yaha e dow ndiyam dam ndee, kulol manngol nanngi 6e, 6e mbii:

—Dum yo seydaani!

Be ndarii e6e conkina no 6e poti hulde. ²⁷ Don e don Iisaa wii 6e:

—Mbaaltinee hakkillaaji moodon! Dum miin, pati kulee!

²⁸ Piyeer jaabii mo, wii:

—Moobbo, so dum aan jaati woni doo, yamir mi yaha dow ndiyam dam mi wara to maa.

²⁹ O jaabii mo, o wii:

—War!

Piyeer yalti laana kaa, hedde ana yaha dow ndiyam dam, fewti Iisaa. ³⁰ Kaa nde mo yiinoo henndu nduu sattii ndee, o huli, o fuddi yorkitaade, o wulli, o wii:

—Moobbo, nootam!

³¹ Don e don, Iisaa foocci junngo mum, nanngi mo, wii:

—Nii pamdir-daa hoolaare? Ko saabii so cikkiti-daa?

³² Be didon fuu, 6e naati laana kaa tan, henndu nduu darii. ³³ Taalibaa6e wonnoo6e ley laana kaa 6ee cujidani mo, mbii:

—A Bii Laamdo jaati!

No Iisaa selliniri jaw6e ley leydi Genesaret

³⁴ Be lummbi weendu nduu, 6e panndi leydi Genesaret. ³⁵ Wor6e oon nokku annditi mo, kaalani leydi ndii fuu garol makko, o waddanaa jaw6e 6ee fuu. ³⁶ Be jaagii mo mo acca jaw6e 6ee mema fay so kommbol saaya makko tan. Haya duu, memdo ngol fuu sellii.

15

Haala neesu njaatiraa6e

¹ Farisa'en e dunkee'en Sariya iwi Urusaliima, ngari e Iisaa lamndii dum, mbii:

² —Kodum wadi so taalibaa6e maa 6ee ana koyne neesuuji njaatiraa6e meeden dii? Sabi 6e lootataa juude fade ma66e jaamde.*

³ O jaabii 6e, o wii:

—Onon nee, kodum wadi so odon luutta yamiroore Laamdo ndee faa njokkon neesu moodon? ⁴ Sabi Laamdo wii: «Teddin inna maa e baam maa.»† O wii kasen: «Kududo baam mum naa inna mum, wareede laato jukkungo mum.»‡ ⁵ Kaa onon, odon mbiya

* **15:2** Ngol lootugol juude ha66aaki e ittude tuundi, kammari faa joomum foocitanoo diina wadira. † **15:4** Pergu 20.12; Fillitagol Tawreeta 5.16 ‡ **15:4** Pergu 21.17; Lewinkoo6e 20.9

so neddo wii baam mum naa inna mum: «Ko kaannoo-mi wallirde ma koo yo ngedu Laamdo»,⁶ dum ana heya neddo, fotaa ko teddina saaraa mum kasen. Hono non tosirton konngol Laamdo, faa njokkon neesu moodon!⁷ Naafigi'en! Annabi Esaaya woofaali fey nde sappinoo e moodon so wii:

⁸ «Laamdo wii:

Ngol lejol e haala tan teddinirta kam,
kaa e ley berde mabbe ebe ngoddi kam.

⁹ Meere be ndewata kam,

sabi ko be tuugii e ley janningol mabbe koo yo jamirooje yimbe tan.»§

Haala ko sobinta neddo

¹⁰ Oon wakkati, Iisaa noddi jamaa oo, wii dum:

—Kettinee, paamee: ¹¹ wanaa ko naatata e hunduko neddo sobinta dum. Ko yaltata e hunduko sobinta neddo.

¹² E oon wakkati, taalibaa6e 6ee battitii mo, mbii mo:

—Tama a anndii Farisa'en 6ee mettaama e haalaaji maa dii?

¹³ O jaabii, o wii:

—Funngo fuu ngo Baabiraado am gondo dow kammu oo aawaali, doofete. ¹⁴ Accee 6e, 6e wumbe dowoo6e wumbe! So bumdo dowii bumdo, 6e didon fuu 6e caaman ley ngaykaare.

¹⁵ Piyeer jaabii, wii mo:

—Firritan min kaa haala.

¹⁶ Iisaa wii:

—Onon duu, faa jooni edum finkinii on naa? ¹⁷ On paamaali ko naati e hunduko fuu yahan ley reedu, kasen duu dum yehete ladde? ¹⁸ Kaa ko yaltata e hunduko koo e bernde iwata, dum jaati sobinta neddo. ¹⁹ Sabi e bernde neddo miilooji bondi iwata so ndunya dum e jaako'aaku e jeenu e faasigaaku e nguyka e kappi, katum e mbonka. ²⁰ Dum woni ko sobinta neddo. Kaa jaamde tawee lootaali juude mum no be mbii nii sobintaa neddo.

No debbo Kanaanke goondiniri Iisaa

²¹ Caggal dum, Iisaa iwi don fa'i seraaji Tirus e Sidon. ²² Debbo jeyaado Kanaana kodudo e ndiin leydi wari e makko, wulli, wii:

—Moobbo, taanii Daawuuda, yurmam! Biyam debbo ladde ana e mum, ana torra dum sannel!

²³ Kaa o jaabaaki dum fay huunde. Taalibaa6e makko 6ee ndaardoyi mo, mbii mo:

—Ribbu mo dee! Omo nii jokki e meeden tan omo wulla.

²⁴ Iisaa jaabii, wii:

—E baali suudu Israa'ila majjudi dii tan nelaa-mi.

²⁵ Nii debbo oo saami yeeso makko, sujidi, wii:

—Moobbo, wallam!

²⁶ O jaabii, o wii:

—Bamde jaamdu sukaa6e so tippoo dawaadi moyyaa.

²⁷ Debbo oo wii:

—Goonga, Moobbo, kaa fay dawaadi ana jaama jaamdu joomum'en iwooru e la'al so saama nduu.

²⁸ Nden, Iisaa jaabii mo, wii:

—Debbo, hee goondinal maa ana mawni! Yo a wadane no njidir-daa nii.

E oon wakkati jaati, biyiiko debbo oo selli.

No Iisaa selliniri jaw6e heew6e

²⁹ Iisaa iwi don, takkii daande weendu Galili, nabbi waamnde haayre, joodii ton.

³⁰ Yimbe heew6e ngari to makko, ngaddi layoo6e e wumbe e 6e terde mum'en mbaati

e muumdube, kaɗum e ɗawbe wobbe heewbe. Be battini been yeeso makko, o sellini be. ³¹ Haaynii yimbe bee sanne nde njiinoo muumfunooɓe ana kaala, be terde mum'en mbaati cellii, layannoobe ana njaha faa gasa, wumnoobe ana njiya. Hedde ebe njetta Laamdo Israa'iila oo.

No Iisaa ɗamminiri ujunaaji nay neddo

³² Iisaa noddi taalibaaɓe mum bee, wii bee:

—Bee yimbe ana njurminii kam, sabi hannde woni balde tati ko be ngondi e am, haya duu be ngalaa ko be ɗaama. Mi waawaa yoppitinde be tawee be ɗaamaali, pati be caama yolbere e laawol so ebe koota.

³³ Taalibaaɓe makko bee mbii mo:

—Hoto fuu keɓaten ko ɗamminen oo jamaa e ley ndee ladde jeereende?

³⁴ O lamndii be, o wii:

—Hono foti buuruuje njogi-don?

Be njaabii mo, be mbii:

—Jeddi, kaɗum e liikoy seeda min njogii.

³⁵ Caggal dum, o yamiri jamaa oo joodoo e leydi. ³⁶ O ɓami buuruuje jeddi dee kaɗum e liikoy koy, o yetti Laamdo, o tayi de, o hokki taalibaaɓe bee ndokka dum jamaa oo. ³⁷ Be fuu be ɗaami faa be keddi. Taalibaaɓe bee ndeentini kedde dee, de kebbini cagiije jeddi. ³⁸ Naamnoobe bee yo ujunaaji nay gorko, ko waldaa e rewbe e sukaaɓe. ³⁹ Caggal Iisaa yoppitii yimbe bee, naati laana, fa'i leydi Magadan.

16

No Farisa'en ɗaagorii kollee haaynde

¹ Farisa'en e Saduki'en ngari ittude koro Iisaa, be ndaardi mo o holla be taagumansa kaayniido iwoowo dow kammu. ² O jaaborii be nii:

—So on njii kammu ana wojji kiikiide, on mbiyan welan. ³ Beete law, so on njii kammu ana wojji ana niɓbi, on mbiyan toɓan. Odon mbaawi seenndude mbaadi kammu, kaa on mbaawaa seenndude taagumansaaji wakkatiiji dii! ⁴ Jamaanu jooni bonɗo cobudo oo ana ndaara holleede taagumansa, kaa taagumansa fuu o hollataake, so wanaa taagumansa annabi Yuunusa oo.

Caggal dum, o yoppi be don, o witti.

Haala yuufinirdi Farisa'en e Saduki'en

⁵ Nde taalibaaɓe bee lummbata weendu nduu ndee, njeggiti yooɓaade ɗaamdu. ⁶ Iisaa wii be:

—Kakkilee, ndeentee e yuufinirdi Farisa'en e Saduki'en ndii.

⁷ Taalibaaɓe bee ndarii ana mbiyondira:

—Ko en njoobaaki buuru koo o wiiri non.

⁸ Iisaa anndi ko be kaalata koo, wii be:

—Ko wadi so odon kaalda hakkunde moodon on njoobaaki buuru mbiiru-mi non? Onon famdube hoolaare! ⁹ Tama faa jooni on paamaali? Tama on miccitaaki buuruuje joy de njeɗu-mi e ujunaaji njoyon gorko dee, e cagiije de kebbin-don kedde dee? ¹⁰ Tama on miccitaaki kasen buuruuje jeddi de njeɗu-mi e ujunaaji nay neddo dee, e cagiije de kebbin-don kedde dee? ¹¹ Hono wadi on paamaali wanaa haala buuru kaalan-mi on? Ndeentee e yuufinirdi Farisa'en e Saduki'en ndii.

¹² Oon wakkati, taalibaaɓe bee paami o wiyaali be ndeentoo e ko yuufinta buuru koo, ko o wii dee, be ndeentoo e ko Farisa'en e Saduki'en njannginta koo.

No Piyeer seedorii Iisaa woni Almasiihu

¹³ Iisaa yehi leydi Kaysariya Filipa. O lamndii taalibaaɓe makko bee, o wii:

—Homo yimbe mbiyata Bii Neddo oo woni?

¹⁴ Be njaabii, 6e mbii:

—Won wiyoo6e a Yaayaa mo lootogal batisima, won wiyoo6e a annabi Iliyaasa, won wiyoo6e kasen a annabi Yeremiya naa gooto e annabaabe 6ee.

¹⁵ O wii 6e:

—Onon nee, homo mbiyatton ngon-mi?

¹⁶ Simon Piyeer jaabii mo, wii:

—Aan woni Almasiihu, Bii Laamdo guurdo oo.

¹⁷ Nden Iisaa wii mo:

—A welii hoore, aan Simon 6ii Yuunusa. Sabi wanaa 6ii-aadama anndin maa dum, Baabiraado am gondoo dow kammu oo anndin maa dum. ¹⁸ Miin duu, midoo wiye Piyeer (dum woni haayre), e dow nden haayre mahan-mi deental am goondin6e ngal. Maayde e heewde semmbe fuu walaa ko waawi e mayre. ¹⁹ Mi hokkete cokitirde Laamu Laamdo: huunde fuu ko kadu-daa e leydi, hadete dow kammu. Ko njaabu-daa e leydi, jabete dow kammu.

²⁰ Nden, Iisaa daalii taalibaabe mum 6ee pati kaalana fay gooto kajum woni Almasiihu oo.

No Iisaa sapporii maayde mum e wuurtugol mum

²¹ Gila e oon wakkati, Iisaa fuddi anndinde taalibaabe mum 6ee ana tilsi mo yaha Urusaliima, ton maw6e lejol e hooree6e yottinoobe sadaka e dunkee'en Sariya torran mo sanne, mo waree, kaa mo wuurtan jannde tata6ere. ²² E ley dum, Piyeer sawndintini mo hedde ana jija mo, wii mo:

—Yo Laamdo dannde Moobbo! Dum hebataa ma!

²³ Iisaa yeecitii, wii Piyeer:

—Woddam aan Ibiliisa! A fergitere e laawol am, sabi miiloo maa ngoo iwrataa to Laamdo, to yim6e ngo iwrata!

No Iisaa jokkirtee

²⁴ Caggal dum, o wii taalibaabe makko 6e:

—Muuydo jokkude kam fuu, nootta yurmaade hoore mum, 6ama leggal mum bardugal* jokka e am. ²⁵ Sabi muuydo danndude yonki mum, waasan ki. Kaa baasirde ki sabaabu am, hisinan ki. ²⁶ Kodum hebude aduna oo fuu nafata neddo, so waasii yonki mum? Won ko neddo waawi hokkitirde faa soottitoo yonki mum naa? ²⁷ Sabi Bii Neddo oo wardan e malaa'ika'en mum e ley teddeengal Baabiraado mum. Oon wakkati, o barjoto gooto fuu ko waarata e golle mum. ²⁸ Midoo haalana on goonga: yoga e won6e doo 6ee maayataa tawee njiyaali Bii Neddo oo ana wara e ley laamu mum.

17

No noone Iisaa waylitorii

¹ Balde jeegom caggal mum, Iisaa yaadi e Piyeer e rimdaabe didon Yaakuuba e Yuhanna, o teeldoyi e mum'en dow waamnde haayre toownde. ² Noone makko waylitii yeeso ma66e. Yeeso makko ana jalba no naange nii, kaddule makko ndawni far hono fooyre. ³ Muusaa e Iliyaasa banngani 6e, ana kaalda e makko. ⁴ Piyeer wii Iisaa:

—Moobbo, gonol amen doo ana moyyi. Dal mi darna doo buguujii tati: aan wooturu, Muusaa wooturu, Iliyaasa wooturu.

⁵ O tilaaki haalde, faa luurde jalboore suddi 6e. Daande iwi ley luurde ndee, wii:

—Oo doo yo Biyam mo korsin-mi, mo cubii-mi. Kettindee mo!

⁶ Nde taalibaabe 6ee nani nden daande ndee, 6e caami 6e kippii e leydi, 6e kuli sanne.

⁷ Iisaa battitii 6e, memi 6e, wii:

—Immee, pati kulee.

⁸ E ley dum, 6e kunci gite, 6e njiyaali fay gooto so wanaa Iisaa tan.

* **16:24** Yeew Matta 10.38

⁹ E ley ko 6e njippotoo waamnde haayre ndee koo, Iisaa daalii 6e, wii:

—Pati kaalanee fay gooto ko njii-don koo faa wakkati nde Bii Neddo oo immitii e hakkunde maay6e fuu.

¹⁰ Caggal dum, taalibaa6e 6ee lamndii mo, mbii:

—Kodum wadi so dunkee'en Sariya 6ee ana mbiya annabi Iliyaasa haani adaade Almasiihu warde?

¹¹ O jaabii 6e, o wii:

—Goonga, Iliyaasa adotoo warde moyyintina kulle dee fuu. ¹² Kaa mido wiya on: Iliyaasa ya66ike, 6e annditaali dum, 6e ngollii dum ko 6e muuyi fuu. Hono non 6e torrirta Bii Neddo oo duu.

¹³ Taalibaa6e 6ee paami ko o haalata haala Iliyaasa koo, haala Yaayaa mo lootogal batisima o haalani dum'en.

No Iisaa selliniri kirikiraado

¹⁴ Nde 6e ngarti e jamaa oo ndee, gorko gooto battitii mo, diccii yeeso makko, ¹⁵ wii:

—Moobbo, yurma 6iyam gorko! O kirikiraado omo tampi sanne, wakkatiiji omo saama e yiite naa e ndiyam. ¹⁶ Mi na6ii mo to taalibaa6e maa 6ee kaa 6e ndonkii sellinde mo.

¹⁷ O battitii, o wii:

—Hey yim6e jamaanu bondo 6e nganaa goondin6e! Faa mande tilotoo-mi e mon? Faa mande keddotoo-mi munande on? Ngaddanee kam cukalel ngel doo!

¹⁸ O jahii e ladde ndee, nde yalti e suka oo, o selli don e don.

¹⁹ Caggal dum, taalibaa6e 6ee teeldi e makko, lamndii mo, mbii:

—Kodum wadi so min ndonki ittude ndee ladde?

²⁰ Iisaa jaabii 6e, wii:

—Saabe odon pamdi goondinal wadi dum. Mido haalana on goonga: so goondinal moodon fotii fay no ngeeyu buyaage nii, so on mbii ndee doo waamnde haayre: «Sottu doo, njahaa too», nde sattan. Fay huunde on ndonkataa wadude. [²¹ *]

No Iisaa sapporii kasen maayde mum e wuurtugol mum

²² No 6e njiilortoo e ley Galili nii, Iisaa wii 6e:

—Bii Neddo oo wadete e juude yim6e, ²³ 6e mbara mo, kaa e ley jalaande majjum tatabere, o immitoto.

Taalibaa6e 6ee cunli sanne.

Haala yobugol usuru Suudu Dewal Mawndu

²⁴ Nde Iisaa e taalibaa6e mum njottinoo Kafarnahum ndee, nanngoo6e usuru Suudu Dewal Mawndu 6ee battii Piyeer, mbii dum:

—Tama moobbo moodon oo ana yoba usuru Suudu Dewal Mawndu?

²⁵ Piyeer jaabii, wii:

—Omo yoba.

Ko Piyeer naati galle oo koo, fade mum he6ude haala, Iisaa wii:

—Simon, kodum woni miilo maa e dum? Kaanankoo6e aduna 6ee, homo 6e nduujata? Homo 6e njobinta lampo? Dugule'en naa honaa6e?

²⁶ Piyeer jaabii, wii:

—Honaabe 6ee.

Iisaa wii mo:

—Ndenoo, dugule'en 6ee kaanaa yobude. ²⁷ Kaa noo, en njidaa mettinde berde 6ee yim6e. Yaa to weendu too, tippo-daa yambuure maa e ley ndiyam dam. Liingu fuu adiido modude nde poodaa, yenjinnaa dum aaraa hunduko mum, a tawan hen kaalisi danejo kibbinoowo usuru meeden. Ittaa njobanaa en, enen didon.

* **17:21** E dereeji 6ooydi dii, yoga ana beyda aaya 21:Kaa hono oo seydaani ribbirtaake so wanaa duwaawu e koorka.

18

Haala burdo teddude ley Laamu Laamdo

¹ Oon wakkati, taalibaaɓe ɓee ɓattitii Iisaa, lamndii dum, mbii:

—Homo ɓuri teddude ley Laamu Laamdo oo?

² Iisaa noddii cukalel, darni ngel yeeso maɓɓe, ³ wii:

—Mido haalana on goonga: so nii on mbaylitaaki faa nanndon e cukaloy, on naatataa e Laamu Laamdo oo abada. ⁴ Burdo teddude ley Laamu Laamdo yo leydinkiniido faa nanndi e ngel cukalel. ⁵ Neddo fuu jaɓbiido cukalel gootel hono ngel e innde am, miin jaati o jaɓbii.

Haala ko luuttinta yimɓe

⁶ —Neddo fuu luuttindo gootel e koy cukaloy goondinkoy kam, ko ɓuri moyyande joomum haayre teddunde haɓɓee e daande mum, yoolee ley iduru geeci.

⁷ Bone woodanii oo aduna saabe kulle gadooje yimɓe ley luutti dee! Waajibi kulle dee ngada, kaa bone woodanii laatiido sabaabu majje! ⁸ So tawii junngo maa naa koyngal maa luuttinte, tayu dum tippo-daa to woddi. Naataa e nguurndam nduumiidam a jakudo ɓuri moyyande ma diina tippeede e yiite duumiinge a kiɓɓudo. ⁹ So tawii yitere maa luuttinte, sol nde tippo-daa. Sabi naatude maa e nguurndam nduumiidam a dokko, ɓuri moyyande ma diina tippe-daa e yiite jahannama a kiɓɓudo.

Bannol haala mbaalu majjudo

¹⁰ —Ndeentee e yawde fay gootel e koy cukaloy. Sabi mido wiya on: malaa'ika'en makkoy dow kammu ɓee, wakkati fuu ana yeewa yeeso Baabiraado am gondo dow kammu oo. [¹¹*] ¹² Ko miilaton? So neddo ana jogii baali teemedere majjiraama mbaalu gooto, yoppataa capande jeenay e jeenay dii fuu ana ndura ley ferro, tewtoya majjudo oo? ¹³ Mido haalana on goonga: so o yiitii mo, o seyorto oon faa ɓura capande jeenay e jeenay di majjaali dii. ¹⁴ Hono non Baabiraado moodon gondo dow kammu oo yidaa fay gootel e koy cukaloy majja.

Haala jaafondiral hakkunde sakiraabe

¹⁵ —So sakiike maa toonii ma, yaa to mum kollitaa dum toonange mum oo tawee onon tan didon. So o jaɓanii ma, a hewtii sakiike maa. ¹⁶ Kaa so o jaɓaali kollitaa mo yaadu e neddo gooto naa yimɓe didon hono no Binndi dii mbiiri nii: «Huunde fuu ko neddo happaa ana hasindini e seedaaku yimɓe didon naa taton.» ¹⁷ So o jaɓanaali ma, haalan dum deental goondinɓe ngal. So o salike jaɓande deental goondinɓe ngal, jogora mo keefeero naa duwaane. ¹⁸ Mido haalana on goonga: huunde fuu ko kadu-don e leydi, hadete dow kammu. Huunde fuu ko njaɓu-don e leydi, jaɓete dow kammu. ¹⁹ Mido haalana on kasen: e ley aduna, nde didon mon kawritii e dow huunde wootere jaagike Laamdo, ko nde waawi laataade fuu, Baabiraado am gondo dow kammu oo hokkan ɓe nde. ²⁰ Sabi nde didon naa taton kawriti e innde am fuu, mido hakkunde mum'en.

Bannol haala golloowo caliido yaafaade

²¹ Oon wakkati, Piyeer ɓattitii mo, lamndii mo, wii:

—Moobbo, cili hono foti kaan-mi yaafaade sakiike am mo noottaali toonude kam? Cili jeddi naa?

²² Iisaa jaabii mo, wii:

—Mi wiyaali ma cili jeddi, mbii-maa-mi cili capande jeddi faa nde cili jeddi.

²³ Iisaa beydi hen wii:

—Dum Laamu Laamdo nanndi: kaananke gooto anniyii yamtude gollooɓe mum namaande. ²⁴ Nde mo fuddi yamtude ndee, o waddanaa golloowo gooto mo o rewata

* **18:11** E dereeji ɓooydi dii, yoga ana beyda aaya 11:Sabi hisinde majjuɓe waddi Bii Neddo oo.

miliyooji. ²⁵ Oon gorko walaa ko yobira oon kaalisi. Dum nee, kaananke oo yamiri o soottee, kanko e jom suudu makko e sukaaʼbe makko e ko o jogii fuu, faa yoba namaande ndee. ²⁶ Golloowo oo diccii yeeso makko, jaagii mo, wii: «Munanam, mi yobete fuu!» ²⁷ Kaananke oo yurmii mo, yaafii mo namaande ndee, yoppi mo o witti.

²⁸ Golloowo oo yalti tan, hawri e gollidiido mum mo rewata kaalisi seeda. O tebbii dum, o nanngi daande mum, o wii: «Yobam kaalisi am!» ²⁹ Gollidiido makko oo diccii, jaagii mo, wii: «Munanam, mi yobete!» ³⁰ Kaa oon jabaali. O uddoyi dum kasu, faa nde yobi namaande ndee fuu. ³¹ Nde gollooʼbe heddiibe ʼbee njii dum ndee, mettaa sanne, njehi kaalanoyi dum kaananke oo. ³² E ley dum, kaananke oo noddi golloowo oo, wii dum: «Aan a golloowo bondo! Nde jaagi-daa kam, mi yaafe ko ndewan-maa-mi koo ndee, mi yaafike ma. ³³ Aan duu, a haanaanoo yurmaade jaado maa oo no njurmori-maa-mi nii naa?» ³⁴ Kaananke oo bilaa sanne, wadi mo e juude jukkoʼbe ʼbee, faa nde o yobi namaande ndee faa laabi.

Iisaa beydi hen wii:

³⁵ —Hono non Baabiraado am gondo dow kammu oo wadata neddo fuu e moodon mo yaaforaaki sakiike mum bernde laabunde.

19

Haala ko Iisaa wasii dow ceergal

¹ Nde Iisaa tilii e diin waajuuji ndee, iwi Galili fa'i banng'e Yahuudiya gondo caggal maayo Urdun oo. ² Yimbe heewbe njokki e makko, o sellini ton jawbe mum'en.

³ Yoga e Farisa'en ngari e makko, lamndii mo dum doo faa itta koro makko:

—Tama ana daganii gorko seerdude jom suudu mum daliili tawaado fuu?

⁴ O jaabii, o wii:

—Tama on njanngaali ko Binndi dii mbii? E fuddoode Laamdo tagii be wadii be gorko e debbo, ⁵ wii: «Dum wadi so gorko yoppaan inna mum e baam mum, nanngondira e jom suudu mum, be didon fuu be laato neddo gooto.»* ⁶ Nii woni be nganaa didon kasen, be neddo gooto. Ndennoo, pati neddo seenndu ko Laamdo reentini.

⁷ Be lamndii mo, ʼbe mbii:

—Ko saabii so Muusaa yamiri gorko hokka jom suudu mum talkuru ceergal nde ana seera dum?

⁸ O jaabii ʼbe, o wii:

—On yoorbe berde, dum saabii so Muusaa hokki on no ceerdon rewbe moodon. Kaa e fuddoode, wanaa non worrunoo. ⁹ Mido wiya on: ceerdudo jom suudu mum ko wanaa fijirde, so bamii debbo goddo, jeenii.

¹⁰ Taalibaaʼbe makko ʼbee mbii mo:

—So nii hakkunde gorko e debbo worri, waasude bamde buri.

¹¹ Iisaa jaabii ʼbe, wii:

—Wanaa yimbe fuu mbaawi jabude kaa haala, ʼbe Laamdo hokki dum ʼbee tan mbaawi jabude ka. ¹² Daliiliiji kadooji worbe bamde ana ngoodi. Sabi won worbe rimetebe tawa yo waatoraabe. Won deretebe. Heddiibe ʼbee noo, kapum'en kadi ko'e mum'en bamde faa ngollana Laamu Laamdo oo. Neddo fuu jarriido ndee tinndinoore, yo jabu!

No Iisaa duwanorii cukaloy

¹³ Caggal dum, won waddanbe Iisaa cukaloy yalla omo fawa e makkoy juude makko o duwanoo koy, kaa taalibaaʼbe ʼbee njahii e yimbe ʼbee. ¹⁴ Nden o wii:

—Accee cukaloy koy ngara e am, pati kaʼdee koy, sabi wa'ube no makkoy nii ʼbee njejj Laamu Laamdo oo.

¹⁵ O fawi junngo makko dow makkoy, o duwanii koy. Nden o iwi ton.

* 19:5 Puddoode 2.24

No Iisaa e suka jokolle arsukunte ngaddi

¹⁶ Gorko gooto battitii Iisaa, lamndii mo, wii:

—Moobbo, honde huunde moyyunde kaan-mi wadude faa mi heba nguurndam nduumiidam?

¹⁷ Iisaa wii mo:

—Ko saabii so laamdi-daa kam ko moyyi? Laamdo tan woni moyyo! So ada yidi naatude e nguurndam, jokku sariyaaji dii.

¹⁸ Gorko oo lamndii Iisaa, wii:

—Hodi ngoni sariyaaji dii?

Iisaa jaabii, wii:

—Pati jaadu hoore, pati jeenu, pati wujju, pati seeda fenaande, ¹⁹ teddin inna maa e baam maa, njidiraana tanaa maa no njidiraana hoore maa nii.

²⁰ Suka jokolle oo wii mo:

—Midu haybi dum fuu. Kodum heddi?

²¹ Iisaa wii mo:

—So tawii ada yidi hibbude, yaa soottoy ko njogi-daa fuu, ndokkaa kaalisi oo misiki-ina'en. Nden a heban jawdi dow kammu. Caggal dum, ngaraa njokkaa kam.

²² Nde suka jokolle oo nani diin haalaaji ndee, yaadi e yoomeende, sabi o arsukunte joldo.

²³ E ley dum, Iisaa wii taalibaaabe mum bee:

—Midu haalana on goonga: hee naatugol arsukunte e Laamu Laamdo ana tiidi!

²⁴ Midu haalana on kasen dum doo: ngelooaba yaabboroo e wuddere mesalal buri newaade diina naatugol arsukunte e Laamu Laamdo.

²⁵ Haayni taalibaaabe bee sanne nde nani diin haalaaji ndee, be mbii:

—Ndenoo, homo woni kisoowo?

²⁶ O yeewi be, o wii:

—Do yimbe dum laatataako, kaa walaa fuu ko Laamdo waawaa.

²⁷ Piyeer bami haala, wii mo:

—Minen, min njoppii fuu, min njokkii e maa. Kodum min keboyta?

²⁸ Iisaa wii be:

—Midu haalana on goonga: so Bii Neddo oo joodiima e joodorgal mum laamu teddungal ley aduna keso, onon sappo e didon jokkuube e am bee duu, on njoodoto e dow joodorde kaanankooobe, caron cuudi baaba Israa'ila sappo e didi dii. ²⁹ Neddo fuu joppirdo saabe am galle mum naa sakiraabe mum worbe naa sakiraabe mum rewbe naa inna mum naa baam mum naa sukaabe mum naa gese mum, heban ko buri dum cowe teemedere, kasen duu heban nguurndam nduumiidam. ³⁰ Kaa ardinoobe heewbe laatoto caggalaaabe, caggalaaabe bee laatoto ardiiibe.

20

Bannadol haala golloobe ley ngesa peguuje

¹ —Annii ko Laamu Laamdo nanndi: jom ngesa peguuje yalti beetee law faa hasa golloobe be ngolla ngesa mum peguuje. ² O hebi golloobe, o hawri e maabe o yoban be hono ko woowi: jalooma fuu mbuudu cardi. O nabi be ngesa makko. ³ Wakkati jawlal, o yalti kasen, o tawi wobbe sakoro be kebaali golle, ⁴ o wii be: «Njehee onon duu ngolloyon to ngesa am peguuje too, mi yoban on ko haani yobeede koo.» ⁵ Been duu njehi ton. Jom ngesa oo wadi non kasen hakkunde naange e caggal sallifanaa. ⁶ Caggal dum, o yalti kasen wakkati laasaraa, o tawi wobbe ana ndarii to sakoro too, o wii dum'en: «Kodum wadi so jallu-don doo on ngollaali fay huunde?» ⁷ Be njaabii mo, be mbii: «Fay gooto bamaali min golle.» O wii be: «Njehee onon duu ngolloyon e ngesa am peguuje ngaa.» ⁸ Nde hiirnoo ndee, jom ngesa oo wii keyaado mum oo: «Noddu golloobe

6ee njo6aa dum'en. Ardoro-daa sakitii6e nanngede 6ee, cakitoro-daa adii6e nanngede 6ee.» ⁹ Nannganoobe laasaraa 6ee ngari, gooto e mum'en fuu hokkaa mbuudu cardi. ¹⁰ Adinoobe nanngede 6ee duu ngari, cikki njo6ete ko 6uri dum. Kaa gooto e ma66e fuu hokkaa mbuudu cardi hono no 6ee too nii. ¹¹ Nde 6e njo6aa dum ndee, e6e njermitoo yaade to jom ngesa too ¹² e6e mbiya: «Bee doo golloobe ngollaali kinaa wakkati gooto tan, 6e ponndaama e amen njo6di, minen nee min ngollii jalooma kuurdo ley ngee naange wulnge!» ¹³ Jom ngesa oo jaabii gooto e ma66e, wii: «Gidam, mi toojaali ma. Tama wanaa aan jabunoo mi nanngire mbuudu cardi jalooma? ¹⁴ Ndennoo, 6am njo6di maa njahaa. Miin muuyi hokkude cakitiido oo hono ko ke6u-daa koo. ¹⁵ Tama wanaa ko weli kam ngadan-mi e kaalisi am oo? Naa moyyuki am kii waddan maa haasidaade?»

¹⁶ Iisaa wii:

—Hono nii caggalaabe 6ee laatoto ardiibe, ardiibe 6ee laatoto caggalaabe.

No Iisaa sapporii nde tatabere maayde mum e wuurtugol mum

¹⁷ Tawi Iisaa ana nabbita faade Urusaliima, sawndintini taalibaabe sappo e didon 6ee e laawol, wii dum'en:

¹⁸ —Kettinee, eden nii nabbita Urusaliima. Don Bii Neddo oo wadatee e juude hooree6e yottinoobe sadaka e dunkee'en Sariya. Be caran mo waree, ¹⁹ 6e ngada mo e juude heefer6e, 6een duu njaayran mo, piya mo dorri, peja mo e leggal bardugal faa mo maaya. Kaa jalooma majjum tata6o oo mo wuurtan.

No Inna Yaakuuba e Yuhanna jaagorii Iisaa

²⁰ Nden, inna 6i66e Jebede 6attini sukaa6e mum Iisaa. Inna oo diccii yeeso Iisaa faa jaagoo dum ballal. ²¹ Iisaa wii mo:

—Kodum njid-daa?

Debbo oo jaabii mo, wii:

—Mido yidi podaa 6i66e am wor6e didon 6ee njoodoo banngede maa so a laamiima, gooto wona banngede maa jaamo, goddo oo wona banngede maa nano.

²² Iisaa jaabii, wii:

—On anndaa ko jaagoto-don. Odon mbaawi yarde horde mettunde nde njaran-mi ndee naa?

Be njaabii mo, 6e mbii:

—Miden mbaawi.

²³ O wii 6e:

—On njaran nde jaati. Kaa joodagol banngede am jaamo naa nano wanaa miin yamirta dum. Deen joolle, 6e Baabiraado am moyyinani 6ee njey dum.

²⁴ Nde taalibaabe sappo heddiibe 6ee nani dum ndee, mettaa e rimdaabe didon 6ee.

²⁵ E oon wakkati, Iisaa noddi 6e fuu, wii 6e:

—Odon anndi laamiibe heefer6e ana kawjorii dum'en hawju bondo. Maw6e 6ee duu ana laamarii 6e laamu bodeejo. ²⁶ Onon kaa, dum wadataa hakkunde moodon. So won jiddo teddeengal hakkunde mon, ana haani laataade golloowo moodon. ²⁷ Kasen so won muuydo ardaade e mon, ana haani laataade maccudo moodon. ²⁸ Dum nee, Bii Neddo wardaali faa gollanee, gollande yim6e wardi, hokitira yonki mum yalla ana laatoo coottitaari heew6e.

No Iisaa selliniri wumbe didon

²⁹ Nde Iisaa e taalibaabe mum njalti Yeriko ndee, jamaa keewdo jokki e makko. ³⁰ Wumbe didon ana njoodinoo e sera laawol ngol, nani ana wiyee Iisaa annii bettoo, puddi wullude ana mbiya:

—Taanii Daawuuda, yurma min!

³¹ Jamaa oo darii ana jahoo e ma66e ana wiya 6e ndeyyinoo, kaa 6e beydii wullude e6e mbiya:

—Moobbo, taanii Daawuuda, yurma min!

³² Iisaa darii, noddi 6e, wii:

—Kodum njid-don mi wadana on?

³³ Be njaabii mo, 6e mbii:

—Moobbo, min mbumta.

³⁴ Iisaa yurminaa 6e, memi gite ma66e. Don e don 6e mbumti, 6e njokki e makko.

21

No Iisaa naatiri Urusaliima

¹ Nde Iisaa e taalibaa6e mum 6adinoo Urusaliima njottii Baytifaaji dow waamnde haayre wiyeteende Jaytun ndee, Iisaa neli taalibaa6e didon, ² wii 6e:

—Njehee naatoyee ngeenndi ngonndi yeeso mon ndii, oon wakkati fuu, on tawan ton ndakiiwa e mola mum ana ka66ii. Kumton di ngaddanon kam. ³ So won biido on huunde, njaabo-don dum Moobbo ana haajaa di. Don e don on njoppete ngaddon di.

⁴ Dum wadii yalla haala ka Laamdo yottinirnoo annabaajo oo kaa ana tabita nde oon wii:

⁵ «Mbiyee 6i66e Siyona:

Yeew, kaananke maa annii wara e maa,
ana leydinkinii, ana waddii tefeewa,

ana waddii mola tefeewa.»*

⁶ Oon wakkati, taalibaa6e 6ee njehi ngadoyi ko Iisaa yamiri dum'en koo. ⁷ Be ngaddi ndakiiwa ngaa e mola mum, 6e njappi e majji saayaaji ma66e, Iisaa waddii. ⁸ Ko 6uri heewde e jamaa oo weerti saayaaji mum'en e laawol. Wo66e kelti cabe ledde, mbeerti de e laawol ngol. ⁹ Ardiibe Iisaa 6ee e jokku6e e caggal makko 6ee ana ilina ana mbiya:

—Jettooje ngoodanii taanii Daawuuda! Barke woodanii gardoowo e dow innde Joomiraado!† Jettooje ngoodanii Laamdo Toowdo!

¹⁰ Nde o naati Urusaliima ndee, yim6e 6ee fuu keddii ana caaya ana mbiya:

—Homo woni oo gorko?

¹¹ Jamaa oo jaabii:

—Dum annabi Iisaa, iwrufo Nasaraatu ley leydi Galili.

No Iisaa ribbiri jaagotoobe ley Suudu Dewal Mawndu

¹² Iisaa naati daalaare Suudu Dewal Mawndu nduu, ribbi soodoobe e soottoobe won6e ley mayre 6ee fuu, li6i taabe weccoobe kaalisi e joodorde soottoobe buugaaji. ¹³ Caggal dum, o wii 6e:

—Ley Binndi dii Laamdo wii: «Suudu am noddirte suudu rewrudu Laamdo.»

Iisaa beydi hen, wii:

—Kaa onon, on ngadii ndu «suudorde yanoobe!»‡

¹⁴ Wum6e e layoobe ngari e makko e ley Suudu Dewal Mawndu nduu, o sellini 6e. ¹⁵ Hooree6e yottinoobe sadaka 6ee e dunkee'en Sariya 6ee mettaa nde njii kulle kaayniide de o wadata dee, e nde nani sukaa6e ana ilina e ley Suudu Dewal Mawndu ana mbiya:

—Jettooje ngoodanii taanii Daawuuda!

¹⁶ Nden 6e mbii Iisaa:

—A nanii ko cukaloy koy kaalata koo?

O wii 6e:

—Mi nanii. Tama on janggaali dum doo abada:

«A wadii fay sukaa6e waddu6e e muynoobe ana njette»?§

¹⁷ Caggal dum, o seerti e ma66e, o yalti ngalluure ndee, o yehi Baytaniya, o waaloyi ton.

No Iisaa hudiri ibbi

* **21:5** Jakariyaa 9.9 † **21:9** Jabuura 118.25-26 ‡ **21:13** Esaaya 56.7; Yereimiya 7.11 § **21:16** Jabuura 8.3

¹⁸ Beete law omo wirfitoo to ngalluure too, tawi omo yolbi. ¹⁹ O soynii ibbi e sera laawol ngol, o fanji ki, kaa o tawaali e makki so wanaa haakooloji. Oon wakkati, o wii ki:

—Pati a rimu abada!

Don e don, ibbi kii yoori kolon. ²⁰ Haaynii taalibaaɓe ɓee nde njii dum ndee, ɓe lamndii mo, ɓe mbii:

—Hono hen kii ibbi yoordi wakkati gooto tan?

²¹ O jaabii ɓe, o wii:

—Midɔ haalana on goonga: so tawii odon ngoondini on cikkitaaki, on njawtan wadude ko ngadu-mi kii ibbi koo. On mbaawan wiide fay ndee doo waamnde haayre: «Doofa, saamoy ley maayo geeci», laatoto non. ²² So odon ngoondini, ko jaagi-don e ley duwaawu fuu on njaabante.

Do yamiroore golle Iisaa iwri

²³ Iisaa naati Suudu Dewal Mawndu nduu. Nde mo waajotoo ndee, hooreeɓe yottinoobe sadaka ɓee e mawɓe Yahuudiyankooɓe ɓee ɓattii mo, lamndii, mbii:

—Yamiroore hende ngollirtaa ko ngollataa koo? Kasen, dow yamiroore homo?

²⁴ Iisaa jaabii ɓe, wii:

—Miin duu, huunde wootere tan lamndotoo-mi on. So on njaabike kam, mi haalanan on jamirɔ kam mi golla ko ngollan-mi koo. ²⁵ Homo neli Yaayaa loota yimɓe lootogal batisima? Laamɔ naa yimɓe?

Be ndawridi hakkunde maɓɓe, ɓe mbii:

—So en mbii «Laamɔ», o wiyan: «Ndennoo, ko saabii so on ngoondinaali Yaayaa?»

²⁶ Kaa so en mbii «yimɓe», waajibi kulen jamaa oo, sabi yimɓe ɓee fuu ana njogorii Yaayaa yo annabaajo.

²⁷ Be njaabii Iisaa, ɓe mbii:

—Min anndaa.

O jaɓɓitii, o wii ɓe:

—Haya miin duu, mi haalantaa on yamiroore nde ngolliran-mi ko ngollan-mi koo.

Banndol haala rimdaaɓe diɗon

²⁸ Iisaa ɓeydi hen wii:

—Kodum miilaton e ngol banndol: gorko gooto ana joginoo ɓiɓɓe worɓe diɗon, ɓadii arano oo, wii dum: «Binngel am, yaa golloy hannde to ngesa peguuje too.» ²⁹ Biɗɗo oo jaabii, wii yahataa. Kaa caggal mum, oon mimsiti yehi. ³⁰ Baabiraadɔ oo noddi biɗɗo diɗaɓo oo, wii dum ko wiinoo arano oo koo. Oon duu jaabii, wii: «Moyyi Baaba», kaa yahaali. ³¹ Homo e maɓɓe woni jaɓando baam mum ko wii koo?

Be njaabii, ɓe mbii:

—Arano oo.

Nden, Iisaa wii ɓe:

—Midɔ haalana on goonga: duwaane'en ɓee kaɗum e bamfaaji dii adoyto on naatude e Laamu Laamɔ oo. ³² Sabi Yaayaa warii e moodon, hollii on laawol fooccitaare, on njaɓanaali dum. Kaa duwaane'en ɓee kaɗum e bamfaaji dii ngoondinii mo. Haya duu, fay nde njii-don dum ndee, on mimsitaali so sakitii ngoondin-don mo.

Banndol haala remooɓe bonɓe

³³ —Kettinee banndol gonngol: nedɗo gooto tuti ngesa peguuje, o filtini nga kokowol, o asi ngaykaare ɓoosirde peguujam, o mahi suudu toowndu faa o soynoroo ko warata e ngesa ngaa. Caggal dum, o hasiri nga remooɓe gese peguuje, o dawii. ³⁴ Faa tebugol peguuje yottii, o neli gollooɓe makko to remooɓe ɓee too, ɓe ngaddanoya mo ngedu makko e ɓiɓɓe peguuje dee. ³⁵ Kaa remooɓe ɓee nanngi gollooɓe makko ɓee, pii hen gooto, mbari gooto, mbardi gooto kaaye. ³⁶ Jom ngesa oo neli e maɓɓe gollooɓe ɓurɓe aranndeeɓe ɓee heewde. Remooɓe ɓee ngadi ɓe no ngadunoo ɓee too nii. ³⁷ O sakitii nelde ɓiyiiko gorko to maɓɓe, o wii: «No laatii fuu, ɓe njaagoto ɓiyam oo.» ³⁸ Kaa nde

remooŋe 6ee njii 6iyiiko oo ndee, mbiyondiri e ko'e mum'en: «Oo woni donoowo mo. Ngaree mbaren mo, keddoro-den ngesa ngaa!»³⁹ Oon wakkati, 6e nanngi mo, 6e mbedii mo to caggal ngesa too, 6e mbari mo.⁴⁰ Jooni nee, so jom ngesa peguuje oo warii, hono o waŋata remooŋe 6ee?

⁴¹ Be njaabii mo, 6e mbii:

—Been bonŋe, o halkiran 6e no boniri. O hasira ngesa ngaa remooŋe woŋŋe hokkoŋe mo ngedu makko e 6iŋŋe magga nde nga teŋaa fuu.

⁴² Caggal dum, Iisaa wii 6e:

—Tama on njanngaali ko winndaa ley Binndi dŋi koo?

«Haayre nde mahooŋe 6ee tippitii ndee,

kanjum laatii haayre 6urnde fuu teentilaade e maadi ndii.

Dum yo golle Joomiraado,

kanjum dum haaynde e jiile meeden!»*

⁴³ Saabe dum, mido wiya on: Laamu Laamdo oo ittete e mon, hokkee yimŋe wadooŋe ko Laamdo yidi.⁴⁴ Neddo fuu caamdo e nden haayre, helan. Neddo fuu mo nde saami e mum, noyoto.

⁴⁵ Nde hooreeŋe yottinooŋe sadaka 6ee e Farisa'en 6ee nani banndi makko dŋi ndee, paamii banndi dŋi e mum'en peewti.⁴⁶ Eŋe tewta no 6e nanngira mo, kaa 6e kulii yimŋe 6ee, sabi 6e fuu eŋe njogorii mo annabaajo.

22

Banndol haala niiri yanng

¹ Iisaa haaldiri e maŋŋe banndol kasen, wii 6e:

² —Laamu Laamdo ana wa'i hono no kaananke kuurtinando 6iyum gorko, so waŋani dum yanng. ³ O neli gollooŋe makko noddanoya mo jaamoŋe, kaa gansaabe 6ee calii warde. ⁴ O neli kasen gollooŋe woŋŋe, o wii dum'en: «Mbiyee gansaabe 6ee niiri yanng ndii moyyinaama faa gasi, mi hirsii ga'i e jalbi paydi, hankasen fuu lanndinaama, 6e ngara 6e nootoo yanng oo.» ⁵ Kaa gansaabe 6ee koyni mo, kiinnii haajuuji mum'en: oo ngesa mum, oo jaagu mum. ⁶ Heddiibe 6ee nanngi gollooŋe 6ee, torri 6e, mbari 6e. ⁷ Kaananke oo mettaa, neli sordaasi'en mum mbaroyi been jaaduŋe ko'e, nduppi ngeen-ndi mum'en. ⁸ Caggal dum, o wii gollooŋe makko 6ee: «Niiri yanng ndii moyyinaama, kaa gansaabe 6ee kaandaa e jaamde ndi. ⁹ Dum nee, njehee dow mbeddaaji mawdi dŋi, noddon neddo fuu mo kawru-don wara jaama niiri yanng oo ndii.» ¹⁰ Kaadime'en 6ee njehe dow mbeddaaji dŋi, noddi yimŋe 6e tawi ton fuu gila e bonŋe faa e moyyuŋe faa galle do yanng oo waŋata doo heewi yimŋe.

¹¹ Nde kaananke oo naati faa yiya noddaabe 6ee ndee, o soynii gorko mo paraaki. ¹² O wii dum: «Gidam, hono naatir-daa doo tawi a paraaki?» Kaa oon deyyinii. ¹³ E ley dum, kaananke oo wii gollooŋe 6ee: «Kaŋŋe juude makko e koyde makko, tippo-don mo e ley nimre sella ndee, ton o wullata o njeryondira niije.»

¹⁴ Iisaa jokki wiide:

—Noddaabe ana keewi kaa suŋaabe ana pamdi.

Haala yoŋugol lampo

¹⁵ Farisa'en njehe ndawridoyi no tuufiranta Iisaa e ley haala mum. ¹⁶ Be neli yoga e taalibaabe maŋŋe, kanjum e howruuŋe Hirudus mbiya mo:

—Moobbo, miden anndi a goongirante: ada jannginira laawol Laamdo ngol goonga, a hulataa fay gooto, sabi a 6urdintaa yimŋe. ¹⁷ Dum nee, haalan min kodum anndu-daa e dum doo: ana dagoo min ndokka kaananke Roma mawdo oo lampo naa dagaaki?

¹⁸ Kaa Iisaa ana anndi anniyaaji maŋŋe bonŋi dŋi. O wii 6e:

* 21:42 Jabuura 118.22-23

—Onon naafigi'en! Kodum wadi so odon tuufana kam? ¹⁹ Kollee kam kaalisi jobirteedo lampo oo.

Be ngaddani mo mbuudu cardi gooto. ²⁰ O lamndii 6e, o wii:

—Natal homo e innde homo woni doo?

²¹ Be njaabii mo, 6e mbii:

—Kaananke Roma.

O wii 6e:

—Ndennoo, ndokkee kaananke Roma oo ko jey, ndokkee Laamdo duu ko jey.

²² Haaynii 6e nde 6e nani oo jaabu ndee. Be celi mo, 6e mbitti.

Haala immital maay6e

²³ E ley oon jalooma jaati, yoga e waaldeSaduki'en ngari e Iisaa. Kam6e ngoni fennu6e immital. ²⁴ Be lamndii mo, 6e mbii:

—Moobbo, Muusaa wii: «So neddo maayii hebaali biddo, mijum naa mawnum 6amta debbo dalaado oo, yalla ana hebana dum beyngu.»* ²⁵ Wadiino e bettaade to amen rimdaabe njeddon wor6e. Arano oo caggal dewlii, maayi hebaali biddo. Mijiiko gorko 6amti debbo makko oo, ²⁶ kapum duu maayi hebaali biddo. Tata6o oo duu jokki hen faa yottii njedda6o oo. ²⁷ Caggal ma66e 6e fuu, debbo oo duu maayi. ²⁸ Nannde immital nee, homo e njeddon 6ee debbo oo laatotoo jom suudu mum? Sabi 6e fuu 6e 6amiino mo.

²⁹ Iisaa jaabii 6e, wii:

—On majjii, sabi on paamaali Binndi dii, on anndaa baawde Laamdo dee duu. ³⁰ Sabi so maay6e immitike, wor6e 6amataa, rew6e 6amataake, 6e laatoto hono no malaa'ika'en won6e dow kammu 6ee nii. ³¹ E haala immital maay6e, tama on njanggaali ko Laamdo wii on koo? O wii: ³² «Miin woni Laamdo Ibarahiima, Laamdo Isiyaaka, Laamdo Yaakuuba.»† Laamdo yo Laamdo wuur6e, wanaa Laamdo maay6e.‡

³³ Waaju makko oo haaynii yim6e hettindotoo6e mo 6ee fuu.

Haala yamiroore burnde fuu teentilaade

³⁴ Nde Farisa'en 6ee nani o mu66ii kundude Saduki'en 6ee e haala ndee, 6e kawriti. ³⁵ Gooto e ma66e jannginoowo Sariya yidi tuufande mo, lamndii mo, wii:

³⁶ —Moobbo, honde woni yamiroore burnde fuu teentilaade e ley Tawreeta?

³⁷ Iisaa jaabii mo, wii:

—Yidir Laamdo Joomiraado maa 6ernde maa fuu e yonki maa fuu e hakkille maa fuu. ³⁸ Nden woni yamiroore burnde mawnude, burnde teentilaade. ³⁹ Yamiroore dida6ere hono mayre annii: «Njidiraa tanaa maa no njidir-daa hoore maa nii.»* ⁴⁰ Tawreeta Muusaa e dewte annabaabe dee fuu e deen jamirooje didi pawii.

Kabaaru Almasiihu e Daawuuda

⁴¹ Nde wonnoo Farisa'en 6ee ana kawriti, Iisaa lamndii 6e, wii:

⁴² —Kodum miilu-don e Almasiihu oo? O taanii homo?

Be njaabii, 6e mbii:

—O taanii Daawuuda.

⁴³ O wii 6e:

—Ndennoo, hono Daawuuda noddirta mo Joomiraado? Ruuhu Laamdo anndini mo dum, saabe majjum o wii:

⁴⁴ «Joomiraado wii Joomam:

Jooda naamo am,

faa mi wada nja66aa way6e maa.»†

⁴⁵ So Daawuuda ana noddirta mo «Joomam», ndennoo, hono mo laatortoo taanum tan?

* 22:24 Fillitagol Tawreeta 25.5 † 22:32 Pergu 3.6 ‡ 22:32 Gila e jamaanu Muusaa tawi Ibarahiima e Isiyaaka e Yaakuuba maayii gila ko 6ooyi. Ko Laamdo wii yo Laamdo ma66e koo, holli e6e nguuri. § 22:37 Pergu 6.5 * 22:39 Lewinkoo6e 19.18 † 22:44 Jabuura 110.1

⁴⁶ Be fuu 6e ndonki jaabaade mo fay karrol. Gila jannde nden, fay gooto suusaali lamndaade mo lamndi goddi.

23

No Iisaa feliri dunkee'en Sariya e Farisa'en

¹ Nden, Iisaa wii jamaa oo e taalibaa6e mum 6ee:

²—Dunkee'en Sariya 6ee e Farisa'en 6ee kaɗum'en ndokkaa jannginde Sariya Muusaa oo. ³ Saabe ɗum, oɗon kaani ja6ande 6e, ngadon huunde fuu ko 6e mbii on. Kaa pati nemmbon gollleeji ma66e, sabi 6e ngadataa ko 6e mbaajotoo koo. ⁴ Be ka66an donnge tedduɗe, 6e mbakkina yim6e, kaa 6e njidaa wallirde been huncude ɗe fay hoore fedeendu. ⁵ Huunde fuu ko 6e ngadata, 6e ngadiran ɗum faa 6e kollinkinoo. Dum wadi so e6e ka66a talki mawɗi, e6e njuutina cilmbi saayaaji ma66e faa ana ndaasoo. ⁶ E6e njidi joolle ɗurɗe tedduɗe so 6e noddama e yanngeeki, e6e njidi joolle ɗurɗe yiitinkinaade ley cuudi baajordi. ⁷ Ko 6e njidi tan salmineede calmaali tedduɗi ley luumooji e noddoreede «Moobbo». ⁸ Kaa onon, pati njabee noddoreede «Moobbo», sabi on fuu on sakiraa6e, Moobbo gooto tan njogi-ɗon. ⁹ Pati mbiyee fay gooto «Baabiraado» e aduna, sabi Baabiraado gooto tan njogi-ɗon, ɗum woni gonɗo dow kammu oo.* ¹⁰ Pati njabee noddoreede «Hooreejo», sabi Hooreejo gooto tan njogi-ɗon, ɗum woni Almasiihu oo. ¹¹ Burɗo tedduɗe hakkunde moodon yo laato gollanoowo heddiibe 6ee. ¹² Toownudo hoore mum fuu, leyɗinte. Leyɗinkiniido fuu toownete.

¹³ Bone yanan e mon onon dunkee'en Sariya e Farisa'en, naafigi'en! Oɗon cokana yim6e damal Laamu Laamɗo ngal. On naatataa, on accataa naatoobe naata. [¹⁴ †]

¹⁵ Bone yanan e mon, onon dunkee'en Sariya e Farisa'en, naafigi'en! Oɗon njiiloo e leydeele oɗon mbanngoo geeci faa ke6on tuubudo gooto. So on kebii ɗum, mbirfito-ɗon kasen, ngadon ɗum bii jahannama faa sowa on cili ɗiɗi.

¹⁶ Bone yanan e mon, onon wum6e ɗowoobe yim6e! Oɗon mbiya: «So nedɗo hunorike Suudu Dewal Mawndu nduu yo meere, kaa so hunorike kanɗe Suudu Dewal Mawndu oo, hunoore mum nanngan ɗum.» ¹⁷ Majju6e, wum6e! Kodum ɗuri teentilaade: kanɗe oo naa Suudu la66inooru kanɗe oo nduu? ¹⁸ Oɗon mbiya kasen: «So nedɗo hunorike ittirde sadaka ndee yo meere, kaa so hunorike sadaka gonɗo dow mayre oo, hunoore mum nanngan ɗum.» ¹⁹ Wum6e! Kodum hen ɗuri teentilaade: sadaka oo naa ittirde sadaka la66inoore sadaka oo ndee? ²⁰ Ndennoo, nedɗo fuu kunoriido ittirde sadaka ndee, hunorike nde kayre e huunde fuu ko fawii e mayre. ²¹ Nedɗo fuu kunoriido Suudu Dewal Mawndu nduu, hunorike ndu kayru e Laamɗo joodiido e mayru oo. ²² Nedɗo fuu kunoriido kammu oo, hunorike joodorgal Laamɗo ngal e Joodiido e maggal oo.

²³ Bone yanan e mon, onon dunkee'en Sariya e Farisa'en, naafigi'en! Oɗon ittana Laamɗo jakka naanaa, kaɗum e haakoolooji goddi, kaa oɗon njeeboo ko ɗuri teentilaade e Sariya oo koo, hono fooccitaare e yurmeende e goondinal. Tawee nee, kaɗum kaanon-ɗon wadude tawee on njeebaaki ko heddi koo. ²⁴ On wum6e ɗowoobe yim6e! So ɗowngu saamii e njaram moodon, on ciwan itton ɗum, tawee nee, oɗon moɗa ngelooba!

²⁵ Bone yanan e mon, onon dunkee'en Sariya e Farisa'en, naafigi'en! Oɗon lawya caggal kore loode e caggal lehoi, tawee nee ley mum'en ana heewi ko wujjaa e ko yanaa.

²⁶ Farisanke bumɗo! Lawyu ley kore loode tafon, nden caggal ngal duu laaban.

²⁷ Bone yanan e mon, onon dunkee'en Sariya e Farisa'en, naafigi'en! Oɗon nanndi e janaale dawninaade, ɗe dow mum'en woodi tawee ley mum'en ana heewi gi'e e ko

* **23:9** Pati mbiyee fay gooto «Baabiraado» e adunawiyaali pati nedɗo soowa baaba mum dimɗo ɗum. Ngol haali haala hooree6e diina fonndu6e ko'e mum'en e baabiraaku Laamɗo. † **23:14** E ɗereeki 6ooyɗi dii, yoga ana 6eyda aaya 14: Bone yanan e mon, onon dunkee'en Sariya e Farisa'en, naafigi'en! Oɗon teeta cuudi rew6e 6e wor6e mum'en maayi, oɗon njuutina duwaawuujji moodon yalla oɗon manee. Saabe majjum, on ke6an jukkungo ɗurngo fuu naawde.

sobi fuu. ²⁸ Onon duu hono non mbaa-don: e jiile gite odon nanndi e fooccitiibe, kaa ley moodon ana wii pep naafigaaku e oonaare.

²⁹ Bone yanan e mon, onon dunkee'en Sariya e Farisa'en, naafigi'en! Odon mahana annabaafe bee cuudi dow janaale mum'en, odon nardina janaale fooccitiibe bee, ³⁰ mbirfito-don mbiyon: «Sinndo min kawriino e jamaanu njaatiraafe amen, min ittidataano e ma66e yonkiiji annabaafe dii.» ³¹ Hono non, ceettori-don onon jaati on bi66e warannoofe annabaafe bee. ³² Ndennoo, kebbintinee saawal golleeji bondi di njaatiraafe mon puddunoo dii! ³³ Bolle, bi66e posoke! Hono fuu miilorto-don waasude wedeede e jahannama? ³⁴ Dum saabii, mido nelda on annabaafe e hakkilanteefe, kajum e jannginoofe. Mbaron yoga, pejon yoga, piyon yoga dorri e ley cuudi mon baajordi, njokkon dum'en ngeenndi e ngeenndi. ³⁵ Yalla yonkiiji laabu6e ittaadi e aduna oo dii fuu, hakke mum ana fiitoo on, gila yonki Haabiila poocciitido oo faa yonki Jakariyaa bii Barakiya mo mbarno-don hakkunde Suudu Dewal Mawndu e ittirde sadaka oo. ³⁶ Mido haalana on goonga: jukkungo majjum dum fuu e yim6e oo jamaanu saamata!

No Iisaa sunjirani yim6e Urusaliima

³⁷ —Hay yim6e Urusaliima, on mbarii annabaafe, on mbardii nelaaf6e e mon kaaye! Cili kuurdi njidu-mi hawrintinde bi66e mon no cofal hawrintinirta bi66e mum ley biifoole mum nii. Kaa on nja6aali. ³⁸ Dum nee, on daldete e Suudu mon Dewal, ndu laato saabeere. ³⁹ Mido wiya on: on njiyataa kam gila jooni faa wakkati mo mbiyoyton e mum: «Barke woodanii gardoowo e dow innde Joomiraado!»

24

Haala taagumansaaqi kollooji timmoode aduna

¹ Nde Iisaa yaltunoo Suudu Dewal Mawndu ndee, taalibaafe mum battitii dum, kolli dum maadiiji galle mayru dii. ² O wii 6e:

—On njii dum doo fuu naa? Mido haalana on goonga: fay haayre wootere heddataako doo ana fawii dow wonnde, fuu wurjinte.

³ Nde Iisaa joodinoo dow waamnde haayre wiyeteende Jaytun ndee, taalibaafe makko ngari e makko kajum'en tan, mbii mo:

—Humpitin min nde dum wadata. Taagumansa homo hollata gartol maa, kajum e timmoode aduna?

⁴ O jaabii 6e, o wii:

—Ndeentee pati fay gooto yonna on. ⁵ Sabi heew6e ngardan innde am, gooto e mum'en fuu wiya: «Miin woni Almasiihu oo.» Be yonnan heew6e. ⁶ On nanan golowole e kabaaru golowole kaa pati kulee! Ana tilsi dum wada, kaa dum wanaa timmoode tafon. ⁷ Lejol haban e lejol, laamu haban e laamu. Yobereejji ngadan, leydi dimmboto e nokkuuje yogaaje. ⁸ Dum kaa fuu hono no puddoode natakawere beynoowo nii.

⁹ Nden, yim6e naban on e carirdi yalla odon torree, mbare-don. Leji dii fuu mbanan on saabe am. ¹⁰ Oon wakkati, heew6e njoppan goondinal mum'en, ana njambondira ana mbanondira e ko'e mum'en. ¹¹ Annabaafe penee6e heew6e banngan, yonna heew6e. ¹² Bonanndaaji keewan faa jilli yim6e heew6e buubta. ¹³ Kaa mujudo faa timmoode, joomum hisinte. ¹⁴ Oo doo Kabaaru Lobbo haala Laamu Laamdo ooynete e aduna oo fuu, yalla leji dii fuu ana ke6a seedaaku oo. Nden, aduna timmata.

Haala torra mawdo gadoowo

15 —Nde njii-don «huunde harmunde bonnde»,* ko annabi Daniyel haalnoo koo ana e nokku ceniido oo† (janngudo dum, tiinnoo faama) 16 nden, tawaabe ley Yahuudiya fuu yo ndogu peewa baamle kaaye. 17 Tawaado dow bene, pati wiya baman kaaki ley suudu mum. 18 Tawaado gese, pati wirfoo so wiya bamoowo saaya mum. 19 Bone yanan e haamili'en e muyninoobe ley deen jalaade! 20 Naagee Laamdo pati doddu mon laato wakkati dabbunde naa jalaande fowteteende. 21 Sabi nden, torra mawdo wadan mo hono mum wadaali gila puddoode aduna, hono makko wadataa abada kasen. 22 Sinndo tawiino deen jalaade nda66indinaaka, fay gooto e bi66e aadama hisataano. Kaa Laamdo ra66indinirii de sabaabu 6e o subii 6ee. 23 E oon wakkati, so won biido on: «Yeewee! Almasiihu annii doo», naa «Omo naa too», pati ngoondinee. 24 Sabi almasiihu'en peneebe e annabaabe peneebe banngoyan, 6e ngada taagumansaaji mawdi e kaayefiiji yalla e6e majjina fay subaabe 6ee, so 6e mbaawii. 25 Paamee gasa. Mi haalanii on gila dum waraali. 26 So won biido on: «Yeewee, omo naa ley ladde jeereende», pati njehee. Naa so won biido on: «Yeewee, omo naa to ley cuudi too», pati ngoondinee. 27 Hono no majere fooynirta kammu gila funnaange faa hiirnaange nii, hono non Bii Neddo oo wardata. 28 Do jiibe ngonii fuu, don dute kawritata.

No Bii Neddo oo wartirta

29 —Don e don, caggal torra ley deen jalaade, naange ni66an, lewru noottan yaaynude, koo de kammu caaman, kulle gonde dow kammu dee ndimmboto.‡ 30 E oon wakkati, taagumansa Bii Neddo oo banngan e mbeeyu, leji aduna dii fuu ngullan. Be njiyan Bii Neddo oo, ana wara e duule, ana warda baawde mawde e teddeengal. 31 Buututal manngal fuufete, o nela malaa'ika'en makko funnaange e hiirnaange, saahal e baleeri, moo6ta subaabe makko 6ee gila hoore leydi faa hoore leydi.

32 Taykatee ibbe: so ca6e majje keyditii, haakoolooji majje mbillitii, o6on anndi ndungu 6adike. 33 Hono non, so on njii dum fuu, anndee wakkati oo battiima, omo damal galle. 34 Mido haalana on goonga: oo jamaanu timmataa tawee kudde dee fuu ngadaali. 35 Kammu e leydi timman, kaa haalaaji am dii timmataa abada.

Haala timmoode aduna

36 —Kaa nden jalaande e oon wakkati fay gooto anndaa dum, wanaa malaa'ika'en won6e dow kammu, wanaa Biddo oo. Walaa anndudo dum so wanaa Baabiraado oo. 37 No jamaanu Nuuhu nii, hono non nanndata so Bii Neddo oo ana wara. 38 E ley deen jalaade fade ilam tuufaanu dam warde, yim6e ana jaama, ana njara, ana ndewla, ana ndewlee, faa jannde Nuuhu naati laana kaa. 39 Be miilaali, 6e njaalaali faa ilam tuufaanu dam wari yooli 6e fuu. Garol Bii Neddo oo hono non nanndata. 40 E oon wakkati, wor6e didon won6e e ngesa ngoota, gooto mum'en nabete, goddo oo yoppee. 41 Rew6e didon undoo6e dow unirde wootere, gooto mum'en nabete, goddo oo yoppee. 42 Ndennoo, njeertee, sabi on anndaa wakkati mo Joomiraado mon warata. 43 Paamee dum doo: sinndo jom galle ana anndunoo wakkati mo gujjo warata ley jemma, daanataako yoppataa o naata galle mum. 44 Dum nee, onon duu lanndinee, sabi Bii Neddo oo waran e wakkati mo on miilaali.

Haala golloowo koolniido, kaqum e golloowo bondo

45 —Ndennoo, homo woni golloowo koolniido, hakkilante? Oon woni mo kalfaado mum halfini dum koreeji mum faa hokka dum'en nguure mum'en e wakkati jidaado. 46 Golloowo mo kalfaado mum warti tawi ana hiinnii golle mum, welii hoore. 47 Mido haalana on goonga: kalfaado oo halfinan mo jawdi mum fuu. 48 Kaa so golloowo oo yo bondo, wii e hoore mum kalfaado mum 6ooyan wartaali, 49 hedde ana fiya

* 24:15 Daniyel 9.27; 11.31; 12.11 † 24:15 Doo Iisaa haali ko annabi Daniyel sappinoo: kaananke gooto wattan tooru e ley Suudu Dewal Mawndu Yahuudiyankoo6e. Ko o sappinoo koo wadii gila Iisaa finaali. Jooni Iisaa wii hono majjum wartan kasen. ‡ 24:29 Esaaya 13.10; 34.4, Yo'ila 2.10

waayiraaḅe mum gollooḅe ḅee, ana jaamda ana yarda e sigirooḅe, ⁵⁰ nden, kalfaado oo wartiran jalooma mo golloowo oo anndaa e wakkati mo o miilaali, ⁵¹ jukka mo jukkungo naawngo, watta mo hakkunde naafgi'en, ton o wullata o njeryondira jiiye.

25

Banndol haala surbayḅe sappo

¹—Laamu Laamdo oo nanndan e oo janta: surbayḅe sappo ḅamḅe moottilaaji mum'en so njehi jaḅḅoyaade jommbaajo gorko.* ² Njoyon ḅee yoyaa, njoyon woḅḅe ḅee ana yoyi. ³ Be yoyaa ḅee ḅami moottilaaji tawi njoobaaki bulannga, ⁴ yoyuḅe ḅee noo nabori paali bulannga. ⁵ Nde jommbaajo oo jenngi waraali ndee, ḅe fuu ḅe ḅoḅi, ḅe ḅaanii. ⁶ Faa hejjere jemma, wullaango nanaa, wii: «Jommbaajo oo warii! Njaltee! Njaḅḅoyee mo!» ⁷ Nden ḅe fuu ḅe pini, eḅe moyyina moottilaaji maḅḅe. ⁸ Surbayḅe ḅe yoyaa ḅee mbii yoyuḅe ḅee: «Ndokkoree min e bulannga mon mo njoobi-don oo, sabi moottilaaji amen annii jifa.» ⁹ Yoyuḅe ḅee mbii: «Huḅindaaki, sabi ko min njogii koo hejjataa en, en fuu. Njehee to sootooḅe, coodoyon!» ¹⁰ E ley no ḅe yoyaa ḅee njaari soodoyde bulannga nii, jommbaajo oo yottii. Lanndininooḅe ḅee naatidi e makko e ley dammbordu nduu, damal ngal uddaa. ¹¹ Faa ḅooyi seḅḅa, surbayḅe heddiḅe ḅee ngarti, hedde ana ngulla ana mbiya: «Kalfaado, kalfaado, udditan min!» ¹² Kaa o jaabii ḅe, o wii: «Mido haalana on goonga: mi anndaa on.»

¹³ Iisaa sakitii wiide:

—Njeertee, sabi on anndaa jalaande naa e wakkati mo Bii Neddo warata e mum.

Banndol haala gollooḅe taton

¹⁴—Laamu Laamdo ana nanndi e gorko lanndiniido faa dawa, noddi gollooḅe mum, halfini dum'en jawdi mum. ¹⁵ O halfini gooto maḅḅe mutakal teemedede joy kanje, goddo teemedede didi, tataḅo oo teemedere, gooto fuu ko waarata e mum. Caggal dum, o dawii. Don e don, ¹⁶ golloowo keḅudo mutakal teemedede joy kanje oo yehi jaagoroyii mo, tinorii mutakal teemedede joy godde. ¹⁷ Kalfinaado mutakal teemedede didi kanje oo duu wadi non, tinorii kaḅum duu mutakal teemedede didi godde. ¹⁸ Kaa kalfinaado mutakal teemedere kanje oo yehi asoyi ngayka, iri ton ko kalfaado mum oo hokkunoo dum koo.

¹⁹ Faa ḅooyi caggal mum, kalfaado maḅḅe oo warti noddi ḅe, o yeewi jate maḅḅe. ²⁰ Kalfinaado mutakal teemedede joy kanje oo wari, waddi mutakal teemedede joy godde, wii: «Kalfaado am, mutakal teemedede joy kalfin-daa kam, ede nii. Yeew, mi tinorike de mutakal teemedede joy godde.» ²¹ Kalfaado makko oo wii mo: «Golle maa gasii sanne golloowo lobbo, koolniido. Nde wonnoo a hoolnike e ko famdi, mi halfinte ko teentilii sanne. War naatu faa ceyodo-den!» ²² Golloowo kalfinaado mutakal teemedede didi kanje oo wari kaḅum duu, wii: «Kalfaado am, mutakal teemedede didi kanje kalfin-daa kam, ede nii. Yeew, mi tinorike de mutakal teemedede didi godde.» ²³ Kalfaado makko oo wii mo: «Golle maa gasii sanne golloowo lobbo, koolniido. Nde wonnoo a hoolnike e ko famdi, mi halfinte ko teentilii sanne. War naatu faa ceyodo-den!» ²⁴ Kalfinaado mutakal teemedere kanje oo wari kaḅum duu, wii: «Kalfaado am, mido anndunoo a gorko tiidudo alhaali: ada hetta ko a aawaali, ada mooḅta ko a tutaali. ²⁵ Saabe dum, mi hulii, njaa-mi iroy-mi kanje maa oo. Haya, fi maa annii!» ²⁶ Kalfaado makko jaabii mo, wii: «Golloowo laaliido, nattudo! So tawii ada anndunoo mido hetta ko mi aawaali, mido mooḅta ko mi tutaali, ²⁷ ndennoo, ada haannoo wadude kanje am oo e banki, yalla ana daja ko tinorii-mi so mi wartoyii. ²⁸ Jooni, teetee mo mutakal teemedere kanje oo, ndokkon dum jom mutakal teemedede joy kanje oo. ²⁹ Sabi jogiido fuu beydante faa heewa. Kaa mo walaa,

* **25:1** E neesu Yahuudiyankooḅe jommbaajo gorko ana yaadannoo e gidiraaḅe jom suudu mum, sabi kaḅum'en ndammbotoo.

fay seeda mo jogii oo teetete. ³⁰ Golloowo meerejo oo kaa, mbedee dum e ley nimre sella ndee, ton o wullata o neryondira piye.»

No Bii Neddo oo sarirta yimbe fuu

³¹—So Bii Neddo oo warii e teddungal mum, kajum e malaa'ika'en bee fuu, o joodoto e joodorgal makko laamu ngal. ³² Yimbe aduna bee fuu moobtete yeeso makko, o faltoroo be no duroowo faltortoo baali e be'i nii: ³³ o wadan baali dii e junngo makko jaamo, o wada be'i dii e junngo makko nano. ³⁴ Hono nii, Kaananke oo wiirata wonbe junngo mum jaamo bee: «Ngaree, onon barkinaabe Baabiraado am, nanng ee laamu mo ndesane-don gila e puddoode aduna oo. ³⁵ Sabi mi yolbiino, on jamminii kam, mi domdiino, on njarnii kam, mi laatinoke kodo, on njippinii kam, ³⁶ mi holiino, on koltinii kam, mi jawiino, on njandinii kam, mi uddanooma kasu, on yeewoyii kam.» ³⁷ E oon wakkati, foocitii be bee njaabotoo mo, mbiya: «Joomiraado, mande min njii maa ada yolbi, min jammin maa naa ada domdi, min njarnu maa? ³⁸ Mande min njii maa a kodo, min njippin maa naa a koldo, min koltin maa? ³⁹ Mande min njii maa a jawdo naa a uddaado kasu, min ngari yeewde ma?» ⁴⁰ Kaananke oo jaaboo be wiya: «Mido haalana on goonga: ko ngadan-don gooto e burdo famdude e sakiraa be am bee, yo miin ngadan-don.»

⁴¹ Caggal dum, o wiyen wonbe junngo makko nano bee: «Ngoddee kam, onon hudaabe Laamdo! Njehee ley yiite duumiinge nge Laamdo resani Ibiliisa e malaa'ika'en mum ngee! ⁴² Sabi mi yolbiino, on jamminaali kam, mi domdiino, on njarnaali kam, ⁴³ mi kodo, on njippinaali kam, mi koldo, on koltinaali kam, mi jawdo naa mi uddanooma, on ngaraali yeewde kam.» ⁴⁴ Nden, be njaaboto mo kambe duu be mbiya: «Joomiraado, mande min njii maa ada yolbi naa ada domdi naa a kodo naa a koldo naa a jawdo naa ada uddaa kasu, min paabaaki ma?» ⁴⁵ O jaaboto be o wiya: «Mido haalana on goonga: ko mbaasu-don wadande gooto e bee doo burbe famdude koo, miin woni mo on ngadanaali.» ⁴⁶ Nden, been njaha e jukkungo duumiingo, foocitii be bee keba nguurdam nduumiidam.

26

No mawbe diina ndawriri faa nannga Iisaa

¹ Nde Iisaa timmini diin waajuuji fuu ndee, wii taalibaa be mum bee:

²—Odon anndi balde didi palii en e iidi Paska, Bii Neddo oo hokkitirte tontee e leggal bardugal.

³ E oon wakkati, hooree be yottinoobe sadaka e mawbe Yahuudiyankoo be bee kawritoyi galle Jottinoowo Sadaka Mawdo biyeteedo Kayafas. ⁴ Be fuu be ndawridi faa be njammboroo Iisaa hiila, be mbara dum. ⁵ Kaa be mbii:

—Pati ngaden dum ley iidi oo so yimbe bee murta.

No Iisaa wujiraa nebam uuroojam

⁶ Nde wonnoo Iisaa ana Baytaniya do galle Simon ceppaado oo doo, ⁷ debbo gooto battitii dum ana jogii faandu nebam uuroojam, tiidudam coggu sanne. O tawi Iisaa ana jaama, o wuji dam dow hoore mum. ⁸ Nde taalibaa be bee njii dum ndee, mettaa, ana mbiya:

—Ko woni oo bonannda meere meere? ⁹ Edam waawnoo sootteede kaalisi keewdo, kaalisi oo hokkee misikiina'en.

¹⁰ Iisaa faami ko be kaalannoo koo, wii be:

—Ko saabii so odon torra oo debbo? O gollanii kam golle nardudo. ¹¹ Sabi misikiina'en ana tawdee e mon jannde fuu. Kaa miin, mi tawdataake e mon jannde fuu. ¹² O wujii terde am nebam uuroojam, ko o wadiri dum yalla omo lanndinanoo kam yanaande.

¹³ Midó haalana on goonga: dó Kabaaru Lobbo waajaa e aduna oo fuu, ko oo debbo wadi koo jantete, kasen duu o miccitate.

No Yahuuda jammatorii Iisaa

¹⁴ Nden Yahuuda Isikariyota, gooto e taalibaaɓe sappo e didon ɓee, yehi to hooreeɓe yottinooɓe sadaka, ¹⁵ wii dum'en:

—Ko ndokkaton kam so mi waddanii on Iisaa?

Be njakkii buuɗi capantati cardi, ɓe ndokki mo. ¹⁶ Gila nden, omo fiya dabare no o jammabotoo Iisaa.

No Iisaa hiirtidorii e taalibaaɓe mum hiraande iidi Paska

¹⁷ E jaalooma arano iidi mo buuru yuufinaaka, taalibaaɓe ɓee ngari, lamndii Iisaa, mbii dum:

—Hoto njid-ɗaa min lanndinoyoo hiraande iidi Paska ndee?

¹⁸ O jaabii ɓe, o wii:

—Njehee ngeenndi too, naaton galle maani, mbiyon dum: «Moobbo wii, wakkati mum yonii, e galle maa oo wadata iidi Paska oo, kanko e taalibaaɓe makko.»

¹⁹ Taalibaaɓe ɓee ngadi ko Iisaa yamirnoo dum'en koo, lanndinii hiraande ndee.

²⁰ Hiiri, o joododii e taalibaaɓe sappo e didon ɓee faa ɓe kirtoo. ²¹ Nde ɓe kirtotoo ndee, o wii:

—Midó haalana on goonga: gooto moodon jammaboto kam.

²² Be cuŋli sanne, hedde eɓe lamndoroo mo gooto gooto, gooto fuu ana wiya:

—Moobbo, kori wanaa miin?

²³ O jaabii, o wii:

—Tummbidiɗo e am junngo mum e la'al oo, oon jammabotoo kam. ²⁴ Waajibi Bii Neddo dalira aduna no haaliraa ley Binndi dii nii. Kaa bone woodanii jammabotooɗo Bii Neddo oo! Oon gorko, so rimanooka fey ɓuri moyyande dum.

²⁵ Yahuuda garoowo jambaade mo oo ɓami haala, lamndii mo, wii:

—Moobbo, kori wanaa miin?

O jaabii dum, o wii:

—Aan haaldi hunduko maa.

²⁶ Nde ɓe jaamata ndee, Iisaa ɓami buuru, yetti Laamɗo, helti, hokki taalibaaɓe mum ɓee, wii:

—Nannee, jaamee, dum yo terde am.

²⁷ Caggal dum, o ɓami horde peguujam, o yetti Laamɗo, o hokki ɓe, o wii:

—On fuu, njaree hen. ²⁸ Dum yo yiyam am, yiyam tabintinooram aadi keyri, njupportoodam saabe heewɓe faa luutti njaafee. ²⁹ Midó wiya on: abada mi yarataa ɗam peguujam kasen so wanaa jannde njardoy-den peguujam kesam e ley LaamuBaabi-raaɗo am.

³⁰ Caggal ɓe njimii Jabuura, * ɓe njalti, ɓe njehi waamnde haayre wiyeteende Jaytun.

No Iisaa sapporii Piyeer yankiran dum

³¹ E oon wakkati, Iisaa wii ɓe:

—E ley oo jemma jaati, on fuu on njoppam kam, sabi ana winndii: «Mi fiyan duroowo oo, mi wara dum, sewre baali ndee saakoo.»†

Iisaa ɓeydi hen, wii:

³² —Kaa caggal mi wuurtii, mi adoyto on Galili.

³³ Nden Piyeer ɓami haala, wii mo:

—Fay so ɓe fuu ɓe njoppu maa, miin kaa abada mi yoppataa ma.

³⁴ Iisaa jaabii mo, wii:

* **26:30** Neesu Yahuudiyankooɓe woni yimde jime Jabuura 115-118 e hiraande iidi Paska. † **26:31** Jakariyaa 13.7

—Midó haalane goonga: jemma hannde oo jaati, fade ndontoori jogginde a wiyān a anndaa kam cili tati.

³⁵ Piyeer wii mo:

—Fay so tilsi mi maaydan e maa, abada mi wiyataa mi anndaa ma.
Taalibaaḅe ḅee fuu mbii hono non.

No Iisaa ḅaagorii Laamdo ley Gecemane

³⁶ Caggal ḅum, Iisaa yottodii e maḅḅe nokku biyeteedo Gecemane, wii ḅe:

—Njooḅee doo, faa mi wadoya too duwaawu.

³⁷ O yaadi e Piyeer e ḅiḅḅe Jebede ḅidon ḅee, ḅernde makko fuddi maatude yoomeende e ruubu. ³⁸ E ley ḅum, o wii ḅe:

—Yoomeende ana mawni e am sanne faa ana ndaara warde kam. Keddee doo, njeertodee e am pati ḅaano-ḅon.

³⁹ O wodditii seeda, o hippii e leydi, omo duwoo, omo wiya:

—Baabiraado, so tawii ana laato, woddinam ndee horde bone. Kaa pati laatoroo no njidiri-mi, yo laatoro no njidiri-daa aan.

⁴⁰ O warti, o tawi eḅe ḅaanii. O wii Piyeer:

—On mbaawaa jeertodaade e am tawee on ḅaanaaki fay wakkati gooto naa? ⁴¹ Pati ḅaanee, nduwee, pati on ceyte. Sabi hakkille ana heewi anniya lobbo, kaa terde ana lo'i.

⁴² O yehi kasen, o duwii, o wii:

—Baabiraado, so tawii nden horde bone waawaa woddineede so wanaa mi yara ḅum, yo sago maa wadu!

⁴³ O warti, o tawi ḅe ḅaantike, sabi doydi ana piilii e maḅḅe. ⁴⁴ O yehi kasen, o duwii tataḅerde hono no o duworinoo nii. ⁴⁵ Caggal ḅum, o warti e taalibaaḅe ḅee, o wii ḅum'en:

—Faa jooni odon ḅaanii odon ḅoottinoo? Yeewee, wakkati oo yottike! 'Bii Neddo oo wadete e juude luuttoḅe. ⁴⁶ Immee njehen! Yeewee, jammbootodo kam oo anni wara!

No Iisaa nanngiraa

⁴⁷ O tilaaki haalde, faa Yahuuda, gooto e sappo e ḅidon ḅee, yottii ana wondi e yimḅe heewḅe jogiḅe kaafaaje e cabbi. Hooreeḅe yottinoḅe sadaka ḅee e mawḅe Yahuudiyankoḅe ḅee neli ḅe. ⁴⁸ Jammbootodo mo oo hokki ḅe finnde, wii:

—Neddo mo buccii-mi fuu, oo woni kanko. Nanngēe ḅum.

⁴⁹ Don e don, Yahuuda ḅattitii Iisaa, wii ḅum:

—Sadi Moobbo!

O buccii ḅum. ⁵⁰ Iisaa jaabii mo, wii:

—Gidam, wadu ko waddu maa koo.

E oon wakkati, ḅe ḅattitii, ḅe njani e Iisaa, ḅe nanngi ḅum. ⁵¹ Gooto e wondunoḅe e Iisaa ḅee soorti kaafaawi mum, soppo golloowo Jottinoowo Sadaka Mawdo tayi nowru mum. ⁵² Nden, Iisaa wii mo:

—Soornu kaafaawi maa kii e ḅaro mum, sabi jogotoodo kaafaawi fuu, kaafaawi halkata ḅum. ⁵³ Naa ada miila jooni mi waawaa noddude Baabiraado am nelda kam ko ḅuri konuuji sappo e ḅidi malaa'ika? ⁵⁴ Kaa so non laatorii, hono ko winndaa ley Binndi ḅii koo tabitirta? Sabi ḅi mbii hono non ḅum laatotoo.

⁵⁵ E oon wakkati, o wii jamaa oo:

—Ko ngardu-ḅon e kaafaaje e cabbi faa nanngon kam hono mi janoowo? Ley Suudu Dewal Mawndu nduu ngonannoo-mi ḅannde fuu mido janngina, on nanngaali kam.

⁵⁶ Kaa ḅum fuu wadan yalla Binndi annabaaḅe ḅii ana tabita.

Nden, taalibaaḅe ḅee fuu njoppi mo, ndogi.

No mawḅe diina cariri Iisaa

⁵⁷ Nanngube Iisaa ḅee nabi ḅum to Kayafas Jottinoowo Sadaka Mawdo oo, tawi dunkee'en Sariya ḅee e mawḅe lejol ḅee ana kawritinoo ton. ⁵⁸ Piyeer jokkitii mo fali

daawre hakkunde ma66e, faa daalaare galle Jottinoowo Sadaka Mawdo oo. O naati ley galle oo, o jooddii e doomoobe 6ee faa o yiya no dum sakitortoo.

⁵⁹ Hooree6e yottinoobe sadaka e waalde Saahii6e ndee fuu ana tewta fenaande nde kappira Iisaa yalla ana waree. ⁶⁰ Fay so taweede yim6e heew6e ngari seedanaade mo pene, 6e kebaali sabaabu fuu ko waawi warde mo. Ko sakitii koo, wor6e didon ngari,

⁶¹ mbii:

—Kanko wiinoo omo waawi wurjinde Suudu Dewal Laamdo, o mahitoo ndu ley balde tati.

⁶² Jottinoowo Sadaka Mawdo oo immii, wii Iisaa:

—A jaabataako fay huunde naa? Tama a nanaali ko 6e mbiyete koo?

⁶³ Fuu omo deyyinii. Jottinoowo Sadaka Mawdo oo wii mo:

—Midó lamndore saabe Laamdo guurdo oo, haalan min so tawii aan woni Almasiihu Bii Laamdo oo.

⁶⁴ O jaabii dum, o wii:

—No mbii-daa nii. Kasen, mido wiya on fuu: gila jooni, on njiyan Bii Neddo ana joodii jaamo Jom Baawde oo, ana wara dow duule kammu.

⁶⁵ E ley dum, Jottinoowo Sadaka Mawdo oo mettaa faa seeki kaddule mum, wii:

—O bonkike Laamdo! En kaajaaka seedee'en hankasen! On narrii noppi moodon ko o bonkii Laamdo koo. ⁶⁶ Kodum njii-don hen?

Be njaabii, 6e mbii:

—Omo haani wareede.

⁶⁷ Caggal dum, 6e tutti e yeeso makko, 6e culkii mo. Yoga ma66e ana piya mo banaaje ⁶⁸ ana mbiya:

—Almasiihu! Haalan min piido ma, so a annabaajo.

No Piyeer wadi so yankiri Iisaa

⁶⁹ Piyeer joodii sella e daalaare galle oo. Gooto e hor6e 6ee battitii mo, wii:

—Aan, ada wondunoo e Iisaa Galilinke oo.

⁷⁰ Nii o yeddi dum hakkunde yim6e fuu, o wii:

—Mi faamataa ko kaalataa koo.

⁷¹ Caggal dum, o fa'i to damal galle too. Kordo goddo yii mo, wii won6e don 6ee:

—Oo gorko e Iisaa Nasaraatunke oo wondunoo.

⁷² Piyeer yeddi kasen, wii:

—Mi hunike, mi anndaa oo gorko.

⁷³ Faa 6ooyi seeda, won6e don 6ee battii Piyeer, mbii dum:

—Tayoral, e ma66e njeye-daa, sabi demngal maa ngal hollii to iw-daa.

⁷⁴ E ley dum, Piyeer darii ana hunoo ana huttoo ana wiya:

—Mi anndaa oo gorko!

Oon wakkati fuu, ndontoori joggini, ⁷⁵ non Piyeer miccitii ko Iisaa wiinoo dum koo: «Fade ndontoori jogginde, a wiyan a anndaa kam cili tati.» O yalti sella, o darii omo woya faa omo heppiya.

27

No Iisaa nabiraa to Pilaatu

¹ Beetee law, hooree6e yottinoobe sadaka 6ee e maw6e lejol 6ee fuu njooddii faa yeewa no mbarda Iisaa. ² Be kabbi mo, 6e nabi mo to Pilaatu goforneer oo.

No Yahuuda maayiri

³ Nde Yahuuda jammii6o Iisaa oo yii no o sariraa o bareteedo nii, mimsiti, wartiri buudi capantati cardi dii to hooree6e yottinoobe sadaka e maw6e lejol 6ee, ⁴ wii dum'en:

—Mi luuttii ko njammii-mi mo wiyaali wadaali oo koo!

Nii 6e njaabii mo, 6e mbii:

—Ko hilli min? Aan anndi!

⁵ Yahuuda tippii kaalisi oo ley Suudu Dewal Mawndu nduu. Caggal dum, o bami boggol, o wartoyii. ⁶ Hooree6e yottinoobe sadaka 6ee bami kaalisi oo, mbii:

—E sariya meeden daganaaki en wattude oo kaalisi e keesu oo, sabi dum diyo.

⁷ Caggal 6e ndawridii, 6e bami kaalisi oo, 6e coodi dum ngesa e junngo mahoowo loode faa wadee jenaale joolaa'en. ⁸ Dum wadi so ngaan ngesa ana wiyee faa jooni «Ngesa Yiiyam». ⁹ Nden haala ka Laamdo yottinirnoo annabi Yeremiya kaa tabiti nde oon wii: «Be bamii buudi capantati card,

coggu mo yim6e Israa'iila njatorii yonki makko,

¹⁰ 6e coodi dum ngesa mahoowo loode,

hono no Joomiraado yamirnoo kam nii.»*

No Pilaatu lamndorii Iisaa

¹¹ Iisaa darii yeeso goforneer oo, oon lamndii mo, wii:

—Aan woni kaananke Yahuudiyankoo6e oo naa?

O jaabii, o wii:

—No mbii-daa nii.

¹² Kaa nde hooree6e yottinoobe sadaka 6ee e maw6e lejol 6ee kappi mo ndee, o jaabaaki fay huunde. ¹³ Dum wadi so Pilaatu wii mo:

—A nanaali ko 6e ceettante koo fuu naa?

¹⁴ Kaa o jaabaaki hen fay karrol. Dum haaynii goforneer oo sanne.

No Iisaa sariraa yo bareteedo

¹⁵ Iidi Paska fuu, goforneer oo ana hokkannoo yim6e 6ee su6aade e kasunkoo6e 6ee mo njidi yoppitaneede. ¹⁶ E oon wakkati, ana woodunoo kasunke jom innde biyeteedo Iisaa Barabas. ¹⁷ E ley no jamaa oo moobtorii nii, Pilaatu lamndii 6e, wii:

—Homo njid-don mi yoppitana on: Iisaa Barabas naa, naa Iisaa biyeteedo Almasiihu oo?

¹⁸ Sabi Pilaatu ana anndunoo haasidaaku wadi so 6e ndokkitiri Iisaa. ¹⁹ Kasen, nde o joodii to sarirde too ndee, jom suudu makko neli e makko, wii:

—Sel e oo gorko poocciido, sabi jemma hanken koydi makko tampinii kam sanne.

²⁰ Hooree6e yottinoobe sadaka 6ee e maw6e lejol 6ee ndunyi jamaa oo jaagoo Pilaatu yoppitana 6e Barabas, wara Iisaa. ²¹ Goforneer oo lamnditii 6e:

—Homo e didon 6ee njid-don mi yoppitana on?

Be njaabii, 6e mbii:

—Barabas!

²² Pilaatu lamndii 6e, wii:

—Ndennoo, hono ngadan-mi Iisaa biyeteedo Almasiihu oo?

Be fuu 6e njaabii, 6e mbii:

—Tontu mo e leggal bardugal!

²³ O lamndii 6e, o wii:

—Kodum o wadi ko boni?

Be beydii dukude semmbe, e6e mbiya:

—Tontu mo e leggal bardugal!

²⁴ Nden Pilaatu yii walaa ko waawi hen, tawi duko ngoo duu ana beydii sanne, o bami ndiyam, o looti juude makko yeeso yim6e 6ee, o wii 6e:

—Mi woytirtaake yonki oo gorko. Dum yo kunkoo mon.

²⁵ Be fuu 6e njaabii, 6e mbii:

—Yonki makko ana jonngii dow amen, minen e 6i66e amen!

²⁶ E oon wakkati, Pilaatu yoppitani 6e Barabas, yamiri Iisaa fiyee dorri, caggal dum, o hokitiri dum tontoyee e leggal bardugal.

* **27:10** Jakariyaa 11.12-13, Yeremiya 19.1-13; 32.6-15

No sordaasi'en njaayriri Iisaa

²⁷ Sordaasi'en goforneer 6ee naŋi Iisaa ley galle to huŋeere ndee woni too, fedde sordaasi'en 6ee fuu pilii mo. ²⁸ Be 6oorti mo kaddule makko, 6e 6oorni mo burmusuure wodeere.† ²⁹ Caggal ɗum, 6e caŋi tenngaade gi'e, 6e kippi e hoore makko. Be ngadi kasen kalacal e junngo makko ɲaamo, 6e ndiccii yeeso makko, hedde e6e njaayra mo e6e mbiya:

—Sadi, kaananke Yahuudiyankoo6e!

³⁰ Be tutti e makko, 6e 6ami kalacal ngal e6e piya e hoore makko. ³¹ Nde 6e tilii jaayrude mo ndee, 6e itti burmusuure ndee, 6e 6oorni mo kaddule makko. Caggal ɗum, 6e naŋi mo faa 6e tontoya mo e leggal bardugal.

No Iisaa tontiraa dow leggal bardugal

³² Nde 6e njaltata ngeenndi ndii ndee, 6e kawriti e gorko Sireenanke biyeteedo Simon. Sordaasi'en 6ee ndooldini mo o wakkoo leggal bardugal Iisaa ngal. ³³ Be njottii nokku biyeteedo Golgata. (Maanaa Golgata woni nokku laalagal hoore.) ³⁴ Be ndokki Iisaa peguujam njillondiraadam e safaare haadunde faa o yara. Nde o meedi ɗum ndee, o salii yarde.

³⁵ Nde 6e tonti mo e leggal bardugal ndee, 6e pecciri kaddule makko urwa. ³⁶ Caggal ɗum, 6e njoodii ɗon e6e kayba mo. ³⁷ Be mbinndi daliili ko tonti mo, 6e takki ɗum ɗo tiimde hoore makko ɗoo. Dum ɗoo 6e mbinndi: OO YO IISAA, KAAANANKE YAHU-UDIYANKOOBE. ³⁸ E oon wakkati, yanoo6e ɗiɗon tontidaa e makko, gooto ɲaamo makko, goddo oo nano makko. ³⁹ Yim6e yabbotoo6e ɗon 6ee ana njenna mo, ana njinka ko'e mum'en, ⁴⁰ ana mbiya:

—Aan gurjinoowo Suudu Dewal Mawndu nduu so mahitoo ndu ley balde tati, biltu hoore maa. So a Bii Laamdo, jippa leggal bardugal ngal!

⁴¹ Hono non, hooree6e yottinoo6e sadaka 6ee e dunkee'en Sariya 6ee e maw6e lejol 6ee fuu njaayriri mo ana mbiya:

⁴² —O biltii wo66e, kaa o ronkii biltude hoore makko. Kanko o kaananke Israa'iila. Jooni, o jippoo leggal bardugal ngal, faa ngoondinen mo. ⁴³ O fawii fii makko e Laamdo. Yo Laamdo biltu mo jooni, so ana yidi mo. Sabi o wii o Bii Laamdo.

⁴⁴ Yanoo6e tontaa6e sera makko 6ee duu ndarii ana mbonkoroo mo non.

Haala maayde Iisaa

⁴⁵ Gila hakkunde naange, nimre wadi e leydi ndii fuu faa wakkati yamnde tati kiikiide. ⁴⁶ Banngal yamnde tati kiikiide, Iisaa wulli wullaango toowngo, wii:

—*Eli, Eli, lama sabaktanii?*

(Dum woni: «Laamdo am, Laamdo am! Kodum wadi so njoppu-ɗaa kam?») ⁴⁷ Yoga e darinoo6e ton 6ee nde nanunoo ɗum ndee, mbii:

—Omo nii nodda annabi Iliyaasa!

⁴⁸ Don e ɗon, gooto dogi waddoyi liccere, suuwi ɗum e biineegiri, ha66i ɗum e sawru, feewtini hunduko makko yalla omo 6uuccoo. ⁴⁹ Kaa heddiibe 6ee mbii:

—Njoppee mo. Yeewen yalla Iliyaasa waran bilta mo.

⁵⁰ Caggal ɗum, Iisaa wulli wullaango toowngo kasen, ɗali aduna.

⁵¹ Oon wakkati, heedoode faliinde ley Suudu Dewal Mawndu ndee seekii gila dow faa ley, laatii taye ɗiɗi. Leydi dimmbii, kaaye ceekii, ⁵² janaale udditii, seniibe heew6e maaynoo6e nguurti. ⁵³ Be njalti e janaale dee. Caggal ko Iisaa wuurti koo, 6e naati ngalluure seniinde ndee, yim6e heew6e njii 6e.

⁵⁴ Hooreejo sordaasi'en oo e dardinoo6e e mum faa kayba Iisaa 6ee njii no leydi ndii dimmborii nii e ko wadi koo fuu, kuli sanne, mbii:

—So goonga nii, oo yo Bii Laamdo!

† 27:28 Wakkati Iisaa, burmusuure wodeere yo saaya ka kaananke 6oornotoo.

⁵⁵ Rewbe heewbe ana toowti, ana coynoo. Been yo jokkunooḅe e makko gila Galili faa ngollana mo. ⁵⁶ Ana e been rewbe: Mariyama mo Magdala e Mariyama inna Yaakuuba e Yuusufu, kaḅum e inna ḅiḅḅe Jebede.

No tew Iisaa wadīraa e yanaande

⁵⁷ Faa hiiri, gorko arsukunte jeyaado Arimatiya wari. Omo wiyee Yuusufu, kanko duu o taalibbo Iisaa. ⁵⁸ O yehi to Pilaatu, o ndaardi dum tew Iisaa. E oon wakkati, Pilaatu duḅanii mo o hokkee dum. ⁵⁹ O ḅami tew oo, o fili dum e kasanke keso, ⁶⁰ o watti dum e yanaande heyre nde o yamirnoo o asanee e haayre. Caggal dum, o talliti haayre teddunde, o uddiri damal yanaande ndee, o witti. ⁶¹ Mariyama mo Magdala e Mariyama goddo oo ana njoodinoo don, ana peewti e yanaande ndee.

No sordaasi'en kaybiri yanaande Iisaa

⁶² Janngo mum yo jalaande fowteteende. Hooreeḅe yottinooḅe sadaka e Farisa'en kawriti to Pilaatu, ⁶³ mbii dum:

—Kaananke, min miccitike yonḅooowo yimḅe oo wiino nde wuuri ndee, wuurtan balde tati caggal maayde mum. ⁶⁴ Ndennoo, tiinna yamir yanaande ndee doomee faa jalooma tataḅo oo yawta, pati taalibaaḅe makko ngara ngujjita tew makko mbiya yimḅe ḅee o immitiido hakkunde maayḅe. Nden ngol yonḅugol cakitiingol ḅuran aranndeewol ngol bonde.

⁶⁵ Pilaatu wii ḅe:

—Sordaasi'en haybooḅe annii. Njehee ndoomiroyee yanaande ndee no mbaawru-don fuu!

⁶⁶ E oon wakkati, ḅe njehi hiinnoyaade yanaande ndee: ḅe uddi nde faa gasi, ḅe meeli nde, ḅe ndarni don sordaasi'en haybooḅe.

28

No Iisaa immintiniraa

¹ Ko jalaande fowteteende ndee ḅettii koo, beetee kecco ḅanne alan, Mariyama mo Magdala e Mariyama goddo oo njehi yeewtoyaade yanaande ndee. ² Don, leydi dimmbii semmbe. Malaa'ika Joomiraado jippii iwde dow kammu talliti haayre ndee joodii dow mayre. ³ Omo jalbira hono no majere nii, kaddule makko duu ana ndawni far hono no ḅiraadam nii. ⁴ Doomoḅe ḅee kuli sanne faa ana cijḅa, ḅe laatii hono maayḅe nii. ⁵ Malaa'ika oo wii rewbe ḅee:

—Pati kulee! Mido anndi Iisaa tontanoodo oo tewtaton. ⁶ O walaa doo, o immitike hono no o wiirunoo nii. Ngaree, yeewee do o lelinoo doo. ⁷ Njaawnee njehee, kumpitoyee taalibaaḅe makko ḅee o immitike e maayde. Jooni o adoyto on Galili, ton njiyoyton mo. Dum njidunoo-mi haalande on.

⁸ Rewbe didon ḅee kep̄ii iwi do yanaande doo, ḅe heewbe kulol e seyo manngo, ḅe ndogi haalanoyde taalibaaḅe makko ḅee oo kabaaru. ⁹ Don e don, Iisaa hawri e maḅḅe, wii ḅe: —Cadee!

Be ḅattitii mo, ḅe nanngi koyde makko, ḅe kujidani mo. ¹⁰ E oon wakkati, o wii ḅe:

—Pati kulee! Njehee mbiyoyee taalibaaḅe am ḅee njaha Galili. Ton ḅe njiyoyta kam.

No haybooḅe yanaande Iisaa ḅee njantorii fuu

¹¹ Rewbe ḅee ana e laawol, faa yoga e sordaasi'en haybannoḅe yanaande nde ḅee kooti ngeenndi too, kaalani hooreeḅe yottinooḅe sadaka ḅee ko wadi koo fuu. ¹² Hooreeḅe yottinooḅe sadaka ḅee kawriti e mawbe ḅee. Be ndawridi yeenude sordaasi'en haybannoḅe yanaande ndee ḅee kaalisi keewdo, ¹³ ḅe mbii dum'en:

—Mbiyon taalibaaḅe makko ḅee ngarii jemma tawi odon daanii, ngujjitii mo. ¹⁴ So goforneer oo nanii dum, min kawan dum e haala, min palanoo on e torra fuu.

¹⁵ Sordaasi'en ḅee nanngi kaalisi oo, ngadiri no mbiyaa nii. Oon kabaaru ana jantee hakkunde Yahuudiyankoḅe faa hannde.

No Iisaa ɓanngirani taalibaabe mum

¹⁶Taalibaabe sappo e go'o ɓee njehi Galili to dow waamnde haayre nde Iisaa tinndinnoo dum'en ndee. ¹⁷Nde ɓe njii mo ndee, ɓe kujidani mo, kaa yoga e maɓɓe ana sikkitii.

¹⁸O ɓattitii, o wii ɓe:

—Mi hokkaama baawde fuu dow kammu e leydi. ¹⁹Ndennoo, njehee ngadee leni dii fuu taalibaabe am, lootiree ɓe lootogal batisima innde Baabiraado e Biddo e Ruuhu Ceniido, ²⁰njannginee ɓe ɓe njokka ko njamir-mi on koo fuu. Anndee, mido wondi e moodon jannde fuu faa aduna timma.

Linjiila Iisaa Ngedu Marka

No Yaayaa waajorii

¹ Dum woni puddoode Kabaaru Lobbo haala Iisaa AlmasiihuBii Laamdo oo. ² Nii winndorii e dewtere annabi Esaaya:

«Miin Laamdo, mi ardinante nelaado am moyyinanoowo ma laawol.*

³ Neddo ana ooynoo ley ladde jeereende:

Moyyinee laawol Joomiraado ngol,

ndartinee dati makko.»†

⁴ Oon nelaado woni Yaayaa lootoowo lootogal batisima oo. O 6anngi ley ladde jeereende, omo ooynoo omo wiya yimbe tuuba, mbatisee yalla luutti mum'en ana njaafee. ⁵ Yimbe leydi Yahuudiya e yimbe Urusaliima fuu ngari, njaadiri luutti mum'en, Yaayaa looti 6e lootogal batisima ley maayo Urdun. ⁶ Yaayaa, kaddule de lee6i geloodi 6oornotonoo, humoo nguruwol, buureeti e njumri ladde o wuuri. ⁷ Omo waajoroo daande toownde, omo wiya:

—Burdoo kam baawde waran caggal am, mi fotaa fay turaade mi humta 6oggi pade makko. ⁸ Miin, ndiyam mbatisir-mi on, kaa kanko, Ruuhu Ceniido o batisirta on.

No Iisaa batisiraa e no Ibiliisa hordi mo

⁹ Ley deen jalaade, Iisaa iwi ngeenndi Nasaraatu ley leydi Galili, wari, Yaayaabatisi mo ley maayo Urdun. ¹⁰ Wakkati o yeentata ndiyam dam oo, o yii kammu udditike, o yii Ruuhu Ceniido ana jippoo e makko hono no wuugaandu nii. ¹¹ Daande iwnde dow kammu ooyanii, wii:

—Aan woni Biyam mo korsin-mi, aan cubii-mi.

¹² Oon wakkati fuu, Ruuhu nabi mo ley ladde jeereende. ¹³ O wadi ton balde capande nay, Ibiliisa ana tewta seytaade mo, omo hakkunde kulle ladde, malaa'ika'en ana ngollana mo.

No Iisaa noddiri taalibaabe arandee6e

¹⁴ Caggal uddeede Yaayaa ley kasu, Iisaa yehi Galili ana waajoo Kabaaru Lobbo haala Laamdo, ¹⁵ ana wiya:

—Wakkati oo warii, Laamu Laamdo 6attiima. Tuubee, ngoondinee Kabaaru Lobbo.

¹⁶ Iisaa ana yahannoo dow fonngo weendu Galili, non yii Simon e mijum Andire ana tippoo bubbi mum'en ley weendu nduu yo awoobe. ¹⁷ Iisaa wii 6e:

—Njokkee kam, mi wada on awoobe yimbe.

¹⁸ Don e don 6e njoppi bubbi ma66e dii, 6e njokki e makko. ¹⁹ O yehi yeeso seeda, o yii Yaakuuba 6ii Jebede e mijum Yuhanna ley laana mum'en ana moyyintina bubbi. ²⁰ Oon wakkati fuu, o noddii 6e. Be njoppi baam ma66e Jebede, ka6um e hasaa6e 6ee ley laana kaa, 6e njokki e makko.

No Iisaa ribbiri seydaani

²¹ Caggal dum, 6e njehi ngeenndi mbiyeteendi Kafarnahum, Iisaa naati suudu waa-jordu, fuddi waajaade. Nannde mum yo fowteteende. ²² Tawaa6e don 6ee kaaynaa e waaju makko oo, sabi o waajorike 6e no jom baawde nii, wanaa no dunkee'en Sariya nii. ²³ Gorko laddaado ana e waajordu nduu, wulli, ²⁴ wii:

—Iisaa Nasaraatunke oo, kodum hillu maa e amen? A gardo halkude min naa? Midoo andi ko ngon-daa, a ceniido iwruudo to Laamdo!

* **1:2** Malakiya 3.1 † **1:3** Esaaya 40.3

²⁵ Iisaa jahii e seydaani oo, wii:

—Deyyu yaltu e makko!

²⁶ Seydaani oo dimmbi gorko oo semmbe, wulli wullaango toowngo, yalti e makko.

²⁷ Jamaa oo fuu haaynaa, hedde ana lamndondira:

—Ko dum woni? Dum anndal kesal koy! Omo yamira fay seydaani'en 6ee, 6e dowlanto mo.

²⁸ Wakkati gooto kabaaru makko saakii ley leydi Galili fuu.

No Iisaa selliniri jawbe heewbe

²⁹ Nde 6e njaltunoo waajordu nduu ndee, 6e njehi galle Simon e Andire. Yaakuuba e Yuhanna njaadi e ma66e. ³⁰ Esii Simon debbo ana lelii yo jontaado. Iisaa yottii tan, haalanaa haala makko, ³¹ 6attitii mo, nanngi junngo makko, immiini mo. Don e don jontere makko selli, o laatani 6e njaatigi.

³² Kiikiide caggal janal naange, yim6e ngaddani Iisaa jawbe e laddaabe fuu. ³³ Ngeenndi ndii fuu hawriti dow damal ngal. ³⁴ O sellini jawbe heewbe, jawbe jawuujji di ngal daa sii. O ribbi seydaani'en heewbe, o accataa seydaani'en 6ee kaala, sabi e6e anndi ko mo woni jaati.

No Iisaa waajorii ley Galili

³⁵ Janngo mum, Iisaa hujji gila law, yehi nokku teeldo ana wada ton duwaawu.

³⁶ Simon e wondiibe mum ndarii ana tewta mo. ³⁷ Nde 6e njiiti mo ndee, 6e mbii mo:

—Yim6e fuu ana ndaarte.

³⁸ Iisaa wii 6e:

—Njehen ley geelle 6adiide dee faa mi waajoo ton duu, sabi dum waddi kam.

³⁹ O yehi ley leydi Galili fuu, omo waajoo ley cuudi baajordi ma66e, omo ribba seydaani'en.

No Iisaa selliniri ceppaado

⁴⁰ Gorko ceppaado wari diccii yeeso makko, ndaardi mo, wii:

—So tawii a jabii, ada waawi sellinde kam!

⁴¹ Iisaa yurminaa, foocci junngo mum, memi mo, wii:

—Mi jabii, sellu!

⁴² Don e don, cepe dee iwi e gorko oo, o selli. ⁴³ Oon wakkati fuu, Iisaa yoppiti mo, daalii mo, ⁴⁴ wii:

—Haya koy, pati humpitin fay gooto, yaa holloy hoore maa jottinoowo sadaka, ngadanaa laa6ugol maa ngol sadaka mo Muusaa yamiri oo faa anndina 6e a sellii.

⁴⁵ Kaa kanko, o iwi don tan, o darii omo saaka kabaaru oo. Dum wadi so Iisaa ronki naatude geelle, heddi ladde, yim6e ana iwra tatteeji fuu ana ngara e mum.

2

No Iisaa selliniri bonnguujo

¹ Caggal balde seeda, Iisaa warti ngeenndi Kafarnahum. Yim6e nani omo cuudi. ² Jamaa keewdo hawriti don faa fay nokkuure heddaaki, wanaa haala yeeso damal ngal, hedde omo waajoo 6e konngol Laamdo ngol. ³ Yim6e ngari, ngaddani mo bonnguujo mo wor6e nayon ndoondii. ⁴ Kaa 6e ndonkii yottinde mo Iisaa sabaabu jamaa oo. Dum wadi so 6e kippiti bene oo foonndo makko, 6e njippiniri bonnguujo oo e yulannde ndee, tawi ana lelnaa e dengeleewo. ⁵ Nde Iisaa yiinoo goondinal ma66e ndee, wii bonnguujo oo:

—Gidam, luutti maa njaafaama.

⁶ Dunkee'en Sariya joodinoobe don 6ee ndarii ana miiloo e berde mum'en: ⁷ «Hono oo gorko haaldi dum? O bonkike Laamdo! Homo waawi yaafaade luutti so wanaa Laamdo gooto oo?» ⁸ Iisaa faami don e don miilooji ma66e, wii 6e:

—Kodum wadi so odon miiloo miilooji baafi nii e berde moodon? ⁹ Wiide bonnguujo «Luutti maa njaafaama» e wiide dum «Imma, bam dengeleewo maa njahaa», kodum hen buri newaade? ¹⁰ Kaa, faa mi anndina on Bii Neddo ana jogii baawde e aduna oo yaafaade luutti...

Nden, o wii bonnguujo oo:

¹¹ —Mido haalane: imma, bam dengeleewo maa, kootaa suudu maa.

¹² Don e don gorko oo immii, bami dengeleewo mum witti, hedde yimbe fuu ana yeewa dum. Be fuu be kaaynaa, be ndarii ebe njetta Laamdo, ebe mbiya:

—Min njiyaali hono dum abada.

No Iisaa noddiri Lewi

¹³ Iisaa wirfitii to weendu too. Jamaa oo fuu tawoyi mo ton, omo waajoo dum'en. ¹⁴ Nde o yahata ndee, o yii Lewi bii Alfaa ana joodii e duwaapeere mum, o wii dum:

—Jokku e am!

Lewi immii, jokki e makko. ¹⁵ Nde Iisaa naamannoo e ley suudu Lewi ndee, duwaape'en heewbe e luuttoobe hono mum'en njoodii, ana naamda e makko, kanko e taalibaaabe makko. Sabi yimbe heewbe ana njokki e Iisaa. ¹⁶ Dunkee'en Sariya jeyaaabe e waalde Farisa'en njii Iisaa ana naamda e been yimbe, mbii taalibaaabe makko bee:

—Ko saabii so omo naamda e duwaape'en, kajum e luuttoobe hono mum'en?

¹⁷ Nde o nani dum ndee, o wii be:

—Wanaa celludo hasindini e cawroowo, jawdo hasindini e cawroowo. Wanaa noddude foocitiibe waddi kam, noddude luuttoobe woni ko waddi kam.

Haala koorka

¹⁸ Taalibaaabe Yaayaa e Farisa'en ana koora. E ley dum, yimbe ngari, lamndii Iisaa:

—Ko saabii so taalibaaabe Yaayaa e taalibaaabe Farisa'en ana koora, kaa be maa bee koorataa?

¹⁹ O jaabii be, o wii:

—Nootiibe kuurtungu ana mbaawi salaade naamde tawa jommbaajo gorko oo ana wondi e mum'en naa? Mbaawaa. So nii jommbaajo gorko oo ana wondi e maabe, be mbaawaa salaade naamde. ²⁰ Kaa jalaade ngaran de jommbaajo gorko oo ittete e hakkunde maabe. E deen jalaade, be kooran. ²¹ Fay gooto dammbataa fetalaare heyre e kaddungal kiinngal. So dum wadii, fetalaare heyre ndee daamtan kaddungal kiinngal ngal, ceekol ngol beydoo. ²² Kasen duu fay gooto loowataa peguujam kesam e sumalleeji kiidfi. So dum wadii peguujam dam fusan di, kanjam e sumalleeji dii fuu mursidee. Peguujam kesam e sumalleeji kesi loowetee!

Haala jalaande fowteteende

²³ Wadiino e jalaande fowteteende wootere, Iisaa ana seeka gese, taalibaaabe mum ana kelta butaali e laawol ngol. ²⁴ E ley dum, Farisa'en bee mbii mo:

—Yeew, kodum wadi so taalibaaabe maa bee ana ngolla ko dagaaki gollude jalaande fowteteende?

²⁵ O jaabii be, o wii:

—Tama on meedaali janngude ko Daawuuda wadi nde yolbi haajaa ko naametee, kajum e yimbe mum? ²⁶ O naati e ley hukukum ceniido oo e jamaanu Jottinoowo Sadaka Mawdo biyeteedo Abiyataar, o naami buuru cakkaado oo, o hokki hen yimbe makko. Tawee nee, yottinoobe sadaka tan ndujanaa naamde oon buuru.

²⁷ Iisaa wii be kasen:

—Nalaande fowteteende ndee kammari neddo wadira, wanaa neddo wadira kammari jalaande fowteteende ndee. ²⁸ Ndennoo fay jalaande fowteteende ndee, Bii Neddo woni joomum.

3

No Iisaa selliniri gorko ley jalaande fowteteende

¹ Iisaa naatti ley suudu waajordu nduu, o tawi ton gorko mo junngo mum waati. ² Yimbe wonnoobe don bee ngattani Iisaa hakkille. Ana yeewa yalla o anniyiido sellinde gorko oo e jalaande fowteteende ndee, faa keba wullanaade mo. ³ Iisaa wii mo junngo mum waati oo:

—Imma, dara hakkunde ma66e!

⁴ Caggal dum, o lamndii be:

—E ley jalaande fowteteende ana dagoo gollude ko moyyi naa gollude ko boni? Danndude neddo naa warde dum?

Kaa be njaabaaki. ⁵ Iisaa yeewri be tikkere, tiinndam-hoore ma66e dam woyni yonki makko, o wii gorko oo:

—Fooccu junngo maa!

Oon foocci ngo tan, ngo selli faa ngo warti hono no wonngo ngoo nii. ⁶ Don e don, Farisa'en bee njalti, njooddii e howruube Hirudus faa ndawrida no mbarda Iisaa.

No yimbe ngariri e Iisaa

⁷ Caggal dum, o iwi don, o fa'i weendu too, kanko e taalibaa6e makko. Jamaa keewdo iwdo Galili jokki e makko. ⁸ Yimbe heewbe, iwbe Yahuudiya e Urusaliima e Idumiya e leydi funnaange Urdun e seraaji Tirus e Sidon, nani ko o wadannoo koo, ngari to makko. ⁹ Iisaa wii taalibaa6e mum bee ndaarana dum laana pati jamaa oo billa dum. ¹⁰ Saabe omo sellinannoo heewbe wadi so jawbe bee fuu kepanii mo yalla ana mema mo. ¹¹ Wakkati mo seydaani'en njii mo fuu, ndiccoto, ngulla:

—Aan a Bii Laamdo!

¹² Omo yagginannoo be pati be kumpita fay gooto kabaaru makko.

No Iisaa suborii taalibaa6e sappo e didon

¹³ Caggal dum, o nabboyi dow waamnde haayre, o noddi be o muuyi noddude, been ngari e makko. ¹⁴ O subii hen sappo e didon, yalla ana ngonda e makko, o nela dum'en waajoyaade, ¹⁵ kasen o hokka dum'en baawde ribbude seydaani'en. ¹⁶ Bee doo ngoni sappo e didon be o subii bee: Simon mo o innditiri Piyeer oo ¹⁷ e Yaakuuba e mijum biyeteedo Yuhanna, bi66e Jebede be o innditiri Bowanerges bee (maanaa mum woni «nanndube e gidaango») ¹⁸ kanum e Andire e Filipa e Bartolome e Matta e Tomaa e Yaakuuba bii Alfaa e Tadde e Simon kiranoowo suudu baaba ¹⁹ e Yahuuda Isikariyota jammbotodo mo oo.

No Iisaa fenniri ko happaa koo

²⁰ Caggal dum, o hooti cuudi. Jamaa hawriti dow hoore makko kasen faa kanko e taalibaa6e makko be ndonki hebude no be jaamira. ²¹ Nde sakiraa6e makko nani dum ndee, ngarani mo, sabi wiyaama hakkille makko sottii.

²² Dunkee'en Sariya iwnoobe Urusaliima ngari, mbii:

—Beelsebul woni e makko.

Kasen be mbii:

—Oon woni hooreejo seydaani'en mo o ribbirta seydaani'en bee.

²³ E ley dum, Iisaa noddi be be ngara e mum, haalaniri be banndol, wii:

—Hono Ibiliisa waawirta ribbude Ibiliisa? ²⁴ So laamu fecciima ana ha6a e hoore mum, oon laamu waawataa heddaade. ²⁵ Kasen duu so galle fecciima ana ha6a e hoore mum, oon galle waawataa heddaade. ²⁶ Ndennoo, so Ibiliisa yanii e hoore mum fecciima, waawataa heddaade. Ko laatoto dee, kabaaru mum timman.

²⁷ Iisaa jokkini hen:

—Fay gooto waawaa naatude e galle gorko jom semmbe yaada e jawdi mum tawa ha66aali joomum tafon. Kaa so ha66ii joomum faa teenjii, ana waawi na6ude ko woni e

galle mum fuu. ²⁸ Mido haalana on goonga: yimbe ana mbaawi yaafeede luutti mum'en fuu e bonkaaji di 6e mbonkii Laamdo fuu. ²⁹ Kaa bonkiido Ruuhu Ceniido oo hebataa yaafaamuya fey, sabi joomum heddoto e luuttal mum faa abada.

³⁰ Iisaa haaldii kaa haala saabe ko 6e mbii omo wondi e seydaani koo.

Inna Iisaa e mijiraa6e Iisaa

³¹ Inna Iisaa e mijiraa6e Iisaa wor6e ngari, ndarii caggal galle oo, neli o noddee. ³² Do jamaa oo filii mo doo, wii mo:

—Inna maa e mijiraa6e maa ana sella too, ana kaaje maa.

³³ O jaabii, o wii:

—Homo woni innam e mijiraa6e am?

³⁴ O yeewi joodiibe so ana pilii mo 6ee, o wii:

—Innam e mijiraa6e am annii. ³⁵ Sabi gadoowo sago Laamdo, kaɗum woni mijam gorko, kaɗum woni mijam debbo, kaɗum woni innam.

4

Banndol haala aawoowo

¹ Iisaa ana waajoo dow fonngo weendu nduu kasen. Jamaa keewdo filii mo faa o naati laana, o joodii. Jamaa oo fuu ana dow fonngo ngoo. ² O darii omo waajoroo 6e gedde keewde e banndol, omo wiya 6e:

³ —Kettinee! Aawoowo yalti aawoyde. ⁴ E ley sankugol ngol, yoga e aawdi ndii saami e laawol: pooli ngari cu6i dum. ⁵ Yoga mayri saami e korokaaye do leydi heewaano, fudi don e don, sabi aawdi ndii suddaaki gasa. ⁶ Kaa nde naange wulnoo ndee, sumi, yoori saabe walaa dadi. ⁷ Yoga mayri saami do kebbe pudata. Ndi fudidi e majje, de cuumi ndi, ndi rimaali. ⁸ Yoga mayri saami e leydi mbelndi, fudi, mawni, rimi: yoga sowii cowe capantati, yoga capande jeegom, yoga teemedere.

⁹ Caggal dum, o wii:

—Jom nowru fuu yo nanu!

¹⁰ Nden Iisaa teelti, sappo e didon 6ee e filinoobe mo 6ee lamndii mo maanaa banndol ngol. ¹¹ O wii 6e:

—Onon, on ndokkaama faamde goonga teddudo haala Laamu Laamdo oo. Kaa won6e sella 6ee, huunde fuu e banndol kaalaniran-mi 6e. ¹² Dum wadi so:
«ana yeewa faa gasa tawa njiyataa,
ana nana faa laa6a paca tawa paamataa,
sako 6e tuuba so 6e njaafee.»*

¹³ O wii 6e:

—On paamaali ngol banndol naa? Hono paamirton banndi goddi dii fuu ndennoo?

¹⁴ Aawoowo oo konngol Laamdo o aawata. ¹⁵ Yimbe yogaabe ana nanndi e laawol do aawdi ndii saami doo. Be nanan konngol ngol, oon wakkati fuu Ibiliisa warata so itta konngol aawaangol e ma66e ngol. ¹⁶ Yogaabe ana nanndi e korokaaye de aawdi ndii yuppii e muudum dee. Be nanan konngol ngol, 6e nja66oroo ngol seyo oon wakkati fuu, ¹⁷ kaa ngol walaa dadi e ma66e, wakkati gooto tan ngol wonata e ma66e. Wakkati mo billaare naa torra hewti 6e saabe konngol ngol fuu, 6e njankiran. ¹⁸ Yogaabe 6ee ana nanndi e nokku kebbe do aawdi ndii saami doo. Bee ngoni nan6e konngol ngol, ¹⁹ kaa sugullaaji aduna e koomti jawdi, kaɗum e gidaade yonki godde naatan e ma66e, cuuma konngol ngol, ngol laatoo dimarol. ²⁰ Kaa do aawdi ndii saami e leydi lobbiri doo, 6ee ngoni nanoo6e konngol ngol so nja6a ngol. Be ndiman: yoga sowoo cowe capantati, yoga capande jeegom, yoga teemedere.

Haala Laamu Laamdo

* 4:12 Esaaya 6.9-10

²¹ Caggal d̄um, Iisaa wii 6e:

—Won fuu ku66oowo lampa so hippa hen saawal, naa soorna d̄um ley leeso? Wanaa sinndan d̄um naa? ²² Walaa fuu ko joo6i ko 6anngintaake, walaa ko suudii ko yaltintaake sella. ²³ Jom nowru fuu yo nanu!

²⁴ O wii 6e kasen:

—Tiid̄ee e no nanirton haalaaji am d̄ii nii! Sabi no etirton nii, non etirante-d̄on on beydante duu. ²⁵ Sabi jogiido fuu beydante, kaa mo walaa oo, fay seeda mo jogii oo teetete.

²⁶ O wii kasen:

—Laamu Laamdo ana wa'i no neddo cankudo aawdi e ngesa mum nii. ²⁷ Caggal mum, daanoo jemma daroo jalooma, no laatii fuu aawdi ndii fudan, mawna, tawa joomum anndaa no ndi mawniri. ²⁸ Leydi ndii e hoore mum fudinta ndi, ndi wada gulle, wutaandu jokka hen, caggal d̄um, gabbe njokka hen. ²⁹ So ko aawaa koo 6enndii, o 6aman wawdu makko o hetta, sabi wakkati mum yottike.

³⁰ O jokkini hen:

—Kodum nanndinten e Laamu Laamdo oo? Banndol hongol mbanndirten mo?

³¹ Laamu Laamdo ana nanndi e ngeeyu buyaage. Kajum 6uri geeyi d̄ii fuu famdude.

³² Kaa so mo aawaama, mo mawnan faa mo laatoo lekki mawki sanne, ki wada caba mawde faa pooli mbaawa jibude cuudi e dowdi makki.

³³ Iisaa haalaniri yim6e 6ee konngol Laamdo ngol e banndi keewdi baadi non, ko waarata e faamu ma66e. ³⁴ O waajortaako so wanaa e banndol. Kaa nde o teeldi e taalibaa6e makko 6ee fuu, o firritanan d̄um'en banndi d̄ii fuu.

No Iisaa waaltiniri henndu

³⁵ Kiikiide oon jalooma, Iisaa wii taalibaa6e mum 6ee:

—Lummben, keedoyen ootoo bannge.

³⁶ Be njoppi jamaa oo, 6e tawti mo e laana ka o wonnoo e mum kaa, 6e ndeerti. Laanaaji goddi duu ana njokki e makko. ³⁷ Henndu sattundu immii, bempeeje immii ana piya laana kaa, faa ka hosi heewde ndiyam. ³⁸ Kanko, omo daanii to laaci laana too, omo wawlii mbawlu. Be pinndini mo, 6e mbii mo:

—Moobbo, tama ko min kalkotoo koo wemmbaali ma?

³⁹ O immii, o jahii e henndu nduu, o wii weendu nduu:

—Deyyina! Wii teen!

Henndu nduu deyyinii, fuu wii teen. ⁴⁰ Caggal d̄um, o wii 6e:

—Ko saabii so kul-d̄on? Faa hannde on ngalaa hoolaare naa?

⁴¹ Be kuli kulol cattungol hedde e6e mbiyondira:

—Homo oo gorko woni faa henndu e ndiyam ana dowtanoo d̄um?

5

No Iisaa selliniri laddaado

¹ Caggal d̄um, 6e njottii oo too bannge e weendu nduu, e leydi Gerasankoo6e. ² Nde Iisaa yalti laana kaa ndee, laddaado iwri ley janaale, hawri e makko. ³ Ley janaale dee o joodinoo, fay gooto waawaa ha66ude mo, sabi fay calali ka66ataa mo. ⁴ Sabi heewii ko o humti tonngoode e calali, o tayan calali, o hela geyyelle. Fay gooto waawaa nanngirde mo semmbe. ⁵ Nannde fuu, jemma e jalooma ley janaale e baamle kaaye o woni, omo wulla omo fiitoroo kaaye. ⁶ O soynii Iisaa, o dogani d̄um, o sujidani d̄um, ⁷ o wulli faa toowi, o wii:

—Iisaa Bii Laamdo Toowdo, kodum njid-daa wadude kam? Mi surdii ma saabe Laamdo, pati torram!

⁸ Walaa ko o wiiri non sinaa Iisaa wii mo:

—Seydaani, yaltu e makko.

⁹ Iisaa lamndii mo, wii:

—Hono mbiyete-ɗaa?

O jaabii, o wii:

—Midɗo wiyee jamaa, sabi miden keewi.

¹⁰ O ɗaagii ɗum sanne, o ndaardi ɗum pati yaltina seyɗaani'en ɓee leydi ndii. ¹¹ Sewre girooji mawnde ana durannoo ɗon e hoore waamnde haayre. ¹² Seyɗaani'en ɓee ndaardi mo o ɗuɗanoo ɗum'en naata e ley girooji ɗii. ¹³ O ɗuɗanii ɓe ɗum. Seyɗaani'en ɓee njalti, naati e girooji ɗii. Sewre ndee fuu diiri iwi daande waamnde haayre too, naatoyi ley weendu nduu, yoolii. Edi poti ujunaaji ɗiɗi. ¹⁴ Durooɓe ɓee ndogi njantanoyii ngeenndi ndii e seraaji mum ko hewtii ɗum'en koo. Yimɓe ɓee njehi yeewoyde ko wadi koo, ¹⁵ ɓe ngari e Iisaa. Nde ɓe njii gorko laddanoɗo oo ana joodii ana ɓoornii kaddule, yeedɗitii ndee, kulol nanngi ɓe. ¹⁶ Tawaaɓe ɗon ɓee njantanii ɓe ko hewtinoo laddaado oo e girooji ɗii. ¹⁷ Be ndaardi Iisaa yalta leydi maɓɓe ndii.

¹⁸ Nde o naattata laana kaa ndee, laddanoɗo oo ndaardi mo o acca jokka e makko.

¹⁹ O salanii oon, o wii ɗum:

—Hootu suudu maa e koreeji maa, kumpitaa ɓe ko Joomiraado wadani maa e no o yurmori maa.

²⁰ O yehi omo haala e leydi ndi geelle sappo ndii ko Iisaa wadani mo. Be fuu ɓe kaaynaa.

No Iisaa wuurtiniri ɓii Jayrus e no selliniri debbo ɗawɗo

²¹ Nde Iisaa naati e laana wirfitii oo too bannge weendu nduu ndee, jamaa keewɗo filii mo kasen dow fonngo ɗoo. ²² Nden gooto e hooreeɓe suudu waajordu biyeteɗo Jayrus wari. O yii Iisaa tan, o dicitii yeeso mum, ²³ o ɗaagii ɗum o haali faa heewi, o wii:

—Biyam debbo ana haɓana yonki. War faw junngo maa e makko, yalla omo sella, o wuura!

²⁴ Iisaa yaadi e makko, jamaa keewɗo jokki e mum faa ana ɓilla ɗum.

²⁵ Debbo mo tuundi mum tayataa ko waarata e duubi sappo e ɗiɗi ana wonnoo ton.

²⁶ O tampii hen sanne, o yehii to sawrooɓe heewɓe faa junngo makko laaɓi. Ko ɓuri ɗum fuu o yiyaali hen sami, ɗaw oo beydoto jaati. ²⁷⁻²⁸ O nani haala Iisaa ana haalee, o naati e jamaa oo. Sabi o miilii: «So mi memii saaya makko tan, mi sellan.» O iwri caggal mum, o memi saaya mum. ²⁹ Don e ɗon tuundi makko tayi, o maati e calɗi makko o sellii. ³⁰ Oon wakkati fuu, Iisaa maati won semmbe iwi e mum, yeecitii hakkunde jamaa oo, wii:

—Homo memi saaya am?

³¹ Taalibaaɓe makko ɓee mbii mo:

—A yii jamaa annii ɓillu maa, aɗa lamndoo: «Homo memi kam?»

³² Kaa o darii omo tewta memɗo mo oo. ³³ Debbo oo ana siɗɗa no foti hulde sabi ana andi ko wadi, wari, dicitii yeeso makko, haalani mo goonga. ³⁴ Iisaa wii mo:

—Banndam debbo, goondinal maa danndii ma. Yaa e jam! A sellii e ɗaw maa oo!

³⁵ O tilaaki haalde, faa won iwruɓe to suudu Jayrus hooreejo waajordu oo, mbii ɗum:

—Biya oo heddaaki. Fotaa ko tampinaa Moobbo oo hankasen!

³⁶ Kaa Iisaa tippitii haala maɓɓe, wii Jayrus:

—Pati hul, hoolam tan!

³⁷ O dalaali fay gooto yaada e makko so wanaa Piyeer e Yaakuuba e Yuhanna mijii Yaakuuba oo. ³⁸ Be njottii suudu hooreejo waajordu nduu oo. O tawi ɗon dooyoore, yimɓe ana mboya, ana conkina semmbe. ³⁹ Nde o naatunoo ndee, o wii ɓe:

—Ko woni ɗii bojji e ɗii ɗonaali? Suka oo maayaali, o ɗaaniido tan.

⁴⁰ Be puuytini haala makko. Non o yaltini ɓe fuu, o naatidi e baaba suka oo e inna mum e taalibaaɓe taton ɓee suudu to suka oo lelii too. ⁴¹ O nanngi junngo mum, o wii:

—*Talita kuumii!* (Dum woni: «Suka debbo, imma!»)

⁴² Suka oo immii don e don, ana yaha. Duubi makko yo sappo e didi. Yimbe bee kaaynaa sanne. ⁴³ Iisaa yaggini be pati be anndina dum fay gooto. O wii be ndokka suka oo ko jaama.

6

No Nasaraatunkoobe calorii jabande Iisaa

¹ Iisaa iwi e oon nokku, taalibaa be mum njokki e mum, wirfitii ngeenndi mum'en. ² Nde jalaande fowteteende yottinoo ndee, o fuddi waajaade ley suudu waajordu nduu. Nanbe waaju makko bee kaaynaa, hedde ana mbiya:

—Hoto o hebi dum? Hono o hebiri oo hakkille? Yee! Hono neddo waawiri wafirde dii kaayefiiji? ³ Tama o wanaa cehoowo ledde, tama o wanaa bii Mariyama? Tama o wanaa mawnii Yaakuuba e Yoses e Yahuuda e Simon? Tama wanaa enen e banndiraa be makko rewbe koddi?

Kammari dum wadi so be njankiri mo. ⁴ E oon wakkati, o wii be:

—Annabaajo ana teddinaa nokku fuu so wanaa e ley ngeenndi mum'en e hakkunde rimdaa be mum, karum e ley galle mum'en.

⁵ Iisaa hebaali wadude don fay haaynde wootere, so wanaa ko fawi junngo mum e jawbe seeda, sellini dum'en. ⁶ Kasen duu waasude maabe goondinde laatani mo haaynde.

No Iisaa neliri taalibaa be mum sappo e didon bee

Caggal dum, Iisaa yiilii e geelle piliide don dee, ana waajoo. ⁷ O noddi taalibaa be sappo e didon bee, o neliri dum'en didon didon. O hokki be baawde ribbude seydaani'en, ⁸ o wii be so ebe ndawa, pati be naora fay huunde, so wanaa sawru. Pati be naora buuru naa mbasu naa kaalisi e ley njiibaaji maabe. ⁹ O yamiri be be boornoo pade, kaa pati be naora saayaaji didi. ¹⁰ O wii be kasen:

—Galle fuu mo njippi-don e mum, keddo-don don faa nde iw-don e oon nokku fuu. ¹¹ So on ngarii e nokku, yimbe njaabaaki on naa kettinanaaki on, iwon ton, pidon colla koyde moodon faa jeertina be ko be ngadi koo ana boni.

¹² Be njehi, be mbaajii yimbe bee tuuba, ¹³ be ndibbi seydaani'en heewbe, be nguji nebam e jawbe heewbe be cellini dum'en.

No Yaayaa maayiri

¹⁴ Hirudus, kaananke oo, nani haala Iisaa ana haalee, sabi innde Iisaa walaa fuu do yottaaki. Won wiyoo be Yaayaa mo lootogal batisima wuurti, dum wadi so o jogii baawde wadude kaayde. ¹⁵ Woobe ana mbiya o annabi Iliyaasa. Woobe duu ana mbiya o annabaajo no annabaa be aranndee be bee nii. ¹⁶ Nde Hirudus nani dum ndee, wii:

—Yaayaa mo tayunoo-mi hoore mum oo, karum wuurti!

¹⁷ Tawi Hirudus yamiriino Yaayaa nanngée, haabee, uddee ley kasu. Saabe Hirudiya jom suudu mawniiko biyeteedo Filipa mo o bamnoo oo, wadi. ¹⁸ Sabi Yaayaa ana wiyannoo mo:

—Dagantaako ma teetaa jom suudu mawna.

¹⁹ Hirudiya mettaa e Yaayaa, yidi o waree, kaa hebaali laawol, ²⁰ sabi Hirudus ana hulannoo Yaayaa, ana anndunoo o gorko pooccitiido, ceniido. Dum wadi so omo haybannoo dum. So o hettinike haala mum, hakkille makko jiihoto, haya kasen duu omo yidi hettinaade dum.

²¹ Kaa noo, Hirudiya hebi laawol jannde yiitu-mawuuri rimeede Hirudus. Hirudus wadani howruube mum e hooree be sordaasi'en bee e inndee-anndee'en Galili bee fuu hiraande. ²² Bii Hirudiya debbo naati ana woma. Dum weli Hirudus e nootiibe dum bee fuu. O wii suka debbo oo:

—Haalanam ko njid-daa faa mi wadane.

²³ O hunanii dūm, o wii o hokkan dūm huunde fuu ko jaagii mo, fay so tawii feccere laamu makko oo. ²⁴ E ley dūm, suka debbo oo yalti, wii inna mum:

—Kodum kaan-mi jaagaade?

Inniraado oo jaabii mo, wii:

—Naaga mo hoore Yaayaa mo lootogal batisima oo!

²⁵ Suka debbo oo hejii, wirfittii to kaananke oo too, jaagii dūm, wii:

—Ko njidu-mi, ngaddanaa kam jooni jooni hoore Yaayaa mo lootogal batisima oo e la'al!

²⁶ Terde Hirudus mbaati faa wanaa seese, kaa nde wonnoo o hunike yeeso nootiibe mo bee, o waji yaltude e konngol makko ngol. ²⁷ O neli don e don gooto e sordaasi'en doomoobe mo bee, o yamiri dūm yo waddoy hoore Yaayaa. Sordaasi oo wirfittii, naati e ley kasu oo, tayi hoore Yaayaa, ²⁸ tummbi e la'al, waddi, hokki suka debbo oo. Suka debbo oo duu hokki inna mum. ²⁹ Nde taalibaaɓe Yaayaa bee nani dūm ndee, ngari banti tew makko oo, ngadoyi dūm e yanaande.

No Iisaa jamminiri ujunaaji joy neddo

³⁰ Nelaabe bee ngarti e Iisaa, njantanii dūm ko ngadi koo e ko mbaajii koo fuu. ³¹ O wii be:

—Njehen nokku teeldo, yalla odon keɓa fowtinaade.

Sabi yaha-warta ana heewi, faa kanko e taalibaaɓe makko bee, be ndonki hebude fay no be jaamira. ³² Be njehi be naatoyi laana, be teeli kambe tan e feere maɓɓe, ³³ tawi heewbe njii ebe njaha, annditi to be peewi. Yimbe heewbe iwri e geelle dee fuu, kejanii to be peewi too, adii be yottaade. ³⁴ Nde o yalti e laana kaa ndee, o yii jamaa keewdo. O yurminaa be sanne, sabi ebe mba'i no baali di ngalaa duroowo nii. O darii omo waajoo be kulle keewde. ³⁵ Nde hiiri ndee, taalibaaɓe bee battitii mo, mbii:

—Jooni hiirii, kasen duu nokku oo yo ladde. ³⁶ Yoppitin jamaa oo saakoo e geelle e daakaaji piliidi dii yalla ana coodoya ko jaama.

³⁷ O jaabii be, o wii:

—Onon e ko'e moodon, ndokkee be ko be jaama!

Non be lamndii mo, be mbii:

—Ndennoo ada yidi min bama buudi cardi teemedede didi min coodanoya be buuru ko be jaama?

³⁸ E oon wakkati, o wii be:

—Hono foti buuruuje njogi-don? Njehee yeewoyee!

Nde be njehi be kumpitoyii ndee, be mbii mo:

—Buuruuje joy e liddi didi min njogii.

³⁹ O yamiri taalibaaɓe bee njoyyinira jamaa oo tunaale-tunaale dow hudo hecco. ⁴⁰ Be njoodii be ngadi tunaale-tunaale, yoga teemedere neddo, yoga capande njoyon. ⁴¹ O bami buuruuje joy dee e liddi didi dii, o tiggittii kammu, o yetti Laamdo. O tayi buuru oo, o hokki taalibaaɓe bee njeda yimbe bee. Hono non liddi didi dii duu. ⁴² Be fuu be jaami faa be keddi. ⁴³ Taalibaaɓe bee ndeentini kedde dee, kebbini cagiije sappo e didi. ⁴⁴ Ujunaaji joy gorko jaamunoo buuru oo.

No Iisaa jaariri koyde dow ndiyam

⁴⁵ Don tan, Iisaa yamiri taalibaaɓe mum naata laana kaa yalla ana adoo dūm oo too bannge weendu nduu faade Baytisayda, tawi kanko e hoore makko omo wondi e yoppitinde jamaa oo. ⁴⁶ Nde o seerti e maɓɓe ndee, o njaboyi dow waamnde haayre faa o wada duwaawu.

⁴⁷ Nde jemma wari ndee, tawi laana kaa ana hakkunde weendu too, kanko tan gooto heddi njoorndi. ⁴⁸ O soynii taalibaaɓe bee ana ngurfa ko mbaawi fuu, sabi be njabbotoobe henndu. Nde badinoo weetude ndee, o wari e maɓɓe omo yaara koyde dow ndiyam dam, faa o hosi yabbaade be. ⁴⁹ Kaa nde be njii mo omo yaha e dow ndiyam dam

ndee, 6e cikki dum seydaani, 6e ndarii ebe ngulla, ⁵⁰ sabi 6e fuu, nde 6e njiinoo mo ndee, 6e kulii. Don e don Iisaa wii 6e:

—Mbaaltinee hakkillaaji moodon! Miin, mi Iisaa, pati kulee!

⁵¹ O naati laana kaa, o tawti 6e, henndu nduu darii. Be mugaa. ⁵² Be paamaano haaynde nde Iisaa wadiri buuru oo ndee, sabi 6e wumbe berde.

⁵³ Be lummbi weendu nduu, 6e njottii Genesaret, 6e panndi don. ⁵⁴ Be njalti e laana kaa tan, yimbe 6ee annditi mo, ⁵⁵ caakii e seraaji dii fuu, ana pawa jawbe mum'en e dengeleeje, ana ngaddana mo nokku fuu do nanaa omo woodi. ⁵⁶ Kasen duu do Iisaa tawaa fuu, gila e ley gure faa e geelle faa e ladde, yimbe 6ee ngaddan jawbe mum'en e daalaaje, ana jaagoo mo mo acca 6e mema fay so kommbol saaya makko. Kasen duu memdo dum fuu sellii.

7

Haala neesu njaatiraa6e

¹ Farisa'en e yoga e dunkee'en Sariya iwnoo6e Urusaliima pili Iisaa. ² Be njii won e taalibaa6e makko ana jaamira juude cobude, dum woni tawa lootiraali no tawaangal ma66e worri nii.* ³ Sabi Farisa'en e Yahuudiyankoo6e fuu jaamataa lootaali juude mum'en faa laaba, neesu njaatiraa6e ma66e oo 6e njokki. ⁴ So 6e ngartii luumo, 6e jaamataa so 6e lootaaki. E6e njogii neesuuji goddi keewdi di 6e njokki, ko wa'i hono lawyude kore loode e potiije e kaaki jakawalle. ⁵ E oon wakkati, Farisa'en e dunkee'en Sariya lamndii Iisaa, mbii:

—Kodum wadi so taalibaa6e maa 6ee ana mbaasa rewde neesuuji njaatiraa6e meeden dii, ana jaamira juude cobude?

⁶ O jaabii 6e, o wii:

—Annabi Esaaya woofaali fey nde sappinoo e moodon, onon naafigi'en 6ee, ngol doo konngol:

«Ngol lejol e haala tan teddinirta kam,
kaa e ley berde ma66e ebe ngoddi kam.

⁷ Meere 6e ndewata kam,

sabi ko 6e tuugii e ley janningol ma66e koo yo jamirooje yimbe tan.»†

⁸ Iisaa jokkini hen, wii:

—Odon njoppa jamirooje Laamdo dee, odon njokka neesuuji yimbe dii. ⁹ Eyyoo! Odon mbaawi salaade yamiroore Laamdo faa loomtinon nde neesu moodon! ¹⁰ Sabi Muusaa wii: «Teddin inna maa e baam maa.»‡ O wii kasen: «Kududo inna mum naa baam mum, wareede laato jukkungo mum.»§ ¹¹ Kaa onon, odon mbiya: so neddo wii inna mum naa baam mum: «Ko kaannoo-mi wallirde ma koo yo *Korbaan*» (dum woni sadaka Laamdo), ¹² hankasen fotaa ko o walla inna makko naa baam makko. ¹³ Hono non tosirton konngol Laamdo neesuuji di ndonondirton dii. Kasen duu odon ngada kulle keewde baade non.

¹⁴ Caggal dum, Iisaa nodditi jamaa oo, wii dum:

—Kettinane kam, on fuu paamee: ¹⁵ Fay huunde naatataa e neddo so sobina dum, kaa kudde iwooje e neddo dee, kapum cobinta dum. [¹⁶*]

¹⁷ Nde Iisaa seertii e jamaa oo so naatoyi ley suudu ndee, taalibaa6e mum 6ee lamndii dum maanaa banndol ngol. ¹⁸ O wii 6e:

—Onon duu, edum finkinii on naa? On paamaali ko iwata sella so naata e hunduko neddo koo, sobintaa joomum? ¹⁹ Sabi dum naataali e bernde joomum, e reedu mum naati, kasen duu dum yaltan.

* **7:2** Ngol lootugol juude ha66aaki e ittude tuundi, kammari faa joomum fooccitanoo diina wadira. † **7:7** Esaaya 29.13 ‡ **7:10** Pergu 20.12; Fillitagol Tawreeta 5.16 § **7:10** Pergu 21.17; Lewinkoo6e 20.9 * **7:16** E dereeji 6ooydi dii, yoga ana beyda aaya 16:Jom nowru fuu yo nanu!

Dii haalaaji Iisaa daginirii naamdu fuu. ²⁰ O wii kasen:

—Ko yaltata e bernde koo, dum sobinta neddo. ²¹ Sabi e bernde neddo miilooji bondi iwata so ndunya dum e faasigaaku e nguyka e naako'aaku e ²² jeenu e joote e comndam e jamma e somburaaku e haasidaaku e mbonka e mawninkinaare, kaɲum e majjere. ²³ Deen gede bonde fuu e bernde iwata, kasen duu kaɲum'en cobinta neddo.

No debbo mo wanaa Yahuudiyanke goondiniri Iisaa

²⁴ Iisaa iwi don fa'i leydi Tirus. O jippii e galle gooto. O yidaano fay gooto humpitoo omo ton, kaa o waawaano suudaade. ²⁵ E ley dum, debbo gooto mo binngel mum dewel laddaa, nani haala makko ana haalee, heɲanii mo sujidi yeeso makko. ²⁶ Oon debbo wanaa Yahuudiyanke, o leɲol Sirifenisi'en. O naagii Iisaa itta ladde ndee e biyiiko oo.

²⁷ Kaa Iisaa wii mo:

—Accu sukaaɓe ɓee kaara tafon. Sabi ɓamde naamdu sukaaɓe so tippoo dawaadi moyyaa.

²⁸ Debbo oo jaabii, wii mo:

—Goonga, Moobbo, kaa fay dawaadi minotoodi dɪi ana naama naamdu sukaaɓe iwooru e la'al so saama nduu.

²⁹ E oon wakkati, Iisaa wii mo:

—Saabe oo jaabu, hootu, ladde ndee yaltii e biya oo.

³⁰ E ley dum, o hooti, o tawi biyiiko oo ana lelii dow leeso, ladde ndee yaltii e mum.

No Iisaa selliniri gorko paho mo haala mum laaɓaa

³¹ Iisaa iwi leydi Tirus, wardi leydi Sidon, tacciti leydi ndi geelle sappo ndii, warti weendu Galili. ³² O waddanaa gorko paho mo haala mum laaɓaa, o naagaa o fawa junngo makko e dow mum. ³³ E oon wakkati, Iisaa woddintini mo jamaa oo, wadi pedeeli mum e noppi makko, siryi, memiri cirye dee demngal makko. ³⁴ Caggal dum, o tiggittii kammu, o uumi, o wii paho oo:

—*Efata!* (Dum woni: «Sukkita!»)

³⁵ Don e don, noppi gorko oo cukkiti, demngal mum tonngitii, hedde ana haalira no haalirtee nii. ³⁶ Iisaa haɗi yimɓe ɓee haalande dum fay gooto. Kaa omo haɗa ɓe dum tan, eɓe ɓeydoo haalde. ³⁷ Be kaaynaa faa yottii kaaddi, eɓe mbiya:

—Golle makko fuu ana moyyi. Omo nanina faaduɓe, omo haalina muumɗuɓe.

8

No Iisaa namminiri ujunaaji nay neddo

¹ E oon wakkati, jamaa keewɗo hawriti kasen. Nde wonnoo ɓe ngalaa ko ɓe naama, Iisaa noddi taalibaaɓe mum ɓee, wii dum'en:

² —Bee yimɓe ana njurminii kam, sabi hannde woni balɗe tati eɓe ngondi e am, ɓe keddoraaki ko ɓe naama. ³ So mi yoppitii ɓe koota tawee ɓe naamaali, ɓe mboɓɓoto yolbere e laawol. Sabi yoga maɓɓe iwii to woddi.

⁴ Taalibaaɓe makko ɓee njaabii mo, mbii:

—Hoto fuu keɓaten ko namminen ɓe e ley ndee ladde jeereende?

⁵ O lamndii taalibaaɓe makko ɓee, o wii:

—Hono foti buuruuje njogi-don?

Be mbii mo:

—Buuruuje jeddi min njogii.

⁶ E ley dum, o yamiri jamaa oo joodoo e leydi. O ɓami buuruuje jeddi dee, o yetti Laamɗo, o tayi de, o hokki taalibaaɓe makko ɓee njeɗa jamaa oo. Be ngadiri non. ⁷ Eɓe njoginoo kasen liikoy pamaroy seeda. Iisaa yetti Laamɗo dow makkoy, wii taalibaaɓe mum ɓee njeɗa koy, kankoy duu. ⁸ Be naami faa ɓe keddi. Taalibaaɓe ɓee ndeentini kedde dee, de kebbini cagiije jeddi. ⁹ Eɓe poti ujunaaji nay neddo. Caggal dum, Iisaa yoppiti ɓe, ¹⁰ naatidi e taalibaaɓe mum laana don e don, fa'i leydi Dalmanuuta.

No Farisa'en ndaardiri taagumansa

¹¹ Farisa'en ɓee ngari, puɗɗi hiitondirde e Iisaa. Faa itta koro makko, ɓe ndaardi mo o holla ɓe taagumansa kaayniido iwoowo dow kammu. ¹² Iisaa uumi, wii:

—Kodum wadi so oo doo jamaanu ana ndaara holleede taagumansa? Mido haalana on goonga: fay taagumansa gooto mo hebataa!

¹³ Caggal dum, o seerti e maɓɓe, o naatti e laana kaa, o fa'i oo too bannge.

¹⁴ Taalibaaɓe ɓee njeggiti yooɓaade jaamdu, sabi buuruwal gootal tan heddinoo e ley laana kaa. ¹⁵ E oon wakkati, o yaggini ɓe, o wii:

—Kakkilee, ndeentee e yuufinirdi Farisa'en ndii e ndi Hirudus ndii.

¹⁶ Taalibaaɓe ɓee ndarii ana kaalda ana mbiya ko en njoobaaki buuru koo o wiiri non.

¹⁷ Iisaa anndi ko ɓe kaalata koo, wii ɓe:

—Ko wadi so oɗon kaalda hakkunde moodon on njoobaaki buuru? Tama faa jooni on paamataa? Naa on wumɓe ɓerde? ¹⁸ Oɗon njogii gite, on njiyataa naa? Oɗon njogii noppi, on nanataa naa? Tama on miccitaaki ¹⁹ nde njeɗu-mi ujunaaji njoyon gorko buuruuje joy ndee, cagiije hono foti kebbin-ɗon kedde?

Be njaabii mo, ɓe mbii:

—Cagiije sappo e ɗiɗi.

²⁰ O lamndii ɓe kasen, o wii:

—Nde njeɗu-mi ujunaaji nay neddo buuruuje jeddi ndee, cagiije hono foti kebbin-ɗon kedde?

Be njaabii mo, ɓe mbii:

—Cagiije jeddi.

²¹ Nden, o wii ɓe:

—Faa jooni on paamataa naa?

No Iisaa wumtiniri bumɗo ley Baytisayda

²² Be njottii Baytisayda, Iisaa waddanaa bumɗo, o ndaardaa o mema dum. ²³ O nanngi bumɗo oo, o renni dum ngeenndi ndii. Caggal dum, o siryi e gite mum, o fawi juude makko e mum, o lamndii dum, o wii:

—Won ko njiyataa naa?

²⁴ Bumɗo oo feerti gite mum, wii:

—Mido yiya yimɓe, kaa eɓe mba'ani kam no ledde jahooje nii.

²⁵ Iisaa fawi juude mum e gite makko kasen. Nden o tawi o sellii, o wonti yiide no laaɓiri. ²⁶ Iisaa wii mo:

—Hootu, kaa pati mbirfito-ɗaa ley ngeenndi ndii.

No Piyeer wiiri Iisaa woni Almasiihu

²⁷ Caggal dum, Iisaa e taalibaaɓe mum pahi geelle ɓadaangal Kaysariya Filipa. O lamndii ɓe dum doo e laawol:

—Homo yimɓe mbiyata ngon-mi?

²⁸ Be njaabii mo, ɓe mbii:

—Won wiyooɓe a Yaayaa mo lootogal batisima, won wiyooɓe a annabi Iliyaasa, won wiyooɓe kasen a gooto e annabaaɓe ɓee.

²⁹ O lamndii ɓe, o wii:

—Onon nee, homo mbiyaton ngon-mi?

Piyeer jaabii mo, wii:

—Aan woni Almasiihu.

³⁰ E ley dum, o daalii ɓe daaloore sattunde pati ɓe kaalana dum fay gooto.

No Iisaa sapporii maayde mum e wuurtugol mum

³¹ O fuddi famminde ɓe:

—Ana tilsi Bii Neddo torree torraaji keewɗi, mawɓe ɓee e hooreeɓe yottinoobe sadaka e dunkee'en Sariya tippitoto mo. O waree, caggal balde tati o immitoto.

³² O haalani 6e dum faa laabi, nii Piyeer sawndintini mo, wii pati o haala hono dīi haalaaji. ³³ O yeecitii, o yeewi taalibaa6e makko 6ee, o jahii e Piyeer, o wii:

—Woddam aan Ibiliisa! Sabi miilooji maa dīi iwrataa to Laamdo, to yim6e dī iwrata.

No Iisaa jokkirtee

³⁴ Caggal dum, o noddi jamaa oo e taalibaa6e makko 6ee, o wii dum'en:

—Muuydo jokkude kam fuu, nootta yurmaade hoore mum, 6ama leggal mum bardugal, jokka e am.* ³⁵ Sabi muuydo danndude yonki mum, waasan ki. Kaa baasirdo ki sabaabu am e sabaabu Kabaaru Lobbo oo, danndan ki. ³⁶ Kodum he6ude aduna oo fuu nafata neddo so tawii waasii yonki mum? ³⁷ Won ko neddo waawi hokkitirde faa soottitoo yonki mum naa? ³⁸ Neddo fuu jaannoriido kam miin e haalaaji am dīi e ley oo jamaanu cobudo, luuttudo Laamdo, miin, Bii Neddo oo duu, mi yaannorto dum nde mi wardii e malaa'ika'en seniibe e ley teddeengal Baabiraado am.

9

¹ O wii 6e kasen:

—Mido haalana on goonga: yoga e won6e doo 6ee maayataa tawee njiyaali Laamu Laamdo oo ana warda baawde.

Haala waylitagol noone Iisaa

² Balde jeegom caggal mum, Iisaa yaadi e Piyeer e Yaakuuba e Yuhanna, o teldoyi e mum'en dow waamnde haayre toownde. Noone makko waylitii yeeso ma66e. ³ Kaddule makko ngatti jalbude, ndawni far faa fay cuuwoowo gooto waawaa rawninirde non e aduna oo. ⁴ Iliyaasa e Muusaa 6annngani 6e, ana kaalda e Iisaa. ⁵ E ley dum, Piyeer wii mo:

—Moobbo, gonal amen doo ana moyyi. Dal min ndarna doo buguuji tati: aan wooturu, Muusaa wooturu, Iliyaasa wooturu.

⁶ O anndaano ko o haalannoo, sabi kulol manngol naati 6e, kam6e taalibaa6e 6ee.

⁷ Luurde wari suddi 6e, daande iwri e ley luurde ndee ana wiya:

—Oo doo yo Biyam mo korsin-mi. Kettindee mo!

⁸ Don e don, taalibaa6e 6ee tiggittii, njiyaali fay gooto so wanaa Iisaa tan.

⁹ E ley ko 6e njippotoo waamnde haayre ndee koo, o daalii 6e pati 6e kaalana fay gooto ko 6e njii koo faa wakkati nde Bii Neddo oo wuurti e hakkunde maay6e fuu. ¹⁰ Be njabii konngol ngol, kaa 6e ndarii e6e lamndondira e ko'e ma66e kodum woni maanaa wuurtude e hakkunde maay6e.

¹¹ Caggal dum, 6e lamndii mo, 6e mbii:

—Kodum wadi so dunkee'en Sariya 6ee ana mbiya annabi Iliyaasa haani adaade Almasiihu warde?

¹² O jaabii 6e:

—Goonga, Iliyaasa adotoo warde tafon moyyintinde kulle dee fuu. Ndennoo ko saabii so Binndi dīi mbii ana tilsi Bii Neddo torree torraaji keewdi, hoynee? ¹³ Mido haalana on: Iliyaasa warii, 6e ngollii dum kam6e duu ko 6e muuyi fuu, hono no haala makko haaliraa e Binndi dīi nii.

No Iisaa selliniri suka laddaado

¹⁴ Nde 6e ngarti e taalibaa6e heddiibe 6ee ndee, 6e njii jamaa keewdo ana filii dum'en, dunkee'en Sariya 6ee ana njeddondira e mum'en. ¹⁵ Yim6e 6ee njii Iisaa tan, 6e fuu 6e kaaynaa, 6e ndogi 6e nja66oyii mo. ¹⁶ O lamndii 6e, o wii:

—Kodum njeddondirton e ma66e?

¹⁷ Gorko gooto jaabii mo e jamaa oo, wii:

* **8:34** Maanaa 6amde leggal bardugal woni fellisidde mursude yonki mum hono no Iisaa nii.

—Moobbo, mi gaddando ma biyam gorko mo ladde muumdini. ¹⁸ Do ladde ndee immorii mo fuu, liban mo e leydi, hunduko makko yufa ngufo, o neryondira jiiye, o yooro kolon. Mi naagike taalibaaɓe maa ɓee ndibba nde, kaa ɓe ndonkii.

¹⁹ Iisaa wii yimɓe ɓee:

—Hey yimɓe jamaanu jooni ɓe nganaa goondinɓe! Faa mande tilotoo-mi e mon? Faa mande keddotoo-mi munande on? Ngaddanee kam suka oo!

²⁰ O waddanaa oon. Nde ladde ndee yii Iisaa ndee, dimmbi suka oo, libi dum, hedde suka oo ana talloo e leydi, hunduko mum ana yufa ngufo. ²¹ Iisaa lamndii baaba suka oo, wii:

—Gila mande dum hebi mo?

Baaba oo jaabii, wii:

—Gila omo famdi. ²² Kasen duu wakkati fuu ladde ndee ana liba mo ley yiite naa ndiyam faa halka mo. Yurma min, mballaa min so tawii ada waawi!

²³ Iisaa wii mo:

—So mido waawi mbii-daa? Huunde fuu ana waawi laatanaade goondindo.

²⁴ Don e don, baaba suka oo wulli, wii:

—Mi goondinii, kaa wallam, sabi goondinde ana tiidi kam!

²⁵ Nde Iisaa yii jamaa oo ana dogaa ana wara ndee, jahii e ladde ndee, wii dum:

—Ladde muumdinoore faadinoore, mi yamirii ma yaltu e suka oo, pati naattu e makko abada kasen!

²⁶ Ladde ndee wulli, dimmbi suka oo semmbe, yalti. O wa'i no maaydo nii, faa ko heewi e wonnoobe don ɓee ndarii ana mbiya o maayii. ²⁷ Kaa Iisaa nanngi junngo makko, immini mo tan, o darii.

²⁸ Nden Iisaa naati suudu, taalibaaɓe mum ɓee teeldi e mum, lamndii dum, mbii:

—Kodum wadi so min ndonki ribbude ladde ndee?

²⁹ O jaabii:

—Ndee ladde, sii mum ribbirtaake so wanaa duwaawu.

No Iisaa haaliri didaɓol maayde mum e wuurtugol mum

³⁰ Be iwi don, ɓe ceeki leydi Galili. O yidaa fay gooto annda dum, ³¹ sabi omo waajotonoo taalibaaɓe makko ɓee, kasen duu omo wiyannoo dum'en:

—Bii Neddo oo wadete e juude yimɓe, ɓe mbara mo, kaa e ley balde tati caggal maayde makko, o wuurtan.

³² Kaa taalibaaɓe makko ɓee paamaali haala kaa, kulii lamndaade mo.

Haala burdo teddude

³³ Be njottii Kafarnahum. Nde ɓe njippinoo e galle ndee, o lamndii taalibaaɓe makko, o wii:

—Kodum njeddondir-don e laawol ngol?

³⁴ Be ndeyyinii. Ko ɓe njeddondiri e laawol ngol dee, burdo teddude. ³⁵ Ndennoo Iisaa joodii, noddii taalibaaɓe sappo e didon ɓee, wii dum'en:

—Muuydo ardaade fuu, caggal heddiibe ɓee heedata, laato golloowo maɓɓe ɓe fuu.

³⁶ Caggal dum, o nanngi junngo cukalel, o darni ngel yeeso maɓɓe, o huufi ngel, o wii ɓe:

³⁷ —Neddo fuu jabbiido cukalel gootel hono ngel e innde am, miin jaati o jabbi. Kasen duu jabbiido kam fuu, wanaa miin tan jabbi, jabbike neddo kam oo duu.

³⁸ Yuhanna wii mo:

—Moobbo, min njii gorko gooto ana ribbira seydaani'en innde maa. Min kadii mo, sabi o jokkaali e meeden.

³⁹ Kaa Iisaa wii:

—Pati kadee mo dum, sabi fay gooto waawaa wadirde kaayde e innde am, so sakitoo bonkoo kam don e don. ⁴⁰ Sabi mo honnaaki en fuu, e meeden wondi. ⁴¹ Mido haalana on

goonga: neddo fuu dokkudo on horde ndiyam kammari on yimbe Almasiihu, o waasataa hebude mbarjaari makko.

⁴² Neddo fuu luuttindo gootel e koy cukaloy goondinkoy kam, ko buri moyyande joomum haayre teddunde haabee e daande mum, tippee e geeci. ⁴³ So tawii junngo maa luuttinte, tayu ngo. Naataa e nguurndam nduumiidam a yakudo buri moyyande ma diina naatude e jahannama yiite nge jifataa tawee a kibbudo. [⁴⁴ *] ⁴⁵ So tawii koyngal maa luuttinte, tayu ngal. Naataa e nguurndam nduumiidam a yakudo buri moyyande ma diina tippeede e jahannama a kibbudo. [⁴⁶ †] ⁴⁷ Kasen duu so yitere maa luuttinte, sol nde. Sabi naatude maa e Laamu Laamdo a dokko buri moyyande ma diina tippe-
daa e jahannama a kibbudo. ⁴⁸ Don, «gildi mum mbaatataa, yiite mum duu jifataa.» ‡
⁴⁹ Sabi gooto fuu labbinirte yiite hono no sadakaaji labbinirtee lamdam nii. ⁵⁰ Lamdam yo huunde lobbere, so lamdam noottii lammude, kodum lamminta dum? Ngadee lamdam e moodon, moyyondiron.

10

Haala ceergal

¹ O iwi don, o feewi leydi Yahuudiya e funnaange maayo Urdun. Yimbe heewbe pili mo, o darii omo waajoo dum'en kasen, hono no o woownoo nii. ² Yoga e Farisa'en ngari faa itta koro makko, lamndii mo:

—Tama ana daganii gorko seerde jom suudu mum?

³ O jaabii be:

—Kodum Muusaa yamiri on?

⁴ Be njaabii, be mbii:

—Muusaa yamirii gorko winnda talkuru ceergal nde ana seera jom suudu mum.*

⁵ E ley dum, o wii be:

—On yoorbe berde, dum saabii so Muusaa winndani on nden yamiroore. ⁶ Kaa gila e fuddoode, «Laamdo tagii be wadii be gorko e debbo. ⁷ Dum wadi so gorko yoppa inna mum e baam mum, ⁸ be didon fuu be laaroo neddo gooto.» † Nii woni be nganaa didon kasen, be neddo gooto. ⁹ Ndennoo, pati neddo seenndu ko Laamdo reentini.

¹⁰ Nde be kootunoo cuudi ndee, taalibaa be makko bee lamndii mo haala majjum. ¹¹ O wii be:

—Ceerdo jom suudu mum fuu so bami goddo, jeenii, ¹² hono non duu, debbo cuutaniido gorum, so gorko goddo bami dum, oon debbo jeenii.

No Iisaa duwanorii cukaloy

¹³ Won waddanbe Iisaa cukaloy, yalla ana mema koy, non taalibaa be bee njahii e yimbe bee. ¹⁴ Nde o yii dum ndee, o berni, o wii taalibaa be bee:

—Accee cukaloy koy ngara e am, pati kaadee koy, sabi wa'ube no makkoy nii bee nje y Laamu Laamdo oo. ¹⁵ Mido haalana on goonga: mo jabiraali Laamu Laamdo oo no cukalel nii fuu, naatataa hen.

¹⁶ Caggal dum, o huufi cukaloy koy, o fawi junngo makko e makkoy, o duwanii koy.

No Iisaa e gorko arsukunte ngaddi

¹⁷ Nde Iisaa nanngunoo laawol ndee, gorko gooto dogani mo, diccii yeeso makko, lamndii mo, wii:

—Moobbo moyyo, kodum kaan-mi wafude faa mi heba nguurndam nduumiidam?

¹⁸ Iisaa wii mo:

* **9:44** E dereeji booydi dii, yoga ana beyda aaya 44:Don, gildi mum mbaatataa, yiite mum duu jifataa. Yeew aaya 48.

† **9:46** E dereeji booydi dii, yoga ana beyda aaya 46:Don, gildi mum mbaatataa, yiite mum duu jifataa. Yeew aaya 48.

‡ **9:48** Esaaya 66.24 * **10:4** Fillitagol Tawreeta 24.1 † **10:8** Puddoode 1.27; 2.24

—Ko saabii so afa noddira kam moyyo? Moyyo walaa so wanaa gooto, oo woni Laamdo. ¹⁹ Afa anndi dii doo sariyaaji: «Pati jaadu hoore, pati jeenu, pati wujju, pati seeda fenaande, pati tooju, teddin inna maa e baam maa.»†

²⁰ Gorko oo jaabii mo, wii:

—Moobbo, mido haybi dum fuu gila e cukaaku am.

²¹ Nden Iisaa yeewi mo, yidi mo, wii mo:

—Huunde wootere ana naku maa: yaa soottoy ko njogi-daa koo fuu, ndokkaa kaalisi oo misikiina'en. Nden, a heban jawdi dow kammu. Caggal dum, ngaraa njokkaa kam.

²² Kaa nde gorko oo nani diin haalaaji ndee, jirbinii, wittidi e metti, sabi o arsukunte joldo. ²³ Iisaa yeewi taalibaafe mum bee, wii:

—Hee naatugol arsukunte e Laamu Laamdo ana tiidi!

²⁴ Taalibaafe bee mugaa e diin haalaaji. O beydi hen kasen, o wii be:

—Sukaafe am, hee naatude e Laamu Laamdo ana tiidi! ²⁵ Sabi ngelooba yabboroo e wuddere mesalal buri newaade diina naatugol arsukunte e Laamu Laamdo.

²⁶ Taalibaafe bee beydii mugeede, hedde ana lamndondira e ko'e mum'en ana mbiya:

—Ndennoo, homo woni kisoowo?

²⁷ O yeewi be, o wii:

—Do yimbe dum laatataako, kaa edum laatoo to Laamdo. Sabi walaa fuu ko Laamdo waawaa.

²⁸ Nden, Piyeer darii ana wiya mo:

—Minen, min njoppii fuu min njokkii e maa!

²⁹ O jaabii dum, o wii:

—Mido haalana on goonga: neddo fuu joppirdo saabe am e saabe Kabaaru Lobbo oo galle mum naa sakiraafe mum worbe naa sakiraafe mum rewbe naa inna mum naa baam mum naa sukaafe mum naa gese mum, ³⁰ heban ko buri dum cowe teemedere e oo doo wakkati mo ngon-den e mum jooni: joomum heban galleeji e sakiraafe worbe e sakiraafe rewbe e inniraafe e sukaafe e gese, torrete duu. E ley wakkati garoyoowo oo duu, joomum heban nguurdam nduumiidam. ³¹ Kaa ardinoobe heewbe laatoto caggalaafe, caggalaafe bee laatoto ardiibe.

No Iisaa sapporii nde tatabere maayde mum e wuurtugol mum

³² Ebe e laawol faa be nabbita Urusaliima. Iisaa ardii be, tawi taalibaafe bee ana cunli, jokkunooe e maabe bee duu yo hulbe. O noddi taalibaafe sappo e didon bee, o darii omo haalana dum'en ko warata hebude mo. ³³ O wii be:

—Kettinee, eden nii nabbita Urusaliima, don Bii Neddo oo wadatee e juude hooree e yottinoobe sadaka e dunkee'en Sariya. Be caran mo waree, be ngada mo e juude heeferbe. ³⁴ Been njaayran mo, tutta e makko, piya mo dorri, mbara mo. Kaa balde tati caggal mum, o wuurtan.

No Yaakuuba e Yuhanna jaagorii Iisaa

³⁵ Caggal dum, Yaakuuba e Yuhanna giibe Jebede bee ngari e Iisaa, mbii dum:

—Moobbo, won ko min njidi jaagaade ma, miden njidi ngadanaa min dum.

³⁶ O wii be:

—Kodum njid-don mi wadana on?

³⁷ Be njaabii mo:

—Ngadanaa min min njoodoo oo bannge maa jaamo, oo bannge maa nano e ley teddeengal maa.

³⁸ O jaabii be, o wii:

—On anndaa ko jaagoto-don. Odon mbaawi yarde horde mettunde nde njaran-mi ndee, naa batiseede batisima naawdo mo mbatisetee-mi oo naa?

† 10:19 Pergu 20.12-16; Fillitagol Tawreeta 5.16-20

³⁹ Be njaabii mo, 6e mbii:

—Miden mbaawi.

O wii 6e:

—On njaran horde nde njaran-mi ndee, kebon batisima mo mbatisetee-mi oo. ⁴⁰ Kaa joodagol banng'e am naamo naa nano wanaa miin yamirta dum. Deen joolle, 6e Laamdo moyyinani dum'en 6ee njei dum.

⁴¹ Nde taalibaa6e sappo heddi6e 6ee nani dum ndee, mettaa e Yaakuuba e Yuhanna.

⁴² Iisaa noddii 6e fuu, wii:

—Odon anndi jataa6e laamii6e heefer6e 6ee, ana kawjorii yim6e mum'en hawju bondo, maw6e 6ee duu ana laamorii laamu bodeejo. ⁴³ Onon kaa, dum wadataa hakkunde moodon. So won jiddo teddeengal hakkunde mon, ana haani laataade golloowo moodon. ⁴⁴ Kasen so won muuydo ardaade e mon, ana haani laataade maccudo moodon, on fuu. ⁴⁵ Sabi fay Bii Neddo wardaali faa gollanee, gollande yim6e wardi, hokkitira yonki mum yalla ana laatoo coottitaari heew6e.

No Iisaa wumtiniri Bartime

⁴⁶ Be njottii Yeriko. Nde Iisaa e taalibaa6e mum 6ee njalti ngeenndi ndii ndee, kam6e e jamaa keewdo, 6e tawi bumdo biyeteedo Bartime 6ii Time ana joodii ana garbinoo e sera laawol ngol. ⁴⁷ Nde o nani Iisaa Nasaraatunke oo bettotoo don ndee, o darii omo wulla omo wiya:

—Iisaa, taanii Daawuuda, yurmam!

⁴⁸ Heew6e ndarii ana njahoo e makko ana mbiya o deyyinoo, kaa o beydii wullude, omo wiya:

—Taanii Daawuuda, yurmam!

⁴⁹ Iisaa darii, wii:

—Noddee mo.

Nden, 6e noddii bumdo oo, 6e mbii dum:

—Seya, imma, o noddii ma.

⁵⁰ O gurbitii, o tippii disaare makko, o wari e Iisaa. ⁵¹ Iisaa lamndii mo, wii:

—Kodum njid-daa mi wadane?

Bumdo oo jaabii mo, wii:

—Moobbo, mi hewta gite am.

⁵² Iisaa wii mo:

—Yaa, goondinal maa danndii ma.

Don e don o wumti, o yaadi e Iisaa jahaangal muudum ngal.

11

No Iisaa naatiri Urusaliima

¹ Nde 6e badinoo Urusaliima, 6e njottii Baytifaaji e Baytaniya, dow waamnde haayre wiyeteende Jaytun, Iisaa neli taalibaa6e mum didon, ² o wii 6e:

—Njehee naatoyee ngeenndi ngonndi yeeso mon ndii. Oon wakkati fuu, on tawan mola ndakiiwa nga fay gooto waddaaki abada ana ha66ii. Kumton nga, ngaddon nga doo. ³ So won biido on ko ngatton nga, njaabo-don Moobbo ana haajaa nga. Don e don on njoppete ngaddon nga.

⁴ Be njeji, 6e tawi mola ana ha66ii damal sella, 6e kumti dum. ⁵ Yoga e darinoo6e don 6ee lamndii 6e:

—Kodum ngollaton doo? Ko kumtirton mola ngaa?

⁶ Be njaaborii been no Iisaa wiirunoo nii. Been njoppi 6e. ⁷ Be nabani Iisaa mola ngaa, 6e njappi e magga saayaaji ma66e, o waddii. ⁸ Heew6e mbeerti saayaaji mum'en e laawol, wobbe kelti ca6e ledde sera ton, mbeerti de e laawol ngol. ⁹ Bee ardii mo, 6ee keedi caggal makko e6e ilinoo:

—Jettooje e barke ngoodanii gardoowo e dow innde Joomiraado!* ¹⁰ Barke woodanii laamu njaati meeden Daawuuda, laamu garoowo oo! Jettooje ngoodanii Laamdo Toowdo!

¹¹ Iisaa nabbiti Urusaliima tan, naatoyi Suudu Dewal Mawndu nduu. Nde o yiinoo ko woni e mayru fuu ndee, o feewi Baytaniya kanko e sappo e didon bee, tawi hiirii.

No Iisaa hudiri ibbi

¹² Janngo mum, caggal 6e ndawii Baytaniya, tawi omo yolbi. ¹³ O soynii ibbi mbillitikki, o yehi yeewoyde yalla omo tawa e makki 6i66e. Nde o yottinoo ki ndee, o tawaali e makki so wanaa haakooloji. Sabi oon wakkati wanaa wakkati rimugol ibbe.

¹⁴ O wii ibbi kii:

—Pati fay gooto jaamu 6i66e maa abada kasen!

Taalibaa6e makko 6ee nani dum.

No Iisaa ribbiri jaagotoobe ley Suudu Dewal Mawndu

¹⁵ Be njottii Urusaliima, Iisaa naati daalaare Suudu Dewal Mawndu nduu, o darii omo ribba soodoobe e soottoobe wonbe ley mayre bee. O libi taabe weccoobe kaalisi e joodorde soottoobe buugaaji. ¹⁶ O dalaali fay gooto seeka daalaare Suudu Dewal Mawndu nduu ana roondii kaaki. ¹⁷ O waajii 6e:

—Tama wanaa ana winndii: «Suudu am nduu noddirte suudu rewruudu lepi fuu!»† Kaa onon, on ngadii ndu suudorde yanoo6e.‡

¹⁸ Hooree6e yottinoo6e sadaka e dunkee'en Sariya nani dum, ndaari no masinbinira mo. Be kuli mo, sabi waaju makko oo naatii jamaa oo sanne. ¹⁹ Nde hiirnoo ndee, kanko e taalibaa6e makko 6e njalti ngeenndi ndii.

Haala duwaawu gondudo e goondinal

²⁰ Janngo mum, beetee law, e6e bettoroo to ibbi kii too, 6e njii ki yoorii kolon faa yottii dadi. ²¹ Piyeer miccitii, wii mo:

—Moobbo, yeew! Ibbi ki kuduno-daa kii yoorii.

²² Iisaa jaabii, wii 6e:

—Ngoondinee Laamdo! ²³ Mido haalana on goonga: neddo fuu biido ndee waamnde haayre: «Doofa, saamoy ley maayo geeci», sikkitaaki ley 6ernde mum, goondinii ko wii koo wadan, jabante. ²⁴ Dum saabii so mido wiya on: ko jaagi-don e ley duwaawu fuu, ngoondinee on kebii dum, nden, on njabante. ²⁵ Nde ndari-don faa ngadon duwaawu fuu, so won gadunoodo on huunde, njaafee dum, yalla Baabiraado mon gondo dow kammu oo ana yaafoo on luutti moodon. [²⁶ §]

Do yamiroore golle Iisaa iwri

²⁷ Be mbirfitii Urusaliima kasen. E ley no o yiilortoo ley Suudu Dewal Mawndu nii, hooree6e yottinoo6e sadaka e dunkee'en Sariya e maw6e battitii mo ²⁸ lamndii mo:

—Yamiroore hende ngollirtaa ko ngollataa koo? Homo yamir maa ngollaa dum?

²⁹ Iisaa wii:

—Huunde wootere tan lamndotoo-mi on. Njaabo-don kam, mi haalanan on jamirdo kam mi golla ko ngollan-mi koo. ³⁰ Lootogal batisimaYaayaa ngal to Laamdo iwri naa to yim6e? Njaabee kam!

³¹ Be ndawridi hakkunde ma66e, 6e mbii:

—So en mbii to Laamdo, o wiyen: «Ndennoo ko saabii so on ngoondinaali Yaayaa?»

³² En mbiyan «yim6e» naa?

E6e kula yim6e 6ee sabi 6e fuu e6e njogorii Yaayaa yo annabaajo jaati. ³³ Be njaabii Iisaa, 6e mbii:

* **11:9** Jabuura 118.25-26 † **11:17** Esaaya 56.7 ‡ **11:17** Yereimiya 7.11 § **11:26** E dereeji 6ooydi dii, yoga ana beyda aaya 26:Kaa so on njaafataako, Baabiraado mon gondo dow kammu oo yaafataako on onon duu luutti moodon.

—Min anndaa.

Iisaa wii 6e:

—Haya miin duu, mi haalantaa on yamiroore nde ngolliran-mi ko ngollan-mi koo.

12

Bannadol haala remoo6e bon6e

¹ Iisaa fuddi haaldirde e ma66e e bannadol, o wii:

—Neddo gooto tuti ngesa peguuje, o filtini nga kokowol, o asi ngaykaare 6oosirde, o mahi doomirdu. Caggal dum, o hasiri nga wo66e, o dawi. ² Nde te6ugol yottinoo, o neli golloowo makko to remoo6e 6ee too, 6e ngaddanoya mo ngedu makko e bi66e peguuje dee. ³ Be nanngi nelaado oo, 6e pii dum, 6e mbirfini dum juude teete. ⁴ O neli e ma66e golloowo makko goddo. Be koyni dum, 6e eli dum. ⁵ Jom ngesa oo neli kasen golloowo mum tata6o, 6e mbari dum. Non 6e ngadiri wo66e heew6e: 6e pii yoga, 6e mbari yoga. ⁶ Jooni kaa gooto tan o heddorii, 6iyiiko korsudo oo. Sakitii o neli oo duu e ma66e, o wii: «Be njaagoto 6iyam oo.» ⁷ Kaa remoo6e 6ee mbiyondiri e ko'e mum'en: «Oo woni donoowo mo. Ngaree mbaren mo, keddoro-den ngesa ngaa!» ⁸ Be nanngi bi66o oo, 6e mbari dum, 6e mbedii dum to caggal ngesa too.

⁹ Jooni nee, hono jom ngesa oo wadata? O waran, o halka remoo6e 6ee, o hasira ngesa ngaa wo66e. ¹⁰ Tama on njanngaali ko winndaa ley Binndi dii koo?

«Haayre nde mahoo6e 6ee tippitii ndee,

kanjum laatii haayre burnde fuu teentilaade e maadi ndii.

¹¹ Dum yo golle Joomiraado,

kanjum dum haaynde e jiile meeden!»*

¹² Hooree6e Yahuudiyankoo6e tewti no nanngira Iisaa, sabi 6e paamii ngol bannadol e ma66e fewti. Kaa 6e cuusaano jamaa oo, dum wadi so 6e njoppi mo, 6e mbitti.

Haala yo6ugol lampo

¹³ Be neli e makko yoga e Farisa'en e howruu6e Hirudus yalla ana tuufinira mo konngol makko. ¹⁴ Be ngari, 6e mbii mo:

—Moobbo, miden anndi a goongirante: a hulataa fay gooto, sabi a burdintaa yim6e, ada jannginira laawol Laamdo ngol goonga. Ana dagoo min ndokka kaananke Roma mawdo oo lampo naa dagaaki? Min ndokka mo naa pati min ndokka mo?

¹⁵ Nde wonnoo omo anndi naafigaaku ma66e, o wii 6e:

—Kodum wadi so odon tuufana kam? Ngaddanee kam mbuufu cardi faa mi yiya dum.

¹⁶ Be ngaddani mo. O lamndii 6e:

—Natal homo e innde homo woni doo?

Be mbii mo:

—Kaananke Roma.

¹⁷ O jaabii 6e, o wii:

—Ndennoo ndokkee kaananke Roma ko jey, ndokkee Laamdo duu ko jey.

Be kaaynaa e makko.

Haala immital maay6e

¹⁸ Yoga e Saduki'en ngari e makko. Kam6e ngoni fenuu6e immital. Be lamndii mo, 6e mbii:

¹⁹ —Moobbo, Muusaa yamirii en so neddo maayii he6aali bi66o, mijum naa mawnum 6amta debbo dalaado oo yalla ana he6ana dum beyngu.† ²⁰ Wadiino e 6ettaade rimdaabe njeddon. Arano oo 6ami debbo, maayi, he6aali bi66o. ²¹ Didabo oo 6amti debbo oo, kanjum duu maayi he6aali bi66o. Tata6o oo duu wadi hono non. ²² Hono nii njeddon 6ee fuu 6amiri mo, dalaali bi66o. Caggal ma66e 6e fuu, debbo oo duu maayi. ²³ Ndennoo,

* 12:11 Jabuura 118.22-23 † 12:19 Fillitagol Tawreeta 25.5

ɲannde immital, homo e maɓɓe debbo oo laatotoo jom suudu mum? Sabi ɓe njeddon fuu ɓe ɓamiino mo!

²⁴ Iisaa jaabii ɓe, wii:

—Hee on majjii! On paamaali Binndi dii, on paamaali baawde Laamdo dee. ²⁵ Sabi so maayɓe immitike, worɓe ɓamataa, rewɓe ɓamataake, ɓe laatoto hono no malaa'ika'en wonɓe dow kammu ɓee nii. ²⁶ Ko maayɓe immitoto koo, on njanngaali e dewtere Muusaa haala wuutuure, hono Laamdo haaldiri e makko, wii: «Miin woni Laamdo Ibarahiima, Laamdo Isiyaaka, Laamdo Yaakuuba»?† ²⁷ Laamdo yo Laamdo wuurɓe, wanaa Laamdo maayɓe. § On majjuɓe sanne.

Haala yamiroore ɓurnde teentilaade

²⁸ Dunkee Sariya gooto ɓattitii Iisaa, nani jeddondiral maɓɓe, nani o jaabike Saduki'en ɓee faa gasi, lamndii mo:

—Jamirooje dee fuu, honde ɓuri teentilaade?

²⁹ Iisaa jaabii mo:

—Burnde fuu teentilaade e jamirooje dee yo ndee doo: «Hettina Israa'iila, Laamdo Joomiraado meeden oo tan woni Joomiraado. ³⁰ Yidir Laamdo Joomiraado maa ɓernde maa fuu e yonki maa fuu e hakkille maa fuu e semmbe maa fuu.»* ³¹ Didaberde ndee yo hono mayre, kayre woni: «Njidiraa tanaa maa no njidir-daa hoore maa nii.»† Walaa fuu yamiroore ɓurnde dee didi teentilaade.

³²⁻³³ Dunkee Sariya oo wii mo:

—Moobbo! A haalii goonga nde mbii-daa Laamdo tan woni Joomiraado, kasen duu Laamdo goddo walaa so wanaa kanko. E yidirde Laamdo ɓernde fuu e hakkille fuu e semmbe fuu, e yidirde tanaa no hoore mum nii, kanjum ɓuri sadakaaji duppamaaji e kirsamaaji fuu! Haala maa ana selli sanne.

³⁴ Nde Iisaa yii o jaaborike hakkilantaaku ndee, wii mo:

—A woddaa Laamu Laamdo oo.

Caggal dum, fay gooto suusaali lamndaade Iisaa huunde.

Haala Almasiihu e Daawuuda

³⁵ Nde Iisaa waajotoo ley Suudu Dewal Mawndu ndee, wii:

—Hono dunkee'en Sariya ɓee mbaawiri wiirude Almasiihu oo yo taanii Daawuuda tan? ³⁶ Sabi Daawuuda e hoore mum wiirii Ruuhu Ceniido:

«Joomiraado wii Joomam:

Jooda ɲaamo am,

faa mi wada njaɓɓaa wayɓe maa.»†

³⁷ Daawuuda e hoore mum «Joomam» noddirta mo. Ndennoo, hono o laatortoo taanum tan?

No Iisaa daalorii jamaa oo banngal dunkee'en Sariya

Jamaa keewdo ana hettiranoo Iisaa seyo. ³⁸ E ley waajagol makko ngol, o wii ɓe:

—Ndeentee e dunkee'en Sariya yidube yiiloraade saayaaji mawdi e jowteede ley luumooji, ³⁹ foodantooɓe joolle ɓurde teddude e ley cuudi baajordi e ley yanngeeji fuu. ⁴⁰ Eɓe teeta cuudi rewɓe talka'en ɓe worɓe mum'en maayi, eɓe njuutina duwaawuuji maɓɓe faa ɓe nanndinkinoo e moyyuɓe. Kamɓe, jukkungo naawngo ɓurata jippineede e muudum'en.

Haala sadaka ɓurdo moyyude

⁴¹ Iisaa joodii fewti e keesu Suudu Dewal Mawndu nduu, yii no jamaa oo wadirta kaalisi e keesu oo nii. Arsukunte'en heewɓe ngadi e makko kaalisi keewdo. ⁴² Debbo

† **12:26** Pergu 3.6,15-16 § **12:27** Gila e jamaanu Muusaa tawi Ibarahiima e Isiyaaka e Yaakuuba maayii gila ko ɓooyi. Ko Laamdo wii yo Laamdo maɓɓe koo, holli eɓe nguuri. * **12:30** Fillitagol Tawreeta 6.4-5 † **12:31** Lewinkooɓe 19.18 † **12:36** Jabuura 110.1

talka mo gorum maayi wari, wafi hen buudi didi. ⁴³ Iisaa noddii taalibaa'ee mum bee, wii dum'en:

—Mido haalana on goonga: oo debbo talka, ko o wafi e ley keesu oo koo ana buri ko bee too fuu ngadi hen koo. ⁴⁴ Sabi be fuu, ko bonnantaa be huunde tan be ngadi hen, kaa kanko debbo oo, ko o hasindini e mum o wafi hen, ko o jogii faa o wuurda koo fuu.

13

Haala taagumansaa'iji kollooji timmoode aduna

¹ Nde o yalti Suudu Dewal Mawndu nduu ndee, taalibbo makko gooto wii mo:

—Moobbo, yeew! Woy kaaye mawde mahiraade maadi lobbiri!

² Iisaa jaabii mo, wii:

—A yii ndii maadi no foti mawnude? Fay haayre wootere heddataako doo ana fawii dow wonde, fuu wurjinte.

³ O joodoyii dow waamnde haayre wiyeteende Jaytun, o fewti e Suudu Dewal Mawndu nduu. Piyeer e Yaakuuba e Yuhanna e Andire teeldi e makko, lamndii mo, mbii:

⁴ —Humpitin min nde dum wadata. Taagumansa homo hollata wadugol kudde dee fuu?

⁵ Nii Iisaa darii ana wiya be:

—Ndeentee, pati fay gooto yonna on. ⁶ Heewbe ngardan innde am, mbiya: «Miin woni kanko.» Be yonna heewbe. ⁷ So on nanii dillere golowole badiide, so on kaalanaama golowole godfude, pati kulee, ana tilsi dum wadan, kaa dum wanaa timmoode tafon. ⁸ Lejñol haban e lejñol, laamu haban e laamu, leydi dimmboto e nokkuuje yogaaje, hono non yolbereeji duu. Dum woni puddoode natakawere.

⁹ Ndeenee ko'e mon, sabi yimbe naban on to carirdi, on piyete ley cuudi baajordi, be ndarna on yeeso saroobe e kaanankoobe saabe am, faa laatano-don kam seedee'en yeeso ma'bee. ¹⁰ Ana tilsi Kabaaru Lobbo oo waajee leñi dii fuu tafon. ¹¹ Nde be nabii on faa be ndokkitira on, pati mbemmbe-don ko kaalaton. Nde wakkati mum wari fuu, on keban ko kaalon. Sabi wanaa onon kaalata, Ruuhu Ceniido haalata. ¹² Neddo hokkitiran sakiike mum waree, baabiraado duu biyum. Bi'bee immanto saaraabe mum'en, piya dabare yalla been ana mbaree. ¹³ Yimbe fuu mbanan on saabe am. Kaa mujudo faa timmoode, joomum hisinte.

¹⁴ Nde njii-don «huunde harmunde bonnde»* ana woni do haanaa wonde fuu† (jangudo dum, tiinnoo faama), nden, be dum tawi ley Yahuudiya fuu yo ndogu peewa baamle kaaye. ¹⁵ Tawaado dow bene, pati jippoo fey so wiya naatan faa bama huunde ley suudu muudum. ¹⁶ Tawaado gese, pati wirfoo so wiya bamoowo saaya mum. ¹⁷ Bone yanan e haamili'en e muyninoobe ley deen jalaade! ¹⁸ Naagee Laamdo pati dum wada wakkati dabbunde. ¹⁹ Sabi ley deen jalaade torra wadan mo hono mum wadaali gila fuddoode aduna nde Laamdo tagi tageefu oo warde hannde, mo wattataa kasen duu. ²⁰ Sinndo Joomiraado rabbindinaalino deen jalaade, fay gooto hisataano, kaa sabaabu su'baabe bee o rabbindiniri de. ²¹ E oon wakkati, so won biido on: «Almasihu annii doo», naa «Yeewee! Omo naa too», pati ngoondinee. ²² Sabi almasihu'en peneebe e annabaabe peneebe banngoyan, be ngada taagumansaa'iji e kaayefiiji yalla e'be majjina su'baabe bee, so be mbaawii. ²³ Dum nee, so wanaa ndeento-don! Mi haalanii on huunde fuu gila waraali tafon.

No Bii Neddo oo wartirta

²⁴ —Kaa e ley deen jalaade, caggal oon torra, naange ni'bban, lewru noottan yaaynude, ²⁵ koode kammu caaman, kulle gonde dow kammu dee ndimmboto.† ²⁶ E oon wakkati,

* **13:14** Daniyel 9.27; 11.31; 12.11 † **13:14** Doo Iisaa haali ko annabi Daniyel sappinoo: kaananke gooto wattan tooru e ley Suudu Dewal Mawndu Yahuudiyankoo'ee. Ko o sappinoo koo wafii gila Iisaa finaali. Jooni Iisaa wii hono majjum wartan kasen. ‡ **13:25** Esaaya 13.10; 34.4; Yo'ila 2.10

Bii Neddo oo yiyete ana wara e duule,[§] ana warda baawde mawde e teddeengal. ²⁷ O nelan malaa'ika'en makko funnaange e hiirnaange, saahal e baleeri, moobta subaa'be makko 6ee gila hoore leydi faa hoore leydi.

²⁸ Taykitee ibbe: so ca'be majje keyditii, haakoolooji majje mbillitii, odon anndi ndungu badike. ²⁹ Hono non, so on njii deen kulle ana ngada, anndee o battiima, omo damal galle. ³⁰ Mido haalana on goonga: oo jamaanu timmataa tawee kudde dee fuu ngadaali.

³¹ Kammu e leydi timman, kaa haalaaji am dii timmataa abada.

³² Kaa nden jalaande e oon wakkati fay gooto anndaa dum. Wanaa malaa'ika'en wonbe dow kammu, wanaa Biddo oo. Walaa anndudo dum so wanaa Baabiraado oo.

³³ Ndeentee, njeerto-don, sabi on anndaa wakkati mo o warata. ³⁴ Edum wa'i no gorko lanndiniido faa dawa, yalti suudu mum, hokki golloobe mum homo fuu golle mum, yamiri doomoowo damal oo yo jeerto. ³⁵ Ndennoo, njeertee, sabi on anndaa nde jom galle oo wartata: ana waawi laataade kiikiide, naa hejjere jemma, naa wakkati nde ndontoori jogginta, naa beetee law. ³⁶ Pati o juha on so o tawa odon daanii! ³⁷ Ko kaalanan-mi on koo, dum kaalanan-mi yimbe fuu: njeertee!

14

No mawbe diina ndawriri faa nannga Iisaa

¹ Balde didi hadi iidi Paska e iidi mo buuru yuufinaaka yottaade. Hooreebe yottinoobe sadaka e dunkee'en Sariya tewti molanaade Iisaa faa nannga dum yalla ana mbara dum.

² Kaa 6e mbii:

—Pati ngaden dum ley iidi oo so yimbe 6ee murta.

No Iisaa wujiraa nebam uuroojam

³ Nden Iisaa ana Baytaniya, do galle Simon ceppaado oo doo. O joodii faa o jaama, debbo gooto naati ana jogii faandu nebam laabudam, uuroojam, tiidudam coggu sanne. Debbo oo heli faandu nduu, wuji nebam dam e hoore makko. ⁴ Yoga e wonnoobe ton 6ee mettaa, mbiyondiri e ko'e mum'en:

—Bonnude dam nebam, kodum nafata? ⁵ Edam waawnoo soottee ko 6uri buudi cardi teemedede tati, kaalisi oo hokkee misikiina'en!

Hedde ebe njija debbo oo. ⁶ Kaa Iisaa wii:

—Celee e makko! Ko saabii so odon torra mo? Golle makko njardii sanne. ⁷ Sabi misikiina'en ana tawdee e mon jannde fuu, nde muuy-don fuu odon mbaawi wadande dum'en moyyere. Kaa miin, mi tawdataake e mon jannde fuu. ⁸ O wadii ko o waawi: ko o wujiri kam nebam uuroojam dam yalla mido lanndinanoo yanaande. ⁹ Mido haalana on goonga: do Kabaaru Lobbo waajaa e aduna oo fuu, ko oo debbo wadi koo jantete, kasen duu o miccitate.

No Yahuuda jammatorii Iisaa

¹⁰ Yahuuda Isikariyota, gooto e sappo e didon 6ee, yehi to hooreebe yottinoobe sadaka faa wada Iisaa e juude mum'en. ¹¹ Nde 6e nani dum ndee, 6e ceyii, 6e podani mo 6e njeenan mo kaalisi. E ley dum, omo fiya dabare no o jammabortoo Iisaa.

No Iisaa hiirtidorii e taalibaa'be mum hiraande iidi Paska

¹² Nalooma arano iidi mo buuru yuufinaaka, nde 6e mboownoo hirsude jawdi Paska ndee, taalibaa'be Iisaa lamndii dum, mbii:

—Hoto njid-daa min njaha min lanndinanoye hiraande iidi Paska ndee?

¹³ O neli taalibaa'be makko didon, o wii dum'en:

—Njehee ngeenndi too, on kawran ton e gorko ana roondii mbulku ndiyam, njokkon e mum. ¹⁴ Galle mo o naati fuu, mbiyon jom galle oo: «Moobbo wii suudu hondu jaamdata

e taalibaaʼe mum ʼee hiraande iidi Paska?»¹⁵ O hollan on sooro manngo, paraango faa gasi, ton lanndinanto-don en hiraande ndee.

¹⁶ Taalibaaʼe diʼon ʼee njehi, naatoyi ngeenndi ndii, ʼe tawri hono no o wii ʼe nii, ton ʼe lanndinii hiraande Paska ndee.

¹⁷ Hiiri, Iisaa wardi e sappo e diʼon ʼee. ¹⁸ Nde ʼe njoodii eʼe ʼaama ndee, Iisaa wii:

—Midɔ haalana on goonga: gooto moodon jammɔto kam, omo ʼaamda e am jooni.*

¹⁹ Dum laatanii ʼe sugulla, hedde eʼe lamndoroo mo gooto gooto, gooto fuu ana wiya:

—Kori wanaa miin kaa?

²⁰ O jaabii ʼe, o wii:

—Gooto e moodon, onon sappo e diʼon ʼee, tummbidoowo e am junngo mum e la'al oo. ²¹ Waajibi Bii Nedɔo ɔalira aduna no haaliraa ley Binndi dii nii. Kaa bone woodanii jammɔtoɔo Bii Nedɔo oo! Oon gorko, so rimanooka fey ʼuri moyyande dum!

²² Nde ʼe ʼaamata ndee, Iisaa ʼami buuru, yetti Laamɔo, helti, hokki ʼe, wii:

—Nanngɛ, dum yo terɔe am.

²³ Caggal dum, o ʼami horde peguujam, o yetti Laamɔo, o hokki ʼe, ʼe fuu ʼe njari. ²⁴ O wii ʼe:

—Dum yo yiyam am, yiyam tabintinoojam aadi keyri, njupportooɔam saabe heewɔe.

²⁵ Midɔ haalana on goonga: abada mi yarataa peguujam kasen so wanaa ʼannde njaroy-mi peguujam kesam e ley Laamu Laamɔo.

²⁶ Caggal ʼe njimii Jabuura,† ʼe njalti, ʼe njehi waamnde haayre wiyeteende Jaytun.

²⁷ Iisaa wii ʼe:

—On fuu on njoppam kam, sabi ana winndii: «Mi fiyan duroowo oo, mi wara dum, baali dii caakoo.»‡ ²⁸ Kaa caggal mi wuurtii, mi adoyto on Galili.

²⁹ Piyeer wii mo:

—Fay so ʼe fuu ʼe njoppu maa, miin kaa mi yoppataa ma.

³⁰ Iisaa wii mo:

—Midɔ haalane goonga: jemma hannde oo jaati, fade ndontoori jogginde cili dii a wiyan a anndaa kam cili tati.

³¹ Piyeer haali, tekkini, wii:

—Fay so tilsi mi maaydan e maa, abada mi wiyataa mi anndaa ma.

Taalibaaʼe ʼee fuu mbii hono non.

No Iisaa ʼaagorii Laamɔo ley Gecemane

³² Be njottii nokku biyeteɔo Gecemane, o wii taalibaaʼe makko ʼee:

—Njooɔe doo, faa mi waɔoya duwaawu.

³³ O yaadi e Piyeer e Yaakuuba e Yuhanna. O fuddi maatude kulol, o ruubi. ³⁴ O wii ʼe:

—Yoomeende ana mawni e am sanne faa ana ndaara warde kam. Keddee doo, njeertee pati daanee.

³⁵ O wodditii seeda, o hippii e leydi, o duwii yalla omo daɔa e oo wakkati naawɔo so ana huɔindoo. ³⁶ O wii:

—Abba! Ada waawi huunde fuu, woddinam ndee horde bone. Kaa pati laatoro no njidir-mi, yo laatoro no njidir-daa aan.

³⁷ O warti, o tawi eʼe daanii. O wii Piyeer:

—Simon, a daaniido naa? A waawaa jeertaade tawee a daanaaki fay wakkati gooto naa? ³⁸ Pati daanee, nduwee, pati on ceyte. Sabi hakkille ana heewi anniya lobbo, kaa terɔe ana lo'i.

³⁹ O yehi kasen, o duworii no arannde nii. ⁴⁰ O warti, o tawi ʼe daantike, sabi doydɔi ana piilii e maʼʼe. Be ndonki anndude ko ʼe njaabotoo mo. ⁴¹ O warti cilol tataɔol, o wii ʼe:

* **14:18** Jabuura 41.10 † **14:26** Neesu Yahuudiyankooʼe woni yimde jime Jabuura 115-118 e hiraande iidi Paska.

‡ **14:27** Jakariyaa 13.7

—Faa jooni odon daanii odon njoottinoo naa? Heyii. Wakkati oo warii. Bii Neddo wadete e juude luuttoobe. ⁴² Immee njehen! Yeewee, jammbootodo kam oo annii.

No Iisaa nanngiraa

⁴³ O tilaaki haalde, faa Yahuuda, gooto e sappo e didon bee, yottii ana wondi e yimbe heewbe jogiibe kaafaaje e cabbi. Hooreebe yottinoobe sadaka, dunkee'en Sariya e mawbe, kajarum'en neli be. ⁴⁴ Jammbootodo mo oo hokki be finnde, wii:

—Neddo mo buccii-mi fuu, oo woni kanko. Nanngee dum, nabon dum kawjo-don dum.

⁴⁵ Yahuuda yottii tan, battitii Iisaa, wii dum:

—Moobbo!

O buccii dum. ⁴⁶ Nii be njani e Iisaa, be nanngi dum. ⁴⁷ Gooto e darinoobe don bee, soorti kaafaawi mum, soppo golloowo Jottinoowo Sadaka Mawdo, tayi nowru mum. ⁴⁸ Iisaa wii be:

—Ko ngardu-don e kaafaaje e cabbi faa nanngon kam hono mi janoowo? ⁴⁹ Mido wondi e mon nannde fuu ley Suudu Dewal Mawndu nduu mido waajoo, on nanngaali kam. Kaa dum wadan yalla ko Binndi dii mbii koo ana tabita.

⁵⁰ E ley dum, taalibaabe bee fuu njoppi mo, ndogi.

⁵¹ Jokolle mo boornaaki ko wanaa waandaade disaare, jokki e makko, be nanngi dum ⁵² o yoppi disaare ndee, o dogiri be terde teete.

No mawbe diina cariri Iisaa

⁵³ Be nabi Iisaa to Jottinoowo Sadaka Mawdo oo, tawi hooreebe yottinoobe sadaka e mawbe e dunkee'en Sariya fuu ana mooftii. ⁵⁴ Piyeer jokkitii mo fali daawre hakkunde maabe, faa naati ley daalaare galle Jottinoowo Sadaka Mawdo. O jooddii e doomoobe, omo yuwloo yiite. ⁵⁵ Hooreebe yottinoobe sadaka e jeyaaabe e waalde Saahiiibe ndee fuu ana tewta ko kappira Iisaa yalla ana waree, kaa be kebaali. ⁵⁶ Heewbe ana kappa mo, kaa kambe e hoore maabe, kappi maabe dii ana luuttodiri. ⁵⁷ Yogaaabe kappi mo, mbii:

⁵⁸ —Min nanii omo wiya: «Mi wurjinan Suudu Dewal Mawndu ndu yimbe mahiri juude, e ley balde tati mi maha suudu dewal wonndu ndu mahiraaka juude.»

⁵⁹ Kaa e dum duu, happugol maabe ngol ana luuttodiri. ⁶⁰ Jottinoowo Sadaka Mawdo oo darii hakkunde jamaa oo, lamndii Iisaa:

—Walaa ko njaaboto-daa naa? Tama a nanaali ko be mbiyete koo?

⁶¹ Fuu omo deyyinii, o jaabaaki fay huunde. Jottinoowo Sadaka Mawdo oo ana lamndoo mo kasen, ana wiya:

—Aan a Almasiihu, bii mo jettooje ngoodani oo naa?

⁶² O jaabii, o wii:

—Miin woni kanko. On njiyan Bii Neddo ana joodii naamo Jom Baawde oo, § ana warda e duule kammu.*

⁶³ E ley dum, Jottinoowo Sadaka Mawdo oo mettaa faa seeki kaddule mum, wii:

—En kaajaaka seedee'en hankasen. ⁶⁴ On narrii noppi moodon ko o bonkii Laamdo koo. Kodum njii-don hen?

Be fuu be mbii omo haani wareede.

⁶⁵ Yoga maabe fuddi tuttude e makko, be cuddi yeeso makko, ebe culkoo mo, ebe mbiya mo:

—Annditin culkiido ma!

Nii doomoobe bee nanngi mo, ana piya mo banaaje.

No Piyeer wadi so yankiri Iisaa

⁶⁶ E ley no Piyeer worri e ley daalaare galle oo nii, gooto e horbe Jottinoowo Sadaka Mawdo yottii. ⁶⁷ Nde o yiinoo Piyeer ana yuwloo ndee, o taykitii dum, o wii:

—Aan, ada wondunoo e Iisaa Nasaraatunke oo.

⁶⁸ Nii Piyeer yeddi mo, wii:

—Wanaa miin! Mi faamataa ko kaalataa koo.

Caggal dūm, Piyeer yehi naatoyi bolongal galle oo. [Tan ndontoori joggini.]† ⁶⁹ Nde kordo oo yiinoo mo kasen ndee, haaltani darinoobe don bee, wii:

—Oo yo gooto maḅḅe!

⁷⁰ Piyeer yeddi kasen. Don e don darinoobe don bee mbii Piyeer:

—Tayoral, a gooto e maḅḅe, sabi a Galilinke.

⁷¹ Nii o fuddi hunaade e huttaade, omo wiya:

—Mi anndaa gorko mo kaalaton haala mum oo fey!

⁷² Ndontoori joggini didaḅerde, Piyeer miccitii ko Iisaa wiinoo dūm koo: «Faa ndontoori jogginde cili didi, a wiyān a anndaa kam cili tati.» O darii omo woya.

15

No Pilaatu lamndorii Iisaa

¹ Beete law, hooreeḅe yottinoobe sadaka e mawḅe e dunkee'en Sariya e waalde Saahiibe ndee, ḅe fuu ḅe ndawridi. ḅe kaḅḅi Iisaa, ḅe naḅi dūm to Pilaatu goforneer oo.

² Pilaatu lamndii mo, wii:

—Aan woni kaananke Yahuudiyankooḅe oo naa?

O jaabii, o wii:

—No mbii-daa nii.

³ Hooreeḅe yottinoobe sadaka ḅee ana ngullanoroo mo kulle keewḅe. ⁴ Pilaatu lamndii mo kasen:

—Walaa ko njaaboto-daa naa? A nanaali ko ḅe ngullani maa koo fuu naa?

⁵ Kaa Iisaa jaabaaki fay huunde, faa dūm haaynii Pilaatu.

No Iisaa sariraa yo bareteedo

⁶ Iidi Paska fuu, goforneer oo ana hokkannoo yimḅe ḅee suḅaade e kasunkooḅe ḅee mo njidi yoppitaneede. ⁷ Gorko biyeteedo Barabas murtidiino e woḅḅe faa ḅe mbari neddo. Oon wakkati, eḅe uddanoo kasu saabe ko ḅe ngadi koo. ⁸ Jamaa oo ḅabboyi to Pilaatu woni too, naati e ḅaagaade dūm wadana ḅe ko woownoo wadande ḅe koo. ⁹ O jaabii ḅe, o wii:

—Odon njidi mi yoppitana on kaananke Yahuudiyankooḅe oo naa?

¹⁰ Sabi o anndii hooreeḅe yottinoobe sadaka ḅee haasidaaku wadi so ndokkitiri mo.

¹¹ Kaa ḅe ndunyi jamaa oo e ḅaagaade Pilaatu yoppitana ḅe Barabas ḅurani ḅe yoppita Iisaa. ¹² Pilaatu jaabii kasen, wii ḅe:

—Ndennoo, kodum njid-don mi wada mo mbiyatōn kaananke Yahuudiyankooḅe oo?

¹³ ḅe ngulli:

—Tontu mo e leggal bardugal!

¹⁴ Pilaatu lamndii ḅe:

—Kodum o wadi ko boni?

ḅe ḅeydi dukude semmbe:

—Tontu mo e leggal bardugal!

¹⁵ Nde wonnoo Pilaatu ana yidi welnude ḅerde jamaa oo, yoppitani dūm'en Barabas. Caggal dūm, o yamiri Iisaa fiyee dorri, tontoyee e leggal bardugal.

¹⁶ Sordaasi'en ḅee naḅi mo naannoyi mo ley galle to huḅeere ndee woni too, mooḅti fedde sordaasi'en ḅee fuu. ¹⁷ ḅe ḅoorni mo burmusuure wodeere,* ḅe caḅi tenngaade gi'e ḅe kippi e hoore makko. ¹⁸ ḅe keddi eḅe calmina mo, eḅe mbiya:

—Sadi, kaananke Yahuudiyankooḅe.

† **14:68** Cakite aaya 68 tawaaka e dereeji 6urdi fuu ḅooyde dii.

* **15:17** Wakkati Iisaa, burmusuure wodeere yo saaya ka kaananke ḅoornotoo.

¹⁹ Ebe piira hoore makko kalacal, ebe tutta e makko, be tuggi koppi ma66e ebe cujidana mo. ²⁰ Nde be tili jaayrude mo ndee, be itti burmusuure wodeere ndee, be boorni mo kaddule makko, be na6i mo sella faa be tontoya mo e leggal bardugal.

No Iisaa tontiraa dow leggal bardugal

²¹ Gorko gooto biyeteedo Simon, jeyaado Sireene, baaba Aleksandere e Rufus, ana bettoroo don iwrufo ley ladde. Sordaasi'en bee ndooldini mo o wakkoo leggal bardugal Iisaa ngal. ²² Be na6i Iisaa nokku biyeteedo Golgata. (Maanaa Golgata woni nokku laalagal hoore.) ²³ Be ngaddani mo peguujam njillondiraadam e safaare haadunde yalla omo yara, kaa o jabaali. ²⁴ Be tonti mo e leggal bardugal, be pecciri kaddule makko urwa, be anndi ko gooto fuu hebata.† ²⁵ Nde be tontata mo ndee, wakkati yamnde jeenay beete. ²⁶ Be mbinndi e alluwal tiimde hoore makko daliili ko tonti mo: KAANANKE YAHUUDIYANKOOBE. ²⁷ Be tontidi mo e yanoobe didon, gooto jaamo makko, goddo oo nano makko. [²⁸ †] ²⁹ Yimbe ya66otoobe don bee ana njenna mo, ana njinka ko'e mum'en, ana mbiya:

—Coo! Gurjinoowo Suudu Dewal Mawndu nduu so mahitoo ndu ley balde tati, ³⁰ biltu hoore maa, jippa leggal bardugal ngal!

³¹ Hono non, hooreebe yottinoobe sadaka bee duu njaayriri mo, kapum e dunkee'en Sariya ana mbiyondira e ko'e mum'en:

—O biltii wo66e, kaa o ronkii biltude hoore makko! ³² Kanko Almasihu kaananke Israa'iila oo. Jooni, o jippoo leggal bardugal ngal, yalla eden njiya ngoondinen!

Yanoobe didon be o tontidaa bee duu ana mbonkoroo mo non.

³³ Wakkati hakkunde naange, nimre wadi e leydi ndii fuu faa wakkati yamnde tati kiikiide. ³⁴ E ley yamnde tati kiikiide ndee, Iisaa wulli wullaango toowngo, wii:

—*Eloyi, eloyi, lama sabaktanii?* (Dum woni: «Laamdo am, Laamdo am! Kodum wadi so njoppu-daa kam?»§)

³⁵ Yoga e darinoobe ton bee nde nanunoo dum ndee, mbii:

—Kettinee, omo nii nodda annabi Iliyaasa!

³⁶ Nii gooto dogi, suuwoyi liccere ley biineegiri, ha66i dum e sawru, feewtini hunduko makko yalla omo buuccoo, wii:

—Njoppen mo yeewen yalla Iliyaasa waran jippina mo!

³⁷ Iisaa wulli wullaango toowngo kasen, dali aduna. ³⁸ Heedoode faliinde ley Suudu Dewal Mawndu ndee seekii gila dow faa ley, laatii taye didi. ³⁹ Hooreejo sordaasi'en darinoodo yeeso makko oo yii no o daliri aduna nii, wii:

—So goonga nii, oo neddo yo Bii Laamdo!

⁴⁰ Rewbe yogaa6e ana toowti, ana coynoo. Ana e ma66e: Mariyama mo Magdala e Salome e Mariyama inna Yaakuuba suka e Yoses. ⁴¹ Been njokkannoo e makko ana ngollana mo nde o wonnoo Galili ndee. E rewbe wo66e kasen, njabbidinoobe e makko Urusaliima ana ngonnoo don.

No tew Iisaa wadira e yanaande

⁴² Hiiri, dum hawri e wakkati lanndinal tawi jalaande fowteteende badike fuddude. ⁴³ Gooto e waalde Saahii6e, teddufo, biyeteedo Yuusufu mo Arimatiya, wari. Kanko duu omo doomunoo banngugol Laamu Laamdo oo. O hulaali yaade to Pilaatu o ndaarda dum tew Iisaa. ⁴⁴ Pilaatu haaynaa nde nanunoo o maayirii nii tan ndee, noddi hooreejo sordaasi'en, lamndii dum so tawii yo goonga o maayii. ⁴⁵ Nde hooreejo sordaasi'en haalani mo dum ndee, o dujanii Yuusufu bamta tew oo. ⁴⁶ Yuusufu soodi kasanke, jippini tew Iisaa oo, fili dum e kasanke oo, o watti dum e yanaande asaande ley haayre.

† 15:24 Jabuura 22.19 ‡ 15:28 E dereeji 6ooydi dii, yoga ana beyda aaya 28:Dum tabintini Binndi biidi: «O hiisodaama e bon6e.» § 15:34 Jabuura 22.1

Caggal d̄um, o talliti haayre, o uddiri damal yanaande ndee. ⁴⁷ Mariyama mo Magdala e Mariyama inna Yoses njii to o wadaa too.

16

No Iisaa immintiniraa

¹ Nde jalaande fowteteende ndee b̄ettinoo ndee, Mariyama mo Magdala e Salome e Mariyama inna Yaakuuba, coodi nebameeji uurooji ngaddi faa nguja e tew makko oo. ² Nannde alan, 6e ngari e yanaande ndee beete kecco wakkati pudal naange. ³ Be ndarii e6e mbiyondira:

—Homo tallitanta en haayre ndee iwa e damal yanaande ndee?

⁴ Kaa nde 6e kunci gite ndee, 6e njii haayre ndee tallitaama. Ende mawni sanne. ⁵ Wakkati 6e naatunoo e yanaande ndee, 6e njii jokolle ana joodii bannge jaamo ana boornii saaya ndaneewa, 6e kuli. ⁶ O wii 6e:

—Pati kulee! Iisaa Nasaraatunke tontanoodo oo tewtaton. O immitike, o walaa doo. Nokku do o wadanoo doo, annii. ⁷ Jooni kaa, njehee, mbiyoyee taalibaa6e makko 6ee e Piyeer o adoyto on Galili. Ton njiyoyton mo, hono no o wiirunoo on nii.

⁸ Rew6e 6ee njalti yanaande ndee, 6e ndogi e6e cijja kulol cattungol. Be kaalanaali fay gooto huunde no 6e poti hulde.

⁹ Caggal Iisaa wuurtii beete law jannde alan, Mariyama mo Magdala mo o ribbani seydaani'en njeedd̄on oo, kaɗum mo adii 6anngande. ¹⁰ O yehi humpitoyde d̄um won-dunoo6e e Iisaa 6ee, tawi e6e cunaa e6e mboya. ¹¹ Ko 6e nanunoo o wuurtii koo e ko Mariyama yii mo koo, fuu 6e ngoondinaali d̄um.

¹² Caggal d̄um, o 6anngirani d̄id̄on ma66e mbaadi ngonndi, e6e nanngi laawol ja-hoowol ladde. ¹³ Be ngarti 6e kumpitoyi heddi6e 6ee, 6e ngoondinaali d̄um'en kaɗum'en duu.

¹⁴ Ko sakitii koo o 6anngani taalibaa6e sappo e go'o 6ee tawaa6e ana jaama. O njiniri 6e waasude ma66e goondinde e yoorde ma66e bernde, sabi 6e ngoondinaali yii6e mo caggal immitagol makko 6ee. ¹⁵ O wii 6e:

—Njehee ley aduna oo fuu, mbaajo-d̄on tagoore ndee fuu Kabaaru Lobbo oo. ¹⁶ Goondindo so lootaa lootogal batisima, hisinte. Mo goondinaali jukkete. ¹⁷ Dii kaayeefiiji ana ngoodani goondin6e 6ee: 6e ndibbiran seydaani'en saabe am, 6e kaalan demle kese, ¹⁸ 6e nanngiran boggi leydi juude ma66e. Fay so 6e njarii poson, fay huunde wadataa 6e. Be pawan junngo ma66e e jaw6e, cella.

¹⁹ Caggal Iisaa Joomiraado oo haaldii e ma66e, njabbinaa kammu, joodii jaamo Laamdo. ²⁰ Kaa kam6e, 6e njehi e6e mbaajoyoo ley nokkuuje fuu. Joomiraado ana wondi e ma66e, tabintiniri konngol ngol taagumansaaji jaadooji e maggol.*

* 16:20 Aaya 9 yaade 20 tawaaka e dereeji burdi fuu 6ooyde dii.

Linjiila Iisaa Ngedu Luuka

Ko sabinbini so dewtere ndee winndaa

¹ Yimbe heewbe kornii jantaade kulle gadude hakkunde men, ² hono no seediibe gila puddoode, laatiibe kaadime'en konngol ngol bee, kaalaniri en nii. ³ Tawfilus teddufo, mi widike kulle dee fuu gila arannde, mi tawii ana haani mi winndane dum no wadiri nii, ⁴ yalla ada heba tayoral jannde nde njanngine-daa ndee yo goonga.

No Jibiriilu sapporii pinaade Yaayaa

⁵ E ley jamaanu Hirudus, kaananke Yahuudiya, jottinoowo sadaka biyeteedo Jakariyaa ana woodunoo. Omo jeyaa e waalde Abiya, bii Haaruuna oo. Jom suudu Jakariyaa duu yo iwdi Haaruuna, innde mum yo Elisabet. ⁶ Be didon fuu be fooccitiibe yeeso Laamdo, ebe njokki jamirooje Joomiraado e sariyaaji mum fuu, jinjoore fuu walaa e ma66e. ⁷ Kaa be kebaalino bidfo, sabi Elisabet laatinoke dimaro, kasen duu be didon fuu be naywii.

⁸ Nannde wootere, Jakariyaa ana golla golle mum yottingol sadaka yeeso Laamdo, sabi jannde mum yo waalde makko jeyti. ⁹ Nde wonnoo yottinoobe sadaka ana mboownoo wafude urwa, nii urwa nanngi mo faa o naata Suudu Dewal Mawndu nduu, o ura ton uurdi. ¹⁰ Jamaa oo fuu darii sella ana duwoo wakkati mo uurdi ndii uretee oo. ¹¹ Oon wakkati, malaa'ika Joomiraado banngani mo, darii jaamo urirde ndee. ¹² Nde Jakariyaa yiinoo malaa'ika oo ndee, tayi, darii ana sijnna. ¹³ Malaa'ika oo wii mo:

—Jakariyaa pati hul, sabi duwaawu maa jaabaama. Jom suudu maa Elisabet rimante bidfo gorko, inndiraa dum Yaayaa. ¹⁴ Oon bidfo waddante seyo manngo, heewbe ceyorto pinaade makko, ¹⁵ sabi o laatoto teddufo e Joomiraado. O yarataa doro, o yarataa huunde fuu ko sigirta. O heewan Ruuhu Ceniido gila e ley reedu inniiko, ¹⁶ o wartiran bi66e Israa'ilankoo6e heewbe e Laamdo Joomiraado mum'en. ¹⁷ O ardoto Joomiraado oo warde, o wonda e ruuhu e baawde de annabi Iliyaasa hebunoo, faa o wartira berde baabiraa6e faade e bi66e mum'en, faa o wartira murtu6e duu e hakkille fooccitiibe, kapum e moyyinande Joomiraado oo lejol lanndiniingol.

¹⁸ Jakariyaa lamndii malaa'ika oo, wii:

—Hono hen anndiran-mi dum goonga? Sabi miin mi naywii, jom suudu am oo duu wadii duubi.

¹⁹ Malaa'ika oo jaabii mo, wii:

—Miin woni Jibiriilu darotoodo yeeso Laamdo, mi nelaado e maa faa mi haalane oo kabaaru lobbo. ²⁰ Ndennoo jooni a muumdan. A haalataa so wanaa wakkati mo dum tabiti, sabi a goondinaali haala am. Haala am kaa tabitoyan so wakkati majjum warii.

²¹ E ley dum fuu tawi yimbe bee ana ndoomi Jakariyaa, ana kaaynaa ko booyni dum ley Suudu Dewal Mawndu too. ²² Nde o yalti ndee, o ronki haaldude e ma66e. Be paami won ko jergii e makko e ley Suudu Dewal Mawndu nduu. O darii omo haalda e ma66e muumankoore, o heddi e muumaaku. ²³ Nde o tilinoo e golle makko ndee, o hooti suudu makko.

²⁴ Caggal deen balde, Elisabet jom suudu makko oo reedi, dammbii hakke lebbi joy, ana wiya:

²⁵ —Dum woni ko Joomiraado wadani kam nde wattani kam hakkille, ittani kam dukkuru hakkunde yimbe.

No Jibiriilu sapporii pinaade Iisaa

²⁶ E ley lewru Elisabet jeegoɓurdu nduu, Laamɗo neli malaa'ika Jibiriilu e ngeenndi mbiyeteendi Nasaraatu ley leydi Galili, ²⁷ faade e surba mo taanii Daawuuda biyeteedo Yuusufu sabbi. Surba oo ana wiyee Mariyama. ²⁸ Malaa'ika oo naati ɗo Mariyama woni doo, wii ɗum:

—Aan e jam, keɓudo moyyere Laamɗo. Joomiraado ana wondi e maa.

²⁹ Haala kaa jiiɓi hakkille Mariyama, darii ana miila ko ngoo jowtaango waawi laataade. ³⁰ Nii malaa'ika oo wii mo:

—Mariyama pati hul! Sabi a hebii moyyere iwnde e Laamɗo, ³¹ a reedan, ndimaa biɗɗo gorko, inndiraa ɗum Iisaa. ³² Oon biɗɗo laatoto tedduɗo, o noddirte Bii Laamɗo Toowɗo. Laamɗo Joomiraado hokkan mo laamu maamiiko Daawuuda. ³³ O laamoto iwɗi Yaakuuba, laamu makko timmataa abada.

³⁴ Mariyama wii malaa'ika oo:

—Hono ɗum laatortoo, mi anndaa gorko?

³⁵ Malaa'ika oo jaabii mo, wii:

—Ruuhu Ceniido jippoto e maa, baawɗe Laamɗo Toowɗo oo kuurete no ɗowdi nii. Saabe ɗum, biɗɗo mo ndimataa oo noddirte Ceniido, noddirte Bii Laamɗo. ³⁶ Haya yeew, sakiike maa Elisabet duu ɓamii reedu, taweede mo naywii fuu, mo riman biɗɗo gorko. Ana wiyetenoo mo dimaro, kaa jooni omo woni e lewru makko jeegoɓurdu, ³⁷ sabi walaa fuu ko Laamɗo waawaa.

³⁸ E oon wakkati, Mariyama wii:

—Miin, mi kordɗo Joomiraado. Yo laatanoram no mbiiru-ɗaa nii.

Caggal ɗum, malaa'ika oo witti, seli e makko.

No Mariyama yaari to Elisabet

³⁹ E ley ɗeen jalaade, Mariyama immii law yehi ngeenndi Yahuudiya ngootiri ngonndi dow baamle kaaye. ⁴⁰ O naati galle Jakariyaa, o jowti Elisabet. ⁴¹ Nde Elisabet nannoo jowtaango makko ndee, biɗɗo gondo e reedu mum oo dillinii, Elisabet hebbinaa Ruuhu Ceniido, ⁴² ilinii, wii:

—A barkinaado hakkunde rewɓe, biɗɗo mo caaw-ɗaa oo duu yo barkinaado. ⁴³ Miin, ko ngon-mi faa inna Joomam naata galle am? ⁴⁴ Nde jowtaango maa toɓɓinoo e nowru am ndee, biɗɗo gondo e reedu am oo dillinike saabe kuyam. ⁴⁵ A welii hoore, aan goondindo ko Joomiraado fodaan maa koo laatoto.

Yimre Mariyama

⁴⁶ Mariyama wii:

—Yonki am ana yetta Joomiraado,

⁴⁷ bernde am ana heewi seyo Laamɗo

Kisinoowo kam,

⁴⁸ sabi o yurmike kam,

miin, kordɗo makko lo'udo oo.

Gila jooni jamaanuujii fuu noddiran kam beldɗo hoore.

⁴⁹ Sabi Jom Baawɗe oo wadani kam kulle mawɗe!

Innde makko yo seniinde.

⁵⁰ Yurmeende makko herataa e hulɓe mo abada.

⁵¹ O gollirii golleeji mawɗi junngo makko semmbinngo,
o saakii mawninkiniibe.

⁵² O ɓoortii kaanankooɓe iwde e laamu mum'en,
o toownii leyɗuɓe.

⁵³ O haarnirii yolbuɓe kulle lobbe,
o wirfintinii taajiri'en juude ɓole.

⁵⁴⁻⁵⁵ O faabike Israa'iilankooɓe, jiyaaɓe makko,
o yeggitaali yurmaade Ibarahiima e iwɗi mum faa abada,

hono no o fodanirnoo njaatiraaŋe men nii.

⁵⁶ Mariyama faŋŋidi e Elisabet ko waarata e lebbi tati, caggal mum, hooti suudu mum.

Haala pinaaŋe Yaayaa

⁵⁷ Wakkati Ɔeynugol Elisabet yottii, o Ɔeyni o heŋi Ɔidŋo gorko. ⁵⁸ Taakallemme'en makko e sakiraaŋe makko nani hinnee mawŋo mo Joomiraado waŋani mo oo, ceyodii e makko.

⁵⁹ Nde cukalel ngel hiŋŋinnoo yontere ndee, Ɔe ngari taadude ngel.* Ɔe njidiino inndirde ngel baaba maggel Jakariyaa, ⁶⁰ kaa inna maggel jabaali, wii ngel inndiree Yaayaa. ⁶¹ Ɔe mbii Ɗum:

—Sii maa fuu walaa inndiraado ndee innde.

⁶² Ɔe lamndorii baaba maggel muumankoore, homo yidi Ɔiyum oo inndiree. ⁶³ Jakariyaa lamndii alluwal, winndi e maggal: «Innde maggel yo Yaayaa.» Ɔe fuu Ɔe kaaynaa. ⁶⁴ Oon wakkati fuu, hunduko Jakariyaa yoppitaa, Ɗemngal mum humtaa, watti haalde e yettude Laamŋo. ⁶⁵ Kulol nanngi hoŋuŋe e seraaji Ɗii Ɔee fuu. Kasen duu Ɗum saakii e ley haayre Yahuudiya fuu. ⁶⁶ Nanŋe Ɗum Ɔee fuu ndesi Ɗum e hakkillaaji mum'en, ana mbiya: «Kodum ngel cukalel foti laataade?» Sabi Ɔe njii baawŋe Joomiraado ana e maggel.

Yimre Jakariyaa

⁶⁷ Jakariyaa, baaba cukalel ngel, heewi Ruuhu Ceniido, sappii, wii:

⁶⁸ —Jettooje ngoodanii Joomiraado, Laamŋo Israa'iila, sabi faabike yimŋe mum, soottitike Ɗum'en.

⁶⁹ O waddanii en kisinoowo tedduŋo iwŋo e suudu Daawuuda, kaadime makko oo

⁷⁰ hono no o haalirnoo e kundude annabaaŋe makko seniiŋe gila arande nii.

⁷¹ O fodii o danndan en e konnee'en men, o ittan en e juude wayŋe men.

⁷² O Ɔannginanan en yurmeende nde o Ɔannginani maamiraaŋe men ndee, sabi o miccitike aadi makko ceniindi ndii,

⁷³ Ɗum yo hunoore nde o hunanii maama men Ibarahiima.

Hunoore ndee woni o hokkan en ⁷⁴⁻⁷⁵ rewirde mo rafi kulol ley nguurndam men fuu e ley senaare e foocitaare yeeso makko, tawi en ittaaŋe e juude konnee'en men.

⁷⁶ Aan duu Ɔinngel am, a noddirte annabaajo Laamŋo Toowŋo, sabi a ardoto Joomiraado oo warde faa moyyinanaa mo laawol,

⁷⁷ faa anndinaa yimŋe makko o hisiniran Ɗum'en yaafaamuya luutti.

⁷⁸ Sabi Laamŋo men yo keewŋo yurmeende, faa o faaboroo en nannduŋo e fooyre iwrunde dow,

⁷⁹ yalla ana fooynana wonŋe e nimre, fooynana wonŋe e kulol maayde, watta koyŋe men e laawol jam.

⁸⁰ Suka oo ana mawna, hakkille mum ana Ɔeydoo. O joodii ley ladde jeereende faa wakkati mo o Ɔannginanaa Israa'iila.

2

Haala pinaaŋe Iisaa Almasihu

¹ E ley Ɗeen balŋe, Ogusta kaananke mawŋo oo, yamiri limgal waŋe e ley laamu Roma fuu. ² Kanngal woni limgal aranal, forri e laamu Kirinias ley leydi Siriya. ³ Yimŋe fuu njehi winndoyaade, gooto fuu e ngeenndi mum'en. ⁴ Yuusufu duu immii Nasaraatu ley leydi Galili, faa yaha ngeenndi Daawuuda mbiyeteendi Baytilaama ley leydi Yahuudiya,

* **1:59** Neesu Yahuudiyankooŋe, so suka gorko rimaama, Ɔannde inndaa fuu, nden taadete duu.

sabi e lejol Daawuuda jaati mo iwata. ⁵ O yehi ton winndoyaade, kanko e Mariyama cabbaado makko, cowiido. ⁶ E ley gonal ma66e ton, wakkati beynugol Mariyama yottii, ⁷ o dikkii hammadi makko, o saawi dum e licce, o lelni dum ley akalaawal, sabi be keyaali e jippunde ndee.

⁸ Duroo6e ana mbaalannoo haybude sewre mum'en baali e seraaji dii. ⁹ Malaa'ika Joomiraado banngani be, teddeengal Joomiraado filii be hono no fooyre nii. Kulol manngol nanngi be. ¹⁰ Nii malaa'ika oo wii be:

—Pati kulee! Sabi mi gardo haalande on Kabaaru Lobbo gaddanoowo lejol ngol fuu seyo manngo. ¹¹ Hannde on ndimanaama kisinoowo ley ngeenndi Daawuuda ndii, kanko woni Almasihu, kanko woni Joomiraado oo. ¹² Finnde majjum annii: on tawan cukalel keccel ana saawaa e licce, ana lelnaa ley akalaawal.

¹³ Don e don, higgere malaa'ika'en iwi dow kammu, tawti malaa'ika arano oo, naati e yettude Laamdo, ana mbiya:

¹⁴ —Teddeengal woodanii Laamdo Toowdo! Jam woodanii yim6e dow leydi, yim6e horsu6e e makko 6ee.

¹⁵ Nde malaa'ika'en 6ee ceerti e ma66e ndee, nabbiti kammu. Duroo6e 6ee ndarii ana mbiyondira:

—Njehen Baytilaama, yeewen ko wadi, ko Joomiraado anndini en koo.

¹⁶ Be kepii, be njehi, be tawi ton Mariyama e Yuusufu e cukalel keccel ngel engel lelnaa ley akalaawal. ¹⁷ Nde be njiinoo ngel ndee, be kaalti ko malaa'ika oo haalnoo e maggel koo. ¹⁸ Nan6e haala duroo6e 6ee fuu, kaayde nanngi dum'en. ¹⁹ Kaa Mariyama ana resi dum fuu e hakkille mum, o heddi omo miiloo dum. ²⁰ Caggal dum, duroo6e 6ee mbirfitii ana teddina Laamdo ana njetta dum, saabe ko be nani e ko be njii. Sabi dum fuu dum laatorike no malaa'ika oo haalanirnoo be nii.

No Iisaa taadiraa e no battiniraa Joomiraado

²¹ Nde jalooma jetta6o pinaade cukalel ngel yottinoo ndee, ngel taadaa,* ngel inndiraa Iisaa. Dum woni innde nde malaa'ika oo haalannoo Mariyama gila reedaali ndee.

²² Nde laa6ugol Mariyama yottinoo, hono no Sariya Muusaa yamiri nii, be nabi cukalel ngel Urusaliima faa be battina ngel Joomiraado. ²³ Sabi nii winndiraa e Sariya Joomiraado:

«Biddo gorko hammadiijo fuu, Joomiraado woodani.»†

²⁴ Be ngadi duu sadaka kirsamaajo hono no Joomiraado yamiri nii: 6i66e buugaaji didi naa 6i66e pooli maraadi didi.

²⁵ Gorko gooto ana wonnoo Urusaliima, ana wiyee Simeyon. Ruuhu Ceniido ana e makko, o gorko pooccitiido kuldo Laamdo, omo hedinoo wakkati mo gondi Israa'iila coccetee. ²⁶ Ruuhu Ceniido oo anndinnoo mo e koydol, o maayataa o yiyaali Almasihu Joomiraado oo. ²⁷ Jooni Ruuhu naanni mo ley Suudu Dewal Mawndu nduu, wakkati mo saaraa6e 6ee ngaddi cukalel ngel faa ngadana dum ko Sariya oo yamiri koo. ²⁸ Simeyon nanngi ngel, tambbii ngel e juude mum, darii ana yetta Laamdo, ana wiya:

²⁹ —Joomiraado, fodoore maa ndee tabitii,

6amtu maccudo maa e jam.

³⁰ Sabi mi yiirii gite am kisindam

³¹ dam lanndinani-daa yim6e fuu.

³² Kisindam dam yo fooyre yaaynannoore lepi aduna oo fuu,

dam fooyre teddinoore lejol maa Israa'iila duu.

³³ Ko haalaa e maggel koo, haaynii inna maggel e baaba maggel. ³⁴ Simeyon duwanii be, wii Mariyama, inna maggel:

* **2:21** Neesu Yahuudiyankoo6e, so suka gorko rimaama, jannde inndaa fuu, nden taadetee duu. † **2:23** Pergu 13.2,12,15; Limooje 18.15-16

—Ngel cukalel wardii libude yogaaḅe e imminde yogaaḅe ley Israa'iila. Ngel finnde nde yimḅe calotoo. ³⁵ Nii miilooji gondi e yimḅe ḅanngirta. Aan e hoore maa, metti suufan ḅernde maa no kaafaawi nii.

³⁶ Annabaajo debbo biyeteedo Anna ana don kaḅum duu. O ḅii Fanu'iila, jeyaado e suudu Asiira. O naywii sanne. O suddaama e surbaaku makko, o waaldii e jom suudu makko duuḅi jeddi, ³⁷ oon maayi, o heddii o walaa gorko. Jooni duuḅi makko ana mbaara e capande jetti e nay, o yaltataa Suudu Dewal Mawndu nduu fey, omo rewra Joomiraado koorka e duwaawu, jemma e jalooma fuu. ³⁸ E oon wakkati, o wari kanko duu, o darii omo yetta Laamdo, omo haalana doomuḅe coottitaari Urusaliima ḅee fuu kabaaru cukalel ngel.

³⁹ Nde Yuusufu e Mariyama ngaduḅoo huunde fuu ko Sariya Joomiraado yamiri koo ndee, ḅe mbirfitii ngeenndi maḅḅe Nasaraatu ley leydi Galili.

⁴⁰ Cukalel ngel ana mawna, ana ḅeydoroḅo semmbe e hakkille. Korsa Laamdo ana e maggel.

No Iisaa haaldiri e jannginoobe ley Suudu Dewal Mawndu

⁴¹ Hitaande fuu, saaraaḅe Iisaa ḅabban Urusaliima so iidi Paska warii. ⁴² Nde o heḅi duuḅi sappo e didi ndee, ḅe ḅabbi Urusaliima no ḅe mboowrunoo nii, ḅe nabori mo. ⁴³ Iidi oo tili, ḅe mbirfitii ḅe kooti, jaka Iisaa heddike Urusaliima, tawi ḅe anndaa, ⁴⁴ ḅe cikkuḅo omo wondi e yaaduḅe maḅḅe. ḅe njehi jalooma kibḅo. Caggal mum, ḅe puḅḅi tewtude mo hakkunde sakiraaḅe maḅḅe e yiḅḅe maḅḅe. ⁴⁵ Kaa nde wonnoo ḅe njiitaali mo ndee, ḅe mbirfitii Urusaliima tewtoyde mo. ⁴⁶ Balde tati caggal mum, ḅe tawi mo ley Suudu Dewal Mawndu, omo joodii hakkunde jannginoobe, omo hettindii dum'en, omo lamnditoo dum'en. ⁴⁷ Hettindiiḅe mo ḅee fuu kaaynaa hakkille makko e jaabuujii makko. ⁴⁸ Nde saaraaḅe makko njiiti mo ndee, kaayde nanngi dum'en. Inna makko wii mo:

—ḅinngel am, ko saabii so ngadu-ḅaa min nii? Miin e baaba maa fuu, min cuḅlii e tewtude ma.

⁴⁹ O jaabii, o wii:

—Kodum wadi so oḅon tewta kam? Tama on anndaa ana tilsi mi wona e suudu Baabiraado am?

⁵⁰ Kaa ḅe paamaali haala ka o haalani ḅe kaa. ⁵¹ Caggal dum, o regodii e maḅḅe, ḅe kooti Nasaraatu, o dowtanii ḅe. Inna makko ana resunoo kulle ḅee fuu e hakkille mum.

⁵² Iisaa ana mawna, hakkille mum ana ḅeydoo. Laamdo e yimḅe fuu korsini mo.

3

No Yaayaa waajorii

¹⁻² Laamdo loowi Yaayaa ḅii Jakariyaa oo konngol mum ley ladde jeereende. Dum hawrii e hitaande sappo e joyoḅerde laamu Tibeer kaananke Roma mawdo oo, nde Pontiyu Pilaatu wonnoo goforneer Yahuudiya, Hirudus duu ana laamii Galili, mawnum Filipa ana laamii leydi Ituriya e Tarankoniti, Lisaniya duu ana laamii leydi Abileen, hawri e nde Annas e Kayafas ngonnoo hooreeḅe yottinoobe sadaka. ³ Yaayaa yiilii e seraaji maayo Urdun fuu ana ooyḅoo yimḅe tuuba, lootee lootogal batisima yalla luutti mum'en ana njaafee. ⁴ Nii haala mum winndiraa e dewtere annabi Esaaya:

«Neddo ana ooyḅoo ley ladde jeereende ana wiya:

Moyyinee laawol Joomiraado ngol,

ndartinee dati makko!

⁵ Naddiire fuu diddeḅe,

waamnde haayre e toowondireere fuu leydiḅee,

laawi ooyiidi fuu ndartinee,

laawi bondi fuu moyyintinee!

⁶ Neddo fuu yiyan kisindam iwroojam to Laamdo.»*

⁷ Yimbe heewe ana ngarannoo to Yaayaa faa lootee lootogal batisima. Kaa omo wiya be:

—Bi66e bolle! Homo jeertini on ndogon jukkungo waroowo? ⁸ Ngollee golleeji kawrooji e tuubal. Pati miilee e berde mon: «Minen, min taaniraa6e Ibarahiima.» Sabi mido wiya on: Laamdo ana waawi waylitinde dee kaaye laatoo bi66e Ibarahiima. ⁹ Jooni jambere ndee huncaama faa soppa dadi ledde. Ndennoo, lekki fuu ki rimataa bidde lobbe, soppete, wedee e yiite.

¹⁰ Yimbe bee lamndii mo, mbii:

—Kodum min kaani wadude?

¹¹ O jaabii be, o wii:

—Neddo fuu jogiido saayaaaji didi, yo hokku ngoota kaa mo walaa, neddo fuu jogiido nguure, yo wadu hono non.

¹² Duwaape'en ngari kapum'en duu faa lootee lootogal batisima, mbii mo:

—Moobbo, kodum min kaani wadude?

¹³ O jaabii be, o wii:

—Pati njobinee yimbe ko yawti sariya.

¹⁴ Sordaasi'en lamndii mo kapum'en duu, mbii:

—Minen nee, kodum min kaani wadude?

O wii be:

—Pati ngarnee fay gooto, pati kappee fay gooto fenaande, keppitoree njobdi mon.

¹⁵ Tawi yimbe fuu ana ndengii Almasiihu, gooto e ma66e fuu ana miila e bernde mum yalla wanaa Yaayaa woni Almasiihu ya? ¹⁶ Yaayaa jaabii be fuu, wii:

—Miin, ndiyam mbatisiran-mi on. Kaa burdo kam baawde ana wara. Mi fotaa fay humtude boggi pade makko. Kanko, Ruuhu Ceniido e yiite o batisirta on. ¹⁷ O lanndinike faa o hennoo jamri makko faa laaba. O moobta jamri ndii ley beembal makko, kaa jaande ndee o duppiran dum yiite nge jifataa.

¹⁸ Tawi Yaayaa bannginani yimbe kabaaru Laamdo, o waajorike be kulle keewde.

¹⁹ Kaa Hirudus kaananke oo, o feliino dum saabe tayii Hirudiya jom suudu mawnum, kapum e kulle godde bonde fuu de wadannoo. ²⁰ Hirudus yowi hen bonnde wonde kasen, o uddii Yaayaa e kasu.

No Iisaa lootiraa lootogal batisima

²¹ Do yimbe fuu lootaa lootogal batisima doo, doo Iisaa duu lootaa. Wakkati mo o duwotoo oo, kammu udditii, ²² Ruuhu Ceniido jipporii e makko mbaadi wuugaandu. Daande ooyinii iwde dow kammu, wii:

—Aan woni Biyam mo korsin-mi, aan cubii-mi.

Haala dammbe Iisaa

²³ Nde Iisaa fuddata golle mum ndee, duu6i mum ana njaara e capantati. E ley jate yimbe, Iisaa yo bii Yuusufu.

Yuusufu yo bii Eli, ²⁴ Eli bii Matat,

Matat bii Lewi, Lewi bii Melki,

Melki bii Yannaayi, Yannaayi bii Yuusufu,

²⁵ Yuusufu bii Matatiya, Matatiya bii Amos,

Amos bii Nahum, Nahum bii Hesili,

Hesili bii Naggaayi, ²⁶ Naggaayi bii Maata,

Maata bii Matatiya, Matatiya bii Semeyin,

Semeyin bii Yuseka, Yuseka bii Yoda,

²⁷ Yoda bii Yohana, Yohana bii Resa,

Resa bii Jorobaabel, Jorobaabel bii Salaatiyel,

* 3:6 Esaaya 40.3-5

Salaatiyel 6ii Neeri, ²⁸ Neeri 6ii Melki,
 Melki 6ii Addi, Addi 6ii Kusama,
 Kusama 6ii Almadama, Almadama 6ii Eri,
²⁹ Eri 6ii Iisaa, Iisaa 6ii Eliyeseer,
 Eliyeseer 6ii Yorima, Yorima 6ii Matat,
 Matat 6ii Lewi, ³⁰ Lewi 6ii Simeyon,
 Simeyon 6ii Yahuuda, Yahuuda 6ii Yuusufu,
 Yuusufu 6ii Yonam, Yonam 6ii Eliyakim,
³¹ Eliyakim 6ii Malaya, Malaya 6ii Menna,
 Menna 6ii Mattata, Mattata 6ii Natana,
 Natana 6ii Daawuuda, ³² Daawuuda 6ii Yessa,
 Yessa 6ii Obed, Obed 6ii Bo'es,
 Bo'es 6ii Sala, Sala 6ii Nasuuna,
³³ Nasuuna 6ii Aminadaabu, Aminadaabu 6ii Adamin,
 Adamin 6ii Arni, Arni 6ii Hisuruuna,
 Hisuruuna 6ii Fares, Fares 6ii Yahuuda,
³⁴ Yahuuda 6ii Yaakuuba, Yaakuuba 6ii Isiyaaka,
 Isiyaaka 6ii Ibarahiima, Ibarahiima 6ii Taraha,
 Taraha 6ii Nahor, ³⁵ Nahor 6ii Saruku,
 Saruku 6ii Ragawu, Ragawu 6ii Faleka,
 Faleka 6ii Eber, Eber 6ii Sala,
³⁶ Sala 6ii Kaynam, Kaynam 6ii Arfasada,
 Arfasada 6ii Samu, Samu 6ii Nuuhu,
 Nuuhu 6ii Lamaka, ³⁷ Lamaka 6ii Matusala,
 Matusala 6ii Henok, Henok 6ii Yarada,
 Yarada 6ii Maleliyel, Maleliyel 6ii Kaynam,
³⁸ Kaynam 6ii Enos, Enos 6ii Setu,
 Setu 6ii Aadama, Aadama 6ii Laamdo.

4

No Ibiliisa ndaardi seytoraade Iisaa

¹ Iisaa iwi maayo Urdun yo keewdo Ruuhu Ceniido. Ruuhu oo nabi mo ley ladde jeereende. ² To ley jeereende too, Ibiliisa waddi e makko balde capande nay ana tewta seytaade mo. Fay huunde o naamaali ley denjalaade fuu. Ko sakitii koo, o yolbi. ³ Ibiliisa wii mo:

—So a Bii Laamdo, yamir ndee haayre laatoonaamdu.

⁴ Iisaa jaabii mo, wii:

—Ana winndii: «Wanaa naamdu tan neddo wuurdata.»*

⁵ Ibiliisa nabi mo nokku toowdo, holli mo wakkati gooto laamuuji aduna oo dii fuu, ⁶ wii mo:

—Mi hokkete baawde dow dum fuu, kapum e teddungal mum. Sabi miin hokkaa dum, mido waawi hokkude mo muuy-mi. ⁷ So a sujidanii kam, dum fuu yo aan jey.

⁸ Iisaa jaabii mo, wii:

—Ana winndii: «Joomiraado maa Laamdo tan kaan-daa sujidande, kanko tan kaan-daa rewde.»†

⁹ Kasen Ibiliisa nabi mo Urusaliima, darni mo dow lenje-lenje Suudu Dewal Mawndu, wii mo:

—So a Bii Laamdo, suur njippo-daa e leydi, ¹⁰ sabi ana winndii:

«O yamiran malaa'ika'en makko ndeene.»

¹¹ Ana winndii kasen:

* 4:4 Fillitagol Tawreeta 8.3 † 4:8 Fillitagol Tawreeta 6.13

«Be njabbete, pati koyngal maa gaanoo e haayre.»†

¹² Iisaa jaabii mo, wii:

—Ana winndii: «Pati ittu koro Laamdo, Joomiraado maa.»§

¹³ Nde Ibiliisa ronkunoo seytaade mo ndee, seli e makko seeda.

No Nasaraatunkoobe calorii jabande Iisaa

¹⁴ Iisaa wirfitii leydi Galili, semmbe Ruuhu ana e mum, kabaaru makko saakii e leydi ndii fuu. ¹⁵ Omo waajoo ley cuudi baajordiYahuudiyankoo6e, yim6e fuu ana teddini mo.

¹⁶ O yehi Nasaraatu do o mawni doo, o naati e ley suudu waajordu jalaande fowte-teende no o woowiri nii. O immii faa o jannga, ¹⁷ o hokkaa dewtere annabi Esaaya, o udditi nde, o forri e nokku binndiraado hono nii:

¹⁸ «Ruuhu Joomiraado ana e am,

sabi o su6ike kam faa mi anndina misikiina'en Kabaaru Lobbo.

O nelii kam faa mi ooynanoo nanngaabe yoppiteede mum'en,

e wum6e wumtineede mum'en,

e torraabe yoppiteede mum'en,

¹⁹ faa mi ooynoo hitaande nde Joomiraado hollata moyyere mum ndee warii.»*

²⁰ Caggal dum, o uddi dewtere ndee, o totti nde golloowo ley suudu waajordu nduu oo, o joodii. Wonnoobe ton 6ee fuu, puttini mo gite. ²¹ O darii omo wiya 6e:

—Ko winndii koo, hannde dum tabitii do nan-don dum doo.

²² Be fuu e6e kaala haala makko lobba, kasen duu konngi lobbi jaltudi e hunduko makko dii ana kaaynoo 6e. Be ndarii e6e mbiya:

—Wanaa oo woni 6ii Yuusufu oo naa?

²³ O wii 6e:

—Mido anndi on kaalanan kam ngol banndol: «Cawroowo, sawru hoore maa. Ko min nani a wadii Kafarnahum koo, wadu dum ngeenndi maa doo duu.»

²⁴ O wii kasen:

—Mido haalana on goonga: annabaajo fay gooto jabantaake e ngeenndi mum'en.

²⁵ Mido haalana on, rew6e misikiina'en 6e wor6e mum'en maayi ana keewnoo Israa'iila e jamaanu annabi Iliyaasa, wakkati nde waadere kammu saamaali e leydi ndii duubi tati e lebbi jeegom. Nden yolbere mawnde wadiino e leydi ndii fuu. ²⁶ Kaa annabi Iliyaasa nelaaka e fay gooto e ma66e, so wanaa e debbo gooto mo gorum maayi, jeyaado Sarepta leydi Sidon. ²⁷ Kasen duu, seppaa6e ana keewnoo Israa'iila e jamaanu annabi Eliisa, kaa fay gooto e ma66e sellinaaka, so wanaa Naaman jeyaado e leydi Siriya.

²⁸ Nde yim6e won6e e ley suudu waajordu nduu nannoo kaa haala ndee, mettaa sanne, ²⁹ immii, ndibbi Iisaa faa caggal ngeenndi, ngaddi dum faa sera waamnde haayre do ngeenndi ma66e ndii woni doo, faa mbedoo mo ley. ³⁰ Kaa o seeki hakkunde ma66e, o witti.

No Iisaa selliniri gorko laddaado

³¹ Iisaa yehi Kafarnahum ley leydi Galili, omo waajoo yim6e e ley jalaande fowte-teende. ³² Be kaaynaa e waaju makko oo, sabi omo waajoro 6e baawde.

³³ Gorko mo seydaani woni e mum ana ley waajordu nduu, wulli faa toowi, wii:

³⁴ —Iisaa Nasaraatunke oo, kodum hillu maa e amen? A gar6o halkude min naa? Mido anndi ko ngon-daa, a ceniido iwru6o to Laamdo!

³⁵ Iisaa jahii e seydaani oo, wii:

—Deyyu yaltu e makko!

Seydaani oo li6i neddo oo hakkunde yim6e fuu yalti e mum, tawi dum wadaali neddo oo fay huunde. ³⁶ Be fuu 6e kaaynaa, hedde e6e lamndondira hakkunde ma66e:

—Ko kaa haala woni? Seydaani'en 6ee, omo yamira 6e semmbe e doole 6e njaltan!

† 4:11 Jabuura 91.11-12 § 4:12 Fillitagol Tawreeta 6.16 * 4:19 Esaaya 61.1-2

³⁷ Innde Iisaa nanaa e seraaji dīi fuu.

No Iisaa selliniri jawbe heewbe

³⁸ Nde o yalti suudu waajordu nduu ndee, o naati galle taalibbo makko biyeteedo Simon. Esii Simon debbo ana wondunoo e jontere naawnde, 6e ndaardi mo o walla dum. ³⁹ O darii sera daddo mum, o jahii e jontere ndee, non jontere ndee yoppi debbo oo, o selli. Debbo oo immii don e don, laatanii 6e njaatigi.

⁴⁰ Nde naange mutunoo, jogiido jawdo fuu waddi dum e makko. Jawbe jawuujji ko di tawaa fuu ngaddaa, o fawi junngo makko e ma66e 6e fuu gooto gooto, o sellini 6e.

⁴¹ Seydaani'en ana njalta e yimbe heewbe ana ngulla, ana mbiya:

—Aan woni Bii Laamdo!

Omo jahoo e ma66e, omo wiya 6e ndeyya, sabi e6e anndi kanko woni Almasiihu.

No Iisaa waajorii haala Laamu Laamdo

⁴² Nde weetunoo ndee, Iisaa yalti, yehi nokku teeldo. Jamaa oo tewti mo faa yiiti mo, nanngi mo pati o seerta e mum. ⁴³ Kaa o wii 6e:

—Ana tilsi mi 6anngina Kabaaru Lobbo haala Laamu Laamdo oo e geelle godde. Sabi kammari majjum neliraa-mi.

⁴⁴ O yehi, hedde omo waajoo ley cuudi baajordi leydi Yahuudiya.

5

No Iisaa noddiri taalibaabe arandee6e

¹ Nannde wootere Iisaa ana darii dow fonngo weendu Genesareeti, hedde jamaa ana billondira sera makko faa hettindoo konngol Laamdo ngol. ² O yii laanaaji didi ana panndi e danjeere weendu nduu. Awoobe yaltu6e e majji 6ee, ana lalla bubbi mum'en. ³ O naati ngoota e laanaaji dīi, ka Simon kaa, o ndaardi dum deerta ka seeda, ka iwa e njoorndi ndii. O joodii e laana kaa, omo waajoo jamaa oo. ⁴ Nde mo tilii waajaade ndee, mo wii Simon:

—Njehee to luggidi, tippo-don bubbi mon, awon.

⁵ Simon jaabii, wii:

—Moobbo, min mbaalii miden awa, min ke6aali fay huunde. Kaa so non mbii-daa, mi tippoto bubbi dīi.

⁶ Nde 6e tippii di ndee, 6e nanngi liddi faa heewi, faa bubbi ma66e kosi seekaade. ⁷ Be noddii wondii6e ma66e won6e e laana ngokka kaa 6ee, ngara mballa 6e. Been ngari, 6e kebbini laanaaji didi dīi fuu, faa di kosi mutude. ⁸ Nde Simon Piyeer yii dum ndee, diccii yeeso Iisaa, wii dum:

—Moobbo, wodditam, sabi mi neddo luuttudo.

⁹ Ko saabii so o wii dum dee, kanko e wondii6e makko 6ee fuu, 6e kaaynaama saabe keewal liddi di 6e nanngi dīi. ¹⁰ Hono non Yaakuuba e Yuhanna 6i66e Jebede reentu6e e Simon 6ee duu kaayniraa. Kaa Iisaa wii Simon:

—Pati hul, gila jooni a laatoto awoowo yimbe.

¹¹ Nii 6e panndi laanaaji ma66e dīi, 6e njoppi fuu, 6e njokki e Iisaa.

No Iisaa selliniri ceppaado

¹² Nden Iisaa ana wonnoo e ngeenndi ngootiri, faa gorko ceppaado yii dum, diccii yeeso mum, wii:

—Moobbo, so tawii a jabii, ada waawi sellinde kam.

¹³ Iisaa foocci junngo mum, memi mo, wii:

—Mi jabii, sellu!

Don e don ceppe dee iwi e makko. ¹⁴ Caggal dum, Iisaa daalii mo pati mo haalana dum fay gooto, kaa wii mo:

—Yaa holloy hoore maa jottinoowo sadaka, ngadanaa laabugol maa ngol sadaka mo Muusaa yamiri oo, faa anndina 6e a sellii.

¹⁵ Non innde Iisaa beydii naneede. Jamaa keewdo wari, hawriti do makko faa hettindanoo mo, sellinee e jawuuji mum'en, ¹⁶ kaa o serindii e nokkuuje teelde, omo wada duwaawu.

No Iisaa selliniri bonnguujo

¹⁷ Nannde wootere Iisaa ana waajoo. Farisa'en e jannginoobe Sariya Muusaa, iwru6e geelle Galili e Yahuudiya, kaŋum e Urusaliima fuu, ana njoodii. Joomiraado ana banngina baawde mum e makko, omo sellina jawuuji. ¹⁸ Non yogaa6e ngaddi gorko bonnguujo ana lelana e dengeleewo, ana tewta naannude dum faa lelana dum yeeso makko. ¹⁹ Kaa nde 6e ndonkunoo naannude mo sabaabu jamaa oo, 6e njabbinoyi mo dow bene oo, 6e kippiti dum, 6e njippini bonnguujo oo e dengeleewo mum fuu hakkunde yim6e 6ee yeeso Iisaa. ²⁰ Nde o yiinoo goondinal ma66e ndee, o wii bonnguujo oo:

—Gidam, luutti maa njaafaama.

²¹ Dunkee'en Sariya 6ee e Farisa'en keddii miilde ana mbiya e ko'e mum'en: «Oo homo bonkotoo Laamdo? Homo waawi yaafaade luutti so wanaa Laamdo gooto oo?» ²² Iisaa faami miilooji ma66e, jaabii 6e, wii:

—Kodum wadi so odon miiloo miilooji baadi nii e berde mon? ²³ Wiide: «Luutti maa njaafaama» e wiide: «Imma yaa», kodum hen 6uri newaade? ²⁴ Kaa faa mi anndina on Bii Neddo ana jogii baawde e aduna oo yaafaade luutti...

Nden o wii bonnguujo oo:

—Midu haalane: imma, 6am dengeleewo maa, njahaa suudu maa.

²⁵ Don e don, bonnguujo oo immii yeeso yim6e fuu, 6amti dengeleewo mum, hooti suudu mum ana yetta Laamdo. ²⁶ Be fuu 6e kaaynaa, hedde e6e njetta Laamdo. Kulol nanngi 6e, 6e mbii:

—Hannde njii-den kaayefiiji.

No Iisaa noddiri Lewi

²⁷ Caggal dum, Iisaa yalti, yii duwaane gooto ana wiyee Lewi ana joodii e duwaaneere mum. O wii dum:

—Jokku e am!

²⁸ Lewi yoppi fuu, immii, jokki e makko.

²⁹ Lewi nabi mo galle mum, hoocci mo kodu mawdo, duwaane'en heew6e e yim6e wo66e ana jaamda e ma66e. ³⁰ Farisa'en e dunkee'en Sariya mum'en keddii ana njurnurta, ana mbiya taalibaabe makko 6ee:

—Ko saabii so odon jaamda odon njarda e duwaane'en, kaŋum e luuttoo6e hono mum'en?

³¹ Iisaa jaabii 6e, wii:

—Wanaa celludo hasindini e cawroowo, jawdo hasindini e cawroowo. ³² Wanaa noddude foocitiibe waddi kam, noddude luuttoo6e faa tuuba woni ko waddi kam.

Haala koorka

³³ Be mbii mo:

—Taalibaabe Yaayaa ana koora ana ngada duwaawu wakkati fuu, hono non taalibaabe Farisa'en 6ee duu ngadata. Kaa 6e maa 6ee, ana jaama ana njara.

³⁴ O wii 6e:

—Odon mbaawi hoorinde nootii6e kuurtungu, tawa jommbaajo gorko ana wondi e mum'en naa? ³⁵ Kaa jalaade ngaran de jommbaajo gorko oo ittete e hakkunde ma66e. E deen jalaade 6e kooran.

³⁶ O haalani 6e banndol kasen:

—Fay gooto ittataa e kaddungal kesal fetalaare, faa dammbira kiinngal. So dum wadi, joomum bonnan kesal ngal, tawee fetalaare ittaande hen ndee yaadataa e kiinngal ngal.

³⁷ Kasen duu, fay gooto loowataa peguujam kesam e sumalleeji kiidfi. So dum wadii, peguujam kesam dam fusan di, yuppoo, di mursee. ³⁸ Peguujam kesam e sumalleeji kesi loowetee. ³⁹ Fay gooto muuyataa peguujam kesam so yarii kiiddam, sabi wiyan kiiddam dam buri welde.

6

Haala jalaande fowteteende

¹ Wadiino e jalaande fowteteende wootere, Iisaa ana seeka gese. Taalibaa6e makko ana kelta butaali, ana ngoroo ana yakka. ² Kaa yoga e Farisa'en mbii 6e:

—Ko saabii so odon ngolla ko dagaaki gollude jalaande fowteteende?

³ Iisaa jaabii 6e, wii:

—Tama on njanngaali ko Daawuuda wadi nde yolbi, kaɲum e yim6e mum? ⁴ O naati e ley hukkuu ceniido oo, o jaami buuru cakkaado oo, o hokki hen yim6e makko. Tawee nee, yottinoobe sadaka tan ndujanaa jaamde oon buuru.

⁵ O wii 6e kasen:

—Bii Neddo jey jalaande fowteteende.

⁶ Jalaande fowteteende wonnde, o naati suudu waajordu omo waajoo. Gorko mo junngo mum jaamo waati ana tawaa ton. ⁷ Dunkee'en Sariya e Farisa'en ana ngattani Iisaa hakkille. Ana yeewa yalla o anniyiido sellinde gorko oo e ley jalaande fowteteende ndee, faa ke6a wullanaade mo. ⁸ Kaa nde wonnoo omo anndi miilooji ma66e, o wii mo junngo mum waati oo:

—Imma, dara hakkunde yim6e!

Gorko oo immii, darii. ⁹ Caggal dum, Iisaa wii 6e:

—Mido lamndoo on: e ley jalaande fowteteende ana dagoo gollude ko moyyi naa gollude ko boni? Danndude neddo naa halkude dum?

¹⁰ E oon wakkati, o yeewi 6e fuu, o wii mo junngo mum waati oo:

—Fooccu junngo maa!

Oon foocci ngo tan, ngo selli faa warti hono no wonngo ngoo nii. ¹¹ Dum metti 6e sanne, hedde e6e piya dabare no 6e kaani wadude Iisaa.

No Iisaa suborii nelaa6e sappo e didon

¹² E ley deen jalaade, Iisaa yalti, yehi dow waamnde haayre faa wada duwaawu. O waali wadude duwaawu. ¹³ Nde weetunoo ndee, o noddi taalibaa6e makko 6ee, o subii hen sappo e didon, o inndiri dum'en nelaa6e. ¹⁴ Kam6e ngoni: Simon mo o innditiri Piyeer e Andire mijum e Yaakuuba e Yuhanna e Filipa e Bartolome ¹⁵ e Matta e Tomaa e Yaakuuba gii Alfaa e Simon noddirteedo Kiranoowo suudu baaba ¹⁶ e Yahuuda gii Yaakuuba e Yahuuda Isikariyota jammbootodo mo oo.

No Iisaa waajorii e no selliniri yim6e

¹⁷ O jippodii e ma66e, o darii e nokku jaajudo, kanko e heew6e e taalibaa6e makko. Jamaa keewdo iwri e ley leydi Yahuudiya fuu e Urusaliima e gure tiimude maayo geeci gila Tirus faa Sidon. ¹⁸ Be ngari hettindanaade mo e sellineede e pawuuji ma66e. Be ladde torrundo cellinaama. ¹⁹ Yim6e 6ee fuu ana njidi memde mo, sabi baawde ana njalta e makko cellina dum'en fuu.

Haala wel6e hoore e mettube hoore

²⁰ E oon wakkati fuu, o hunci gite makko o yeewi taalibaa6e makko 6ee, o wii:

—Onon misikiina'en, on mbelii hoore,
sabi onon njeɲ Laamu Laamdo oo.

²¹ Onon yolbu6e jooni, on mbelii hoore,
sabi on kaaran.

Onon woyoo6e jooni, on mbelii hoore,

sabi on njalan.

²² On mbelii hoore so yimbe mbajii on,
ndibbii on, njennii on,
mbonnii inde mon saabe Bii Neddo.

²³ Nannde mum, ceyee, ilino-don, sabi mbarjaari mawndi ana doomi on dow kammu.
Hono non be ngadunoo annabaaŋe aranndeeŋe ŋee.

²⁴ Kaa bone woodanii on, onon arsukunte'en,
sabi on keŋii neema mon.

²⁵ Bone woodanii on, onon haarŋe jooni,
sabi on njolban.

Bone woodanii on, onon jaloŋe jooni,
sabi on cunlan, on mboyan.

²⁶ Bone woodanii on, so yimbe fuu manii on,
sabi hono non be ngadunoo annabaaŋe peneeŋe ŋee duu.

Haala yidugol konnee'en

²⁷ —Kaa onon hettindantooŋe kam ŋee, mido wiya on: njidee konnee'en mon, tikkanŋe on ngadanon dum'en moyyere. ²⁸ Nduwane hudoŋe on, torroŋe on duu, ŋaagano-don dum'en Laamdo. ²⁹ So won piido ma banaawo, accu dum fiye banngge goddo oo duu. So won teetudo ma dolloke maa, pati hadu dum forgo oo duu. ³⁰ Neddo fuu ŋaagiido ma, ndokkaa dum. Teetudo ma jawdi maa, njoppiraa dum. ³¹ Ngadiranee yimbe no njid-don be ngadirana on nii.

³² So yiduŋe on tan njidaton, bural hongal kebaton? Fay luuttoŋe ana njidi yiduŋe dum'en. ³³ So wadanooŋe on moyyere tan ngadanton moyyere, bural hongal kebaton? Fay luuttoŋe ŋee hono non ngadata. ³⁴ So be miil-don heŋude e mum tan ŋamloto-don, bural hongal kebaton? Fay luuttoŋe ŋee ana ŋamloo luuttoŋe hono mum'en, yalla ana njooŋe ŋamaande mum'en. ³⁵ Kaa onon, njidee konnee'en mon, ngadon moyyere tawa on daminaaki hen fay huunde. Nden, on keŋan mbarjaari mawndi, on laatoto ŋiŋŋe Laamdo Toowdo oo, sabi oon ana neemina bonnoŋe moyyere ana neemina bonŋe duu. ³⁶ Laatee yurmotoŋe, no Baabiraado mon oo laatorii jurmotoŋo nii.

Haala ninjondiral

³⁷ —Pati ninjee, on ninjataake. Pati njukkee, on njukkataake. Njaafee, on njaafete. ³⁸ Ndokkee, on ndokkete. So on ndokkii, on cowirante saawal lobbal, kebbinaangal faa ana yuppoo, sabi ko etiranton woŋŋe koo, dum etirante-don.

³⁹ O beydani be hen banndol gonngol, o wii:

—Bumdo ana waawi dowde bumdo hono mum naa? So dum wadii, wanaa be didon fuu, be caaman ley ngaykaare naa? ⁴⁰ Taalibbo burataa moobbo mum, taalibbo kiŋŋudo laatoto hono moobbo mum. ⁴¹ Ko saabii so ada yiya kudol ley yitere sakiike maa, tawee aan nee, a yiyataa leggal gonngal e ley nde maa ndee? ⁴² Hono mbaawru-daa wiide sakiike maa: «Sakiike, dal mi ittane kudol gonngol e yitere maa ngol», tawee aan nee, a maatataa leggal gonngal e ley nde maa ndee? Naafigi, ittu leggal gonngal e yitere maa ngal tafon, nden jiile maa laaŋata, faa keŋaa no ittiraa kudol gonngol e yitere sakiike maa ngol.

Haala lekki e bidde mum

⁴³ —Lekki lobbi rimataa bidde bonde, lekki ki woodaa rimataa bidde lobbe. ⁴⁴ Sabi lekki fuu ana annditiree bidde mum. Ibbe teŋataake e kebbe, peguuje teŋataake e gi'e. ⁴⁵ Neddo moyyo, ko moyyi iwata e ndesaari ngonndi ley bernde mum. Neddo bondo, ko boni iwata e ndesaari ngonndi ley bernde mum. Sabi ko woni e bernde, dum yaltata e hunduko.

Banndol haala suudu diidaandu dow haayre

⁴⁶—Ko saabii so ofon noddira kam «Moobbo», kaa on ngadataa ko mbii-mi? ⁴⁷ Neddo fuu gardo e am so hettindii haalaaji am so jokki di, mi hollan on mo nanndi: ⁴⁸ Joomum ana nanndi e neddo mahudo suudu, so asi leydi ndii faa yottii haayre, diidi ndu dow mayre. Nde yiiwoonde toɓunoo faa ilaali mbuuwi, ronki fay dimmbude ndu, sabi dow haayre ndu mahaa. ⁴⁹ Kaa nando haalaaji am so jokkaali, ana wa'i hono mahudo suudu dow njaareendi, mo asanaali dum diidol. Nde ilaali mbuwnoo, ndu wurji e leydi don e don, ndu boni.

7

No Iisaa selliniri kaadime hooreejo sordaasi'en

¹ Nde Iisaa tilii waajaade hettindotoobe ɓee ndee, yehi Kafarnahum. ² Hooreejo sordaasi'en gooto, kaadime mum korsudo jawi faa ana habana yonki. ³ Hooreejo oo nani haala Iisaa ana haalee, neli e makko mawɓe Yahuudiyankooɓe, o wara o dannda kaadime mum oo. ⁴ Be ngari e Iisaa, ɓe ndaardi dum sanne sanne, eɓe mbiya:

—Omo haani wadaneede dum, ⁵ sabi omo yidi leɓol men ngol, kasen duu kanko mahi suudu men waajordu nduu.

⁶ Iisaa yaadi e maɓɓe. Kaa nde ɓe ɓadinoo galle oo ndee, hooreejo sordaasi'en oo neli yimɓe mum e makko, wii mo:

—Moobbo, pati tampin hoore maa, sabi miin, mi wanaa fay huunde, fotaa ko ngaraa galle am. ⁷ Dum saabii mi taykike miin e hoore am, mi haanaa yaade to maa. Kaa daja ko kaal-ɗaa tan, kaadime am oo sellan. ⁸ Miin e hoore am, mi laamaado, miin duu mido laamii sordaasi'en. So mi yamirii gooto yaha, yahan, so mi wii goddo wara, waran, so mi wii kaadime am wada huunde, wadan.

⁹ Nde Iisaa nani kaa haala ndee, haaynaa e hooreejo sordaasi'en oo, yeeyii yimɓe jokkuɓe e mum ɓee, wii:

—Mido haalana on, mi yiyaali hono ngal goondinal e sellude fay e Israa'iilanke.

¹⁰ Nde nelaaɓe ɓee mbirfitii galle too ndee, tawi kaadime oo sellii.

No Iisaa wuurtiniri ɓii debbo mo gorum maayi

¹¹ Janngo mum, o yehi ngeenndi mbiyeteendi Nayin, kanko e taalibaaɓe makko e yimɓe heewɓe. ¹² Nde o ɓadinoo damal ngeenndi ndii ndee, o hawri e mahiidi suka gorko. Oon yo bajjo, abba mum maayii, inna mum ɓamaaka kasen. Yimɓe ngeenndi ndii heewɓe ana njokki e inniraado oo. ¹³ Nde Iisaa yii inniraado oo ndee, yurmii dum, wii:

—Pati woy!

¹⁴ Iisaa ɓadii, memi leggal naɓirgal ngal. Roondinoobe ɓee ndarii, o wii:

—Suka jokolle, mido wiye: imma!

¹⁵ Nii maaydo oo immii joodii, ana haala. Iisaa totti mo inniiko. ¹⁶ Kulol nanngi yimɓe ɓee fuu, hedde eɓe njetta Laamdo, eɓe mbiya:

—Annabaajo mawdo ɓanngii e ley men! Laamdo warii faabaade yimɓe mum!

¹⁷ Oo kabaaru saakii e leydi Yahuudiya e seraaji mum fuu.

Haala nelal ngal Yaayaa neli e Iisaa

¹⁸ Ko wadi koo fuu, Yaayaa narii dum taalibaaɓe mum, noddii didon maɓɓe, ¹⁹ neli dum'en to Iisaa, ɓe lamndoo dum yalla kaɗum woni garoowo oo, naa ɓe ndooman goddo?

²⁰ Been worɓe didon ngari e Iisaa, mbii dum:

—Yaayaa mo lootogal batisima neli min e maa, min lamnde yalla aan woni kaando warde oo, naa min ndooma goddo?

²¹ E oon wakkati, omo sellina yimɓe heewɓe jawuuji di ngalɗa sii, omo ribba seydaani'en, omo wumtina wumɓe heewɓe. ²² O jaabii ɓe, o wii:

—Njehee njantanoyee Yaayaa ko njii-don e ko nan-don: wumbe ana mbumta, layannoobe ana njaɓɓa faa gasa, seppaabe ana cellinee, faaduɓe ana paadita, maayɓe ana nguurta. Misikiina'en duu kaalanaama Kabaaru Lobbo oo. ²³ Oon mo salaaki goondinde kam, welii hoore.

²⁴ Nde nelaaɓe ɓee kooti ndee, Iisaa fuddi haalande jamaa oo haala Yaayaa, o wii:

—Kodum yeewoyno-don to ladde jeereende too? Kudol dimmbotoongol e henndu naa? ²⁵ Kodum yeewoyno-don? Neddo pariido naa? Boornotoobe kaddule lobbe so nguura nguurndam lobbam ɓee, e cuudi kaanankooɓe tawetee. ²⁶ Kodum yeewoyno-don ndennoo? Annabaajo naa? Goonga! Mido haalana on, omo ɓuri annabaajo. ²⁷ Kanko woni mo Binndi dii mbii e mum:

«Miin Laamɗo, mi ardinante nelaado am moyyinanoowo ma laawol.»*

²⁸ Mido haalana on, bammaade bammaali ɓurɗo Yaayaa, tawee nee, ɓurɗo lo'ude e Laamu Laamɗo oo ɓuri mo teddude. ²⁹ Yimɓe hettindiibe mo ɓee fuu, fay duwaɗe'en ɓee, njaɓii konngol Laamɗo ngol ko Yaayaa looti dum'en lootogal batisima koo. ³⁰ Kaa Farisa'en e jannginoobe Sariya mberrike faandaa Laamɗo ko ɓe calii looteede e junngo Yaayaa koo.

³¹ Ndennoo, kodum nanndinan-mi e yimɓe oo jamaanu? Hoɓe ɓe nanndi? ³² Eɓe mba'i hono sukaaɓe joodiibe e luumo, ana noddondira, ana mbiya:

«Min piyanii on cereeli,

on mbamaali.

Min mboyanii on woondu yurminiindu,

on mboyaali.»

³³ Sabi Yaayaa mo lootogal batisima warii, jaamataa ɓii jalo, yarataa doro, on mbii yo laddaado. ³⁴ Kaa Bii Neddo oo warii, ana jaama ana yara, on mbii jaamde e yarde tan woni e hakkille mum, o gido duwaɗe'en e luuttoobe hono mum'en. ³⁵ Kaa Laamɗo hakkilante oo, jaɓuɓe dum ɓee fuu njiyan goonga mum.

No Iisaa yaaforii debbo pijoowo

³⁶ Gooto e Farisa'en ɓee noddi mo bottaari. O naati galle joomum, omo jaamda e mum.

³⁷ Debbo pijoowo ana e ngeenndi ndii. Ko o nani Iisaa ana wottoo to galle Farisanke oo koo, o waddi faandu nebam uuroojam, ³⁸ o heedi caggal mum sera koyɗe mum, omo woya, omo leefinira koyɗe mum dee gondi makko, omo soccira de sukundu makko, omo uurnoo de, omo wuja e majje nebam dam. ³⁹ Nde Farisanke noddudo mo oo yii dum ndee, wii e ley becce mum: «Sinndo oo yo annabaajo, o anndan debbo memoowo mo oo, o annditan oon yo pijoowo.» ⁴⁰ Iisaa haaldi e Simon Farisanke oo, wii:

—Simon, mido haalane huunde wootere.

O jaabii:

—Haal, Moobbo!

⁴¹ Iisaa wii:

—Namlotoodo gooto ana rewannoo yimɓe didon, gooto oo buudi cardi teemedɗe joy, goddo oo buudi cardi capande joy. ⁴² Kaa nde mo anndunoo ɓe ngalaa ko ɓe njobira mo ndee, o yaafii ɓe didon fuu. Jooni, homo e maɓɓe ɓuri yidude mo?

⁴³ Simon jaabii:

—Mido miila mo o yaafii kaalisi keewɗo oo.

Iisaa wii mo:

—A haalii goonga!

⁴⁴ Caggal dum, o yeeyii debbo oo, o wii Simon:

—A yii oo doo debbo naa? Mi naatii galle maa, fay ndiyam ko mi semmbira koyɗe am a hokkaali kam. Kaa kanko, gondi makko o leefiniri koyɗe am, o soccira de sukundu makko. ⁴⁵ Aan, a ɓuuccaaki kam, kaa kanko, gila naatu-mi, o njootaali ɓuuccaade koyɗe

* 7:27 Malakiya 3.1

am. ⁴⁶ A wujaali hoore am nebam, kaa kanko, o wujii e koyde am nebam uuroojam. ⁴⁷ Dum saabii so mido wiye: luutti makko e heewde fuu njaafaama, ndennoo jilli makko ana mawni. Kaa jaafaado seeda, jilli seeda hollata.

⁴⁸ Caggal dum, o wii debbo oo:

—Luutti maa njaafaama.

⁴⁹ Naamdannoobe e makko 6ee ana mbiya e ko'e mum'en: «Homo woni oo gorko jaafotoodo fay luutti?»

⁵⁰ Non o wii debbo oo:

—Goondinal maa hisinii ma. Yaa e jam.

8

No rewbe dowanirii Iisaa

¹ Caggal dum, Iisaa ana yiiloo e geelle e gure fuu, ana ooynoo Kabaaru Lobbo haala Laamu Laamdo. Taalibaabe makko sappo e didon 6ee ana ngondi e makko, ² kajum e rewbe yogaa6e 6e seydaani'en mum'en ndibbaa, jawuujii mum'en cellinaa. Kam6e ngoni Mariyama annditirteedo mo Magdala, mo seydaani'en njeddon ndibbanoo iwde e mum, ³ e Yowanna jom suudu howruujo Hirudus biyeteedo Huja, kajum e Susaana e rewbe wob6e heew6e wallirannoobe 6e jawle mum'en.

Banndol haala aawoowo

⁴ Yim6e iwi e geelle dee fuu, ngari e makko. Jamaa keewdo filii mo, o haalani 6e ngol banndol:

⁵ —Aawoowo yalti sankoyde. E ley sankugol ngol, yoga e aawdi ndii saami e laawol, yaa6aa, pooli ngari cubi dum. ⁶ Yoga mayri saami e korokaaye, fudi, yoori, sabi nokku oo darnataa ndiyam. ⁷ Yoga mayri saami do kebbe pudata, kebbe dee cuumi ndi. ⁸ Yoga mayri saami e leydi mbelndi, fudi, rimi, wabbere fuu sowii cowe teemedere.

Nde o haalnoo dum ndee, o toowni daande makko, o wii:

—Jom nowru fuu yo nanu.

⁹ Taalibaabe makko 6ee lamndii mo:

—Kodum ngol banndol firritata?

¹⁰ O wii 6e:

—Onon, on ndokkaama faamde goonga teddu6o haala Laamu Laamdo oo. Kaa wob6e 6ee e banndi 6e kaalanirtee, yalla:
«ebe yeewa, tawa 6e njiyataa,
6e nana, tawa 6e paamataa.»*

¹¹ Maanaa banndol ngol annii: aawdi ndii yo konngol Laamdo. ¹² Yim6e yogaa6e ana nanndi e laawol. So 6e nanii konngol ngol fuu, Ibiliisa waran itta ngol e berde ma66e pati 6e ngoondina, sako 6e kisa. ¹³ Yogaa6e ana nanndi e korokaaye. Be nanan konngol ngol, 6e njabboroo ngol seyo. Kaa ngol walaa dadi e ma66e, wakkati gooto tan 6e ngoondinta. Nde soobe o wari fuu, 6e njoppan. ¹⁴ Yogaa6e ana nanndi e nokku kebbe do aawdi ndii saami doo. So 6e nanii konngol ngol tan, 6e mbittan, sabi sugullaaji aduna e joote jawdi e gidaade yonki cuuman ngol ngol waasa 6enndude. ¹⁵ Kaa do aawdi ndii saami e leydi mbelndi doo, 6een ngoni naniroobe konngol ngol berde belde, laa6ude, so kayba ngol faa ngol rima.

Banndol haala lampa

¹⁶ —Fay gooto hu66ataa lampa so hippa hen la'al naa soorna dum ley leeso. Ko wadata dee, sinndan dum, yalla eka yaaynana naatoobe. ¹⁷ Sabi walaa fuu ko joo6i ko banngintaake, walaa ko suudii ko annditataake faa yaltinee sella. ¹⁸ Ndennoo, tiidee e no nanir-don nii, sabi jogiido fuu, beydante. Kaa mo walaa oo, fay ko miilata ana jogii koo teetete.

* **8:10** Esaaya 6.9

Inna Iisaa e mijiraaʼbe Iisaa

¹⁹ Inniiko e mijiraaʼbe makko worʼbe ngari e makko, kaa ʼbe kebaali yottaade mo saabe jamaa. ²⁰ O haalanaa inna makko e mijiraaʼbe makko ana ndarii sella ana njidi yiide mo.

²¹ Nii o jaabii, o wii:

—Innam e mijiraaʼbe am yo nanooʼbe konngol Laamdo ngol so ngollira dum ʼbee.

No Iisaa waaltiniri henndu

²² Nannde wootere Iisaa e taalibaaʼbe mum naati laana. O wii ʼbe:

—Lummben weendu nduu.

Be ndeerti. ²³ E ley lummbugol ngol, mo daanii. Oon wakkati fuu, henndu mawndu immii, laana kaa heewi ndiyam, ka hosi mutude. ²⁴ Be ʼbadii, eʼbe pinndina mo eʼbe mbiya:

—Moobbo, Moobbo, miden nii kalkoo!

O fini, o jahii e henndu nduu e bemppeeje dee, non fuu wii teen! ²⁵ Caggal dum, o wii ʼbe:

—Hoto hoolaare mon woni?

Be kuli, ʼbe cunli, eʼbe mbiyondira e ko'e maʼʼbe:

—Ko oo gorko woni? Omo yamira fay henndu e ndiyam, di dɔwtanto mo.

No Iisaa selliniri laddaado tuddiido janaale

²⁶ Caggal dum, ʼbe panndoyi leydi Gerasankooʼbe, peewtondirndi e leydi Galili. ²⁷ Nde o yeenti ndee, gorko laddaado, jeyaado e ngeenndi ndii, joppudo kaddule ko ʼbooyi so tuddoyii janaale, wari e makko. ²⁸ Nde o yii Iisaa ndee, o wulli, o diccii yeeso mum, o haali faa toowi, o wii:

—Iisaa, Bii Laamdo Toowdo, ko njid-daa wadude kam? Mido jaage, pati torram.

²⁹ Walaa ko o wiiri non, sinaa Iisaa yamirii seydaani oo yalta e neddo oo. Oo seydaani ana war-wartannoo e makko cili keewdi. Oon ana geyyetenoo juude e koyde fuu, geyyiree calali, kaa o tayan dum fuu, seydaani oo regina mo ngeenndi, naba mo ley ladde jeereende. ³⁰ Iisaa lamndii mo, wii:

—Hono mbiyete-daa?

O jaabii:

—Mido wiyee «Jamaa».

O wii dum non, sabi seydaani'en heewʼbe ana ngondi e makko. ³¹ Be ndarii eʼbe ndaarda Iisaa pati o yamira ʼbe ʼbe naatoya e iduru. ³² Sewre girooji mawnde ana durannoo don e hoore waamnde haayre. Seydaani'en ʼbee ndaardi mo o dujanoo dum'en naatoya e ley girooji dii. O dujanii ʼbe. ³³ Be njalti e neddo oo, ʼbe naati e ley girooji dii. Sewre ndee fuu diiri, iwi hoore waamnde haayre too, naatoyi e ley weendu nduu, yoolii.

³⁴ Nde durooʼbe ʼbee njii dum ndee, ʼbe ndogi, ʼbe njantanoyii dum yimʼbe ngeenndi ndii e seraaji mum. ³⁵ Been ngari yeewde ko wadi koo. Nde ʼbe njottii Iisaa ndee, ʼbe tawi laddanoodo oo ana joodii bannge makko, ana ʼboornii kaddule, yeedditii. Nii kulol nanngi ʼbe. ³⁶ Yiinooʼbe dum ʼbee njantanii yimʼbe no laddanoodo oo selliniraa. ³⁷ Yimʼbe leydi Gerasa fuu ndaardi Iisaa yoppana dum'en leydi mum'en, sabi kulol manngol nanngi dum'en. O naati laana, o witti. ³⁸ Mo seydaani mum ribbaa oo, ndaardi Iisaa acca o jokka e mum. Kaa Iisaa wirfintini mo, wii:

³⁹ —Hootu suudu maa, kumpitaa yimʼbe maa ko Laamdo wadan maa.

O yehi, o ooyinii e ngeenndi ndii fuu ko Iisaa wadani mo koo.

No Iisaa wuurtiniri bii Jayrus e no selliniri debbo jawdo

⁴⁰ Nde Iisaa wartunoo ndee, jamaa oo jabʼbii dum, sabi yimʼbe fuu ana ndoomunoo dum. ⁴¹ Non gorko biyeteedo Jayrus, hoorejo suudu waajordu, wari e makko, diccii yeeso makko, ndaardi mo o wara galle mum, ⁴² sabi biyum debbo bajjo, mo duubi mum mbaarata e sappo e didi, ana habana yonki.

E ley yaadu Iisaa ton nduu, yimbe billi dum sanne. ⁴³ Debbo gooto, mo tuundi mum tayataa ko waarata e duubi sappo e didi, ana tawaa ton. Ko mo joginoo fuu mo sawrorike faa laafi, kaa fay gooto hebaali sellinde mo. ⁴⁴ Mo iwri caggal Iisaa, mo memi kommbol saaya mum. Don e don yiyam dam tayi. ⁴⁵ Iisaa wii:

—Homo memi kam?

Kaa nde wonnoo fay gooto jaabaaki, Piyeer wii:

—Moobbo, hakkunde yimbe ngon-daa, ebe billu maa.

⁴⁶ Iisaa wii:

—Won memdo kam, sabi mi maatii won semmbe iwdo e am.

⁴⁷ Nde debbo oo annditinnoo dum suudataako ndee, wari ana sijjina, dicitii yeeso makko, haali hakkunde yimbe fuu ko saabii so memi mo e no selliri don e don. ⁴⁸ Iisaa wii mo:

—Bannam debbo, goondinal maa danndii ma. Yaa e jam.

⁴⁹ Iisaa tilaaki haalde, faa won iwrufo to hooreejo suudu waajordu oo too, wii Jayrus:

—Biya oo heddaaki, fotaa ko tampinaa moobbo oo hankasen.

⁵⁰ Kaa nde wonnoo Iisaa nanii dum, wii hooreejo suudu waajordu oo:

—Pati hul, hoolam tan, biya oo dadan.

⁵¹ Nde o yottii galle Jayrus ndee, o dalaali fay gooto naadda e makko, so wanaa Piyeer e Yuhanna e Yaakuuba e baaba suka oo e inna mum. ⁵² Yimbe bee fuu ndarii ana mboya suka oo, ana conkina semmbe. O wii be:

—Pati mboyyee! O maayaali, o daaniido tan.

⁵³ Kaa be puuytini haala makko, sabi ebe anndi o maayii. ⁵⁴ Iisaa nanngi junngo suka oo, toowni daande, wii:

—Suka, imma!

⁵⁵ Yonki makko warti e makko, o immii don e don. Iisaa yamiri be ndokka mo ko o jaama. ⁵⁶ Saaraabe suka oo kaaynaa. O daalii be pati be kaalana fay gooto ko wadi koo.

9

No Iisaa neliri taalibaabe mum sappo e didon bee

¹ Iisaa noddii taalibaabe sappo e didon bee, hokki dum'en semmbe, hokki dum'en baawde ribbugol seydaani'en e sellinngol jawuuji. ² O neli be be ooynoo Kabaaru Lobbo haala Laamu Laamdo oo, be cellina jawbe. ³ O wii be:

—Pati naboree fay huunde e laawol ngol, wanaa sawru, wanaa mbasu, wanaa nguure, wanaa kaalisi. Kasen duu pati naboron saayaaji didi. ⁴ Galle mo njippi-don e mum fuu, keddo-don don faa nde iw-don don. ⁵ Ngeenndi fuu ndi yimbe mum njaabaaki on, njalton dum, pidon colla koyde mon, faa jeertina be ko be ngadi koo ana boni.

⁶ Be mbitti, ebe ngada ngeenndi e ngeenndi, ebe mbaajoo Kabaaru Lobbo oo, ebe cellina jawbe wonbe e nokkuuje dee fuu.

No kabaaru Iisaa jiihiri hakkille Hirudus

⁷ Hirudus, hooreejo leydi oo, nde nannoo haala Iisaa ana haalee, hakkille mum jiihii. Sabi won wiyannoobe Yaayaa mo lootogal batisima oo wuurti, ⁸ wobbe ana mbiya annabi Iliyaasa banngi, wobbe kasen ana mbiya gooto e annabaabe aranndeebe bee wuurti. ⁹ Kaa Hirudus wii:

—Mi tayii hoore Yaayaa. Homo woni oo mo nanan-mi baado hono nii?

Omo tewta yiide dum.

No Iisaa jamminiri ujunaaji joy gorko

¹⁰ Nelaabe bee ngarti. Be njantanii Iisaa ko be ngadi koo fuu. O nafi be hedde ngeenndi mbiyeteendi Baytisayda, o teeldi e maabe. ¹¹ Jamaa oo nani dum, jokki e makko, o jabaabi be, hedde omo haalana be haala banngugol Laamu Laamdo oo, o sellini e maabe hasindinbe e sellineede bee. ¹² Nde hiiri ndee, sappo e didon bee battitii mo, mbii mo:

—Yoppitin jamaa oo yaha e geelle e daakaaji piliidi yalla ana keba do njippoo jaama, sabi oo nokku yo ladde.

¹³ O wii be:

—Onon e ko'e mon, ndokkee be ko be jaama!

Be mbii mo:

—Buuruuje joy e liddi didi tan min njogii, naa so wanaa min coodanoyan be yimbe fuu ko jaama dee.

¹⁴ Tawi yimbe be ana njaha e ujunaaji joy gorko. O wii taalibaa be makko be:

—Njoyyiniree be tunaale-tunaale, wootere fuu capande njoyon.

¹⁵ Be ngadiri non, be njoyyini been fuu. ¹⁶ O bami buuruuje joy dee e liddi didi dii, o tiggittii kammu, o yetti Laamdo. O tayi buuru oo e liddi dii, o hokki taalibaa be makko bee nje da jamaa oo. ¹⁷ Be fuu be jaami faa be keddi. Taalibaa be be ndeentini taye keddiide dee, kebbini cagiije sappo e didi.

No Piyeer seedorii Iisaa woni Almasiihu

¹⁸ Nannde wootere omo teeldi e taalibaa be makko, omo wada duwaawu, kanko tan. O lamndii be, o wii:

—Homo yimbe mbiyata ngon-mi?

¹⁹ Be njaabii mo, be mbii:

—Won wiyoo be a Yaayaa mo lootogal batisima, won wiyoo be a annabi Iliyaasa, won wiyoo be kasen gooto e annabaa be aranndee be be wuurti.

²⁰ O lamndii be:

—Onon nee, homo mbiyatton ngon-mi?

Piyeer jaabii mo, wii:

—A Almasiihu Laamdo!

²¹ O yaggini be pati be kaalana dum fay gooto.

No Iisaa bannginiri maayde mum e wuurtugol mum

²² O beydi hen kasen, o wii:

—Ana tilsi Bii Neddo torree torraaji keewdi, maw be be e hooree be yottinoobe sadaka e dunkee'en Sariya tippitoto mo, o waree, kaa mo wuurtan nannde tata bere.

²³ Caggal dum, o wii be fuu:

—Muuydo jokkude kam fuu, nootta yurmaade hoore mum, bama leggal mum bardugal* nannde fuu, jokka e am. ²⁴ Sabi muuydo danndude yonki mum, waasan ki. Kaa baasir do ki sabaabu am, danndan ki. ²⁵ Kodum hebude aduna oo fuu nafata neddo so halkii yonki mum naa mursii hoore mum? ²⁶ Jaannoriido kam miin e haalaaji am dii fuu, miin Bii Neddo oo duu, mi yaannorto dum nde mi wardii e malaa'ika'en seniibe ley teddeengal am e ley teddeengal Baabiraado am. ²⁷ Mid do haalana on goonga: yoga e won be doo be maayataa, tawee njiyaali Laamu Laamdo oo banngii.

No noone Iisaa waylitorii

²⁸ Ko waarata e balde jetti caggal ko o haali dii haalaaji koo, o nabboyi dow waamnde haayre faa o wada duwaawu, o yaadi e Piyeer e Yuhanna e Yaakuuba. ²⁹ Nde mo duwotoo ndee, yeeso makko waylitii, kaddule makko ndawni faa ana njalba. ³⁰ Non wor be didon banngi, ana kaalda e makko, dum Muusaa e Iliyaasa. ³¹ Be banngidi e teddeengal, e be kaala haala laawol makko tabitoyoowol Urusaliima ngol. ³² Piyeer e wondiibe mum be yo daaninoobe doyingol teddungol, be pini, be njii teddeengal makko, be njii wor be didon wondube e makko be. ³³ Nde yimbe didon be ngari faa ceerta e Iisaa ndee, Piyeer wii mo:

—Moobbo, gonal amen doo ana moyyi. Dal min ndarna doo buguuji tati: aan wooturu, Muusaa wooturu, Iliyaasa wooturu.

* **9:23** Maanaa bamde leggal mum bardugal woni fellisidde mursude yonki mum hono no Iisaa nii.

Kanko e hoore makko, o anndaano ko o haalannoo. ³⁴ O tilaaki haalde, faa luurde wari, suddi 6e. Taalibaa6e 6ee kuli sanne nde luurde ndee suddi 6e ndee. ³⁵ Daande iwri e ley luurde ndee, wii:

—Oo doo yo Biyam mo cubii-mi. Kettindee mo!

³⁶ Ko daande ndee nanaa koo, Iisaa kaɲum tan gooto tawaa ton. Taalibaa6e 6ee cuudi kabaaru oo. E ley deen ɲalaade, 6e kaalanaali fay gooto ko 6e njii koo.

No Iisaa selliniri suka laddaado

³⁷ Janngo mum, ko 6e njippii waamnɛ haayre ndee koo, higgere jamaa ja66ii mo. ³⁸ E ley jamaa oo, gorko gooto eewnii, wii:

—Moobbo, mido ɲaage, tiinna yeewanam biyam gorko, sabi kanko tan njogii-mi.

³⁹ Ladde ana nannga mo, o wulla, o siɲɲa faa hunduko makko yufa ngufo. Nde yoppataa mo so wanaa caldi makko fuu taya. ⁴⁰ Mi ɲaagike taalibaa6e maa 6ee ndibba nde, kaa 6e ndonkii.

⁴¹ Iisaa jaabii, wii:

—Hey yim6e jamaanu bondo 6e nganaa goondin6e. Faa mande tilotoo-mi e mon? Faa mande keddotoo-mi muɲande on? Battin biya oo doo!

⁴² Nde suka oo 6adinoo Iisaa ndee, ladde ndee li6i dum e leydi, hedde ana dimmba dum. Nii Iisaa jahii e ladde ndee, sellini suka oo, totti dum baaba mum. ⁴³ Yim6e fuu kaaynaa saabe baawde Laamdo mawde dee.

No Iisaa bannginiri kasen maayde mum e wuurtugol mum

E ley ko jamaa oo fuu haaynaa e golleeji Iisaa dii koo, o wii taalibaa6e makko 6ee:

⁴⁴—Onon, piddee noppi mon, nanon ko kaalan-mi: Bii Neddo oo wadete e juude yim6e.

⁴⁵ Kaa 6e paamaali haala kaa, maanaa makka ana suudanii 6e, faa 6e mbaasi annditinde ka. Be kulii lamnditaade mo duu.

Haala burdo teddude

⁴⁶ Non taalibaa6e 6ee ndarii ana njeddondira burdo teddude hakkunde mum'en.

⁴⁷ Nde wonnoo omo anndi ko woni e berde ma66e, o nanngi junngo cukalel, o darni ngel banngi makko, ⁴⁸ o wii 6e:

—Neddo fuu ja66iido ngel cukalel e innɛ am, miin jaati o ja66ii. Kasen duu, ja66iido kam, ja66ike neldo kam oo. Sabi burdo lo'ude hakkunde mon fuu, kaɲum woni teddufo.

Haala mo yeddaali en fuu, e men wondi

⁴⁹ Yuhanna haali, wii:

—Moobbo, min njii gorko gooto ana ribbira seydaani'en innɛ maa, min kadii mo, sabi o waldaa e men.

⁵⁰ Iisaa wii mo:

—Pati ka6ee mo dum, sabi mo honnaaki on fuu, e mon wondi.

⁵¹ Nde wakkati mo Laamdo ɲabbintinta Iisaa dow kammu 6adinoo, Iisaa e hoore mum fellisi yahan Urusaliima, ⁵² neli nelaabe ardoɔ dum. Been nelaabe naati e ngeenndi Samariyankoo6e ngootiri faa ndaartana mo jippunde. ⁵³ Kaa ndiin ngeenndi ja66aaki mo, sabi Urusaliima o fa'i. ⁵⁴ Nde Yaakuuba e Yuhanna njiinoo dum ndee, mbii:

—Kalfaado, ada yidi min njamira yiite iwa dow kammu duppa 6e naa?

⁵⁵ Nii o yeecitii 6e, o ɲinji 6e. ⁵⁶ Caggal mum, 6e njehi ngeenndi ngonndi.

No yim6e mbiiri njokkan e Iisaa

⁵⁷ E ley yaadu ma66e nduu, neddo gooto wii mo:

—Mi jokkete to njahataa fuu.

⁵⁸ Iisaa wii mo:

—Doldolde ana njogii gayde, pooli duu ana njogii cuudi, kaa Bii Neddo oo walaa fay do soppinoo sako faa lelɛna hoore mum fowtinoo.

⁵⁹ O wii neddo goddo:

—Jokkam!

Oon jaabii mo, wii:

—Accu mi iroya baabam tafon.

⁶⁰ Iisaa wii mo:

—Dal maaybe ira maaybe mum'en. Aan kaa, waajoya haala Laamu Laamdo oo.

⁶¹ Goddo kasen wii mo:

—Mi jokkan e maa, Moobbo, kaa accu mi waynoyoo galle am tafon.

⁶² Iisaa jaabii mo, wii:

—Neddo fuu nanngudo jalo sari nde yeeyii, walaa ko nafata e Laamu Laamdo oo.

10

No Iisaa neliri taalibaa6e mum capande njeddon e didon

¹ Caggal dum, Iisaa subii e ley taalibaa6e mum capande njeddon e didon, neliri 6e didon didon, 6e ardo0 dum e ngeenndi fuu e nokku fuu do o haannoo yaade, kanko e hoore makko. ² O wii 6e:

—Gese 6enndude ana keewi, kaa hetto06e keewaa. Ndennoo, jaagee Jom kettal oo nelda hetto06e to hettantee too. ³ Njehee, mi nelii on no baali hakkunde pobbi nii. ⁴ Pati na6oree fay huunde, wanaa dannga, wanaa mbasu, wanaa pade. Pati njowtee fay gooto e dow laawol. ⁵ Galle mo naataton fuu, njowton joomum'en tafon, mbiyon: «Yo jam wonu e oo galle!» ⁶ So neddo jom jam won don, duwaawu mon hewtan dum. Kaa so walaa, duwaawu mon oo wartan e mon. ⁷ Njippo-don e oon galle. Ko 6e ndokki on fuu jaamon, njaron, sabi golloowo ana haandi e njo6di mum. Pati ngadee naata-yalta e ley galleeji. ⁸ Ngeenndi fuu ndi naatu-don, so on nja66aama, ko ngaddane-don fuu jaamon. ⁹ Cellinon jaw6e 6e taw-don don fuu, mbiyon yim6e ngeenndi ndii: «Laamu Laamdo battiima on.» ¹⁰ Ngeenndi fuu ndi naatu-don, so on nja66aaka e mum, njalton e mbeddaaji mum, mbiyon: ¹¹ «Min pidfdii e mon fay colla ngeenndi mon takkinooka e koyde amen. Kaa dum e taweede, anndee Laamu Laamdo battiima.» ¹² Mid0 haalana on: jaannde darngal, jukkungo ndiin ngeenndi buran ngo Sodooma* ngoo naawde.

¹³ Bone woodanii ma, aan Korasin! Bone woodanii ma, aan Baytisayda! Sabi so kaayde gadanoode e ley mon dee ngadanooma Tirus e Sidon, nden, hodu6e ton 6ee tuubanno law, tawete 6e 6oornike licce caakuuji, 6e njoodike e ndoondi, faa 6e kollita tuubugol ma66e. ¹⁴ Saabe dum, jaannde darngal, jukkungo mon buran ngo Tirus e Sidon ngoo naawde. ¹⁵ Aan duu Kafarnahum, ada miila a toownete faa dow kammu naa? A leydfinte faa keedaa ley maay6e.

¹⁶ O haalani taalibaa6e makko kasen:

—Kettindaniido on fuu, miin hettindanii. Calaniido on fuu, miin salanii. Calaniido kam fuu, salanike neldo kam oo duu.

¹⁷ Capande njeddon e didon 6ee ngartidi e seyo, mbii:

—Kalfaado, fay seydaani'en 6ee downtanike min saabe innde maa.

¹⁸ O wii 6e:

—Mi yii Ibiliisa ana iwa dow kammu, ana saamira no suraango nii. ¹⁹ Mi hokkii on baawde yaa6ude bolle e jahe, mi hokkii on jaalaade konnee fuu. Fay huunde torrataa on abada. ²⁰ Kaa noo, pati ceyoree ko seydaani'en downtanii on koo. Ceyoree ko inde mon mbinndaa dow kammu koo.

Haala seyo Iisaa

²¹ Oon wakkati fuu, Ruuhu Ceniido hebbini Iisaa seyo. Iisaa wii:

—Baabiraado jom kammu e leydi, mi yettii ma, sabi a suudii dee kulle hakkilantee6e e anndu6e, bannginan-daa dum cukaloy. Jaati, Baabiraado, hono non worri, sabi dum wel

* **10:12** Sodooma yo ngootiri e geelle didi de Laamdo halki saabe heewgol majje luutti. Yeew Puddoode 19.1-29

maa. ²² Baabiraado am tummbii huunde fuu e junngo am. Fay gooto anndaa Bajjo oo so wanaa Baabiraado, fay gooto anndaa Baabiraado oo so wanaa Bajjo oo, kaɗum e mo Bajjo oo muuyi bannginande dum fuu.

²³ Caggal dum, Iisaa yeecitii taalibaaɓe ɓee, gunndii dum'en, wii:

—Gite jiyooje ko njiyaton koo, mbelii hoore! ²⁴ Sabi mido wiya on: annabaaɓe heewɓe e kaanankooɓe heewɓe njidiino yiide ko njiyaton koo, njiyaali, njidiino nande ko nanaton koo, nanaali.

Banndol haala Samariyanke moyyo

²⁵ Non, jannginoowo Sariya gooto immii faa hora mo, wii:

—Moobbo, hono kaan-mi wadude faa mi heɓa nguurndam nduumiidam?

²⁶ Iisaa jaabii mo, wii:

—Kodum winndii e Sariya? Kodum njanngu-daa ton?

²⁷ Jannginoowo Sariya oo jaabii, wii:

—Yidir Laamdo Joomiraado maa ɓernde maa fuu e yonki maa fuu e semmbe maa fuu e hakkille maa fuu. Njidiraa tanaa maa no njidir-daa hoore maa nii.†

²⁸ Iisaa wii mo:

—Jaabu maa moyyii. So a wadii non, a heɓan nguurndam dam!

²⁹ Kaa jannginoowo Sariya oo ana yidi heedude e goonga, wii mo:

—Homo woni tanaa am?

³⁰ Iisaa jaabii mo, wii:

—Nannde wootere gorke gooto iwi Urusaliima, ana fa'i Yeriko. E ley yaadu makko nduu, o hawri e yanoobe, ɓe ɓoli mo, ɓe pii mo faa ɓe njoppi mo wanaa guurdo mo wanaa maaydo. ³¹ Forri e jottinoowo sadaka gooto ana warannoo e laawol ngol. Nde o yiinoo janaado oo ana lelii ndee, o woorti dum, o yaɓɓii. ³² Lewinke‡ gooto, kaɗum duu wari tawi mo don, yii mo, woorti mo, yaɓɓii. ³³ Samariyanke dawdo wari e makko, yii mo, yurminaa, ³⁴ ɓadii mo, sawriri barme makko nebam e peguujam, fili hen licce. Caggal dum, o waddini dum daaba makko, o naɓi dum e jippunde hoɓɓe, o hinnii dum. ³⁵ Janngo mum, o itti buudi cardi didi, o hokki njaatigi mum oo, o wii dum: «Hinna mo. So almusadda makko burii dum, so mi wartii, mi tottete.»

³⁶ Nde Iisaa tilii banndol ngol ndee, wii:

—E miilo maa, homo e taton ɓee laatii tanaa janaado oo?

³⁷ Jannginoowo Sariya oo jaabii, wii:

—Jurmiido mo oo.

Iisaa wii mo:

—Aan duu, yaa, wadoy hono non!

No Iisaa jippanorii Marta e Mariyama

³⁸ E laawol maɓɓe ngol, Iisaa fanj ngeenndi ngootiri, debbo biyeteedo Marta jippini mo. ³⁹ Marta ana jogii mijiraado biyeteedo Mariyama. Oon ana joodii sera koyde Iisaa, ana nana haala mum. ⁴⁰ Kaa Marta, no golleeji dii keewiri nii tan woni e hakkille mum, wari, wii:

—Moobbo, a hillaaka ko mijam oo daldi kam golle oo koo naa? Wii mo o immoo, o walla kam!

⁴¹ Moobbo oo jaabii mo, wii:

—Marta, Marta, ada tampina hoore maa kulle keewde, ada jiiɓa hakkille maa. ⁴² Kaa huunde wootere tan woni ko neddo hasindini e mum. Mariyama subike ko moyyi koo, o teetataake dum duu.

† **10:27** Fillitagol Tawreeta 6.5, Lewinkooɓe 19.18   ‡ **10:32** Yimɓe leɗol Lewi ngonnoo humaniibe golle dewal Laamdo gila e jamaanu Muusaa.

11

No Iisaa jannginiri taalibaaɓe mum no duwortee

¹ Nannde wootere, Iisaa ana wada duwaawu e nokku gooto. Nde o tilinoo ndee, gooto e taalibaaɓe makko ɓee wii mo:

—Moobbo, janngin min no min nduwortoo, hono no Yaayaa jannginiri taalibaaɓe mum nii.

² O wii ɓe:

—So odon nduwoo, nii mbiyaton:

Baabiraado,

yo innde maa teddine.

Yo Laamu maa war.

³ Hokku min nannde fuu jaamdu heyooru min.

⁴ Yaafa min luutti amen,

sabi miden njaafoo toɗɗube min fuu.

Pati accu min ceytee.

⁵ O wii ɓe kasen:

—So gooto mon yehii to gido mum hejjere jemma, wii dum: «Gidam, jamlam buuruuje tati, ⁶ mi hebii kodo jooni, mi walaa ko mi holla dum», ⁷ yalla gido maa oo ana jaabe to ley galle too, wiye: «Pati torram, sabi damal ngal cokaangal, sukaaɓe am duu yo leliiɓe, mi waawaa immaade faa mi hokke fay huunde»? ⁸ Mido wiya on: fay so o immaaki o hokkire saabe a gido makko, waajibi mo immoo, mo hokke hakke ko kasindin-daa e mum fuu, kammari ko tekkin-daa jaagunde maa ndee koo. ⁹ Miin, mido wiya on: jaagee, on keɓan, tewtee, on njiitan, calminee gila odon damal galle, on udditante. ¹⁰ Sabi jaagiido fuu, heɓan, tewtudo fuu, yiitan, calmindo fuu, udditante. ¹¹ Homo woni e mon baabiraado mo ɓiyum jaagotoo liingu so hokka dum mboddi? ¹² Naa jaagoo dum ɓoccoonde, hokka dum yaare? ¹³ No mbonir-don fuu, odon ndokka ɓiɓɓe mon kulle lobbe, sako Baabiraado mon gondo dow kammu oo. Jaagiido mo Ruuhu Ceniido fuu, o hokkan dum mo.

No Iisaa fenniri ko happaa koo

¹⁴ Nannde wootere, Iisaa ana ribbana neddo gooto seydaani muumɗinnoodo dum. Nde seydaani oo yalti ndee, muumɗunoodo oo watti haalde. Jamaa oo haaynaa. ¹⁵ Kaa yoga e maɓɓe ana wiya:

—«Beelsebul», hooreejo seydaani'en oo o ribbirta seydaani'en ɓee!

¹⁶ Woɓɓe ndaardi mo taagumansa kaayniido iwoowo dow kammu faa itta koro makko. ¹⁷ Nde wonnoo omo anndi miilooji maɓɓe, o wii ɓe:

—Laamu fuu pecciido ana haɓa e hoore mum, bonan, maadiiji mum fuu ngurjan e leydi. ¹⁸ So Ibiliisa e hoore mum fecciima, hono laamu mum heddortoo? Nde wonnoo on mbii «Beelsebul» ndibbiran-mi seydaani'en ɓee. ¹⁹ So tawii «Beelsebul» ndibbiran-mi seydaani'en, yimɓe mon ɓee nee, homo ndibbirta ɓe? Yimɓe mon ɓee jaati kollata on ngalaa e goonga! ²⁰ Kaa so baawde Laamdo ndibbiran-mi seydaani'en, dum ana holla Laamu Laamdo warii e mon. ²¹ Gorko jom semmbe jogiido kaafaawi, so haybii galle mum, jawdi mum reenoto. ²² Kaa so burdo dum semmbe yanii e mum, jaalike dum, teetan joomum kaafaawi ki fawnoo hoolaare e mum kii, fecca jawdi mum ndii e woɓɓe.

²³ Mo waldaa e am fuu yo gajo am. Mo moobtidataa e am fuu yo caakoowo.

²⁴ So seydaani yaltii e neddo, seydaani oo yiiloyto e nokkuuje joorde, tewta do ɗoottinoo. So mo heɓaali, mo wiyen: «Mido nii wirfitoo galle am mo eggunoo-mi e mum oo.»

²⁵ So mo wirfitike, mo tawan galle oo ana wuuwaa, ana moyyinaa ana paraa faa woodi.

²⁶ Nden, mo wirfitoo, mo waddoya seydaani'en njeddon burɓe mo bonde, ɓe naata e galle oo, ɓe koda e mum. Nii battane oo neddo burdata arannde mum bonde.

²⁷ Nde o haalata dum ndee, debbo gooto ana hakkunde jamaa oo, toowni daande mum, wii:

—Debbo caawdo ma so muynin maa, welii hoore!

²⁸ Non Iisaa jaabii, wii:

—Wel6e hoore dee, nanoo6e konngol Laamdo so njokka ngol 6ee!

No jamaa ndaardiri taagumansa

²⁹ Nde wonnoo jamaa oo ana billondira e makko sanne, o fuddi wiide:

—Yim6e jamaanu jooni yo yim6e bon6e. E6e ndaara holleede taagumansa, kaa 6e kollataake so wanaa taagumansa annabi Yuunusa oo. ³⁰ Sabi no Yuunusa laatanorii Niniwenkoobe taagumansa nii, hono non Bii Neddo oo duu laatanortoo yim6e oo jamaanu taagumansa. ³¹ Nannde darngal, kaananke debbo leydi 6aleeri oo immodoto e yim6e jamaanu jooni 6ee, li6a dum'en. Sabi o iwriino faa hoore leydi, warde hettindaade haalaaji Suleymaana kebbinaadi hakkilantaaku dii. Haya, burdo Suleymaana won doo! ³² Nannde darngal, yim6e Niniwe duu immodoto e yim6e jamaanu jooni 6ee, li6a dum'en. Sabi 6e tuubii gila nde 6e nannoo waaju annabi Yuunusa ndee. Haya, burdo Yuunusa won doo!

Haala fooyre caldi

³³ Iisaa wii kasen:

—Fay gooto hu66ataa lampa so suuda dum naa hippa e mum kaakol. So lampa hu66aama, sinndete, yalla ana yaaynana naatoobe. ³⁴ Gite maa ngoni lampa caldi maa. So gite maa ana moyyi, caldi maa fuu pooyan. Kaa so de moyyaa, caldi maa fuu ni66an. ³⁵ Ndennoo, haybu pati fooyre wonnde e maa ndee ni66a. ³⁶ Sabi so caldi maa fuu keewii fooyre, tawa walaa fuu salndu maa wonndu e nimre, di fuu di pooyniran no lampa fooynirante nii.

No Iisaa feliri Farisa'en e jannginoobe Sariya

³⁷ E ley ko Iisaa waajotoo koo, Farisanke gooto noddi dum bottaari. O nootoyii dum galle mum, o joodii faa o jaama. ³⁸ Farisanke oo haaynaa nde yiinoo o lootaali juude fade makko jaamde.* ³⁹ E ley dum, Iisaa wii mo:

—Onon Farisa'en, odon lawya caggal kore loode e caggal lehooy, tawee nee, berde mon ana caawi nguykaaji e boneeji! ⁴⁰ Jaahili'en! Tama wanaa Tagudo dow oo tagi ley oo duu? ⁴¹ Ittiree sadakaaji mon dii berde laa6ude. Nden, ko heddi koo fuu daganto on.

⁴² Bone yanan e mon, onon Farisa'en. Sabi odon ittana Laamdo jakka naanaa, odon ittana dum jakka danndi e ko tutaton fuu. Kaa odon njeebii fooccitaare, odon njeebii yidude Laamdo. Tawee nee, kajum kaanno-don wadude tawee on njeebaaki ko heddi koo. ⁴³ Bone yanan e mon, onon Farisa'en! Sabi odon njidi joolle lobbe e ley cuudi baajordi, odon njidi salmineede calminaali teddungal e luumooji. ⁴⁴ Bone yanan e mon. Sabi odon nanndi e janaale de ngalaa maande, de yim6e njahata e mum, tawee anndaa.

⁴⁵ Gooto e jannginoobe Sariya jaabii Iisaa, wii:

—Moobbo, no kaalirtaa nii, ada hoyna min minen duu.

⁴⁶ Iisaa jaabii, wii:

—Onon jannginoobe Sariya 6ee duu, bone yanan e mon! Sabi odon ndonndina yim6e donnge teddude, tawee onon e ko'e mon, on memirtaa de fay hoore fedeendu mon.

⁴⁷ Bone yanan e mon, sabi odon maha janaale annabaa6e 6e njaatiraa6e mon mbari 6ee. ⁴⁸ Ndennoo, onon, on ceettiima golle ma66e oo ana weli on. Sabi kam6e, 6e mbarii annabaa6e, onon, odon maha janaale mum'en! ⁴⁹ Dum nee, Laamdo hakkilante oo wii: «Mi neldan 6e annabaa6e e nelaabe, 6e mbara yoga, 6e torra yoga.» ⁵⁰ Dum wadi so yiyam annabaa6e njuppaadam gila e puddoode aduna oo dam, ana yobtee e yim6e oo jamaanu.

* **11:38** Ngol lootugol juude ha66aaki e ittude tuundi, kammari faa joomum fooccitanoo diina wadira.

⁵¹ So goonga dee, mido wiya on: yiyam gila Haabiila faa Jakariyaa baraado hakkunde ittirde sadaka ndee e suudu Laamdo nduu, dum fuu dum yobete e oo jamaanu. ⁵² Bone yanan e mon, onon jannginoobe Sariya! Sabi on teetii cokitirgal anndal, on naataali onon e ko'e mon, kasen duu on kadii naatoobe bee naatude.

⁵³ Nde Iisaa iwi don ndee, dunkee'en Sariya e Farisa'en ana mettaa e mum sanne sanne. Ana lamndoo mo kulle keewde, ⁵⁴ hedde ebe tuufana mo faa be keba e makko haala ka be nannginira mo.

12

Haala kulol Laamdo

¹ Ko foti ujunaaji ujunaaji yimbe kawriti faa ana njaabondira. Nden Iisaa wii taalibaabe mum bee:

—Ndeentee e yuufinirdi Farisa'en, dum woni be naafigi'en. ² Walaa fuu ko suudii ko banngintaake, walaa sirri mo saakataake. ³ Dum saabii huunde fuu ko kaal-don ley nimre nantete ley fooyre. Kasen duu ko ngunndi-don ley cuudi fuu, ooynete dow beneeji.

⁴ Mido haalana on, onon gidiraaabe am: pati kulee waroobe yimbe be ngalaa fuu ko mbaawi caggal majjum bee. ⁵ Mi hollan on mo kaan-don hulde: kulee baroowo neddo baawdo tippaade dum ley jahannama. So goonga dee, mido wiya on: oon kaan-don hulde! ⁶ Tama biiwuuji joy coottataake buudi didi? Laamdo yeggitataa fay gootel e majji. ⁷ Onon, fay lee6i ko'e mon fuu ko limaa faa laabi. Ndennoo, pati kulee, sabi onon buri biiwuuji keewdi teentilaade.

⁸ Mido wiya on: ceettaniido kam hakkunde yimbe fuu, miin Bii Neddo oo duu, mi seettanto dum yeeso malaa'ika'en Laamdo. ⁹ Kaa calaniido kam hakkunde yimbe, salante yeeso malaa'ika'en Laamdo. ¹⁰ Neddo fuu kaaldo ko boni e Bii Neddo, ana waawi yaafeede. Kaa bonkiido Ruuhu Ceniido oo yaafataake. ¹¹ So on nabaama e cuudi baajordi naa yeeso hooree6e naa kaanankoobe, pati mbembe-don ko njaaboto-don, naa ko kaalaton, ¹² sabi Ruuhu Ceniido oo anndinan on oon wakkati fuu ko kaan-don haalde.

Banndol haala arsukunte pamaro hakkille

¹³ Won biido e ley jamaa oo:

—Moobbo, wii mawnam oo hokka kam ngedu am e ndonu amen oo.

¹⁴ Iisaa jaabii mo, wii:

—Hey aan! Homo wadi kam caroowo mon naa peccoowo jawdi mon?

¹⁵ O wii jamaa oo:

—Ndeentee e joote, sabi wanaa jawdi wuurnata neddo fay so tawaa mo arsukunte.

¹⁶ O haalani be banndol, o wii:

—Arsukunte gooto, gese mum moyyunoo faa sanne. ¹⁷ O miilii e hoore makko: «Hono ngadan-mi? Sabi mi walaa fuu do mi moo6ta jamri am ndii. ¹⁸ Eyyoo! Mi wurjinan beembe am dee, mi maha godde burde de manngu, mi moo6ta hen jamri am ndii e ngalu am fuu, ¹⁹ mi wiya hoore am: A hebii ngalu baawdo jogaade ma duubi kuurdi, hankasen fowtu, naamaa, njaraa, mbelto-daa.» ²⁰ Kaa Laamdo wii mo: «Pamaro hakkille! Yonki maa ittete e oo doo jemma. Homo heettata e ko paggiti-daa koo?» ²¹ Nii woni sifa neddo fuu paggitaniido hoore mum jawdi aduna, wanaa galo yeeso Laamdo.

Haala ndaartugol Laamu Laamdo

²² Caggal dum, o wii taalibaabe makko bee:

—Dum saabii so mido wiya on: pati cunlanee e ley nguurndam mon ko naamaton e ko boornoto-don. ²³ Sabi nguurndam buri nguure, terde buri koltal. ²⁴ Yeewee daawle dee: de aawataa, de kettataa, de ngalaa caakuuji, de ngalaa beembe, kaa Laamdo ana jamma de. Onon, oon buri pooli dii teentilaade do woddi! ²⁵ Homo e mon waawi

beydude e balde mum fay palooma gooto kammari sugulla mum? Walaa. ²⁶ Ndennoo, so tawii on mbaawaa wadude fey hono dum e famdude, ko saabii so odon cunjana ko heddi koo? ²⁷ Yeewee piindijji no peertirta. Di tampataa, di mottataa. Haya mido wiya on: Suleymana e ngalu mum fuu paroraaki no gootel e majji nii. ²⁸ Laamdo ana holtina leggiri taweteendi ley ngesa hannde, tippeteendi e yiite janngo, sako onon, onon famdube hoolaare! ²⁹ Pati kiinnee ndaartude jaamdu e yardu, pati mbemembe-don! ³⁰ Sabi dee kulle fuu yimbe aduna tan ndaarata dum. Kaa Baabiraado mon ana anndi odon kasindini e majjum. ³¹ Ko kaan-don wadude dee, ndaartee Laamu Laamdo. Ko heddi koo, on beydante dum.

³² Pati kulee, onon sewre famarde, sabi Baabiraado mon ana seyori hokkude on Laamu oo. ³³ Coottee jawdi mon fuu, cakko-don. Mooyinane ko'e mon danngaaji di mbonataa, njogo-don jawdi ngonndi dow kammu ndi timmataa, ndi gujjo badataako, mooyu duu bonnataa. ³⁴ Sabi do jawdi maa woni fuu, don yonki maa duu woni.

Bannol haala lanndiniibe jabbaade kalfaado mum'en

³⁵ —Kumee, ku66ee lampaaji mon. ³⁶ Laatee hono yimbe lanndinaniibe jabbaade kalfaado mum'en nde wartata kuurtungu, faa udditana dum don e don so salminii. ³⁷ Kaadime'en be kalfaado mum'en tawi daanaaki, mbelii hoore. Mido haalana on goonga: o humoto, o joyyina be faa be jaama, o wara o gollana be. ³⁸ So o wartirii didabere jemma naa so tatabere jemma, be o tawri non bee, mbelii hoore.

³⁹ Paamee dum doo: sinndo jom galle ana anndunoo wakkati mo gujjo warata, yoppataa o naata galle mum. ⁴⁰ Onon duu, lanndinee, sabi Bii Neddo oo waran e wakkati mo on miilaali.

⁴¹ Piyeer wii mo:

—Kalfaado, ngol bannol, minen tan kaaldu-daa naa yimbe fuu?

⁴² Iisaa jaabii, wii:

—Homo woni golloowo koolniido, hakkilante, mo kalfaado mum halfinta maccube mum hokka dum'en nguure mum'en? ⁴³ Oon golloowo mo kalfaado mum warti so tawi ana golla golle mo halfinaa oo, welii hoore. ⁴⁴ Mido haalana on goonga: kalfaado oo halfinan mo jawdi mum fuu. ⁴⁵ Kaa so golloowo oo wii e hoore mum kalfaado mum oo booyii wartaali, hedde ana fiya maccube e horbe, ana jaama ana yara ana sigira, ⁴⁶ nden, kalfaado oo wartiran palooma mo golloowo oo anndaa e wakkati mo o miilaali, jukka mo jukkungo naawngo, watta mo hakkunde be nganaa hoolniibe. ⁴⁷ Golloowo anndudo ko kalfaado mum yidi, mo lanndinaaki fay huunde, mo gollaali ko kalfaado mum yidi, fiyete boggi keewdi. ⁴⁸ Kaa golloowo mo anndaa ko kalfaado mum yidi, so wadii ko fiyata dum, fiyete boggi seeda. Dokkaado ko heewi, lamndete ko heewi. Kalfinaado ko heewi, lamndete ko buri heewde.

No Iisaa laatorii sabaabu ceeraagu yimbe

⁴⁹ —Mi wardii wedaade yiite e leydi ndii. Mido heppi nge hu66aali! ⁵⁰ Won lootogal batisima naawngal ngal lootetee-mi. Mido heppi dum wadaali. ⁵¹ Odon miila jam ngardu-mi e leydi ndii naa? Wanaa! Mido wiya on: seenndude yimbe ngardu-mi. ⁵² Gila jooni yimbe njoyon ley galle gooto ceeran, taton bee kaba e didon bee, didon bee kaba e taton bee. ⁵³ Baabiraado haban e biyum gorko, biddo gorko haban e baaba mum, inniraado haban e biyum debbo, biddo debbo haban e inna mum, debbo bamaado haban e esum debbo.

Haala seenndude mbaadiiji

⁵⁴ Iisaa wii jamaa oo kasen:

—So on njii luurde ana iwra hiirnaange tan, on mbiyan nde to6an. Laatorto hono non duu. ⁵⁵ So henndu 6aleeri wibbii, on mbiyan wulan taw. Hono non laatortoo duu.

⁵⁶ Onon naafigi'en! Odon mbaawi seenndude mbaadi leydi e kammu, ko wadi so on mbaawaa seenndude mbaadi oo doo jamaanu?

⁵⁷ Ko saabii so on mbaawaa anndande ko'e mon ko woni fooccitaare? ⁵⁸ So ada yaada e mo kaabu-daa faa cardoyon, ndaartu rewritinde e makko gila e laawol, pati o nabe to caroowo, so caroowo oo hokke kayboowo kasu, kayboowo kasu oo duu udde. ⁵⁹ Mido haalane: abada a yaltataa, so a yobaali ko ndewete-daa koo faa laaba.

13

Haala tuubugol e halkagol

¹ E oon wakkati, won warbe so kumpiti Iisaa ko hewtii Galilinkooɓe yogaabe. Be mbii Pilaatu* jillondiriino yiyam maɓɓe e yiyam sadakaaji maɓɓe. ² Iisaa jaabii ɓe, wii:

—Odon miila ɓee Galilinkooɓe torraaɓe ɓuri luuttude diina Galilinkooɓe heddiibe ɓee naa? ³ Mido haalana on: wanaa non. Kaa so on tuubaali, on fuu hono non kalkorto-don.

⁴ Naa odon miccadoo sappo e njetton ɓe suudu Silowam toowndu nduu saami e mum'en faa maayi ɓee? Odon miila kambe ɓuri Urusaliima fuu junuubu naa? ⁵ Mido haalana on: wanaa non. Kaa so on tuubaali, on fuu hono non kalkorto-don.

⁶ Caggal dum, o wadani ɓe ngol banndol:

—Neddo gooto tutiino ibbi ley ngesa mum. O wari teɓude ki, kaa o tawaali e makki fay huunde. ⁷ Non o wii golloowo ngesa oo: «Hikka woni duubi tati, hitaande fuu mi waran faa mi teɓa ki, mi tawa ki rimaali. Feyyu ki! So walaa ko ki nafata, ko saabii so eki itta semmbe leydi ndii?» ⁸ Golloowo oo wii mo: «Kalfaado, yoppu ki doo faa mawuuri. Doo e nden, mi gaawtoto foomre makki, mi wada hen birgi. ⁹ Ana moyya ki rima doo e mawuuri. So ki rimaali, peyyaa ki.»

No Iisaa selliniri debbo ley jalaande fowteteende

¹⁰ Wadiino e jalaande fowteteende wootere, Iisaa ana darii ana waajoo ley suudu waajordu wooturu. ¹¹ Debbo gooto mo ladde jawni duubi sappo e jetti ana tawaa don. O turiido tan, o waawaa dartaade fey. ¹² Nde Iisaa yiinoo mo ndee, noddii mo, wii mo:

—Banndam debbo, a dadii e jaw maa oo.

¹³ Iisaa fawi juude mum dow makko, non o dartii cot! Hedde omo yetta Laamdo.

¹⁴ Jaka hooreejo suudu waajordu oo mettaama ko Iisaa sellini neddo ley jalaande fowteteende koo, wii yimbe ɓee:

—Balde jeegom kaande golleede ana ngoodi. E deen balde kaan-don warde sellineede, wanaa e jalaande fowteteende.

¹⁵ Iisaa jaabii mo, wii:

—Naafigi'en! Wanaa homo e mon fuu ana humta nagge mum naa ndakiiwa mum jalaande fowteteende yarnoya dum naa? ¹⁶ Oo debbo taanii Ibarahiima, mo Ibiliisa haɓɓiri duubi sappo e jetti, haanaa humteede jalaande fowteteende naa?

¹⁷ Nde Iisaa haalnoo dum ndee, waybe mum ɓee fuu njaagii faa walaa seese. Kaa jamaa oo fuu ana seyii e dow kaayefiji di o wadata dii.

Banndi haala Laamu Laamdo

¹⁸ Iisaa wii:

—Hono Laamu Laamdo wa'i? Kodum nanndinan-moo-mi? ¹⁹ Laamu Laamdo ana nanndi e ngeeyu buyaage mo neddo ɓami, aawi e sardine mum. Ngeeyu oo fudi, laatii lekki faa pooli ana jiba cuudi e caba mum.

²⁰ O wii kasen:

—Kodum nanndinan-mi e Laamu Laamdo oo? ²¹ Omo nanndi e yuufinirdi ndi debbo ɓami, so jiibi e saawal tati conndi alkama faa ndi fuu ndi yuufi.

Haala damal paadungal

* **13:1** Pilaatu yo hooreejo leydi Yahuudiya.

²² Iisaa ana fa'i Urusaliima, ana faɗa geelle e gure fuu, ana waajoo. ²³ Neddo gooto lamndii mo:

—Moobbo, yimbe seeda tan kisata naa?

O wii be:

²⁴ —Tiinnee naatiron damal paadungal ngal, sabi mido wiya on: heewbe njidan naatude, ndonka. ²⁵ So jom galle oo immiima sokii damal ngal, onon on keedii sella odon calma, odon mbiya: «Kalfaado, udditan min!» o jaaboto on: «Mi anndaa to njeje-don!» ²⁶ Nden, on ndaroto odon mbiya: «Min naamdii e maa, min njardii e maa, a waajike e daalaaje amen.» ²⁷ Mo jaaboto on: «Mi anndaa to njeje-don. Ngoddee kam, onon ooniiibe!» ²⁸ On njiyan Ibarahiima e Isiyaaka e Yaakuuba, kaɗum e annabaabe fuu ley Laamu Laamdo, tawa onon odon mbedaa sella. Nannde nden on mboyan, on neryondiran niiye kammari mimsee mon. ²⁹ Yimbe iwrān funnaange e hiirnaange, saahal e ɓaleeri, njoodoo naamda ley Laamu Laamdo. ³⁰ Nden yoga e caggalaaɓe laatoto ardiibe, yoga e ardiibe laatoto caggalaaɓe.

No Iisaa sunjirani yimbe Urusaliima

³¹ E oon wakkati fuu, yoga e Farisa'en ngari, mbii mo:

—Iw doo, njahaa e laawol maa, sabi Hirudus kaananke oo ana tewta no warde.

³² O wii be:

—Njehee mbiyoyee ndoɓu oo: «Miin, mi ribban laddeji, mi sellinan ɗawbe hannde e janngo. Nalooma tataɓo oo mi timminan golle am fuu. ³³ Kaa ana tilsii mi yaha hannde e janngo e faɓɓi-janngo, sabi annabaajo haanaa maayde so wanaa ley Urusaliima.»

³⁴ Hay yimbe Urusaliima, on mbarii annabaabe, on mbardii nelaaɓe e mon kaaye! Cili kuurɗi njidu-mi hawrintinde ɓiɓɓe mon no cofal hawrintinirta ɓiɓɓe mum ley biifoole mum nii. Kaa on njaɓaali. ³⁵ Dum nee, on daldete e Suudu mon Dewal, ndu laato saabeere. Mido wiya on: on njiyataa kam so wanaa faa wakkati mo mbiyatōn e mum: «Barke woodanii gardoowo e dow innde Joomiraado!»†

14

No Iisaa selliniri gorko uppudo

¹ Wadiino e ley ɗalaande fowteteende wootere, Iisaa ana wonnoo e galle hooreejo Farisa'en gooto faa ɗaama. Tawanooɓe ton ɓee ngattani mo hakkille ² kammari neddo uppudo ana tawanoo don. ³ Iisaa haaldi e jannginooɓe Sariya e Farisa'en, wii:

—Sellinde ɗawdo ley ɗalaande fowteteende, ana dagii naa dagaaki?

⁴ Be fuu, ɓe mbii teen. E oon wakkati, o memi ɗawdo oo, o sellini dum, o yoppiti dum.

⁵ Caggal dum, o wii be:

—Homo e mon ɓiyum naa ngaari mum saamata e ɓunndu waasa yaltinde dum don e don, fay so dum ɗalaande fowteteende?

⁶ Be ndonki jaabaade mo e majjum.

Haala subaade joolle e noddude yimbe

⁷ Nde Iisaa yiinoo noddaaɓe ɓee ana cuɓoo joolle ɓurde teddude ndee, o waajii ɓe, o wii:

⁸ —So a noddama kuurtungu, pati jooda e joonnde ɓurnde teddude. Sabi ɓurdo ma teddude ana waawi warde, ⁹ noddudo on oo wara, wiye: «Hokku oo doo joonnde ndee!» Nden, a yaagoto joodoyaade e joonnde ɓurnde leyɗude ndee. ¹⁰ So a noddama kuurtungu, joodoya caggal, yalla noddudo ma oo ana wara, wiye: «Gido, heettu yeeso gaa!» Nden, dum laatante teddungal yeeso noddaaɓe ɓee fuu. ¹¹ Sabi mawninkiniido fuu, leyɗinte, leyɗinkiniido teddinte.

¹² O wii noddudo mo oo duu:

† 13:35 Jabuura 118.26

—So afa nodda yimbe bottaari naa hiraande, pati noddu gidiraaŋe naa banndiraaŋe naa sakiraaŋe naa taakallemme'en maa tawaaŋe yo arsukunte'en. So 6e noddite, dum laatoo mbarjaari maa. ¹³ So a wadii waliima, noddu misikiina'en e wooyŋe e bonnguuŋe e wumbe. ¹⁴ Nden, a welan hoore, sabi been ngalaa ko njobire, a yobete nannde immital foocitiibe.

Banndol haala waliima

¹⁵ Gooto e jaamoobe 6ee, nde nani haala kaa ndee, wii mo:

—Naamoyoowo ley Laamu Laamdo, welii hoore.

¹⁶ Iisaa wii mo:

—Gorko gooto wadiino waliima, noddi yimbe faa heewi. ¹⁷ Nde jaamdu nduu tilinoo ndee, o neli kaadime makko to yimbe 6ee, wiya: «ngaree, waliima oo lanndinike.» ¹⁸ Be fuu, gooto gooto, 6e puufdi ujaade. Gooto wii: «Mi soodii ngesa, ana tilsi mi yaha mi yiyoya nga, njaafodaa kam.» ¹⁹ Goddo wii: «Mi soodii ga'i demooje sappo e jale sari joy. Mido yidi hornoyde di, njaafodaa kam.» ²⁰ Goddo kasen wii: «Mi jommbaajo, dum saabii so mi hebataa warde.» ²¹ Kaadime oo warti, haaltani dum kalfaado mum. Oon bilaa, wii mo: «Yaa law ley boli e dinngiraaji ngeenndi ndii, noddoyaa misikiina'en e wooyŋe e wumbe e bonnguuŋe.» ²² Kaadime oo warti, wii: «Kalfaado, ko mbii-daa koo fuu wadaama, kaa faa jooni yolannde ana heddi.» ²³ Kalfaado oo wii kaadime oo: «Yaa dow dati jaajudi e paadudi. Mo kebu-daa fuu, ndoolfinaa dum wara naata, yalla suudu am nduu ana huuŋa. ²⁴ Sabi mido wiya on: fay gooto e 6e noddunoo-mi 6ee meedataa jaamdu am.»

No neddo laatortoo taalibbo Iisaa

²⁵ Yimbe heewŋe ana njaada e Iisaa. O yeecitii, o wii 6e:

²⁶ —Gardo e am fuu, sinaa mi burana dum inna mum e baam mum e jom suudu mum e sukaaŋe mum e mijiraabe mum e mawniraabe mum, mi burana dum fay kajum e hoore mum. So wanaa dum, joomum waawaa laataade taalibbo am. ²⁷ Kasen duu, mo bamaali leggal mum bardugal jokka e am fuu, waawaa laataade taalibbo am. ²⁸ So won muuydo e mon mahude suudu toowndu, wanaa joomum joodoto tafon, hiisoo ko hasindini e mum, yeewa so ana jogii ko biltata dum naa? ²⁹ So wanaa dum, so joomum diidii tajjaali, jiido mo fuu jalan mo, ³⁰ wiya: «Yeewee oo neddo diidii, ronkii tajjude.» ³¹ Kasen, so kaananke yehii faa haŋoya e kaananke goddo, o miilataako tafon yalla worŋe ujunaaji sappo ana mbaawi jaŋbaade worŋe ujunaaji noogay faa kaŋa e mum? ³² So mo waawaa jaŋbaade dum, o wadan e mum nelaabe gila yottaaki badaaki, faa jam wada hakkunde maŋbe. ³³ Hono non, fay gooto e mon waawaa laataade taalibbo am so yoppaali ko jogii fuu.

³⁴ Lamdam ana moyyi, kaa so dam noottii lammude, kodum lamminta dam kasen?

³⁵ Walaa fuu do dam waawata naftoreede, wanaa e leydi, wanaa e birgi. Dam tippete sella.

Jom nowru fuu yo nanu.

15

Banndol haala mbaalu majjudo

¹ Duwaane'en e luuttoobe hono mum'en fuu ana badinoo mo faa kettindanoo mo.

² Farisa'en e dunkee'en Sariya ana nurnurta, ana mbiya:

—Oo ana jaŋboo luuttoobe ana jaamda e mum'en!

³ E ley dum, o wadani 6e ngol banndol, o wii:

⁴ —So gooto mon ana jogii baali teemedere, majjiraama mbaalu gooto, wanaa yoppaan capande jeenay e jeenay dii fuu ley ladde tewtoya majjudo oo faa yiita dum naa? ⁵ So o yiitii mo, o towiran dum seyo. ⁶ Nde o warti galle makko fuu, o hawrintinan gidiraaŋe makko e taakallemme'en makko, o wiya dum'en: «Ceyodee e am, sabi mi yiitii mbaalu am majjunoodo oo.» ⁷ Mido haalana on: hono non seyo laatortoo dow kammu so luuttoowo

gooto tuubii. Engo 6uri seyo capande njeenayon e njeenayon fooccitiibe 6e kasindinaa e tuubal.

Banndol haala mbuudu cardi majjudo

⁸—Naa, so debbo ana jogii buudi cardi sappo, majjiraama hen gooto, hu66ataa lampa, wuuwa galle oo, tewtira mbuudu oo hakkille faa yiita dum naa? ⁹ So o yiitii mo, o hawrintinan gidiraabe makko e taakallemme'en makko, o wiya: «Ceyodee e am, sabi mi yiitii mbuudu am majjunoodo oo.» ¹⁰ Mido haalana on: hono non malaa'ika'en Laamdo ceyortoo so luuttoowo gooto tuubii.

Banndol haala biddo kalkiido

¹¹ Iisaa wii kasen:

—Gorko gooto ana joginoo 6ibbe worbe didon. ¹² Mijiraado oo wii baam mum: «Baaba, hokkam ngedu am e jawdi ndii.» Ndennoo, baabiraado oo fecci jawdi mum ndii hakkunde ma66e. ¹³ Wadi balde seeda, mijiraado oo reentini ko jogii fuu, dawi, yehi leydi ngoddundi. Ton o bonniri ngedu makko oo fuu e fijirde. ¹⁴ Nde o timminnoo ndee, yolbere bonnde wadi e ndiin leydi, o fuddi tampude. ¹⁵ O yehi o takkoyii e gorko jeyaado e ndiin leydi. Oon neldi mo gese mum faa mo duranoya dum girooji. ¹⁶ Omo muuyannoo fay naamde naamdu girooji dii, kaa fay gooto hokkaali mo. ¹⁷ Nde hakkille makko wartunoo ndee, o wii hoore makko: «Gollanoobe baabam naamam faa njoppa, miin mido maaya doo yolbere. ¹⁸ Mi immoto, mi hoota galle baabam, mi wiya dum: Baaba, mi toojii Laamdo, mi toojii ma, ¹⁹ mi haanaa fay wiyeede 6iya. Ndennoo, jogoram no gooto e golloobe maa 6ee nii!» ²⁰ Oon wakkati fuu, o immii o fa'i to baabiiko. Baaba oo soynii mo to woddi, 6ernde mum heccidi, dogi maabii mo. ²¹ Biddo oo wii mo: «Baaba, mi toojii Laamdo, mi toojii ma, mi haanaa fay wiyeede 6iya.» ²² Non baaba oo wii golloobe mum: «Njaawnee, ngaddoyee saaya 6urka fuu moyyude boornon mo, ngadanon mo felfelde e fedeendu makko, ngadon pade e koyde makko. ²³ Ngaddon ngaari njarnaandi faa fayi ndii duu, kirson dum faa naamam, mbelto-den. ²⁴ Sabi 6iyam oo, o maaynoodo o wuurtii, o kalkinoodo o hewtaama.» Nii 6e puddi weltaare.

²⁵ E ley dum, biddo hammadiiyo oo iwri gese. Nde o 6adinoo yottaade galle oo ndee, o nani bawdi e dippande. ²⁶ O noddi gooto e golloobe 6ee, o lamndii dum ko ndee dillere woni? ²⁷ Oon wii mo: «Mijna oo warti e jam, baam maa hirsanii mo ngaari payndi ndii.» ²⁸ Nii mawniraado oo tikki, salii naatude galle oo. Baaba oo yalti, suri mo yalla omo naata. ²⁹ O jaabii baabiiko, o wii: «Anni, duubi kuurdi mido gollane, fay nde wootere mi salaaki yamiroore maa. Kaa dum e taweede, abada a hokkaali kam fay damngel faa miin e gidiraabe am, min mbeltooro. ³⁰ Kaa 6iya naamdo jawdi maa fuu e fugaaji so warti oo, a hirsanii dum ngaari payndi ndii.» ³¹ Baabiiko wii mo: «Binngel am, enen ngondi abada, ko njey-mi fuu, aan jey. ³² Ana haani ceyo-den, mbelto-den. Sabi mijna oo, o maaynoodo o wuurtii, o kalkinoodo o hewtaama.»

16

Banndol haala howruujo yoyudo

¹ Iisaa wii taalibaa6e mum 6ee kasen:

—Arsukunte gooto halfiniino howruujo mum jawdi. O haalanaa howruujo oo ana bonna jawdi makko. ² O noddi dum, o wii: «Ko nanu-mi e maa koo, ko woni? War, hiisa ko kalfine-daa koo, sabi hankasen a waawaa halfineede.» ³ Howruujo oo wii e hoore mum: «Hono ngadan-mi? Sabi kalfaado am yoppan kam golle. Mi walaa doole remde, mido yaagoo naagaade. ⁴ Ooho! Mi anndii no ngadan-mi, yalla ana dana jabbiibe kam e ley cuudi mum'en, so mi boortaama.» ⁵ Oon wakkati, o noddiri 6e kalfaado makko rewata 6ee, gooto gooto. O wii arano oo: «Hono foti kalfaado am oo rewete?» ⁶ Oon wii mo: «Bidojajji teemedere nebam ndewetee-mi.» Howruujo oo wii mo: «Bam dewtere

maa pamaale, yaawnu, jooda mbinndaa capande joy.» ⁷ O wii goddo kasen: «Aan nee, hono foti ndewete-daa?» Oon wii mo: «Caakuuji teemedere gawri ndewetee-mi.» O wii oon: «Bam dewtere maa pamaale, mbinndaa caakuuji capande jetti.» ⁸ Kalfaado oo mani howruujo oojiido oo saabe yoyre mum. Sabi yimbe adunankooobe bee buri yimbe jeyaaabe e fooyre Laamdo bee yoyande yimbe hono mum'en. ⁹ Miin, mido wiya on: tewtee gidiraaabe, tewtiree be jawdi aduna yalla so ndi timmii, odon njaabbitee e ley nguurndam nduumiidam.

¹⁰ Iisaa beydi hen, wii:

—Koolniido e kulle pamare, hollan hoolaare e kulle teentiliide. Jammbiido e kulle pamare, jammboto e kulle teentiliide duu. ¹¹ Ndennoo, so on kollaali hoolaare e jawdi adunankoori ndii, homo fuu halfinta on jawdi ngoongaraari ndii? ¹² Kasen duu so on kollaali hoolaare e jawdi jananndi, hono ndokkirte-don ko nje-y-don koo? ¹³ Golloowo fay gooto waawaa gollande halfaaabe didon, sabi naa joomum wajii gooto, yidii keddiido oo, naa nanngondirii e gooto oo, yoppii keddiido oo. On mbaawaa gollidande Laamdo e jawdi.

¹⁴ Farisa'en bee ana kettindoo dum fuu. Nde wonnoo be yi66e kaalisi, e6e njala mo.

¹⁵ O wii be:

—Onon, odon cenna ko'e mon yeeso yimbe, kaa Laamdo ana humpitii berde mon. Sabi ko yimbe teddinta koo, ana harmi to Laamdo.

¹⁶ Sariya oo e annabaaabe ana ngoodunoo faa e jamaanu Yaayaa. Gila e Yaayaa Kabaaru Lobbo haala Laamu Laamdo oo ana bannginee. Gooto fuu ana habanoo naatude e makko. ¹⁷ Timmugol kammu e leydi buri newaade diina ittude tobbere wootere e ley Sariya oo.

¹⁸ Ceerdo jom suudu mum so bami goddo fuu, jeenii. Kasen duu neddo fuu bamdo debbo ceeraado, jeenii.

Bannadol haala arsukunte e Laajaru

¹⁹ —Wadiino e bettaade, gorko arsukunte gooto parortonoodo burmusuuje bodeeje daatude, duuminoodo e neema e weltaare. ²⁰ Gorko uubaado mo walaa fay huunde, biyeteedo Laajaru, ana lelinoo damal galle makko. ²¹ Ana yidunoo jaamde kedde makko, fay dawaadi ana ngarannoo ana mettoo uube makko dee. ²² Misikiino oo maayi, malaa'ika'en nabi dum faa to Ibarahiima. Arsukunte oo maayi kapum duu, iraa, ²³ naati yiite. E ley jukkungo makko ngoo, o hunci gite makko, o soynii Ibarahiima to woddi, Laajaru ana dow koyde mum. ²⁴ O eewnii o wii: «Maamam Ibarahiima, yurmam, nel Laajaru suuwa hoore fedeeendu mum ley ndiyam, yalla ana buumna demngal am. Sabi mi torrike sanne ley ngee yiite.» ²⁵ Kaa Ibarahiima wii: «Binngel am, miccita a hebii neema maa e ley nguurndam maa, Laajaru kaa bone hebii. Jooni, kanko mo heban hinnee, aan torro-daa. ²⁶ Ko buri dum fuu, ngaykaare mawnde woni hakkunde amen e mon. Ndennoo so won yidu6e iwde to mon ngara ga amen, naa iwde ga amen njaha to mon, tawan mbaawaa.» ²⁷ Arsukunte oo wii: «Ndennoo maama, mido jaage, nel Laajaru galle baabam, ²⁸ sabi mi dalii ton mipiraaabe am njoyon wor6e, faa o jeertina be pati be ngara e oo nokku torra.» ²⁹ Kaa Ibarahiima wii mo: «E6e njogii dewtere Muusaa e dewte annabaaabe bee, yo be kettindano den.» ³⁰ O jaabii dum: «Wanaa non, maamam Ibarahiima! Kaa so won iwdo hakkunde maay6e yehi to ma66e, be tuuban.» ³¹ Ibarahiima wii mo: «So be kettindanaaki Muusaa e annabaaabe, fay iwdo e hakkunde maay6e wadataa so be ngoondina.»

17

Haala luuttude e yaafeede

¹ Iisaa wii taalibaaabe mum bee:

—Ko fergitata yimbe faa luutta waasataa hebeede, kaa bone woodanii laatiido sabaabu majjum. ² Haayre teddunde habbee e daande joomum tippee ley geeci buri moyyande dum, diina luuttinde gootel e koy doo cukaloy. ³ Kaybee ko'e mon: so sakiike maa luuttii, jin'aa dum. So tuubii, njaafodaa dum. ⁴ So o toonii ma cili jeddi e ley jalooma gooto, o warti e maa cili jeddi omo tuubane, njaafodaa mo.

Haala goondinal e dowtaare

⁵ Nelaabe bee mbii Moobbo oo:

—Beydan min goondinal.

⁶ Iisaa jaabii, wii:

—So goondinal mon famdiriino no ngeeyu buyaage nii, so on mbiino kii doo lekki ruggitoo, daroyoo ley geeci, ki dowlanto on.

⁷ Homo e mon maccudo mum demoowo naa duroowo mum wartata ladde so wiya dum jaamdu mum annii oon wakkati fuu? ⁸ Walaa! A wiyan mo moyyinane jaamdu, o lanndinoo yalla omo gollane faa jaamaa njaraa. Caggal mum, o jaama kanko duu. Wanaa non worri naa? ⁹ Yalla a yettan maccudo oo saabe wadii ko njamir-daa dum koo? ¹⁰ Onon duu hono non. So on ngadii huunde fuu ko njamire-don, mbiyee: «Min maccoy tan, ko min kaani wadude nii min ngadi.»

No Iisaa selliniri seppaabe sappo

¹¹ Nde Iisaa yahannoo Urusaliima ndee, yaabborii hakkunde leyde Samariya e Galili. ¹² O wari faa o naata ngeenndi ngootiri, non seppaabe sappo worbe peewti mo, ndarii to toowti, ¹³ eewnii, mbii:

—Moobbo Iisaa, yurma min!

¹⁴ Nde o yiinoo be ndee, o wii be:

—Njehee, kolloyee ko'e mon yottinoo be sadaka bee.

E ley yaadu maabe nduu, be cellinaa. ¹⁵ Gooto maabe, nde yiinoo sellii ndee, wirfittii ana yetta Laamdo e daande toownde. ¹⁶ O diccii yeeso Iisaa, o yetti dum. Oon yo Samariyanke. ¹⁷ Iisaa jabbitii, wii:

—Tama wanaa sappo bee fuu cellinaama? Hoto njeenayon bee nee ngoni? ¹⁸ Walaa miildo wirfitaade yetta Laamdo so wanaa janano oo naa?

¹⁹ Caggal dum, o wii gorko oo:

—Imma yaa e laawol maa, sabi goondinal maa danndii ma.

No Laamu Laamdo wardata

²⁰ Nden Farisa'en bee lamndii Iisaa mande Laamu Laamdo oo warata? O jaabii be, o wii:

—No Laamu Laamdo wardata nii, yiyataake. ²¹ Fay gooto waawaa wiide omo nii naa omo naa. Anndee, Laamu Laamdo ana hakkunde mon.

²² Caggal dum, o wii taalibaa be makko bee:

—Wakkati waran mo muuyaton e mum yiide jalaa de Bii Neddo oo, fay so jannde wootere, kaa on njiyataa. ²³ On mbiyete: «Omo too», naa «Omo gaa», pati njehee, pati njokkee be. ²⁴ Sabi no majere fooynirta kammu fuu nii, hono non Bii Neddo laatortoo jannde gartol mum. ²⁵ Kaa ko adii dum, ana tilsii o torree torraaji keewdi, yimbe oo doo jamaanu tippitoo mo. ²⁶ No wa'unoo e wakkati Nuuhu nii, hono non kasen wa'ata e jalaa de Bii Neddo: ²⁷ yimbe ana jaama, ana njara, ana ndewla, ana ndewlee, faa jannde Nuuhu naati laana kaa. Nii ilam tuufaanu dam wari, halkiri be fuu. ²⁸ Wa'an hono no wakkati Luudu nii, yimbe ana jaama, ana njara, ana cooda, ana cootta, ana ndema, ana maha. ²⁹ Kaa nde Luudu yaltunoo Sodooma ndee, Laamdo tomni yiite e sitti, halki be fuu. ³⁰ Hono non jannde banngugol Bii Neddo oo duu wa'ata. ³¹ Jannde nden, mo dum tawi dow bene, tawi kaaki mum ana ley suudu, pati wiya jippanto di. Mo dum tawi gese, pati hoota cuudi. ³² Miccitere jom suudu Luudu oo. ³³ Neddo fuu tewtudo danndude

yonki mum, waasan ki, kaa neddo fuu baasudo ki, danndan ki. ³⁴ Mido haalana on: e oon jemma, yimbe didon leldiibe e daddo wooto, gooto mabbe nabete, goddo oo yoppee. ³⁵ Rewbe didon undooobe, gooto mum'en nabete, goddo oo yoppee. [³⁶ *]

³⁷ Taalibaaabe bee njabbittii, mbii mo:

—Kalfaado, hoto dum wadata?

O wii be:

—Do jiibe ngoni fuu, don dute kawritata.

18

Bannadol haala caroowo oojiido

¹ Iisaa wadani be bannadol faa hollita be ana tilsi be nduumoo e duwaawu, pati be njeeboo. ² O wii:

—Caroowo gooto mo hulataa Laamdo, yaagataako fay gooto, ana wonnoo e ngeenndi ngootiri. ³ Debbo mo gorum maayi ana ley ndiin ngeenndi. Ana warannoo e caroowo oo, wiya: «Walam faa mi hewta goonga hakkunde am e kaado am oo.» ⁴ Caroowo oo deyyinii faa booyi. Kaa sakitii o wii hoore makko: «Fay so taweede mi hulataa Laamdo mi yaagataako fay gooto duu, ⁵ mi wallan debbo oo faa o hewta goonga makko, sabi omo torra kam, yalla omo sukkita noppi am.»

⁶ Caggal dum, Iisaa wii:

—On nanii ko caroowo oojiido oo wii naa? ⁷ Laamdo nee wallataa subaaabe mum wullitotoobe dum jemma e jalooma bee fuu faa be kewta goonga mabbe naa? Mo jaabantaako be law naa? ⁸ Mido haalana on: o wallan be law. Kaa so Bii Neddo waroyii, omo tawa goondinbe mo e leydi ndii naa?

Bannadol haala Farisanke e duwaaje

⁹ Yimbe jogoriibe ko'e mum'en yo fooccitiibe, njataaki wobbe, been o wadani ngol bannadol:

¹⁰ —Worbe didon naati ley Suudu Dewal Mawndu nduu, faa ngada duwaawu. Gooto oo Farisanke, goddo oo duwaaje. ¹¹ Farisanke oo darii ana duworooy ley bernde mum hono nii: «Laamdo, mi yettirii ma ko mi nanndaali e yimbe heddiibe bee, dum woni wuybe e oojiibe e jeenoobe, e ko mi nanndaali e oo doo duwaaje koo. ¹² Mido hoora yontere fuu cili didi, mido itta jakka e huunde fuu ko kebu-mi.» ¹³ Duwaaje oo nee darii to toowti, huli fay tiggitaade kammu, jurginii, ana wiya: «Laamdo yurmam, mi luuttoowo.» ¹⁴ Haya, mido wiya on: oo hooti yo nanngiraado pooccitiido, wanaa oo too. Sabi mawninkiniido fuu leydinte, leydinkiniido fuu toownete.

No Iisaa duwanorii cukaloy

¹⁵ Won waddanbe Iisaa cukaloy keccoy, yalla omo mema koy. Kaa nde taalibaaabe bee njiinoo dum ndee, ndarii ana njahoo e yimbe bee. ¹⁶ Non Iisaa noddi taalibaaabe bee, wii dum'en:

—Accee cukaloy koy ngara e am, pati kaadee koy, sabi wa'uube no makkoy nii bee njejj Laamu Laamdo oo. ¹⁷ Mido haalana on goonga: mo jabiraali Laamu Laamdo oo no cukalel nii fuu, naatataa hen!

No Iisaa e gorko arsukunte ngaddi

¹⁸ Gooto e hooreebe Yahuudiyankooobe lamndii mo, wii:

—Moobbo moyyo, kodum kaan-mi wadude faa mi heba nguurndam nduumiidam?

¹⁹ Iisaa wii mo:

* **17:36** E dereeji booydi dii, yoga ana beyda aaya 36:Worbe didon wonbe e ngesa ngoota, gooto mum'en nabete, goddo oo yoppee.

—Ko saabii so afa noddira kam moyyo? Moyyo walaa so wanaa gooto, oo woni Laamdo. ²⁰ Afa anndi dii doo sariyaaji: «Pati jeenu, pati naadu hoore, pati wujju, pati seeda fenaande, teddin inna maa e baam maa.»*

²¹ Hooreejo oo jaabii mo, wii:

—Midó haybi dum fuu gila e cukaaku am.

²² Nde Iisaa nanunoo dum ndee, wii mo:

—Afa pakoraa huunde wootere: soottu ko njogi-daa koo fuu, ndokkaa kaalisi oo misikiina'en. Nden, a heban jawdi dow kammu. Caggal dum, ngaraa, njokkaa kam.

²³ Kaa nde mo nanunoo dum ndee, mo jirbinii, sabi o arsukunte joldo. ²⁴ Iisaa yeewi mo, wii:

—Hee naatugol arsukunte e Laamu Laamdo ana tiidi! ²⁵ Sabi ya66oraade ngelooba e wuddere mesalal 6uri newaade, diina naatugol arsukunte e Laamu Laamdo.

²⁶ Hettindantoo6e mo 6ee mbii:

—Ndennoo, homo woni kisoowo?

²⁷ Iisaa jaabii:

—Do yim6e dum laatataako, kaa edum laato to Laamdo.

²⁸ Piyeer jab6itii, wii:

—Minen, min njoppii ko min njogii fuu, min njokkii e maa.

²⁹ O wii 6e:

—Midó haalana on goonga: neddo fuu joppirdo galle mum naa jom suudu mum naa sakiraa6e mum naa saaraa6e mum naa sukaa6e mum saabe Laamu Laamdo, ³⁰ heban cowe keewde e oo doo wakkati mo ngon-den e mum jooni, heba nguurndam nduumiidam e wakkati garoyoowo oo duu.

No Iisaa sapporii nde tatabere maayde mum e wuurtugol mum

³¹ Iisaa noddii taalibaa6e mum sappo e didon 6ee, wii dum'en:

—Kettinee, eden nii njabbita Urusaliima. Ko annabaa6e mbinndunoo haala Bii Neddo koo fuu, tabitan. ³² Sabi o wadete e juude heefer6e, 6e njaayra mo, 6e torra mo, 6e tutta e makko, ³³ 6e piya mo dorri, 6e mbara mo. Kaa jalooma tata6o oo, mo wuurtan.

³⁴ Taalibaa6e 6ee paamaali haala kaa. Maanaa makka suudanike 6e, 6e anndaa ko o yidi wiide.

No Iisaa wumtiniri bumdo

³⁵ Nde Iisaa 6adinoo Yeriko ndee, tawi bumdo ana joodii sera laawol ngol, ana garbinoo. ³⁶ Oon maati jamaa ana ya66oo, lamndii ko dum woni? ³⁷ Be mbii mo:

—Iisaa Nasaraatunke oo bettotoo doo.

³⁸ O wulli, o wii:

—Iisaa, taanii Daawuuda, yurmam!

³⁹ Ardii6e 6ee ndarii ana njahoo e makko, ana mbiya o deyy'inoo. Kaa o beydii wullude, omo wiya:

—Taanii Daawuuda, yurmam!

⁴⁰ Iisaa darii yamiri 6e ngadda mo e mum. Nde mo 6adinoo ndee, Iisaa lamndii mo, wii:

⁴¹ —Kodum njid-daa mi wadane?

O wii:

—Moobbo, mi hewta gite am!

⁴² Iisaa wii mo:

—Wumtu, goondinal maa danndii ma.

⁴³ Don e don o wumti, o jokki e mum, omo yetta Laamdo. Nde yim6e 6ee njiinoo dum ndee, ndarii ana njetta Laamdo.

* 18:20 Pergu 20.12-16; Fillitagol Tawreeta 5.16-20

19

No Jakayus goondiniri Iisaa

¹ Iisaa naati Yeriko, ana seeka ngeenndi ndii. ² Gorko biyeteedo Jakayus ana wonnoo ton. O hooreejo duwaane'en, o arsukunte duu. ³ Omo yidunoo yiide Iisaa faa o annda ko woni, kaa o ronkii saabe billondiral, nde wonnoo mo da66o. ⁴ O dogi, o arditii, o njabbi lekki do Iisaa ya66ortoo doo faa o yiya dum. ⁵ Nde Iisaa yottinoo nokku oo ndee, tiggiti, yii mo, wii:

—Jakayus, yaawnu jippa, sabi ana haani mi jippoo galle maa hannde.

⁶ Jakayus yaawni jippii, jabborii mo seyo. ⁷ Yii6e dum 6ee fuu keddii ana njurjurta, ana mbiya:

—O jippanoyike luuttoowo.

⁸ Kaa Jakayus darii yeeso Iisaa, wii:

—Moobbo, mi hokkan feccere jawdi am fuu misikiina'en. So won mo teetu-mi huunde, mi yoban dum cowe nay.

⁹ Iisaa wii mo:

—Hannde, kisindam naatii e oo galle, sabi oo duu yo taanii Ibarahiima! ¹⁰ Sabi Bii Neddo warii tewtude majju6e faa hisina dum'en.

Bannadol haala mutakal

¹¹ Yim6e ana ngondi e hettindaade haala Iisaa, faa o fawi hen bannadol gonngol. Sabi o 6adike Urusaliima, kasen duu yim6e miilii Laamu Laamdo 6anngan jooni temmbu. ¹² O wii:

—Gorko dimo dor yehi leydi ngodfundi faa lamminee, caggal dum, warta. ¹³ O noddi kaadime'en makko sappo, o hokki gooto ma66e fuu mutakal kanje, o wii 6e: «Njaagoree faa mi warta.» ¹⁴ Kaa nde wonnoo yim6e ngeenndi makko njidaa mo, 6e immini nelaabe caggal makko, 6e mbii: «Min njidaa o laamoo min.» ¹⁵ Nde mo lamminaa so mo warti ndee, mo yamiri mo noddanee kaadime'en 6e mo halfini jawdi 6ee, faa mo annda ko gooto ma66e fuu tinorii e jaagu mum oo. ¹⁶ Arano oo wari, wii: «Kalfaado, mutakal maa ngal tinike mutakal sappo.» ¹⁷ O wii dum: «Golle maa gasii sanne kaadime lobbo. Nde wonnoo a hoolnike e ko famdi, mi lamminii ma geelle sappo.» ¹⁸ Didabo oo wari, wii: «Kalfaado, mutakal maa ngal tinike mutakal joy.» ¹⁹ O wii: «Aan duu, mi lamminii ma geelle joy.» ²⁰ Caggal dum, goddo kasen wari, wii: «Kalfaado, annii mutakal maa, mi pibunoodo ngal e fetalaare ²¹ sabi mido hule. Sabi a gorko naadudo, ada 6ama ko a resaali, ada hetta do a aawaali.» ²² O wii dum: «Dara! Haalaaji maa jaati cariran-maa-mi, aan kaadime laaliido. Ada anndi mi gorko naadudo, mi 6aman ko mi resaali, mi hettan do mi aawaali. ²³ Ko saabii so a wadaali jawdi am ndii e ley banki, yalla ana dana ko ke6u-mi hen so mi wartoyii?» ²⁴ Caggal dum, kalfaado oo wii kaadime'en mum 6ee: «Teetee mo mutakal ngal, ndokkon ngal jogiido mutakal sappo oo.» ²⁵ Be mbii mo: «Kalfaado, kanko, omo jogii mutakal sappo.» ²⁶ O wii: «Mido haalana on, jogiido fuu beydante, kaa mo walaa, fay seeda mo jogii oo teetete. ²⁷ Kaa way6e am 6e njidaa mi laamoo dum'en 6ee, ngaddee 6e doo, mbaron 6e yeeso am.»

No Iisaa naatiri Urusaliima

²⁸ Nde Iisaa tilinoo haalde dum ndee, ardi w66e 6ee, njabbi fa'i Urusaliima. ²⁹ Nde o 6adinoo Baytifaaji e Baytaniya hedde waamnde haayre wiyeteende Jaytun, o neli taalibaabe makko didon, ³⁰ o wii 6e:

—Njehee, naatoyee e ngeenndi ngonndi yeeso mon ndii, on tawan mola ndakiiwa nga fay gooto waddaaki abada ana ha66ii. Kumton nga, ngaddon nga doo. ³¹ So won biido on, «Ko saabii so odon kumta nga?» mbiyon dum hono nii: «Moobbo ana haajaa nga.»

³² Nelaabe 6ee njehi, tawri no o wiiri dum'en nii. ³³ E ley humtugol ma66e mola ngaa, jey6e mola ngaa 6ee mbii:

—Ko kumtirton mola ngaa?

³⁴ Be njaabii, 6e mbii:

—Moobbo ana haajaa nga.

³⁵ Nii 6e naɓani Iisaa mola ngaa, 6e njappi e magga saayaaji maɓɓe, o waddii. ³⁶ No o yaarata nii, 6e mbeerti saayaaji maɓɓe dow laawol ngol. ³⁷ Nde o faandii Urusaliima ndee, hedde jipporde waamnde haayre wiyeteende Jaytun, tawi taalibaaɓe 6ee fuu ana keewi seyo, ndarii ana njetta Laamɗo e daande toownde, saabe deental kaayɗe ɗe 6e njiinoo ɗee. ³⁸ E6e mbiya:

—Barke woodanii kaananke gardoowo e dow innde Joomiraado!* Jam dow kammu. Teddeengal woodanii Laamɗo Toowɗo!

³⁹ Yoga e Farisa'en tawaaɓe e jamaa oo 6ee mbii mo:

—Moobbo, haja taalibaaɓe maa 6ee!

⁴⁰ O jaabii 6e, o wii:

—Midɗo haalana on, so kamɓe 6e ndeyyii, kaaye ɗee ngattata wullude!

No Iisaa woyirani Urusaliima

⁴¹ Nde o ɓadiinoo, so o yii ngeenndi ndii ndee, o woyi ndi, ⁴² o wii:

—So aan duu, aɗa anndunoo hannde ko hokkete jam...! Kaa jooni, ɗum suudaama e gite maa. ⁴³ Nalaade ngaran nde wayɓe maa moyyinta cuudɗɗe, pile, ɓille, ⁴⁴ ngurjine, kalke aan e ɓiɓɓe maa fuu. Be njoppataa e maa fay haayre wootere ana fawii dow wonnde, sabi a annditaali wakkati mo Laamɗo wari faabaade ma oo.

No Iisaa ribbiri jaagotoobe ley Suudu Dewal Mawndu

⁴⁵ Caggal ɗum, o naati daalaare Suudu Dewal Mawndu nduu, o darii omo ribba jaagotoobe, ⁴⁶ omo wiya ɗum'en:

—Ana winndii: «Suudu am laatoto rewruɗu Laamɗo»,† kaa onon, on ngadii ndu suudɗe yanooɓe.

⁴⁷ Iisaa ana waajoo nannde fuu ley Suudu Dewal Mawndu nduu. Hooreeɓe yottinoobe sadaka e dunkee'en Sariya e mawɓe leɗol ngol 6ee ana ndaara no masinbinira mo, ⁴⁸ kaa 6e ndonkii hebude laawol, sabi yimɓe 6ee ana ngattani haalaaji makko ɗii hakkille faa sanne.

20

Do yamiroore golle Iisaa iwri

¹ Nannde wootere Iisaa ana janngina yimɓe ley daalaare Suudu Dewal Mawndu nduu. E ley no o jannginirta 6e Kabaaru Lobbo oo nii, mawɓe 6ee e hooreeɓe yottinoobe sadaka e dunkee'en Sariya ngari e makko, ² mbii mo:

—Yamiroore hende ngollirtaa ko ngollataa koo? Homo yamir maa ngollaa ɗum?

³ Iisaa jaabii 6e, wii:

—Miin duu, huunde wootere tan lamndotoo-mi on. Njaabo-ɗon kam ɗum: ⁴ lootogal batisima Yaayaa ngal, to Laamɗo iwri naa to yimɓe?

⁵ Be ndawridi hakkunde maɓɓe, 6e mbii:

—So en mbii to Laamɗo, o wiyan: «Ndenoo ko saabii so on ngoondinaali Yaayaa?»

⁶ Kaa so en mbii «yimɓe», jamaa oo wedoto en kaaye, sabi 6e fuu e6e tayori Yaayaa yo annabaajo.

⁷ Non 6e njaabii 6e anndaa to lootogal batisima Yaayaa iwri. ⁸ Iisaa wii 6e:

—Haya miin duu, mi haalantaa on yamiroore nde ngolliran-mi ko ngollan-mi koo.

Banndol haala remooɓe bonɓe

⁹ Iisaa fuddi haalande yimɓe ngol banndol, wii:

* 19:38 Jabuura 118.26 † 19:46 Esaaya 56.7; Yereimiya 7.11

—Neddo gooto tuti ngesa peguuje, hasiri nga remooɓe, dawɓi. O ɓooyi e dawol makko ngol. ¹⁰ Nde teɓugol yottinoo, o neli golloowo makko to remooɓe ɓee too, ɓe ngaddanoya mo ngedu makko e ɓiɓɓe peguuje dee. Kaa remooɓe ɓee pii nelaado oo, mbirfini dum juude teete. ¹¹ O neli e maɓɓe golloowo goddo, ɓe pii oon duu, ɓe koyni dum, ɓe mbirfini dum juude teete. ¹² O neli kasen golloowo tataɓo, ɓe mbarmini oon, ɓe ndibbi dum. ¹³ E oon wakkati, jom ngesa oo wii: «Hono ngadan-mi? Ooho, mi nelan ɓiyam gorko korsudo oo, yaama ɓe njaagoo mo!» ¹⁴ Kaa nde remooɓe ɓee njiinoo ɓiddo oo ndee, mbiyondiri hakkunde mum'en: «Oo woni donoowo mo, mbaren mo, keddoro-den ngesa ngaa!» ¹⁵ Be mbedii mo to caggal ngesa too, ɓe mbari mo. Jooni nee, hono jom ngesa oo waddata e maɓɓe? ¹⁶ O waran, o halka remooɓe ɓee, o hasira ngesa ngaa woɓɓe.

Nde yimɓe ɓee nannoo dum ndee, mbii:

—Pati hono majjum laato!

¹⁷ Iisaa yeewi ɓe, wii:

—Ndennoo, kodum woni maanaa ko winndii koo:

«Haayre nde mahooɓe ɓee tippitii ndee,

kaɓum laatii haayre ɓurnde fuu teentilaade e maadi ndii?»*

¹⁸ Neddo fuu caamdo e nden haayre, helan. Neddo fuu mo nde saami e mum, noyoto.

¹⁹ Dunkee'en Sariya e hooreeɓe yottinooɓe sadaka paamii banndol ngol e mum'en fewti. Be njidiino nanngude mo don e don, kaa ɓe kulii yimɓe.

Haala yobugol lampo

²⁰ Dunkee'en Sariya e hooreeɓe yottinooɓe sadaka ngattani Iisaa hakkille, neli horooɓe nanndinkiniibe e moyyube, yalla ana keɓa e haala makko laawol, ngada mo e juude goforneer laamiido leydi ndii oo, sara dum. ²¹ Been lamndii mo:

—Moobbo, miden anndi ko kaalataa koo e ko mbaajoto-daa koo yo goonga, miden anndi a ɓurdintaa yimɓe, ada jannginira laawol Laamdo ngol goonga. ²² Minen nee, ana dagoo min ndokka kaananke Roma mawdo oo lampo naa dagaaki?

²³ Nde wonnoo o faamii hiila maɓɓe kaa, o wii ɓe:

²⁴ —Kollee kam mbuudu cardi! Natal homo e innde homo woni doo?

Be mbii:

—Kaananke Roma.

²⁵ Caggal dum, o wii ɓe:

—Ndennoo ndokkee kaananke Roma oo ko jey, ndokkee Laamdo duu ko jey.

²⁶ Be ndonki heɓude laawol e ko mo haalata yeeso yimɓe koo, jaabu makko oo haaynii ɓe, ɓe ndeyyinii.

Haala immitagol maayɓe

²⁷ Yoga e waalde Saduki'en ngari e Iisaa. Kamɓe ngoni fennuɓe immital. Be lamndii mo, ɓe mbii:

²⁸ —Moobbo, Muusaa yamirii en, so neddo ɓamii debbo, maayii, heɓaali ɓiddo, miɓum naa mawnum ɓamta debbo oo, yalla ana heɓana maaydo oo ɓeyngu. ²⁹ Wadiino e ɓettaade rimdaabe njeddon. Arano oo ɓami debbo, maayi, heɓaali ɓiddo. ³⁰ Didabo oo ɓamti debbo oo, maayi, ³¹ tataɓo oo jokki hen. Hono nii njeddon ɓee fuu ɓamiri mo, dalaali ɓiddo. ³² Caggal maɓɓe ɓe fuu, debbo oo duu maayi. ³³ Ndennoo, jannde immital, homo e maɓɓe debbo oo laatotoo jom suudu mum? Sabi ɓe njeddon fuu ɓe ɓamiino mo.

³⁴ Iisaa jaabii ɓe, wii:

—Yimɓe oo jamaanu ana ɓama, ana ɓamee. ³⁵ Kaa haandinaabe e nguurndam jango, kaɓum e immitagol ɓee, ɓamataa, ɓamataake, ³⁶ sabi ɓe mbaawaa maayde kasen. Be laatoto no malaa'ika'en nii, ɓe ɓiɓɓe Laamdo, sabi ɓe immitike e maayde. ³⁷ Kaa ko maayɓe immitoto koo, fay Muusaa sappike dum e ley haala wuutuure. Sabi ton o

* **20:17** Jabuura 118.22

noddiri Joomiraado oo «Laamdo Ibarahiima e Laamdo Isiyaaka e Laamdo Yaakuuba.»†
³⁸ Laamdo yo Laamdo wuurbe, wanaa Laamdo maaybe.‡ Sabi bannal makko yimbe fuu yo wuurbe!

³⁹ Yoga e dunkee'en Sariya mbii:
 —Moobbo, a haalii goonga.

⁴⁰ Caggal dum, be cuusaali lamndaade mo fay huunde.

Kabaaru Almasihu e Daawuuda

⁴¹ Iisaa wii be:

—Hono be mbaawiri wiide Almasihu yo taanii Daawuuda? ⁴² Daawuuda e hoore mum wii e ley dewtere mum Jabuura:

«Joomiraado wii Joomam:

Jooda naamo am,

⁴³ faa mi wada njaabbaa waybe maa.»§

⁴⁴ Daawuuda «Joomam» noddirta mo, ndennoo, hono mo laatortoo taanum tan?

No Iisaa feliri dunkee'en Sariya

⁴⁵ Nde wonnoo yimbe be fuu ana kettindanoo mo, o wii taalibaa be makko be:

⁴⁶ —Ndeentee e dunkee'en Sariya yidube yiiloraade saayaaji mawdi e jowteede ley luumooji, foodantoo be joolle burde teddude e ley cuudi baajordi e ley yanngeeji fuu.

⁴⁷ Ebe teeta cuudi rewbe talka'en be worbe mum'en maayi, ebe njuutina duwaawuuji maabe faa be nanndinkinoo e moyyube. Kambe, jukkungo naawngo burata jippineede e maabe.

21

Haala sadaka burdo moyyude

¹ Iisaa hunci gite, yii arsukunte'en ana ngada sadakaaji mum'en e keesu sadaka oo.

² Mo yii debbo misikiino mo gorum maayi, katum duu ana wada hen buudi didi. ³ E ley dum, o wii:

—Mido haalana on goonga: oo debbo misikiino, ko o wadi e ley keesu oo koo, buri ko be too fuu ngadi hen koo. ⁴ Sabi be fuu, ko bonnantaa be huunde tan be ngadi hen, kaa kanko debbo oo, ko o hasindini e mum o wadi hen, ko o jogii faa o wuurda koo fuu.

Haala taagumansaa ji kollooji timmoode aduna

⁵ Won yoo gaabe ana kaala haala Suudu Dewal Mawndu nduu, no ndu njardiniraa kaaye e kulle cakkaade. Nden Iisaa wii:

⁶ —Ko njiyatoo koo, wakkati waran nde fay haayre wootere heddataako doo ana fawii dow wonnde, fuu wurjinte.

⁷ Be lamndii mo, be mbii:

—Moobbo, humpitin min nde dum wadata. Taagumansa homo hollata wadugol kudde dee fuu?

⁸ O wii:

—Ndeentee pati on yonne. Heewbe ngardan innde am, mbiya: «Miin woni kanko», «Wakkati oo badike». Pati njokkee be. ⁹ So on nanii golowole e murtereeji, pati kulee. Ana tilsi dum wada tafon, kaa dum wanaa timmoode don e don.

¹⁰ O jokki wiide:

—Lepol haban e lepola, laamu haban e laamu, ¹¹ dimmbande leydi mawde e yobereeeji ngadan, nawuuji bondi ngaran e nokkuuje yoo gaaje, kulle kulbiniide e taagumansaa ji mawdi bannan dow kammu. ¹² Kaa gila dum fuu dum wadaali, yimbe nanngan on, torra on cara on ley cuudi baajordi, mbede-don e kasu, nabe-don yeeso kaanankoo be

† 20:37 Pergu 3.6 ‡ 20:38 Gila e jamaanu Muusaa tawi Ibarahiima e Isiyaaka e Yaakuuba maayii gila ko 6ooyi. Ko Laamdo wii yo Laamdo maabe koo, holli ebe nguuri. § 20:43 Jabuura 110.1

e sarooḅe saabe am. ¹³ Dum hokkan on seettanaade kam. ¹⁴ Piḅee anniya e berde mon mbaason lanndinanaade no ndanndirton ko'e mon, ¹⁵ sabi mi hokkan on waawde haala, mi hokkan on hakkilantaaku ko wayḅe mon ḅee fuu mbaawaa salaade naa yeddude. ¹⁶ Saaraaḅe mon e sakiraaḅe mon e koreeji mon e gidiraaḅe mon, kajum'en njambotoo on, mbara yoga e mon. ¹⁷ Yimḅe fuu mbaḅan on saabe am, ¹⁸ kaa fay leembol ko'e mon majjataa. ¹⁹ Muḅal mon ndanndirton yonkiiji mon.

No Urusaliima halkirtee e no Bii Neddo oo wartirta

²⁰—Nde njii-don Urusaliima ana filaa konuuji fuu, anndee helde mum ḅadike. ²¹ Oon wakkati, ḅe dum tawi Yahuudiya fuu, yo ndogu peewa baamle kaaye, ḅe dum tawi e ley ngeenndi ndii fuu, yo njaltu e mayri, tawaaḅe ladde duu, pati naattu ngeenndi ndii. ²² Sabi deen ḅalaade yo ḅalaade yobtagol, faa ko winndii koo fuu tabita. ²³ Bone woodanii haamili'en e muyninooḅe ley deen ḅalaade! Sabi torraaji mawdi njanan e leydi ndii, jukkungo jippoo e lepol ngol. ²⁴ Be camminirte kaafaawi, ḅe nanngēe, ḅe nabee hakkunde heeferḅe. Been ndippan e Urusaliima faa nde wakkati mum'en timmi.

²⁵ Taagumansaaji ngadan e naange e lewru e koode. Kulol wadan e leydi ndii, faa lepi dii fuu mbembee saabe dillere geeci e bempeeje mum. ²⁶ Yimḅe modoto saabe kulol so miilike albalaawu jippotoodo e aduna oo, sabi fay kulle gonde dow kammu dee ndimboto. ²⁷ E oon wakkati, Bii Neddo oo yiyete, ana wara e duule, ana warda baawde e teddeengal manngal. ²⁸ Onon, so dum fuddii wadude, ceyo-don, njoonndoro-don soottiteede mon ḅadike.

Banndol haala ibbe

²⁹ Caggal dum, o haalani ḅe ngol banndol:

—Taykitee ibbe e ledde godde dee fuu. ³⁰ So on njii de mbillitii, oḅon anndi onon e ko'e mon, ndunngu ḅadike. ³¹ Hono non, so on njii deen kulle ana ngada, anndee Laamu Laamdo oo ḅadike. ³² Mido haalana on goonga: oo jamaanu timmataa, tawee kudde dee fuu ngadaali. ³³ Kammu e leydi timman, kaa haalaaji am dii timmataa abada.

Haala jeertanagol gartol Almasiihu

³⁴—Ndeenee ko'e mon pati berde mon metta, so kebbinoro-don yaraawo faa cigiron, so cunḅanon aduna, so ḅannde gartol Almasiihu ndee juhira on ³⁵ no piccal nii. Sabi ende wara dow yimḅe aduna fuu. ³⁶ Ndennoo, njeerto-don wakkati fuu, nduwo-don, yalla oḅon keḅa dadude e deen kulle gadooje fuu, mbaawon daraade yeeso Bii Neddo oo.

³⁷ Nalooma, Iisaa ana waajoo ley Suudu Dewal Mawndu nduu, jemma, o yaltan, o waaloya dow waamnde haayre wiyeteende Jaytun. ³⁸ Yimḅe fuu ana immoo, ana njaha to Suudu Dewal Mawndu too gila beete kecco faa kettindanoo mo.

22

No hooreeḅe ndawriri faa nannga Iisaa

¹ Wakkati iidi mo buuru yuufinaaka biyeteedo Paska oo ḅadike. ² Hooreeḅe yottinooḅe sadaka e dunkee'en Sariya ḅee ana tewta no mbarda Iisaa, kaa eḅe kula yimḅe ḅee.

³ Nden Ibiliisa naati e Yahuuda annditirteedo Isikariyota, jeyaado e sappo e didon ḅee. ⁴ Yahuuda yehi haaldoyi e hooreeḅe yottinooḅe sadaka e haybooḅe Suudu Dewal Mawndu nduu no o wadira Iisaa e juude mum'en. ⁵ Be ceyii, ḅe podani mo ḅe njeenan mo kaalisi. ⁶ O jaḅi, omo fiya dabare no o jambortoo Iisaa tawa yimḅe ḅee kumpitaaki.

Haala lanndinanaade hiraande iidi Paska

⁷ Iidi mo buuru yuufinaaka, nde ḅe mboownoo hirsude jawdi Paska ndee, yottii. ⁸ Nden Iisaa neli Piyeer e Yuhanna, wii dum'en:

—Njehee lanndinaneen en hiraande iidi Paska faa ḅaamen.

⁹ Be lamndii mo:

—Hoto njid-daa min lanndinoyoo nde?

¹⁰ O wii 6e:

—Yeewee, so on naatii ngeenndi ndii, on kawran ton e gorko, ana roondii mbulku ndiyam. Njokkee e makko faa e galle do mo naatata doo, ¹¹ mbiyon jom galle oo: «Moobbo wii suudu hondu jaamdata e taalibaabe mum 6ee hiraande iidi Paska?» ¹² O hollan on sooro manngo paraango, ton lanndinanto-don en dum.

¹³ Be njehi, 6e tawri hono no o wii 6e nii, 6e lanndinii hiraande Paska ndee.

No Iisaa hiirtidorii e taalibaabe mum hiraande iidi Paska

¹⁴ Nde wakkati oo yottinoo ndee, o joodii kanko e sappo e didon 6ee. ¹⁵ O wii 6e:

—Mido yidi jaamdude e mon sanne hiraande Paska ndee, gila mi torraaka. ¹⁶ Sabi mido wiya on: mi hiirtataako nde kasen faa jaannde nde nde tabiti ley Laamu Laamdo.

¹⁷ O 6ami horde, o yetti Laamdo, o wii:

—Nanngée dum, peccee dum e hakkunde mon ¹⁸ sabi mido wiya on: mi yarataa peguujam kasen faa nde Laamu Laamdo waroyi.

¹⁹ Kasen, o 6ami buuru, o yetti Laamdo, o helti, o hokki 6e, o wii:

—Dum yo terde am cakkiraade kammari mon, ngadee dum faa miccito-don kam.

²⁰ Hono non duu, nde 6e tilii hiraande ndee, o 6ami horde peguujam, o hokki 6e, o wii:

—Ndee doo horde woni aadi keyri. Aadi ndii tabintiniraama yiyam am njuppor-toodam saabe mon. ²¹ Kaa jammbootodo kam oo ana jaamda e am e la'al gootal. ²² Waajibi Bii Neddo dalira aduna no fodiranaa nii. Kaa bone woodanii jammbootodo mo oo!

²³ Hedde e6e lamndondira hakkunde ma66e homo e ma66e gollata oo golle.

No Iisaa waynorii taalibaabe mum 6ee

²⁴ Nii taalibaabe 6ee ndarii ana njeddondira hakkunde mum'en homo 6uri teddude.

²⁵ Iisaa wii 6e:

—Kaanankoo6e ana ndonna laamu mum'en dow lepi mum'en. Jom'en doole e ma66e 6ee duu ana njidi noddireede sooninkoo6e. ²⁶ Kaa onon, wanaa non dum laatortoo hakkunde mon. Ko kaan-don laataade dee, 6urdo teddude e mon yo laato hono cukalel, ardiido laato hono golloowo. ²⁷ Homo 6uri teddude, joodiido faa jaama naa battinoowo jaamdu? Wanaa jaamoowo oo naa? Kaa miin, mido wa'i hakkunde mon no battinoowo jaamdu nii.

²⁸ Onon ngoni wondube e am e ley ko koro am ittete koo fuu. ²⁹ Kammari dum, miin duu, mi hokkii on laamu no Baabiraado am hokkiri kam laamu nii, ³⁰ faa jaamden, njarden e la'al am ley laamu am, njoodo-don e dow joodorde kaanankoo6e, caron cuudi baaba Israa'iila sappo e didi dii.

³¹ Simon, Simon, Ibiliisa jaagike faa seda on no alkama sedirtee nii. ³² Kaa mi jaaganike ma pati goondinal maa mursee. Aan, so a wartii e am, ngadaa e sakiraabe maa 6ee semmbe.

³³ Piyeer wii mo:

—Kalfaado, mi lanndinike na6deede e maa kasu e wardeede e maa!

³⁴ Kaa Iisaa wii:

—Piyeer, mido haalane: fade ndontoori jogginde hannde a wiyan a anndaa kam cili tati.

³⁵ O wii 6e kasen:

—Nde nelunoo-mi on rafi dannga e mbasu e pade, won ko jaki on naa?

Be mbii:

—Walaa!

³⁶ O wii 6e:

—Jooni kaa, jogiido dannga 6ama, jogiido mbasu na6ora, mo walaa kaafaawi, sootta saaya mum sooda ngooti. ³⁷ Sabi ana winndii mi hiisodete e bon6e.* Mido wiya on: ana tilsii dum hewtoo kam. Ko cappanaa-mi koo fuu goondan.

* **22:37** Esaaya 53.12

³⁸ Be mbii:
—Kalfaado, kaafaaje didi annii!
O wii be:
—Heyii!

No Iisaa jaagorii Laamdo dow waamnde haayre Jaytun

³⁹ Iisaa yalti, fa'i waamnde haayre wiyeteende Jaytun no o woowiri nii. Taalibaa6e makko 6ee njokki e makko. ⁴⁰ Nde o yottinoo ndee, o wii 6e:

—Nduwee pati on ceyte.

⁴¹ Caggal dum, o toowtiri 6e ko waarata e wedannde haayre, o diccii, omo duwoo, ⁴² omo wiya:

—Baaba, so a muuyii, woddinam ndee horde bone. Kaa pati laatoo sago am, laatoo sago maa aan!

⁴³ Oon wakkati fuu, malaa'ika iwrufo dow kammu 6anngani mo, hokki mo semmbe.

⁴⁴ O ruubi faa walaa seese, o beydii tekkinde duwaawu makko, nguli makko ana to66a e leydi no to66e yiiyam nii. ⁴⁵ Nde o tilii duwaade ndee, o wirfitii e taalibaa6e makko 6ee, o tawi e6e daanii saabe terde baatude. ⁴⁶ O wii 6e:

—Kodum daanoto-don? Immee nduwo-don, pati on ceyte!

No Iisaa nanngiraa

⁴⁷ Omo e haala kaa faa jamaa wari. Biyeteedo Yahuuda, gooto e sappo e didon 6ee, ardii 6e. Yahuuda battitii Iisaa faa buuccoo dum. ⁴⁸ Iisaa wii mo:

—Yahuuda, buccaango njamborto-daa Bii Neddo oo naa?

⁴⁹ Nde wondube e Iisaa 6ee njii ko wadata koo ndee, mbii:

—Kalfaado, min coppa 6e kaafaaje naa?

⁵⁰ Non gooto ma66e soppi golloowo Jottinoowo Sadaka Mawdo tayi nowru mum jaamuru. ⁵¹ Iisaa jaabii, wii:

—Daldee nii!

O memi nowru kaadime oo, o sellini dum. ⁵² Iisaa haalani war6e nanngude dum 6ee, maw6e 6ee e hooree6e yottinoo6e sadaka e hayboo6e Suudu Dewal Mawndu 6ee, wii:

—Ko ngardu-don e kaafaaje e cabbi faa nanngon kam hono mi janoowo? ⁵³ Nannde fuu mido wondunoo e mon ley Suudu Dewal Mawndu nduu, on pawaali e am junngo. Kaa jooni yo wakkati mon, jooni yo wakkati mo nimre laamotoo.

No Piyeer wadi so yankiri Iisaa

⁵⁴ Be nanngi Iisaa, 6e ngusi dum faa ley galle Jottinoowo Sadaka Mawdo. Piyeer jokkitii mo fali daawre hakkunde ma66e. ⁵⁵ Yiite hu66anooma hakkunde daalaare galle oo, Piyeer wari jooddii e joodiibe ton 6ee. ⁵⁶ Kordo gooto yii omo fewti e fooyre ndee, taykitii mo faa gasi, wii:

—Oo duu e makko wondunoo.

⁵⁷ Nii Piyeer yeddi mo, wii:

—Banndam debbo, mi anndaa mo fey.

⁵⁸ Nde 6ooynoo seeda, goddo yii mo, wii:

—Aan duu e ma66e njeye-daa!

Piyeer wii oon:

—Gido, mi jeyaaka e ma66e!

⁵⁹ Faa wadi leer caggal mum, goddo kasen immiini haala kaa, wii:

—Tayoral, kanko duu omo wondunoo e makko, sabi o Galilinke.

⁶⁰ Piyeer jaabii, wii:

—Gido, mi faamataa ko kaalataa koo!

O tilaaki haalde, faa ndontoori joggini. ⁶¹ Nden Iisaa yeecitii, yeewi Piyeer. Non Piyeer miccitii konngol ngol Iisaa haalannoo dum ngol: «Fade ndontoori jogginde

hannde, a wiyan a anndaa kam cili tati.» ⁶² O yalti sella, o darii omo woya faa omo heppiya.

No mawbe diina cariri Iisaa

⁶³ Yimbe nannguɓe Iisaa ɓee ndarii ana njaayra ɗum, ana piya ɗum. ⁶⁴ Be cuddi yeeso makko, ebe lamndoo mo, ebe mbiya:

—Annditin homo fii maa!

⁶⁵ Hedde ebe mbiya mo bihiile bonde.

⁶⁶ Nde weetunoo ndee, waalde Saahiiɓe ndee hawriti, ɗum woni mawbe leɗol ngol e hooreeɓe yottinooɓe sadaka e dunkee'en Sariya. Iisaa waddaa yeeso maɓɓe. ⁶⁷ Be mbii ɗum:

—So aan woni Almasiihu oo, haalan min.

O wii ɓe:

—Fay so mi wii on non, on njaɓataa. ⁶⁸ So mi lamndike on duu, on njaabataako. ⁶⁹ Kaa gila jooni, Bii Neddo oo joodoyto jaamo Laamdo, Jom Baawde oo.

⁷⁰ Be fuu ɓe mbii:

—Ndennoo a Bii Laamdo naa?

O wii ɓe:

—No mbii-ɗon nii.

⁷¹ Be mbii:

—En kaajaaka seedee hankasen, nde wonnoo o haaldii hunduko makko, en fuu en nanii!

23

No Pilaatu lamndorii Iisaa

¹ Caggal ɗum, waalde Saahiiɓe ndee fuu immii, naɓi Iisaa to Pilaatu goforneer oo. ² Be ndarii ebe ngullanoo mo, ebe mbiya:

—Min tawii oo ana jirkita leɗol amen, ana hada ɗum yoɓude kaananke Roma oo lampo, ana wiya hoore mum yo Almasiihu, ɗum woni kaananke.

³ Pilaatu lamndii mo, wii:

—Aan woni kaananke Yahuudiyankoɓe oo naa?

O jaabii, o wii:

—No mbii-ɗaa nii.

⁴ Pilaatu jaɓbitii, wii hooreeɓe yottinooɓe sadaka e jamaa oo fuu:

—Mi yiyaali e makko daliili fuu ko jukkata mo.

⁵ Kaa ɓe cattini e haala maɓɓe faa sanne, ebe mbiya:

—Ko o waajotoo koo ana murtina yimbe ley leydi Yahuudiya fuu, gila Galili to o fuddiri too faa doo.

⁶ Nde Pilaatu nanunoo ɗum ndee, lamndii yalla o Galilinke naa? ⁷ O faami Iisaa e laamu Hirudus iwata, o neldi ɗum Hirudus. Sabi e ley ɗen palaade tawi Hirudus ana Urusaliima. ⁸ Nde Hirudus yii Iisaa ndee, weltii hen sanne, sabi ɓooyii omo yiɗi yiide ɗum saabe ko mo nannoo e mum koo. Kasen duu omo yeloo yiide ɗum ana wada kaayde.

⁹ O lamndii ɗum lamndi keewɗi, kaa Iisaa jaabaaki fay huunde. ¹⁰ Hooreeɓe yottinooɓe sadaka e dunkee'en Sariya ndarii ɗon, ana ngullanoo mo ko mbaawi fuu. ¹¹ Hirudus duu hoyni mo, jaayri mo, kaɗum e sordaasi'en mum, ɓoorni mo saaya lobba, neltiri mo Pilaatu. ¹² Nannde mum Pilaatu e Hirudus laatii gidiraaɓe, arande ɓe honnondirnooɓe.

No Iisaa sariraa yo bareteedo

¹³ Pilaatu noddii hooreeɓe yottinooɓe sadaka e mawbe ɓee e yimbe fuu, ¹⁴ wii ɗum'en:

—On ngaddanii kam oo neddo jirkitoowo yimbe. Mi lamndike mo yeeso mon, kaa ko ngullaniri-ɗon mo koo fuu, mi yiyaali hen daliili ko jukkata mo. ¹⁵ Hirudus duu yiyaali

e makko fay huunde, sabi o neltirii en mo. Anndee, oo gorko wadaali fay huunde ko warata dum. ¹⁶ Ndennoo, mi fiyan mo, mi yoppita mo. [¹⁷*]

¹⁸ Be fuu 6e ngullidi daande wootere, 6e mbii:

—War mo, njoppitanaa min Barabas!

¹⁹ Barabas nee yo uddiranoodo kasu saabe murtere wadunoonde e ngeenndi ndii, e saabe war-hoore. ²⁰ Pilaatu haaldi e ma66e cilol dida6ol dow yidude yoppitinde Iisaa, ²¹ kaa 6e ndarii e6e ngulla, e6e mbiya:

—Tontu mo! Tontu mo e leggal bardugal!

²² Pilaatu wii 6e tata6ol:

—Kodum o wadi ko boni? Mi yiyaali e makko daliili fuu ko haani warde mo! Ndennoo, mi fiyan mo, mi yoppita mo.

²³ Kaa 6e beydii wullude gullaali mawdi, e6e mbiya o tontee. Gullaali ma66e dii njaalii Pilaatu, ²⁴ o fellisi wadande 6e ko 6e jaagii koo. ²⁵ O yoppitani 6e mo 6e jaagii yoppitee oo, oon yo uddiranoodo kasu saabe murtere e war-hoore. Kaa Iisaa, o wadi dum e juude ma66e, faa 6e ngada dum ko weli 6e.

No Iisaa tontiraa dow leggal bardugal

²⁶ Nde 6e nabata mo ndee, 6e nanngi gorko Sireenanke biyeteedo Simon, iwru6o ley ladde. Be mbakkini dum leggal bardugal ngal faa jokka e caggal Iisaa. ²⁷ Yim6e heew6e njokki hen. Rew6e duu ana hakkunde ma66e, ana mboya no dum foti mettude dum'en. ²⁸ Iisaa yeecitii rew6e 6ee, wii dum'en:

—Rew6e Urusaliima, pati mboyee kam, mboyee ko'e mon e 6i66e mon! ²⁹ Sabi jalaade ngaran nde yim6e mbiyata: «Rew6e rimar6e e deedi di caawaali abada e endi di muyninaali, mbelii hoore!» ³⁰ Nden, yim6e mbiyan baamle kaaye caama dow mum'en, mbiya tule cudda dum'en. ³¹ Sabi so 6e ngadii nii gila ca6al ngal keccal, hono laatotoo so ngal yoorii?

³² Be nabidi e Iisaa yim6e didon yanoo6e. Been duu yo waretee6e. ³³ Nde 6e njottinoo nokku biyeteedo Laalagal Hoore ndee, 6e tonti mo e leggal bardugal, kanko e yanoo6e didon 6ee, gooto jaamo makko, goddo oo nano makko. ³⁴ O wii:

—Baaba, yaafa 6e sabi 6e anndaa ko 6e ngadata.

Nii 6e pecciri kaddule makko urwa. ³⁵ Yim6e ndarii don ana yeewa. Hooree6e 6ee duu ndarii ana njaayra mo, ana mbiya:

—O biltii wo66e, o bilta hoore makko so o Almasiihu, Cu6aado Laamdo oo!

³⁶ Sordaasi'en 6ee duu njaayri mo, ngaddani mo biineegiri, ³⁷ ana mbiya:

—So aan woni kaananke Yahuudiyankoo6e oo, biltu hoore maa!

³⁸ Tawi ana winndii e tiimde hoore makko: OO YO KAAANANKE YAHUUDIYANKOO6E.

³⁹ Gooto e yanoo6e didon tontidaa6e e makko 6ee ana jaaja mo, ana wiya:

—Wanaa aan woni Almasiihu naa? Biltu hoore maa, mbiltaa min minen duu!

⁴⁰ Kaa goddo oo jahii e oo too, wii:

—A hulataa Laamdo naa? Aan e makko fuu, on potu jukkungo. ⁴¹ Enen, en ke6ii ko kaandu-den, jukkeede men yo goonga jaati, sabi ko ngollu-den tan njobete-den. Kaa kanko, o wadaali fay huunde ko dagaaki.

⁴² Caggal dum, o wii:

—Iisaa, miccito-daa kam so a laatitike kaananke.

⁴³ Iisaa wii mo:

—Mid6o haalane goonga: hannde jaati a wondoyan e am ley alijenne.

Haala maayde Iisaa

* **23:17** E dereeji 6ooydi dii, yoga ana beyda aaya 17:Nde wonnoo ana tilsii e Pilaatu iidi Paska fuu yoppitana 6e kasunke gooto.

⁴⁴ Wakkati hakkunde naange, nimre wadi e leydi ndii fuu faa wakkati yamnde tati kiikiide, ⁴⁵ naange niɓɓi, heedoode faliinde ley Suudu Dewal Mawndu ndee seekii, laatii taye didi. ⁴⁶ Iisaa wulli wullaango manngo, wii:

—Baaba, mi tummbii yonki am kii e junngo maa.

O haali dum tan, o dali aduna. ⁴⁷ Nde hooreejo sordaasi'en oo yii ko wadi koo ndee, yetti Laamdo, wii:

—So goonga nii, oo neddo yo poocciido!

⁴⁸ Jamaa garnoodo yeewde oo fuu, nde yiinoo ko wadi koo ndee, wirfitii terde mum ana mbaati. ⁴⁹ Kaa anndube mo bee fuu, ndarii to toowti ana yeewa. Rewbe jokkunooɓe e makko gila leydi Galili bee ana e maɓɓe.

No tew Iisaa wadira e yanaande

⁵⁰⁻⁵¹ Gorko gooto ana jeyaa e waalde Saahiiɓe ndee, ana wiyee Yuusufu. Omo iwa Arimatiya, ngootiri e geelle leydi Yahuudiya. O gorko moyyo, poocciido, omo doomunoo banngugol Laamu Laamdo oo. O tawdaaka e waalde Saahiiɓe ndee haala e golle. ⁵² O yehi to Pilaatu, o ndaardi dum tew Iisaa, ⁵³ o jippini dum leggal bardugal ngal, o fiili dum e kasanke, o watti dum e yanaande asaande ley haayre, do fay gooto meedaali wateede. ⁵⁴ Dum hawri e nannde lanndinal tawi jalaande fowteteende badike fuddude.

⁵⁵ Rewbe wondunooɓe e Iisaa gila Galili bee njokki e Yuusufu, njii yanaande ndee e no o wattiraa ley mayre, ⁵⁶ kooti, moyyinoyi nebameeji uurooji.

Caggal dum, ɓe powti jalaande fowteteende no yamiroore ndee wiiri nii.

24

No Iisaa immintiniraa

¹ Beetee law nannde alan, ɓe pahi to yanaande too, tawi ɓe naborii nebameeji uurooji di ɓe moyyinoo dii. ² Be tawi haayre ndee tallitaama, ittaama e damal yanaande ndee, ³ kaa nde ɓe naatunoo ndee, ɓe tawaali ton tew Iisaa, Moobbo oo. ⁴ E ley no hakkille maɓɓe jirkitorii nii, worɓe didon ndarii yeeso maɓɓe, ana ɓoornii kaddule jalbooje. ⁵ Nii kulol nanngi ɓe, ɓe tuggi tiide maɓɓe e leydi. Oon wakkati worɓe ɓee mbii ɓe:

—Ko saabii so odon tewta guurdo hakkunde maayɓe? ⁶ O walaa doo, o immitike. Miccitee ko o haalannoo on leydi Galili koo ⁷ nde o wii: «Ana tilsi Bii Neddo oo wadee e juude luuttooɓe, tontee e leggal bardugal, immitoo nannde tataɓere.»

⁸ Nii ɓe micciti haala Iisaa kaa. ⁹ Be iwi to yanaande too, ɓe mbirfitii ɓe kaalanoyi dum sappo e go'o ɓee e woɓɓe ɓee fuu. ¹⁰ Been rewbe ngonni: Mariyama mo Magdala e Yowanna e Mariyama inna Yaakuuba. Kamɓe e rewbe wondunooɓe e maɓɓe ɓee kaalani dum nelaarɓe ɓee. ¹¹ Nelaarɓe ɓee njogorii haala maɓɓe kaa yo meere, calii goondinde ɓe, ¹² kaa Piyeer immii, dogani yanaande ndee. Nde o yuurninoo ndee, kasanke oo tan o yii. Caggal dum, o hooti galle maɓɓe, o bemmbaado saabe ko wadi koo.

No Iisaa banngirani taalibaabe mum didon dow laawol Emmayus

¹³ E oon jalooma jaati, didon e taalibaabe ɓee nanngi laawol wuro wiyeteengo Emmayus. Hakkunde ngoon wuro e Urusaliima ana waara e kilooji sappo e go'o. ¹⁴ Eɓe ngaajodoo ko wadi koo fuu. ¹⁵ E ley gaajaate maɓɓe dee eɓe ndokkondira hakkillaaji, nii Iisaa e hoore mum hewtii ɓe, waddi e maɓɓe jaadal. ¹⁶ Kaa heedoode wadaa e gite maɓɓe pati ɓe anndita mo. ¹⁷ O wii ɓe:

—Kodum ngaajoto-don e laawol mon ngol?

Non ɓe ndarii, terde maɓɓe mbaati. ¹⁸ Gooto e maɓɓe biyeteedo Kiliyopas jaabii mo, wii:

—Aan tan gooto woni kodo ley Urusaliima mo anndaa ko wadi e ley jalaade dee koo naa?

¹⁹ O wii ɓe:

—Kodum?

Be mbii mo:

—Ko wadi e Iisaa Nasaraatunke oo koo. O annabaajo, jom baawde ley haala makko e golle makko yeeso Laamdo e yimbe fuu. ²⁰ Kaa hooreebe yottinoobe sadaka e mawbe men ngadi mo e juude laamu yalla omo jukkee jukkungo maayde, tonti mo e leggal bardugal. ²¹ Miden njikkunoo kanko soottitotoo Israa'iila. Hannde woni jalooma tatabo ko dum wadi. ²² Kasen, yoga e rewbe amen kaaynii min. Be njehi to yanaande too beetee law, ²³ be tawaali ton tew makko, be ngarti, be mbii malaa'ika'en bannganii be, mbii omo wuuri. ²⁴ Caggal dum, yoga e wondiibe amen njaaabe to yanaande too bee, tawri no rewbe bee mbiiri nii, kaa kanko e hoore makko, be njiyaali mo.

²⁵ Oon wakkati Iisaa wii be:

—Hey onon famarbe hakkille! Booyii on ngoondinaali haala annabaaabe! ²⁶ Wanaa ana tilsi Almasiihu torree, naata e teddungal mum naa?

²⁷ Nden o fammini be ko Binndi dii fuu kaali haala makko, gila e Tawreeta Muusaa faa e dewte annabaaabe bee.

²⁸ Nde be paandii wuro ngo be immanii ngoo ndee, Iisaa wadi hono o anniyiido bettaade nii. ²⁹ Nii be jaagii mo, be mbii:

—Heddoda e amen, sabi hiirii, jemma warii.

O jokki e maabe, o jippanii be. ³⁰ Nde be njoodinoo ebe paama ndee, o bami buuru, o yetti Laamdo, o helti buuru oo, o hokki be. ³¹ Non gite maabe peerti, be annditi mo. Don e don o iwi e gite maabe. ³² Gooto fuu darii ana wiya goddo:

—Nde o haaldata e men e laawol ngol omo fammina en Binndi dii ndee, wanaa berde men buubii naa?

³³ Don e don, be immii be mbirfitii Urusaliima, be tawtoyi ton sappo e go'o bee e wondiibe mum'en ana kawriti. ³⁴ Been mbii:

—Goonga, Kalfaado men Iisaa wuurtii, o bannganii Simon.

³⁵ Didon bee duu njantanii be ko wadunoo e laawol mum'en, e no annditiri mo nde o helti buuru ndee.

No Iisaa banngirani taalibaabe mum sappo e go'o bee

³⁶ Be tilaaki haalde, faa Iisaa e hoore mum darii hakkunde maabe, wii be:

—Onon e jam!

³⁷ Be kuli, be demyii, be miili ko be njii koo yo mbeelu. ³⁸ Non o wii be:

—Ko hulbini on? Ko saabii so odon miila dii miilooji e berde mon? ³⁹ Yeewee juude am e koyde am, dum miin jaati. Memee kam, yeewon. Sabi mbeelu walaa tew, walaa gi'e no am nii.

⁴⁰ Nde o haalata dum ndee, o holli be juude makko e koyde makko. ⁴¹ Nde wonnoo be ndonkii goondinde saabe seyo e kaayde, o wii be:

—Odon njogii doo ko paametee naa?

⁴² Be ngaddani mo tayre liingu cahaado, ⁴³ o nanngi nde, o paami yeeso maabe.

⁴⁴ Caggal dum, o wii be:

—Ko Tawreeta Muusaa e dewte annabaaabe e Jabuura cappii e am koo fuu, ana tilsi dum goonda. Dum jaati woni ko kaalannoo-mi on nde ngondunoo-mi e mon ndee.

⁴⁵ Oon wakkati, o udditi hakkillaaji maabe, yalla ebe paama Binndi dii. ⁴⁶ O wii be:

—Ana winndii Almasiihu oo torrete faa maaya, immitoto hakkunde maaybe jalooma tatabo. ⁴⁷ Ana winndii kasen: saabe makko leji dii fuu ooyante faa tuuba, keba yaafaamuya luutti. Dum ana fudda gila Urusaliima. ⁴⁸ Onon ngoni seettotoobe kulle dee! ⁴⁹ Miin, mi neldan on ko Baabiraado am fodi koo fuu. Kaa keddee e ngalluure ndee, faa nde baawde gonde dow dee njippii e mon fuu.

No Iisaa jabbiraa dow kammu

⁵⁰ Iisaa nabi 6e faa hedde Baytaniya, hunci juude, duwanii 6e. ⁵¹ Do o duwantoo 6e doo, o seerti e ma66e, o ɳabbinaa dow kammu. ⁵² Be cujidani mo, caggal dum, 6e mbirfodii Urusaliima e seyo manngo. ⁵³ Wakkati fuu e6e tawee ley Suudu Dewal Mawndu nduu, e6e njetta Laamdo.

Linjiila Iisaa Ngedu Yuhanna

No Konngol Laamdo laatorii neddo

¹ E puddoode biyeteedo Konngol ana woodi. Biyeteedo Konngol oo ana wondi e Laamdo, o Laamdo. ² Omo wondi e Laamdo gila puddoode. ³ E makko Laamdo tagiri huunde fuu. Fay huunde e ko woodi koo, tagaaka so wanaa e makko. ⁴ E makko nguurndam woni, dam nguurndam laatani yimbe fooyre. ⁵ Fooyre ndee ana yaayna ley nimre. Nimre ndee waawaa jifude nde.

⁶ Wadiino e wakkati, Laamdo nelii neddo biyeteedo Yaayaa. ⁷ O seedee gardo haalde haala ndeen fooyre oo, yalla yimbe fuu ana ngoondinira saabe haala makko kaa. ⁸ Wanaa kanko woni fooyre ndee, kaa o seedee gardo haalde haala mayre oo. ⁹ Kayre woni fooyre goongaraare warnde ley aduna faa yaaynana yimbe fuu.

¹⁰ Biyeteedo Konngol oo ana ley aduna, kanko woni tagudo aduna oo, kaa aduna oo annditaali mo. ¹¹ Mo warii e lepol makko, kaa lepol makko jabbaaki mo. ¹² Kaa jabbiibe mo so ngoondini mo bee, o hokkii dum'en baawde laataade biibe Laamdo. ¹³ Been yo rimraabe ko wanaa muuyo terde, ko wanaa muuyo gorko, kambe be rimraabe iwruude to Laamdo.

¹⁴ Konngol ngol laatii neddo. Oon hofidi e meeden, o keewdo hinnee e goonga. Min njii teddeengal makko, teddeengal hono ngal Bajjo hebata e baam mum.

¹⁵ Yaayaa seettanike mo, eewnii, wii:

—Kanko woni mo kaalannoo-mi on haala mum oo, mbii-mi: «Caggal am ardiido kam waran, sabi omo woodi gila mi tagaaka.»

¹⁶ No hinnee makko foti heewde, en fuu en kebii, hinnee dow hinnee. ¹⁷ Saabe Muusaa kebir-den Sariya, kaa hinnee e goonga saabe Iisaa Almasiihu hebiraa. ¹⁸ Fay gooto yiyaali Laamdo abada. Jonnoo, Biddo bajjo gondudo e Baabiraado oo, kapum humpiti en mo.

No Yaayaa waajorii

¹⁹ Yahuudiyankoobe Urusaliima neli Lewinkoo^{e*} e yottinoobe sadaka to Yaayaa lamndoo kapum woni homo. ²⁰ O jaabii be ko selli:

—Miin, mi wanaa Almasiihu.

²¹ Be lamndii mo, be mbii:

—Aan, a homo? A annabi Iliyaasa naa?

O wii:

—Mi wanaa.

Be mbii:

—A Annabaajo oo naa?

O jaabii:

—Mi wanaa!

²² Be mbii mo:

—A homo ndennoo? Haalan min ko min kaaltanoya nelube min bee. Ko njogori-daa hoore maa?

²³ O jaabii, o wii:

—Miin woni «ooynotoode ley ladde jeereende so ana wiya: moyyintinee laawol Joomiraado»,† hono no annabi Esaaya wiiri nii.

²⁴ Nelaabe bee to Farisa'en iwri. ²⁵ Be lamndii mo:

* **1:19** Yimbe lepol Lewi ngonnoo humaniibe golle dewal Laamdo gila e jamaanu Muusaa. † **1:23** Esaaya 40.3

—Ko saabii so ada loota yimbe lootogal batisima, tawi a wanaa Almasiihu a wanaa Iliyaasa a wanaa Annabaajo oo?

²⁶ Yaayaa jaabii 6e, wii:

—Miin, mido batisira ndiyam, kaa won dariido hakkunde mon mo on anndaa.

²⁷ Kanko, o waran caggal am. Miin, mi fotaa fay e humtude boggi pade makko.

²⁸ Dum wadii Baytaniya ootoo banngge maayo Urdun, do Yaayaa batisannoo doo.

²⁹ Janngo mum, Yaayaa yii Iisaa ana wara e mum, wii:

—Anni, njawdiri Laamdo ndoondotoondi luutti aduna. ³⁰ Dum woni ko mbiinoo-mi e makko: «Neddo waran caggal am, ardiido kam, sabi omo woodi gila mi tagaaka.»

³¹ Miin, mi anndaano mo, kaa mi warii mido batisira ndiyam yalla omo banngana Israa'iilankoo6e.

³² Yaayaa seettii, wii:

—Mi yii Ruuhu hono wuugaandu ana jippoo iwde dow kammu faa hodi dow makko.

³³ Miin, mi anndaano mo. Kaa neldo kam mi batisira ndiyam oo, kajum wii kam: «Oon mo njiyataa Ruuhu ana jippoo dow mum oo, kajum woni batisiroowo Ruuhu Ceniido.»

³⁴ Miin, mi yii, mi seettike kanko woni Bii Laamdo.

No Iisaa suborii taalibaa6e mum aranndee6e

³⁵ Janngo mum kasen Yaayaa ana dardii e taalibaa6e mum didon. ³⁶ O yii Iisaa ana bettoo, o wii:

—Anni, njawdiri Laamdo!

³⁷ Taalibaa6e didon 6ee nani ko o haali koo, njokkitii Iisaa. ³⁸ Iisaa yeecitii, yii e6e njokki e mum, wii 6e:

—Kodum tewtaton?

Be njaabii, 6e mbii:

—*Rabbii* (dum woni «Moobbo»), hoto njoodoto-daa?

³⁹ O wii 6e:

—Ngaree yeewee!

Nden 6e ngari, 6e njii do o joodotoo doo. Be ngondi e makko oon jalooma. Dum wadii wakkati kiikiide.

⁴⁰ Andire mijii Simon Piyeer oo yo gooto e didon nan6e haala Yaayaa so njokkitii Iisaa 6ee. ⁴¹ Mawniiko Simon o adii fuu hawrude, o wii dum:

—Min njii Almasiihu.

(Dum woni Cu6aado.)

⁴² O na6i dum to Iisaa. Iisaa yeewi Simon, wii dum:

—Aan, Simon 6ii Yuhanna mbiyete-daa, caggal jooni a innditirte Kefas.

(Kefas e Piyeer fuu gootum. Maanaa majjum yo haayre.)

⁴³ Janngo mum, Iisaa anniyii yaade Galili. O hawri e Filipa, o wii dum:

—Jokkam!

⁴⁴ Filipa ana jeyaa Baytisayda, ngalluure nde Andire e Piyeer fuu njeyaa e mum ndee.

⁴⁵ Filipa hawri e Natanayel, wii dum:

—Min tawii mo haala mum winndaa ley Tawreeta Muusaa e ley dewte annabaa6e oo.

O Iisaa Nasaraatunke 6ii Yuusufu oo.

⁴⁶ Natanayel wii mo:

—Ko moyyi ana waawi iwruude Nasaraatu naa?

Filipa jaabii mo:

—War yeew!

⁴⁷ Iisaa yii Natanayel ana feewi dum, wii:

—Oo yo Israa'iilanke jaati, kutee fuu walaa e makko.

⁴⁸ Natanayel wii mo:

—Hoto anndu-daa kam?

Iisaa jaabii mo, wii:

—Mi yii ma ley ibbi gila Filipa noddaali ma.

⁴⁹ Natanayel jaabii, wii:

—Moobbo, a Bii Laamdo, a kaananke Israa'iila.

⁵⁰ Iisaa jaabii mo, wii:

—Saabe mi wii mi yii ma ley ibbi koo tan ngoondinir-daa naa? A yiyan ko buri dum haaynaade.

⁵¹ Nden o wii Natanayel:

—Midó haalana on goonga: on njiyan kammu ana udditoo, on njiyan malaa'ika'en Laamdo ana nabba ana njippoo dow Bii Neddo.

2

No Iisaa wafiri haaynde ley kuurtungu

¹ Balde didi caggal mum, kuurtungu wadi ley ngalluure wiyeteende Kaana ley leydi Galili. Inna Iisaa ana tawanoo ton. ² Iisaa e taalibaaɓe mum duu noddaama ngara kawra e kuurtungu oo. ³ Nde peguujam maɓɓe timmunoo ndee, inna Iisaa wii:

—Be ngalaa peguujam.

⁴ Iisaa jaabii mo, wii:

—Tama aan haalanta kam ko kaan-mi wafude? Wakkati am yonaali tafon.

⁵ Inniiko wii gollooɓe ɓee:

—Ko o yamiri on fuu, ngadon.

⁶ Kaaye jeegom, asiide faa laatii hono pakaaje mawde do Yahuudiyankooɓe lootete faa laɓɓinee banngal diina, ana ngonnoo ton. Honde fuu ana naanna bulki sappo ndiyam. ⁷ Iisaa wii ɓe:

—Kebbinee pakaaje dee ndiyam.

Be kebbini de faa de keewi. ⁸ O wii ɓe:

—Jooni kaa, jedee nabanee hooreejo kuurtungu oo.

Be nafi. ⁹ Nde hooreejo oo meedunoo ndiyam mbaylitaadam peguujam dam ndee, annditaali to dam ittaa. Kaa gollooɓe jedube ndiyam dam ɓee ana anndi. O noddi jommbaajo gorko oo, ¹⁰ o wii dum:

—Yimɓe fuu peguujam mbeldam mboowi adoraade. Nde yimɓe cigirii, nden dam welaam dam yaretee. Kaa aan, ada resi mbeldam dam faa jooni.

¹¹ Nii Iisaa golliri haaynde mum aranndeere ley ngalluure Kaana ley leydi Galili. O banngini baawde makko, taalibaaɓe makko ɓee ngoondini mo. ¹² Caggal dum, o iwi Kaana, o yehi ngalluure wiyeteende Kafarnahum, kanko e inniiko e mijiraaɓe makko e taalibaaɓe makko. Be paɓɓi ton balde seeda.

No Iisaa ribbiri jaagotooɓe ley Suudu Dewal Mawndu

¹³ Nde iidi Yahuudiyankooɓe biyeteedo Paska oo badinoo ndee, Iisaa nabbitsi Urusali-ima. ¹⁴ O tawi ley daalaare Suudu Dewal Mawndu nduu julaaɓe ga'i e baali e soottooɓe buugaaji, kapum e weccoɓe kaalisi ana njoodii. ¹⁵ O nanngi ɓoggi, o sowi, o ribbi ɓe fuu ɓe njalta Suudu Dewal Mawndu nduu, kamɓe e ga'i maɓɓe e baali maɓɓe. O sankiti kaalisi weccoɓe, o hippa taabe maɓɓe. ¹⁶ O wii soottooɓe buugaaji ɓee:

—Ittee dum doo, pati ngadee suudu Baabiraado am nduu soottirdu.

¹⁷ Taalibaaɓe makko ɓee miccitii ko Binndi dii mbii koo:

«Jilli suudu maa laatanike kam sugulla.»*

¹⁸ Nden hooreeɓe Yahuudiyankooɓe mbii mo:

—Haaynde honde kollataa min ada foti wafude ko ngad-daa koo?

¹⁹ Iisaa jaabii ɓe, wii:

—Ngurjinee Suudu Dewal nduu. So on ngurjinii ndu, on njiyan mido mahitoo ndu ley balde tati.

* 2:17 Jabuura 69.10

²⁰ Be njaabii mo:

—Nduu suudu mahiraama duuḅi capande nay e jeegom. Dee aan, a mahitoto ndu ley balde tati naa?

²¹ Kaa Iisaa hoore mum wappiri suudu nduu. ²² Nde Iisaa wuurtunoo ndee, taalibaabe mum 6ee miccitii o haaliino ḁum. Be ngoondini ko Binndi dii mbii koo e konngol o haalnoo ngol.

²³ Nde Iisaa faḅḅoynoo Urusaliima iidi Paska ndee, heewḅe ngoondini mo saabe njii kaayḁe de o wadii dee. ²⁴ Kaa Iisaa hoolaaki 6e faa hokkita 6e hoore mum, sabi omo anndi 6e fuu. ²⁵ O hasindinaa fay gooto seettanoo mo ko woni e yimḅe, nde wonnoo omo humpitii ko woni e 6ii-aadama.

3

No Iisaa haaldiri e Nikodemus

¹ Won gorko Farisanke biyeteedo Nikodemus, gooto e hooreeḅe Yahuudiyankooḅe.

² Oon gorko yehi to Iisaa jemma, wii ḁum:

—Moobbo, miden anndi a jannginoowo iwruḁo to Laamḁo, sabi fay gooto waawaa wadude hono kaayḁe de ngadataa dee so Laamḁo wondaa e mum.

³ Iisaa jaabii mo, wii:

—Mido haalane goonga: fay gooto waawaa yiide Laamu Laamḁo tawee rimtaaka kasen.

⁴ Nikodemus wii mo:

—Hono mawḁo waawiri rirtireede? Omo waawi naattude e reedu inniiko, o rimtee kasen naa?

⁵ Iisaa jaabii mo:

—Mido haalane goonga: so wanaa neddo rirtiree ndiyam e Ruuhu so heḅa naatude e Laamu Laamḁo. ⁶ Ko 6ii-aadama rimata koo yo 6ii-aadama. Ko Ruuhu oo rimata koo yo ruuhu. ⁷ Pati ḁum haayne saabe mi wii ma kinaa ndimte-ḁon kasen. ⁸ Henndu ana wibba ḁo muuyiri fuu. Ada nana dillere mayru, kaa a anndaa to ndu iwri, a anndaa to ndu yahata. Hono non oon dimraaḁo Ruuhu oo worri.

⁹ Nikodemus wii mo:

—Hono hen ḁum laatortoo?

¹⁰ Iisaa jaabii mo:

—Aan, jannginoowo ley Israa'iila oo fuu, a anndaa ḁum naa? ¹¹ Mido haalane goonga: minen, ko min anndi min kaalata, ko min njii min ceettotoo, kaa onon, on njaḅataa seedaaku amen. ¹² On ngoondinaali nde kaalan-mi on haala kulle leydi ndee. Hono ngoondinirton so mi haalanii on haala kulle dow kammu? ¹³ Fay gooto ḅabbaali dow kammu, so wanaa oon iwruḁo dow kammu oo, ḁum woni Bii Neddo. ¹⁴ Hono no Muusaa toowniri mboddi jakawalle ley ladde jeereende nii, so wanaa Bii Neddo oo duu toowniree hono non, ¹⁵ yalla goondindo mo fuu ana heḅa nguurndam nduumiidam.

¹⁶ Sabi Laamḁo 6amii ana yida aduna oo faa hokkitiri Biyum bajjo, yalla goondindo Bajjo oo fuu ana waasa naatude yiite, heḅa nguurndam nduumiidam.

¹⁷ Laamḁo neliraali Biyum oo e aduna faa Biyum oo saroo aduna oo. Ko mo neliraa dee, faa aduna oo hisira saabe makko. ¹⁸ Goondindo mo fuu sarataake. Mo goondinaali fuu tilike sareede, sabi goondinaali Bii Laamḁo bajjo oo.

¹⁹ Sariya oo annii: fooyre warii e aduna, kaa yimḅe, nimre cubii dow fooyre saabe gollleeji mum'en bondi. ²⁰ Bondo tagu yidaa fooyre, warataa e mayre, hulde pati gollleeji mum bondi 6anngu. ²¹ Kaa goongirante waran e fooyre yalla gollleeji di wadiri saabe Laamḁo dii ana 6annga.

No Yaayaa seettorii kabaaru Iisaa

²² Caggal mum, Iisaa yaadi e taalibaaʼe mum leydi Yahuudiya. O faʼ66idi e maʼ66e ton, omo loota yimʼ6e lootogal batisima. ²³ Yaayaa duu ana batisa to Aynon too bannge Salim, sabi cewle ana keewi ton. Yimʼ6e ana ngara ana mbatisee. ²⁴ Tawi Yaayaa nannganooka tafon.

²⁵ Taalibaaʼe Yaayaa ʼee njeddondiri e Yahuudiyanke haala laaʼ6al. ²⁶ Be njehi to Yaayaa, ʼe mbii ɗum:

—Moobbo, gorko gondunooɗo e maa ootoo bannge maayo Urdun mo ceettani-ɗaa oo, kanko duu omo batisa, yimʼ6e fuu ana njaha to makko.

²⁷ Yaayaa jaabii ʼe, wii:

—Neddo waawaa heʼbude fay huunde so wanaa ko Laamɗo hokki ɗum. ²⁸ Onon e ko'e mon, on seedee'en am mi wii mi wanaa Almasiihu, kaa mido adii mo neleede. ²⁹ Gaddanaado jommbaajo debbo, kaɗum woni jommbaajo gorko. Dammibidiido gorko oo ana darii, ana hettindii. So o nanii daande jommbaajo gorko oo, o seyoto sanne. Nii seyo am ngoo hiʼ66iri. ³⁰ So wanaa kanko o toowa, so miin mi leyɗa.

³¹ Oon iwruɗo dow, kaɗum tiimti yimʼ6e fuu. Iwɗo e leydi yo leydinke. Haalaaji mum duu yo haalaaji leydinkooji. Oon iwruɗo dow kammu, kaɗum tiimti yimʼ6e fuu. ³² Ko o yii e ko o nani o seettotoo, kaa fay gooto jaʼ6ataa seedaaku makko. ³³ Oon jaʼ6udo seedaaku makko, sellinii Laamɗo yo goongirante. ³⁴ Oon mo Laamɗo neli, ko Laamɗo haali haaltata, sabi Laamɗo hokkii mo Ruuhu mo walaa ɗo haadi. ³⁵ Baabiraado oo ana yidi Biɗɗo oo faa wadi huunde fuu e junngo makko. ³⁶ Goondindo Biɗɗo oo, heʼbii nguurndam nduumiidam. Mo goondinaali Biɗɗo oo, heʼ6ataa ɗam, tikkere Laamɗo duu ana woodani ɗum.

4

No Iisaa haaldiri e Samariyanke debbo

¹ Farisa'en nanii wiyaama Iisaa ana loota lootogal batisima ana heʼ6a taalibaaʼe faa buri Yaayaa. ² Tawi Iisaa e hoore mum kaa batisaali fay gooto. Taalibaaʼe makko ʼee tan mbatisannoo. ³ Nde Iisaa nannoo ko haalanoo e mum koo ndee, iwi leydi Yahuudiya, wirfitii leydi Galili, ⁴ kinaa o seeka leydi Samariya. ⁵ O wari e ngalluure Samariya wiyeteende Sikar bannge ngesa nga Yaakuuba hokkunoo ʼiyum Yuusufu ngaa. ⁶ Don ʼunndu Yaakuuba nduu woni. Iisaa joodii daande ʼunndu nduu faa ɗootinoo. Dum forrii e wakkati hakkunde naange. ⁷ Samariyanke debbo wari yoogude. Iisaa wii mo:

—Hokkam ndiyam, mi yara no!

⁸ Tawi taalibaaʼe makko ʼee njehii to ngeenndi too soodoyde ɗaamdu. ⁹ Debbo oo wii Iisaa:

—Haa! Hono aan, Yahuudiyanke, ɗaagorto-ɗaa kam miin, Samariyanke, ndiyam njaraa?

(Sabi Yahuudiyankooʼe e Samariyankooʼe yo harmondirʼe.)

¹⁰ Iisaa jaabii mo:

—Sinndo ada anndunoo no dokke Laamɗo poti e oon biido ma ndokkaa ɗum ndiyam yara oo, a ɗaagotono mo, o hokke ndiyam nguurndam njaraa.

¹¹ Debbo oo wii mo:

—Gido, a walaa cafirgal. ʼunndu nduu ana luggidi. Hoto keʼ6ataa ɗam ndiyam nguurndam? ¹² Aan, ada buri njaatigi amen Yaakuuba dokkudo min ʼunndu nduu oo teddude naa? Kanko e ʼiʼ66e makko e daabaaji makko fuu, ʼe njarii e mayru.

¹³ Iisaa jaabii mo:

—Neddo fuu jardo ɗam ndiyam domdan kasen, ¹⁴ kaa jardo ndiyam ɗam ndokkan-mi ɗum ɗam fuu, domɗataa abada. Sabi ndiyam ndokkan-mi ɗum ɗam laatanto ɗum ndiyam iloojam nguurnoojam ɗum nguurndam nduumiidam.

¹⁵ Debbo oo wii:

—Gido, hokkam ɗam ndiyam pati mi domɗa kasen, sako mi warta yoogude doo kasen.

¹⁶ Iisaa wii mo:

—Yaa noddoy jom suudu maa, ngardon!

¹⁷ Debbo oo jaabii mo:

—Mi walaa jom suudu.

Iisaa wii mo:

—A haalii goonga ko mbii-ɗaa a walaa jom suudu koo. ¹⁸ A ɓamanooma worɓe njoyon. Gorko ngondu-ɗaa jooni oo duu, wanaa jom suudu maa. A haalii goonga.

¹⁹ Debbo oo wii mo:

—Moobbo, laaɓanii kam a annabaajo. ²⁰ Njaatiraaɓe amen ndewii Laamɗo e ndee waamnde haayre, kaa onon Yahuudiyankooɓe, oɗon mbiya to Urusaliima too Laamɗo haani reweede.

²¹ Iisaa wii mo:

—Banndam debbo, jaɓu ko kaalan-an-maa-mi koo: wakkati waran, mo ndewaton Baabiraado tawee wanaa e ndee waamnde haayre, wanaa e Urusaliima. ²² Onon Samariyankooɓe, oɗon ndewa ko on anndaa, kaa minen Yahuudiyankooɓe, ko min anndi min ndewata, sabi kisindam to Yahuudiyankooɓe iwrata. ²³ Wakkati ana wara, mo yottike jaati, nde rewirooɓe Laamɗo goonga ɓee ndewirta ɗum Ruuhu e goonga. Hono ɓee rewooɓe Baabiraado ndaarti. ²⁴ Laamɗo yo Ruuhu. Rewooɓe mo ɓee kinaa ndewirta mo ruuhu e goonga.

²⁵ Debbo oo wii:

—Miɗo anndi Cuɓaado biyeteɗo Almasiihu oo yo garoowo. Nde o warii, o humpitan min kulle fuu.

²⁶ Iisaa wii mo:

—Miin kaaldoowo e maa oo woni kanko.

No Samariyankooɓe heewɓe ngoonɗiniri Iisaa

²⁷ E dow ɗum taalibaaɓe makko ɓee njottii. Ko Iisaa haaldata e debbo oo koo haaynii ɓe, kaa fay gooto e maɓɓe wiyaali ɗum: «Ko ndaartataa? Ko kaaldataa e makko?» ²⁸ Nden debbo oo yoppi mbulku mum ton, wirfitii ngeenndi haalanoyi yimɓe, wii:

²⁹ —Ngaree yeewee gorko kaaltando kam ko ngannoo-mi fuu annii, yalla wanaa kanko woni Almasiihu?

³⁰ Be njehi yeewoyde mo.

³¹ Oon wakkati, taalibaaɓe ɓee ndaardi mo, ana mbiya:

—Moobbo, tiinna jaamu!

³² O jaabii ɓe:

—Miɗo jogii ko mi jaama ko on anndaa.

³³ Taalibaaɓe ɓee ana lamndondira:

—Dum nee, won gaddando mo ko jaamete naa?

³⁴ Iisaa wii ɓe:

—Naamdu am yo waɗude sago nelɗo kam oo e timminde golle makko. ³⁵ Onon, oɗon mbiya: «Faa hannde lebbi nay so kettal wara.» Kaa miin, miɗo wiya on: tippee gite mon, yeewee gese ɗee fuu ɓennidii, ɗe njonii hetteeɗe. ³⁶ Kettudo heɓan ngeenaari, moobtana jamri ndii nguurndam nduumiidam, yalla aawudo e kettudo ana ceyodoo. ³⁷ Dum tabintinta banndol biyoowol: «Gooto ana aawa, godɗo ana hetta.» ³⁸ Mi nelii on kettoyon nga on tampanaali. Wobɓe tampi. Onon, on ndaamitike e tampere maɓɓe.

³⁹ Samariyankooɓe heewɓe ley ndee ngalluure ngoonɗinii Iisaa saabe haala debbo ceettiɗo so wii: «O haaltanii kam ko ngadunoo-mi fuu.» ⁴⁰ Nde Samariyankooɓe ɓee njottinoo Iisaa ndee, ndaardi mo o faɓɓana ɗum'en. O waɗi don balde ɗiɗi. ⁴¹ Yimɓe heewɓe ngoonɗini mo kasen faa ɓuri no arannde nii saabe konngol makko ngol. ⁴² Be mbii debbo oo:

—Jooni, wanaa saabe haalaaji maa ɗii tan min ngoonɗiniri. Ko min ngoonɗiniri ɗee, minen e ko'e amen, min nanii konngol makko, min anndi kanko jaati woni kisinoowo aduna oo.

No Iisaa selliniri bii howruujo kaananke

⁴³ Caggal balde dīdī dee, o iwi ton, o yehi Galili. ⁴⁴ Kanko e hoore makko o seettinokke: «Annabaajo teddintaake e ley suudu baam mum.» ⁴⁵ Nde o yottinoo Galili ndee, Galilinkooɓe njaɓɓorii mo juude dīdī, sabi kamɓe duu ɓe njehiino iidi Urusaliima, ɓe njiino ko o gollunoo ley iidi oo koo.

⁴⁶ Nden Iisaa warti Kaana ley leydi Galili, do mo waylitinnoo ndiyam o wadi dam peguujam doo. Howruujo kaananke mo ɓiyum sellaa ana ley Kafarnahum. ⁴⁷ Nde howruujo oo nannoo Iisaa iwrii Yahuudiya wartii Galili ndee, yehi to Iisaa, ndaardi dum jippoo sellinoya ɓiyiiko kaɓanoowo yonki. ⁴⁸ Iisaa wii mo:

—So on keɓaali finnde, on njiyaali kaayde, on ngoondintaa.

⁴⁹ Howruujo kaananke oo wii mo:

—Moobbo, njehen gila ɓiyam oo maayaali.

⁵⁰ Iisaa wii mo:

—Hootu, ɓiya oo sellii.

Gorko oo goondini ko Iisaa wii dum koo, hooti. ⁵¹ Gollooɓe makko kawriti e makko e laawol, kumpiti mo, mbii:

—Biya oo dadii.

⁵² O lamndii ɓe wakkati homo suka o samtanaa. Be mbii mo:

—Sallifanaa keenen jonte dee njoppiti mo.

⁵³ Baaba suka oo annditi oon wakkati jaati Iisaa wiinoo dum: «Biya oo sellii!» Nii kanko e koreeji makko fuu ɓe ngoondiniri Iisaa. ⁵⁴ Dum woni haaynde didaɓere nde Iisaa gollu kasen leydi Galili nde iwnoo Yahuudiya.

5*No Iisaa selliniri bonnguujo*

¹ Caggal majjum, iidi Yahuudiyankooɓe ana wada. Iisaa ɓabboyi Urusaliima. ² To Urusaliima too, bannge dammbugal biyeteengal Dammbugal Baali ngal, luggal ndiyam ana ton. Engal wiye Baytijata e ibaraninkoore. Dande joy ana pilii ngal. ³ Nawɓe heewɓe ana lelii ley deen dande: wumɓe e wooyɓe e ɓe terde mum'en fuu mbaati. [⁴ *] ⁵ Gorko nawdo duubi capantati e jetti ana wonnoo don. ⁶ Iisaa yii omo lelii, anndi o ɓooydii e naw, lamndii mo:

—Ada yidi sellude naa?

⁷ Nawdo oo jaabii mo, wii:

—Moobbo, mi walaa fay gooto balloowo kam regaade e luggal ngal nde ndiyam dam jirkitike. Do mbiyan-mi mi regike fuu, a tawan won adiido kam jolde.

⁸ Iisaa wii mo:

—Imma, ɓamtu daddo maa, yaa!

⁹ Don e don gorko oo selli, ɓamti daddo mum fudditi yaade.

Dum hawrii e nalaande fowteteende, ¹⁰ saabe majjum hooreeɓe Yahuudiyankooɓe mbii cellinaado oo:

—Hannde yo nalaande fowteteende, dagantaako ma ndoondo-daa daddo maa.

¹¹ O jaabii ɓe:

—Cellindo kam oo, kaɓum wii kam: «Bamtu daddo maa, yaa!»

¹² Be lamndii mo:

—Homo woni oo neddo biido ma ɓamtu daddo maa, yaa?

¹³ Kaa cellinaado oo anndaano mo, sabi Iisaa iwii don sabi yimɓe ana keewnoo e oon nokku. ¹⁴ Caggal dum, Iisaa hawriti e makko ley Suudu Dewal Mawndu nduu, wii mo:

* **5:4** E dereeji ɓooydi dīi, yoga ana ɓeyda aaya 4:E6e ndoomi faa ndiyam dam jirkitoo, sabi malaa'ika Joomiraado ana jippoo e luggal ngal saatu e saatu ana jirkita ndiyam dam. Nawdo adiido fuu regaade e ndiyam dam nde dam jirkitii ndee, sellan ko naw mum oo tawaa fuu.

—Yeew, jooni kaa, a sellii, pati luuttu kasen so ko ɓuri ɗum bonde heɓe.

¹⁵ Gorko oo yehi haalanoyi hooreeɓe Yahuudiyankooɓe ɓee Iisaa woni cellindo ɗum oo.

Kabaaru Baabiraado oo e Bidɗo oo

¹⁶ Nden hooreeɓe Yahuudiyankooɓe puɗɗi torrude Iisaa sabi o wadii ɗum e jalaande fowteteende. ¹⁷ Iisaa wii ɓe:

—Baabiraado am ana golla faa jooni, miin duu, mido golla.

¹⁸ Nden hooreeɓe Yahuudiyankooɓe ɓeydi tewtude warde mo, wanaa saabe ko o bonnii jalaande fowteteende ndee koo tan, ko o wii kasen Laamɗo yo baam makko koo. O fonndii hoore makko e Laamɗo.

¹⁹ Iisaa wii ɓe:

—Mido haalana on goonga: Bidɗo waawaa gollude fay huunde kaɗum tan, kinaa ko yii Baabiraado ana golla. Sabi ko Baabiraado oo gollata koo, ɗum Bidɗo oo duu gollata.

²⁰ Sabi Baabiraado oo ana yidi Bidɗo oo, ana holla ɗum huunde fuu ko gollata. O hollan ɗum golleeji ɓurɗi ɗii ɗoo fuu teentilaade faa kaayne-ɗon. ²¹ Sabi hono no Baabiraado oo immintinirta maayɓe so hokka ɗum'en nguurndam nii, non Bidɗo oo duu hokkirta nguurndam mo muuyi hokkude. ²² Baabiraado oo, kaɗum kaa sarataa fay gooto, o wadii sariya kaa fuu e junngo Bidɗo oo, ²³ yalla yimɓe fuu ana teddinira Bidɗo oo hono no teddiniri Baabiraado oo nii. Nedɗo fuu mo teddinaali Bidɗo oo, teddinaali Baabiraado nelɗo mo oo.

²⁴ Mido haalana on goonga: nando haala am so goondini nelɗo kam oo heɓii nguurndam nduumiidam. Mo sarataake, mo diwii maayde, mo naatii e nguurndam. ²⁵ Mido haalana on goonga: wakkati ana wara, o yottike jaati, wakkati mo maayɓe nanata daande Bii Laamɗo oo. Nanɓe ɓee nguuran. ²⁶ Hono no Baabiraado oo wuuriri e hoore mum nii, hono non o hokkiri Bidɗo oo duu baawɗe wuurirde e hoore mum. ²⁷ O hokkii oon baawɗe sarde, sabi oon yo Bii Nedɗo. ²⁸ Pati ɗum haayno on. Wakkati waran mo maayɓe wonɓe ley janaale fuu nanata daande makko, ²⁹ njalta. Golluɓe golleeji lobbi immitanoo nguurndam, golluɓe golleeji bondi immitanoo sariya. ³⁰ Miin, walaa fuu ko mbaaw-mi gollirde hiini hoore am. Ko nanu-mi koo cariran-mi. Sariya am ana dartii, sabi mi jokkataa sago am, sago nelɗo kam oo njokku-mi.

No Laamɗo seettirantoo Iisaa

³¹ —So mi seettanike hoore am, seedaaku am sellataa. ³² Won godɗo ceettantooɗo kam. Mido anndi seedaaku mo seettantoo kam oo yo goonga. ³³ Onon, on nelii e Yaayaa, o seettike goonga. ³⁴ Miin, mi hasindinaa e seedaaku ɓii-aadama, walaa ko mbiiru-mi seedaaku Yaayaa oo so wanaa faa kison. ³⁵ Yaayaa laatike lampa kuɓɓoowa, njaaynoowa. On njaɓii weltaade wakkati gooto e fooyre makko. ³⁶ Miin, mido jogii seedaaku ɓurɗo mo Yaayaa oo teentilaade: golleeji ɗi Baabiraado yamiri kam mi golla ɗii, kaɗum jaati ceettantoo kam Baabiraado neli kam. ³⁷ Kasen duu, Baabiraado nelɗo kam oo hoore seettantoo kam. Abada on nanaali daande makko, abada on njiyaali mo, ³⁸ haala makko deembilaaki e mon, sabi on ngoondinaali mo o neli oo. ³⁹ Oɗon mbiditoo Binndi ɗii sabi on miilii on keɓan e majji nguurndam nduumiidam. Kanji jaati ceettantoo kam. ⁴⁰ Kaa on njaɓaali warde e am faa keɓon nguurndam.

⁴¹ Wanaa teddeengal yimɓe tewtan-mi. ⁴² Kaa miin, mido anndi on, mido anndi jilli Laamɗo ngalaa e mon. ⁴³ Miin, mi wardii saabe Baabiraado am, on njaɓɓaaki kam. Kaa so godɗo wardii saabe hoore mum, on njaɓɓoto ɗum. ⁴⁴ Oɗon tottondira teddeengal, on tewtataa teddeengal iwrungal to Laamɗo gooto, hono mbaawru-ɗon goondinirde?

⁴⁵ Pati miilee miin wullantoo on to Baabiraado. Muusaa, mo pawu-ɗon jikke mon dow mum oo, kaɗum wullantoo on. ⁴⁶ So nii on ngoondiniino Muusaa, on ngoondinanno kam miin duu, sabi miin o sappinoo e binndi makko. ⁴⁷ Kaa so on ngoondinaali ko o winndi koo, hono ngoondinirton haala am?

6

No Iisaa jamminiri ujunaaji joy gorko

¹ Caggal dum, Iisaa lummbi weendu Galili, wiyeteendu Tiberiyas. ² Jamaa keewdo ana jokki e makko sabi 6e njii kaayde de o wadunoo nde o sellinoo jawbe 6ee ndee. ³ Iisaa njabbi dow waamnde haayre, jooddii ton e taalibaa6e mum. ⁴ Tawi iidi Yahuudiyankoo6e biyeteedo Paska oo badike. ⁵ Iisaa hunci hoore, soynii jamaa keewdo ana fa'i dum. O wii Filipa:

—Hoto coodaten jaamdu ko jamminta 6ee fuu?

⁶ Tawi o biirudo non tan faa o nana ko Filipa jaabotoo, sabi omo anndi ko o faandii gollude. ⁷ Filipa jaabii mo:

—Buruu teemede didi cardi heyataa 6e faa gooto e ma66e fuu he6a hen seeda.

⁸ Taalibbo makko goddo, biyeteedo Andire mijii Simon Piyeer, wii mo:

⁹ —Annii, suka gorko gooto ana jogii buuruuje joy e liddi didi, kodum dum nafirta yim6e heew6e hono 6ee?

¹⁰ Iisaa wii:

—Mbiyee 6e njoodoo!

Nde wonnoo nokku oo ana heewi hudo, 6e njoodii. E6e poti e ujunaaji joy gorko.

¹¹ Iisaa 6ami buuruuje dee, yetti Laamdo, hokki taalibaa6e 6ee. Been ndokki joodii6e 6ee. Hono non liddi dui duu. Goto fuu he6i ko haajaa. ¹² Nde 6e kaarnoo ndee, Iisaa wii taalibaa6e mum:

—Ndeentinee kedde dee pati fay huunde mursee.

¹³ Be kawrini kedde taye buuruuje joy de jaamnoo6e 6ee keddi dee, de kebbini cagiije sappo e didi. ¹⁴ Nde yim6e 6ee njiiinoo haaynde nde Iisaa golli ndee, mbii:

—Kanko jaati woni Annabaajo cappanoodo ana wara e aduna oo.

¹⁵ Nde Iisaa annditinnoo e6e njarroo nanngirde dum junngo 6e ngada dum kaananke ndee, iwi don njabbi dow waamnde haayre kajum tan.

No Iisaa jaariri koyde dow ndiyam

¹⁶ Nde hiirnoo ndee, taalibaa6e Iisaa 6ee ndegii e weendu nduu. ¹⁷ Be naati laana faa 6e lummba, yaade Kafarnahum. Jemma naatii, tawi Iisaa hewtaaki 6e. ¹⁸ Henndu mawndu ana wibba, bempeeje immike. ¹⁹ Be ngurfi laana kaa faa 6e ke6i hono kilooji joy naa jeegom. Nden 6e coynii Iisaa ana warda koyde dow weendu nduu, ana fewti 6e. Be kuli. ²⁰ Iisaa wii 6e:

—Dum miin. Pati kulee!

²¹ Be ndaardi mo o naata laana kaa. Don e don 6e panndi do 6e pa'unoo doo.

²² Janngo mum, jamaa keddinoodo oo too banngwe weendu nduu oo ana anndunoo laana ngoota tan wonnoo ton. Be njii Iisaa naatidaali e taalibaa6e mum laana kaa. Be njii duu taalibaa6e 6ee tan ngonnoo e makka, ndeerti, mbitti. ²³ Laanaaji iwrudi Tiberiyas ngarii banngwe do Iisaa yettunoo Laamdo so 6e jaami buuru doo. ²⁴ Nde jamaa oo yiinoo Iisaa e taalibaa6e mum fuu ngalaa don ndee, naati laanaaji dui, peewti Kafarnahum tewtoyde Iisaa.

No Iisaa wiiri kajum woni jaamdu wurnooru

²⁵ Nde 6e tawnoo Iisaa oo too banngwe weendu nduu ndee, 6e mbii dum:

—Moobbo, mande ngar-daa doo?

²⁶ Iisaa jaabii 6e:

—Mido haalana on goonga: wanaa saabe on njii kaayde tewtirton kam. Ko tewtirton kam dee, saabe on jaamii buuru on kaarii. ²⁷ Pati tampane jaamdu murseteendu. Ko kaan-don tampande dee, jaamdu heddotoondu wurnooru yim6e nguurndam nduumiidam. Nduun jaamdu Bii Neddo hokkata on. Sabi Laamdo Baabiraado oo wadii maande mum e makko.

²⁸ Nden 6e lamndii mo:

—Kodum min ngadata faa min ngolla golleeji di Laamdo yidi?

²⁹ Iisaa jaabii 6e:

—Golle mo Laamdo yidi oo woni ngoondinon mo o neli oo.

³⁰ Be njaabii mo:

—Haaynde honde ngadataa faa min njiya, min ngoondine? Kodum ngollataa?

³¹ Njaatiraa6e amen jaamii jaamdu wiyeteendu «maanu» ley ladde jeereende, hono no winndiraa nii: «O hokkii 6e jaamdu iwrundu dow kammu faa 6e jaama.»*

³² Iisaa jaabii 6e:

—Mido haalana on goonga: wanaa Muusaa hokki on jaamdu iwrundu dow kammu. Ko selli hen dee, Baabiraado am kanum woni dokkoowo on jaamdu goongaraaru iwrundu dow kammu. ³³ Sabi jaamdu ndu Laamdo hokkata nduu woni iwrooru dow kammu, hokkooru aduna oo nguurndam.

³⁴ Be mbii mo:

—Moobbo, hokku min jannde fuu nduun jaamdu.

³⁵ Iisaa wii 6e:

—Miin woni jaamdu wuurnooru. Gardo e am fuu, yobataa abada. Goondindo kam fuu domdataa abada. ³⁶ Mi wii on: on njii kam, kaa on ngoondinaali. ³⁷ Mo Baabiraado hokki kam fuu, waran e am. Gardo e am fuu, mi ribbataa dum. ³⁸ Sabi wanaa faa mi wada sago am iwru-mi dow kammu, faa mi wada sago neldo kam oo. ³⁹ Annii sago neldo kam oo: pati fay gooto e 6e o hokki kam 6ee majja, mi immintinan 6e jalaande sakitotoonde. ⁴⁰ Annii sago Baabiraado am oo: neddo fuu jiido Biddo oo so goondini dum he6an nguurndam nduumiidam, mi immintinan dum jalaande sakitotoonde.

⁴¹ Hooree6e Yahuudiyankoo6e 6ee ana njermitoo haala makko sabi o wii «Miin woni jaamdu iwrundu dow kammu nduu.» ⁴² Be mbii:

—Oo, wanaa Iisaa 6ii Yuusufu mo anndu-den inna mum e baam mum oo naa? Hono o wiirata dow kammu o iwri?

⁴³ Iisaa wii 6e:

—Pati njermitoo hakkunde mon! ⁴⁴ Fay gooto waawaa warde e am so Baabiraado neldo kam oo foodaali dum. Gardo e am fuu, mi immintinan dum jalaande sakitotoonde.

⁴⁵ Ana winndii ley dewte annabaa6e: «Be fuu, Laamdo anndinan 6e.»† Neddo fuu kettindiido Baabiraado oo so faami, waran e am. ⁴⁶ Fay gooto yiyaali Baabiraado, so wanaa iwru6o to makko oo. Kanko tan yii Baabiraado. ⁴⁷ Mido haalana on goonga: goondindo kam, he6ii nguurndam nduumiidam. ⁴⁸ Miin woni jaamdu wuurnooru.

⁴⁹ Njaatiraa6e moodon jaamii «maanu» ley ladde jeereende. Dum e taweede hadaali 6e maayde. ⁵⁰ Kaa dum doo jooni yo jaamdu iwrundu dow kammu, yalla so neddo jaamii ndu ana waasa maayde. ⁵¹ Miin woni jaamdu wuurnooru iwrundu dow kammu. So neddo jaamii nduun jaamdu, wuuran faa abada. Jaamdu ndu ndokkiran-mi saabe nguurndam aduna nduu yo terde am.

⁵² Dow dum Yahuudiyankoo6e ana ndukida ko mbaawi fuu, ana mbiya:

—Hono o waawiri hokkude en terde makko faa jaamen?

⁵³ Iisaa jaabii 6e:

—Mido haalana on goonga: so on jaamaali terde Bii Neddo, on njaraali yiyam mum, nguurndam walanaa on. ⁵⁴ Neddo fuu jaamdo terde am so yari yiyam am he6ii nguurndam nduumiidam. Miin duu mi immintinan dum jalaande sakitotoonde. ⁵⁵ Sabi terde am yo jaamdu jaati, yiyam am duu yo njaram jaati. ⁵⁶ Neddo fuu jaamdo tew am so yari yiyam am, niibii e am, mi niibii e mum. ⁵⁷ Baabiraado neldo kam oo yo guurdo. E makko nguuru-mi. Hono non jaamdo kam fuu wuurirta e am. ⁵⁸ Kayru woni jaamdu

* **6:31** Pergu 16.4; Jabuura 78.24 † **6:45** Esaaya 54.13

iwrundu dow kammu: ndu waldaa e ndu njaatiraaɓe mon jaamunoo so maayii nduu. Naamɗo nduun jaamdu, wuuran faa abada.

⁵⁹ Dii waajuuji Iisaa waajinoo ley waajordu Kafarnahum.

⁶⁰ Nde ɓe nannoo ɗi ndee, heewɓe e taalibaaɓe makko mbii:

—Dii waajuuji njoorii sanne. Homo waawi hettinaade ɗi?

⁶¹ Iisaa humpitii ley becce mum taalibaaɓe mum ɓee ana njermitoo e majjum, wii ɓe:

—Dum huɓindanaaki on naa? ⁶² Ndennoo so on njii Bii Nedɗo njabbitii to wonnoo too, hono ngadaton? ⁶³ Ruuhu, kaɗum hokkata nguurndam, kaa terɗe ɓii-aadama nafataa fay huunde. Haalaaji ɗi kaalan-an-mi on ɗii, kaɗum woni ruuhu, kaɗum woni nguurndam. ⁶⁴ Ana e mon ɓe ngoondintaa.

Nde wonnoo Iisaa ana anndi gila e puɗɗooɗe ɓe ngoondintaa dum ɓee, kaɗum e jammbotooɗo dum oo. ⁶⁵ O ɓeydi hen:

—Dum saabii so mbii-mi on: fay gooto waawaa warde e am so Baabiraado hokkaali dum no warda.

⁶⁶ Caggal dum, heewɓe e taalibaaɓe makko ɓee mbitti, njotti jokkude e makko. ⁶⁷ Nden Iisaa wii sappo e ɗiɗon ɓee:

—Onon duu, oɗon njidi wittude naa?

⁶⁸ Simon Piyeer jaabii mo:

—Moobbo, to homo min njahata? Do maa ɗoo haalaaji guurnooji nedɗo nguurndam nduumiidam ngoni. ⁶⁹ Min ngoondinii, miden anndi a Ceniido Laamɗo.

⁷⁰ Iisaa wii:

—Onon sappo e ɗiɗon ɓee, wanaa miin subii on naa? Kaa gooto moodon yo seydaani.

⁷¹ Haala Yahuuda ɓii Simon Isikariyota o haalannoo. Oo woni jammbotooɗo mo oo, haya o gooto e sappo e ɗiɗon ɓee nee.

7

No Iisaa yaari iidi Buguuji

¹ Caggal mum, Iisaa wonti yiilaade ley Galili. Omo teedii yiilaade ley Yahuudiya sabi hooreeɓe Yahuudiyankooɓe ana tewta no mbarda mo. ² Tawi iidi Yahuudiyankooɓe biyeteedo iidi Buguuji oo ɓadike. ³ Mijiraaɓe Iisaa worɓe mbii dum:

—Eggu, njahaa Yahuudiya yalla taalibaaɓe maa ɓee ana njiya golleeji ɗi ngollataa ɗii.

⁴ Fay gooto suudataa ko gollata so ana yidi anndeede. So ada golla ɗii golleeji, ɓannginan yimɓe hoore maa.

⁵ Tawi fay mijiraaɓe makko ɓee duu ngoondinaali mo. ⁶ Iisaa wii ɓe:

—Wakkati am waraali tafon, kaa onon, wakkati fuu yo wakkati mon. ⁷ Yimɓe aduna mbaawaa wajude on, kaa miin eɓe mɓani kam, sabi mido seedii golleeji maɓɓe ɗii moyyaa. ⁸ Onon, njehee kawroyee e oon iidi. Miin, mi yahataa hawroyde e oon iidi sabi wakkati am yottaaki tafon.

⁹ O haalani ɓe dum tan, o heddi Galili.

¹⁰ Nde mijiraaɓe Iisaa ɓee njahunoo hawroyde e iidi oo ndee, Iisaa duu yehii ton, kaa o ɓannginaali hoore makko, o suudi. ¹¹ Hooreeɓe Yahuudiyankooɓe ana tewta mo ley jamaa iidi oo, ana mbiya:

—Hoto o woni?

¹² Yimɓe heewɓe ana liddondira haala makko. Yoga ana wiya:

—O nedɗo lobbo!

Woɓɓe ana mbiya:

—Wanaa dee, o majjinoowo yimɓe.

¹³ Kaa fay gooto suusaali haalde haala makko faa nanee, sabi eɓe kula hooreeɓe Yahuudiyankooɓe.

¹⁴ Nde iidi oo feccirta, tawi Iisaa fuddii waajaade ley Suudu Dewal Mawndu nduu.

¹⁵ Yahuudiyankooፎe kaaynaa sanne, 6e mbii:

—Hono o waawiri dewte, kanko mo janngaali?

¹⁶ Iisaa jaabii 6e:

—Waaju mo mbaajotoo-mi oo, iwataa e am. To neldo kam oo mo iwranta kam. ¹⁷ So neddo muuyii gollude sago makko, annditan so konngi am dui to Laamdo iwri, naa so waajuuji am dui e am iwi. ¹⁸ Oon baajortoodo hiini hoore mum, hoore mum teddinta. Kaa oon teddinoowo neldo dum, goonga haalata, oonaare walaa e mum. ¹⁹ Wanaa Muusaa hokki on Sariya naa? Kaa fay gooto e mon jokkaali Sariya. Ko saabii so odon tewta warde kam?

²⁰ Yimbe 6ee njaabii mo:

—Aan, a laddaado. Homo ndaarata warde ma?

²¹ Iisaa jaabii 6e:

—Golle gooto tan ngollu-mi, on fuu, on kaaynaama. ²² Muusaa yamiri on taadagol. Taweede to njaatiraabe moodon dum iwrii fuu, wanaa to Muusaa. Odon taada neddo fay jalaande fowteteende. ²³ So nii neddo ana taadee jalaande fowteteende pati on luuttu Sariya Muusaa, kodum tikkiranton kam saabe mi sellinii neddo kuurdo jalaande fowteteende? ²⁴ Pati cariree no njiiru-don, cariree goonga.

No yimbe lamndorii yalla Iisaa woni Almasiihu

²⁵ Yoga e yimbe Urusaliima mbii:

—Wanaa oo woni mo 6e tewtata warde oo naa? ²⁶ Omo nii darii, omo waajoo hakkunde jamaa oo. Be mbiyaali mo fay huunde. Tama mawbe 6ee cellinii kanko woni Almasiihu oo jaati? ²⁷ Oo doo kaa, eden anndi do iwata, kaa nde Almasiihu oo ana wara, fay gooto anndataa to iwrata.

²⁸ Tawi Iisaa ana waajoo ley Suudu Dewal Mawndu nduu. O haali faa toowi, o wii:

—Odon anndi kam, odon anndi do iwan-mi? Wanaa miin waddi hoore am. Neldo kam oo yo goongaraajo. Onon, on anndaa mo. ²⁹ Kaa miin, mido anndi mo sabi to makko iw-mi. Kanko neli kam.

³⁰ Nden 6e ndaari nanngude mo, kaa fay gooto junngo mum fawaaki e makko, sabi wakkati makko waraalino tafon. ³¹ Heewbe e ley jamaa oo ngoondinii mo, mbii:

—So Almasiihu oo warii, gollan kaayde burde de oo gorke golli dee naa?

No haybooፎe Suudu Dewal Mawndu neliraa nannga Iisaa

³² Farisa'en nani ko yimbe 6ee ngunndondirta e haala Iisaa koo. Hooreeፎe yottinoፎe sadaka e Farisa'en neli haybooፎe Suudu Dewal Mawndu nduu nannga mo. ³³ Non Iisaa wii:

—Miin, mido wondi e moodon seeda tafon. Caggal mum, mi wirfitoto to neldo kam oo.

³⁴ On tewtan kam, kaa on njiitataa kam, sabi on mbaawaa yaade to ngonan-mi too.

³⁵ Yahuudiyankooፎe lamndondiri:

—Hoto o yahata faa tawee en mbaawaa yiitude mo? O tawtoyan yimbe men ferbe to Yunaninkooፎe, o waajoo dum'en naa? ³⁶ O wii en tewtan mo, en njiitataa mo, sabi en mbaawaa yaade to mo tawetee too. Kodum woni maanaa kaa haala?

No Iisaa wiiri goondindo dum fuu domdataa

³⁷ Nalaande sakitotoonde teddunde e iidi, Iisaa darii, haali faa toowi, wii:

—Neddo fuu domdudo wara e am, yara. ³⁸ Neddo fuu goondindo kam, calludi ndiyam nguurnoojam ilan iwde e bernde mum, hono no winndiraa e Binndi dui nii.

³⁹ Tawi dum o haali haala Ruuhu mo goondindo mo fuu heፎata oo. Nden Ruuhu waraali, sabi Iisaa njabbitaali e teddeengal Laamdo tafon.

No yimbe luurriri saabe Iisaa

⁴⁰ Nde heewbe e jamaa oo nanunoo kaa haala ndee, mbii:

—Kanko jaati woni Annabaajo oo.

⁴¹Yogaaḅe mbii:

—Kanko woni Almasiihu oo.

Woḅḅe kasen mbii:

—Almasiihu, Galili iwrata naa? ⁴²Binndi dii mbii e lejol Daawuuda Almasiihu iwata, e ngeenndi Baytilaama ndi Daawuuda iwata e mum ndii.

⁴³Jamaa oo fecci saabe makko. ⁴⁴Won yiḅḅe nanngude mo e maḅḅe, kaa fay gooto junngo mum fawaaki e makko.

No mawḅe Yahuudiyankooḅe calorii goondinde Iisaa

⁴⁵Non hayboḅe Suudu Dewal Mawndu ḅee ngarti to hooreeḅe yottinoḅe sadaka e Farisa'en. Been mbii ḅe:

—Ko saabii so on ngaddaali mo?

⁴⁶Hayboḅe ḅee njaabii:

—Abada fay gooto waajoraaki no oo gorko nii.

⁴⁷Farisa'en njaabii ḅe:

—Onon duu on majjinaama naa? ⁴⁸Won fuu e hooreeḅe ḅee naa e Farisa'en goondindo mo naa? ⁴⁹Bee yimḅe paamataa Sariya Muusaa, ḅe hudaabe.

⁵⁰Gooto e Farisa'en biyeteedo Nikodemus, jahunoodo to Iisaa jemma oo, wii ḅe:

⁵¹—Sariya meeden ana sara neddo tawee nanaaka ko haali, anndaaka ko gollii naa?

⁵²Be njaabii mo:

—Aan duu, a Galilinke naa? Widita Binndi dii, a yiyan annabaajo fuu iwrataa Galili.

No Iisaa waddi e debbo maḅḅaado e jeenu

⁵³Caggal mum, gooto fuu hooti suudu mum.

8

¹Nden Iisaa ḅabboyi waamnde haayre wiyeteende Jaytun. ²Beetee kecco o warti ley Suudu Dewal Mawndu. Jamaa oo fuu wari. O joodii, omo waajoo ḅe. ³Dunkee'en Sariya e Farisa'en ngaddani mo debbo maḅḅaado e jeenu. Be ndarni dum hakkunde jamaa oo.

⁴Be mbii Iisaa:

—Moobbo, oo debbo yo maḅḅaado ana jeena. ⁵Muusaa yamirii min ley Sariya min mbarda hono ḅee rewḅe kaaye. Aan nee, ko mbiyataa?

⁶Be kaaldi nii faa ḅe tuufana mo, yalla eḅe keḅa ko ḅe kappira mo. Iisaa noo turii, ana diidira fedeendu mum leydi. ⁷Nde wonnoo eḅe njokki e lamndaade mo ndee, Iisaa hunci hoore, wii ḅe:

—Gooto mon mo luuttaali abada yo ardo wedaade mo haayre.

⁸O turii kasen, omo diida e leydi. ⁹Nde ḅe nannoo dum ndee, ḅe mbittiri gooto gooto. Nayeeḅe ḅee fuu adii wittude faa heddii Iisaa tan e debbo oo. ¹⁰Iisaa hunci hoore, wii mo:

—Banndam debbo, hoto wullaniiḅe ma ḅee ngoni? Fay gooto jukkaali ma naa?

¹¹O jaabii:

—Moobbo, fay gooto.

Iisaa wii mo:

—Miin duu, mi jukkataa ma. Yaa, pati luuttaa kasen.*

No Iisaa wiiri kaḅum woni fooyre aduna

¹²Iisaa waajii ḅe kasen, wii:

—Miin woni fooyre aduna oo. Jokkudo kam fuu heḅan fooyre nguurndam, yahataa ley nimre.

* **8:11** Aaya 7.53 yaade 8.11 tawaaka e dereeji burdi fuu ḅooyde dii.

¹³ Nden Farisa'en mbii mo:

—Ada seettanoo hoore maa, seedaaku maa sellataa.

¹⁴ Iisaa jaabii 6e:

—Fay so mi seettanike hoore am, seedaaku am ana sella, sabi mido anndi do iwru-mi, mido anndi to njahan-mi. Kaa onon, on anndaa do iwru-mi, on anndaa to njahan-mi.

¹⁵ Onon, no njiiru-don yimbe cardaton dum'en, kaa miin, mi sarataa fay gooto. ¹⁶ Fay so mido sara, sariya am ana sella, sabi mi sarataa miin tan, Baabiraado neldo kam oo ana wondi e am. ¹⁷ Warii e Sariya moodon: seedaaku yimbe didon ana sella. ¹⁸ Miin, mido seettanoo hoore am. Baabiraado neldo kam oo duu, ana seettanoo kam.

¹⁹ Be mbii mo:

—Hoto Baabiraado maa oo woni?

Iisaa jaabii:

—On anndaa kam miin, sako Baabiraado am. Sinndo odon anndunoo kam, maa on annduno Baabiraado am oo duu.

²⁰ Iisaa haali dii haalaaji nde waajotonoo ley Suudu Dewal Mawndu, nokku do keesuwal sadakaaji ngal woni doo. Fay gooto nanngaali mo, sabi wakkati makko yottaaki tafon.

²¹ Iisaa wii 6e kasen:

—Mido nii yaha, on tewtan kam, on maaydan e luutti mon. On mbaawaa yaade to njahan-mi too.

²² Non Yahuudiyankoo6e mbii:

—Dum nee, o bartoytoodo so o wii en mbaawaa yaade to o yahata too naa?

²³ Iisaa wii 6e:

—Onon, ley njeye-don, kaa miin, dow njeyaa-mi. Onon, e aduna njeye-don, kaa miin, mi jeyaaka e makko. ²⁴ Dum saabii so mbii-mi on: on maaydan e luutti mon. Sabi so on ngoondinaali miin woni mo ngon-mi oo, on maaydan e luutti mon.

²⁵ Be mbii mo:

—Aan homo?

Iisaa jaabii:

—Ko mbiinoo-mi on gila arande koo ngon-mi. ²⁶ Mido joganii on ko heewi ko haaletee e ko saretee. Haya neldo kam oo yo goongirante. Ko narru-moo-mi kaalanami aduna oo.

²⁷ Be paamaali haala Baabiraado o haalanta 6e. ²⁸ Nden Iisaa wii 6e:

—Nde Bii Neddo toownaa fuu, nden paamatan miin woni mo ngon-mi oo. Mi wadirtaa fay huunde hiini hoore am, mi haalan ko Baabiraado anndini kam koo. ²⁹ Neldo kam oo ana wondi e am, o yoppaali kam mi teeldo, sabi ko weli mo tan ngadan-mi wakkati fuu.

Haala rimbe e maccube

³⁰ Nde Iisaa haaldunoo nii ndee, heew6e ngoondini mo. ³¹ Non Iisaa wii Yahuudiyankoo6e goondinbe dum 6ee:

—So on niibii e konngol am, on taalibaa6e am jaati. ³² Nden anndaton goonga. Goonga oo rimdinan on.

³³ Be njaabii mo:

—Minen, min iwdi Ibarahiima, abada fay gooto maraali min. Hono mbiirataa min ndimdan?

³⁴ Iisaa jaabii 6e:

—Mido haalana on goonga: luuttoowo fuu yo maccudo luutti. ³⁵ Abada maccudo heddataako e galle, kaa biddo ana heddo faa abada. ³⁶ So Biddo rimdinii on, on laatoto rimbe dor. ³⁷ Mido anndi on iwdi Ibarahiima, kaa odon tewta warde kam sabi waaju am naataali on. ³⁸ Miin, ko njiiru-mi Baabiraado am mbaajotoo-mi. Onon, ko narru-don baaba mon ngadaton.

³⁹ Be njaabii mo:

—Ibarahiima woni baaba amen.

Iisaa wii 6e:

—Sinndo on iwdi Ibarahiima, maa on ngolluno golleeji Ibarahiima. ⁴⁰ Kaa jooni odon tewta warde kam, miin kaalando on goonga mo narru-mi Laamdo oo. Dum Ibarahiima wadaali. ⁴¹ Onon, golleeji baaba mon ngollaton.

Be mbii mo:

—Minen, min nganaa 6i66e haram, baaba gooto min njogii, oo woni Laamdo.

⁴² Iisaa wii 6e:

—Sinndo Laamdo wonnoo baam mon jaati, maa on njidam, sabi to Laamdo iwru-mi, so ngar-mi. Mi wardaali hiini hoore am, kanko neli kam. ⁴³ Ko saabii so on paamataa haala am? Saabe on nanataa ko kaalan-mi koo. ⁴⁴ Onon, Ibiliisa woni baam mon. Gidaade baam mon ngollaton. O jaadii hoore gila puddoode. O walaa e goonga sabi goonga walaa e makko. So o fenii, gikku makko tan o wadi, sabi mo penoowo, mo inna pene. ⁴⁵ Kaa miin, saabe mido haala goonga woni ko on ngoondiniraali kam. ⁴⁶ Homo e moodon waawi felirde kam luutti? So mi haalii goonga, ko saabii so on ngoondintaa kam? ⁴⁷ Neddo Laamdo hettintoo haala Laamdo. Onon nee, on kettintaako sabi on nganaa yim6e Laamdo.

No Iisaa burdi Ibarahiima

⁴⁸ Yahuudiyankoo6e mbii mo:

—Min kaalaalino goonga nde min mbiinoo a Samariyanke, a laddaado ndee naa?

⁴⁹ Iisaa jaabii:

—Mi wanaa laddaado, mido teddina Baabiraado am. Onon, odon koyna kam. ⁵⁰ Miin, mi tewtantaa hoore am teddeengal. Ana woodi tewtanoowo kam ngal. Oon woni caroowo. ⁵¹ Mido haalana on goonga: neddo fuu jokkudo konngol am maayataa abada.

⁵² Yahuudiyankoo6e mbii mo:

—Jooni fuu tabitani min a laddaado. Ibarahiima e annabaa6e fuu maayii, kaa aan, ada wiya neddo fuu jokkudo konngol maa, meedataa deddere maayde. ⁵³ Tama ada buri baaba amen Ibarahiima teentilaade? Oon maayii, annabaa6e duu maayii. Kodum cikku-daa ngon-daa?

⁵⁴ Iisaa jaabii 6e:

—Miin, so hoore am teddinan-mi, teddeengal am yo meere. Baabiraado am mo mbiyaton Laamdo mon oo teddinta kam. ⁵⁵ On anndaa mo. Kaa miin, mido anndi mo. So mi wii mi anndaa mo, naa mi laato penoowo hono mon. Mido anndi mo, mido jokki konngol makko. ⁵⁶ Baaba mon Ibarahiima ana seyortonoo yiide jalaande am. O yii nde, o seyike.

⁵⁷ Yahuudiyankoo6e mbii mo:

—Fay duu6i capande joy a hebaali tafon, kaa a yii Ibarahiima?

⁵⁸ Iisaa jaabii 6e:

—Mido haalana on goonga: gila Ibarahiima tagaaka, miin, mido woodi.

⁵⁹ Non, 6e cu6i kaaye faa 6e mbedoo mo. Nden Iisaa mooltii, yalti Suudu Dewal Mawndu nduu.

9

No Iisaa wumtiniri pindufo e mbumndam

¹ Nden Iisaa ana yahannoo faa yii gorko pindufo e mbumndam. ² Taalibaa6e makko lamndii mo:

—Moobbo, homo luutti so mo findi e mbumndam, kanko naa saaraa6e makko?

³ Iisaa jaabii:

—Wanaa kanko luutti, wanaa saaraa6e makko. Dum wadii yalla baawde Laamdo ana 6annga e makko. ⁴ So nii jalooma ana heddi, ana haani no ngollen golleeji neldo kam oo, sabi jemma waran nde fay gooto waawaa gollude. ⁵ So nii mido heddi e aduna oo, miin woni fooyre makko.

⁶ Nde o haalnoo dum ndee, o tutti e leydi, o jiiḡiri tuttaade dee loope, o wuji e gite bumḡo oo. ⁷ O wii dum:

—Yaa sulmoya luggal biyeteengal Silowam.

(Maanaa majjum yo «nelaado».)

O sulmoyii, o warti omo yiya. ⁸ Hoddiibe makko, kaḡum e yiyannoobe mo omo garbinoo, mbii:

—Tama wanaa oo woni joodinooḡo ana garbinoo oo?

⁹ Bee mbii:

—Dum kanko!

Bee mbii:

—Wanaa! Nanndoore makko!

Gorko oo e hoore mum wii:

—Dum miin jaati!

¹⁰ Be mbii mo:

—Hono mbumtir-ḡaa?

¹¹ O jaabii:

—Gorko biyeteḡo Iisaa oo jiiḡi loope, wuji e gite am, wii kam mi yaha luggal Silowam, mi sulmoyoo. Culmoyii-mi, mbumtu-mi.

¹² Be mbii mo:

—Hoto gorko oo woni?

O wii:

—Mi anndaa!

No Farisa'en lamndorii bumtinaado oo

¹³ Nden be naḡi bumnooḡo oo to Farisa'en. ¹⁴ Nde Iisaa jiiḡunoo loope so wumtini mo ndee, yo ḡalaande fowteteende. ¹⁵ Non Farisa'en duu lamndii mo:

—Hono mbumtir-ḡaa?

O jaabii be:

—O wuji loope e gite am, culmii-mi, mbumtu-mi.

¹⁶ Yoga e Farisa'en mbii:

—Gorko oo iwraali to Laamḡo sabi o jokkaali sariya ḡalaande fowteteende.

Woḡḡe mbii:

—Hono nedḡo luuttuḡo waawiri waḡirde hono dee kaayḡe?

Dow dum be luurri, be ceeri. ¹⁷ Farisa'en be lamndii bumnooḡo oo kasen:

—Aan nee, ko mbiyataa e bumtindo ma oo?

O jaabii:

—O annabaajo.

¹⁸ Dum fuu e taweede hooreeḡe Yahuudiyankooḡe njaḡaali mo bumnooḡo so mo wumtinaa faa be noddii saaraaḡe makko. ¹⁹ Be lamndii been:

—Oo ḡoo yo ḡii moodon naa? Mbii-ḡon e mbumndam mo findi naa? Ndennoo hono mo wumtiri jooni?

²⁰ Saaraaḡe be njaabii:

—Miden anndi mo ḡii amen, e mbumndam mo findi. ²¹ Kaa no o wumtiri jooni, min anndaa. Min anndaa duu homo wumtini mo. Kanko duu o mawḡo, lamndee mo! Omo waawi jaabanaade hoore makko.

²² Walaa ko saaraaḡe makko mbiiri nii so wanaa kammari eḡe kula hooreeḡe Yahuudiyankooḡe. Saabe been kawrii: nedḡo fuu cellindo Iisaa woni Almasiihu oo, be ndibban dum yalta waajordu. ²³ Dum saabii so saaraaḡe makko be mbii: «O mawḡo, lamndee mo!»

²⁴ Farisa'en nodditi bumnooḡo oo, mbii mo:

—Haalu hakkunde maa e Laamḡo! Minen kaa miden anndi oo gorko yo luuttuḡo.

²⁵ O jaabii be:

—So o luuttuḡo duu, miin kaa, mi anndaa. Gootel tan anndu-mi: mi bumnooḡo, jooni mi wumtii.

²⁶ Be mbii mo:

—Kodum o wadi e maa? Hono o wumtinir ma?

²⁷ O jaabii 6e:

—Mi haalaniino on dum, kaa on nja6aali. Ko saabii so odon njidi nantude dum kasen? Tama onon duu, odon njidi laataade taalibaa6e makko?

²⁸ Been njenni mo, mbii mo:

—Aan woni taalibbo makko! Minen, min taalibaa6e Muusaa. ²⁹ Minen, miden anndi Laamdo haaldii e Muusaa, kaa kanko, min anndaa fay to mo iwata.

³⁰ Gorko oo jaabii, wii 6e:

—Hee, ko haaynii! O wumtinii kam. Onon, odon mbiya on anndaa to mo iwata!

³¹ Eden anndi Laamdo jaabantaako luuttoo6e, kaa omo jaabanoo kuldo mo, gadoowo sago makko. ³² Abada nanaaka bumtindo pindudo e mbumndam. ³³ Sinndo wanaa to Laamdo oo gorko iwri, o waawataa wadude fay huunde.

³⁴ Be njaabii mo:

—Aan, a fuu ley luutti pinu-daa! Aan waajotoo min minen naa?

Be njaltini mo sella.

Haala mbumndam berde

³⁵ Iisaa nani 6e njaltinii mo, yiiti mo, lamndii mo:

—Aan nee, ada goondini Bii Neddo oo naa?

³⁶ O jaabii:

—Moobbo, homo woni kanko faa mi goondina mo?

³⁷ Iisaa wii mo:

—A yii mo. Kaaldoowo e maa oo woni kanko.

³⁸ O jaabii:

—Moobbo, mido goondini.

O sujidani dum. ³⁹ Nden Iisaa wii mo:

—Sarde waddi kam e oo aduna, faa wum6e njiya, yiyoo6e mbuma.

⁴⁰ Farisa'en tawanoo6e don 6ee, nani haala kaa, lamndii mo:

—Minen nee, min wum6e naa?

⁴¹ Iisaa jaabii 6e:

—Sinndo on wum6e, on luuttataano. Kaa no mbii-don jooni odon njiya nii, luutti moodon keddike.

10

Haala duroowo lobbo

¹—Mido haalana on goonga: neddo fuu naatoowo hoggo baali mo naatiraali damal, kajum woni gujjo, kajum woni janoowo. ² Kaa naatiroowo damal oo, kajum woni duroowo baali. ³ Kayboowo damal oo udditinan mo, baali dii nana daande makko. O noddira baali makko dii, hongu fuu innde mum, o yaltina di. ⁴ Nde o yaltini di fuu, o ardoto di njokka e makko, sabi edi anndi daande makko. ⁵ Di njokkataa kodo, ko jaasi dum fuu, di ndogan mo sabi di annditataa daande ho66e.

⁶ Iisaa haalani 6e ngol tinndinol, kaa 6e paamaali ko o muuyiri dum.

No Iisaa wiiri kajum woni duroowo lobbo oo

⁷ Iisaa wii 6e kasen:

—Mido haalana on goonga, miin woni damal hoggo baali. ⁸ Adii6e kam warde 6ee fuu yo wuy6e nii e yanoo6e, baali dii nanataa daade ma66e. ⁹ Miin woni damal. Neddo fuu naatirido kam, hisan, naatan, yaltan, he6an durdude. ¹⁰ Gujjo wardataa so wanaa faa wujja, hirsaa, bonna. Kaa miin, mi wardii faa yim6e nguura, 6e nguura nguurndam lobbam. ¹¹ Miin woni duroowo lobbo. Duroowo lobbo woni dokkitiroowo yonki mum saabe baali mum. ¹² Kaa kasaado mo wanaa dunkee durngol, mo walaa ko wonani dum

e dammuli dii, nde yii panngiri fuu, yoppan di dogo, panngiri ndii nannga ko nanngata, keddiidi dii caakoo. ¹³ Kasaado oo dogan yoppa di sabi o kasaado tan, walaa ko wonani mo e majji. ¹⁴⁻¹⁵ Miin woni duroowo lobbo. Hono no Baabiraado oo anndiri kam so anndir-mi dum nii, hono non anndir-mi baali am so baali am anndi kam. Non mido hokitira yonki am saabe majji. ¹⁶ Mido jogii baali goddi kasen di ngalaa ley ngoo hoggo. Diin duu kinaa mi wadda di. Di nana daande am, di laatoo sewre wootere, duroowo gooto. ¹⁷ Baabiraado ana yidi kam saabe mido hokitira yonki am faa mi hewta ki kasen. ¹⁸ Fay gooto ittanta kam ki. Miin e hoore am hokitirta ki. Mido jogii baawde hokitirde ki. Mido jogii baawde wartirde ki. E Baabiraado am kebu-mi ndee yamiroore.

¹⁹ Dii haalaaji beydi waddondirde Yahuudiyankoo6e. ²⁰ Heew6e ma66e ana mbiya:

—O laddaado o kaahaango. Ko saabii so odon kettindoo mo?

²¹ Kaa yogaabe mbii:

—Dii waajuuji nganaa waajuuji laddaado. Laddaado ana waawi wumtinde bumdo naa?

No Yahuudiyankoo6e calorii goondinde Iisaa

²² Yiitu mawuuri heydintingol Suudu Dewal Mawndu nduu wadii Urusaliima. Dum hawrii e dabbunde. ²³ Do Suudu Dewal Mawndu doo, Iisaa ana wada yaha warta ley ndanki Suleymaana kii. ²⁴ Nden Yahuudiyankoo6e pilii mo, mbii mo:

—Faa mande keddoto-daa ada yoppi min e wembere? Haalan min faa laaba, aan woni Almasihu oo naa?

²⁵ Iisaa jaabii 6e:

—Mi haalanii on, on ngoondinaali. Golleeji di ngollir-mi e innde Baabiraado am dii, kanji ceettantoo kam. ²⁶ Kaa onon, on ngoondinaali sabi on nganaa baali am. ²⁷ Baali am ana nana daande am. Mido anndi di, edi njokka e am. ²⁸ Mido hokka di nguurdam nduumiidam, di mbaatataa abada. Fay gooto ittataa di e junngo am. ²⁹ Baabiraado dokkudo kam di oo buri huunde fuu teddude. Fay gooto waawaa ittude di e junngo Baabiraado am oo. ³⁰ Miin e Baabiraado, min gooto.

³¹ Yahuudiyankoo6e cu6i kaaye kasen faa mbedoo mo. ³² Iisaa wii 6e:

—Mi gollirii baawde Baabiraado golleeji lobbi keewdi yeeso mon. E ley dii golleeji, saabe homo e majji mbedorto-don kam kaaye?

³³ Yahuudiyankoo6e njaabii mo:

—Wanaa saabe golle lobbo min mbedorte kaaye, ko min mbedorte kaaye dee, saabe ada bonkoo Laamdo. Aan a neddo, a wadii hoore maa a Laamdo.

³⁴ Iisaa jaabii 6e:

—Tama winndaaka ley Sariya mon too: Laamdo wii «onon on laamdo'en»?* ³⁵ Laamdo noddirii laamdo'en been 6e o haaldi. Ko Binndi dii mbii koo sottataa. ³⁶ Mo Baabiraado subii so neli e aduna oo, hono mbiiraton mo bonkike Laamdo saabe mi wii mi Bii Laamdo? ³⁷ So mi gollaali golleeji Baabiraado am, pati ngoondinee kam. ³⁸ Kaa so mido golla di, fay so on ngoondintaa kam, ngoondinee golleeji dii yalla odon annda, ngoondinon mido e Baabiraado, Baabiraado ana e am.

³⁹ Be tewti nanngude mo kasen. O sobbitorii 6e.

⁴⁰ O yehi ootoo bannge maayo Urdun nokku do Yaayaa lootannoo lootogal batisima arannde doo kasen, o fa66i ton. ⁴¹ Yim6e heew6e ngari e makko, mbii:

—Yaayaa wadaali haaynde fay wootere. Kaa ko o haali e gorko oo koo fuu goondii.

⁴² Heew6e ngoondini Iisaa ton.

11

Haala maayde Laajaru

* 10:34 Jabuura 82.6

¹ Gorko jawdo biyeteedo Laajaru ana Baytaniya, kapum e banndiraaɓe mum rewɓe Mariyama e Marta. ² Tawi Mariyama woni gujuɗo Moobbo oo nebam uuroojam so soc-ciri koyde makko sukundu muudum. Laajaru jawdo oo yo miɗiiko gorko. ³ Banndiraaɓe rewɓe ɓee neli e Iisaa, mbii:

—Moobbo, gidɗo maa mo korsin-ɗaa oo jawii.

⁴ Nde Iisaa nanunoo dum ndee, wii:

—Oo jaw wanaa jaw saate. Mo jaw tabintinoowo teddeengal Laamɗo, yalla Bii Laamɗo oo ana teddiniree mo.

⁵ Iisaa ana horsini Laajaru e banndiraaɓe mum rewɓe, Marta e Mariyama, ⁶ taweede o nanii Laajaru sellaa fuu, haɗaali mo faɓɓude ton balde didi godde. ⁷ Caggal dum, o wii taalibaaɓe makko:

—Mbirfito-ɗen Yahuudiya!

⁸ Taalibaaɓe ɓee njaabii:

—Moobbo, ɓooyaa fey ko Yahuudiyankooɓe ndaari wardude ma kaaye, laato ton mbirfoto-ɗaa kasen naa?

⁹ Iisaa jaabii:

—Wanaa wakkatiiji sappo e didi ngonni ley jalooma naa? Jahoowo jalooma fergataako sabi omo yiya fooyre aduna oo. ¹⁰ Kaa jahoowo jemma fergoto sabi fooyre walaa e muudum.

¹¹ Caggal o haalii dii haalaaji, o wii ɓe:

—Gido men Laajaru daanike, mi yahan mi finndinoya mo.

¹² Taalibaaɓe ɓee mbii:

—Moobbo, so tawii o daaniido, ndennoo o dadii.

¹³ Haala maayde Laajaru o haalannoo. Kamɓe ɓe miilii haala doyingol o haali. ¹⁴ Iisaa laɓɓinani ɓe:

—Laajaru hedditaaki! ¹⁵ Mi seyorike saabe moodon ko mi tawaaka ton koo yalla odon goondina. Kaa jonnoo, njehen to makko.

¹⁶ Nden Tomaa noddirteedo Funeeru oo wii taalibaaɓe woɓɓe ɓee:

—Njehen enen duu yalla eden maayda e makko.

No Iisaa wiiri kapum woni immital e nguurndam

¹⁷ Nde Iisaa yottinoo ndee, tawi wadii balde nay ko Laajaru iriraa. ¹⁸ Nde wonnoo hakkunde Baytaniya e Urusaliima ɓuraa hono kilooji tati, ¹⁹ Yahuudiyankooɓe heewɓe ngarii to Mariyama e Marta duwaaru Laajaru, eɓe koomta dum'en e maayde miɗiibe gorko. ²⁰ Nde Marta nannoo Iisaa warii ndee, yehi sakkitooyii mo. Mariyama kaa heddii cuudi. ²¹ Marta wii Iisaa:

—Moobbo, sinndo ada wonnoo doo, miɗam gorko oo maayataano. ²² Kaa fay jooni mido anndi huunde fuu ko ndaardu-ɗaa Laamɗo, wadante.

²³ Iisaa wii mo:

—Miɗa gorko oo immitoto.

²⁴ Marta wii:

—Mido anndi o immitoto jannde immital, jalaande saktotoonde.

²⁵ Iisaa wii mo:

—Miin woni immital, miin woni nguurndam. Neddo fuu goondindo kam, fay so maayi, wuuran. ²⁶ Guurdo fuu goondindo kam, maayataa abada. Ada goondini dum naa?

²⁷ O jaabii:

—Sanne Moobbo! Mido goondini aan woni AlmasiihuBii Laamɗo garoowo e aduna oo.

²⁸ E dow dum, o yehi noddoyde miɗiiko Mariyama, o gunndii dum:

—Moobbo oo warii, omo nodde.

²⁹ Nde Mariyama nanunoo dum ndee, hepii law, nootoyii. ³⁰ Tawi fuu Iisaa naataalino ngeenndi ndii tafon. Omo heddii do Marta hawrunoo e makko doo. ³¹ Yahuudiyankooɓe ana ngondunoo e Mariyama ley galle, ana koomtannoo dum. Be njii o gurbitike, o yaltii.

Be njokkitii mo, 6e miili o woyoyan dow yanaande too. ³² Mariyama yottii do Iisaa woni doo, yii dum tan, diccii yeeso muudum, wii dum:

—Moobbo, sinndo ada wonnoo doo, mijam gorko oo maayataano.

³³ Nde Iisaa yiinoo Mariyama e Yahuudiyankoo6e wondube e mum 6ee ana mboya ndee, yonki makko jawi, hakkille makko immii. ³⁴ O wii:

—Hoto ndesu-don mo?

Be njaabii:

—Moobbo, war yeew!

³⁵ Nii Iisaa woyi. ³⁶ Yahuudiyankoo6e 6ee mbii:

—Yeewee no o foti horsinde dum.

³⁷ Yoga e ma66e wii:

—Bumtindo bumdo waawaano hadude Laajaru maayde naa?

No Iisaa wuurtiniri Laajaru

³⁸ Yonki Iisaa beydi jawde, o yehi tiimoyde yanaande ndee. Yanaande ndee yo loowol uddiraangol haayre. ³⁹ Iisaa wii:

—Ittee haayre ndee!

Marta, bannadii debbo maaydo oo, wii mo:

—Moobbo, ana haani ko tawee henndu makko waylitike, sabi hannde woni balde makko nay.

⁴⁰ Iisaa jaabii mo:

—Tama mi wiyaali ma, so a goondinii, a yiyan teddeengal Laamdo?

⁴¹ Be itti haayre ndee. Iisaa tiggiti, wii:

—Baabiraado, mido yettire ko njaabani-daa kam koo. ⁴² Miin kaa, mido anndi jannde fuu ada jaabanoo kam. Kaa mi haaldirii nii saabe yim6e filii6e kam 6ee, yalla e6e ngoondina aan neli kam.

⁴³ Caggal dii haalaaji, o duki semmbe, o wii:

—Laajaru, yaltu sella!

⁴⁴ Maaydo oo yalti, juude mum e koyde mum ana piilaa leppi, yeeso mum ana suddii. Iisaa wii 6e:

—Kumtee mo, njoppon mo o yaha!

No waalde Saahiibe dawriri faa nannga Iisaa

⁴⁵ Heew6e e Yahuudiyankoo6e warnoo6e to Mariyama 6ee njii ko Iisaa wadi koo, ngoondini dum. ⁴⁶ Kaa yogaa6e njehi to Farisa'en, kaaltani dum'en ko Iisaa wadi koo.

⁴⁷ Nden Farisa'en e hooree6e yottinoobe sadaka moo6ti waalde Saahiibe ndee, mbii:

—Oo gorko ana wada kaayde keewde. Hono ngadaten? ⁴⁸ So en njoppirii mo nii, jamaa oo fuu goondinan mo. Nden kaa, Romankoo6e ngaran mbonna nokku men ceniido oo e lejol men ngol.

⁴⁹ Gooto ma66e biyeteedo Kayafas, laatinoodo Jottinoowo Sadaka Mawdo e nden hitaande, wii 6e:

—Onon, on anndaa fay huunde. ⁵⁰ On anndaa neddo gooto maayana yim6e fuu buri moyyande en diina lejol meeden fuu halkoo.

⁵¹ Tawi wanaa hiini hoore makko o haaldi kaa haala, kaa nde wonnoo o Jottinoowo Sadaka Mawdo nden hitaande, o sappike Iisaa maayanan lejol ngol. ⁵² Kaa wanaa lejol ngol tan o maayanta, ko o maayanta dee, faa o moo6ta bi66e Laamdo saakii6e 6ee fuu e fedde wootere. ⁵³ Gila oon jalooma, 6e ndawridi faa 6e mbara mo.

⁵⁴ Dum wadi so Iisaa nootti saccude hakkunde Yahuudiyankoo6e. O iwi do o wonnoo doo, o yehi ngalluure wiyeteende Efrayim heettunde e ladde jeereende. O joododii ton e taalibaa6e makko.

⁵⁵ Tawi iidi Yahuudiyankooɓe biyeteedo Paska oo ɓadike. Heewɓe e yimɓe leydi ndii njehi Urusaliima faa cenna ko'e mum'en gila iidi oo yottaaki. ⁵⁶ Eɓe tewta Iisaa. Eɓe ndarii ley Suudu Dewal Mawndu nduu, eɓe kaalda:

—Oɗon miila o wara e iidi oo naa on miilaali?

⁵⁷ Tawi hooreeɓe yottinooɓe sadaka e Farisa'en njamiriino neddo fuu anndudo to mo woni yo haalu faa mo nanngée.

12

No Mariyama wujiri koyde Iisaa nebam

¹ Balde jeegom fade iidi Paska yottaade, Iisaa yehi Baytaniya do Laajaru mo o wuurtinnoo oo jeyaa doo. ² Don ɓe ndefani mo jaamdu. Marta feccani ɓe, Laajaru yo gooto e jaamdoobe e Iisaa ɓee. ³ Nden Mariyama ɓami feccitere liituru nebam laabudam, uuroojam, tiidudam coggu, wuji dam e koyde Iisaa, socciri de sukundu mum. Suudu nduu fuu ukkiti. ⁴ Gooto e taalibaaɓe Iisaa ɓee, dum woni Yahuuda Isikariyota jammbotodo mo oo, wii:

⁵ —Ko saabii so dam nebam soottaaka buudi teemedɗe tati cardi,* hokkee misikiina'en?

⁶ Walaa ko o wiiri non so wanaa o gujjo, wanaa yurmeende misikiina'en. Kanko woni kawjotoodo jawdi maɓɓe, omo woowi wujjitidde hen. ⁷ Iisaa wii:

—Celee e debbo oo. O resirii dam jaannde iretee-mi. ⁸ Sabi misikiina'en ana tawdee e mon jaannde fuu. Kaa miin, mi tawdataake e mon jaannde fuu.

No hooreeɓe yottinooɓe sadaka anniyorii warde Laajaru

⁹ Yahuudiyankooɓe heewɓe anndi Iisaa ana Baytaniya, njehi ton. Wanaa saabe Iisaa tan waddi ɓe, yalla eɓe njiya Laajaru guurtinaado oo duu. ¹⁰ Non hooreeɓe yottinooɓe sadaka ndawridi mbaran Laajaru duu, ¹¹ sabi Yahuudiyankooɓe heewɓe ana njoppa ɓe ngoondinoya Iisaa saabe Laajaru.

No Iisaa naatiri Urusaliima

¹² Janngo mum, jamaa keewdo gardo hawrude e iidi oo nani Iisaa garoowo Urusaliima. ¹³ Be ɓami caɓe tamarooje, ɓe cakkitoyii mo. Eɓe kuljina, eɓe mbiya:

—Jettooje e barke ngoodanii gardoowo e dow innde Joomiraado oo!† Jettooje ngoodanii mo, kanko kaananke Israa'iila!

¹⁴ Iisaa heɓi mola ndakiiwa, waddii, hono no Binndi dii mbiiri dum nii:

¹⁵ «Yimɓe ngalluure Siyona, pati kulee!

Yeew, kaananke mon ana wara,

ana waddii mola ndakiiwa.»‡

¹⁶ Nden taalibaaɓe makko ɓee paamaalino ko dum woni. Kaa caggal Iisaa teddinaama, ɓe miccitii ko mo sappananoo koo ɓe ngadi mo. ¹⁷ Jamaa tawdanoodo e makko nde o wuurtinnoo Laajaru, o noddi dum iwde e yanaande ndee, kaɗum'en duu ana ceettii.

¹⁸ Dum wadi so yimɓe heewɓe njehi cakkitoyii mo sabi ɓe nanii o wadii ndee haaynde.

¹⁹ Non Farisa'en mbiyondiri:

—On njii, walaa fuu ko mbaawan-den mo, aduna oo fuu annii jokki e makko.

²⁰ Won Yunaninkooɓe tawaaɓe hakkunde warɓe Urusaliima faa ndewa ley palaade iidi dee. ²¹ Be ɓattitii Filipa jeyaado Baytisayda ley leydi Galili, ɓe mbii dum:

—Moobbo, miden njidi yiide Iisaa.

²² Filipa yehi haalanoyi Andire. Be njottinoyi haala kaa Iisaa. ²³ Iisaa jaabii ɓe:

—Wakkati mo Laamdo hollata teddeengal Bii Neddo oo yottike. ²⁴ Mido haalana on goonga: so wabbere alkama yooraaali aawaama e leydi, heddoto yo wabbere wootere. Kaa so nde yoorii nde aawaa fuu, nde riman faa heewa. ²⁵ Neddo fuu jiddo yonki

* **12:5** Buudi teemedɗe tati cardi ana mbaara e njoɗdi neddo hitaande. † **12:13** Jabuura 118.25-26 ‡ **12:15** Jakariyaa 9.9

mum, mursan ki, kaa jeebiido yonki mum e aduna oo, damman ki, heban nguurndam nduumiidam. ²⁶ So won muuydo gollande kam, yo jokku e am. Do ngon-mi fuu, doo golloowo am duu wonata. Baabiraado teddinan gollanoowo kam.

No Iisaa sapporii maayde mum

²⁷ —Jooni mi wemmbaama. Kodum mbiyan-mi? Mi wiya Abba hisinam e oo wakkati naa? Mi waawaa wiide dum sabi kammari wakkati oo ngardu-mi. ²⁸ Abba, teddin innde maa.

Daande nanaa iwruude dow kammu:

—Mi teddinii nde, mi teddinan nde kasen.

²⁹ Nde yimbe darinoobe ton bee nanunoo nden daande ndee, mbii dum riggaango kammu. Wo66e mbii:

—Malaa'ika haaldi e makko!

³⁰ Iisaa wii 6e:

—Wanaa saabe am daande ndee wardi, saabe moodon. ³¹ Jooni woni sariya aduna oo. Jooni kaananke oo doo aduna tippete sella. ³² Miin, so mi toownaama iwde e leydi ndii, mi foodan yimbe fuu warde e am.

³³ Tawi dii haalaaji o sapporii no mo maayrata nii. ³⁴ Yimbe bee njaabii mo:

—Sariya oo anndinii min Almasihu yo duumotoodo. Hono aan mbiirataa kinaa Bii Neddo oo toownee? Homo woni oo Bii Neddo?

³⁵ Iisaa jaabii 6e:

—Fooyre ana wondi e mon wakkati seeda tafon. Njahon gila fooyre ana heddi e mon, pati nimre hippoo on. Jahoowo ley nimre anndaa do yahata. ³⁶ Ngoondinee fooyre gila ende e mon yalla ofon laato yimbe fooyre.

No yimbe calorii goondinde Iisaa

Iisaa haalu dum tan, yehi suudoyii 6e. ³⁷ Kaayde de o wadi yeeso ma66e dee fuu, wadaali so 6e ngoondini mo, ³⁸ yalla haala annabi Esaaya kaa ana tabita:

«Joomiraado, homo goondini waaju amen oo?

Homo bannginanaa baawde Joomiraado?» §

³⁹ Be mbaawaano goondinde, sabi Esaaya wii kasen:

⁴⁰ «O wumnii gite ma66e,

o helii hakkillaaji ma66e,

pati gite ma66e njiya,

pati hakkillaaji ma66e paama

sako 6e tuuba, so mi sellina 6e.»*

⁴¹ Dum Esaaya wii nde yiinoo teddeengal Iisaa, so haali haala makko ndee.

⁴² Kaa dum fuu e taweede, hooree6e Yahuudiyankoo6e heew6e ngoondinii Iisaa. Kaa saabe Farisa'en, 6e kulii yaadirde pati 6e njaltinee waajordu. ⁴³ Dum woni teddineede yimbe burani 6e teddineede Laamdo.

⁴⁴ Iisaa haali faa toowi, wii:

—Goondindo kam, wanaa miin tan o goondini, neldo kam oo duu o goondinii dum.

⁴⁵ Neddo fuu jiido kam, yii neldo kam oo. ⁴⁶ Miin, mi warii mi fooyre aduna oo, faa goondindo kam fuu pati heddo ley nimre. ⁴⁷ So won nando waaju am jokkaali dum, miin, mi sarataa dum. Sabi mi wardaali sarde aduna oo, faa mi hisina mo ngardu-mi. ⁴⁸ Oon calaniido kam, so jabaali waajuuji am, ana jogii caroowo. Konngol ngol kaal-mi ngol sarata dum palaande sakitotoonde. ⁴⁹ Sabi miin, mi haaldaali hiini hoore am. Baabiraado neldo kam oo hokki kam yamiroore ko kaalan-mi e ko mbaajotoo-mi.

⁵⁰ Miin, mido anndi yamiroore makko, kaatum woni nguurndam nduumiidam. Ko kaal-mi koo, no Baabiraado haalaniri kam nii kaaltir-mi.

13

No Iisaa lootiri koyde taalibaabe mum

¹ Gila iidi Paska yottaaki, Iisaa ana anndi wakkati mo iwata e aduna so hootana Baabiraado oo warii. Ga aduna gaa omo yidi yimbe makko, omo yidi be kaaddi jilli.

² Wakkati mo be kirtotoo oo, Ibiliisa wadi e bernde Yahuuda bii Simon Isikariyota jambaade mo. ³ Iisaa e hoore mum ana anndi to Laamdo iwri to Laamdo hootata. Laamdo wadii huunde fuu e junngo makko. ⁴ O immii e hiraande ndee, o boortii saaya makko, o fami disawel, o filii e makko. ⁵ Non o wayli ndiyam e feere lootorde, o naati e lootude koyde taalibaabe makko, omo soccira de disawel o filii ngel. ⁶ Nde o yottinoo Simon Piyeer ndee, oon wii mo:

—Moobbo, aan lootata koyde am naa?

⁷ Iisaa jaabii mo:

—A faamaali ko ngadan-mi koo tafon, kaa a faamoyan caggal jooni.

⁸ Piyeer wii mo:

—A lootataa koyde am abada!

Iisaa jaabii mo:

—So mi lootanaali ma, a walaa ngedu e am.

⁹ Simon Piyeer wii mo:

—Moobbo! So non, pati haadu e koyde am tan, lootu juude am e hoore am duu.

¹⁰ Iisaa wii mo:

—Lootiido fuu yo laabudo. Mo hasindinaa e lootaneede kinaa koyde tan. Onon on laabu be, kaa wanaa on fuu.

¹¹ Tawi omo anndi jammbootodo mo oo. Dum wadi so o wii wanaa on fuu ngonni laaabe.

¹² Nde Iisaa lootunoo koyde maabe ndee, famti saaya muudum, joottii, wii be:

—On paamii ko ngadu-mi on koo naa? ¹³ Odon noddira kam «Moobbo» odon noddira kam «Kalfaado». Ko mbiyaton koo ana moyyi, sabi dum ngon-mi. ¹⁴ Ndennoo, miin Kalfaado, miin Moobbo, mi lootii koyde mon, waajibi onon duu gooto fuu lootana goddo koyde mum. ¹⁵ Ko ngadu-mi on koo yo tinndinol yalla onon duu, odon ngadondira hono ko ngadu-mi on koo. ¹⁶ Midu haalana on goonga: maccudo burataa kalfaado mum teddude, nelaado duu burataa neldu dum. ¹⁷ Nde wonnoo on anndii dum jooni, so nii on njokkirii non, on mbelan hoore. ¹⁸ Wanaa haala mon on fuu kaal-mi. Midu anndi been be cuubii-mi, kaa kinaa ko Binndi dii mbii koo tabita: «Naamdudo e am latiri kam teppere muudum.»* ¹⁹ Gila jooni midu haalana on dum, fade majjum yottaade, yalla nde dum yottii fuu, odon ngoondina miin woni mo ngon-mi. ²⁰ Midu haalana on goonga: neddo fuu jaabiido nelaado am, jaabike kam. Neddo fuu jaabiido kam, jaabike neldu kam oo duu.

No Yahuuda jammborii Iisaa

²¹ Nde o haalnoo dum ndee, yonki makko jawi, o wii:

—Midu haalana on goonga: gooto moodon jammbooto kam.

²² Taalibaabe bee yeewondiri. Be anndaa mo o haalata haala mum. ²³ Gooto e taalibaabe bee, mo Iisaa horsini oo, ana joodinoo bannge mum. ²⁴ Simon Piyeer himyi mo gite mo lamndoo Iisaa homo o haalata haala mum. ²⁵ Non taalibbo oo naayorii hedde Iisaa, wii:

—Moobbo, dum homo?

²⁶ Iisaa jaabii:

—Mo ndokkan-mi lonngere nde cuuwan-mi ndee oo.

O suuwi lonngere, o hokki Yahuuda bii Simon Isikariyota oo. ²⁷ Caggal lonngere ndee, Ibiliisa naati e Yahuuda. Iisaa wii mo:

—Wadu ko ngadataa koo law!

* 13:18 Jabuura 41.10

²⁸ Tawi fay gooto e joodiibe don bee faamaali ko Iisaa haalani mo koo. ²⁹ Nde wonnoo Yahuuda woni kawjotoodo jawdi maβbe, yoga miilii Iisaa wii mo somonoyoo iidi, naa daja ko o hokki misikiina'en. ³⁰ Yahuuda nanngu lonngere ndee tan, yalti oon wakkati fuu. Dum jemma.

Haala yamiroore heyre

³¹ Nde Yahuuda yaltunoo ndee, Iisaa wii:

—Jooni Bii Neddo teddinaama, Laamdo duu teddiniraama saabe makko. ³² So Laamdo teddiniraama saabe makko,† kaɲum duu teddinan mo e hoore mum, teddinan mo law. ³³ Sukaabe am, mido wondi e mon seeda tafon. On tewtan kam. Mido wiya on jooni hono ko mbiinoo-mi Yahuudiyankooβe e bettaade: on mbaawaa yaade to njahan-mi too. ³⁴ Mido hokka on yamiroore heyre: njidondiree! Hono no njidir-mi on nii, onon duu njidondiron hono non! ³⁵ So on njidondirii, yimβe fuu annditan on taalibaaβe am.

No Iisaa holliri Piyeer yankiran dum

³⁶ Simon Piyeer wii mo:

—Moobbo, hoto njahataa?

Iisaa jaabii mo:

—To njahan-mi jooni too, a waawaa jokkude e am. Kaa caggal jooni a jokkan e am!

³⁷ Piyeer wii mo:

—Moobbo, ko saabii so mi waawaa jokkude e maa jooni? Mido hokkitira yonki am saabe maa.

³⁸ Iisaa jaabii mo:

—Goonga fuu, a hokkitiran yonki maa saabe am naa? Mido haalane goonga: fade ndontoori jogginde hannde a wiyana a anndaa kam cili tati.

14

No Iisaa wiiri kaɲum woni laawol ngol

¹ Iisaa wii taalibaaβe mum bee:

—Pati imminee hakkille mon. Ngoondinee Laamdo, ngoondinee kam. ² Cuudi keewdi ana ley galle Baabiraado am. So walaano, mi wiyanno on. Mi yahan, mi moyyanoya on ton nokku. ³ Ndennoo, so mi moyyanoyii on nokku, mi wartan kasen mi βamta on faa onon duu ngonon to ngonan-mi too. ⁴ Odon anndi to njahan-mi too, odon anndi laawol mum.

⁵ Tomaa wii mo:

—Moobbo, min anndaa to njahataa, hono min anndirta laawol mum?

⁶ Iisaa jaabii mo:

—Miin woni laawol ngol, miin woni goonga oo, miin woni nguurndam dam. So wanaa saabe am fay gooto waawaa yaade to Baabiraado. ⁷ Sinndo odon anndunoo kam, maa on anndu Baabiraado am oo duu. Gila jooni on anndii mo, on njii mo.

⁸ Filipa wii mo:

—Moobbo, hollu min Baabiraado, dum tan ana heya min.

⁹ Iisaa wii mo:

—No ngondir-mi e moodon faa βooyi nii fuu, Filipa, a anndaali kam naa? Jiido kam, yii Baabiraado. Hono mbiirataa: «Hollu min Baabiraado»? ¹⁰ A goondinaali mido e ley Baabiraado, Baabiraado ana e am naa? Waajuuji di mbaajii-mi on dii fuu, mi waajortaako di hiini hoore am. Baabiraado gondo e am oo gollata golleeji mum. ¹¹ Ngoondinee kam so mi wii mido e Baabiraado, Baabiraado ana e ley am. Fay so on goondinaali dum, ngoondiniron kam saabe golleeji dii. ¹² Mido haalana on goonga: neddo fuu goondindo kam, gollan kaɲum duu golleeji di gollan-mi dii, gollan ko buri

† 13:32 Puddoode aaya 32, «So Laamdo teddiniraama saabe makko», tawaaka e dereeji burdi fuu βooyde dii.

dí, sabi mi kootoowo to Baabiraado am. ¹³ Mi wadanan on huunde fuu ko jaagori-don Laamdo saabe am. Mi wadan dum yalla Baabiraado oo ana teddiniree saabe Biddo oo. ¹⁴ So won ko jaagori-don Laamdo saabe am, mi wadanan on.

No Iisaa fodiri neldan Ruuhu Ceniido

¹⁵ —So odon njidi kam, on njokkan jamirooje am. ¹⁶⁻¹⁷ Mi jaagoto Baabiraado hokka on Balloowo goddo, oo woni Ruuhu goonga, yalla omo wonda e mon faa abada. Aduna oo waawaa jaabaade mo, sabi yiyataa mo, anndaa mo. Kaa onon, odon anndi mo sabi omo wondi e mon, omo e mon. ¹⁸ Mi yoppataa on atiime'en, mi wartan e mon. ¹⁹ So booyii seeda aduna oo yiyataa kam kasen. Kaa onon, on njiyan kam, sabi mi guurdo, onon duu on nguuran. ²⁰ Nannde nden on paaman mido e ley Baabiraado, odon e am, mido e ley mon. ²¹ Neddo fuu anndudo jamirooje am so jokki de, kajum woni jiddo kam. Jiddo kam, Baabiraado am yidan dum. Miin duu, mi yidan dum, mi bannginanan dum hoore am.

²² Yahuuda, mo wanaa Yahuuda Isikariyota, jaabii mo:

—Moobbo, hono bannginirantaa min hoore maa, tawee a bannganaali aduna oo?

²³ Iisaa jaabii mo:

—So neddo ana yidi kam, jokkan konngol am, Baabiraado am yidan dum. Miin e Baabiraado am oo min ngaran to mum min njooddoo e mum. ²⁴ Neddo fuu mo yidaa kam, jukkataa konngol am. Haala ka nanaton kaa, ka wanaa ka am, ka haala Baabiraado neldo kam oo. ²⁵ Dum kaalan-mi on gila mido tawdaa e mon. ²⁶ Ruuhu Ceniido, Balloowo on mo Baabiraado neldirta on saabe am oo, kajum anndinta on kulle fuu. O miccintinan on ko mbaajinoo-mi on koo fuu.

²⁷ Jam njoppidan-mi on, jam am ndokkan-mi on. Miin, mi hokkirtaa on no aduna oo hokkirta on nii. Pati imminee hakkille mon, pati kulee. ²⁸ On nanii ko mbii-mi on: «mi yahan, caggal mum mi warta e mon.» Sinndo odon njidunoo kam, maa on ceyoro mi jahoowo to Baabiraado, sabi Baabiraado buri kam teddude. ²⁹ Mi haalanii on jooni gila dum waraali, yalla so dum warii, odon ngoondina. ³⁰ Haala am e moodon heewataa kasen, sabi kaananke oo aduna ana wara. Fay huunde o waawaa e am. ³¹ No Baabiraado yamiri kam nii, non ngadiran-mi, faa aduna oo faama mido yidi Baabiraado. Immee njehen, iwen doo.

15

No Iisaa wiiri kajum woni peguowi ngoongaraawi

¹ —Miin woni peguowi ngoongaraawi, Baabiraado woni jom ngesa peguuje. ² Cabal am dimaral fuu o feyyan dum, cabal dimoowal fuu, o saltoto dum yalla engal beydoo rimde. ³ Onon, jooni on laabu6e saabe waaju mo mbaajii-mi on oo. ⁴ Nii6ee e am. So on nii6ii e am, miin duu mi nii6an e mon! Hono no cabal peguowi waawaa rimde e hoore mum kinaa tawee engal nii6i e peguowi nii, hono non onon duu, on mbaawaa rimde so on nii6aali e am. ⁵ Miin woni peguowi, onon ngoni ca6e. Neddo fuu nii6udo e am, mi nii6ii e mum, rimaan duu faa heewa. On mbaawaa wadude fay huunde so on ngaldaa e am. ⁶ Neddo fuu mo nii6aali e am, tippete sella hono no cabal peyyaangal nii, yoora. Ca6e joorde dee mo6tete, tippee ley yiite, de ku66a. ⁷ So on nii6ii e am, waaju am nii6ii e mon, nden kaa jaagee Laamdo ko muuy-don fuu, on ke6an. ⁸ So on ndimii faa heewii, dum hollititta on laatike taalibaabe am, nden yim6e njiyata teddeengal Baabiraado am. ⁹ Hono no Baabiraado yidiri kam nii, miin duu hono non njidir-mi on. Nii6ee e jilli am. ¹⁰ So on njokkii jamirooje am, on nii6an e jilli am, hono no njokkir-mi jamirooje Baabiraado am so nii6u-mi e jilli mum nii.

¹¹ Mi waajike on dum yalla seyo am ana nii6a e mon, seyo mon hi66a. ¹² Annii yamiroore am: njidondiree hono no njidir-mi on nii. ¹³ Huunde fuu buraa dii doo jilli

mawnude: neddo hokkitira yonki mum saabe yi66e mum. ¹⁴ Onon ngoni yi66e am, so on ngollii ko njamir-mi on koo. ¹⁵ Mi wiyataa on maccube kasen sabi maccudo anndaa ko kalfaado mum gollata. Mido wiya on yi66e, sabi ko narru-mi Baabiraado am koo fuu, mi anndinii on. ¹⁶ Wanaa onon cubii kam, miin subii on so yamiri on njahon ndimoyon bi66e, bi66e mon nduumoo, yalla Baabiraado ana hokka on huunde fuu ko jaagori-don saabe am. ¹⁷ Njidondiree! Dum njamir-mi on.

No aduna oo wajiri Iisaa e taalibaabe mum fuu

¹⁸ —So aduna oo ana waji on, anndee, miin o adii wajuude. ¹⁹ Sinndo on laatinoke adunankoo6e, maa aduna oo yidu on. Kaa on nganaa adunankoo6e. Mi subike on mi seenndii on e aduna oo. Dum saabanii mo wajuude on. ²⁰ Miccitee ko mbiinoo-mi on koo: «Maccudo burataa kalfaado mum.» So 6e torrii kam, 6e torran on, onon duu. So 6e njokkii konngol am, 6e njokkan ngol mon ngol duu. ²¹ Be ngadiran on dum fuu saabe am, sabi 6e anndaa neldo kam oo. ²² So mi waraalino, mi waajanooki 6e, 6e niɲataakeno. Kaa jooni mi warii, mi waajike 6e, 6e ngalanaa luutti ma66e dii ujuuru fuu. ²³ Neddo fuu bapudo kam, wajii Baabiraado am oo duu. ²⁴ Sinndo mi gollaalino dii golleeji di fay gooto meedaali gollude yeeso ma66e, 6e niɲataakeno. Kaa jooni 6e njii di fuu, e6e keddi wajuude kam, miin e Baabiraado am. ²⁵ Dum wadii faa tabintina ko winndaa ley Sariya ma66e: «Be mbajirii kam dow meere.»*

²⁶ Ruuhu goonga iwroowo to Baabiraado, Balloowo on mo neldan-mi on oo, nde warii, kapum seettantoo kam. ²⁷ Onon duu, on ceettanto kam sabi o6on ngondi e am gila pudfoode.

16

¹ —Mi waajike on dum pati on njoppu goondinal. ² Be njaltinan on cuudi baajordi. Wakkati waroyan nde bardo on fuu miilata rewii Laamdo. ³ Be ngadan dum sabi 6e anndaa Baabiraado oo, 6e anndaa kam miin duu. ⁴ Mi waajike on dum, yalla so wakkati oo warii, o6on miccadoo mi haalaniino on dum.

Haala golle Ruuhu Ceniido

—Mi haalanaali on gila arannde sabi mido wondi e mon. ⁵ Jooni mido nii hootana neldo kam oo, kaa fay gooto e mon lamndaaki kam hoto njahan-mi. ⁶ On cunaama sanne saabe ko kaalan-mi on dum koo. ⁷ Dum fuu e taweede, mido haalana on goonga: yaadu am buri moyyande on. Sabi so mi yahaali, Balloowo on oo warataa. Kaa so mi yehii, mi neldan on mo. ⁸ So o warii, o niɲan aduna oo banngal luutti e fooccitaare e sariya. ⁹ Banngal luutti, sabi 6e ngoondinaali kam. ¹⁰ Banngal fooccitaare, sabi mido hoota to Baabiraado oo, on njiyataa kam kasen. ¹¹ Banngal sariya, sabi kaananke oo doo aduna saraama.

¹² Mido jogii ko heewi kasen ko mi waajoo on, kaa on mbaawtataa dum jooni. ¹³ Nde Ruuhu goonga oo warii fuu, dowan on faade e goonga fuu. Sabi o haaldataa hiini hoore makko, o haalanan on ko o nani fuu, o humpitan on ko waroyta. ¹⁴ Kanko, o teddinan kam, sabi o 6aman ko nje-mi koo, o humpitira on. ¹⁵ Ko Baabiraado oo jogii fuu, miin jey. Dum saabii mbii-mi o humpitan on ko o he6i e am koo.

No sunu waylitortoo seyo

¹⁶ —So 6ooyii seeda, on njiyataa kam, so 6ooyii seeda kasen, njiyon kam.

¹⁷ Yoga e taalibaabe makko 6ee lamndondiri, mbii:

—Kodum woni maanaa haala makko so o wii «so 6ooyii seeda, on njiyataa kam e so 6ooyii seeda kasen, njiyon kam», o wii kasen «sabi mi jahoowo to Baabiraado?»

¹⁸ Be mbii:

—«So 6ooyii seeda», kodum dum firritata? Min paamaali ko o wii koo.

* 15:25 Jabuura 35.19; 69.5

¹⁹ Nde Iisaa anndunoo ebe njidi lamndaade dum ndee, wii be:

—Odon lamndondira maanaa haala am kaa: «So booyii seeda on njiyataa kam, so booyii seeda kasen, njiyon kam.» ²⁰ Mido haalana on goonga: onon, on mboyan, on mboytoto, tawee aduna oo ana seyii. On cunlan, kaa sunu mon waylitoto seyo. ²¹ So debbo ana naywa, mo sunlan sabi wakkati makko warii. Kaa so cukalel ngel rimaama, o miccitataako naawalla natawere makko, no seyo makko foti heewde dow aduna oo hebii kodo. ²² Onon duu hono non cunjir-don jooni, kaa mi yiitan on kasen, on ceyoto, fay gooto waawaa bonnude seyo mon. ²³ Nannde nden, on lamndataako kam fay huunde. Mido haalana on goonga: huunde fuu ko jaagi-don Baabiraado oo, hokkiran on saabe am. ²⁴ Faa jooni, walaa fuu ko jaagori-don saabe am. Naagee, on keban, yalla seyo mon ana hi66a.

No Iisaa jaalorii aduna

²⁵ —Ko kaalan-mi on jooni koo yo haala hippaaka. Wakkati waran, wakkati mo mi hippataa haala. Nden kaa mi haalanan on haala Baabiraado faa laa6a. ²⁶ Nannde nden on jaagorto Laamdo saabe am. Mi wiyaali mido jaaganoo on Baabiraado, ²⁷ sabi Baabiraado e hoore mum ana yidi on. O yidirii on saabe odon njidi kam, on ngoondinii to Laamdo iwru-mi. ²⁸ Mi iwii to Baabiraado, mi warii e aduna. Jooni mido dala aduna oo, mi hootana Baabiraado.

²⁹ Taalibaa6e makko mbii mo:

—Jooni kaa, a haalii faa laa6i, walaa fuu ko kippu-daa hen. ³⁰ Jooni kaa, min anndii walaa fuu ko a anndaa, fay gooto hasindinaa e lamndaade ma. Dum saabii so min ngoondini a iwdo to Laamdo.

³¹ Iisaa jaabii be:

—Jooni, on ngoondinii naa? ³² Wakkati oo ana wara, o warii jooni, do on fuu caakoto-don, homo fuu hoota suudu mum, njoppon kam mi teeldo. Kaa mi wanaa teeldo, sabi Baabiraado oo ana wondi e am. ³³ Mi haalanii on dum, yalla odon kemra jam e am. Odon ngondi e torra ley aduna oo. Kaa ceyo-don, miin, mi jaalike aduna oo!

17

No Iisaa duworii saabe taalibaa6e mum

¹ Nde Iisaa waajinoo waajuuji dii ndee, tiggiti kammu, wii:

—Baabiraado, wakkati oo warii, teddin Biya, yalla Biya oo duu ana teddine. ² Sabi a hokkii mo baawde dow neddo fuu, yalla omo hokka been be ndokku-daa mo bee fuu nguurndam nduumiidam. ³ Nguurndam nduumiidam woni be annde, aan Laamdo goongaraajo gooto oo, be annda Iisaa Almasiihu mo nel-daa oo. ⁴ Mi teddinii ma e dow leydi ndii, mi yottinii golle mo ndokku-daa kam mi golla oo. ⁵ Jooni kaa, Baabiraado, teddinam teddeengal ngal njoginoo-mi do maa doo gila aduna oo tagaaka ngal.

⁶ Yimbe be ndokku-daa kam e aduna oo bee, mi bannginanii dum'en innde maa. Aan jey be, a hokkii kam be, ebe njokki konngol maa. ⁷ Jooni kaa, be anndii ko ndokku-daa kam koo fuu to maa iwi, ⁸ sabi mi haaltanii be haalaaji di kaalan-daa kam dii, be njabii di. Be kebii tayoral to maada iwru-mi, be ngoondinii aan neli kam. ⁹ Mido jaagore saabe ma66e. Mi jaagortaako saabe aduna oo, mido jaagoroo saabe be ndokku-daa kam bee, sabi aan jey be. ¹⁰ Be nje-mi fuu, aan jey, be nje-daa fuu, miin jey. Mi teddiniraama saabe ma66e. ¹¹ Kambe, be keddoto e aduna oo, kaa miin, mi heddadataako e makko. To maa njahan-mi. Aan Baabiraado Ceniido, reenir be baawde maada de ndokku-daa kam dee, yalla ebe laatoo gooto hono no men nii. ¹² Nde ngondunoo-mi e ma66e ley aduna oo ndee, mi reenirii be baawde maa de ndokku-daa kam dee, mi tiidii e ma66e. Fay gooto majjaali so wanaa yiitenke oo, yalla ko sappaa e Binndi dii koo ana tabita. ¹³ Jooni kaa mido wara to maa. Mido haala dii haalaaji gila mido heddi e aduna oo tafon, yalla seyo am ana hi66a e ma66e. ¹⁴ Mi yottinii be konngol maa. Aduna oo wajii be, sabi be

njeyaaka e makko, hono no miin duu mi jeyiraaka e makko nii. ¹⁵ Mi jaagaaki ittaa 6e e aduna oo, kaa mido jaage ndeenaa 6e e Ibiliisa. ¹⁶ Be njeyaaka e aduna oo, hono no miin duu mi jeyiraaka e makko nii. ¹⁷ Sennir 6e goonga maa. Konngol maa woni goonga. ¹⁸ Hono no nelir-daa kam e oo aduna nii, miin duu non nelir-mi 6e e makko. ¹⁹ Mido sennira hoore am saabe ma66e, yalla kam6e duu ebe laatoo senniraabe goonga.

²⁰ Wanaa saabe ma66e tan jaagorto-maa-mi. Mido jaagoroo duu saabe been goondinir6e kam waajuuji ma66e, ²¹ yalla 6e fuu ebe laatoo gooto. Hono no aan Baabiraado laatori-daa e am, miin duu mido e maa nii, yalla kam6e duu ebe laatoo gooto e men, yalla aduna oo ana goondina aan neli kam. ²² Mi wadanii 6e teddeengal ngal ngadan-daa kam ngal, yalla ebe laatoo gooto, hono no laatori-den gooto nii. ²³ Miin mido e ma66e, aan ada e am, yalla ngootummaaku ma66e ana hi66a, yalla aduna oo ana annda aan neli kam, mo annda duu ada yidi 6e hono no njidir-daa kam nii. ²⁴ Baabiraado, mido yidi 6e ndokku-daa kam 6ee ngonda e am nokku fuu do tawaa-mi, yalla ebe njiya teddeengal ngal ngadan-daa kam ngal sabi a yidii kam gila aduna oo diidaaka.

²⁵ Baabiraado poocitiido, aduna oo anndaa ma, kaa miin noo mido anndu maa, 6ee doo ana anndi aan neli kam. ²⁶ Mi anndinii 6e ko ngon-daa, mi beydan anndinde 6e, yalla jilli njid-daa kam dui ana tawee e ma66e, miin duu mi tawee e ma66e.

18

No Iisaa nanngiraa

¹ Nde Iisaa duworinoo nii ndee, yaadi e taalibaa6e mum ootoo bannge callugol biyeteengol Kedoron. Be naati ton e nokku keewdo ledde. ² Yahuuda jammbotodo mo oo ana anndi nokku oo, sabi Iisaa e taalibaa6e mum ana mo6totonoo ton sanne. ³ Yahuuda ardii oorngal sordaasi'en e golloo6e iwru6e to hooree6e yottinoo6e sadaka e Farisa'en. Be ngari ton, ebe njogii cunkume ku66ooje e lampaaji e ka6orde. ⁴ Nde wonnoo Iisaa ana anndi ko fa'i warde e mum fuu, sakkiti 6e, wii:

—Homo tewtaton?

⁵ Be njaabii mo:

—Iisaa Nasaraatunke oo.

O wii 6e:

—Miin woni kanko!

Yahuuda jammbotodo mo oo duu ana dardii e ma66e. ⁶ Nde Iisaa wiinoo «Miin woni kanko» ndee, 6e njaari cagga-caggarde 6e caami e leydi. ⁷ Iisaa lamndii 6e kasen:

—Homo tewtaton?

Be njaabii:

—Iisaa Nasaraatunke oo.

⁸ Iisaa wii 6e:

—Mbii-mi on, miin woni kanko! So miin tewtaton, accee 6ee kaa njaha.

⁹ Non dum laatorii, yalla haala Iisaa kaa ana tabita: «Mi majjoraaka fay gooto e 6e ndokku-daa kam 6ee.» ¹⁰ Simon Piyeer ana joginoo kaafaawi, soorti ki, soppi golloowo Jottinoowo Sadaka Mawdo e nowru jaamru faa ndu tayi. Golloowo oo ana wiyeer Malkus. ¹¹ Nden Iisaa wii Piyeer:

—Soornu kaafaawi maa kii e n̄aro mum. Ada miili mi yarataa horde bone nde Baabiraado hokki kam ndee naa?

¹² Don sordaasi'en e kaananke mum e gollanoo6e hooree6e Yahuudiyankoo6e nanngi Iisaa, ka66i dum. ¹³ Be na6i mo to Annas tafon. Annas yo esii Kayafas laatiido Jottinoowo Sadaka Mawdo ley nden hitaande. ¹⁴ Kanko Kayafas oo dawrannoo hooree6e Yahuudiyankoo6e dabare, wii: ko buri moyyude e yimbe lejol ngol, neddo gooto maayana 6e.*

No Piyeer wadi so yankiri Iisaa

* 18:14 Yuhanna 11.49-50

¹⁵ Simon Piyeer e taalibbo goddo njokkitii Iisaa. Taalibbo oo ana anndondiri e Jottinoowo Sadaka Mawdo oo, dum wadi so o hebi naaddude e Iisaa galle mawdo hooreebe yottinoobe sadaka oo. ¹⁶ Piyeer kaa, darii damal sella too. Taalibbo anndondirdo e Jottinoowo Sadaka Mawdo oo, yalti haaldi e debbo doomoowo damal ngal oo, naanni Piyeer. ¹⁷ Kordo doomoowo damal oo lamndii Piyeer:

—Aan nee, a wanaa gooto e taalibaaabe gorko oo naa?

Piyeer jaabii mo:

—Mi wanaa!

¹⁸ Nde wonnoo jaangol ana heewi, golloobe e doomoobe kubbiino yiite ana yuwloo. Piyeer duu dardii e maabe ana yuwloo.

No mawbe diina cariri Iisaa

¹⁹ Nden Jottinoowo Sadaka Mawdo oo lamndii Iisaa haala taalibaaabe mum e waaju mum. ²⁰ Iisaa jaabii mo:

—Mi bannginanii aduna oo waaju am. Wakkati fuu mido waajoo ley cuudi baajordi e ley Suudu Dewal Mawndu to Yahuudiyankooobe fuu kawrititta too. Walaa fuu ko kaaldu-mi cuucuukka. ²¹ Ko lamndorto-daa kam? Lamnda been hettindiiabe kam. Kambe kaa, ebe anndi ko mbaajii-mi koo.

²² Nde Iisaa haalnoo dum ndee, gooto e doomoobe bee fii mo banaawo, wii:

—Nii jaaborto-daa Jottinoowo Sadaka Mawdo oo naa?

²³ Iisaa jaabii mo, wii:

—So ko boni mbii-mi, haalanam ko boni e majjum. So tawii ko moyyi mbii-mi, ko saabii so pii-daa kam?

²⁴ Nden Annas neldi mo to Kayafas Jottinoowo Sadaka Mawdo oo, omo haabii.

No Piyeer wadi so yankiri Iisaa kasen

²⁵ Simon Piyeer ana darinoo ton ana yuwloo. Faa be mbii mo:

—Aan, a wanaa gooto e taalibaaabe makko bee naa?

O yeddi, o wii:

—Mi wanaa!

²⁶ Goto e gollanoobe Jottinoowo Sadaka Mawdo oo, sakiike mo Piyeer tayunoo nowru muudum oo, wii:

—Mi yiidaalino ma e makko ley nokku keewdo ledde too naa?

²⁷ Piyeer yeddi kasen, e oon wakkati fuu, ndontoori joggini.

No Iisaa sariraa yeeso Pilaatu

²⁸ Caggal dum, be itti Iisaa to Kayafas gila beete kecco, be nabi mo to hubeere goforneer oo. Nabe mo bee naataali hubeere ndee, sabi so be naatii nde, be cofan, be naamataa ndeendi iidi Paska ndii. ²⁹ Pilaatu, goforneer oo, tawoyi be sella too, wii:

—Kodum ngullaniri-don oo gorko?

³⁰ Be njaabii mo:

—Sinndo o gollaalino ko boni, min ngaddataano mo ga maa.

³¹ Nden Pilaatu wii be:

—Nabee mo, cardon mo sariya moodon.

Yahuudiyankooobe bee njaabii:

—Min ndunanaaka warde fay gooto.

³² Nii haala ka Iisaa haalnoo haala maayde mum kaa tabitiri. ³³ Pilaatu naatti galle mum, noddii Iisaa, wii dum:

—Aan woni kaananke Yahuudiyankooobe oo naa?

³⁴ Iisaa jaabii mo:

—Aan e hoore maa wii non naa wobbe narru-daa?

³⁵ Pilaatu jaabii mo:

—Miin, mi Yahuudiyanke naa? Ko ngadu-daa so lejol maa e hooreeɓe yottinooɓe sadaka ngaddu maa ga am?

³⁶ Iisaa jaabii:

—Laamu am jeyaaka e oo aduna. Sinndo omo jeyanoo e oo aduna, gollooɓe am kaɓotono pati mi naata juude hooreeɓe Yahuudiyankooɓe. Kaa jooni laamu am oo wanaa mo doo.

³⁷ Nden Pilaatu wii mo:

—Ndennoo, a kaananke?

Iisaa jaabii:

—No mbii-daa nii, mi kaananke. Walaa fuu ko ndimiraa-mi so ngar-mi ley aduna oo so wanaa faa mi seetoo goonga. Neddo fuu jiddo goonga, ana nana daande am.

³⁸ Pilaatu wii mo:

—Goonga? Kodum woni goonga?

Nde o haalnoo dum ndee, o yalti kasen, o tawtoyi Yahuudiyankooɓe ɓee to sella too, o wii ɓe:

—Mi heɓaali feloore fay wootere e makko. ³⁹ Kaa ley aada moodon, iidi Paska fuu mido yoppitana on kasunke gooto. Odon njidi mi yoppitana on kaananke Yahuudiyankooɓe oo naa?

⁴⁰ Be fuu ɓe ngulli, ɓe mbii:

—Wanaa oo, Barabas min njidi.

Barabas nee yo janoowo.

19

¹ Nden Pilaatu nanngi Iisaa, yamiri fiyee dorri. ² Sordaasi'en ɓee capɓi tenngaade gi'e, kippi e hoore makko, ɓoorni mo burmusuure wodeere.* ³ Be battitii mo, eɓe mbiya:

—Sadi, kaananke Yahuudiyankooɓe!

Eɓe piya mo banaaje. ⁴ Pilaatu yalti kasen, wii Yahuudiyankooɓe ɓee:

—Mi yaltinan mo faa anndon mi heɓaali feloore fay wootere e makko.

⁵ Non Iisaa yaltinaa ana hippii tenngaade gi'e ndee, ana ɓoornii saaya mbodeewa kaa. Pilaatu wii ɓe:

—Gorko oo annii!

⁶ Nde hooreeɓe yottinooɓe sadaka e doomooɓe ɓee njiinoo mo ndee, ngulli mbii:

—Tontu mo e leggal bardugal! Tontu mo e leggal bardugal!

Pilaatu wii ɓe:

—Nanngi mo onon tonton mo, sabi miin kaa, mi heɓaali feloore e makko.

⁷ Yahuudiyankooɓe njaabii mo:

—O luuttii sariya amen. E ley sariya amen oo kaa waajibi o waree, sabi o wadii hoore makko o Bii Laamdo.

⁸ Nde Pilaatu nannoo kaa haala ndee, kulol mum ɓeydii. ⁹ O naatti huɓeere ndee kasen o wii Iisaa:

—Aan, hoto iwataa?

Iisaa jaabaaki mo fay huunde. ¹⁰ Nden Pilaatu wii mo:

—Miin muroto-daa naa? Tama a anndaa mido waawi yoppitidde ma, mido waawi tontude ma?

¹¹ Iisaa jaabii mo:

—So wanaa Laamdo hokku maa baawde, a waawaano e am fay huunde. Dum saabii so gattudo kam e junngo maa oo ɓur maa jinjinaade.

¹² Gila nden Pilaatu ana ndaara yoppitinde mo. Dum saabii so Yahuudiyankooɓe ana ngulla, ana mbiya:

—So nii a yoppitii mo, a wanaa gido kaananke Roma mawdo oo. Neddo fuu gadudo hoore mum kaananke yo gajo kaananke Roma.

* **19:2** Wakkati Iisaa, burmusuure wodeere yo saaya ka kaananke ɓoornotoo.

¹³ Nde Pilaatu nannoo d̄ii haalaaji ndee, yaltini Iisaa, joodii dow joodorgal sariya, nokku biyeteedo Dinngira Kaaye (e ibaraninkoore omo wiyee Gabbata). ¹⁴ Nden yo j̄annde lanndinal iidi Paska, wakkati hakkunde naange. Pilaatu wii Yahuudiyankooḅe:

—Kaananke moodon annii!

¹⁵ Be nduki semmbe;

—War mo! War mo! Tontu mo e leggal bardugal!

Pilaatu jaabii:

—Mi tonta kaananke moodon oo naa?

Hooreeḅe yottinooḅe sadaka ḅee mbii:

—Min ngalaa kaananke ko wanaa kaananke Roma mawdo oo.

¹⁶ Nden o hokki ḅe Iisaa faa ḅe tontoya dum.

No Iisaa tontiraa dow leggal bardugal

Nii ḅe nanngi Iisaa, ḅe naḅi dum. ¹⁷ Iisaa yalti ana roondii leggal mum bardugal faa yottii nokku biyeteedo Laalagal Hoore (e ibaraninkoore omo wiyee Golgata). ¹⁸ Don ḅe tontidi mo e didon woḅḅe: oo nano, oo jaamo, Iisaa ana lommbii. ¹⁹ Pilaatu winndi e alluwal: IISAA NASARAATUNKE OO, KAAANANKE YAHUUDIYANKOOBE. O yamiri ngal takkee e leggal bardugal ngal. ²⁰ Yahuudiyankooḅe heewḅe njannngii binndi d̄ii sabi do Iisaa tontaa doo woddaa ngalluure ndee. Alluwal ngal winndaama e ibaraninkoore e yunaninkoore e romankoore. ²¹ Nden hooreeḅe yottinooḅe sadaka ḅee mbii Pilaatu:

—Pati winndu: «Kaananke Yahuudiyankooḅe», winndu: «o wii kanko woni kaananke Yahuudiyankooḅe».

²² Pilaatu jaabii:

—Ko mbinndu-mi koo winndaama, tilike.

²³ Nde sordaasi'en ḅee tilinoo tontude Iisaa ndee, pecci kaddule makko pecece nay. Homo fuu ḅami feccere mum. Be ḅami saaya makko duu. Saaya kaa walaa jootol. Ka fuu ka lefol gootol. ²⁴ Sordaasi'en ḅee kaaldi:

—Pati ceeken saaya kaa. Ngaden ka urwa, yeewen keḅoowo ka.

Dum wad̄ii, yalla ko sappaa e Binndi d̄ii koo ana tabita:

«Be peccii kaddule am hakkunde maḅḅe,

ḅe ngadii saaya am urwa.»†

Dum sordaasi'en ḅee ngadi.

²⁵ Inna Iisaa, e sakiike mum debbo, Mariyama jom suudu Kolopa, e Mariyama mo Magdala ana ndarii bannge leggal ngal Iisaa tontaa e mum ngal. ²⁶ Iisaa yii inna mum e taalibbo mum korsudo oo ana ndarodii, wii inna mum:

—Inna, ḅiya annii!

²⁷ Nden o wii taalibbo oo:

—Inna maa, annii.

Gila nden taalibbo oo naḅi Mariyama galle mum.

Haala maayde Iisaa

²⁸ Caggal dum, Iisaa anndi walaa fuu ko heddi. Yalla ko Binndi d̄ii mbii koo ana tabita, o wii:

—Mi domd̄ii!‡

²⁹ Mbulku keewdo biineegiri ana wonnoo don. Be cuuwi lliccere e biineegiri oo, ḅe kaḅḅi e loocol hisopiyaawol, ḅe cukki e hunduko makko. ³⁰ Nde Iisaa ḅuuccinoo biineegiri oo ndee, wii:

—Tilike!

O turi hoore, o dali aduna. ³¹ Nden yo j̄annde lanndinal iidi. Hooreeḅe Yahuudiyankooḅe ndaardi Pilaatu yalla korre tontaaḅe ḅee ana kelee, ḅeen ḅamtee, pati terde dee keddo e ledde dee jalaande fowteteende. Sabi jalaande ndee yo teddunde. ³² Non

† 19:24 Jabuura 22.19 ‡ 19:28 Jabuura 22.16

sordaasi'en 6ee ngari, keli korre wor6e didon tontidanoo6e e Iisaa 6ee. ³³ Kaa nde 6e njottinoo Iisaa ndee, 6e tawi mo maayii. Dum saabii 6e kelaali korre makko. ³⁴ Kaa gooto e sordaasi'en 6ee yuwi Iisaa labbo e wuttuldu. Don yiyam e ndiyam mbaacii. ³⁵ Neddo ceettiido dum oo yii dum. Seedaaku makko duu ana sella. Kaal6o oo ana anndi haalii goonga, yalla onon duu, odon ngoondina. ³⁶ Dum fuu wadii, yalla ko Binndi dii mbii koo ana tabita:

«Fay gootal e gi'e makko helataake.»§

³⁷ Di mbii kasen:

«Be njiitan oon mo 6e njuwnoo oo.»*

No tew Iisaa wadira e yanaande

³⁸ Caggal mum, Yuusufu Arimatiyanke ndaardi Pilaatu yalla omo 6amta tew Iisaa oo. Pilaatu jabani mo. O 6amti oon. Tawi Yuusufu oo yo taalibbo Iisaa e cuucuukka, sabi omo hulannoo hooree6e Yahuudiyankoo6e. ³⁹ Nikodemus jaanoo6o to Iisaa jemma oo duu wari, o jillondiri uurdiiji mbiyeteedi miiri e alo'e o waddori. Edum yaha e kilooji capantati e didi. ⁴⁰ Non 6e 6amti tew Iisaa, 6e nguji mo uurdi ndii, 6e ngadi mo e kasanke hono no Yahuudiyankoo6e mboowiri wadude fade mum'en irde maay6o nii. ⁴¹ Nokku keew6o ledde ana wonnoo 6o Iisaa tontanoo 6oo. Yanaande heyre ana ley nokku oo, 6o fay gooto meedaali watteede. ⁴² Dum hawri e wakkati lanndinal Yahuudiyankoo6e, tawi yanaande ndee ana 6adii, dum wadi so 6e ndesi Iisaa 6on.

20

No Iisaa immintiniraa

¹ Nannde alan, Mariyama mo Magdala hujji, yehi to yanaande too. O tawi haayre uddiranoonde yanaande ndee tallitaama. ² O dogi, o yehi to Simon Piyeer e taalibbo mo Iisaa horsinnoo oo, o wii 6e:

—Be ittii Moobbo oo e yanaande ndee, mi anndaa fuu 6o 6e ngadi mo.

³ Piyeer e taalibbo oo njalti, njehi to yanaande too. ⁴ E6e ndoga ko 6e mbaawi fuu. Taalibbo oo dadi Piyeer, adii dum e yanaande ndee. ⁵ O yuurnii, o yii kasanke oo yo 6olo, kaa o naataali. ⁶ Simon Piyeer, kajum kaa yottii fuu, naati, tawi kasanke oo ana joodii. ⁷ Pilkol pilkanoo6o e hoore Iisaa ngol tawdaaka e kasanke oo, ngol tawaama engol sowii feere maggol. ⁸ Nden taalibbo ardinoo6o warde oo, kajum duu naati, yii, goondini. ⁹ Tawi 6e paamaano tafon ko Binndi dii mbii koo, Iisaa yo immitintoo6o. ¹⁰ Caggal mum, taaliba6e didon 6ee kooti to mum'en.

No Iisaa banngirani Mariyama mo Magdala

¹¹ Kaa Mariyama ana darii 6o damal yanaande 6oo, ana woya. O turii, o yuurnii ley yanaande ndee. ¹² O yii malaa'ika'en didon 6e kaddule daneje ana njoodii 6o tew Iisaa oo resanoo 6oo, gooto 6o hoore 6oo, god6o oo to koy6e too. ¹³ Malaa'ika'en 6ee mbii mo:

—Bannam debbo, kodum mboyataa?

O jaabii 6e:

—Be ittii Moobbo am 6oo, mi anndaa fuu to 6e ndesi dum.

¹⁴ Nde o haalnoo kaa haala ndee, o yeecitii, o yii Iisaa ana darii, kaa o annditaali dum.

¹⁵ Iisaa wii mo:

—Bannam debbo, kodum mboyataa? Homo tewtataa?

Mariyama miili golloowo nokku oo haaldata e mum, wii oon:

—Gido, so aan itti mo 6oo, haalanam 6o ndesu-6aa mo, faa mi 6amta mo.

¹⁶ Iisaa wii mo:

—Mariyama!

O yeecitii, o wii e ibaraninkoore:

—*Rabbunii!*

(Dum woni «Moobbo».)

¹⁷ Iisaa wii mo:

—Pati memam, sabi mi ḡabbitaali to Baabiraado am tafon. Yaa to sakiraaḡe am, mbiyaa ḡe mi ḡabbitan to Baabiraado am, Baabiraado mon, Laamdo am, Laamdo mon.

¹⁸ Mariyama mo Magdala martinoyi taalibaaḡe ḡee kumpa, wii ḡe:

—Mi yii Moobbo oo.

O haaltani ḡe ko Iisaa haalani mo koo fuu.

No Iisaa ḡanngirani taalibaaḡe mum

¹⁹ Nde kiikiide alan warnoo ndee, taalibaaḡe Iisaa coki baafal dow hoore mum'en nokku do ḡe kawriti doo, saabe kulol hooreeḡe Yahuudiyankooḡe. Nden Iisaa wari darii hakkunde maḡḡe, wii ḡe:

—Onon e jam!

²⁰ Nde o jowtunoo ḡe ndee, o holli ḡe nebbe juude makko e wuttuldu makko. Taalibaaḡe ḡee ceyii nde njii Joomiraado oo ndee. ²¹ Nden Iisaa wii ḡe kasen:

—Onon e jam! Hono no Baabiraado neliri kam nii, neliran-mi on.

²² Nde o haalnoo dii haalaaji ndee, o fuufi e maḡḡe, o wii:

—Njaḡḡee Ruuhu Ceniido! ²³ Mo njaafi-don luutti mum, yaafaama di, mo on njaafaaki luutti mum, yaafataake.

No Iisaa ḡanngirani Tomaa

²⁴ Kaa Tomaa noddirteedo Funeeru, gooto e sappo e didon ḡee, walaano don nde Iisaa ḡanngunoo hakkunde maḡḡe ndee. ²⁵ Taalibaaḡe ḡee mbii mo:

—Min njii Moobbo men!

O jaabii ḡe:

—So mi yiyaali batte tontande dee e nebbe makko, mi wada fedeendu am e majje, mi wada junngo am e wuttuldu makko, abada mi goondintaa.

²⁶ Yontere wootere caggal mum, taalibaaḡe ḡee kawriti kasen. Tomaa ana wondi e maḡḡe. Baafe dee fuu ana cokii. Iisaa ḡanngi, darii hakkunde maḡḡe, wii:

—Onon e jam!

²⁷ O wii Tomaa:

—Waddu doo fedeendu maa, yeew juude am, waddu junngo maa, wadu ngo e wuttuldu am. Sel sikkitaade, goondin tan.

²⁸ Tomaa jaabii, wii mo:

—Joomiraado am, Laamdo am.

²⁹ Iisaa wii mo:

—Saabe a yii kam ngoondinir-daa. Been ḡe njiyaali kam so ngoondini, mbelii hoore.

Haala faandaa dewtere ndee

³⁰ Iisaa wadii yeeso taalibaaḡe mum kaayde godde keewde de mbinndaaka ley ndee dewtere. ³¹ Dee doo mbinndaama, yalla odon ngoondina Iisaa woni AlmasiihuBii Laamdo oo, yalla so on ngoondinii, odon kebira nguurndam saabe makko.

21

No Iisaa ḡanngirani taalibaaḡe mum njeddon

¹ Caggal dum, Iisaa ḡannganii taalibaaḡe mum ḡee kasen sera weendu Tiberiyas. Anni no mo ḡanngiri: ² Simon Piyeer e Tomaa noddirteedo Funeeru oo e Natanayel mo Kaana leydi Galili e ḡiḡḡe Jebede worḡe ḡee e taalibaaḡe didon woḡḡe, ḡe fuu eḡe tawdanoo ton. ³ Simon Piyeer wii ḡe:

—Mi yahan awgal.

Be mbii mo:

—Minen duu, min njaadan e maa.

Don e don ɓe njalti, ɓe naatoyi laana. Oon jemma, ɓe keɓaali fay huunde. ⁴ Nde fajiri feccii ndee, Iisaa darii dow danɗeere ndee, kaa taalibaaɓe ɓee annditaali dum Iisaa. ⁵ O wii ɓe:

—Sukaabe, odon jogii ko jaametee naa?

Be mbii:

—Min ngalaa!

⁶ O wii ɓe:

—Tippee bubbol ngol bannge jaamo laana kaa, on keɓan.

Non ɓe tippii ngol. Be keɓi liddi faa ɓe ndonki suutude ngol. ⁷ Taalibbo mo Iisaa horsini oo wii Piyeer:

—Dum Moobbo men!

Nde Simon Piyeer nannoo dum moobbo mum'en ndee, ɓoornii saaya mum, sabi mo ɓoortinooɗo ka, mo fiyii e ndiyam dam. ⁸ Taalibaaɓe heddiibe ɓee ngaddi laana kaa, ana ndaasa bubbol keewngol liddi ngol. Be ngodɗoraaki danɗeere ndee kinaa ko waarata e meeturuuji teemedere. ⁹ Nde ɓe yeentunoo ndee, ɓe njii liddi ana pawii dow yulɓe yiite, ɓe njii buuru duu. ¹⁰ Iisaa wii ɓe:

—Ngaddee yoga e liddi di nanngu-don jooni dii.

¹¹ Simon Piyeer naati laana kaa, foodi bubbol ngol, yenɗini. Ngol keewngol liddi mawdi. Liddi dii yo teemedere e capande joy e tati. No di poti heewde nii fuu, bubbol ngol seekaaki. ¹² Iisaa wii ɓe:

—Ngaree, jaamee!

Nde wonnoo ɓe fuu ɓe anndii dum Joomiraado, fay gooto e taalibaaɓe ɓee lamndaaki mo «Aan homo?» ¹³ Nden Iisaa wari, ɓami buuru e liddi, hokki ɓe. ¹⁴ Ngol woni cilol tatabol ko Iisaa ɓanngani taalibaaɓe mum caggal immitagol mum.

No Iisaa haaldiri e Piyeer

¹⁵ Nde ɓe tayunoo kooyol ndee, Iisaa wii Simon Piyeer:

—Simon ɓii Yuhanna, a ɓuraa ɓee doo yidude kam naa?

O jaabii:

—Goonga, Moobbo, ada anndi mido yidu maa.

Iisaa wii mo:

—Tiidu e baaloy am!

¹⁶ Iisaa wii mo kasen:

—Simon, ɓii Yuhanna, ada yidi kam naa?

O jaabii:

—Sanne, Moobbo, ada anndi mido yidu maa!

Iisaa wii mo:

—Tiidu e baali am!

¹⁷ Iisaa wii mo kasen:

—Simon, ɓii Yuhanna, ada yidi kam naa?

Piyeer sunaa sabi jooni woni cilol tatabol ko Iisaa wii mo «Ada yidi kam naa?» Piyeer wii mo:

—Joomiraado, ada humpitii huunde fuu, ada anndi mido yidu maa.

Iisaa wii mo:

—Tiidu e baali am! ¹⁸ Mido haalane goonga, e njokollaaku maa a ɓoornike kaddule maa, a yehii to njid-daa fuu. Kaa nde a naywii, a foocan juude maa, goddo ɓoorne de, nabe to a yidaa.

¹⁹ E dii haalaaji Iisaa sapporii no Piyeer maayrata e no teddinirta Laamdo. Nde o haalnoo dum ndee, o wii dum:

—Jokkam!

No Iisaa haaliri haala taalibbo mum korsudo oo

²⁰ Piyeer yeecitii, yii taalibbo mo Iisaa horsini oo ana jokki e mum'en. Kaɗum woni naayinooɗo e Iisaa nde ɓe kirtotonoo ndee, so wii: «Moobbo, homo woni jammbotooɗo ma oo?»

²¹ Nde Piyeer yiinoo korsuɗo oo ndee, wii Iisaa:

—Moobbo, hono oo nee wattinirta?

²² Iisaa jaabii mo:

—So mido muuyani mo nguurndam faa nde ngartu-mi, kodum hillu maa hen? Aan kaa, jokkam tan.

²³ Ngol konngol saakii hakkunde goondinɓe Iisaa fuu: «Taalibbo oo maayataa.» Kaa Iisaa wiyaali mo maayataa, ko o wii dee: «So mido muuyani mo nguurndam faa nde ngartu-mi, kodum hillu maa hen?»

²⁴ Oo taalibbo seettii dee kulle so winndi de, eden anndi duu seedaaku makko oo yo goonga.

Timmoode dewtere ndee

²⁵ Iisaa wadii kudde godde keewde kasen. So de mbinndiranooma gootel gootel, mido miila dee dewte mbaawataano heyude e aduna oo.

Golle Nelaabe

¹ Waayam Tawfilus, e ley dewtere am aranndeere ndee, mi winndii hen ko Iisaa fuddiri gollude e waajaade fuu, ² faa jannde nde mo njabbinaa ndee, caggal o wasike nelaafe 6e o suborii Ruuhu Ceniido 6ee.

³ Caggal nde o torraa ndee, o 6annginani 6e hoore makko, o hollirii 6e e daliilaaji keewdi omo wuuri. O wondi e ma66e balde capande nay, omo waajoo 6e haala Laamu Laamdo. ⁴ Nannde wootere omo jaamda e ma66e, o wasii 6e pati 6e ngoddo Urusaliima, 6e kettoo fodoore Baabiraado nde 6e naniri mo ndee.

O wii:

⁵ —Yaayaabatisirannoo ndiyam, kaa e ley balde seeda, onon, on mbatisirte Ruuhu Ceniido.

⁶ Be fuu 6e kawri, 6e lamndii mo, 6e mbii:

—Joomiraado, e oo wakkati ngartirtaa laamu Israa'iila naa?

⁷ Iisaa jaabii 6e, wii:

—On mbaawaa annndude jamaanuujii e wakkatiiji di Baabiraado wadiri baawde mum.

⁸ Kaa so Ruuhu Ceniido oo jippike e moodon, on keban baawde, on laatoto seedee'en am ley Urusaliima e ley leydi Yahuudiya fuu, kajum e Samariya, faa to leydi haadi.

⁹ Nde o haalnoo dum ndee, o njabbinaa. Be tiggittii, e6e yeewa faa luurde suddi mo.

¹⁰ Do 6e tiggittii kammu oo tawi omo njabbinee doo, wor6e didon 6e kaddule daneeje ngari ndardii e ma66e, ¹¹ mbii:

—Galilinkoo6e, ko saabii so ndari-don, odon yeewa kammu? Iisaa ittaado e mon so njabbintinaa dow kammu oo wartiran hono no njiiru-don omo njabbitira dow kammu nii.

¹² Nde 6e iwnoo to waamnde haayre wiyeteende Jaytun ndee, 6e mbirfitii Urusaliima. Ton e Urusaliima ana waara e kilon gooto. ¹³ Nde 6e njottii ndee, 6e njaboyi suudu dowuuru ndu 6e mboownoo moofaade e mum nduu. Nelaabe 6ee ngoni: Piyeer e Yuhanna e Yaakuuba e Andire e Filipa e Tomaa e Bartolome e Matta e Yaakuuba 6ii Alfaa e Simon kiranoowo suudu baaba e Yahuuda 6ii Yaakuuba. ¹⁴ Be fuu 6e laatii daande wootere, e6e tiidi e duwaawu, kam6e e mijiraa6e Iisaa e Mariyama inna Iisaa e rew6e wo66e.

No Mattiyas loomtorii Yahuuda

¹⁵ Ley deen jalaade, goondin6e ko waarata e teemedere e noogay kawri. Piyeer immii, darii hakkunde ma66e, wii:

¹⁶ —Sakiraa6e, ko Ruuhu Ceniido haaliri e hunduko Daawuuda, ko woni e Binndi dii koo, tabitirii no haaniri nii: o haaliino haala Yahuuda, kolludo nanngu6e Iisaa 6ee laawol oo. ¹⁷ E meeden Yahuuda hiisetenoo, o hebii ngedu makko e golle e nelal.

¹⁸ (Kaalisi mo o yeenanoo e golle makko bondo oo, o soodi dum ngesa, o yehi o wartoyii ley magga, reedu makko seekii, teketi makko fuu mbaylii e leydi. ¹⁹ Yim6e Urusaliima fuu nanii dum. Dum wadi so 6e inndiri ngesa ngaa Akeldama. E ley demngal ma66e dum woni «Ngesa Yiiyamaawa».) ²⁰ Sabi dum winndii e ley dewtere Jabuura:

«Yo galle makko laato saabeere,
pati fay gooto ho6u hen.

Yo goddo darto darnde makko.»*

²¹ Haya, wor6e yogaa6e njaadii e men ko juuti gila nde Joomiraado men Iisaa wondi e men ndee, ²² iwde e wakkati mo Yaayaa looti mo lootogal batisima yaade e jalaande nde o 6amtaa faade e kammu ndee. Joonnoo, ana tilsi gooto e ma66e laatidoo e men seedee immitagol Iisaa.

* 1:20 Jabuura 69.26; 109.8

²³ Be ndarni worbe didon: Yuusufu noddirteedo Barasaba coowirteedo Yustus, kaɗum e Mattiyas. ²⁴ Be nduwii, 6e mbii:

—Joomiraado, aan anndudo berde yimbe fuu, fammin min mo cuɓi-ɗaa e 6ee doo didon
²⁵ faa roondoo golle e nelal, loomtoo Yahuuda joppudo dum so yehi to nokku mo haandi e mum oo.

²⁶ Be ngadi urwa maɓɓe. Urwa oo hawri e Mattiyas. O hiisodaa e nelaabe sappo e go'o 6ee.

2

No Ruuhu Ceniido jipporii dow goondinbe

¹ Nde iidi biyeteedo Pantekot warnoo ndee, goondinbe Iisaa 6ee fuu moobtii e nokku gooto. ² Oon wakkati fuu, dillere wa'unde no henndu mawndu nii iwri dow kammu, hebbini suudu do 6e njoodii doo fuu. ³ Ko wa'i no demde yiite nii banngani 6e. De peccii, de pawii e gooto maɓɓe fuu. ⁴ Be fuu 6e keewi Ruuhu Ceniido, 6e puɗɗi haalde demde janane no Ruuhu oo hokkiri 6e 6e kaala nii.

⁵ Worbe Yahuudiyankooɓe hulbe Laamdo iwooɓe e tatteeji dii fuu ana njoodii Urusaliima. ⁶ Nde dillere ndee wadunoo ndee, jamaa oo fuu hawriti, wemmbaa, sabi gooto fuu nanii demngal mum ana haalee. ⁷ Be fuu 6e mbemmbaa, 6e kaaynaa, 6e mbiyondiri:

—Bee haaloobe fuu nganaa Galilinkooɓe naa? ⁸ Dum nee, hono hen gooto e meeden fuu nanirta ko 6e kaalata e demngal ngal muyni? ⁹ En Partiyankooɓe e Mediyankooɓe e Elamiyankooɓe, en joodiibe Mesopotamiya, kaɗum e Yahuudiya e Kappadokiya e Ponta e Asiya ¹⁰ e Firigiya e Pamfiliya e Misira e leyde sera Libiya hedde Sireene. Yoga e meeden iwii e Roma, ¹¹ en Yahuudiyankooɓe kaɗum e naatuɓe e diina Yahuudiyankooɓe. Yoga kasen iwii Kereta, yoga iwii leydi Arabiya. Kaa dum e taweede fuu, en fuu eden nii nana ebe kaala e demde meeden golleeji mawdi di Laamdo wadi dii!

¹² Be fuu 6e mbemmbaa, 6e cikkitii, 6e mbiyondiri:

—Kodum dum foti laataade?

¹³ Wobbe ana njaayra goondinbe 6ee, ana mbiya:

—Be haarbe doru so ebe cigira!

No Piyeer waajorii jamaa oo

¹⁴ Piyeer dardii e sappo e go'o 6ee, toowni daande muudum, wii jamaa oo:

—Onon Yahuudiyankooɓe e onon joodiibe Urusaliima fuu, kettinee haala am yalla odon paama kabaaru gadudo oo. ¹⁵ Bee yimbe nganaa sigirbe hono no onon miildaton nii, sabi jooni yo nawlal tan. ¹⁶ Dum woni ko annabi Yo'ila wii:

¹⁷ «Laamdo wii:

E ley jalaade cakitotoode dee
mi saakan Ruuhu am e dow tagaabe fuu.

Biɓɓe moodon worbe e rewbe
kaaliran hono no annabaabe nii,
jokolbe moodon njiyan ko yellitii e mum'en,
nayeebe moodon koydinte.

¹⁸ Fay golloobe am worbe e golloobe am rewbe,
mi saakan Ruuhu am dow muudum'en e ley deen jalaade,
6e kaaltan konngol ngol loow-mi e maɓɓe ngol.

¹⁹ Mi wadan kaayde dow kammu,
mi wadan taagumansaaji dow leydi,
di laatoo yiyyam e yiite e cuurki.

²⁰ Fade jannde gartol Joomiraado mawnde teddunde ndee warde,
naange niɓɓan,
lewru wojjan hono no yiyyam nii.

21 Nden, neddo fuu noddudo innde Joomiraado hisinte.»*

22 Piyeer wii kasen:

—Israa'ilankooɓe, kettinee d̄ii haalaaji: Iisaa Nasaraatunke oo yo neddo mo Laamdo suɓanii on. Laamdo hokki dum baawde, o hokki dum wadude kaayde e taagumansaaji hakkunde mon, no onon e ko'e mon anndir-don nii. 23 On ngadii oon neddo e juude bonɓe, on tontii mo e leggal bardugal, on mbaririi mo no Laamdo muuyrunoo dum laatoo gila arande nii. 24 Kaa Laamdo wuurtinii mo, itti mo e naawalla maayde, sabi maayde ndee waawaanoo heddoraade mo. 25 Sabi Daawuuda ana haala haala makko nde wii:

«Wakkati fuu mido yiya Joomiraado,
sabi omo jaamo am, pati mi yeryerta.

26 Saabe majjum ɓernde am seyii,
demngal am jaarii
faa terde am duu mbaaltoo dow jikke,

27 sabi a yoppataa yonki am hakkunde maayɓe,
a accataa Ceniido maa oo jola.

28 A anndinii kam laawi nguurndam,
mido seyii sabi ada wondi e am.»†

29 Piyeer jokkini hen:

—Sakiraaɓe, mido haalana on ko laaɓi haala njaati meeden Daawuuda: o maayii, o iraama, yanaande makko ndee ana do meeden doo faa hannde. 30 O annabaajo, omo anndi Laamdo hunanike mo gooto e taaniraaɓe makko joottoto e bimmbeere makko laamu. 31 O adii o yii o haali haala immitagol Almasiihu, kaɓum yonki muudum accaaka hakkunde maayɓe, terde muudum jolaali. 32 Oo woni Iisaa mo Laamdo immintini, min fuu miden ceedii. 33 Laamdo toowni mo, heedini mo jaamo muudum, mo heɓi e Baabiraado Ruuhu Ceniido podananoodo en oo, o saaki dum. Jooni odon njiya dum, odon nana dum. 34 Sabi Daawuuda meedaali njabbude dow kammu, kaa wii:

«Joomiraado wii Joomam:

Jooda jaamo am,

35 faa mi wada njaɓɓaa wayɓe maa.»‡

36 Yo suudu baaba Israa'iila fuu taylor Laamdo wadii Iisaa mo tontu-don e leggal bardugal oo Joomiraado, wadii dum Almasiihu.

Haala deental adiiɓe goondinde

37 Nde ɓe nannoo kaa haala ndee, ɓe tayi sanne, ɓe mbii Piyeer e nelaabe heddiibe ɓee:

—Sakiraaɓe, kodum min ngadata?

38 Piyeer jaabii ɓe, wii:

—Tuubee, gooto e moodon fuu lootiree lootogal batisima e innde Iisaa Almasiihu, yalla odon keɓa yaafeede luutti. Nden on ndokkete Ruuhu Ceniido. 39 Sabi fodoore ana woodani on, onon e ɓiɓɓe moodon e wodduɓe fuu. Ende woodani neddo mo Joomiraado Laamdo meeden noddi fuu.

40 Caggal dum, Piyeer seedanike ɓe haalaaji goddi keewdi, ana waajoo ɓe, ana wiya:

—Celee e ndee fedde bonnde yalla odon kisa.

41 Jabuɓe haala makko ɓee lootaa lootogal batisima. Nannde nden, ana foti ujunaaji tati neddo ko naati e deental goondinɓe ngal.

42 Eɓe njokki waaju nelaabe ɓee, eɓe nanngondiri e deental maɓɓe ngal, eɓe taya buuru, § kasen eɓe ngadida duwaawuuji. 43 Kulol naati e gooto fuu, sabi nelaabe ɓee kaɓum'en duu ana ngadannoo kaayde e taagumansaaji keewdi. 44 Goondinɓe ɓee fuu

* 2:21 Yo'ila 3.1-5 † 2:28 Jabuura 16.8-11 ‡ 2:35 Jabuura 110.1 § 2:42 Maanaa tayude buuru woni rewirde Laamdo hiraande seniinde.

yo daande wootere, 6e ngadi fii ma66e fuu foroba. ⁴⁵ Be cootti jawleele ma66e, 6e ndokki gooto fuu ko hasindini e muudum. ⁴⁶ Nannde fuu 6e kawritan ley Suudu Dewal Mawndu nduu, 6e laatii daande wootere, e6e taya buuru, e6e jaamda ley cuudi ma66e ley weltaare e seyo. ⁴⁷ E6e njetta Laamdo, yim6e fuu ana njidi 6e. Nannde fuu Joomiraado ana beydana deental ngal hisoo6e.

3

No Piyeer selliniri bonnguujo e no waajorii yim6e

¹ Piyeer e Yuhanna naaddi ley Suudu Dewal Mawndu nduu wakkati sallifanaa. ² Tawi gorko bonnguujo pindudo e bonnguwaaku ana joodii damal Suudu Dewal Mawndu mbiyeteengal Damal Lobbal. Nannde fuu yim6e makko njoyyinan mo don faa o garbinoo naatoobe Suudu Dewal Mawndu 6ee sadaka. ³ Nde o yii Piyeer e Yuhanna ana naata ndee, o garbinii dum'en. ⁴ Be taykitii mo, non Piyeer wii:

—Yeew min!

⁵ O yeewi 6e, sabi omo miilii he6ude e ma66e huunde. ⁶ Piyeer wii:

—Mi walaa kaalisi, mi walaa kanje, kaa mi hokkete ko njogii-mi koo: saabe Iisaa Almasiihu Nasaraatunke oo, imma yaa!

⁷ O nanngi junngo muudum jaamo, o darni dum. Don e don koyde muudum teenji e leydi, ⁸ gurbitii, darii, ana yiiloo. O naatidi e ma66e ley Suudu Dewal Mawndu nduu, omo yiiloo, omo fitta, omo yetta Laamdo. ⁹ Yim6e 6ee fuu njii mo, omo yiiloo, omo yetta Laamdo. ¹⁰ Be annditi mo, kanko woni joodotonoodo e Damal Lobbal ngal so ana garbinoo oo. Kaayde e wemmbere nanngi 6e sanne saabe ko o he6i koo.

¹¹ Do o jikkondirnoo e Piyeer e Yuhanna doo, yim6e 6ee fuu ndogi kawriti e ma66e to ndanki mbiyeteeki ndanki Suleymaana too no poti haayneede. ¹² Nde Piyeer yiinoo dum ndee, wii yim6e 6ee:

—Israa'ilankoo6e, ko wadi so odon kaaynee dum doo? Ko wadi so odon puttina min gite, hono baawde amen naa kulol amen Laamdo wadi so oo gorko ana yaha e koyde muudum? ¹³ Laamdo Ibarahiima e Isiyaaka e Yaakuuba, Laamdo njaatiraa6e meeden, teddini kaadime muudum Iisaa. Kaa onon on ngadii mo e juude laamu, on njankirii mo yeeso Pilaatu, fay so taweede Pilaatu ana yidunoo yoppitinde mo. ¹⁴ Kaa onon, on njankirii Ceniido Poocciido oo, on ndaartii yoppitaneede bardo hoore. ¹⁵ Gaddoowo nguurndam nduumiidam oo, oon mbar-don. Kaa Laamdo wuurtinii mo e maayde. Miden ceedii dum. ¹⁶ Gorko mo njiyaton mo anndu-don oo, ko mo goondini Iisaa koo sellini mo yeeso moodon on fuu.

¹⁷ Haya, sakiraa6e, hono ko onon e hoore6e moodon ngadu-don Almasiihu koo, mido anndi yo majjere tan. ¹⁸ Kaa hono nii Laamdo tabintiniri ko annabaa6e muudum fuu kaali koo: Almasiihu torroto. ¹⁹ Ndennoo tuubee, ngarton, yalla luutti moodon ana tosee, ²⁰ yalla Joomiraado ana waddana on wakkatiiji ceyniidi, nelda on Iisaa Almasiihu cubananoodo on gila arande oo. ²¹ Ana tilsi oon heddo dow kammu faa nde Laamdo heydintini kulle dee fuu, no annabaa6e seniibe 6ee kaaldunoo haala muudum gila arande nii.

²² Sabi Muusaa wii: «Joomiraado Laamdo moodon nelan e mon annabaajo hono am, sakiike mon. Nja6on huunde fuu ko o haalanta on. ²³ Neddo fuu mo ja6anaali annabaajo oo, yaltinte e suudu baaba, halkete.»*

²⁴ Gila e Samuyila faa e annabaa6e jokku6e e muudum, 6e fuu e6e kaalannoo haala dee jalaade. ²⁵ Onon ngoni ronoo6e annabaa6e 6ee, onon ngoni ronoo6e aadi ndi Laamdo nanngani njaatiraa6e men 6ee nde wii Ibarahiima: «E iwdi maa, cuudi baaba aduna oo fuu ke6irta barke.»†

* 3:23 Fillitagol Tawreeta 18.15,18,19 † 3:25 Puddoode 12.3

²⁶ Nde Laamdo immintinnoo Iisaa kaadime muudum oo ndee, e moodon o adii nelde dum, faa o wada e mon barke e ley ko o wartirta homo e mon fuu e makko so njoppon golle mon bondo.

4

Kabaaru Piyeer e Yuhanna yeeso waalde Saahiibe

¹ Nde Piyeer e Yuhanna kaaldata e yimbe 6ee ndee, yottinoobe sadaka e mawdo hayboobe Suudu Dewal Mawndu oo, kaɗum e Saduki'en ngari e ma6be. ² E6e mettaa sabi Piyeer e Yuhanna ana njanngina yimbe 6ee haala immital maay6e, ko 6e mbii Iisaa wuurtii koo. ³ Be nanngi been, 6e uddi dum'en e kasu faa janngo muudum, sabi tawii hiiriino. ⁴ Kaa heew6e e nan6e waaju oo 6ee ngoondini, faa 6e laatii ko foti ujunaaji joy gorko.

⁵ Janngo muudum, hooree6e ma6be e maw6e e dunkee'en Sariya kawritoyi Urusali-ima. ⁶ Annas Jottinoowo Sadaka Mawdo oo e Kayafas e Yuhanna e Aleksandere e iwdi hooree6e yottinoobe sadaka ndii fuu ana ton. ⁷ Be ndarni Piyeer e Yuhanna yeeso ma6be, 6e lamndii dum'en e dow dabare honde naa alhorma homo 6e celliniri bonnguujo oo.

⁸ Nden, Piyeer keewdo Ruuhu Ceniido oo wii 6e:

—Hooree6e e maw6e, ⁹ so on lamndike min hannde moyyere nde min ngadani bonnguujo oo ndee, on lamndike min no o selliri, ¹⁰ odon kaani anndineede dum, onon e Israa'iilankoo6e 6ee fuu. Saabe Iisaa Almasiihu Nasaraatunke mo tontuno-don e leggal bardugal so Laamdo wuurtini dum oo, kaɗum darni mo yeeso mon so sellini mo. ¹¹ Iisaa woni:

«haayre nde onon mahoobe tippiti-don,

laatiinde haayre 6urnde fuu teentilaade e maadi ndii.»*

¹² Kisindam hebirtaake e goddo fey, innde wonnde duu walaa ley aduna oo fuu nde Laamdo hokki yimbe nde kaan-den hisinireede.

¹³ Nde waalde Saahiibe 6ee njiinoo cuusal Piyeer e Yuhanna ndee, 6e kaaynaa, sabi e6e anndi been njannginaaka, 6e baadiyankoo6e. Be annditi been ana ngondunoo e Iisaa.

¹⁴ Kaa nde 6e njiinoo gorko cellinaado oo ana dardii e ma6be, walaa fuu ko 6e mbaawi yeddude. ¹⁵ Be njamiri yo been njaltu sarirde ndee, e6e ndawrida, ¹⁶ e6e mbiya:

—Kodum ngadaten 6ee doo wor6e didon? Tabitanii hodube Urusaliima fuu, 6e ngadii doo haaynde maanunde, kasen duu en mbaawaa yeddude dum. ¹⁷ Kaa ndaalo-den 6e, ka6en 6e haalande fay gooto innde Iisaa ndee pati dum saakoo e ley yimbe 6ee.

¹⁸ Nden 6e nodditi been kasen, 6e njaggini dum'en pati mbaajoo, pati njanngina innde Iisaa. ¹⁹ Kaa Piyeer e Yuhanna njaabii 6e, mbii:

—Onon e ko'e moodon, yeewee yalla dwtanaade on luutta Laamdo woni goonga.

²⁰ Minen kaa, min mbaawaa noottude haalde ko min njiiri gite amen e ko min naniri noppi amen.

²¹ Be ndaalii been kasen. Caggal dum, 6e njoppiti dum'en, tawi 6e ke6aali fay huunde ko 6e njukkira dum'en saabe yimbe 6ee. Sabi yimbe fuu ana njetta Laamdo dow ko wadi koo. ²² Celliniraado haaynde ndee oo, duubi muudum ana 6uri capande nay.

²³ Nde 6e njoppaa ndee, Piyeer e Yuhanna mbirfitii to yimbe muudum'en, njantanii dum ko hooree6e yottinoobe sadaka e maw6e mbii dum'en koo fuu. ²⁴ Nde 6een nani dum ndee, 6e fuu 6e laatii daande wootere, 6e eewnii Laamdo, 6e mbii:

—Laamdo, tagudo kammu e leydi e geeci e ko woni e muudum'en fuu, ²⁵ aan kaalirido dow baawde Ruuhu Ceniido e hunduko njaati amen Daawuuda kaadime maa nde oon wii:

«Ko saabanii lepi jirkitaade?»

* 4:11 Jabuura 118.22

Ko saabanii yimbe miilde miilooji 6oli?

²⁶ Kaanankooɓe aduna ndarii,
ardiibe mooɓtondiri faa kaɓa
e Joomiraado e Almasihu muudum.»†

²⁷ Tayoral, e ley ndee ngalluure Hirudus e Pontiyu Pilaatu nanngondirii e Israa'iilankooɓe e leɓi goddi faa kaɓa e Iisaa, kaadime maa ceniido mo cubi-ɗaa oo, ²⁸ yalla eɓe ngolla ko koddirno-ɗaa baawde maa e muuyde maa fuu. ²⁹ Jooni Joomiraado, yeew gidi maɓɓe dui, ndokkaa golloɓe maa waajoraade haala maa fuu cuusal, ³⁰ ɓanngin baawde maa, sellin jawɓe, wadu taagumansaaji e kaayde saabe Iisaa, kaadime maa ceniido oo.

³¹ Nde ɓe tilinoo jaagaade Laamdo ndee, nokku do ɓe kawritinnoo doo dimmbii. Be fuu ɓe kebbinaa Ruuhu Ceniido, eɓe mbaajaroo konngol Laamdo ngol cuusal.

No goondinbe bee nguurdi

³² Jamaa goondinbe oo fuu yo daande wootere yo hakkille gooto. Be ngadi ko ɓe njogii fuu foroba, fay gooto e maɓɓe wiyantaa jawdi muudum fay huunde. ³³ Baawde mawde nelaabe ɓee ceettortonoo immitagol Iisaa Joomiraado, kasen duu moyyere mawnde ana e maɓɓe ɓe fuu. ³⁴ Fay gooto e maɓɓe hasindinaa, sabi jogiibe gese e galleeji fuu coottan, ngadda kaalisi oo, ³⁵ tummba dum e juude nelaabe ɓee. Nden homo e maɓɓe fuu hokkee ko hasindini e muudum.

³⁶ Iwdo e leɓol Lewi‡ biyeteedo Yuusufu, mo nelaabe ɓee coowirannoo Barnabas (dum woni ɓii koomtoowo), pindo Kiprus, ³⁷ ana joginoo ngesa, sootti nga, waddi kaalisi oo, tummbi dum e juude nelaabe ɓee.

5

No Ananias e Safira penirani Ruuhu Ceniido

¹ Gorko biyeteedo Ananias ana wondi e jom suudu muudum Safira. O sootti ngesa makko. ² O suudi feccere e kaalisi oo, jom suudu makko oo ana anndani. O naɓi ko heddi koo, o hokki nelaabe ɓee. ³ Piyeer wii:

—Ananias, ko saabii so accu-ɗaa Ibiliisa naata e ɓernde maa faa penanaa Ruuhu Ceniido, cuudaa yoga e coggu ngesa ngaa? ⁴ Tama wanaa aan e hoore maa jeynoo nga? Tama nde coottu-ɗaa nga ndee, a waawaano nawtoraade kaalisi oo? Ko hewti maa so ngaf-ɗaa nii? Wanaa yimbe penan-ɗaa, Laamdo penan-ɗaa.

⁵ Nde Ananias nani kaa haala ndee, tayi, saami, maayi. Dum laatanii nanbe dum ɓee fuu kulol manngol. ⁶ Sukaabe jokolbe immii, ngadi mo e kasanke, ndoondii mo, njalti sella, iri mo.

⁷ Caggal muudum, ko waarata e leeruuji tati, jom suudu makko naati, tawi nanaali ko wadi koo. ⁸ Piyeer wii mo:

—Haalanam so tawii dum jaati coottu-don ngesa moodon ngaa?

O wii:

—Ooho, dum jaati min cootti.

⁹ Nden Piyeer wii mo:

—Hono aan e jom suudu maa kawrir-don faa itton koro Ruuhu Joomiraado? Muɓu, iroynooɓe jom suudu maa ana ngara, naa ɓe naɓe, aan duu!

¹⁰ Oon wakkati fuu, kanko duu o tayi, o saami yeeso Piyeer, o maayi. Jokolbe ɓee naati, tawi o maayii, ɓe ndoondii mo, ɓe njalti sella, ɓe iri mo banngel jom suudu makko.

¹¹ Kulol manngol nanngi deental goondinbe ɓee e nanbe dum ɓee fuu.

No nelaabe bee ngolliri taagumansaaji e kaayde

† 4:26 Jabuura 2.1-2 ‡ 4:36 Yimbe leɓol Lewi ngonnoo humaniibe golle dewal Laamdo gila e jamaanu Muusaa.

¹² Nelaabe 6ee ana ngadannoo taagumansaaji e kaayde keewde hakkunde yimbe 6ee. Goondinbe 6ee fuu ana kawrita ley ndanki Suleymaana kii, 6e fuu 6e daande wootere. ¹³ Fay gooto e wobbe 6ee suusaa takkaade e ma6be. Kaa dum e taweede yimbe 6ee ana teddina 6e. ¹⁴ Goondinbe Joomiraado 6ee ana beydoro yimbe heewbe, jamaa worbe e rewbe, ¹⁵ faa 6e ndoondii jawbe, 6e njaltini dum'en dow mbeddaaji, ebe lelina dum'en e dow leese e daage, yalla so Piyeer warii, mbeelu muudum ana mema yoga ma6be. ¹⁶ Yimbe heewbe iwri e geelle piliide Urusaliima dee, ngaddi jawbe e laddaabe. Been fuu cellinaa.

No nelaabe 6ee torrira

¹⁷ Ndennoo, Jottinoowo Sadaka Mawdo oo e tawdaabe e muudum hakkille 6ee, dum woni Saduki'en, haasidaaku naati e ma6be. ¹⁸ Be nanngi nelaabe 6ee, 6e uddi dum'en ley kasu. ¹⁹ Kaa e oon jemma, malaa'ika Joomiraado udditi dame kasu oo dee, yaltini 6e, wii:

²⁰ —Njehee ndaroyee ley Suudu Dewal Mawndu too, mbaajo-don yimbe haalaaji dokkooji nguurndam kesam dii fuu.

²¹ Nde 6e nannoo dum ndee, 6e naatoyi e Suudu Dewal Mawndu nduu gila beetee, ebe njanngina.

Non Jottinoowo Sadaka Mawdo oo e battaa'en mum noddi waalde Saahii6e e maw6e Israa'iila fuu batu. Be njamiri nelaabe 6ee ittoyee to kasu too, ngaddee. ²² Kaa nde doomoobe 6ee njottinoo ndee, tawaali been e ley kasu oo. Be mbirfitii, 6e kaaltani waalde Saahii6e 6ee, 6e mbii:

²³ —Min tawii kasu oo ana uddii ana sokii, doomoobe 6ee ana ndarii sella ana pewtondiri e dame dee, kaa nde min udditinnoo ndee, min tawaali fay gooto ley too.

²⁴ Nde mawdo doomoobe Suudu Dewal Mawndu oo e hooreebe yottinoobe sadaka 6ee nani dum ndee, 6e mbemmbaa ko dum foti laataade. ²⁵ Nden neddo gooto wari, humpiti 6e, wii:

—Worbe 6e udduno-don kasu 6ee, annii ndarii ley Suudu Dewal Mawndu too, ana njanngina yimbe!

²⁶ Nden, mawdo doomoobe oo yaadi e doomoobe, ngartiri nelaabe 6ee. Kaa 6e ngadiraali dum doole sabi ebe kula pati yimbe mbedoo 6e kaaye.

²⁷ Nde 6e ngartiri been ndee, 6e ndarni dum'en yeeso waalde Saahii6e 6ee. Jottinoowo Sadaka Mawdo oo lamndii 6e, ²⁸ wii:

—Min ndaalinoke on daalooe sattunde, pati njannginon haala gorko oo. Kaa onon on caakii waaju moodon oo ley Urusaliima. Kasen duu, odon njidi min ngoytiree gorko oo.

²⁹ Piyeer e nelaabe 6ee njaabii, mbii:

—Neddo ana haani dwtanaade Laamdo faa bura no dwtirantoo yimbe nii. ³⁰ Laamdo njaatiraabe meeden wuurtinii Iisaa mo tontu-don e leggal so mbar-don dum oo. ³¹ Kanko Laamdo teddini so toowni, so joyyini bannge muudum jaamo, wadi mo hooreejo, wadi mo kisinoowo faa o hokka Israa'iilankoo6e no tuubira, yalla ana keba yaafeede luutti.

³² Minen ngoni seedee'en kabaaruuji dii, minen e Ruuhu Ceniido mo Laamdo hokki been dwtanii6e dum.

³³ Nde 6e nani dum ndee, 6e mbilaa sanne, 6e ndawridi no 6e mbarda been. ³⁴ Gorko jeyaado e waalde Farisa'en biyeteedo Gamaliyel, jannginoowo Sariya Muusaa, tedduo e yimbe fuu, immii darii hakkunde waalde Saahii6e 6ee, yamiri nelaabe 6ee njaltinee seeda. ³⁵ Caggal dum, o wii 6e:

—Israa'iilankoo6e, ndeenee ko'e mon e 6ee yimbe e ko anniya-don wafude koo. ³⁶ Tewdas banngiino ko booyaali. Omo jogorinoo hoore makko won no o foti. Ko waarata e yimbe teemedede nayon ana njokkunoo e makko. O waraama, jokkunoo6e e makko 6ee fuu caakike, fay gooto heddaaki. ³⁷ Caggal makko, Yahuuda Galilinke oo wariino wakkati limgal, yimbe heewbe njokkii e makko. O halkike kanko duu, jokkunoo6e e makko 6ee fuu caakike. ³⁸ Jooni, mido haalana on: ngoortee 6ee yimbe, celon e ma6be.

Sabi so anniyaaji ma66e e golle ma66e to yim6e iwri, firritoto. ³⁹ Kaa so nii tawii to Laamdo iwri, on mbaawaa sakkaade dum. Kaybee, pati on luuttu Laamdo!

⁴⁰ Waalde Saahii6e 6ee nja6i dabare makko. Be nodditi nelaabe 6ee, 6e pii dum'en, 6e ndaalii dum'en pati kaala haala innde Iisaa kasen, 6e njoppiti dum'en. ⁴¹ Nelaabe 6ee iwi yeeso waalde Saahii6e 6ee. Be ceyii sabi Laamdo ana teddini 6e, ko yim6e koyni 6e saabe Iisaa koo. ⁴² Gila dum wadi, 6e keraali e waajaade e jannginde Kabaaru Lobbo haala Iisaa Almasiihu ley Suudu Dewal Mawndu nduu e ley galleeji.

6

No wor6e njeddoo cubiraa faa mballa nelaabe 6ee

¹ E deen balde, tawi taalibaa6e 6ee ana beydoo heewde, Yahuudiyankoo6e haalo6e yunaninkoo6e ngullanii Yahuudiyankoo6e haalo6e ibaraninkoo6e, sabi rew6e mum'en talka'en 6e wor6e mum'en maayi 6ee njakkantaake hiraande so yim6e fuu ana njakkanee. ² Nelaabe sappo e didoo 6ee noddi jamaa goondin6e oo fuu, mbii:

—Minen, yoppude konngol Laamdo, min kiinnoo jakkaade hiraande, sellantaa min.

³ Sakiraa6e, cubee hakkunde moodoo wor6e njeddoo anndiraa6e gikku lobbo, heew6e Ruuhu Ceniido e caahu, faa min keettina dum'en e oon golle. ⁴ Minen kaa, accon min kiinnoo wadude duwaawu e waajaade konngol Laamdo.

⁵ Haala kaa weli goondin6e 6ee fuu. Nden 6e cubii Eciyen, gorko goondindo keewdo Ruuhu Ceniido oo, karum e Filipa e Porokor e Nikanor e Timon e Parmenas e Nikolas, jeyaado Antiyokiya naatudo e diina Yahuudiyankoo6e oo. ⁶ Be ndarnaa yeeso nelaabe 6ee. Been pawu juude muudum'en e dow ma66e, nduwanii 6e.

⁷ Konngol Laamdo ana yaaja yaade, taalibaa6e ana beydoo heewde sanne e ley Urusaliima. Yottino6e sadaka heew6e ngoondini Iisaa.

No Eciyen nanngiraa

⁸ Eciyen, keewdo moyyere e baawde Laamdo oo, ana wadannoo kaayde e taagumansaaji mawdi hakkunde yim6e. ⁹ Kaa won yoga e jeyaabe e waajordu wiyeteendu waajordu rimdinaa6e, karum e iw6e Sireene e Aleksandiri e Silisi e Asiya, immaniibe mo ana ndukida e makko, ¹⁰ kaa 6e ndonkii jaalaade mo saabe omo haaldira e ma66e hakkilantaaku e Ruuhu. ¹¹ Nden 6e kaaldi e yim6e yalla ana mbiya nanii omo yenna Muusaa e Laamdo. ¹² Nii 6e njirkitiri jamaa oo e maw6e 6ee e dunkee'en Sariya 6ee. Nden, 6e nanngi Eciyen, 6e nabi dum to waalde Saahii6e too, ¹³ 6e ngaddi seedee'en penee6e, ana mbiya:

—Oo gorko noottaali yennude Suudu Dewal Mawndu nduu, o noottaali yennude Sariya Muusaa. ¹⁴ Min nanii omo wiya Iisaa Nasaraatunke oo wurjina suudu nduu, waylita aadaaji di Muusaa daldi en dii.

¹⁵ Saahii6e joodiibe ton 6ee fuu puttini Eciyen gite, njii yeeso makko ana wa'i no yeeso malaa'ika nii.

7

No Eciyen waajorii

¹ Nden Jottinoowo Sadaka Mawdo oo lamndii:

—Ko 6e mbii koo, hono non worri naa?

² Eciyen jaabii, wii:

—Sakiraa6e e baabiraa6e, accee hakke, kettinee! Laamdo tedduudo oo bannganii njaati meeden Ibarahiima nde wonnoo leydi Mesopotamiya, fade muudum hodoyde Haran,

³ wii dum: «Eggu e leydi maa e suudu baam maa, njahaa e leydi ndi kollan-maa-mi ndii.»*

⁴ Nden Ibarahiima iwi leydi Kaldiya, yehi hodoyi Haran. Caggal maayde baam mum,

* 7:3 Puddoode 12.1

Laamdo eggini dum don, waddi dum e ndii doo leydi, ndi kodu-don e muudum joonin ndii. ⁵ Laamdo hokkaali mo e leydi ndii fay taaɓannde, kaa fodii hokkude mo ndi, ndi laato halal makko, kanko e iwdi makko, fay so taweede o walaa biɗɗo tafon. ⁶ Anni ko Laamdo wii: «Iwdi maa feran joodoyoo leydi jananndi, maree, torree duuɓi teemedede nay. ⁷ Kaa lejɗol marngol ɓe ngol, mi jukkan dum'en. Caggal dum, ɓe njaltan, ɓe ndewa kam e oo doo nokku.»† ⁸ Nden Laamdo nanngondiri e Ibarahiima aadi. Taadagol laatii finnde aadi ndii. Hono non, Ibarahiima heɓi Isiyaaka, taadi dum nde heɓunoo balde jetti. Hono non Isiyaaka taadiri Yaakuuba, hono non Yaakuuba duu taadiri ɓiɓɓe muudum sappo e didon, laatiiɓe njaatiraaɓe leɗi sappo e didi ɓee.

⁹ Njaatiraaɓe ɓee kaasidii Yuusufu, cootti dum Misira. Kaa Laamdo ana wondi e makko, ¹⁰ hinnii mo e torraaji makko fuu, hokki mo moyyere e hakkilantaaku yeeso Fira'awna kaananke Misira oo. Oon wadi mo o dawranoowo galle muudum e Misira fuu. ¹¹ Nden yolbere wadi ley Misira e Kanaana fuu. Billaare mawni faa njaatiraaɓe meeden ndonki nguure. ¹² Nde Yaakuuba nannoo jamri ana Misira ndee, neli ton njaatiraaɓe meeden. Be ngarti, ɓe njehi kasen. ¹³ Nden Yuusufu anndintini sakiraaɓe muudum ɓee hoore mum. Suudu baaba Yuusufu duu ɓanngani Fira'awna. ¹⁴ Nden Yuusufu neli noddanee baam mum Yaakuuba e koreeji muudum fuu, ɓe capande njeddon e njoyon neddo. ¹⁵ Yaakuuba nootoyii Yuusufu Misira. O maayi ton, kanko e njaatiraaɓe meeden ɓee. ¹⁶ Be naɓtaa Sikem, ɓe iraa e yanaande nde Ibarahiima soodunoo e ɓiɓɓe Hamor to Sikem too kaalisi cardii.

¹⁷ Nde fodoore nde Laamdo fodannoo Ibarahiima ɓadinoo yottaade ndee, Ibaraninkooɓe keewi ley Misira. ¹⁸ Oon wakkati, kaananke goddo mo anndaano Yuusufu laamii Misira. ¹⁹ Oon kaananke hiili lejɗol meeden, torri njaatiraaɓe meeden faa tilsini ɓe ɓe njoppa cukaloy maɓɓe yalla ana maaya. ²⁰ Ley oon wakkati, Muusaa fini, laatii moy-ɗaro sanne. O muyninaa lebbi tati e galle baam makko. ²¹ Nde o tippaa ndee, ɓii Fira'awna debbo hoocci mo, jogorii mo ɓiyum. ²² Hono non Muusaa jannngiri annede Misirankooɓe fuu, o laatii barkaani haalaaji e golleeji.

²³ Nde Muusaa heɓunoo duuɓi capande nay ndee, anniyii faabaade sakiraaɓe muudum ɓiɓɓe Israa'iila. ²⁴ O yii Misiranke ana toɗɗa gooto maɓɓe, o yoɓtii ko neddo makko oo toɗɗaa koo, o fii Misiranke oo, o wari dum. ²⁵ O sikkuno sakiraaɓe makko ɓee paaman Laamdo ana hisinira dum'en saabe makko, kaa ɓe paamaali. ²⁶ Janngo muudum o forri e didon maɓɓe ana kaɓa. O yidi rewrintinde ɓe, o wii: «Gidiraabe am, onon, on sakiraaɓe! Ko waddondiri on?» ²⁷ Non toɗɗo tanaa muudum oo dunyi mo, wii: «Homo wadu maa hooreejo naa caroowo amen? ²⁸ Dum nee a muuydo warde kam no mbarduno-daa Misiranke oo keɗen nii?»‡ ²⁹ Muusaa dogiri saabe konngol ngol, feri, yehi leydi Madiyan. O heɓi ton ɓiɓɓe worɓe didon.

³⁰ Nde mo hiɓɓinnoo ton duuɓi capande nay ndee, malaa'ika ɓanngani mo e ley metan-gal wuutuure huɓɓoore ley ladde jeereende banngede waamnde haayre wiyeteende Siinaayi. ³¹ Nde Muusaa yii dum ndee, haaynaa e ko yii koo. Omo battitoo faa mo yeewa, nii daande Joomiraado wii: ³² «Miin woni Laamdo njaatiraaɓe maa, Ibarahiima e Isiyaaka e Yaakuuba.» Muusaa darii ana siɗna, huli yeewde. ³³ Joomiraado wii mo: «Boorta pade maa, sabi nokku do ndari-daa doo yo leydi seniindi. ³⁴ Mi yii torra kewtiido yimɓe am ɓee to Misira, no dum foti naawde, mi nanii boytaali maɓɓe, mi jippiima faa mi tonngita ɓe. Joonin, war mi nele Misira.»§

³⁵ Muusaa mo ɓe calanii so ɓe mbii: «Homo wadu maa hooreejo naa caroowo?» oo Laamdo neli, so wadi dum ardiido e kisinoowo, saabe malaa'ika ɓanngannoodo dum e ley wuutuure oo. ³⁶ Kanko yaltini ɓe, o wadi kaayde e taagumansaaji ley leydi Misira e ley maayo Maaliya e ley ladde jeereende duuɓi capande nay. ³⁷ Oo woni Muusaa biido ɓiɓɓe

† 7:7 Puddoode 15.13-14 ‡ 7:28 Pergu 2.11-14 § 7:34 Pergu 3.1-10

Israa'iila: «Laamdo nelan e mon annabaajo hono am, sakiike mon.» ³⁸ Kanko wondi e malaa'ika kaaldunoodo e makko to waamnde haayre wiyeteende Siinaayi, kanko wondi e njaatiraaɓe meeden nde ɓe moobtinoo ley ladde jeereende ndee, kanko heɓi konngi guurnooji faa o hokka en.

³⁹ Kaa njaatiraaɓe meeden njaɓaali dɔwtanaade mo. ʼBe calanii mo, hakillaaji maɓɓe mbirfii Misira, ⁴⁰ ɓe mbii Haaruuna: «Wadɓan en tooruuji ardotoodi en, sabi en anndaa ko hewtii Muusaa jaltinnoodo en leydi Misira oo.»* ⁴¹ E ley deen jalaade ɓe tafi tooru suuriindu suura gahel, ɓe ngadani ndu sadaka, ɓe ceyorii golle juude maɓɓe. ⁴² Laamdo duurtii ɓe, yoppiri ɓe rewde koode kammu, hono no winndiraa e dewtere annabaabe nii:

«Hey suudu baaba Israa'iila!

Duubi capande nay di ngadu-don ley ladde jeereende dii,
on ngadanii kam sadakaaji kirsamaaji naa?

⁴³ On ngadaali. On ndoondiima hukku tooru Moloko,
kajum e hoodere tooru moodon Refan,
nate de moyyin-don faa kujidanon dum'en!

Dum wadi so mido eggina on,
faa nabe-don caggal Baabila.»†

⁴⁴ Eciyen jokinini hen:

—Njaatiraaɓe meeden ɓee ana njoginoo hukku seedaaku ley ladde jeereende. Oon hukku moyyiniraama hono no Laamdo tinndiniri Muusaa nii. ⁴⁵ Njaatiraaɓe meeden ndoni hukku oo. ʼBe eggidi e makko wakkati mo Yosuwa ardii ɓe, ɓe naanni mo leydi ndi ɓe teeti leni di Laamdo ribbi dii. Dum worri non faa jamaanu Daawuuda. ⁴⁶ Daawuuda heɓii moyyere Laamdo, o jaagii dum yalla omo yarranee mo mahana Laamdo Yaakuuba hodorde. O heɓaali. ⁴⁷ Suleymaana, kajum mahi ndu. ⁴⁸ Kaa Laamdo Toowdo oo joodataako e cuudi di yimɓe ngolli, hono no annabaajo wiiri nii:

⁴⁹ «Joomiraado wii:

Kammu yo joodorgal am,
leydi yo njaabirdi koyde am.

Suudu hondu mahanton kam?
E nokku homo powtintoo-mi?

⁵⁰ Tama wanaa miin tagiri kulle dee fuu baawde am?»‡

⁵¹ Eciyen jokinini hen, wii:

—Onon tiidube ko'e, yoorɓe ɓerde, pahinkiniiɓe, abada odon calanii Ruuhu Ceniido oo hono no njaatiraaɓe moodon ɓee nii. ⁵² Homo woni annabaajo mo njaatiraaɓe moodon torraali dum? ʼBe mbarii ardinoobe haalde haala garol Poocciido, mo onon e ko'e mon njammbi-don, so mbar-don dum jooni oo, ⁵³ onon heɓube Sariya Muusaa mo malaa'ika'en njippini so njokkaali dum ɓee.

No Eciyen wardiraa kaaye

⁵⁴ Nde Saahiiɓe ɓee nannoo dii haalaaji ndee, ɓe tikki faa ɓe ndarii eɓe njattanoo mo eɓe picca pedeeli. ⁵⁵ Kaa kanko kebbinaado Ruuhu Ceniido oo, o tiggiti kammu, o yii teddeengal Laamdo, o yii Iisaa ana darii jaamo Laamdo. ⁵⁶ O wii:

—Yeewee! Mido yiya kammu ana udditii, Bii Neddo ana darii jaamo Laamdo!

⁵⁷ ʼBe fuu ɓe ngulli semmbe, ɓe cukki noppi maɓɓe, ɓe ndiirani mo, ⁵⁸ ɓe njaltini mo ngalluure ndee, ɓe mbedii mo kaaye. Seedee'en ɓee ɓoortii saayaaji muudum'en, njoyyini banngel koyde jokolle biyeteedo Sool. ⁵⁹ Eɓe mbedoo Eciyen kaaye forri omo jaagoo Laamdo omo wiya:

—Iisaa Joomiraado, jaɓɓa yonki am!

* 7:40 Pergu 32.1 † 7:43 Amos 5.25-27 ‡ 7:50 Esaaya 66.1-2

⁶⁰ Ndennoo, o diccii, o wulli faa toowi, o wii:
—Joomiraado, pati rewta 6e e dñi luutti!
Nde o haalnoo dum ndee, o maayi.

8

¹ Sool ana yarii ko 6e mbari Eciyen koo.

Oon jalooma, torra mawdo hewtii deental goondinbe to Urusaliima too. Be fuu 6e caakii ley leyde Yahuudiya e Samariya, so wanaa nelaabe 6ee. ² Worbe hulbe Laamdo iri Eciyen, mboyi dum bojji mawdi sanne. ³ Kaa Sool tewtii timminde deental goondinbe ngal. Omo naata cuudi, o nannga worbe e rewbe, o daasa dum'en, o uddoya dum'en kasu. ⁴ Kaa saakinoobe 6ee naati e yiilaade ana mbaajoo Kabaaru Lobbo oo.

No Filipa waajorii Kabaaru Lobbo oo ley leydi Samariya

⁵ Filipa yehi e ngalluure wonnde ley leydi Samariya, waajii 6e haala Almasiihu. ⁶ Be fuu 6e kettinii ko Filipa waajotoo koo faa gasi, 6e njii taagumansaaji di o wadi dñi. ⁷ Sabi laddaabe heewbe, seydaani'en muudum'en njaltiri gullaali mawdi. Bonnguube heewbe e layoobe cellii. ⁸ Dum laatani ngalluure ndee seyo manngo.

⁹ Gorko biyeteedo Simon ana wonnoo e ngalluure ndee. Omo gollannoo ndag-gadaaku, omo haaydinannoo Samariyankooobe sanne, omo jogorinoo hoore makko won no o foti. ¹⁰ Be fuu ebe njarranii mo, gila suka faa mawdo, 6e mbii:

—Oo gorko woni mo Laamdo lubii baawde biyeteede «Baawde mawde».

¹¹ Be njokkii mo ko 6ooyi saabe omo haaydinannoo 6e e bidiga makko. ¹² Kaa nde Filipa waajinoo 6e Kabaaru Lobbo haala Laamu Laamdo e haala Iisaa Almasiihu ndee, 6e ngoondini, worbe e rewbe fuu lootaa lootagal batisima. ¹³ Simon e hoore muudum goondini, kañum duu. Nde o batisaa ndee, o takkondiri e Filipa, o haaynaa nde o yiinoo taagumansaaji e kaayde mawde gadaade dee.

¹⁴ Nelaabe wonbe Urusaliima 6ee nani Samariyankooobe ngoondinii konngol Laamdo. Be neli e muudum'en Piyeer e Yuhanna. ¹⁵ Nde been njottinoo ndee, nduwani 6e yalla ebe keba Ruuhu Ceniido, ¹⁶ sabi Ruuhu Ceniido jippaaki e fay gooto e ma6be tafon. Saabe Iisaa Joomiraado oo tan 6e mbatisiraa. ¹⁷ Nden Piyeer e Yuhanna pawii juude muudum'en dow ma6be so 6e kebi Ruuhu Ceniido.

¹⁸ Nde Simon yii Piyeer e Yuhanna ana pawii juude muudum'en dow ma6be ana ndokka 6e Ruuhu Ceniido ndee, waddani 6e kaalisi, ¹⁹ wii:

—Ndokkee kam miin duu deen baawde yalla mo paw-mi juude am e dow muudum fuu ana heba Ruuhu Ceniido.

²⁰ Nii Piyeer jaabii mo, wii:

—Yo Laamdo halke, aan e kaalisi maa, sabi a miilii dokke Laamdo ana coottitiree kaalisi! ²¹ A walaa gedal, a walaa yolannde e ley haala kaa, sabi bernde maa foocitanaaki Laamdo. ²² Tuubu, iw e bonannda maa oo, jaago-daa Joomiraado yaafe ko miilataa koo.

²³ Sabi mi yii ma a baleejo yonki, bonannda maa jaalike ma.

²⁴ Simon jaabii, wii:

—Naagane kam Joomiraado pati fay huunde e ko mbii-don koo hewtoo kam.

²⁵ Caggal ko 6e ceettii so 6e mbaajii konngol Joomiraado ngol koo, Piyeer e Yuhanna mbirfittii Urusaliima. E laawol ngol, 6e mbaajii Kabaaru Lobbo oo e geelle Samariya keewde.

No Filipa batisiri howruujo kaananke Ecopii

²⁶ Malaa'ika Joomiraado wii Filipa:

—Imma, yaaru baleeri, laawol iwrungol Urusaliima so ana fa'i Gaaja, kanngol ngol jeewnugol.

²⁷ O immii, o yehi. Nden o tawi gorko Ecopiyanke, howruujo kaananke debbo Ecopii biyeteedo Kandaake, yehiino Urusaliima juuroyaade. Kanko haybata beembal jawdi

kaananke debbo oo. ²⁸ Nde o wirfitinoo ndee, omo joodfii e wotoro makko, omo jangga ley dewtere annabi Esaaya. ²⁹ Ruuhu wii Filipa:

—Batta, sawnda wotoro oo.

³⁰ Filipa dogi hewtii mo, nani omo jangga dewtere annabi Esaaya, wii mo:

—Ada faama ko njanngataa koo naa?

³¹ Gorko oo jaabii, wii:

—Hono paamiran-mi so fay gooto firritanaali kam?

O ndaardi Filipa njabba jooddoo e makko. ³² Dee aayaaje o jannannoo e dewtere ndee: «O naŋiraa hono no mbaalu kirsoytedo nii.

E no njawdiri deyyirta yeeso kesoowo dum nii,
hono non o deyyiri.

³³ Leydinkinaare makko bonni sareede makko.

Homo waawi jantaade janta iwdi makko?

Sabi o mursinanaama yonki makko ga aduna gaa.»*

³⁴ Howruujo oo wii Filipa:

—Mido ndaarde, haalanam homo annabaajo oo haalata haala muudum, hoore muudum naa goddo?

³⁵ Non Filipa jaabii, yeewi binndi dŋi, waajii mo Kabaaru Lobbo haala Iisaa. ³⁶ E6e njokki laawol ma66e ngol faa 6e njii ndiyam. Howruujo oo wii:

—Ndiyam annii! Ko hadata kam looteede lootogal batisima? [³⁷ †]

³⁸ O yamiri wotoro oo daroo. Be didon fuu 6e njippii, 6e ndegii e ndiyam dam. Filipa batisi mo. ³⁹ Nde 6e yeentunoo ndiyam dam ndee, Ruuhu Joomiraado diwtii Filipa. Howruujo oo yiitaali mo kasen, jokkiri laawol muudum seyo. ⁴⁰ Filipa tawoyaa Ajootus. Gila don faa Kaysariya, ngeenndi fuu ndi mo wari e muudum, o waajoto Kabaaru Lobbo oo.

9

No Sool tuubiri

¹ Sool ana heddi e gidoraade taalibaa6e Joomiraado 6ee waran 6e. O yehi to Jottinoowo Sadaka Mawdo. ² O ndaardi dum talki yamiroore naannooji mo cuudi baajordiYahuudiyankoo6e gondi Damas, yalla so o tawii ton yim6e jokku6e laawol Iisaa, wor6e naa rew6e, o nannga dum'en, o ha66a, o na6a Urusaliima. ³ Nde o yahunoo faa o 6adii Damas ndee, wakkati gooto fooyre iwri dow kammu filii mo. ⁴ O saami e leydi, o nani daande ana wiya mo:

—Sool, Sool, ko saabii so ada torra kam?

⁵ O lamndii:

—Aan homo, gido Laamdo?

Jaabu wari e makko:

—Miin Iisaa mo torru-daa oo. ⁶ Imma naatu e ley ngalluure ndee. Be kaalante ko kaan-daa wafude.

⁷ Wor6e wondu6e e makko 6ee, nanii daande ndee kaa njiyaali fay gooto. Be ndarii, 6e mugaa. ⁸ Sool immii e leydi, darii ana futtini gite muudum, kaa yiyataa fay huunde. Nden o dowaa, o naannaa Damas. ⁹ O wadi balde tati o bumdo, o jaamaali o yaraali.

¹⁰ Taalibbo biyeteedo Ananiyas ana wonnoo Damas. Joomiraado noddi dum ley koydol, wii dum:

—Ananiyas!

O jaabii, o wii:

—Haa, Joomiraado.

* **8:33** Esaaya 53.7-8 † **8:37** E dereeji 6ooydi dŋi, yoga ana beyda aaya 37:Filipa wii: —So tawii ada goondiniri bernde laa6unde, walaa ko hadete batiseede. O jaabii, o wii: —Mido goondini Iisaa Almasiihu woni Bii Laamdo.

¹¹ Joomiraado wii mo:

—Imma yaaru Bolol Dartingol, naataa galle Yahuuda, ndaartaa gorko biyeteedo Sool, jeyaado Tarsus, sabi jooni omo wondi e wadude duwaawu. ¹² O yii e ley koydol gorko biyeteedo Ananiyas ana naata, ana fawa juude muudum e makko, yalla omo wumta.

¹³ Ananiyas jaabii, wii:

—Joomiraado, mi narrii yimbe heewbe haala oo gorko e torraaji keewdi di o wadi seniibe maa wonbe Urusaliima bee. ¹⁴ O wardii doo e yamiroore hooreebe yottinoobe sadaka, faa o habba noddooobe innde maa fuu.

¹⁵ Joomiraado wii mo:

—Yaa wadoy no mbii-mi nii, sabi oo gorko cubii-mi faa anndina yimbe innde am. O waajoo dum lepi e kaanankooobe, kajum e dibbe Israa'iila. ¹⁶ Mi hollan mo no tilsiri mo torriree torraaji keewdi saabe am.

¹⁷ Nden, Ananiyas yehi, naatoyi suudu nduu, fawi juude muudum e makko, wii:

—Sakiike am Sool, Joomiraado men Iisaa banngannoodo ma e laawol ngardanno-daa ngol oo, nelii kam faa mbumtaa, keewaa Ruuhu Ceniido.

¹⁸ Oon wakkati fuu, huunde wa'unde no kobbaaje nii hobbitii e gite Sool, o wumti, o immii, o lootaa lootogal batisima. ¹⁹ O jaami, o warti e noone makko. O heddodii e taalibaabe wonbe Damas bee balde seeda.

No Sool waajorii kabaaru Iisaa ley Damas

²⁰ Sool hepii law fuddi waajaade haala Iisaa ley cuudi baajordi. O wii kajum jaati woni Bii Laamdo. ²¹ Hettintonooobe mo bee fuu kaaynaa, mbii:

—Wanaa kanko wonnoo torrannoodo goondinbe Iisaa wonbe ley Urusaliima bee naa? Wanaa faa o habba goondinbe o naba dum'en to hooreebe yottinoobe sadaka waddi mo doo naa?

²² Ana booya fuu Sool ana beydoroosooobe e ley waaju mum oo, faa dum wemmbi Yahuudiyankooobe wonbe Damas bee fuu, o labbinani be Iisaa woni Almasiihu oo.

²³ Nalaade njehi, ngarti, Yahuudiyankooobe ndawridi faa mbara Sool. ²⁴ Sool humpitii dabare maabe oo. Jemma e jalooma ebe kayba dame ngalluure ndee pati o yalta, yalla ebe keba no be mbarda mo. ²⁵ Jemma gooto taalibaabe makko bami mo, ngatti mo e sagiire, kabbi hen boggol, njawtini mo tatawol pilingol ngalluure ndee ngol.

No taalibaabe wonbe Urusaliima kebirii hoolaade Sool

²⁶ Nde Sool warnoo Urusaliima ndee, yidi takkaade e taalibaabe Iisaa bee, kaa be fuu ebe kula mo, be koolaaki yalla o laatike taalibbo Iisaa jaati jaati. ²⁷ Nden Barnabas nabi mo to nelaabe bee too, haalani dum'en no o yiiri Joomiraado oo ana haalda e makko e laawol ngol, e no o waajorii haala Iisaa to Damas too e cuusal. ²⁸ Caggal dum, Sool wondi e maabe, ana naata ana yalta ley galleeji maabe Urusaliima, ana waajoro haala Joomiraado kaa cuusal. ²⁹ Omo haalda e Yahuudiyankooobe haalannooobe yunaninkooobe bee, omo yeddondira e maabe, jaka been ana tewtannoo no mbarda mo. ³⁰ Nde deental goondinbe ngal annditinnoo dum ndee, nabi Sool Kaysariya. Caggal dum, be neli mo Tarsus.

³¹ Nii deental goondinbe ngal hebiri jam ley Yahuudiya e Galili, kajum e Samariya fuu. Ngali niibi, ngal wattiniri kulol Joomiraado, ngal beydorii heewde saabe ballal Ruuhu Ceniido.

No Piyeer golliri kaayde ley geelle biyeteede Lidda e Yoppe

³² Piyeer ana yiilotonoo e ley leydi ndii fuu, o jippanii seniibe wonbe Lidda bee duu. ³³ O tawi ton gorko jawdo mo terde muudum fuu mbaati, biyeteedo Ayneyas. Wadii duubi jetti ana lelii. ³⁴ Piyeer wii mo:

—Ayneyas, Iisaa Almasiihu sellinii ma! Imma, moyyintin lelnde maa!

Oon wakkati fuu o immii. ³⁵ Wonbe Lidda e feeyo Saron fuu njii mo, tuubani Joomiraado.

³⁶ Taalibbo debbo biyeteedo Tabita ana wonnoo Yoppe. Tabita woni Dorkas e yunaninkoore, maanaa mum yo lewla. Omo golla golleeji lobbi, omo wadana misikiina'en moyyere. ³⁷ E deen balde o jawi, o maayi, o lootaa, o lelanaa dow sooro tafon. ³⁸ Nde wonnoo Yoppe woddondiraa e Lidda, taalibaa6e 6ee nani Piyeer ana ton, neli wor6e didon ndaarda mo o yottoo dum'en law. ³⁹ Piyeer immii, yaadi e ma66e. Nde yottinoo ndee, 6e njabbini dum dow sooro too. Rew6e talka'en 6e wor6e mum'en maayi 6ee fuu battii dum ndarii ana mboya, ana kolla dum forgooji e dollokaaji di Dorkas no'unoo nde wondunoo e muudum'en ndee. ⁴⁰ Piyeer yaltini yim6e 6ee fuu, diccii, ana duwoo. Caggal dum, yeecitii e maaydo oo, wii:

—Tabita, imma!

Non Tabita feerti gite muudum, yii Piyeer, joodii. ⁴¹ Piyeer nanngi junngo makko, immiini mo. Caggal dum, o noddi senii6e 6ee e rew6e talka'en 6ee, o holli dum'en Tabita yo guurdo. ⁴² Dum nanana e ley Yoppe fuu, heew6e ngoondini Joomiraado. ⁴³ Piyeer fa66i Yoppe balde kuurde e galle jabboowo guri biyeteedo Simon.

10

No Piyeer noddiraa to suudu Korneliyus too

¹ Gorko biyeteedo Korneliyus ana wonnoo Kaysariya. O hooreejo konu biyeteedo Italiyanke. ² O kuppiddo e diina, kanko e koreeji makko fuu 6e hul6e Laamdo. Omo sakkoo Yahuudiyankoo6e sadakaaji keewdi, omo jaagoo Laamdo wakkati fuu. ³ Kiikiide gooto hono wakkati sallifanaa 6uu6udo, o he6i holleede, o yii malaa'ika ana naata ley suudu makko ana wiya mo:

—Korneliyus!

⁴ O huli faa gite makko paapii, o wii dum:

—Gido Laamdo, kori jam?

Malaa'ika oo wii mo:

—Laamdo jaabanike ma duwaawuuji maa e sadakaaji maa. ⁵ Nel jooni wor6e to ngeenndi Yoppe, nodda biyeteedo Simon, noddirteedo Piyeer. ⁶ Omo jippii galle jabboowo guri biyeteedo Simon, mo galle muudum heedi e maayo geeci.

⁷ Nde malaa'ika kaaldannoodo e makko oo wittunoo ndee, o noddi golloo6e makko didon e sordaasi gooto kuldo Laamdo jeyaado e howruu6e makko. ⁸ O haalani 6e ko malaa'ika oo wii koo fuu, o neli 6e Yoppe.

⁹ Janngo muudum, e6e e laawol. Nde wor6e taton 6ee battii ngeenndi ndii ndee, tawi Piyeer njabbii dow bene muudum wakkati hakkunde naange faa wada duwaawu. ¹⁰ O yolbi faa sanne, omo yidi jaamde. Nde 6e moyyinanta mo jaamdu ndee, Laamdo holli mo, ¹¹ o yii kammu udditike, huunde wa'unde no daddamaare mawnde, nde cob6uli muudum nay fuu ka66aa, ana rennee faade e leydi. ¹² Sii daabaaji fuu, di koyde nay e jaarooji, kajum e sii pooli fuu ana e mayre. ¹³ Daande wii mo:

—Piyeer, imma, hirsu, jaam!

¹⁴ Piyeer wii:

—Sawra Joomiraado! Abada mi jaamaali ko harmi naa ko sofi.

¹⁵ Daande ndee wii mo kasen:

—Pati harmin ko Laamdo senni.

¹⁶ Dum wadi non cili tati. Nden daddamaare ndee njabbintinaa dow kammu.

¹⁷ Ko Piyeer hollaa koo, omo miiloo no dum waawi laatoraade. Tawi e oon wakkati, wor6e 6e Korneliyus nelnoo 6ee, lamndike galle Simon. Be ngari, 6e ndarii e damal ngal. ¹⁸ Be noddi, 6e lamndii yalla Simon noddirteedo Piyeer don jippii. ¹⁹ Piyeer ana heddi miilde ko yii koo, faa Ruuhu wii dum:

—Wor6e taton ana tewte. ²⁰ Imma, jippa, njaadaa e ma66e tawa a sikkitaaki, sabi miin neli 6e.

²¹ Piyeer jippii, wii worbe bee:

—Mido nii, miin woni mo tewtaton oo. Kori jam waddi on?

²² Be njaabii, 6e mbii:

—Korneliyus hooreejo konu neli min. O gorko dartiido, kuldo Laamdo, mo lejol Yahuudiyankoo6e fuu seettanii moyyere. Malaa'ika ceniido yamirii mo min nodde, ngaraa suudu makko, yalla omo nana waaju maa.

²³ Piyeer noddi 6e, silmini 6e, jippini 6e galle muudum.

Janngo muudum, o immii, o yaadi e ma66e. Yoga e sakiraa6e jeyaa6e Yoppe njaadi e makko. ²⁴ Fa66i-janngo muudum 6e njottii Kaysariya. Korneliyus ana tijjinoo 6e, noddi sakiraa6e muudum e yib6e muudum 6adii6e. ²⁵ Nde Piyeer naatannoo ndee, Korneliyus ja66ii dum, sujidani dum. ²⁶ Piyeer itti mo e sujuudu nduu, wii:

—Imma, sabi miin duu mi neddo tan.

²⁷ Piyeer ana haalda e makko, faa 6e naati galle oo, tawi ton yim6e heew6e ana moo6tii. ²⁸ O wii 6e:

—Odon anndi dagantaako Yahuudiyanke jokkondira e mo wanaa Yahuudiyanke, naa naatude suudu muudum. Kaa Laamdo hollii kam pati mi nanngira fay gooto karmudo naa cobudo. ²⁹ Dum wadi nde nelan-don kam ndee, mi warii, mi ujaaki. Dum nee, kaalanee kam, saabe kodum noddir-don kam?

³⁰ Korneliyus jaabii, wii:

—Hannde woni balde nay, mido wada duwaawu ley suudu am e oo doo wakkati, faa gorko mo kaddule jalbooje wari, darii yeeso am, ³¹ wii: «Korneliyus, Laamdo jaabanike ma duwaawuujii maa e sadakaaji maa. ³² Jooni, nel e ngeenndi mbiyeteendi Yoppe, noddane-daa gorko biyeteedo Simon, noddirteedo Piyeer. Omo jippii galle jobboowo guri biyeteedo Simon, mo galle muudum heedi e maayo geeci.» ³³ Dum wadi so nel-mi noddoye-daa oon wakkati fuu. Ko ngar-daa koo gasii sanne. Jooni min fuu miden nii yeeso Laamdo faa min kettinoo ko Joomiraado yamir maa mbaajo-daa fuu.

³⁴ Nden Piyeer fuddi waajaade, wii:

—Jooni mi yii goonga jaati Laamdo burdintaa yim6e. ³⁵ Neddo kuloowo mo, gadoowo ko foocitii, o yidan dum ko lejol muudum tawaa fuu. ³⁶ Odon anndi konngol ngol Laamdo neldi 6i66e Israa'iila ngol, ngol ceyniroowol jam hebiraama saabe Iisaa Almasiihu, kaɗum woni Joomiraado yim6e fuu. ³⁷ Odon anndi ngol konngol kuu6ungol leydi Yahuudiya fuu, puddirngol gila Galili, caggal Yaayaa waajike yo yim6e loote batisima. ³⁸ Odon anndi no Laamdo su6orii Iisaa Nasaraatunke oo, no jippiniri e muudum Ruuhu Ceniido e baawde. Odon anndi no Iisaa yiilorii e nokkuuje fuu ana golla golleeji lobbi, ana sellina wonnoo6e e margal Ibiliisa fuu sabi Laamdo ana wondi e muudum. ³⁹ Minen min seedee'en ko o golli Yahuudiya e ko o golli Urusaliima fuu. Be 6ili mo e leggal bardugal, 6e mbari mo, ⁴⁰ kaa Laamdo wuurtinii mo jannde tata6ere, banngintini mo hakkunde amen. ⁴¹ Kaa wanaa yim6e fuu o banngani. O bannganii seedee'en 6e Laamdo adii subaade 6ee, minen jaamdu6e e makko so njardi e makko caggal wuurtugol makko 6ee. ⁴² O yamirii min mbaajoo yim6e, min ceetoo kanko woni mo Laamdo wadi caranoowo wuur6e e maay6e. ⁴³ Annabaa6e fuu ceettanike mo, mbii goondindo mo fuu he6an yaafeede luutti muudum saabe makko.

⁴⁴ Nde Piyeer waajotoo waaju oo ndee, Ruuhu Ceniido jippii e hettintoo6e 6ee fuu.

⁴⁵ Yahuudiyankoo6e goondin6e wardunoo6e e Piyeer 6ee fuu kaaynaa, no dokkal Ruuhu Ceniido ngal saakorii e yim6e 6e nganaa Yahuudiyankoo6e nii. ⁴⁶ Sabi e6e nanannoo 6een yim6e ana kaala e demde janane ana njetta Laamdo. Nden, Piyeer jaabii, wii:

⁴⁷ —Yim6e 6ee ke6ii Ruuhu Ceniido hono no meeden nii. Homo waawi hadude 6e looteede lootogal batisima?

⁴⁸ O yamiri 6e mbatisiree e innde Iisaa Almasiihu. Caggal dum, 6e ndaardi mo o fa66ana 6e balde.

11

No Piyeer jaaborii deental goondinbe gonngal Urusaliima

¹ Nelaabe 6ee e sakiraabe wonnoobe Yahuudiya 6ee nani yimbe 6e nganaa Yahu-udiyankooobe 6ee duu keBii konngol Laamdo. ² Nde Piyeer njabbunoo Urusaliima ndee, goondinbe tilsinbe taadagol 6ee peli dum, ³ mbii:

—A jippike e yimbe 6e taadaaki, a jaamdii e muudum'en!

⁴ Nden Piyeer haalani 6e ko wadi koo gila e puddoode faa e timmoode, wii:

⁵ —Ngeenndi Yoppe ngonnoo-mi, mido duwoo faa njii-mi huunde yellitike e am. Huunde wa'unde no daddamaare mawnde nde cobbuli muudum nay fuu ka66aa, ana rennee iwde e kammu faade e am. ⁶ Taykitii-mi nde faa gasi, njii-mi daabaaji fuu, di koyde nay e kulle ladde e jaarooji e sii pooli fuu. ⁷ Nanu-mi daande ana wiya kam: «Piyeer, imma, hirsu, jaam!» ⁸ Mbii-mi: «Sawra Joomiraado! Abada mi jaamaali ko harmi naa ko sobi.» ⁹ Daande dow kammu ndee jaabitii kam kasen, wii: «Pati harmin ko Laamdo senni.» ¹⁰ Dum wadi non cili tati. Caggal mum, kulle dee fuu njabbintinaa dow kammu. ¹¹ E oon wakkati, worbe taton nelaabe e am iwde Kaysariya ngari e suudu do min ngonnoo doo. ¹² Ruuhu Ceniido wii kam mi yaada e ma66e pati mi sikkitoo fay huunde. Bee doo sakiraabe njeegom njaadi e am, min naaddi suudu Korneliyus. ¹³ O haalani min no o yiiri malaa'ika darinodo suudu makko ana wiya mo: «Nel e ngeenndi mbiyeteendi Yoppe noddane-daa Simon noddirteedo Piyeer. ¹⁴ O waajete waaju kisinoowo ma, aan e koreeji maa fuu.» ¹⁵ Nde puddu-mi waajaade ndee, Ruuhu Ceniido jippii e ma66e hono no jipporinoo e meeden arande nii. ¹⁶ Nden, miccitii-mi ngol doo konngol ngol Joomiraado wiinoo: «Yaayaabatisirannoo ndiyam, kaa onon, on mbatisirte Ruuhu Ceniido.» ¹⁷ So Laamdo fonndii en e ma66e, hokkii 6e ko hokkunoo en koo nde ngoondinno-den Joommen Iisaa Almasiihu ndee, ndennoo miin, ko ngon-mi so mi hada Laamdo?

¹⁸ Nde 6e nannoo dum ndee, 6e ndeyyinii, ebe njetta Laamdo, ebe mbiya:

—Laamdo tuubinii yimbe 6e nganaa Yahuudiyankooobe duu yalla ana keba nguurn-dam ngoongaraajam.

No Kabaaru Lobbo waajiraa ley Antiyokiya

¹⁹ Yoga e saakiibe saabe torraaji gadudi caggal maayde Eciyen 6ee, njehi faa Finikiya e Kiprus e Antiyokiya. Be mbaajaaki konngol ngol so wanaa Yahuudiyankooobe. ²⁰ Kaa yoga e goondinbe iwoobe Kiprus e Sireene naati Antiyokiya ana mbaajoo Kabaaru Lobbo haala Iisaa Joomiraado oo hakkunde Yunaninkooobe. ²¹ Baawde Joomiraado ana e ma66e. Yimbe heewbe ngoondini, tuubi, ngarti e Joomiraado.

²² Deental goondinbe wonbe Urusaliima 6ee nani kabaaru gadudo Antiyokiya oo, neli ton Barnabas. ²³ Nde oon yottinoo so yii e ma66e moyyere Laamdo ndee, seyii, waajii 6e fuu 6e tiinoo 6e tabita e Joomiraado bernde laabunde. ²⁴ Barnabas yo gorko moyyo, kebbinaado Ruuhu Ceniido e goondinal. Jamaa keewdo goondini Joomiraado saabe makko.

²⁵ Caggal dum, Barnabas yehi Tarsus faa tewtoya Sool. ²⁶ Nde o yiiti dum ndee, o nabi dum Antiyokiya. Be ngondii e deental goondinbe wonbe ton 6ee hitaande hi66ere, 6e njannginii yimbe heewbe. Taalibaa6e wonbe Antiyokiya 6ee adii fuu wiyeede yimbe Iisaa.

²⁷ E deen balde, yimbe loowaa6e konngol Laamdo iwru6e Urusaliima ngari Antiyokiya. ²⁸ Gooto e ma66e biyeteedo Agabus, immii, darii, sapporii saabe Ruuhu yolbere mawnde wadan ley laamu Roma fuu. Nde wadi e laamu kaananke mawdo biyeteedo Kalawdiyus.* ²⁹ Taalibaa6e 6ee anniyii hawrintinde gooto fuu ko waawi, faa 6e nelda

* **11:28** Kalawdiyus yo kaananke Roma mawdo joya6o. O laamike hakkunde duubi 41 e 54 caggal pinaade Iisaa. Taariki oon jamaanu ana holla yolbere mawnde wadiino ley laamu Roma fuu hakkunde duubi 46 e 48 caggal pinaade Iisaa.

sakiraaɓe maɓɓe wonɓe Yahuudiya ɓee paabitoroo. ³⁰ Be ngadi dum, ɓe neldi ballal ngal Barnabas e Sool tumba e juude mawɓe deental ton.

12

No goondinɓe torrira

¹ Oon wakkati, kaananke biyeteedo Hirudus fuddi torrude yoga e deental goondinɓe ngal. ² O yamiri Yaakuuba sakiike Yuhanna oo wardee kaafaawi. ³ Nde o yiinoo edum weli Yahuudiyankooɓe ndee, o nanngi Piyeer duu. Dum hawri e wakkati iidi mo buuru yuufinaaka. ⁴ Nde o nanngunoo Piyeer ndee, o uddi dum, o yamiri pelle nay sordaasi'en loomtondira e haybugol mum, fedde fuu yimɓe nayon. O anniyike naɓude dum yeeso yimɓe fuu, so iidi Paska oo yaɓɓike. ⁵ Dum wadi so Piyeer haybaa e ley kasu oo, kaa deental goondinɓe ngal ɗootaali jaaganaade mo Laamdo.

⁶ Nde Hirudus anniyinoo naɓude mo ndee, oon jemma omo daaninoo hakkunde sordaasi'en didon, omo haɓɓiraa calali didi. Haybooɓe damal kasu oo ɓee duu ana kayba. ⁷ Nii malaa'ika Joomiraado wari e makko, suudu nduu fuu fooyi, memi mo, finndini mo, wii:

—Heɓa law, imma!

Non calali dii kumtii, iwi e juude makko, caami. ⁸ Malaa'ika oo wii mo:

—Huma kumorgol maa, ɓoorna paɗe maa.

Piyeer wadiri non. Malaa'ika oo wii mo:

—Waanda suddamaare maa, njokkaa e am.

⁹ Piyeer yalti, jokki e makko. O anndaa ko malaa'ika oo wadata, ana wa'ani mo hono no koydol nii, kaa dum goonga jaati. ¹⁰ Be ɓettii kayboowo arano oo, kaɗum e didaɓo oo, ɓe njottii damal njamndi pewtungal e ngalluure ndee ngal. Ngal udditi hoore maggal yeeso maɓɓe, ɓe njalti, ɓe njokki e laawol ngol. Oon wakkati, malaa'ika oo seerti e makko.

¹¹ Hakkille Piyeer warti, o wii:

—Jooni mi tayorii Joomiraado neli malaa'ika muudum, faa hisina kam e junngo Hirudus e ko Yahuudiyankooɓe njoonndorinoo mi wadete fuu.

¹² Nde hakkille makko jippitinoo ndee, o yehi galle Mariyama, inna Yuhanna nod-dirteedo Marka, ton yimɓe heewɓe moobotonoo ana ngada duwaawu. ¹³ Nde Piyeer tappunoo damal galle too ndee, golloowo debbo biyeteedo Rode wari e damal ngal faa humpitoo. ¹⁴ Nde o annditinoo daande Piyeer ndee, o yeggiti udditinde damal ngal no o foti seyaade, o dogi o naatoyi, o humpiti ɓe Piyeer darii damal sella too. ¹⁵ Be mbii mo:

—A kaahaango!

Kaa omo heddii nanngude dum Piyeer. Be mbii kasen:

—Dum yo malaa'ika makko.

¹⁶ Kaa dum fuu Piyeer ana heddii tappude. Nde ɓe udditinoo so ɓe njii mo ndee, ɓe kaaynaa sanne. ¹⁷ O huncani ɓe junngo yalla eɓe ndeyyinoo, o jantanii ɓe no Joomiraado yaltiniri mo kasu, o wii:

—Kaalanee dum Yaakuuba, kaɗum e sakiraaɓe woɓɓe ɓee.

Caggal muudum, o yalti, o yehi nokku goddo.

¹⁸ Nde finnoo beetee ndee, sordaasi'en ɓee ana lamndondira hoto Piyeer woni, ɓe mbemmbaa faa hakkillaaji maɓɓe keli. ¹⁹ Nde Hirudus ndaarnoo faa nannga mo, so heɓaali mo ndee, lamndii haybooɓe ɓee no laatii, yamiri ɓe mbaree. Caggal dum, Hirudus regii Yahuudiya, yehi Kaysariya jooɗoyii ton.

No Hirudus maayiri maayde bonnde

²⁰ Hirudus tikkani yimɓe Tirus e Sidon. Been kaaldi, kawri, ngari e makko. Be adorii Bilastus howruujo makko oo, ɓe keɓi hakkille muudum, ɓe jaagii yalla dewral ana wada hakkunde maɓɓe, sabi leydi maɓɓe ndii e leydi Hirudus etata.

²¹ Sarti maḅḅe oo yottii, Hirudus ḅoornii kaddule kaananke, joodii dow bimmbeere laamu, haaldi e maḅḅe. ²² Yimḅe ḅee ngulli, mbii:

—Dum daande laamḁo, wanaa daande nedḁo!

²³ Oon wakkati fuu, malaa'ika Joomiraado fii Hirudus, sabi o jabii teddinireede o Laamḁo, tawi o wanaa. O yumi gildi, o maayi.

²⁴ Kaa konngol Laamḁo ngol ana yaara yeeso, ana ḅeydoo saakaade. ²⁵ Nde Barnabas e Sool tilinoo e golle muudum'en Urusaliima ndee, ḅe mbirfodii e Yuhanna noddirteedo Marka.

Dawol Pool aranol

13

No Barnabas e Pool cubiraa so nelaa faa ngolla golle Laamḁo

¹ Annabaaḅe e jannginoobe ana e ley deental goondinḅe gonngal Antiyokiya ngal. Kamḅe ngoni Barnabas e Simeyon noddirteedo Baleejo e Lukiyus mo Sireene e Manahen, bammbidanoodo e Hirudus hooreejo leydi oo, kaḅum e Sool. ² Nannde wootere eḅe ndewa Joomiraado tawi eḅe ngoni e koorka, faa Ruuhu Ceniido wii ḅe:

—Keertanee kam Barnabas e Sool saabe golle mo noddir-mi ḅe oo.

³ Caggal ḅe koorii, ḅe nduwike, ḅe pawii juude maḅḅe e dow ḅeen, ḅe njoppiti dum'en ndawi.

⁴ Nii Ruuhu Ceniido neliri ḅe, ḅe ndegii e Selewkiya, ḅe naati laana geeci ḅe peewi Kiprus. ⁵ Nde ḅe njottinoo Salamis ndee, ḅe mbaajii konngol Laamḁo ngol ley cuudi baajordi Yahuudiyankooḅe. Eḅe ngondi e Yuhanna (noddirteedo Marka) ana faaboo ḅe. ⁶ Nde ḅe taccunoo ruunde ndee so ḅe njottii Pafos ndee, ḅe tawi ton daggada Yahuudiyanke biyeteedo Bar-Iisaa, jaarooowo yo annabaaajo, ⁷ howruujo Segiyus Pool. Oon yo kaananke hakkilante, caahiido. O noddi Barnabas e Sool sabi ana yidi nande konngol Laamḁo ngol. ⁸ Kaa Elimas daggada oo yo calaniido ḅe, omo tewta bonnitidde goondinal kaananke oo. (Maanaa Elimas woni daggada.) ⁹ E ley dum, Sool biyeteedo kasen Pool kebbinaado Ruuhu Ceniido oo futtini mo gite, ¹⁰ wii:

—Bii Ibiliisa! Aan keewḁo jamma e njiḅdu, gaḅo ko moyyi fuu! A seerataa e oḅude laawi Joomiraado poocitiidi dii naa? ¹¹ Jooni jukkungo Joomiraado saaman e maa, a wuman, a yiyataa naange faa sarti cartaado oo yottoo.

Oon wakkati fuu, gite makko ngadi mbummbaalu, ḁe niḅḅi, omo wummbiloo, omo tewta dowoowo. ¹² Nde kaananke oo yiinoo ko wadi koo ndee, goondini Iisaa, haaynaa e ko nani haala Joomiraado kaa koo.

No Pool waajorii ley ngalluure Antiyokiya ley leydi Pisidiya

¹³ Pool e yaadube e muudum naati laana geeci ngalluure wiyeteende Pafos, peewi Perge ley leydi Pamfiliya. Don Yuhanna Marka seerti e maḅḅe, wirfitii Urusaliima.

¹⁴ Be yaḅḅii Perge, ḅe ngari Antiyokiya ley leydi Pisidiya. Be naati waajordunalaande fowteteende, ḅe njoodii. ¹⁵ Caggal janngede Sariya Muusaa e annabaaḅe, hooreeḅe waajordu nduu ḅee neli e maḅḅe, mbii:

—Sakiraaḅe, so won ko mbaajoto-don yimḅe ḅee, kaalee.

¹⁶ Pool immii, hunci junngo muudum, wii:

—Israa'ilankooḅe e hulḅe Laamḁo woḅḅe, kettinee: ¹⁷ Laamḁo Israa'ilankooḅe oo subiiima njaatiraaḅe meeden, teddinii lejol maḅḅe nde ngol hodoyi leydi Misira ndee, kasen yaltiniri ḅe ton baawḁe muudum. ¹⁸ O mupanii* ḅe ko foti duubi capande nay e ley ladde jeereende. ¹⁹ Caggal o halkii leji jeddi e ley leydi Kanaana, o hokki ndi yimḅe makko ndona ndi. ²⁰ Edum waara e duubi teemeḁe nay e capande joy. Caggal dum, o hokki ḅe saroobe faa jamaanu annabi Samuyila. ²¹ Nde dum bettii ndee, ḅe jaagii

* **13:18** Won binndande biideo jamminii ḅe.

Laamdo hokka be kaananke. Laamdo hokki be Sawul bii Kis iwdo e lejol Benjamin. Oon laamii be duubi capande nay.

²² Nden Laamdo boorti Sawul, lammini Daawuuda, mo o haali haala muudum so o wii: «Mi hebii Daawuuda bii Yessa gorko buubinoowo bernde am, gadoowo sago am.»

²³ E iwdi makko Laamdo yaltini Iisaa, kisinoowo Israa'iila no fodirnoo nii. ²⁴ Fade Iisaa warde, Yaayaa waajinoke lejol Israa'iila fuu yo tuubu, lootee lootogal batisima.

²⁵ Kasen, nde Yaayaa timminta golle muudum ndee, wiino: «Mi wanaa mo miilaton ngon-mi oo. Kaa mo mi fotaa fay e humtude boggi pade muudum ana wara caggal am.»

²⁶ Sakiraafe, onon iwdi Ibarahiima e been hulbe Laamdo wonbe hakkunde mon! Onon neldaa oo kabaaru kisinoowo. ²⁷ Sabi wonbe Urusaliima be e hooreebe muudum'en fuu annditaali Iisaa. Kasen duu be paamaali haalaaji annabaafe jangetenoodi nalaande fowteteende fuu dii. Kaa be njottinii diin haalaaji nde be carunoo mo ndee. ²⁸ Fay so taweede be kebaali feloore fay wootere nde be pelira mo yalla omo maaya, be ndaardii Pilaatu o waree. ²⁹ Nde be ngolli ko Binndi dii mbiinoo e makko koo faa hiibbi ndee, be njippini mo leggal bardugal ngal, be ngadi mo e yanaande. ³⁰ Kaa Laamdo wuurtinii mo. ³¹ Balde kuurde o banngani wondunoobe e makko be gila Galili faa Urusaliima. Been ngoni seettantooe mo yeeso yimbe jooni. ³² Minen, miden ceynira on fodoore nde njaatiraafe meeden podanaa ndee, ³³ Laamdo hiibbinanii en dum, enen biibe maabe, nde wuurtinnoo Iisaa ndee. No winndiraa kasen e jimol Jabuura dida6ol:

«Aan, a biyam, hannde ndimu-maa-mi.»†

³⁴ Kasen, haala immitagol makko e hakkunde maaybe e waasugol makko nolde, nii Laamdo wii:

«Mi tabintinanan on podooje ceniide de mbontataa,

de podannoo-mi Daawuuda dee.»‡

³⁵ Dum wadi so o wii e nokku goddo:

«A accataa Ceniido maa nola.»§

³⁶ Daawuuda wadii sago Laamdo e jamaanu muudum. Caggal dum, o maayi, o mooftidaa e njaatiraafe makko, o noli. ³⁷ Kaa mo Laamdo wuurtini oo nolaali.

³⁸ Sakiraafe, anndee saabe makko mbaajore-don yaafeede luutti. ³⁹ Sariya Muusaa waawaa wafude neddo poocciido, kaa kanko, goondindo mo fuu, o nanngiran dum poocciido. ⁴⁰ Dum nee, kaybee pati ko annabaafe cappinoo koo hewto on:

⁴¹ «Onon hoynube,

yo on kaayne yo on kalko!

Sabi mido nii golla golle e ley wakkati moodon,

golle mo on ngoondintaa so neddo haalaniino on.»*

⁴² Caggal Pool e Barnabas njaltii waajordu nduu, jamaa oo ndaardi be yo be ngartu fowteteende waroore, yalla ebe njokka e waaju maabe oo. ⁴³ Caggal mooftagol ngol, Yahuudiyankooe heewbe e naatube e diina maabe njokki e Pool e Barnabas. Been didon duu ana kaalda e maabe ana mbaajoo be yo be jii6u e moyyere Laamdo.

⁴⁴ Fowteteende jokkunde hen ndee, ngalluure ndee fuu mooftii yalla ana hettinoo konngol Laamdo. ⁴⁵ Kaa nde Yahuudiyankooe be njiinoo oo jamaa ndee, haasidaaku naati e muudum'en, ebe njedda ko Pool waajotoo koo, ebe njenna dum. ⁴⁶ Nden Pool e Barnabas kaalaniri be cuusal, mbii:

—Waajibi min adoo haalande on konngol Laamdo ngol, kaa ko tippiti-don ngol so car-don ko'e moodon on kaandaa e nguurndam nduumiidam koo, min njahan to yimbe be nganaa Yahuudiyankooe. ⁴⁷ Sabi ko Joomiraado yamiri en koo annii:

«Mi darnii ma yalla ada laatanoo leji dii fooyre,

faa kisiinaa aduna oo fuu.»†

† 13:33 Jabuura 2.7 ‡ 13:34 Esaaya 55.3 § 13:35 Jabuura 16.10 * 13:41 Habaakuk 1.5 † 13:47 Esaaya 49.6

⁴⁸ Nde yimbe leji goddi dñi nannoo dñi haalaaji ndee, ceyii, teddini konngol Joomiraado ngol. Be Laamdo subanii nguurndam nduumiidam bee fuu ngoondini.

⁴⁹ Konngol Joomiraado ngol saakii e leydi ndii fuu. ⁵⁰ Kaa Yahuudiyankooŋe bee loofi rewŋe rewoŋe Laamdo saahiibe, kaŋum e mawŋe ngalluure ndee bee. Be ndooŋi torra dow Pool e Barnabas, ŋe njaltini dum'en leydi maŋŋe. ⁵¹ Been duu piiddi e maŋŋe colla koyde muudum'en, peewti Ikoniya. ⁵² Taalibaaŋe bee kebbinaa seyo e Ruuhu Ceniido.

14

No Pool e Barnabas mbaajorii ley ngeenndi Ikoniya

¹ Ley Ikoniya duu Pool e Barnabas naati e ley waajordu Yahuudiyankooŋe. Eŋe mbaajoo faa Yahuudiyankooŋe e yimbe leji goddi heewŋe ngoondini. ² Kaa Yahuudiyankooŋe saliiŋe goondinde bee loofi leji goddi dñi, mbonni berde muudum'en yalla ana mbaŋa sakiraabe bee. ³ Dum e taweede hadaali ŋe ŋooyde ton, eŋe pawii jikke maŋŋe e Joomiraado, eŋe mbaajoroo cuusal. Joomiraado seettii konngol hinnee muudum, nde hokkunoo ŋe baawde wadude taagumansaaji e kaayde dogooŋe e juude maŋŋe. ⁴ Yimbe ngeenndi ndii bee peccii: yoga heedani Yahuudiyankooŋe bee, yoga heedani nelaabe bee.

⁵ Yimbe leji goddi e Yahuudiyankooŋe e ardiiŋe muudum'en anniyii torrude ŋe e wardude ŋe kaaye. ⁶ Nde ŋe maatunoo dum ndee, ŋe ndogani Listara e Derbe e geelle seraaji muudum'en ley leydi Likoniya, ⁷ eŋe mbaajoo ton Kabaaru Lobbo oo.

No Pool e Barnabas mbaajorii ley ngeenndi Listara

⁸ Gorko bonnguujo, dimdaado e bonnguwaaku, mo meedaali daraade e koyde muudum, ana wonnoo Listara. ⁹ Omo hettinoo waaju Pool. Pool yeewi mo, yii goondinal makko sellinta mo, ¹⁰ haaldi semmbe, wii:

—Imma, dara e koyde maa!

Gorko oo gurbitii, darii, ana yaha. ¹¹ Nde yimbe bee njii ko Pool wadi koo ndee, ngulliri gullaali likoniyankoore, mbii:

—Laamdo'en nanndinkinike e yimbe, njippiima e meeden!

¹² Be inndiri Barnabas «Jewus», ŋe inndiri Pool «Hermes», * sabi Pool wonnoo kaaloowo. ¹³ Galle do Jewus rewete e ana wonnoo to naatirde ngeenndi too. Jottinoowo sadaka oo waddi ga'i pariraadi piindi e dame dee. Omo yidi wadude sadaka, kanko e yimbe bee. ¹⁴ Kaa nde Barnabas e Pool nannoo dum ndee, ceeki kaddule muudum'en, keŋanii jamaa oo ana ngulla, ¹⁵ ana mbiya:

—Worŋe, kodum ngadaton doo? Minen duu min yimbe hono moodon. Miden mbaajoo Kabaaru Lobbo oo faa tuubon, iwon e dñi golleeji laaliidi, ngarton e Laamdo guurdo, tagudo kammu e leydi e geeci e ko woni e muudum'en fuu. ¹⁶ E jamaanuujii jawtudi dñi o yoppii leji dñi fuu njokka laawi muudum'en. ¹⁷ Dum e taweede, omo golla ko moyyi faa dum seettanoo mo, omo hokka on toŋo kammu, omo benndinana on ŋamri e wakkati muudum, omo waaltinira hakillaaji mon nguure e seyo.

¹⁸ Ko ŋe mbaajii koo fuu, semmbe ŋe kadiri jamaa oo hokkude ŋe sadaka.

¹⁹ Caggal dum, Yahuudiyankooŋe iwi Antiyokiya e Ikoniya. Be keŋi hakillaaji yimbe bee, been mbedii Pool kaaye, ndaasi dum faa nabi dum caggal ngeenndi ndii, sabi miilii mo maaydo. ²⁰ Kaa nde taalibaaŋe bee ngari pilii mo ndee, o immii, o naatti e ley ngeenndi ndii.

No Pool e Barnabas mbirfitorii Antiyokiya

Janngo muudum, o yaadi e Barnabas ngeenndi mbiyeteendi Derbe. ²¹ Be mbaajii ton Kabaaru Lobbo oo, ŋe keŋi taalibaaŋe faa keewi. Caggal muudum, ŋe mbirfittii Listara e

* **14:12** E ley diina Yunaninkooŋe Jewus woni hooreejo tooruujii, Hermes woni nelaado majji.

Ikoniya, kaɗum e Antiyokiya. ²² Ebe cuusina yonkiiji taalibaaɓe, ebe mbaajoo ɗum'en yo jiiɓu e goondinal, ebe mbiya:

—Kinaa tampen tampereeki keewɗi so naaten e Laamu Laamɗo.

²³ E ley deente goondinɓe dee fuu, ɓe cuɓanii ɗum'en hooreeɓe. Caggal ɗum, ɓe koori, ɓe nduwii, ɓe kalfini ɗum'en Joomiraado mo ɓe ngoondini oo.

²⁴ Nde ɓe ceekunoo Pisidiya ndee, ɓe ngari Pamfiliya. ²⁵ Be mbaajii konngol ngol ley ngeenndi Perge. Caggal muudum, ɓe njippoyii Attaliya. ²⁶ Ton ɓe naati laana geeci, ɓe mbirfii Antiyokiya ɗo ɓe kalfinanoo moyyere Laamɗo faa ɓe ngolla golle mo ɓe tilii jooni oo.

²⁷ Nde ɓe njottinoo ndee, ɓe moobti deental goondinɓe ngal, ɓe kaalani ngal ko Laamɗo waɗi e maɓɓe fuu, no o udditirani yimɓe ɓe nganaa Yahuudiyankooɓe damal goondinal. ²⁸ Be ngondi ɗon e taalibaaɓe ɓee faa ɓooyi.

15

Haala kawrital gadaangal Urusaliima

¹ Yimɓe yogaaɓe iwi Yahuudiya ngari Antiyokiya, ana njanngina sakiraaɓe ɓee, ana mbiya:

—So on taadiraaka no Muusaa wiiri nii, on kisataa.

² Pool e Barnabas poodondiri e maɓɓe, nduddi e maɓɓe faa naawi. Dum waɗi so ɓe tabintini nelde Pool e Barnabas e yimɓe woɓɓe faa Urusaliima, faade e nelaabe ɓee e hooreeɓe ɓee, saabe haala kaa. ³ Dum saabii so deental goondinɓe ngal neli ɓe. Be ceeki Finikiya e Samariya, ebe kaalana ɗum'en haala tuubugol yimɓe ɓe nganaa Yahuudiyankooɓe. Dum laatani sakiraaɓe ɓee fuu seyo manngo. ⁴ Nde ɓe njottinoo Urusaliima ndee, deental goondinɓe ngal e nelaabe ɓee e hooreeɓe ɓee njabbii ɓe. Be kaalani ɗum'en ko Laamɗo waɗani ɓe fuu.

⁵ Kaa yoga e goondinɓe jeyaaɓe e fedde Farisa'en immii, mbii:

—Waajibi ɓe taadee, ɓe njamiree jokkude Sariya Muusaa oo.

⁶ Nelaabe ɓee e mawɓe ɓee kawriti faa yeewa haala kaa. ⁷ Caggal haali-haalti keewɗo, Piyeer immii, wii ɓe:

—Sakiraaɓe, oɗon anndi Laamɗo suɓike kam e ley moodon gila ko ɓooyi, faa mi waajoo Kabaaru Lobbo oo hakkunde yimɓe ɓe nganaa Yahuudiyankooɓe, yalla ebe nana ɓe ngoondina. ⁸ Laamɗo anndudo ɓerde oo hollii jabanii ɓe, nde hokki ɓe Ruuhu Ceniido oo hono no meeden nii. ⁹ Walaa fuu ko o seenndiri en e maɓɓe, nde wonnoo o laɓɓinirii ɓerde maɓɓe goondinal. ¹⁰ Jooni, ko saabii so oɗon itta koro Laamɗo? Oɗon pawa e taalibaaɓe ɓee donngal, ngal enen e maamiraaɓe meeden en mbaawaa roondaade. ¹¹ E moyyere Joomiraado men Iisaa ngoondinir-ɗen so kisu-ɗen, hono non kamɓe duu.

¹² Deental ngal fuu deyyinii teen, ana hettinoo Barnabas e Pool ana njantoo no Laamɗo waɗiri taagumansaaji e kaayɗe hakkunde leji godɗi. ¹³ Caggal ɓe ndeyyinike, Yaakuuba jabbitii, wii:

—Sakiraaɓe, kettinane kam! ¹⁴ Simon humpitii en no Laamɗo suɓorii gila e puɗɗoode yimɓe ɓe nganaa Yahuudiyankooɓe, faa waɗa ɗum'en yimɓe muudum. ¹⁵ Dum hawri e haalaaji annabaaɓe ɗii, hono no winndiraa nii:

¹⁶ «Joomiraado wii:

Caggal ɗum, mi watan,

mi mahitoo suudu Daawuuda saamundu nduu,

mi reentinan taye tuufeeje dee,

mi darna ndu kasen,

¹⁷ yalla yimɓe heddiibe ɓee ana tewta Joomiraado.

Dum woni, leji ɗi innde am noddaa e muudum'en ɗii.

Joomiraado tabintindo ɗeen kulle

¹⁸ anndaade gila huunde fuu tagaaka,

wii non.»*
 19 Dum saabii miin kaa ko njii-mi, pati tiidfinanen yimbe leji goddi tuubuɓe so ngarti e Laamdo ɓee. 20 Kaa ko haani hen, nelen e maɓɓe ɓe nantoo e ko tooruuji cobini e jeenu e naamde jiibe e naamde yiyam. 21 Gila e jamaanuuji ɓooydi, Sariya Muusaa ana jannginee ley geelle dee fuu, eɓe njangga mo jalaande fowteteende fuu ley cuudi baajordi.

Haala bataaki faade e goondinbe ɓe nganaa Yahuudiyankoobe

22 Dum wadi so nelaabe ɓee kajum e hooreeɓe ɓee e deental goondinbe ngal fuu ndawridi faa cuɓoo worɓe e ley muudum'en faa nela dum'en Antiyokiya, ɓe tawta Pool e Barnabas. ɓe cuɓii hooreeɓe didon ley sakiraaɓe ɓee, Yahuuda noddirteedo Barasaba, kajum e Silas. 23 ɓe ndokki dum'en oo doo bataaki:

Minen sakiraaɓe moodon, nelaabe kajum e hooreeɓe, miden njowta on, onon saki-raaɓe amen leji goddi wonɓe Antiyokiya e Siriya e Silisi.

24 Min nanii yimbe iwii ga amen giryinirii on haalaaji, njiiɓii hakillaaji mon. Minen nee, min njamiraali ɓe. 25 Min ndawridii, min kawrii, min cuɓike worɓe faa min nela dum'en e moodon, ɓe tawta yiɓɓe amen Barnabas e Pool, 26 yeeɓiiɓe yonkiiji muudum'en saabe Joommen Iisaa Almasiihu. 27 Dum wadi so min neli Yahuuda e Silas, pammina on ko min mbinndi e mon koo hunduko e hunduko. 28 Minen e Ruuhu Ceniido, min kawrii pati min njappa on ko teddi so wanaa ko tilsi koo: 29 nanto-don e kirsanaadi tooruuji e yiyam e jibudi e jeenu. So on ndeenii ko'e mon e majji, on ngadii ko moyyi. Yo Laamdo faabo en!

30 ɓe ndokkaa laawol, ɓe njehi Antiyokiya. Nde ɓe njottinoo ndee, ɓe moobti deental goondinbe ngal, ɓe ndokki ngal bataaki oo. 31 Nde ɓeen janngunoo mo ndee, ceyii sabi haalaaji dii ndokkii dum'en semmbe. 32 Yahuuda e Silas, Laamdo loowi e mum'en konngol mum faa ɓe mbaajii sakiraaɓe waajuuji keewdi, cuusini dum'en. 33 Caggal ɓe paɓɓii ton, ɓe ceerti e sakiraaɓe ɓee e dow jam, ɓe mbirfitii to nelnooɓe ɓee too. [34 †]

35 Pool e Barnabas njoodii ley Antiyokiya ana njanngina ana mbaajoo konngol Joomiraado. Woɓɓe heewɓe ana mballa ɓe.

Dawol Pool didaɓol

No Pool e Barnabas ceertiri

36 Caggal balde seeda, Pool wii Barnabas:

—Mbirfo-den e geelle de mbaajino-den konngol Joomiraado ngol dee fuu, njippano-den sakiraaɓe meeden ɓee, yeewen no ɓe ngorri.

37 Barnabas ana yidunoo ɓe njaada e Yuhanna noddirteedo Marka. 38 Kaa dum welaali Pool sabi oon seeriino e maɓɓe Pamfiliya yaadaali e maɓɓe faa gollida e maɓɓe. 39 Barnabas e Pool mettondiri faa ceerti. Homo e maɓɓe fuu subii neddo goddo. Barnabas yaadi e Marka, naati laana geeci feewi Kiprus. 40 Pool subii Silas, yaadi e muudum caggal sakiraaɓe ɓee kalfinii dum e hinnee Joomiraado. 41 O seeki Siriya e Silisi, omo yaha omo hokka deente goondinbe dee semmbe.

16

No Timote yaadiri e Pool e Silas

1 Pool wari Derbe, caggal dum, o yottii Listara. Goondindo biyeteedo Timote ana wonnoo don. Inniiko yo Yahuudiyanke goondindo, kaa baam makko yo Yunaninke. 2 Sakiraaɓe wonɓe Listara e Ikoniya ɓee ana njetta mo. 3 Pool yidi naɓorde mo, taadi mo, nde wonnoo Yahuudiyankoobe hodube e deen leyde ɓee fuu ana anndi baam makko yo

* 15:18 Amos 9.11-12 † 15:34 E dereeji ɓooydi dii, yoga ana beyda aaya 34:Kaa Silas, kajum kaa, heddi ton.

Yunaninke. ⁴ Ley geelle de 6e ceeki dee, ebe njottina goondinbe 6ee sariya mo nelaabe e mawbe wonbe Urusaliima 6ee 6ami oo, ebe njamira been yo njokku mo. ⁵ Hono non, deente goondinbe dee ana beydoro semmbe banngal goondinal, ana beydoo heewde nannde fuu.

No Pool noddiraa Makedoniya

⁶ Ruuhu Ceniido hadi 6e waajaade konngol ngol ley Asiya, saabe majjum 6e ceeki leydi Firigiya e leydi Galaatiya. ⁷ Nde 6e ngarnoo keerol Misiya ndee, 6e tewti yaade Bitiniya, kaa Ruuhu Iisaa yarranaaki 6e 6e naata. ⁸ E ley dum, 6e ya66ii Misiya, 6e ndegii e ngeenndi mbiyeteendi Torowas. ⁹ E ley jemmaaku muudum won ko yellitii e Pool. O yii gorko Makedoniyanke ana darii, ana ndaarda mo ana wiya:

—Lummbu, ngaraa Makedoniya paabo-daa min!

¹⁰ Nde Pool yiinoo won ko yellitii e mum ndee, oon wakkati fuu min ndaari yaade Makedoniya, min tayori Laamdo noddi min faa min mbaajoo 6e Kabaaru Lobbo oo.

No Lidiya goondiniri waaju Pool ley Filipa

¹¹ Hono non, min naati laana geeci iwde Torowas, min paati ruunde Samotaras. Janngo muudum, min pahi Neyapolis. ¹² Min iwi don, min pahi Filipa, ngeenndi burndi fuu teentilaade e leydi Makedoniya ndi Romankoo6e kumanii. Min ngadi don balde. ¹³ Nalaande fowteteende, min njaltiri ngeenndi ndii hedde daande maayo, ton Yahuudiyankoo6e mboownoo wadude duwaawu. Min tawi don rewbe ana mo6tii, min njoodii, min mbaajii 6e. ¹⁴ Debbo dewoowo Laamdo, biyeteedo Lidiya, coottoowo kaddule bofeeje, jeyaado ngalluure wiyeteende Tiyatira, ana hettinoo. Joomiraado udditi bernde makko yalla omo goondina ko Pool waajotoo koo. ¹⁵ Kanko e koreeji makko fuu 6e lootaa lootogal batisima. Caggal dum, o jaagii min, o wii:

—So odon njogorii kam mi goondindo Joomiraado, njippe suudu am.

O tilsini min njippanoo mo.

No Pool e Silas ngattiraa ley kasu

¹⁶ Nannde wootere miden njahannoo to nokkuure wadirde duwaawu. Kordo debbo bataado annudo ko warata hawriti e amen. Halfaabe makko paggike kaalisi keewdo e ndaggadaaku makko oo. ¹⁷ Mo jokki e amen, minen e Pool, omo wulla, omo wiya:

—Bee yimbe yo gollanoobe Laamdo Toowdo oo! Ebe mbaajoo on laawol kisindam.

¹⁸ Balde kuurde omo wada non faa Pool mettaa, yeecitii, wii ladde ndee:

—Saabe Iisaa Almasiihu, yaltu e makko!

Ladde ndee yalti oon wakkati fuu. ¹⁹ Nde halfaabe 6ee anndunoo jikke muudum'en iwii e faggitoraade kordo oo ndee, nanngi Pool e Silas, ndaasi dum'en faa sakoro to saroo6e. ²⁰ Non 6e nabi been to hooree6e ngeenndi ndii, mbii:

—Bee worbe didon 6e Yahuudiyankoo6e, ebe nii ngadda baasi e ngeenndi meeden ndii.

²¹ E6e mbaajoo aadaaji di ndagantaako en nja6en naa ngollen, enen Romankoo6e.

²² Jamaa oo diirani 6e. Hooree6e 6ee njamiri kaddule ma66e ceekee, 6e piyee. ²³ Be piyaa faa naawi, 6e uddaa ley kasu. Hooree6e 6ee njamiri kayboowo kasu oo hayba 6e faa gasa. ²⁴ Oon nee, gila hebi ndee yamiroore, naanni 6e e ley suudu kasu hakkundeeru, o geyyii koyde ma66e geyyelle ledde.

²⁵ Nde hejjere jemma warnoo ndee, Pool e Silas ana ndewa Laamdo, ebe njaaroo dum. Kasunkoo6e wo66e 6ee ana kettinanoo 6e. ²⁶ Oon wakkati fuu, leydi dimmbii dimmbagol manngol faa poobe kasu dee njergi. Dame dee fuu udditii, geyyelle kasunkoo6e dee fuu kumtii. ²⁷ Nde kayboowo oo finnoo so yii dame kasu dee ana udditii ndee, soorti kaafaawi muudum faa wartoo, miili kasunkoo6e 6ee ndogii. ²⁸ Pool wulli faa toowi, wii mo:

—Pati wadu hoore maa fay huunde ko boni, min fuu miden doo!

²⁹ Nde o heɓunoo fooyre ndee, o dogani kasu to Pool e Silas ngoni too, o sujidi, hedde omo sijna. ³⁰ Caggal dum, o yaltini ɓe, o wii ɓe:

—Baabiraaɓe, hono fuu kaan-mi wadude yalla mido hisa?

³¹ Be njaabii mo, ɓe mbii:

—Goondin Iisaa Joomiraado oo faa kisaa, aan e koreeji maa.

³² Be mbaajii mo konngol Joomiraado ngol, kanko e koreeji makko fuu. ³³ Oon jemma fuu o nabi ɓe, o lootoyi barme maɓɓe. Oon wakkati fuu o lootaa lootogal batisima, kanko e koreeji makko fuu.

³⁴ O naanni Pool e Silas suudu makko, o hokki dum'en jaamdu. Kanko e koreeji makko fuu ɓe ceyii sabi ɓe keɓii goondinde Laamdo. ³⁵ Nde weetunoo ndee, hooreeɓe Romankooɓe ɓee neli laamunkooɓe mbiya kayboowo oo yoppa worɓe didon ɓee.

³⁶ Kayboowo oo haalanoyi dum Pool, wii:

—Hooreeɓe ɓee nelii njoppite-don. Njalton jooni, yo on njottoyo e jam.

³⁷ Pool jaabii, wii:

—Be njamirii min piyee yeeso yimɓe tawee min caraaka, ɓe naanni min e kasu. Minen worɓe didon ɓee, min fuu min Romankooɓe. Jooni ɓe yaltinirooɓe min cuucuukka naa? Patti, dum waawaa laataade. Kinna kamɓe e ko'e maɓɓe, ɓe ngara ɓe njaltina min!

³⁸ Laamunkooɓe ɓee kaaltani hooreeɓe Romankooɓe ɓee haala kaa. Been kuli nde nannoo Pool e Silas yo Romankooɓe ndee. ³⁹ Be njehi, ɓe curoyi been, ɓe njaltini dum'en kasu oo. Be ndaardi dum'en njaltana ɓe ngeenndi ndii. ⁴⁰ Nde Pool e Silas njaltunoo e kasu oo ndee, naati galle Lidiya. Be njii sakiraaɓe ɓee, ɓe mbaaltini hakkillaaji mum'en. Caggal dum, ɓe mbitti.

17

No Pool e Silas mbaajorii ley Tesaloniiki

¹ Pool e Silas ceeki Amfipolis e Apolloni, njottii Tesaloniiki, toon duu waajorduYahuudiyankooɓe won. ² Pool wadi no woowri nii, naati e ley waajordu nduu. Nalaade powteteede tati omo liddondira e maɓɓe omo dallinoroo Binndi dii. ³ O fammini ɓe, o holli ɓe ana tilsi Almasiihu oo torree, immintinee e maayde. O wii ɓe:

—Iisaa mo mbaajotoo-mi on haala muudum oo, kaɗum woni Almasiihu.

⁴ Yoga e maɓɓe tayori dum goonga, njokki e Pool e Silas, kaɗum e Yunaninkooɓe rewooɓe Laamdo heewɓe e rewɓe saahiiɓe yonɓe. ⁵ Yahuudiyankooɓe ɓe nganaa goondinɓe ɓee konnii Pool e Silas, nanngi yimɓe laaliiɓe yiilotooɓe ley sakoro, ndeentini dum'en. Be njirkiti ngalluure ndee fuu. Be naati e galle Yason, eɓe tewta Pool e Silas faa ɓe naba dum'en to yimɓe ɓee too. ⁶ Nde ɓe ndonki yiitude been ndee, ɓe ndaasi Yason e yoga e sakiraaɓe ɓee faa to saranooɓe ngalluure ndee, eɓe ngulla eɓe mbiya:

—Yimɓe imminooɓe baasi e aduna oo fuu ngarii doo, ⁷ Yason jippinii dum'en! Be fuu ko ɓe ngadata koo ana luuttondiri e sariya kaananke Roma mawdo oo, eɓe mbiya ana woodi kaananke goddo biyeteedo Iisaa.

⁸ Diin haalaaji njirkiti jamaa oo e saranooɓe ngalluure ndee ɓee. ⁹ Yason e sakiraaɓe ɓee njobi kaalisi, caggal muudum ɓe njoppitaa.

No yimɓe Bereya njaɓɓorii Kabaaru Lobbo oo soobe

¹⁰ Oon wakkati fuu e ley jemmaaku muudum, sakiraaɓe ɓee neli Pool e Silas Bereya. Nde ɓe njottii ndee, ɓe njehi to waajorduYahuudiyankooɓe too. ¹¹ Been ɓuri Yahuudiyankooɓe wonɓe Tesaloniiki ɓee laabude ɓernde. Be njaɓɓorii konngol ngol soobe, eɓe mbidoo Binndi dii jannde fuu faa ɓe yeewa yalla ko Pool waajii koo yo goonga.

¹² Heewɓe e maɓɓe ngoondini, kaɗum e rewɓe Yunaninkooɓe saahiiɓe e worɓe Yunaninkooɓe heewɓe. ¹³ Nde Yahuudiyankooɓe Tesaloniiki ɓee anndunoo Pool waajike konngol Laamdo ngol ley Bereya ndee, ɓe ngari ton, ɓe njiibi jamaa oo. ¹⁴ Oon wakkati

fuu, sakiraaɓe ɓee neli Pool faa maayo geeci, Silas e Timote keddii don. ¹⁵ Liwndiiɓe Pool ɓee njaadi e muudum faa Ateena. Be ngarti, ɓe ngaddani Silas e Timote nelal ngara to Pool law.

No Pool waajorii ley ngalluure wiyeteende Ateena

¹⁶ Nde Pool doomannoo ɓe Ateena fade maɓɓe warde ndee, yonki muudum jawi sanne ko yii no ngalluure ndee foti heewde tooruuji nii. ¹⁷ Dum wadi so o haaldi e Yahuudiyankooɓe e rewoɓe Laamɗo woɓɓe ley waajordu nduu, omo haalda e ɓe o hawrannoo e mum jannde fuu ley sakoro ɓee duu. ¹⁸ Yoga e miijotooɓe wiyeteɓe Epikuri'en e Sitoyko'en njaabondiri e makko. Yogaaɓe ana mbiya:

—Kodum oo ndoryooowo haalata?

Woɓɓe duu ana mbiya:

—Omo nanndi e baajotoɗo haala tooruuji janani.

Walaa ko ɓe mbiiri non so wanaa haala Iisaa kaɗum e immital maayɓe o waajinoo ɓe.

¹⁹ Nden ɓe ɓami Pool ɓe naɓi dum waamnde haayre wiyeteende Areyopagus,* ɓe mbii dum:

—Miden njidi anndude diina keso mo mbaajoto-ɗaa oo. ²⁰ Sabi a toɓɓii e noppi amen haalaaji di min mboowaa nande. Miden njidi anndude maanaa majji.

²¹ Tawi Ateenankooɓe e hoɓɓe joodiiɓe ton ɓee ngollataa huunde fuu so wanaa haalde huunde heyre nde ɓe nani.

²² Nden Pool darii hakkunde Areyopagus, wii:

—Ateenankooɓe, mi yii e mon on diinankooɓe sanne, ²³ sabi nde njiilinoo-mi e ngalluure moodon ndee, mi yii cuudi moodon dewirdi, mi tawii ana winndaa e ittirde sadaka wootere: «laamɗo mo anndaaka».† Ndennoo, ko ndewaton ko on anndaa koo, dum mbaajotoo-mi on e muudum. ²⁴ Laamɗo tagudo aduna e ko woni e muudum fuu oo, kaɗum woni Jom kammu e leydi, o joodataako ley cuudi mahiraadi juude. ²⁵ O hasindinaa e yimɓe ngollana mo fay huunde, sabi kanko hokkata tageefu oo fuu nguurndam e yonki e foofaango e huunde fuu. ²⁶ E neddo gooto Laamɗo yaltini leɗi dii fuu, joyyini dum'en e aduna oo. Gila dum wadaali, o darnani dum'en jamaanuui e keeri hakkunde kodorde muudum'en, ²⁷ yalla eɓe tewta Laamɗo, ɓe moomoo faa ɓe njiita dum. Dum e taweede o woddaaki fay gooto e meeden. ²⁸ «Nguurndam e dillinaade e goodal, saabe makko kebir-den.» No yoga e yimooɓe moodon mbii: «Enen duu, en iwdi makko.»

²⁹ Nde wonnoo en iwdi makko, en kaanaa miijaade omo nanndi e tooru moyyiniraandu kanje naa kaalisi naa haayre sehaande, nde neddo moyyinirta jeenal e hakkille.

³⁰ Laamɗo rewtaaki yimɓe nde ngonnoo e majjere ndee. Jooni, o yamirii yimɓe fuu tuuba do tawaa fuu, ³¹ sabi o sartike wakkati mo o sarirta aduna oo e fooccitaare, o sarira dum neddo mo o subii oo. O hollii yimɓe fuu dum yo goonga nde o immintini oon neddo e maayde.

³² Nde ɓe nannoo Pool ana waajoo haala immital maayɓe ndee, yoga ana uyyoo mo, yoga ana wiya:

—Min kettinante oo waaju jannde wonnde.

³³ Non Pool iwi hakkunde maɓɓe. ³⁴ Yoga jokkii e makko, goonfinii. Ana jeyaa e ɓeen biyeteɗo Diyonisiyus, jeyaado e deental Areyopagus, kaɗum e debbo biyeteɗo Damaris, e woɓɓe kasen.

18

No Pool golliri ley ngalluure wiyeteende Korintu

* **17:19** Areyopagus yo deental ɓurngal toowde deentinoowal ardiibe ngalluure Ateena. † **17:23** Ateenankooɓe ngadi e rewruude innde laamɗo mo anndaaka, yalla tooru fuu mo ɓe njeggiti ana waasa mettinde.

¹ Caggal dum, Pool iwi Ateena, yehi Korintu. ² O tawi ton Yahuudiyanke biyeteedo Akilas, pindo leydi mbiyeteendi Ponta. Booyaali ko oon e jom suudu muudum biyeteedo Piriskilla iwi Italiya, sabi Kalawdiyus kaananke mawdo oo yamiriino Yahuudiyankooƙe fuu njalta Roma.* Pool yehi yeewoyde 6e. ³ O woni don, omo gollida e maƙƙe sabi o moyyinoowo hukkummaaji no maƙƙe nii. ⁴ Nalaande fowteteende fuu, Pool ana liddondira e Yahuudiyankooƙe e Yunaninkooƙe ley waajordu, yalla omo heba hakkillaaji maƙƙe.

⁵ Nde Silas e Timote iwnoo Makedoniya njottii Korintu ndee, Pool watti hakkille muudum fuu e waajaade, ana seettanoo Yahuudiyankooƙe 6ee Iisaa woni Almasiihu oo.

⁶ Kaa nde wonnoo ebe calanii mo, ebe njennannoo mo, o fiddi kaddule makko, o wii 6e:

—Yo diina mon fiito on! Mi walaa hen hannde, mi walaa hen janngo. Gila jooni mi yahan to 6e nganaa Yahuudiyankooƙe.

⁷ O iwi don, o yehi to gorko dewoowo Laamdo, biyeteedo Titus Yustus, mo galle muudum takkii e waajordu nduu. ⁸ Kirispus, hooreejo waajordu nduu oo, kaɗum e koreeji muudum fuu ngoondini Joomiraado. Heew6e e Korintunkooƙe hettintonooƙe 6ee ngoondini, lootaa lootogal batisima.

⁹ Jemma gooto Joomiraado yellintini e Pool, wii:

—Pati hul, pati deyyina, waaja. ¹⁰ Mido wondi e maa. Fay gooto waawaa torrude ma, sabi yim6e am ana keewi ley ndee ngalluure.

¹¹ Pool joodii hakkunde maƙƙe hitaande e feccere, ana janngina 6e konngol Laamdo ngol.

¹² Nde Galliyon laaminoo leydi Akaya ndee, Yahuudiyankooƙe kaaldi, kawri, nanngi Pool, naƙi dum sarirde, ¹³ kappi dum, mbii:

—Oo gorko yo yonnoowo yim6e yalla ana ndewra Laamdo ko waldaa e sariya oo.

¹⁴ Pool anniyii faa haala, forri Galliyon wii Yahuudiyankooƙe 6ee:

—Yahuudiyankooƙe, so tawii toonange naa golle bondo, mi jaɓanan on ko ngullani-don mo koo, ¹⁵ kaa nde wonnoo dum jeddi dow haalaaji diina moodon e inde, kaɗum e sariya moodon onon tan, dum onon e ko'e moodon carata. Miin, mi sarataa dee kudde!

¹⁶ O yaltini 6e sarirde ndee. ¹⁷ Nden, 6e fuu 6e nanngi Sosteni, hooreejo waajordu nduu oo, 6e pii dum do yeeso sarirde doo. Kaa fuu Galliyon bilaaki hen fey.

No Pool wirfitorii Antiyoƙiya

¹⁸ Pool fa66i don balde kuurde. Caggal dum, o waynondiri e sakiraa6e 6ee, o naati laana, o feewi Siriya, kanko e Piriskilla e Akilas. Fade makko naatude, tawi o labii hoore makko nokku biyeteedo Kankiriya sabi o fodiino fodoore. ¹⁹ Be njottii Efeesu, Pool yoppi don Piriskilla e Akilas, kaɗum naati waajordu ana liddondira e Yahuudiyankooƙe 6ee. ²⁰ Be ndaardi mo o fa66ana 6e, kaa o ja6aali. ²¹ Nde o waynondirta e maƙƙe ndee, o wii:

—Mi wartan e moodon so Laamdo ja6ii.

O naati laana, o iwi Efeesu, ²² o yottii Kaysariya, o ɗabbiti Urusaliima faa o jowta deental goondin6e ngal. Caggal dum, o yehi Antiyoƙiya.

Dawol Pool tata6ol

²³ Caggal Pool wadii ton wakkati, o witti. O seeki leydi Galaatiya e leydi Firigiya, omo yaha omo beydana taalibaa6e cuusal.

No Apollos waajorii ley Efeesu e Korintu

²⁴ Yahuudiyanke biyeteedo Apollos, pindo Aleksandiri, wari Efeesu. O gorko fasiilante haala, baawdo Binndi dui, ²⁵ annudo laawol Joomiraado. Omo waajoroo soobirantaaku e seyo, diina Iisaa kaa pay o jannginta. Kaa o anndaa so wanaa lootogal batisima Yaayaa ngal. ²⁶ Omo waajoroo cuusal e ley waajordu nduu. Nde Piriskilla e Akilas kettinaninoo

* **18:2** Yamiroore Kalawdiyus ribbunde Yahuudiyankooƙe Roma ndee darnaama hitaande 49 naa 50 caggal pinaade Iisaa.

mo ndee, 6e nabi mo, 6e pirritani mo laawol Laamdo ngol faa 6uri no arannde nii laa6ude. ²⁷ Nde Apollos anniyinoo yaade leydi Akaya ndee, sakiraa6e 6ee mballi mo, 6e mbinndi e taalibaabe won6e ton 6ee 6ataaki nja66oo mo faa gasa. Nde o yottii ton ndee, o walli goondin6e 6ee e dow moyyere Laamdo sanne. ²⁸ Sabi o libii Yahuudiyankoo6e 6ee ngattu naawdo hakkunde yim6e, omo dallinoroo Binndi dii, omo tabintina Iisaa woni Almasiihu.

19

No Pool hawrintiniri taalibaabe Yaayaa ley Efeesu

¹ Nde Apollos wonnoo Korintu ndee, Pool jokki laawol haayre, yehi Efeesu. O tawi ton taalibaabe, ² o lamndii dum'en, o wii:

—Yalla on kebiino Ruuhu Ceniido oo nde ngoondin-don ndee naa?

Be njaabii mo:

—Min nanaali Ruuhu Ceniido ana woodi duu, sako min ke6a.

³ O lamndii 6e, o wii:

—Ndenoo, lootogal batisima hongal ke6u-don?

Be njaabii, 6e mbii:

—Lootogal batisima Yaayaa ngal.

⁴ Pool wii:

—Yaayaa batisima tuubugol batisannoo, ana wiya yim6e 6ee yo ngoondin garoowo caggal muudum oo, dum woni Iisaa.

⁵ Nde 6e nannoo dum ndee, 6e mbatisiraa saabe Iisaa Joomiraado oo. ⁶ Nde Pool fawnoo juude muudum e ma66e ndee, Ruuhu Ceniido jippii e ma66e, e6e kaala e demde janane, e6e kaalta ko Laamdo loowi e ma66e koo. ⁷ E6e mbaara e yim6e sappo e didon.

⁸ Pool naati e ley waajordu nduu, ana waajoroo 6e cuusal hakke lebbi tati, omo haalda e ma66e, omo liddondira e ma66e, omo habanoo famminde 6e haala Laamu Laamdo.

⁹ Kaa tiidu6e ko'e ngon e ma66e, calii goondinde, ana mbonnita laawol Joomiraado ngol yeeso yim6e fuu. Dum wadi so Pool seerti e ma66e, nabi taalibaabe 6ee feere, ana waajoo dum'en pannde fuu e ley janngirde neddo biyeteedo Tirannus. ¹⁰ O worri non faa hi66i duu6i didi, faa hodunoo6e e Asiya 6ee fuu, gila e Yahuudiyankoo6e faa e Yunaninkoo6e, nani konngol Joomiraado ngol.

¹¹ Laamdo wadiri juude Pool kaayde mawde, ¹² fay e sarbetiiji e kaddule memnoode terde makko ana nabee pawee e jaw6e, jawuuji muudum'en cella, seydaani'en njalta e muudum'en. ¹³ Yoga e Yahuudiyankoo6e yiilotoo6e faa ndibba seydaani'en, ndaarii ribbirde dum'en innde Iisaa, mbii:

—Alhorma Iisaa mo Pool waajotoo haala muudum oo, njaltee!

¹⁴ Gooto e hooree6e yottinoo6e sadaka, Yahuudiyanke biyeteedo Sikewas, 6i66e muudum wor6e njeddon ngadii non, ¹⁵ faa seydaani jaabii dum'en, wii:

—Mido anndi Iisaa, mido anndi Pool, kaa onon, on ho6e?

¹⁶ Neddo laddaado oo habi e ma66e, jaalii 6e, torri 6e faa 6e ndogi, 6e njaltiri galle oo terde teete e barme. ¹⁷ Kabaaru majjum saakii hakkunde Yahuudiyankoo6e e Yunaninkoo6e joodiibe Efeesu. Kulol nanngi 6e fuu, innde Iisaa Joomiraado oo teddinaa.

¹⁸ Heew6e e goondin6e 6ee ngari njaadiri, kaalti gollleeji di ngadunoo. ¹⁹ Bonobii'en heew6e ndeentini dewte muudum'en, nduppi de yeeso yim6e fuu. Be kiisii coggu majje, 6e tawi ana foti ujunaaji capande joy kaalisi daneejo. * ²⁰ Hono nii, haala Joomiraado kaa beydorii saakaade e heewde semmbe.

No fitina mawdo wadiri ley Efeesu saabe laawol Joomiraado

²¹ Caggal dum, Pool fellisi seekude Makedoniya e Akaya faade Urusaliima. O wii:

—So mi tilike ton, waajibi mi yaha Roma duu.

* **19:19** Dum hawrata e golle jokolle duu6i teemedere e capande joy.

²² O neli gollidooɓe makko diɗon, Timote e Erasta, njaha Makedoniya. Kanko, o faɓɓi Asiya. ²³ E oon wakkati, fitina mawɗo waɗi sabaabu laawol Joomiraado ngol. ²⁴ Baylo ndaneeri biyeteedo Demeteriyus ana tafa cuuroy kaalisi nanndukoy e rewruɗu tooru biyeteedo Artemis. Omo heɓa hen tino heewngo, kanko e gollooɓe makko. ²⁵ O reentini been e woɓɓe ɓe nanndi golle, o wii dum'en:

—Yiɓɓe, oɗon anndi e oo doo golle keɓal meeden ngal fawii. ²⁶ Oɗon njiya, oɗon nana Pool majjinii yimɓe heewɓe, wanaa ley Efeesu doo tan, ley leyɗe Asiya fuu. O haalani ɓe kulle deweteede ɗe yimɓe moyyiniri juude mum'en ɗee nganaa deweteede. ²⁷ So jokkii nii, yimɓe mbonnan golle meeden. Wanaa dum tan, yimɓe ɗoottan teddinde rewruɗu Artemis nduu duu, tooru men mawɗo mo hoɗuɓe Asiya e aduna oo fuu ndewata oo.

²⁸ Nde ɓe nani diin haalaaji ndee, ɓe mettaa sanne, hedde eɓe ngulla, eɓe mbiya:

—Artemis Efeesunkooɓe yo mawɗo! Artemis Efeesunkooɓe yo mawɗo!

²⁹ Ngalluure ndee fuu jiiɓii. Gooto fuu dogani boowal manngal ngal. Be ndaasi Gayus e Aristarka Makedoniyankooɓe, yaaduɓe Pool ɓee. ³⁰ Pool ana yiɗi naatude hakkunde jamaa oo, kaa taalibaabe ɓee kaɗi mo dum. ³¹ Yoga e hooreeɓe leydi Asiya, yiɓɓe makko, neli e makko ana ndaarda mo pati o naata boowal too. ³² E oon wakkati, jamaa oo ana jiiɓii sanne. Bee ana ngullana dum doo, ɓee too ana ngullana dum gaa. Ko ɓuri heewde e yimɓe ɓee anndaa fay ko hawrintini dum'en. ³³ Yoga e jamaa oo kaaltani haala kaa gorko biyeteedo Aleksandere mo Yahuudiyankooɓe ɓee ngadi kaaloowo muudum'en oo. Aleksandere huncani ɓe junngo faa jinngana yimɓe muudum ɓee. ³⁴ Kaa nde ɓe annditinnoo o Yahuudiyanke ndee, ɓe fuu eɓe ngulla ko waarata e leeruujii diɗi, eɓe mbiya:

—Artemis Efeesunkooɓe yo mawɗo!

³⁵ Nden binndoowo ngalluure ndee deyyini jamaa oo, wii:

—Onon Efeesunkooɓe, homo woni mo anndaa ngalluure Efeesu ndee woni hayboore rewruɗu Artemis deweteedo mawɗo oo, kaɗum e natal muudum iwrungal dow kammu ngal? ³⁶ Nde wonnoo fay gooto waawaa yeddude dum, oɗon kaani jippinde hakkillaaji moodon pati ngolliron fay huunde e hejaare. ³⁷ Worɓe ɓe ngaddu-ɗon ɓee, nganaa wujjooɓe kulle rewruɗu, nganaa yennooɓe deweteedo meeden oo. ³⁸ So tawii Demeteriyus e gollooɓe wonduɓe e muudum ɓee won mo njidi wullanaade, jalaade careteede ana ndarnaa, kaanankooɓe saroɓe ana ngoodi, yo ɓe noddondir! ³⁹ Kaa so tawii won goddum ko ndaartaton, to deental saahiibe dum saroytee. ⁴⁰ Eden mbaawi felireede murtere waɗunde hannde ndee, sabi fitina baado nii walaa fay daliili gooto.

⁴¹ Caggal dii haalaaji, o firriti jamaa oo.

20

No Pool dawiri yaade leyɗe Makedoniya e Yuunan

¹ Nde fitina oo yawti ndee, Pool moobti taalibaabe ɓee, waajii dum'en. Caggal dum, waynii dum'en, feewi Makedoniya. ² O seeki ndiin leydi, omo waajoo yimɓe ɓee haalaaji keewɗi. Caggal dum, o yehi Yuunan. ³ O waɗi ton lebbi tati. O lanndinii faa o naata laana faade Siriya. Kaa caggal nde Yahuudiyankooɓe ndawridi faa njamboo mo, o anniyii wirfitoraade laawol Makedoniya. ⁴ Bee doo dowlunoo mo: Sopater ɓii Pirrus jeyaado Bereya, e Aristarka e Sekundus jeyaaɓe Tesaloniiki, e Gayus jeyaado Derbe e Timote e Tikikus e Torofim jeyaaɓe leydi Asiya. ⁵ Been ardi min, ndoomoyi min Torowas. ⁶ Minen, min naati laana faade Filipa caggal iidi mo buuru yuufinaaka. E ley balɗe joy min kewtii ɓe Torowas, min ngadi don yontere.

No Pool wuurtiniri Ewtikus

⁷ Nannde aranndeere e yontere, tawi miden moobtii faa min taya buuru.* Pool ana waajoo yimbe bee, nde wonnoo omo anniyii wittude janngo mum. O jokki e waaju oo faa hejjere jemma. ⁸ Lampaaji keewdi ana ngonnoo e ley suudu dowuuru ndu min moobtinoo e muudum nduu. ⁹ Suka jokolle biyeteedo Ewtikus ana joodii dow falanteere. Ko Pool juutini waaju muudum oo koo, Ewtikus daanii doyingol teddungol. O saami iwde e falanteere sooro tataabo ngoo. Nde be bamti mo ndee, tawi o maayii. ¹⁰ Kaa Pool jippii, hippii e makko, bami mo e juude muudum, wii:

—Mbaaltee! Yonki makko wartii e makko!

¹¹ Nii Pool nabbiti, tayi buuru, jaami. Caggal dum, o jokki waaju makko faa weendoogo, o witti. ¹² Suka jokolle oo nabtaa ana wuuri. Dum buubini berde mabbe sanne.

No Pool waynorii hooreebe goondinbe wonbe Efeesu

¹³ Minen, min adii wirfitaade, min naati laana faade Assos do min kaani naatinde Pool, sabi o anniyiido jaarude ton koyde. ¹⁴ Nde min tawondiri Assos ndee, min naanni mo laana, min peewi Mitilene. ¹⁵ Min iwi don e laana, min njottoyii janngo mum yeeso ruunde Kiyos. Fabbi-janngo mum min yaabborii bannge ruunde Samos, fabbiti-janngo mum min njottii Miletus. ¹⁶ Pool fellisii yaabboraafe Efeesu, sabi o yidaa neeptude e leydi Asiya ndii, omo hejoo yottaade Urusaliima jannde iidi Pantekot so tawii ana laato.

¹⁷ Nde Pool wonnoo Miletus ndee, nelani hooreebe deental goondinbe Efeesu bee. ¹⁸ Nde be ngari ndee, o wii be:

—Odon anndi no ngorru-mi e moodon gila jannde koyngal am adii naatude e leydi Asiya ndii faa hannde. ¹⁹ Mi golliranii Joomiraado leydinkinaare fuu, kajum e gondi keewdi e torraaji Yahuudiyankooebe kewtiidi kam dii. ²⁰ Odon anndi mi suudaali on huunde fuu ko nafata on, mi waajike on, mi jannginii on hakkunde yimbe kajum e ley galleeji moodon. ²¹ Mi tinndinii Yahuudiyankooebe e Yunaninkooebe fuu tuubana Laamdo, ngoondina Joomiraado meeden Iisaa. ²² Jooni, mido nii jokki e Ruuhu Ceniido, mido yaha Urusaliima, mi anndaa ko hewtoytooo kam ton, ²³ so wanaa ko Ruuhu Ceniido oo hollata kam: ley geelle dee fuu ana wiya kam geyyelle e torra ana ndoomi kam. ²⁴ Kaa miin, mi jataaki nguurdam am e maayde am fuu so mi hebii yottinirde golle mo Iisaa Joomiraado halfini kam oo seyo. Oon golle woni seettaade Kabaaru Lobbo haala hinnee Laamdo.

²⁵ Jooni, mido anndi on njiitataa kam kasen, onon be ngondunoo-mi so mido waajoo dum'en haala Laamu Laamdo oo bee. ²⁶ Dum wadi so mido seettanoo on hannde dum doo: so tawii gooto e moodon halkiima, wanaa sabaabu am. ²⁷ Sabi mi waajike on anniyaaji Laamdo fuu, mi suudaali on fay huunde. ²⁸ Ndeenee ko'e moodon, ndeenon sewre nde Ruuhu Ceniido oo daldi on ndee, laato-don duroobe deental goondinbe Laamdo ngal, sabi yiyam makko o soottitorii ngal. ²⁹ Miin, mido anndi caggal am yimbe bonbe cooroto e ley moodon hono no pobbi nii, kasen duu di njokkan e sewre ndee. ³⁰ Fay e ley moodon dapan worbe immiibe ana mbaajoo waajuuji peneeji faa pooda taalibaabe bee njokka caggal muudum'en. ³¹ Dum nee, njeertee! Miccito-don duubi tati, jemma e jalooma, mi noottaali waajoraade gooto e moodon fuu gondi.

³² Jooni, mi halfinii on Laamdo, kajum e konngol hinnee muudum baawngol nabude on yeeso e ley goondinal, hokka on ko resani sennaabe bee fuu. ³³ Abada mi muuyaali fay huunde e mon, wanaa kaalisi, wanaa kanje, wanaa kaddule. ³⁴ Onon e ko'e moodon, odon anndi juude am dee kumti haajuuji am e haajuuji wondube am. ³⁵ Mi hollii on e kabaaruuji dii fuu, kinaa ngolliron non, mballon lo'ube tawa odon miccitoo dii doo haalaaji di Joomiraado men Iisaa haali kajum e hoore muudum: «Hokkude buri mbelko'aaku diina hokkoreede.»

* 20:7 Tayude buuru ana firrita rewirde Laamdo hiraande seniinde.

³⁶ Nde Pool tilinoo haalde dum ndee, kajum e ma66e fuu 6e ndiccii, 6e nduwii. ³⁷ Be fuu 6e mboyi bojji mawdi, 6e kippii e Pool, 6e ca66indii dum. ³⁸ Ko beydi sunjinde 6e ko o wii 6e njiitataa mo kasen koo. Caggal dum, 6e liwndii mo faa to laana too.

21

No Pool njabbitiri Urusaliima

¹ Nde min ceerti e ma66e ndee, min naati laana geeci, min peewi ruunde Kos. Janngo mum, min njottii ruunde Rodusa, min iwi don, min peewi ngeenndi Patara. ² Min ke6i laana lummboowa yaade Finikiya, min naati hen, min 6ettii. ³ Nde min njahunoo faa min coynorii Kiprus bannge amen nano, min peewi Siriya, min njottoyii Tirus.

Don laana kaa jippinta kaaki muudum. ⁴ Min tawi don taalibaabe, min ngoni don balde jeddi. E6e mbiira Pool ley Ruuhu Ceniido pati njabbita Urusaliima. ⁵ Nde yontere ndee hi66unoo ndee, min mbitti. Be fuu 6e liwndii min faa min njalti ngeenndi ndii, kam6e e rew6e e sukaa6e. Min ndiccii dow fonngo maayo geeci, min nduwii. ⁶ Nde min mbaynondirnoo ndee, minen min naati laana, kam6e 6e mbirfitii cuudi ma66e.

⁷ Nde min naati laana Tirus ndee, min njottoyii Ptolemais. Min njowti sakiraabe, min jallani 6e, min mbaali. ⁸ Janngo mum, min ndawi, min njottii Kaysariya, min naati suudu Filipa baajotoodo Kabaaru Lobbo oo, min njippanii dum. Kanko omo jeyaa e njeddon subaa6e Urusaliima 6ee.* ⁹ Omo jogii bi66e rew6e nayon 6e 6amaaka, haaltoobe ko Laamdo loowi e mum'en koo. ¹⁰ Nde min pa66unoo don ndee, gorko loowaado konngol Laamdo biyeteedo Agabus iwri Yahuudiya. ¹¹ O wari e amen, o 6ami kumorgol Pool, o ha66i juude makko e koyde makko, o wii:

—Ruuhu Ceniido wii: nii Yahuudiyankoo6e won6e Urusaliima 6ee ka66irta jeydo ngol kumorgol oo, ngada dum e juude heefer6e.

¹² Nde min nani dum ndee, minen e jeyaa6e don 6ee fuu, min ndaardi Pool pati njabba Urusaliima. ¹³ Pool jaabii, wii:

—Kodum wadi so odon mboya, odon taya 6ernde am? Miin, mido lanndinanii ko wanaa ha66eede tan, mido lanndinanii fay maayde Urusaliima saabe innde Iisaa Joomiraado oo.

¹⁴ Nde min ndonkunoo waylitinde mo ndee, min celi e makko, min mbii:

—Yo muuyde Joomiraado laato!

No Pool yottorii Urusaliima e no hawritiri e Yaakuuba

¹⁵ Caggal deen balde, min lanndinii, min njabbiti Urusaliima. ¹⁶ Yoga e taalibaabe Kaysariyankoo6e njaadi e amen, nabi min galle gorko biyeteedo Manason, jeyaado Kiprus, laatiido taalibbo gila ko 6ooyi, yalla miden jippanoo dum.

¹⁷ Nde min njottii Urusaliima ndee, sakiraabe 6ee nja66orii min weltaare. ¹⁸ Janngo mum, min njaadi e Pool to Yaakuuba. Hooree6e deental goondin6e 6ee fuu ana tawanoo ton. ¹⁹ Caggal ko o jowti 6e koo, o haalani 6e huunde fuu ko Laamdo wadani yim6e 6e nganaa Yahuudiyankoo6e saabe golle makko. ²⁰ Nde 6e nani dum ndee, 6e njetti Laamdo. Be mbii Pool:

—Sakiike, hono foti ujunaaji Yahuudiyankoo6e njii-daa ko ngoondini, haya faa hannde e6e tiinnii e jokkude Sariya Muusaa oo. ²¹ Be kaalanaama ada janngina Yahuudiyankoo6e won6e hakkunde lepi goddi njoppa Sariya Muusaa, mbii-daa pati taada sukaa6e muudum'en kasen, pati njokka neesuuji dii kasen. ²² Ndennoo, hono ngadaten? Sabi min tayorii 6e nanan a warii. ²³ Wadu ko min kaalante koo. Miden njogii doo wor6e nayon 6aman6e Laamdo fodoore. ²⁴ Nabu 6e cennidaa hoore maa e ma66e, njobaa ko 6e kaani yobude koo, yalla e6e mbaawa labeede. Yim6e fuu anndan ko haaletenoo e maa koo fuu wanaa goonga, 6e anndan kasen aan e hoore maa, ada jokki

* **21:8** Golle Nelaabe 6.1-6; 8.5

Sariya Muusaa. ²⁵ Goondinbe iwbe e lepi goddi bee, min mbinndii e mum'en ndeentoo e ko hirsanaa tooruji e yiyyam e jiibudi, kapum e jeenu.

²⁶ Pool bami nabi worbe bee, yaadi e mum'en. Janngo mum, be cennidaa. O naati Suudu Dewal Mawndu nduu, o haalani yottinoobe sadaka jalaaɗe sennugol dee kiɓɓii, faa gooto e maɓɓe fuu wadaneɗe sadaka.

No Pool nanngiraa ley Suudu Dewal Mawndu

²⁷ Nde balde jeddi dee badinoo hiɓɓude ndee, yoga e Yahuudiyankooɓe leydi Asiya njii Pool e ley Suudu Dewal Mawndu nduu, be njirkiti yimbe bee fuu, be nanngi mo. ²⁸ Ebe ngulla, ebe mbiya:

—Israa'iilankooɓe, paabee min! Oo woni gorko jannginoowo yimbe e ley nokkuuje dee fuu ana bekkisoo yimbe leɗol meeden, ana bekkisoo sariya meeden oo, ana bekkisoo nokku ceniido oo. Jooni kaa, o waddii fay Yunaninkooɓe e ley Suudu Dewal Mawndu nduu. O sobinii oo nokku ceniido!

²⁹ Walaa ko be mbiiri non so wanaa be njiino Torofim Efeesunke oo ana wondi e Pool ley ngalluure ndee. Be cikkiino Pool naanniino mo e ley Suudu Dewal Mawndu nduu.

³⁰ Jirkitagol ngol huuɓi ngalluure ndee. Yimbe ana njaltira tatteeji dii fuu. Be nanngi Pool, be ndaasi dum faa be njaltini dum Suudu Dewal Mawndu nduu, be uddi dame dee oon wakkati fuu. ³¹ Nde be tewti faa be mbara Pool ndee, tawi hooreejo sordaasi'en oo humpitike Urusaliima fuu ana darorii koyngal gootal. ³² Don e don, o bami sordaasi'en e mawbe muudum'en, o dogani be. Nde yimbe bee njii mo kanko e sordaasi'en bee ndee, ɗootti fiide Pool. ³³ O battii Pool, o yamiri Pool nanngi, o wii haɓɓiree calali didi, o lamndii kapum yo homo e kodum wadi? ³⁴ Jamaa oo ana wulla. Bee ana ngulla gedel, bee too ana ngulla gonngel. Nde wonnoo jirkitaare ndee haɗii mo faamde, o yamiri Pool naɓee to huɓeere too. ³⁵ Nde Pool wari faa ɗabba kalikali huɓeere oo ndee, sordaasi'en bee ndoondii mo saabe jirkitaare jamaa oo, ³⁶ sabi yimbe heewbe ana njokki e makko ana ngulla, ana mbiya:

—War mo!

No Pool jaaborii Urusaliimankooɓe

³⁷ Nde be ngari faa be naanna mo e damal huɓeere ngal ndee, Pool wii hooreejo oo:

—Ana daganoo kam mi haalda e maa naa?

Oon wii mo:

—Ee? Ada waawi yunaninkooɓe naa? ³⁸ Ndennoo wanaa aan woni Misiranke gaɗuɗo murtere ko ɓooyaali, wardi e warooɓe ko'e ujunaaji nayon, nabi dum'en ley ladde jeereende oo?

³⁹ Pool jaabii, wii:

—Miin, mi Yahuudiyanke pindo Tarsus ley leydi Silisi, e ndee ngalluure nde wanaa ɗooɓunde njeyaa-mi. Mido ɗaage nduɗano-ɗaa kam mi haalda e yimbe bee.

⁴⁰ O duɗanii dum. Pool darii e dow ɗabbirde ndee, huncani yimbe bee junngo. Nde be ndeyyinoo ndee, o haali e ibaraninkooɓe, o wii:

22

¹ —Sakiraaɓe e baabiraaɓe, kettinee jooni faa mi fammina on mi wadaali ko boni.

² Nde be nani ibaraninkooɓe o haaldata e maɓɓe ndee, be ndeyyinii teen. O wii:

³ —Mi Yahuudiyanke pindo Tarsus ley leydi Silisi. Kaa do Urusaliima doo mawnu-mi. Gamaliyel wonnoo moobbo am. Kanko janngini kam sariya njaatiraaɓe meeden oo faa paamu-mi. Mido jootunoo e Laamdo hono no on fuu ngorru-don hannde nii.

⁴ Mi torrii jokkuɓe ngol doo Laawol bee faa maayi. Mi nanngii worbe e rewbe, mi uddii dum'en kasu. ⁵ Jottinoowo Sadaka Mawdo e waalde Saahiibe bee fuu ana ceettanoo kam kapum'en duu. Keɓu-mi e maɓɓe kasen talki faa mi holla sakiraaɓe maɓɓe wonbe

Damas bee, njaa-mi ha66oyde jokku6e laawol Iisaa won6e ton bee, faa mi wadda dum'en Urusaliima yalla ana caree.

⁶ Njaa-mi faa 6adii-mi Damas, wakkati hakkunde naange, fooyre mawnde iwi dow kammu, yaayni, filii kam. ⁷ Caamu-mi e leydi, nan-mi daande ana wiya kam: «Sool, Sool, ko saabii so ada torra kam?» ⁸ Njaabii-mi, mbii-mi: «Aan homo, gido Laamdo?» O wii kam: «Miin, Iisaa Nasaraatunke mo torru-daa oo.» ⁹ Wondube e am bee njii fooyre ndee, kaa 6e nanaali daande kaaldudo e am oo. ¹⁰ Nden, mbii-mi: «Joomiraado, kodum ngadan-mi?» Joomiraado wii kam: «Imma, yaa Damas, a haalante ton ko njamire-daa ngadaa koo fuu.» ¹¹ Wondube e am bee dowi kam faa ley Damas, sabi fooyre ndee wumniino kam no nde sattiri yaaynude.

¹² Ananiyas yo gorko kuldo Laamdo, jokkudo Sariya Muusaa, mo Yahuudiyankoobe hodu6e ton fuu ceettii moyyo oo, ¹³ wari, darii yeeso am, wii kam: «Sool, sakiike, wumtu!» Don e don njii-moo-mi. ¹⁴ O wii: «Laamdo njaatiraa6e meeden oo subike ma yalla ada annda sago muudum, njiyaa Poocciido oo, nanaa haala muudum. ¹⁵ Sabi aan seettantoo mo yeeso yim6e fuu ko njii-daa e ko nan-daa. ¹⁶ Jooni, kodum ndoomataa? Imma, loote-daa lootogal batisima, njaafire-daa luutti maa e noddude innde Joomiraado.»

¹⁷ Caggal mi wirfitike Urusaliima, mido rewa Laamdo ley Suudu Dewal Mawndu nduu, faa won ko yellitii e am, ¹⁸ nden njii-mi Joomiraado, wii kam: «Heja law, yaltu Urusaliima, sabi 6e njabataa seedaaku mo ceettanto-daa kam oo.» ¹⁹ Njaabii-mi, mbii-mi: «Joomiraado, e6e anndi mido yahannoo ley cuudi baajordi dii fuu, mido uddannoo mido fiyannoo goondin6e ma bee. ²⁰ Nde yiyam Eciyen seede maa oo yuppetee ndee, mido darii, edum weli kam ko o waraa koo, miin haybannoo kaddule war6e mo bee.» ²¹ Joomiraado jaabii kam, wii: «Yaa, mi nelete to woddi to yim6e 6e nganaa Yahuudiyankoobe.»

No Pool wiiri yo Romanke

²² E6e kettinanii mo faa o haali ngol konngol. Nden 6e ngulli, 6e mbii:

—Ittu mo e leydi ndii! Hono oo haanaa wuurde!

²³ E6e ngulla, e6e mbeeynaa saayaaji ma66e, e6e immina colla. ²⁴ Hooreejo oo yamiri Pool na6ee to ley hu6eere too, lamndoree piide faa 6e annda ko saabii so jamaa oo ana wulla e makko hono nii. ²⁵ Nde 6e ka66i mo faa 6e piya mo ndee, o wii mawdo gondo don oo:

—Ana daganoo on piyon Romanke sako mo saraaka naa?

²⁶ Nde mawdo oo nani dum ndee, haalanoyi hooreejo oo, wii:

—Ada anndi ko kosu-daa faa ngadaa naa? Gorko oo yo Romanke non!

²⁷ Nden hooreejo oo yehi to Pool, lamndii dum, wii:

—Haalanam, soobee fuu a Romanke naa?

Pool jaabii, wii:

—Kajum!

²⁸ Hooreejo oo jaabii, wii:

—Miin, so wanaa njobu-mi kaalisi keewdo nde ke6u-mi laataade Romanke.

Pool wii mo:

—Miin, mi finii mi tawii mi kajum.

²⁹ Don e don anniyi6e fiide mo faa tilsina mo haaltude 6ee njalti. Hooreejo oo huli, sabi anndii Pool yo Romanke, ha66iino dum.

No Pool nabiraa yeeso waalde Saahiibe

³⁰ Janngo mum, kammari hooreejo oo ana yidunoo taylorde ko Yahuudiyankoobe 6ee ngullanirii Pool, humti dum, yamiri hooree6e yottinoobe sadaka e waalde Saahiibe ndee fuu kawrita. Caggal dum, o waddi Pool, o darni dum yeeso ma66e.

23

¹ Pool yeewi waalde Saahii6e 6ee, wii:

—Sakiraa6e, hakkille baaltiido nguurdu-mi yeeso Joomiraado gila pinu-mi faa yottaade jalooma hannde oo.

² Nii Ananiyas, Jottinoowo Sadaka Mawdo oo, yamiri darinoobe bannge makko 6ee piya mo e hunduko. ³ Nden, Pool wii mo:

—Laamdo fiyete, aan kokowol dawninaangol! A joodoto faa cariraa kam Sariya Muusaa, ko njamir-daa mi fiyee koo a luuttii Sariya Muusaa.

⁴ Darinoobe don 6ee mbii Pool:

—A yennan Jottinoowo Sadaka Mawdo mo Laamdo subii oo naa?

⁵ Pool jaabii, wii:

—Sakiraa6e, mi anndaa o Jottinoowo Sadaka Mawdo, sabi mido anndi ana winndii: «Pati yennu hooreejo lepol maa!»*

⁶ Nde wonnoo Pool ana anndi yoga e Saahii6e 6ee yo Saduki'en, yoga mum'en yo Farisa'en, duki semmbe, wii:

—Sakiraa6e, miin mi Farisanke, 6ii Farisanke. Saabe fawgol jikke e immital maay6e carirtee-mi.

⁷ Nde o haalnoo dum ndee, Farisa'en 6ee e Saduki'en 6ee njeddondiri, deental ngal feccii. ⁸ Tawi Saduki'en ana mbiya immital walaa, malaa'ika'en ngalaa, ruuhuuji ngalaa, kaa Farisa'en ana ngoondini dum fuu. ⁹ Duko ngoo beydii mawnude. Yoga e dunkee'en Sariya heedan6e Farisa'en 6ee ndarii, immini duko manngo, ana mbiya:

—Walaa fuu ko boni ko min njii e oo gorko. Ana waawi taweede ruuhu naa malaa'ika haaldi e makko!

¹⁰ Jeddi dii mawni faa hooreejo sordaasi'en oo huli pati Pool seekee. Dum wadi so o yamiri sordaasi'en njippoo to deental too, itta Pool e juude yim6e 6ee, nafta dum to hu6eere too.

¹¹ Jemma jokkudo hen oo, Joomiraado darii yeeso Pool, wii dum:

—Pati hul! No ceettanori-daa kam ley Urusaliima nii, ana haani ceettanoro-daa kam non Roma duu.

No Yahuudiyankoo6e ngadi gaddal faa mbara Pool

¹² Nde weetunoo ndee, Yahuudiyankoo6e 6ee ngadi gaddal, kunii naamataa njarataa gila doo faa mbara Pool. ¹³ Wannoo6e ngal gaddal 6ee ana 6uri capande nayon gorko.

¹⁴ Be njehi to hooree6e yottinoobe sadaka e maw6e, 6e mbii:

—Min kunike hunoore fay huunde min naamataa min njarataa gila doo faa min mbara Pool. ¹⁵ Jooni, onon e waalde Saahii6e 6ee, mbiyee hooreejo sordaasi'en oo waddana on Pool, mbiyon odon njidi faamtindaade ko o haalannoo koo. Minen, miden lanndinii faa min mbara mo gila mo yottaaki.

¹⁶ Baadii Pool gorko nani haala gaddal ngal, yehi to hu6eere too, naati, humpiti Pool.

¹⁷ Pool noddi gooto e maw6e sordaasi'en 6ee, wii dum:

—Nabu oo suka gorko to hooreejo too, sabi won ko o yidi haalande dum.

¹⁸ Mawdo sordaasi'en oo nabi mo to hooreejo muudum too, wii dum:

—Nanngaado biyeteedo Pool oo noddi kam, jaagii kam mi wadda oo suka gorko to maa, sabi won ko oon yidi haalande ma.

¹⁹ Hooreejo oo nanngi junngo makko, sawdintini mo, wii:

—Kodum kaalantaa kam?

²⁰ O wii dum:

—Yahuudiyankoo6e kaaldii, kawrii, ndaardete janngo yalla ada waddana dum'en Pool yeeso waalde Saahii6e 6ee, 6e nanndinkinoo e yi66e faamtindaade ko o haalannoo koo. ²¹ Pati njabanaa 6e! Sabi ko 6uri wor6e capande nayon e ma66e ana jugganii mo, kunike naamataa njarataa so mbaraali mo. Be lanndinike, e6e ndoomi yamiroore maa.

* 23:5 Pergu 22.27

²² Hooreejo oo wii suka gorko oo:
—Pati haalan fay gooto a haalanii kam dum.
O yoppi dum witti.

No Pool neldiraa Kaysariya

²³ Caggal dum, o noddi mawbe sordaasi'en makko didon, o wii dum'en:
—Moobtee worbe teemedde didon e waddiibe pucci capande njeddon, kajum e teemedde didon jom'en gaawe. On fuu, lanndinee yaade Kaysariya wakkati jeenafo jemma.
²⁴ Kaabee pucci faa na'iron Pool e dow jam, to Filikus goforneer oo too.

²⁵ Hooreejo oo winndi oo bataaki:

²⁶ Miin, Kalawdiyus Lisiyas, mido jowte, aan Filikus goforneer teddufo oo.

²⁷ Gorko mo neldu-maa-mi oo, Yahuudiyankoo'be nanngunoo dum, anniyii warde dum. Nde kumpitino-mi o Romanke ndee, naatu-mi hen, miin e fedde sordaasi'en ndee, mbiltu-moo-mi. ²⁸ Nde wonnoo mido yidi faamde ko be ngullanirii mo ndee, ngaddu-moo-mi yeeso waalde Saahii'be ma'bbe. ²⁹ Taw-mi banngal sariya ma'bbe tan be ngullanirii mo, kaa ko o wullanaa e muudum koo, waawaa waddande mo wareede naa uddeede. ³⁰ Caggal dum, martu-mi kumpa Yahuudiyankoo'be ndawridii faa nannga mo. Dum wadi so neldu-maa-mi mo don e don, njamir-mi wullaniibe mo be duu njaha to maa.

³¹ Sordaasi'en be ngadi ko njamiraa koo, bami Pool ley jemmaaku, nabi dum faa Antibatiris. ³² Janngo mum, sordaasi'en yaarannoo'be koyde be mbiritii to hu'beere too, daldi Pool waddiibe pucci be njottinoya dum. ³³ Nde been njottinoo Kaysariya ndee, ndokki goforneer oo bataaki oo, kolli dum Pool. ³⁴ Nde kaananke oo janngi bataaki oo ndee, lamndii hoto o jeyaa. Nde o nani Silisi Pool jeyaa ndee, ³⁵ o wii dum:
—So wullaniibe ma be ngarii, mi nanan haala maa.
O yamiri oon moobtoyee to suudu laamordu Hirudus too.

24

No Pool wulliranaa to Filikus

¹ Balde joy caggal muudum, Ananiyas Jottinoowo Sadaka Mawdo oo yottii Kaysariya ana wondi e yoga e mawbe be, kajum e dunkee sariya Romankoo'be biyeteedo Tartulus. Be ngullanii Pool to goforneer oo. ² Nde Pool noddaa ndee, Tartulus fuddi wullanaade mo yeeso kaananke oo, wii:

—Filikus kaananke teddufo, laamu maa waddanii min jam booydo, kasen neepal maa waylitii le'pol ngol sanne. ³ Dum fuu saabe maa min kebiri tatteeji fuu, min njettii ma sanne. ⁴ Mi yidaa joonnde ndee juuta, kaa mido ndaarde saabe moyyuki maa, kettinano-daa min seeda. ⁵ Min tawii oo doo gorko yo bondo sanne, gaddoowo fitina hakkunde Yahuudiyankoo'be wonbe e aduna oo be fuu. O hooreejo diina Nasaraatunkoo'be oo. ⁶ O naatii e sobinde Suudu Dewal Mawndu nduu, dum nee min nanngii mo. [⁷ *] ⁸ Aan e hoore maa, lamndo-daa mo, paamaa ko min ngullanirii mo koo fuu.

⁹ Yahuudiyankoo'be tawdaabe e makko be mbii non jaati worri.

¹⁰ Nde goforneer oo hokkunoo Pool haala ndee, jaabii:

—Mido anndi wadi duubi ada sara ngol le'pol. Dum wadi so mido seyoro liddi am dii.

¹¹ Bura balde sappo e didi ko ngar-mi Urusaliima faa mi rewa Laamdo. So a taykiima, aan e hoore maa, a tawan hono non worri. ¹² Fay gooto tawaali kam mido hiitondira e neddo naa mido jirkita jamaa, wanaa e ley Suudu Dewal Mawndu nduu, wanaa e ley

* **24:7** E dereeji booydi dii, yoga ana beyda aaya 7:Midan njidi sarde mo sariya amen, tawi Lisiyas hooreejo sordaasi'en oo ittirii mo e juude amen semmbe, yamiri wullaniibe mo be ngara yeeso maa.

cuufi baajordi, wanaa e ley ngalluure ndee. ¹³ Be mbaawaa tabintinde ko 6e ngullanirii kam e muudum jooni koo. ¹⁴ Kaa mido jabi yeeso maa: mido rewri Laamdo njaatiraabe meeden oo diina mo 6e mbiyata diina peneejo oo. Mido goondini ko winndaa e Tawreeta Muusaa koo e ko winndaa e dewte annabaabe koo fuu. ¹⁵ Kasen duu mido fawi jikke am e Laamdo mo 6e pawii jikke maabe e muudum kambe duu oo, o wuurtinan fooccitii6e e 6e pooccitaaki fuu. ¹⁶ Dum saabii so tiinnitii-mi yalla ana laatanoo kam hakkille baaltido jannde fuu ko waldaa e feloore yeeso Laamdo e yeeso yimbe.

¹⁷ Caggal duubi keewdi, ngartu-mi faa mi wadana yimbe am dokke, mi itta sadakaaji. ¹⁸ E ley majjum 6e tawi kam e ley Suudu Dewal Mawndu nduu caggal mi sennaama, mi waldaa e jamaa, mi waldaa e dillere. ¹⁹ Yoga e Yahuudiyankoo6e leydi Asiya wonnoo6e don, been kaannoo warde wullanaade kam yeeso maa, so tawii won ko 6e ngullantoo kam. ²⁰ Naa 6ee doo, kajum e hoore mum'en kaala boofi di njii e am nde ndarinoo-mi yeeso waalde Saahii6e ndee, ²¹ so wanaa konngol gootol ngol ndarii-mi so ngullu-mi, mbii-mi: «Saabe immital maay6e carirton kam hannde!»

²² Nde Filikus nannoo dum ndee, riiwti 6e e dow no mo anndiri diina oo. O wii:

—So Lisiyas hooreejo oo warii, mi saran haala moodon kaa.

²³ O yamiri mawdo sordaasi'en oo hayba Pool, wadana dum mosolaa, pati hada fay gooto e yi66e muudum 6ee gollande dum naa warde e muudum.

²⁴ Balde seeda caggal muudum, Filikus wardi e jom suudu muudum Yahuudiyanke biyeteedo Durusilla. O neli Pool waddoyee, o nanii ana haala haala goondinal Iisaa Almasiihu. ²⁵ Kaa nde Pool haalannoo haala fooccitaare e nantaare e sariya garoowo ndee, Filikus huli, wii:

—Jooni kaa, gasii, yaa! Nde ke6indii-mi fuu, mi nodditete.

²⁶ O miilii Pool hokkan mo kaalisi. Dum saabii so omo nodda dum cili keewdi faa 6e ngaaajodoo.

²⁷ Kaa nde dum hebunoo duubi didi ndee, Porsiyus Festus loomtii Filikus, laatii kaananke. Nde wonnoo Filikus ana yidi seynude Yahuudiyankoo6e 6ee, yoppi Pool e ley kasu oo.

25

No Pool jaagorii sariya mum na6ee to kaananke Roma

¹ Balde tati caggal ko Festus wari e ley leydi ndii koo, iwi Kaysariya, yehi Urusaliima.

² Don, hooree6e yottinoo6e sadaka e maw6e Yahuudiyankoo6e ngari to makko ngullitani Pool. Be ndaardi mo soobe ³ o hokka 6e Pool, 6e ngadda dum Urusaliima, sabi e6e tewta no 6e njanira mo, 6e mbara mo. ⁴ Festus wii Pool ana uddii kasu Kaysariya too, kanko e hoore makko o biritotoodo ton law. ⁵ O wii:

—Maw6e moodon ngara njaada e am Kaysariya, ngullanoo gorke oo so tawii won ko wadi.

⁶ Festus fa6bidaali e ma66e ko 6uri balde jetti naa sappo, caggal dum, o regii o feewi Kaysariya. Janngo mum, o joodoyii to sarirde too, o yamiri Pool waddee. ⁷ Nde Pool yottii ndee, Yahuudiyankoo6e iw6e Urusaliima 6ee pilii dum, kappi dum kudde bonde keewde, de ngalaa daliili. ⁸ Pool jaabii, ana wiya:

—Mi meedaali toonude, wanaa sariya Yahuudiyankoo6e oo, wanaa Suudu Dewal Mawndu nduu, wanaa kaananke Roma mawdo oo.

⁹ Nde wonnoo Festus ana yidi seynude Yahuudiyankoo6e 6ee, lamndii Pool, wii:

—Ada jaba yaade Urusaliima faa miin e hoore am mi saroya ton kabaaru maa oo naa?

¹⁰ Pool wii:

—E sarirde kaananke Roma mawdo ngon-mi, do kaan-mi sareede doo. Mi toonaali Yahuudiyankoo6e 6ee, no aan e hoore maa anndir-daa dum nii. ¹¹ So tawii miin tooni, mi wadii ko foti warde kam, mi salataako wareede. Kaa so fay huunde e ko 6e kappi kam

koo wanaa goonga, fay gooto waawaa wattude kam e juude ma66e. Sariya am 6ettinee, yaha to kaananke Roma mawdo oo.

¹² Caggal nde Festus haaldi e howruube muudum, jaabii, wii:

—Sariya maa 6ettinee to kaananke Roma mawdo njid-daa, dum nee, a 6ettinte yaade to kaananke Roma mawdo!

No Pool waddiraa yeeso Agirippa e Barniki

¹³ Balde seeda caggal muudum, Agirippa kaananke oo e Barniki ngari Kaysariya jowtude Festus. ¹⁴ Nde 6e pa66unoo don balde seeda ndee, Festus haalani kaananke oo haala Pool, wii:

—Won gorko mo Filikus yoppi doo e kasu. ¹⁵ Nde njaa-mi Urusaliima ndee, hooree6e yottinoobe sadaka e maw6e Yahuudiyankoo6e kaalanii kam haala makko, jaagiima mi sara mo. ¹⁶ Njaabii-mi 6e: Romankoo6e neesoraaki sarde neddo tawee jooddaaki e happu6e dum 6ee, jaaboo dum'en. ¹⁷ Nde 6e moobtinoo so 6e ngari doo ndee, miin nee, mi neemtinaali fay huunde. Janngo mum, njoodoyii-mi to sarirde too, njamir-mi gorko oo waddee. ¹⁸ Nde wullanii6e mo 6ee ndarii banngge makko ndee, ngaddaali fay feloore wootere e ko miilannoo-mi koo. ¹⁹ Be ngaddi e makko haalaaji banngal diina ma66e, kajum e gooto biyeteedo lisa maaydo, mo Pool wiyata ana wuuri oo. ²⁰ Miin nii, haala wa'uka nii ana wemmbi kam, dum wadi so lamndi-moo-mi yalla omo ja6a saroyeede Urusaliima naa? ²¹ Kaa o jaagiima kabaaru makko wattee e juude kaananke mawdo oo, ndennoo njamir-mi o haybee doo faa mi he6a neldude mo kaananke Roma mawdo oo.

²² Agirippa wii Festus:

—Mido yidi hettinaade oo gorko, miin e hoore am.

Festus wii:

—A hettinto mo janngo.

²³ Janngo mum, Agirippa e Barniki ngardi e fuukinaare mawnde, naati e ley sarirdu nduu, kam6e e hooree6e sordaasi'en 6ee e maw6e ngalluure ndee. Festus yamiri Pool waddee. ²⁴ Festus wii:

—Agirippa kaananke e deental tawaa6e doo! On njii oo gorko. Yahuudiyankoo6e fuu ngullanike mo ga am ley Urusaliima e doo fuu, e6e ngulla e6e mbiya o haanaa yoppeede o wuura. ²⁵ Miin e hoore am, mi tawii o wadaali fay huunde ko haani warde mo. Kaa nde wonnoo kanko e hoore makko o jaagiima sariya makko 6ettinee, na6ee to kaananke Roma mawdo oo, mi fellisii neldude mo ton. ²⁶ Mi walaa tayoral fuu e makko ko kaan-mi winndude e kaananke oo. Dum wadi so ndarnu-moo-mi yeeso moodon on fuu, faa dum teenja e maa, aan Agirippa kaananke oo, yalla so en kettinike haala makko, mido he6a ko mi winnda. ²⁷ Sabi dum gasataa no kasunke neldirtee kaananke mawdo oo tawee ko nanngiraa koo hollitaaka faa laa6a.

26

¹ Agirippa wii Pool:

—A hokkaama haala, haal haala maa.

Nden, Pool hunci junngo, jaabii, wii:

² —Agirippa kaananke, mi seyorike hujjaade yeeso maa hannde ko Yahuudiyankoo6e ngullanirii kam koo fuu. ³ Sabi ada anndi neesuuji Yahuudiyankoo6e e haalaaji muudum'en fuu. Saabe majjum mido jaage, mujaa, kettinano-daa kam.

⁴ Yahuudiyankoo6e fuu ana anndi no nguurdu-mi gila mi cukalel tusukel. E6e anndi no ngorrunoo-mi e ley suudu baaba am e ley Urusaliima fuu. ⁵ E6e anndi gila arannde, so 6e njabii seettaade: mido jokki laawol diina amen 6urngol tiidude ngol, mido hiisodaa e Farisa'en. ⁶ Jooni, mi darike faa mi saree saabe mi fawii jikke am dow fodoore nde Laamdo wadani njaatiraabe meeden ndee. ⁷ Leji meeden sappo e didi dii ana pawii jikke muudum e tabital fodoore ndee, ana ndewira soobee jemma e jalooma. Kaananke,

saabe oo jikke Yahuudiyankooɓe ngullanorii kam! ⁸ Ko saabii so onon Yahuudiyankooɓe miil-don Laamɗo waawaa immitinde maayɓe?

⁹ Miin e hoore am, e ɓettaade mi tayloriino mido haani bonnude innde Iisaa Nasaraatunke oo, no laatorii fuu. ¹⁰ Dum woni ko ngadu-mi Urusaliima. Hooreeɓe yottinooɓe sadaka ɓee njarraninoo kam mi udda seniiɓe heewɓe e kasu. Nde ɓe caranoo ɓe wareteeɓe ndee, mido yarii dum. ¹¹ Mi torrii ɓe cili keewɗi e cuudi baajordi dii fuu, mi tilsinii ɓe mbonkoo Joomiraado. Torra am e maɓɓe ana mawnunoo sanne faa mido tawoyannoo ɓe ley geelle janane.

¹² Hono non njaaru-mi Damas nde hooreeɓe yottinooɓe sadaka ɓee njarranii kam ndee. ¹³ Kaananke, mido e laawol wakkati hakkunde naange, njii-mi fooyre ana iwa dow kammu ana filoo kam, miin e yaaduɓe e am ɓee fuu. Fooyre ndee ana ɓuri naange jalbude. ¹⁴ Min fuu, min caami e leydi, nan-mi daande ana wiya kam e ley ibaraninkooɓe: «Sool, Sool, ko saabii so ada torra kam? So ndemoori wii saloto ko nanngudo ginol mum wadata fuu, ɓeydan naawnaade.» ¹⁵ Njaabii-mi, mbii-mi: «Aan homo, gido Laamɗo?» Joomiraado wii: «Miin, Iisaa mo torru-daa oo. ¹⁶ Imma dara, sabi mi ɓannganii ma mi subike ma faa ngollanaa kam, ceedano-daa kam ley ko njii-daa koo e ko anniyii-mi ɓannginanoyde ma caggal hannde. ¹⁷ Mi reenete e Yahuudiyankooɓe e yimɓe leɓi godɗi, ɓe nelan-maa-mi e muudum jooni ɓee, ¹⁸ yalla ada feerta gite maɓɓe, ɓe iwa e nimre, ɓe ngarta e fooyre, ɓe iwa e junngo Ibiliisa, ɓe ngarta e Laamɗo, ɓe keɓa yaafeede luutti, ɓe ndonida e sennaabe ɓee saabe ko ɓe goondini kam koo.»

¹⁹ Kaananke Agirippa, dum wadi so mi salaaki dwtanaade ko njii-mi, ko iwrani kam dow kammu koo. ²⁰ Be mido adoo waajaade fuu yo yimɓe Damas e yimɓe Urusaliima e piilol Yahuudiya fuu. Caggal dum, njokkin-mi hen yimɓe leɓi godɗi tuuba, ngarta e Laamɗo, ngolla gollleeji kollitooji ɓe tuubii. ²¹ Saabe dum Yahuudiyankooɓe nanngiri kam ley Suudu Dewal Mawndu nduu, tewti warde kam. ²² Kaa faa hannde, Laamɗo ana reeni kam. Mido seettanoo tedduɓe e lo'uɓe. Mi waajataako fay huunde so wanaa ko annabaaɓe e Sariya Muusaa kaali waroyan koo: ²³ Almasiihu torroto, adoo maayɓe immitaade. Caggal dum, o waajoto fooyre, ko wanaa yimɓe meeden tan, o waajoto leɓi godɗi duu.

²⁴ Nde Pool haalata dum ndee, Festus jahii jahaango manngo, wii:

—Pool, a haandii! Heewgol maa anndal ngol haandinii ma!

²⁵ Pool jaabii, wii:

—Teddudo, mi haandaali. Ko kaalan-mi koo yo haalaaji goondudi, jogiidi maanaa.

²⁶ Agirippa kaananke oo ana anndi kuddɗe deɗ. Dum wadi so mido hoolii haalde dum yeeso makko. Sabi mido taylori fay huunde noobanaali mo hen, sabi dum wadaali e cuucuukka. ²⁷ Kaananke! Ada goondini annabaaɓe naa? Mido anndi ada goondini!

²⁸ Agirippa wii Pool:

—Seeda tan hadete wadude kam neddo Iisaa.

²⁹ Pool jaabii, wii:

—Yaawi taadi fuu, mi jaagoto Laamɗo faa aan e hettintooɓe kam jooni ɓee fuu laaton don ko ngon-mi koo, tawee ɓoggol e calali ngalaa e mon.

³⁰ Kaananke oo e goforneer oo e Barniki e jooddinooɓe e muudum'en ɓee fuu immii.

³¹ Nde ɓe njalti suudu nduu ndee, eɓe mbiyondira:

—O wadaali ko haani warde mo naa ko haani uddude mo kasu.

³² Agirippa wii Festus:

—Omo waawnoo yoppiteede so o wiyaalino sariya makko ɓettinee naɓee to kaananke Roma mawdo oo.

¹ Nde jaarugol amen Italiya laana tabitinnoo ndee, Pool e kasunkooɓe wobbe ngadaa e junngo mawdo sordaasi'en biyeteedo Yuliyus, jeyaado e fedde sordaasi'en kaananke Roma mawdo oo. ² Min naati laana geeci iwka Adaramatiya njahoowa so ana faɗa ley leydi Asiya, min ndeerti. Miden ngondi e Aristarka gorko Makedoniyanke iwoowo Tesaloniiki. ³ Janngo mum, min njottii Sidon. Yuliyus wadani Pool mosolaa, dujanii dum yaha to yiɓbe mum yalla ana paaboroo dum ko hasindini e mum. ⁴ Nde min iwi don ndee, min battitii fonngo ruunde Kiprus, sabi e henndu min peewtunoo. ⁵ Min lumbbiri maayo geeci ngoo hedde Silisi e Pamfliya, min njottii Mira ley leydi Lisiya. ⁶ Don, mawdo sordaasi'en oo heɓani min laana iwka Aleksandiri ana fa'i Italiya, naanni min hen.

⁷ Balde kuurde laana amen kaa wadi ana yaara seese. Semmbe e doole min njottorii danjeere Kinidus. Nde wonnoo henndu nduu hadii min yawtude ndee, min lumbbiri Salmone. Gila don min takkii e fonngo ruunde Kereta. ⁸ Nde min yaɓborinoo don semmbe e doole ndee, min ngari e nokku biyeteedo Hodorde Lobbere nde woddaa e ngeenndi Lasiya.

⁹ Nde wonnoo min paɓɓii sanne ndee, dawirde laana geeci hulɓiniima sabi jannde hooreteende bettike, jaangol ngol duu fuddii. Pool ana jeertina ɓe, ¹⁰ ana wiya:

—Sakiraaɓe, mi yii ngol doo dawol yo keewoowol kunkooji e mursee, wanaa laana kaa e kaaki dɗi tan, ana waawi laataade yonkiiji men duu.

¹¹ Kaa mawdo sordaasi'en oo, haala mawdo laana oo kaɗum e joomiika ɓuri hoolaade, diina ko Pool haali koo. ¹² Danjeere nde ɓe ngoni e muudum ndee, welaa dabbunde, dum wadi so ɓurɓe heewde e wonɓe e laana ɓee mbii ɓe njaha ɓe tewta yottaade Feniksa, danjeere Kereta fewtunde e soɓɓundu hiirnaange ɓaleeri e soɓɓundu hiirnaange saahal, yalla eɓe ndabba ton.

¹³ Nde henndu iwrundu ɓaleeri fuddi mooyde ndee, ɓe cikki ɓe mbaawan yottinde faandaare maɓɓe ndee. Be ɗabbini torooje dee, ɓe takkii e fonngo Kereta, ɓe mbirfitii. ¹⁴ Kaa caggal dum seeda, henndu mawndu wiyeteendu henndu funnaange saahal iwri to ruunde too, jippii. ¹⁵ Laana kaa hayti, min ndonki hadude henndu nduu naɓude ka. Dum wadi so min acci ka doya. ¹⁶ Nde min bettotoo duungel tusukel biyeteengel Kawda ndee, duungel ngel huuri min seeda e henndu, min cippiri don e laanawel tusukel ngel, min kewti ngel. ¹⁷ Nde ɓe ɓamtunoo ngel ndee, ɓe ɓami ɓoggi, ɓe cacci e laana mawka kaa. Ko ɓe kuli pati ɓe njanoy e soɓɓundu Sirta koo, ɓe jippini wiir oo, ɓe njoppi eka doya. ¹⁸ Henndu nduu wibbi semmbe. Dum wadi so janngo mum ɓe puɗɗi tippaade donngal laana kaa. ¹⁹ E ɗalooma tataɓo oo, ɓe mbedorii juude maɓɓe kaaki laana dɗi. ²⁰ Balde kuurde naange e koode fuu njiyataake. No henndu nduu foti mawnude, min tayi jikke amen fuu e hisude.

²¹ Nde wonnoo yimɓe ɓee paɓɓii keɓaali ko ɗaama, Pool darii hakkunde maɓɓe, wii:

—So on njaɓiino haala am on iwaalino Kereta, dɗi kunkooji e oo mursee hewtataakono en. ²² Jooni, mido haalana on: ceyee, sabi fay gooto e moodon yonki muudum mursataake, laana kaa tan mursetee. ²³ Jemma hanken, malaa'ika iwrii to Laamdo mo ndewan-mi oo warii e am, ²⁴ wii kam: «Pool, pati hul, a daroto yeeso kaananke Roma mawdo oo, Laamdo reenete aan e dawube e maa ɓee fuu.» ²⁵ Ndennoo, tiinnee, sabi mido hoolii ko Laamdo haalani kam koo, hono non jaati worrata, ²⁶ kaa waajibi en njanoyan e ruunde.

²⁷ E ley jemma sappo e nayaɓo oo, nde min ndoydata e geeci Adiriyatiki ndee, wakkati hejjere jemma donnoobe laana kaa ɓee cikki ɓadike fanndude. ²⁸ Be tippii ɓoggol kaɓɓaangol ko teddi, ɓe tawi luggeendi ndii yo hakke darde noogay. Be njehi yeeso seeda, ɓe tippii kasen, ɓe tawi luggeendi ndii yo hakke darde sappo e joy. ²⁹ Ko ɓe kuli pati ɓe njanoy e kaaye koo, ɓe njippini torooje nay caggal laana kaa, eɓe ndoomi beetee. ³⁰ Nde wonnoo donnoobe laana kaa ɓee ana njidfunoo soɓɓitaade, ɓe njippini laanawel

pamarel ngel e ndiyam, 6e mbii e6e jiboya torooje to yeeso laana kaa too. ³¹ Pool wii mawdo oo e sordaasi'en 6ee:

—So yim6e 6ee keddaaki e ley laana kaa, onon, on ndadataa.

³² Nden sordaasi'en 6ee tayi boggi nanngunoodi laanawel pamarel ngel dii, njoppi ngel doyi.

³³ Nde 6adinoo weetude ndee, Pool ndaardi 6e fuu 6e jaama, wii:

—Hannde woni balde sappo e nay odon kettii on jaamaali fay huunde. ³⁴ Dum wadi so mido ndaarda on jaamon, yalla odon ndada, sabi fay gooto e moodon lee6ol hoore muudum solataa so saama.

³⁵ Nde o haalnoo dum ndee, o 6ami buuru, o yetti Laamdo yeeso ma66e 6e fuu, o helti, o fuddi jaamde. ³⁶ Nden 6e fuu 6e ceyii, kam6e duu 6e 6ami 6e jaami. ³⁷ Minen won6e ley laana kaa 6ee, min yim6e teemed6e didon e capande njeddon e njeegom. ³⁸ Nde 6e jaamnoo faa 6e kaari ndee, 6e 6ami caakuuji alkama gondi e laana kaa dii, 6e tippii di ley geeci yalla edum hoyfina ka.

³⁹ Nde weetunoo ndee, 6e coynii leydi, kaa 6e annditaali ndi. Be njii sob6undu e fonngo muudum. Be kawri 6e naban ton laana kaa so 6e mbaawii. ⁴⁰ Be tayi torooje dee, 6e njoppi de ley ndiyam dam, 6e njornjini boggi kummbeeje gurfirde dee. Caggal dum, 6e piilti wiir oo, 6e njabbini dum to hoore laana too, yalla henndu nduu ana dunyira ka yeeso. Be peewi fonngo ngoo. ⁴¹ Be porri e siwre, laana kaa higgi. Becce makka jibii e ley njaareendi ndii faa ka ronki dillinaade, bempeeje keli laaci makka.

⁴² Sordaasi'en 6ee anniyii warde kasunkoo6e 6ee pati fay gooto e ma66e yinoo so dogaa. ⁴³ Kaa nde wonnoo mawdo sordaasi'en oo ana yidi danndude Pool, hadi 6e wadude anniya ma66e oo, yamiri waaw6e yinaade 6ee adoo fiyaade e ndiyam yeentoya, ⁴⁴ heddiibe 6ee, yoga muudum'en nanngi bamuuje laana kaa, yoga nanngi taye makka. Hono nii 6e fuu 6e njottorii njoorndi e jam.

28

¹ Nde min ndadi ndee, min nani ruunde ndee Malta wiyetee. ² Hodube don 6ee nja66orii min caahu mawdo. Nde wonnoo oon wakkati kammu ana to6a jaangol ana woodi, 6e ku66i yiite, 6e nja66ii min faa min yuwloo. ³ Pool moobi ledde, wedii e yiite ngee. Nguleefi kii yaltini e majje mboddi, ndi soppi junngo makko. ⁴ Nde hodube don 6ee njii mboddi ndii ana weelta e junngo Pool ndee, mbiyondiri e ko'e muudum'en:

—Tayoral oo gorko yo bardo hoore, taweede o dadii to geeci too fuu, hakkeeji makko dii accataa mo wuura.

⁵ O ficci mboddi ndii e yiite ngee, dum torraali mo fay huunde. ⁶ Be miili o 6uutan naa o saama don e don o maaya. Kaa nde 6e kettinoo faa 6ooyi ndee, 6e njii dum torriraali mo fay huunde, hakkillaaji ma66e mbaylitii e makko, 6e mbii o gooto e laamdo'en 6ee.

⁷ Publiyu, hooreejo ruunde ndee oo, ngesa muudum ana e sera nokkuure ndee. O ja66iima min faa gasi, o jippini min, o saahii e amen, min ngadi to makko balde tati.

⁸ Hawri baaba Publiyu ana lelii sellaa, jontaado, reedu muudum ana dogaa yiyam. Pool yehi to makko, duwii, fawi juude muudum e makko, sellini mo. ⁹ Nde dum wadunoo ndee, jaw6e won6e e ruunde ndee 6ee ngari, cellinaa. ¹⁰ Be teddini min teddeengal mangal. Nde min njahata ndee, 6e njoo6ini min ko min kasindini e mum fuu.

No Pool dawiri iwde Malta yaade Roma

¹¹ Caggal lebbi tati, min naati e laana iwka Aleksandiri, ndabbunooka e ruunde ndee kaa, min mbitti. Eka jeejaa jeejugol Tooruuji Puneeki.* ¹² Min njottii ngeenndi mbiyeteendi Sirakusa, min ngadi don balde tati. ¹³ Min naati don, min takkii e fonngo geeci faa Regiyus. Janngo mum, henndu 6aleeri wifi. E ley balde didi min njottii Potiyoli.

¹⁴ Min tawi ton sakiraa6e, ndaardi min pa66ana dum'en yontere. Hono nii min njottorii

* **28:11** E oon jamaanu, sumboo6e laanaaji mbii kanji ndeenata dum'en.

Roma. ¹⁵ Nde wonnoo sakiraaɓe wonɓe Roma ɓee nanii garol amen, ngarii faa sakoro Abiya e nokku biyeteedo Jippule Tati sakkitaade min. Nde Pool yiinoo ɓe ndee, yetti Laamɗo, ɓeydorii cuusal. ¹⁶ Nde min njottii Roma ndee, Pool dujanaa jippoo feere muudum, kaɗum e sordaasi kayboowo dum oo.

No Pool waajorii ley Roma

¹⁷ Balde tati caggal muudum, Pool noddi mawɓe Yahuudiyankooɓe. Nde ɓe moobtinoo ndee, o wii ɓe:

—Sakiraaɓe! Mi wadaali fay huunde ko luuttondirta kam e yimɓe meeden ɓee naa aadaaji njaatiraaɓe meeden ɗii, kaa mi nanngaama Urusaliima, mi wattaama e juude Romankooɓe. ¹⁸ Nde ɓeen yeewi kabaaru am ndee, njidiino yoppude kam, sabi ɓe tawaali e am fay daliili gooto kaandɗo warde kam. ¹⁹ Kaa kammari Yahuudiyankooɓe ɓee caliima mi yoppitee, dum waddani kam jaagaade sariya am ɓettinee naɓee to kaananke Roma mawɗo oo, tawee mi happaali leɗol am ngol fay huunde. ²⁰ Dum wadi so noddu-mi on yalla mido yiya on mi haalana on. Mido haɓborii ɗii calali saabe mo Israa'iilankooɓe pawii jikke e muudum oo.

²¹ Be mbii mo:

—Min kebaali ɓataaki iwɗo Yahuudiya kaaloowo haala maa. Kasen duu fay gooto e sakiraaɓe ɓee waraali humpita min naa haala ko boni ko ngad-ɗaa. ²² Kaa miden njidi kaalanaa min ko njii-ɗaa e hakkille maa, sabi miden anndi diina mo njokku-ɗaa oo ana luurraa ley nokkuuje dee fuu.

²³ Be cartanii mo nde ɓe ngartata. Nalaande ndee yottii, heewɓe ngari kawriti to jippunde makko too. Gila beetee kecco faa caggal kiraade omo waajoo ɓe, omo fammina ɓe haala Laamu Laamɗo. Omo dallinoroo Tawreeta Muusaa e dewte annabaaɓe haala Iisaa. ²⁴ Yoga e maɓɓe jabi ko o haali koo, yogaabe njabaali. ²⁵ Nde ɓe caakotoo, tawi ɓe nganaa hawruɓe ndee, Pool ɓeydi hen konngol gootol, wii:

—Ruuhu Ceniido haalii goonga nde yottiniri haala annabi Esaaya, nde oon wii njaatiraaɓe moodon:

²⁶ «Yaa to ngol leɗol mbiyaa dum:

On kettinto faa palon noppi, kaa on paamataa.

On yeewan faa puttinon gite, kaa on njiyataa.

²⁷ Sabi ngol leɗol ɓernde mum yoorii.

Be cukkii noppi maɓɓe, ɓe mbumnii gite maɓɓe,
pati gite maɓɓe njiya, pati noppi maɓɓe nana,
pati hakkillaaji maɓɓe paama,

sako ɓe ngarta mi sellina ɓe.»†

²⁸ Pool jokkini hen, wii:

—Anndee, kisindam Laamɗo neldaama ɓe nganaa Yahuudiyankooɓe. Kamɓe ɓe kettinto! [²⁹ ‡]

³⁰ Pool wadii duubi ɗiɗi kiɓɓi e ley suudu hasunoo nduu. Don o silminannoo warannoobe yeewde mo ɓee fuu, ³¹ omo waajoo Laamu Laamɗo, omo jannginira cuusal kabaaru Iisaa Almasihu Joomiraado oo, walaa kaɗudo mo.

† 28:27 Esaaya 6.9-10 ‡ 28:29 E dereeji 6ooyɗi ɗii, yoga ana ɓeyda aaya 29:Nde Pool haalnoo ɗii haalaaji ndee, Yahuudiyankooɓe ɓee mbitti ana ndukida hakkunde mum'en semmbe.

Bataaki Pool faade e Romankooɓe

¹ Oo ɓataaki ga am iwri, miin Pool. Mi maccudo Iisaa Almasiihu, mi noddaado faa mi laato nelaado mum, mi cubaado faa mi yottina Kabaaru Laamdo Lobbo oo. ² Oon Kabaaru Lobbo, Laamdo fodiriino mo gila arande annabaabe mum e ley Binndi ceniidi dii. ³ Kabaaru oo haala Biyiiko haalata, iwdo e Daawuuda banngal ɓii-aadamaaku mum, ⁴ banngal Ruuhu Ceniido oo holliraa mo Bii Laamdo Jom Baawde ko o immitii e maayde koo. Kanko woni Joomiraado men Iisaa Almasiihu, ⁵ saabe makko kebir-mi moyyere laataade nelaado faa goondinbe dwtaniiibe mo kebee ley lepi dii fuu, yalla innde makko ndee ana teddinee. ⁶ Onon wonbe Roma bee duu, odon njeyaa e maɓbe, onon be Laamdo noddi faa kaɓɓo-don e Iisaa Almasiihu bee. ⁷ Mido jowta on fuu, onon be Laamdo horsini, onon be Laamdo noddi faa laato-don seniibe. Yo on kebu moyyere e jam iwde e Baabiraado men Laamdo e Joomiraado men Iisaa Almasiihu.

No Pool yidiri yiide goondinbe wonbe Roma bee

⁸ Ko adii fuu, mido yetta Laamdo e innde Iisaa Almasiihu saabe moodon on fuu, sabi haala goondinal mon haalaama e aduna oo fuu. ⁹ Laamdo mo ndewiran-mi bernde laabunde e ley ko njottinan-mi Kabaaru Lobbo haala Biyiiko oo koo, o seede mido miccotoo on wakkati fuu ¹⁰ e ley duwaawuuji am fuu. Mido jaagoo Laamdo newnana kam laawol e ley muuyde muudum no mi warda to mon. ¹¹ Sabi mido yidi yiide on sanne, yalla ana daja ko njottin-mi on e dokkal ngal Ruuhu hokkata ngal faa jiiɓina on. ¹² Mi beyda hen: yalla goondinal ngal ndeentu-den e mum ngal ana hokka en fuu semmbe. ¹³ Sakiraaɓe, mido yidi anndon: cili kuurdi ngadu-mi anniya mi waran to mon, yalla ana daja be kebu-mi hakkunde mon no kebir-mi yimbe hakkunde lepi goddi dii nii, kaa faa jooni mi hebaali warde. ¹⁴ Waajibi mi yaha to yimbe fuu, joodiibe e ferbe, janguube e be njanggaali. ¹⁵ Dum saabanii kam yidude yottinde on, onon Romankooɓe bee duu Kabaaru Lobbo haala Almasiihu oo.

Haala baawde Kabaaru Lobbo oo

¹⁶ Mi yaagortaako Kabaaru Lobbo oo, sabi o baawde Laamdo, omo waawi hisinde goondindo mo fuu: Yahuudiyankooɓe tafon, caggal dum, lepi goddi dii duu. ¹⁷ Sabi Kabaaru Lobbo oo bannginta no Laamdo nanngirta neddo pooccitiido yeeso mum – goondinal tan wadata dum, iwde e fuddoode yaade e timmoode, no Binndi dii mbiiri nii: «Pooccitiido wuurdan goondinal.»*

Haala tikkere Laamdo faade e yeddube

¹⁸ Tikkere Laamdo ana bannga iwde dow kammu ana jippoo e yeddube e oojiibe fuu be oojaare mum'en deddata goonga oo bee, ¹⁹ sabi ko neddo waawi annude e Laamdo koo ana laabani be, Laamdo jaati bannginani be dum. ²⁰ Sabi gila Laamdo tagi aduna oo faa hannde, golle mum ana banngina sifa mum mo yiyataake oo faa laaba, dum woni baawde makko faa abada dee e allankaaku makko oo. Saabe dum, yeddube mo bee ngalaa dadirgal fey. ²¹ Fay so taweede ebe anndi Laamdo, be teddiraali dum no foti teddiraali nii, be njettaali mo duu. Miilooji maɓbe dii laatike boli, fay ko be anndi seeda koo duu niɓɓii. ²² Ebe njaara be hakkilante'en, kaa be kaandii. ²³ Be loomtinirii teddeengal Laamdo duumiido oo tooruuji nanndudi e yimbe maayooɓe e pooli e daabaaji di koyde nay e ɓoggi leydi.

²⁴ Saabe dum, Laamdo daldi be e cobe no yonkiiji maɓbe dii njidiri nii faa be koyne terde maɓbe, kambe e ko'e maɓbe. ²⁵ Be loomtinirii Laamdo goongaraajo oo fenaande,

* 1:17 Habaakuk 2.4

6e teddinii ko tagaa 6e ndewii dum, 6e njoppii Tagudo oo. Yo jettooje ngoodan mo faa abada! Aamiina. ²⁶ Saabe dum, Laamdo daldi 6e e gidaade yonki ma66e kersiniide. Rew6e ma66e 6ee njoppii lelde wor6e mum'en dee, ndeentii e rew6e hono mum'en faa woortondiri e no Laamdo muuyrunoo dum nii. ²⁷ Hono non wor6e 6ee duu njoppi waaldude e rew6e faa ngatti muuyondirde. Wor6e ana ngadondira ko hersinii. Be njukkaama kam6e e ko'e ma66e jaati hakke majjere ma66e.

²⁸ Saabe ko 6e miijinoo anndude Laamdo walaa ko nafata koo, Laamdo daldi 6e e majjere ma66e, faa 6e ngadi ko neddo haanaa wadude. ²⁹ Be oonii6e, 6e 6alee6e yonki, e6e keewi joote e comdam fuu, kajum e haasidaaku e war-hoore e poodondiral e jamba e anniya bondo. Be no'oo6e yim6e, ³⁰ 6e niijo6e yim6e, 6e wajube Laamdo, 6e hoynoo6e yim6e, 6e mawninkiniibe, 6e mantotoo6e, 6e see6an6e ko boni, 6e murtir6e saaraa6e ma66e, ³¹ 6e ngalaa hakkille, 6e nganaa hoolniibe, 6e yoor6e berde, 6e ngalaa yurmeende. ³² Fay so taweede e6e anndi Laamdo yamirii gadoowo hono dee kulle fuu ana haandi e maayde, 6e kaadataa e wadude de tan, e6e njabani duu gadoowo de fuu.

2

Haala jukkungo Laamdo

¹ Ndennoo, aan peloowo wob6e oo, ko mbaaw-daa laataade fuu a walaa dadirgal. Sabi so a felii wob6e tawi golle moodon yo gooto, a libii hoore maa. ² Eden anndi Laamdo ana sarira golliroo6e hono dii golleeji 6ee ko waarata e goonga oo. ³ Hey! Aan peloowo golloo6e hono dii golleeji 6ee tawee hono non ngollirtaa, tama ada sikki a dadan sarri jukkungo Laamdo ngoo? ⁴ Naa a jawdo moyyuki Laamdo mawki kii, kajum e mujal mum e sawraare mum? Tama a anndaa Laamdo ana holle moyyuki mum yalla ada tuuba? ⁵ Kaa ko a joordo bernde a caliido tuubude koo, ada waddana hoore maa tikkere Laamdo jannde Laamdo bannginta tikkere mum e sariya mum poocciido oo. ⁶ Sabi Laamdo barjoto gooto fuu golle mum. ⁷ Tewtoo6e darja e teddeengal e ko duumotoo, tewtiroo6e dum mujal ley golle lobbo 6ee keban nguurdam nduumiidam. ⁸ Kaa haasidi'en salii6e goonga so ana ka66ii e bonannda 6ee, jukkungo naawngo kebata. ⁹ Torra e wemmbere ngoodanii gadoowo ko boni fuu: Yahuudiyankoo6e tafon, leji goddi njokka hen. ¹⁰ Darja e teddeengal e jam ngoodanii gadoowo ko moyyi fuu, Yahuudiyankoo6e tafon, leji goddi njokka hen. ¹¹ Sabi Laamdo burdintaa yim6e.

¹² Laamdo jukkan luuttoo6e 6e nganaa Yahuudiyankoo6e, fay so 6e anndaa Sariya Muusaa oo. Kasen duu luuttoo6e so tawi ana anndi Sariya Muusaa oo, carirte Sariya oo. ¹³ Neddo nanngirtaake poocciido yeeso Laamdo e hettinaade Sariya tan, jokkude Sariya oo wadata so nanngiree poocciido. ¹⁴ Be nganaa Yahuudiyankoo6e 6ee, kam6e e waasude anndude Sariya Muusaa oo fuu, so 6e ngadirii no Sariya Muusaa oo wiiri nii, 6e kollii e6e njogii sariya e ley hakkillaaaji ma66e kam6e e ko'e ma66e fay so 6e ngalaa Sariya Muusaa oo. ¹⁵ Be kollii ko Sariya Muusaa oo yamiri koo ana winndaa e berde ma66e. Hakkillaaaji ma66e ceediima dum, wakkatiiji e6e anndi ley miilooji ma66e 6e ngadii ko boni, wakkatiiji e6e anndi 6e ngadii ko moyyi. ¹⁶ Dum woni ko banngoyta jannde Laamdo yamirta Iisaa Almasihu sara ko suudii ley berde koo, sarira dum no Kabaaru Lobbo mo mbaajotoo-mi oo wiiri nii.

No Yahuudiyankoo6e ngorri e Sariya Muusaa

¹⁷ Aan, so a wii a Yahuudiyanke, a tuugike Sariya Muusaa oo, a mantorike Laamdo, ¹⁸ ada anndi sago Laamdo, a jannginaado Sariya Muusaa oo faa mbaaw-daa subaade ko moyyi, ¹⁹ a tayorii a dowoowo wum6e, a fooyre won6e e nimre 6ee, ²⁰ ada waajoo 6e njanggaali 6ee, ada janngina sukaa6e saabe ko njogi-daa anndal e goonga faa hi66i e ley Sariya Muusaa oo koo – ²¹ ada tinndina wob6e, ndennoo a tinndintaa hoore maa naa? Ada waajoo pati wujjee, a wujjataa naa? ²² Ada wiya pati jeenee, a jeenataa naa? Ada

harmina tooruuji, a wujjataa ley to di ndewetee too naa? ²³ Aan mantortoodo Sariya Muusaa oo, a luuttataa mo koynaa innde Laamdo ndee naa? ²⁴ Dum wadi so Binndi dii mbii: «Onon ngadi so 6e nganaa Yahuudiyankooŋe 6ee ana mbonkoo innde Laamdo ndee.»*

²⁵ Sabi taadagol ana waawi nafude ma so ada haybi Sariya Muusaa oo, kaa so a yaaŋii Sariya Muusaa oo, a laatike hono mo taadaaki nii. ²⁶ So mo taadaaki haybii jamirooje Sariya Muusaa dee, yalla waasude taadaade makko hiisataake no o taadiido nii naa? ²⁷ Mo taadaaki kaybudo Sariya Muusaa oo ana sare aan luuttudo Sariya oo, fay so a taadiido anndudo Binndi dii. ²⁸ Sabi wanaa ko yiyetee koo wadata neddo Yahuudiyanke jaati, wanaa ko golletee e terde koo woni taadagol. ²⁹ Ko yiyataake koo wadata neddo Yahuudiyanke jaati, taadagol duu ley bernde neddo tawetee. E Ruuhu oo dum fawii, wanaa e binndi dii. Neddo baado non, wanaa yimbe njettata dum, Laamdo yettata dum.

3

¹ Ndennoo, kodum Yahuudiyanke burdi leŋi goddi dii? Kodum woni nafaa taadagol? ² Nafaa taadagol ana heewi e alhaaliiji dii fuu. Ko adii fuu, Yahuudiyankooŋe kalfinaa konngol Laamdo ngol. ³ Kaa so yoga maŋŋe nganaa hoolniiŋe, dum ana waawi bonnude ko Laamdo yo koolniiŋe koo naa? ⁴ Waawaa! Fay so yimbe fuu yo fenooŋe, Laamdo kaa yo goongirante. Sabi nii winndorii:

«Fooccitaare maa ana annditee
e ko kaalataa koo,

so a sardaama a liŋan.»*

⁵ Doo mido haalda no yimbe nii: so oonaare men ana beyda 6annginde fooccitaare Laamdo ndee, dum ana wada so mbiyen Laamdo yo ooniido so jippinii e men tikkere mum naa? ⁶ Fes! Sabi so Laamdo yo ooniido, hono o sarirta aduna oo? ⁷ So tawii fenaande am ana beyda 6annginde goonga Laamdo oo edum teddina mo, saabe kodum carirtee-mi mi luuttoowo? ⁸ Won no'ooŋe en wiyooŋe eden mbiya: «Ngaden ko boni yalla ko moyyi ana funta hen.» Been yimbe, jukkungo mum'en ana foti e golleeji mum'en.

No yimbe fuu ndonkiri laataade foocitiibe

⁹ Ndennoo, enen Yahuudiyankooŋe 6ee, eden buri heddiibe 6ee naa? En 6uraa. Sabi mi hollii Yahuudiyanke e mo wanaa Yahuudiyanke fuu e ley luutti ngoni, ¹⁰ no Binndi dii mbiiri nii:

«Walaa fuu poocitiido, fay gooto,

¹¹ fay gooto walaa faamu,

fay gooto tewtataa Laamdo.

¹² Yimbe fuu yo majjuŋe, fuu yo bonŋe,

walaa fuu gadoowo ko moyyi, fay gooto.»†

¹³ «Kundude maŋŋe ana mba'i no janaale udditiide nii,

demde maŋŋe ana mbowla pene bonde.

Toni maŋŋe ana caawi tooke posoke.»‡

¹⁴ «Haala maŋŋe fuu yo kuddi e konngi mettudi.»§

¹⁵ «Koyde maŋŋe ana njaawani yuppude yiyyam,

¹⁶ bonannda e kunkoo ana jokki e maŋŋe to 6e njahata fuu,

¹⁷ 6e anndaa laawol jam.»*

¹⁸ «Kulol Laamdo walaa e berde maŋŋe fey.»†

¹⁹ Eden anndi huunde fuu ko Sariya Muusaa oo wii, wonŋe e ley mum 6ee haaldi, yalla kundude fuu ana muŋŋoo, yimbe aduna fuu paama potii e jukkungo Laamdo. ²⁰ Sabi fay

* 2:24 Esaaya 52.5 * 3:4 Jabuura 51.6 † 3:12 Jabuura 14.1-3; 53.2-4 ‡ 3:13 Jabuura 5.10 § 3:14 Jabuura 10.7 * 3:17 Esaaya 59.7-8 † 3:18 Jabuura 36.2

gooto nanngirtaake pooccitiido yeeso Laamdo saabe haybude mum Sariya Muusaa oo, sabi walaa ko Sariya Muusaa oo waawi so wanaa anndinde yimbe ko woni luuttal.

No yimbe laatortoo fooccitiibe yeeso Laamdo

²¹ Kaa jooni Laamdo bannginii no nanngirta yimbe fooccitiibe ko wanaa haybude mum'en Sariya Muusaa – no Sariya oo e dewte annabaabe dee ceedorii nii: ²² o nanngiran goondinbe bee fuu fooccitiibe saabe goondinal mum'en Iisaa Almasiihu. Sabi walaa ko burdini yimbe: ²³ yimbe fuu luuttii, ngalaa ngedu e annoora Laamdo. ²⁴ Kaa Laamdo nanngirii be fooccitiibe meere meere kammari hinnee mum. O wadii dum saabe Iisaa Almasiihu coottitiido be oo. ²⁵ Oon Laamdo fodi hokkitirde yonki mum faa yaafoo luutti goondinbe dum, saabe yiyyam mum dam. Hono non Laamdo holliri fooccitaare mum, fay so jukkaalino luuttoobe arannde ²⁶ saabe mupal mum. O wadirii dum faa o banngina fooccitaare makko wakkati mo ngon-den e mum oo, yalla omo holla o pooccitiido, kasen neddo fuu goondindo Iisaa, o nanngiran dum pooccitiido.

²⁷ Ndennoo, kodum fuu woni daliili wasu mo neddo heddorii? Fay gooto! Haybude Sariya Muusaa oo saabii dum naa? Wanaa! Goondinal tan saabii dum! ²⁸ Sabi miden anndi neddo goondinal mum nanngirtee pooccitiido, wanaa saabe haybugol mum Sariya Muusaa oo. ²⁹ Naa Laamdo yo Laamdo Yahuudiyankoo6e tan? Wanaa kanko woni Laamdo lepi goddi dii duu naa? Kanko jaati woni Laamdo lepi goddi dii duu, ³⁰ sabi Laamdo gooto woodi, nanngiroowo taadiibe bee fooccitiibe saabe goondinal mum'en, be taadaaki bee duu o nanngiran dum'en fooccitiibe saabe goondinal mum'en. ³¹ Ndennoo, min ittiroobe Sariya Muusaa oo goondinal naa? Fes! Min ittaali mo, min tabintinbe mo!

4

Haala goondinal Ibarahiima

¹ Kodum mbiyaten e Ibarahiima njaati men oo? ² So tawiino nii mo laatike pooccitiido saabe golleeji makko dii, nden omo waawi mantaade. Kaa mo waawaa mantaade yeeso Laamdo. ³ Sabi Binndi dii mbii: «Ibarahiima goondinii Laamdo, Laamdo jatorike mo saabe majjum mo pooccitiido.»* ⁴ Golloowo, njobdi mum jatortaake wadaneede moyyere, dum tilsudum. ⁵ Kaa mo fawataa jikke mum e golleeji mum lobbi, pawoowo jikke oo e goondinde Laamdo baawdo nanngirde yeddube fooccitiibe oo, kanko, Laamdo jatorto mo saabe goondinal makko ngal mo pooccitiido. ⁶ Nii Daawuuda siforii mbelko'aaku neddo mo Laamdo jatorii pooccitiido tawi walaa golleeji lobbi:

⁷ «Be boofi mum'en njaafaa,
be luutti mum'en tosa,
mbelii hoore.

⁸ Neddo mo Joomiraado hiisaaki luutti mum,
welii hoore.»†

⁹ Tama taadiibe bee tan nje yoon mbelko'aaku? Tama be taadaaki bee ngalaa hen? Tama wanaa saabe goondinal Laamdo jatorii Ibarahiima yo pooccitiido? ¹⁰ Ndennoo, hono Ibarahiima worrunoo nde nanngiraa pooccitiido ndee? O taadiido naa o wanaa? O nanngiraama o pooccitiido gila o taadaaki. ¹¹ Taadagol makko duu yo maande holloore fooccitaare makko ndee saabe goondinal o hebiri gila o taadaaki. Hono non, o laatorii njaati goondinbe be taadaaki bee fuu, yalla been duu ana njatoree yo fooccitiibe. ¹² Kasen kanko woni baaba taadiibe be kaadaali e taadagol tan, jokku6e laawol makko, kanko baaba men Ibarahiima goondindo Laamdo gila taadaaki oo.

Haala ko Laamdo fodani Ibarahiima

¹³ Laamdo fodanii hokkude Ibarahiima e iwdi mum aduna oo. Wanaa kammari Ibarahiima ana jokki Sariya oo Laamdo fodiri dum, o fodirii dum kammari fooccitaare

* 4:3 Puddoo6e 15.6 † 4:8 Jabuura 32.1-2

nde o hokkiri Ibarahiima saabe goondinal mum ndee. ¹⁴ Sabi so tawii jokkude Sariya ana heya neddo faa hokkee ko fodaa koo, goondinal laatike meere, fodoore ndee duu nafataa. ¹⁵ Sabi Sariya oo jukkungo Laamdo waddata, kaa do sariya walaa, boofi duu ngalaa.

¹⁶ Ndennoo, fodoore Laamdo ndee e goondinal fawii, yalla ende laatoo moyyere makko, nde tabitana iwdi Ibarahiima fuu, wanaa jokku6e Sariya 6ee tan, nde tabitana goondinir6e no Ibarahiima goondiniri nii 6ee fuu. Kanko woni njaati meeden en fuu ¹⁷ yeeso Laamdo, no winndorii nii: «Mi wadii ma baaba leji keewdi.»[†] Ibarahiima goondinii Laamdo guurtinoowo maay6e, biyoowo ko woodaa yo laato. ¹⁸ Do Ibarahiima haannoo tayude jikke doo, don fawi jikke goondini, nii laatorii baaba leji keewdi no Laamdo wiirunoo mo nii: «Hono nii iwdi maa fotata.»[§] ¹⁹ Ibarahiima duu6i mum ana mbaara e teemedere, kaa goondinal makko lo'aali nde o yiinoo terde makko naywii, Saaratu jom suudu makko oo duu naywii yawtii rimde. ²⁰ O sikkitaaki fodoore Laamdo ndee, ko laatii dee, goondinal makko 6eydi hebude semmbe, mo teddini Laamdo, ²¹ sabi o tayorii Laamdo ana waawi tabintinde fodoore mum. ²² Saabe dum, «Laamdo jatorii mo o poocitiido.» ²³ Ko Binndi dii mbii «Laamdo jatorii mo o poocitiido» koo, wanaa kammari makko tan winndorii, ²⁴ ana winndorii kammari meeden enen duu, enen waroobe jatoreede en foocitiibe, goondin6e Laamdo guurtindo Joomiraado men Iisaa e hakkunde maay6e oo, ²⁵ oon bardaado saabe luutti men, guurtiniraado yalla eden nanngiree en foocitiibe.

5

Haala jam hakkunde men e Laamdo

¹ Nde wonnoo en nanngiraama foocitiibe saabe goondinal, jam wadii hakkunde men e Laamdo kammari Joomiraado men Iisaa Almasiihu. ² Kanko udditani en damal hinnee Laamdo mo ngon-den e mum jooni oo, dum laatorike saabe goondinal men ngal. Eden ceyoroo jikke hebude ngedu e annoora Laamdo. ³ Wanaa dum tan, eden ceyoroo torraaji men duu sabi eden anndi torraaji ndimata mupal, ⁴ mupal ngal rima neddaaku, neddaaku oo rima jikke. ⁵ Jikke oo noo fuurataa, sabi Ruuhu Ceniido mo ndokke-den oo hebbinani en jilli Laamdo dii.

⁶ Sabi nde en ngalaano semmbe ndee, nden Almasiihu maayani en, enen yeddu6e Laamdo, e ley wakkati mo Laamdo subii oo. ⁷ Ana tiidi neddo jaba maayande goddo fay so oon yo poocitiido, ana moyya neddo jaba maayande neddo moyyo. ⁸ Kaa Laamdo tabintinani en jilli mum e men ko Almasiihu maayani en gila en luuttoo6e koo. ⁹ Jooni ko nanngira-den en foocitiibe saabe yiyam makko dam koo, tayoral en ndadan e jukkungo Laamdo ngoo saabe makko. ¹⁰ Sabi nde ngonno-den en konnee'en Laamdo ndee, Laamdo rewrintinii en e mum saabe maayde Biyum oo ndee. Ko ndewrintina-den e makko jooni koo, tayoral en kisinirte saabe nguurdam Biyiiko oo dam. ¹¹ Kasen duu eden ceyoroo Laamdo saabe Joomiraado men Iisaa Almasiihu, dewrintindo en e Laamdo oo.

No Aadama nannditirta e Almasiihu garoynoodo oo

¹² Jooni, saabe neddo gooto luutti naatiri e aduna oo, kasen duu luutti dii ngaddi maayde. Non maayde ndee yottorii yim6e fuu, sabi 6e fuu 6e luuttii. ¹³ Gila Sariya Muusaa oo jippinaaka, luutti ana ngoodi e aduna oo, kaa so sariya walaa, luutti kiisataake. ¹⁴ Gila e Aadama faa e Muusaa, walaa fuu mo maayde heerii. Fay 6e luuttiraali no Aadama luuttudo yamiroore Laamdo 6ee nii duu maayan. Oon Aadama ana nanndita e garoyoowo oo.

[†] 4:17 Puddoode 17.5   [§] 4:18 Puddoode 15.5

¹⁵ Kaa en kaanaa fonndude luuttal Aadama e dokkal Laamdo. Goonga, yimbe heewbe maayii saabe luuttal neddo gooto, kaa hinnee Laamdo buri fuu mawnude, kajum e moyyere nde o wadani yimbe heewbe saabe neddo gooto ndee, dum woni Iisaa Almasiihu. ¹⁶ Kasen duu en kaanaa fonndude ko dokkal Laamdo waddata koo e ko luuttal neddo gooto waddata koo. Sabi sariya banngal luuttal neddo gooto jukkungo waddi, kaa moyyere Laamdo mawnde caggal luutti keewdi wadi faa yimbe nanngiraa fooccitiibe. ¹⁷ Ko luuttal neddo gooto (dum woni Aadama) waddani maayde laamaade yimbe koo, tayoral heboobe hinnee Laamdo keewdo hokkaaŋe fooccitaare bee, kajum'en laamoto ley nguurndam saabe neddo gooto (dum woni Iisaa Almasiihu).

¹⁸ Ndennoo, no luuttal neddo gooto waddirani yimbe fuu jukkungo nii, hono non kasen golle poocciido mo neddo gooto golli wadirta yimbe fuu nanngiree foocciibe hokka dum'en nguurndam. ¹⁹ No salaare neddo gooto wadiri yimbe heewbe luuttoobe nii, hono non dowtaare neddo gooto duu wadiroyta heewbe nanngireede foocciibe.

²⁰ Sariya Muusaa oo wardii faa luutti beyda annditeede, kaa do luutti keewi fuu, don hinnee Laamdo burata fuu heewde. ²¹ Hono no luuttal laamorii saabe maayde ndee nii, hono non hinnee Laamdo oo duu laamoroytoo saabe fooccitaare ndee faa naŋa en to nguurndam nduumiidam dam Joomiraado men Iisaa Almasiihu hokkata en dam.

6

Haala maaydude e Almasiihu e wuurtidine e mum

¹ Ndennoo, kodum mbiyaten? En keddoto e luuttal yalla hinnee Laamdo oo ana beydoo naa? ² Dum waawaa laataade! En maaybe banngal luutti, dum woni en ceertii e majji. Ndennoo hono mbaawraten kasen wuurde e ley luutti? ³ Odon anndi lootogal men batisima kaŋŋungal en e Iisaa Almasiihu ngal haŋŋii en e maayde mum duu. ⁴ Ndennoo, e ley batisima oo en maaydii e makko en irdaama e makko, yalla no Almasiihu wuurtiri e hakkunde maaybe saabe baawde Baabiraado teddude dee nii, enen duu eden nguurda non nguurndam kesam. ⁵ E ley dum, no ndeentir-den e makko maayde nanndunde e nde makko ndee nii, hono non ndeentirten e makko immital nanndungal e ngal makko ngal. ⁶ Sabi eden anndi ko hiiddi ko woni ley men koo tontidaama e makko dow leggal bardugal, yalla terde men luuttooje dee ana kalkoo, tonngite-den iwde e tonngoode luuttal. ⁷ Sabi maaydo tonngitaama iwde e tonngoode luuttal, nanngiraama poocciido. ⁸ Ko maaydu-den e Almasiihu koo, eden koolii en nguurdan e makko duu, ⁹ sabi eden anndi ko Almasiihu wuurti e hakkunde maaybe koo, maayataa kasen, maayde duu jaalataako mo kasen. ¹⁰ Sabi nde o maayi ndee, o tayii tonngoode luuttal cilol gootol keyoowol yimbe jamaanuujii dii fuu. Jooni e nguurndam makko dam, Laamdo o wuurani. ¹¹ Hono non, onon duu, laatee no maaybe nii banngal luuttal, no wuuranbe Laamdo nii e haŋŋagol mon e Iisaa Almasiihu ngol.

¹² Ndennoo, pati accee luuttal jaaloo terde mon maayooje dee faa njokkon gidaade majje. ¹³ Pati ndokkee caldi mon dii luuttal, pati ngadon di kaŋŋorde oonaare. Ndokkee ko'e mon Laamdo. Kammari on maaynoobe, jooni kaa on wuurbe, ngadon caldi moodon dii kaŋŋorde fooccitaare. ¹⁴ Luuttal jaalataako on kasen, sabi on noottii taweede e ley Sariya oo, ko ngon-don e mum dee, e ley hinnee Laamdo.

No yimbe laatortoo golloobe dwtaniibe fooccitaare

¹⁵ Kodum hen, ndennoo? En luuttan saabe e ley hinnee ngon-den wanaa e ley Sariya naa? Dum waawaa laataade! ¹⁶ Odon anndi so on ngadii ko'e mon e gollande neddo faa dwtano-don dum, on laatiima maccube mo dwtanto-don oo. Ndennoo, naa on laatiima maccube luutti naŋooji on e maayde, naa on dwtaniima Laamdo naŋoowo on e fooccitaare. ¹⁷ Kaa jettooje ngoodanii Laamdo! Arannde e tonngoode luuttal ngonno-don, kaa jooni odon nii dwtorii berde laaŋude laawol ngol njannjine-don ngol. ¹⁸ On

tonngitaama iwde e tonngoode luuttal, on laatike golloo6e dōwtaniibe fooccitaare ndee. ¹⁹ Mido haalda doo no yimbe paamirta nii kammari on njaawaali faamde. No ngadirnon don caldi mon dii e maral tuundi e oonaare faa ngollu-don ko boni nii, jooni ngadiron non caldi mon dii e maral fooccitaare faa ngollon ko senii.

²⁰ Nde ngonno-don e tonngoode luuttal ndee, on laatanooki golloo6e dōwtaniibe fooccitaare. ²¹ Kodum kebuno-don e majjum? Fay huunde, so wanaa ko kersirton hannde koo, sabi battane majjum yo maayde. ²² Kaa jooni, on tonngitaama iwde e tonngoode luuttal, on laatike gollanoo6e Laamdo, odon nguura e senaare. Battane majjum yo nguurndam nduumiidam. ²³ Sabi mbarjaari luuttal yo maayde, kaa moyyere nde Laamdo hokkata ndee yo nguurndam nduumiidam e ley habbagol men e Joomiraado men Iisaa Almasiihu.

7

No yimbe tonngitirtee iwde e tonngoode Sariya

¹ Sakiraa6e, mido haaldana on no yimbe anndube Sariya Muusaa oo 6ee nii. Odon anndi faa laabi paca neddo e ley Sariya tawetee so nii ana heddii wuurde. ² Hono nii debbo 6amaado, sariya tonngi dum e gorum oo so nii gorko oo ana wuuri. Kaa so gorko oo maayii, mo tonngitaama iwde e sariya tonngunoodo mo oo. ³ So goddo 6amii mo e ley nguurndam goriiko oo, wiyete mo jeenoowo. Kaa so goriiko oo maayii, sariya oo yoppitan mo, mo wiyataake jeenoowo so mo 6amondirii e gorko goddo. ⁴ Sakiraa6e am, onon duu on maayanii Sariya Muusaa, on iwii e ley mum kammari maayde Almasiihu ndee, on jeyaama e goddo, dum woni Almasiihu mo Laamdo wuurtini e hakkunde maay6e oo yalla eden ngolla ko welata Laamdo. ⁵ Wakkati nde ngonno-don e hiini hoore men ndee, gidaade yonki bonde de Sariya Muusaa oo tekkini dee ana ngolla e terde men faa naba en to maayde. ⁶ Kaa jooni, en tonngitaama iwde e tonngoode Sariya Muusaa, sabi en maayii banngal Sariya tonngunoodo en oo faa mbaawen gollande Laamdo ley nguurndam kesam tuugiidam e Ruuhu oo, tawee dam tuugaaki e Sariya kiiddo binndaado oo.

No Sariya Muusaa anndiniri ko woni luuttal

⁷ Ndennoo, kodum mbiyaten? Sariya Muusaa oo yo luuttal naa? Wanaa! Kaa noo, Sariya oo anndini kam ko woni luuttal. Sabi mi anndataano ko woni tuuyo so Sariya oo wiyaalino: «Pati tuuye-daa!» ⁸ Luuttal ngal tuugike kadaadi dii, wadi e am sii tuuyooji fuu. Sabi so Sariya walaa, luutti dii yo baatu di. ⁹ Arande, nde mi anndaano Sariya oo ndee, miin, mido wurnoo, kaa ko kadaadi dii ngari koo, luuttal laattii guurngal, ¹⁰ miin, maay-mi. Jamirooje kaannode waddande kam nguurndam dee, laatii naboje kam to maayde. ¹¹ Sabi luuttal ngal tuugike kadaadi dii, yonni kam, wardi kam di. ¹² Ndennoo, Sariya Muusaa yo ceniido, jamirooje dee duu yo ceniide yo pooccitiide yo moyyude.

¹³ Jooni, ko moyyi waddanii kam maayde naa? Waddanaali! Luuttal woni ko waddani kam maayde. Hono nii ngal annditirtee ngal luuttal jaati, sabi ngal nawtorike ko moyyi faa rima e am maayde. Ndennoo, saabe jamirooje dee luuttal ngal 6anngii ngal luuttal yab6itiingal.

No yimbe njogoraaki sembe habude e luutti

¹⁴ Eden anndi Sariya Muusaa oo to Ruuhu Ceniido iwi. Kaa miin mi neddo lo'udo mo luutti njaalii. ¹⁵ Sabi mi faamaali ko ngadan-mi koo: ko njidu-mi wadude koo, mi wadataa dum, kaa ko mbanu-mi koo, dum ngadan-mi. ¹⁶ So mido wada ko mi yidaa koo, dum ana holla mi jabii Sariya Muusaa oo ana moyyi. ¹⁷ Joonnoo, wanaa miin wadirta non, luuttal gonngal e am ngal wadirta non. ¹⁸ Mido anndi e ley am, dum woni e ley terde am, ko moyyi walaa e mum. Yidude wadude ko moyyi ana e am, kaa mi waawaa

wadude dum. ¹⁹ Mi wadataa ko moyyi ko njidu-mi koo, ko boni ko mi yidaa koo ngadan-mi. ²⁰ Kaa so mi wadii ko mi yidaa, wanaa miin gollirta non, luuttal gonngal e am ngal gollirta non. ²¹ Ko taykii-mi hen dee: wakkati fuu mido yidi wadude ko moyyi, kaa ko boni koo hu6indii kam. ²² To ley hakkille am too, Sariya Laamdo oo ana weli kam jaati, ²³ kaa mido maata neesu bondo e ley terde am, ana ha6a e sariya gondo ley hakkille am oo. Neesu bondo oo ana wada kam maccudo luuttal gonngal e terde am ngal. ²⁴ Hee mido yurminii! Homo waawi ittude kam e dee terde nabooje kam to maayde? ²⁵ Jettooje ngoodanii Laamdo saabe Joomiraado men Iisaa Almasiihu!

Ndennoo miin, e ley hakkille am mi gollanoowo Sariya Laamdo, kaa e terde am mi gollanoowo luuttal.

8

Haala nguurndam ka66iidam e Ruuhu Laamdo

¹ Jooni kaa, jukkungo fuu walaa e ha66iibe e Iisaa Almasiihu bee, ² sabi baawde Ruuhu dokkooje en nguurndam saabe Iisaa Almasiihu dee ittii en e baawde luuttal, kajum e maayde fuu. ³ Ko Sariya Muusaa ronki timminde saabe loore terde men koo, dum Laamdo timmini. Faa o tosa luutti o neldi Biyiiko jaati dow mbaadi nanndundi e ndi 6i66e aadama luuttoo6e ndii. E mum o jukki luuttal golloowal e ley terde men ngal. ⁴ Dum fuu yalla laabal ngal Sariya oo yamiri ngal ana hi66a e meeden, enen jokku6e Ruuhu 6e njokkaali e gidaade yonki mum'en bee. ⁵ Ha66iibe e gidaade yonki bee, gidaade yonki miilata, kaa ha66iibe e Ruuhu bee, ko Ruuhu jey koo miilata. ⁶ Miilde gidaade yonki mum tan, maayde waddanta neddo, kaa noo, miilde ko Ruuhu jey koo, nguurndam e jam waddanta neddo. ⁷ Sabi miiloowo gidaade yonki mum tan yo gano Laamdo, sabi joomum dwtantaako Sariya Laamdo oo, ko selli hen dee, waawaa jaati. ⁸ Ha66iibe e gidaade yonki bee mbaawaa welde Laamdo.

⁹ Kaa onon, on ka66ataako e gidaade yonki so Ruuhu Laamdo ana e mon, e Ruuhu oo ka66oto-don. Neddo fuu mo walaa Ruuhu Almasiihu oo, waldaa e Almasiihu. ¹⁰ Kaa so Almasiihu wonii e mon, fay so taweede terde mon dee yo maayde saabe luuttal ngal, yonkiiji mon dii kaa yo guurdi kammari on nanngiraama fooccitii6e. ¹¹ Laamdo guurtindo Iisaa Almasiihu e hakkunde maay6e oo, so Ruuhu mum ana e mon, kajum jaati hokkata terde mon maayooje dee nguurndam, o hokkiran dum Ruuhu makko gondo e mon oo.

¹² Jooni kaa, sakiraabe, so won ko tilsinte-den, wanaa jokkude gidaade yonki tilsinte-den. ¹³ So on nguurdii no gidaade yonki ngorri nii fuu, on maayan. Kaa so on mbardii gidaade dee Ruuhu Laamdo oo, on nguuran. ¹⁴ Be Ruuhu Laamdo oo dowata bee yo 6i66e Laamdo. ¹⁵ Sabi Ruuhu mo Laamdo hokki on oo wadataa on maccu6e faa wartira on e kulol. Ko ke6u-don dee, Ruuhu gadoowo on 6i66e Laamdo. Kanko wadata en noddiren Laamdo «Abba». ¹⁶ Ruuhu oo jaati, kajum e berde men dee ana ceedoo en 6i66e Laamdo. ¹⁷ So en 6i66e, en ronoo6e duu. So en ronoo6e ko Laamdo fodi koo, en rondo6e e Almasiihu. So eden torridee e makko, en ke6idan e makko teddeengal duu.

Haala teddeengal garoyoowal

¹⁸ Mido anndi torraaji meeden hannde dii mbaawaa fonndeede e teddeengal ngal Laamdo 6annginanta en janngo ngal. ¹⁹ Tagoore ndee fuu ana heppi jalaande nde Laamdo 6annginta teddeengal 6i66e mum ndee. ²⁰ Sabi tagoore ndee, baawde nabooje nde e meere laamotoo nde. Wanaa e sago mayre dum wadaa, Laamdo muuyrunoo dum non. Kaa jikke ana woodi, ²¹ sabi tagoore ndee tonngitete iwde e tonngoode jolgol, soottitee he6a ngedu e teddeengal ngal 6i66e Laamdo bee ke6ata ngal. ²² Sabi eden anndi, faa jooni tagoore ndee fuu ana uuma ana tampi e naawalla 6atawera. ²³ Wanaa dum tan, enen he6ir6e Ruuhu Laamdo oo no dokkal Laamdo adiingal nii bee duu eden uuma, sabi

eden keppi Laamdo soottitaaki terde men dee wada en biibe mum. ²⁴ Sabi e ley jikke kisina-den. Kaa jikke kebaado noottii laataade jikke, sabi neddo fawataa jikke e ko hebi. ²⁵ Kaa so eden pawa jikke e ko en kebaali tafon, en ndoomiran dum sawraare.

²⁶ Hono non Ruuhu oo waran walla en e loore men duu, sabi en anndaa no kaan-den wadirde duwaawu nii. Kaa Ruuhu oo e hoore mum jaaganto en Laamdo, jaagoroo uumaali di mbaawaa sifeede e haalaaji. ²⁷ Laamdo kumpitiido ko woni ley berde men oo duu ana anndi anniya Ruuhu, sabi e sago makko Ruuhu oo jaagirantoo seniibe bee.

²⁸ Eden anndi, yidube Laamdo noddiraabe anniya makko bee, Laamdo ana wada huunde fuu gollida faa laatanoo dum'en ko moyyi. ²⁹ Sabi be Laamdo anndi gila tagaaka bee, o hoddiranii dum'en nanndude e Biyiiko oo, yalla Biddo oo ana laatoo hammadijo sakiraaŋe heewbe. ³⁰ Kasen duu be o hoddirani bee, o noddii dum'en, be o noddi bee, o nanngirii dum'en foocitiibe, be o nanngiri foocitiibe bee, o hokkii dum'en ngedu mum'en e teddeengal makko.

Haala jilli Almasiihu

³¹ Caggal dum fuu, kodum mbiyaten? So Laamdo ana wondi e men, homo waawi honude en? ³² Kanko, fay Biyiiko oo e hoore mum mo hadaali en, o hokkitirii dum kammari men en fuu. Fay huunde hadataa mo hokkude en ko moyyi fuu, o hokkida en dum e mum. ³³ Homo nabata be Laamdo subii bee sariya? Fay gooto, sabi Laamdo nanngirii be foocitiibe! ³⁴ Homo waawi libude be e sariya? Walaa, sabi Iisaa Almasiihu maayanii en, ko buri dum fuu, o wuurtanii en. Omo joodii jaamo Laamdo omo jaaganoo en. ³⁵ Kodum waawi seenndude en e jilli di Almasiihu yidi en dii? Billaare naa, wembere naa, torra naa, yolbere naa, kolndam naa, farati naa, naa kaafaawi? ³⁶ Nii Binndi dii mbiiri:

«Saabe maa miden nii kosa maayde
jannde fuu,

miden nanngiraa no baali kirsoyteedi nii.»*

³⁷ Dum fuu e taweede, eden kebira jaalogal manngal saabe jiddo en oo. ³⁸ Sabi mido taylori, wanaa maayde, wanaa nguurdam, wanaa malaa'ika'en, wanaa laamu, wanaa ko wari jooni, wanaa ko waroyta, wanaa semmbe, ³⁹ wanaa baawde gonde dow, wanaa gonde ley, wanaa huunde fuu ko tagaa, fay huunde waawaa seenndude en e jilli di Laamdo wadi e men dii e ley haabagol men e Joomiraado men Iisaa Almasiihu.

9

Haala lejol ngol Laamdo subii

¹ Ko kaalan-mi doo koo yo goonga, sabi ko ngon-mi e Almasiihu koo kaaliran-mi, mi fenataa. Hakille am mo Ruuhu Ceniido dowata oo, ana seedanoo kam ² mboy-yonki cattudo, kapum e naawalla duumiido ana e am ³⁻⁴ saabe Israa'iilankooŋe sakiraaŋe am bee. Mido yelinoo laataade kudaado mi seerta e Almasiihu miin e hoore am so ana nafannoo lejol am ngol. Kambe ngoni be Laamdo wadi biibe mum, holli be teddeengal mum. Kambe njey aadiiji dii e Sariya Muusaa oo. Kasen duu Laamdo anndinii be no rewirtee, wadanii be podooje mum. ⁵ Lejol am yo iwdi maamiraaŋe Israa'iila aranndeebe bee, Almasiihu duu banngal bii-aadamaaku mum e lejol ngol iwi, kanko woni Laamdo, o tiimdo huunde fuu, yo o yette faa abada. Aamiina.

⁶ Dum wanaa wiide konngol Laamdo ngol laatike meere. Sabi wanaa iwbe e Israa'iila bee fuu ngoni Israa'iilankooŋe, ⁷ wanaa iwbe e Ibarahiima bee fuu ngoni biibe mum jaati. Sabi Laamdo wii Ibarahiima: «Iwdi Isiyaaka ndii, kayri innditortoo innde maa.»*

⁸ Dum woni: wanaa biibe Ibarahiima rimiraaŋe no yimbe fuu ndimirtee nii ngoni biibe Laamdo, rimiraaŋe saabe fodoore ndee bee nanngiraa no iwdi makko jaati nii. ⁹ Sabi

* 8:36 Jabuura 44.23 * 9:7 Puddoode 21.12

Laamdo fodii dīi konngi wii: «Mi wartan e hono oo wakkati mawuuri, Saaratu heban biiddo gorko.»† 10 Wanaa dum tan. Rebekka duu 6amii reedu funeebe. Baaba ma66e yo Isiyaaka, maama men oo. 11-12 Gila bi66e 6ee ndimaaka sako 6e ngada ko moyyi naa ko boni, nden Laamdo wii Rebekka: «Mawniraado oo laatoto maccudo mijiraado oo.»‡ O wadiri non faa anniya makko bannagal subagol tabita, dum woni: subagol makko ngol fawaaki e golle yimbe, e Laamdo noddoo wo oo ngol fawii 13 no Binndi dīi mbiiri nii: «Yaakuuba korsin-mi, Iisuwa koynu-mi.»§

14 Ndennoo, kodum mbiyaten? Laamdo yo oopiido naa? Fes! 15 Anni ko o wii Muusaa: «Mi hinnoto mo muuy-mi hinnaade, mi yurmoto mo muuy-mi yurmaade.»*

16 Ndennoo, subagol makko fawaaki e sago neddo naa e golle mum, ko fawii e mum dee, dow Laamdo jurmotoodo oo. 17 Sabi e ley Binndi dīi, Laamdo wii Fira'awna: «Ko ngadir-maa-mi kaananke dee, faa mi hollira baawde am e maa, kasen duu faa innde am ooynee e aduna oo fuu.»† 18 Ndennoo, Laamdo yurmoto mo muuyi, yooran bernde mo muuyi.

19 Ana moyya dana biido kam: «So non dum worri, kodum Laamdo felirta yimbe so fay gooto waawaa salaade muuyde makko dee?» 20 Aan neddo oo, kodum ngon-daa faa njeddaa Laamdo? Loonde mahaande ana wiya mahudo dum oo: «Ko saabii so mahir-daa kam nii?» 21 Mahoowo loode ana waawi wadude e loope dee ko yidi fuu: e loopal gootal o maha loonde nde gollirtaake so wanaa e dow ko hensaa, o maha wonnde gollirteende ko wanaa ko hensaa. 22 Haya, fay so taweede Laamdo muuyii bannginginde tikkere mum kajum e baawde mum, o mujanii 6e o tikkani 6ee mujal cattungal, dum woni haandu6e e halkaade 6ee. 23 O wadirii nii faa o banngina annoora makko mawdo dow 6e o yurmotoo 6ee, 6e o lanndinani gila ko booyi yalla ana keba ngedu e annoora makko. 24 Been yimbe ngoni enen 6e o noddi 6ee, wanaa ley Yahuudiyankoo6e 6ee tan, ley lepi goddi dīi duu. 25 Nii Laamdo wiiri dum e dewtere annabi Hosee'a:

«Lepol ngol wanaa lepol am ngol,
mi noddiroyan ngol lepol am,
yimbe 6e korsinaaka 6ee,
mi noddiroyan 6e yimbe am horsu6e.

26 Kasen duu do 6e mbiyetenoo 6e nganaa yimbe am doo,
don 6e mbiyoytee bi66e Laamdo guurdo oo.»‡

27 Annabi Esaaya duu haalii haala Israa'iilankoo6e, wii: «Fay so bi66e Israa'iila keewiri no njaareendi geeci nii, seeda ma66e tan hisintee, 28 sabi Joomiraado tabintinan konngol mum faa hi66a e leydi ndii ko yaawi.»§ 29 Kasen duu nii Esaaya wiirunoo gila arande: «Sinndo Joomiraado Jom Sembe oo daldaalino en iwdi, tawanno en laatike no ngeenndi Sodooma nii, en nanndii e ngeenndi Gomoora.»*

No Laamdo nanngirta goondinbe Iisaa 6ee foocitiibe

30 Ndennoo, kodum mbiyaten? Ko mbiyaten annii: yimbe 6e nganaa Yahu-udiyankoo6e 6e tewtaalino nanngireede foocitiibe yeeso Laamdo 6ee, been kebi foocitaare, dum woni foocitaare saabe goondinal. 31 Israa'iilankoo6e tewtunoobe nanngireede foocitiibe yeeso Laamdo saabe jokkude Sariya 6ee ndonkii hebude nanngireede foocitiibe. 32 Ko saabii? Saabe 6e tewtiraali dum goondinal, golle ma66e 6e tewtiri dum faa 6e pergitii e «haayre fergitoore ndee» 33 no haala kaa hippiraa ley Binndi dīi nii:

«Mi fawan e Siyona haayre nde yimbe pergitotoo e mum so li6a dum'en.

† 9:9 Puddooŋe 18.10,14 ‡ 9:11-12 Puddooŋe 25.23 § 9:13 Malakiya 1.2-3 * 9:15 Pergu 33.19 † 9:17 Habaakuk 9.16 ‡ 9:26 Hosee'a 2.25; 2.1 § 9:28 Esaaya 10.22-23 * 9:29 No Sodooma e Gomoora kalkiraa nii winndaama e ley Puddooŋe 19.1-29

Kaa goondindo nde fuu hersataa abada!»†

10

¹ Sakiraa6e, ko njidū-mi e 6ernde am jaati, e ko jaagotoo-mi Laamdo: Israa'ilankoo6e kisinee. ² Mido seedanoo 6e e6e kirana Laamdo sanne, kaa kiram ma66e dam waldaa e faamu. ³ Be paamaali fooccitaare nde Laamdo hokkata neddo ndee, faa 6e piyani ko'e ma66e dabare laataade fooccitiibe. Hono nii 6e dwtanaaki sariya mo Laamdo darni faa nanngira neddo poocciido oo. ⁴ Sabi Almasiihu woni timmoode Sariya Muusaa oo, yalla goondindo Almasiihu fuu ana nanngiree poocciido.

No kisindam woodirani goondindo Almasiihu fuu

⁵ Ko Muusaa winndi bannal fooccitaare iwnde e Sariya ndee annii: «Neddo fuu jokkudo Sariya oo, wurdan saabe Sariya oo.»* ⁶ Kaa ko fooccitaare iwnde e goondinal ndee wii koo: pati wii e 6ernde maa «Homo njabbata dow kammu?» Dum woni faa jippina Almasiihu, ⁷ naa «Homo yahata laakaraa?» Dum woni faa immintina Almasiihu e hakkunde maay6e. ⁸ Ndenoo, kodum fooccitaare iwnde e goondinal wiyata? Dum doo nde wiyata: «Konngol Laamdo ana 6adi maa, engol e hunduko maa, engol e 6ernde maa.»† Ngol konngol woni kabaaru goondinal ngal min mbaajotoo ngal. ⁹ So a seedorike hunduko maa Iisaa yo Joomiraado, a goondinii e 6ernde maa Laamdo wuurtinii mo e hakkunde maay6e, a hisinte. ¹⁰ Sabi goondindo e ley 6ernde mum, Laamdo nanngiran dum poocciido, ceedoriido hunduko mum, Laamdo hisinan dum ¹¹ no Binndi dīi mbiiri nii: «Goondindo mo fuu hersataa.» ¹² Jooni, walaa ko seenndi Yahuudiyanke e mo wanaa Yahuudiyanke, 6e fuu 6e Joomiraado gooto, o kebbinoowo moyyereji makko e noddoo6e mo 6ee fuu. ¹³ Sabi «neddo fuu noddudo innde Joomiraado, hisinte.»‡

¹⁴ Kaa hono 6e mbaawiri noddude mo so 6e ngoondinaali mo? Hono 6e mbaawiri goondinde mo so 6e nanaali kabaaru makko? Hono 6e mbaawiri nande kabaaru makko so baajotoodo walaa? ¹⁵ Hono yim6e mbaawiri waajaade so nelaaka? Binndi dīi mbii: «Huunde fuu buraa yiigol waroo6e yottinde Kabaaru Lobbo 6ee ngol woodude.»§ ¹⁶ Kaa wanaa yim6e fuu njabani Kabaaru Lobbo oo. Annabi Esaaya wii: «Joomiraado, homo goondini waaju amen oo?»* ¹⁷ Hono nii goondinal he6iraa e nande waaju, waaju duu he6iraa e konngol Almasiihu.

¹⁸ Kaa mido lamndoo dum doo: Israa'ilankoo6e nanaali naa? Be nanii jaati! Nii Binndi dīi mbii:

«Daade ma66e nanaama e aduna oo fuu,
konngi ma66e njottiima faa hoore leydi.»†

¹⁹ Mido lamndoo kasen: Israa'ilankoo6e paamaali naa? Ley Tawreeta Muusaa Laamdo wii tafon:

«Mi wadan kiron 6e laataaki lejol 6ee,
mi wadan tikkanon lejol ngol walaa hakkille.»‡

²⁰ Nden kaa, annabi Esaaya hulaali wiide caggal mum:

«Be tewtaalino kam 6ee tawii kam,
6e lamndanaaki kam 6ee,

mi bannanii dum'en.»§

²¹ Kaa bannal Israa'ila, Laamdo wii:

«Nannde fuu mido lanndinii ja66aade lejol caliingol jeddungol ngol.»*

† 9:33 Esaaya 28.16 * 10:5 Lewinkoo6e 18.5 † 10:8 Fillitagol Tawreeta 30.12-14 ‡ 10:13 Yo'ila 3.5 § 10:15 Esaaya 52.7 * 10:16 Esaaya 53.1 † 10:18 Jabuura 19.5 ‡ 10:19 Fillitagol Tawreeta 32.21 § 10:20 Esaaya 65.1 * 10:21 Esaaya 65

11

No Laamdo holliri ana yurmoo Israa'ilankoo6e

¹ Ndennoo, mido lamndoo: Laamdo yoppii yimbe mum Israa'ilankoo6e 6ee naa? O yoppaali! Sabi miin e hoore am mi Israa'ilanke, mi iwdi Ibarahiima, e suudu baaba Benjamin njeyaa-mi. ² Laamdo yoppaali yimbe mum 6e subinoo gila arande 6ee. Tama on anndaa ko Binndi dii mbii nde annabi Iliyaasa wullantonoo Israa'ilankoo6e 6ee to Laamdo, wii: ³ «Joomiraado, 6e mbarii annabaa6e maa, 6e ngurjinii ittirde maa sadaka, miin tan gooto heddi, ebe ndaara no 6e mbarda kam.» ⁴ Kodum Laamdo jaabii mo? Dum doo: «Mi moobtanii hoore am ujunaaji njeddon gorko 6e kujidanaali tooru wiyeteendu Ba'ala.» ⁵ Hono non, hakkunde yimbe hannde 6ee, ana woodi yimbe seeda 6e Laamdo suborii saabe hinnee mum. ⁶ Kaa so o suborike 6e hinnee, en anndan o suboraaki 6e saabe golle ma66e. So wanaa dum, hinnee Laamdo oo heddataako laataade hinnee hankasen.

⁷ Ndennoo, hono laatii? Ko laatii dee, Israa'ilankoo6e 6ee ke6aali ko ndaartunoo koo, 6e Laamdo subii 6ee nii ke6i dum. Wo66e 6ee, berde mum'en mbumnaa ⁸ no winndorii nii:

«Laamdo uddii hakillaaji ma66e,
wumnii gite ma66e, faadinii noppi ma66e.

Faa hannde non worri.»*

⁹ Daawuuda duu wii:

«Yo rewgol ma66e bonngol ngol laatano 6e piccal kajum e yammbuure,
laatanoo 6e fergitere yalla ebe njukkee.

¹⁰ Yo gite ma66e ni66ine pati 6e njiya,
yo cagge ma66e ture faa abada!»†

¹¹ Ndennoo, mido lamndoo: ko Yahuudiyankoo6e 6ee pergitii koo, yalla faa 6e caama faa abada naa? Wanaa! Kaa saabe luutti ma66e dii, yimbe 6e nganaa Yahuudiyankoo6e 6ee ke6iri kisindam dam, yalla Yahuudiyankoo6e 6ee ana kira. ¹² So luutti ma66e dii ngaddanii aduna oo ko moyyi, so waasude ma66e goondinde Iisaa duu waddanii 6e nganaa Yahuudiyankoo6e 6ee ko moyyi, wanaa haala so Yahuudiyankoo6e 6ee fuu tuubii.

Haala hisineede 6e nganaa Yahuudiyankoo6e

¹³ Jooni, onon 6e nganaa Yahuudiyankoo6e 6ee kaaldan-mi: ko laatii-mi nelaado e moodon koo, mido mantoro golle mo ndokkaa-mi oo ¹⁴ yaama mi he6a waddude kiram e ley lejol am, faa mi hisina yoga e ma66e. ¹⁵ So woddiineede Yahuudiyankoo6e rewrintinii aduna oo e Laamdo, hono laatoytoo so 6e nja66oyaama? Walaa fuu no laatoytoo so wanaa iwde e maayde so naata e nguurndam.

¹⁶ So tamre arandeere sakkaama Laamdo, tame keddiide dee duu cakkaama. So dadi lekki cakkaama Laamdo, cabe dee duu cakkaama. ¹⁷ Jonnoo, Israa'ilankoo6e ana mba'i no maangoroowi tutaaki ki cabe mum yogaaje caltaa. Aan mo wanaa Yahuudiyanke nanndudo e cabal maangoroowi ki tutaaka, a waddaama a dobaama e maangoroowi kii. Nii ke6ir-daa ngedu e ko iwata e dadi maangoroowi tutaaki kii no cabe godde dee ke6iri nii. ¹⁸ Kammari majjum, pati manta yeeso cabe caltaade dee. Kaa so ada mantoo, anndaa wanaa aan wuurni dadi dii, dadi dii nguurnu maa. ¹⁹ Ana moyya tawee ada wiya: «Cabe caltaama yalla mido dobee do de ngonnoo doo.» ²⁰ Ana selli! Kaa ko de caltiraa dee, rafi goondinal majje, aan ada heddi e dobeede saabe goondinal maa. Ndennoo, pati mawninkina, tawde-daa e kulol Laamdo. ²¹ Sabi so Laamdo dalaali cabe layliije dee, dalataa ma aan duu. ²² Ndennoo, taykita moyyuki Laamdo e panngere mum fuu: omo panngana saambe 6ee, kaa omo moyya e maa so nii ada jii6i e kii moyyuki. So wanaa dum, aan duu a saltete. ²³ Israa'ilankoo6e duu, so 6e jii6aali e salaare ma66e ndee,

* **11:8** Fillitagol Tawreeta 29.3, Esaaya 29.10 † **11:10** Jabuura 69.23-24

ŋe ndoboyte, ŋabi Laamŋo ana waawi dobirde ŋe e maangoroowi kii no ŋe caltiranoo nii. ²⁴ Ndennoo aan iwŋo e maangoroowi ki tutaaka kii oo, so a saltaama iwde e makki a dobaama e maangoroowi tutaaki kii, haala walaa caŋe iwde e lekki tutaaki kii, so caltanooma ana mbaawi dobeede e inna mum'en.

No Laamŋo yurmortoo yimŋe fuu

²⁵ Sakiraaŋe, mido yidi anndinde on oo doo sirri, pati yeewron ko'e mon on hakkilante'en: yoga e Israa'ilankooŋe, ko'e mum'en tiidinaa faa nde ŋe nganaa Yahuudiyankooŋe goondinoyooŋe ŋee fuu kisinaa. ²⁶ Hono non Israa'ilankooŋe ŋee fuu kisinirtee, no Binndi dii mbiiri nii:

«Kisinoowo oo Siyona iwrata,

mo ittan iwdi Yaakuuba fuu e geddi Laamŋo.»†

²⁷ «Dum woni aadi am e maŋŋe

wakkati mo tosoyan-mi luutti maŋŋe dii fuu.»§

²⁸ Ko ŋe calii Kabaaru Lobbo oo koo, Yahuudiyankooŋe ŋee laatorii konnee'en Laamŋo kammari mon. Kaa ko Laamŋo ŋubii ŋe koo, ŋe laatike yiŋŋe mum saabe maami-raaŋe maŋŋe. ²⁹ ŋabi mimsee walaa e dokkal Laamŋo, kaŋum e noddaango mum.

³⁰ No calorino-ŋon Laamŋo arannde, keŋu-ŋon jooni yurmeende saabe salaare Yahuudiyankooŋe nii, ³¹ hono non, jooni ŋe calorii mo yalla eŋe keŋa yurmeende kamŋe duu saabe yurmeende nde ngadana-ŋon ndee. ³² ŋabi Laamŋo uddii yimŋe fuu e ley salaare, yalla omo yurmoo ŋe fuu.

³³ Hee ngalu Laamŋo ana mawni! Hakkilantaaku makko e anndal makko ana luggidi! Fay gooto waawaa anndude anniyaaji makko. Fay gooto waawaa faamde laawi makko.

³⁴ ŋabi nii winndorii:

«Homo anndi miilooji Joomiraado?

Naa homo waawi laataade howruujo makko?»*

³⁵ «Homo adii hokkude mo sako o yoŋa dum?»†

³⁶ ŋabi, huunde fuu e makko iwi, huunde fuu saabe makko woodiri, huunde fuu kanko woodani. Yo teddeengal woodan mo faa abada! Aamiina!

12

No goondinŋe Iisaa kaani wuurdude

¹ Ndennoo sakiraaŋe, mido ndaarda on saabe yurmeende Laamŋo ndee, cakkee ko'e mon laatoo sadaka guurŋo, ceniido, belŋo Laamŋo. Dum woni dewal ngal kaan-ŋon rewirde mo ngal. ² Pati nemmbee aduna, kaa dalee Laamŋo heydintina hakkillaaji mon yalla ŋerde mon ana mbaylitoo. Nden, on mbaawan anndude muuyde Laamŋo: ko moyyi e ko weli mo e ko hiŋŋi.

³ Saabe moyyere nde Laamŋo hokki kam ndee, mido wiya gooto e mon fuu: pati naŋee ko'e mon to on njottaaki. Ko kaan-ŋon waŋude dee, yeewron ko'e mon miilooji hakkilantaaku baarooji e goondinal ngal Laamŋo etani on ngal. ⁴ Gooto e men fuu ana jogii caldi keewdi, kaa caldi dii fuu ngaldae golle. ⁵ Hono non, enen e heewde fuu, en neddo gooto e ley haŋŋagol men e Almasiihu, en fuu eden njeydaa no gooto fuu jeydiri e goddo nii.

⁶ En ndokkaama dokke ceertude de Laamŋo hokkiri en moyyere mum. Dokkaado haaltude konngol ngol Laamŋo loowi e mum, haaltira ngol no hawwiri e goondinal nii.

⁷ Dokkaado gollande deental goondinŋe Laamŋo, golla. Dokkaado tinndinde tinndina.

⁸ Dokkaado waajaade waajoo. Dokkitiroowo oo hokkira ŋerde laaŋunde. Hooreejo fuu ardoroo soobee. Jurmotoodo yurmoroo neddo dow seyo.

† 11:26 Esaaya 59.20 § 11:27 Yeremiya 31.33-34 * 11:34 Esaaya 40.13 † 11:35 Ayyuuba 41.3

⁹ Jilli mon d̄ii laatoŋ d̄i ngaldaa e naafigaaku. Ngod̄dee ko boni, tiidee e ko moyyi.
¹⁰ Njidondiree jilli sakiraagu, gooto fuu teddina banndum faa ɓurna dum hoore mum.
¹¹ Pati laatee nattuŋe, laatee soobirante'en, ndewiron Joomiraado ɓerde laaɓude,
¹² mbeltee e ley jikke oo, muɓee torra, pati ceeree e duwaawu. ¹³ Mballee seniibe Laamdo ɓee e haajuuji mum'en d̄ii, laatee jippinoobe hobbe, ¹⁴ nduwanee torroobe on ɓee, nduwo-don, pati kudon. ¹⁵ Mbeltodee e weltotoobe ɓee, mboydee e woyooɓe ɓee. ¹⁶ Laatodee miilooji gooti, laatee leyd̄inkiniibe, pati mawninkinee, pati njogoree ko'e mon on hakkilante'en. ¹⁷ So won gadudo on ko boni, pati njoɓtee dum. Ndaaree wadude ko yimbe fuu miilii ana moyyi. ¹⁸ Nguurdee e yimbe fuu dow jam so ana waawi laataade, dow no mbaawru-don. ¹⁹ Sakiraabe horsuɓe, pati njoɓtanee ko'e mon, ko kaan-don wadude dee, dalee tikkere Laamdo ndee yoɓtanoo on. Sabi e ley Binndi d̄ii Joomiraado wii: «Miin yoɓtoytoo mi yoɓoyan ɓe.»* ²⁰ Nii winndorii kasen: «So gaɓo maa yolbii jamminaa dum, so domd̄ii njarnaa dum. So a wadii nii, a wadan o yaagoo saabe ko o wadi ko boni koo.»† ²¹ Pati dal ko boni jaale, jaalora ko boni koo moyyere.

13

Haala d̄owntanaade laamiibe

¹ Yo gooto fuu d̄owntano laamiibe ɓee, sabi laamu walaa so wanaa iwruɗo to Laamdo oo, kasen duu laamiibe ɓee Laamdo lammini dum'en. ² Saabe dum, neddo fuu calaniido laamu saliiima yamiroore Laamdo, caliido yamiroore Laamdo nee jukkete. ³ Gadoowo ko moyyi walaa ko huldata hooreeɓe ɓee, kuloowo ɓe dee, gadoowo ko boni. Ada yidi waasude hulde laamu naa? Ndennoo, wadu ko moyyi, o yette. ⁴ Sabi laamu yo gollanoowo Laamdo faa nafe. Kaa so tawii ko boni ngadataa, hul, sabi wanaa meere laamu wakkorii kaafaawi, o gollanoowo Laamdo faa o tabintina jukkungo mum faade e gadoowo ko boni fuu. ⁵ Ndennoo, waajibi d̄owntano-don laamiibe ɓee, wanaa saabe hulde jukkeede tan, pati hakkillaaɓi mon ɓiɓa on duu. ⁶ Dum saabii so odon njoɓa lampo, sabi laamiibe ɓee e ley golle mum'en nanngugol lampo ngol, ɓe gollanoobe Laamdo. ⁷ Ndokkee ɓe fuu hakkeeki maɓɓe. Ndokkee lampo mo kaan-don hokkude lampo, ndokkon usuru mo kaan-don hokkude usuru, kulon mo kaan-don hulde, teddinon mo kaan-don teddinde.

⁸ Pati pamaande fuu ɓiloo hakkunde mon so wanaa pamaande jilli. Homo fuu rewa banndum jilli. Sabi jid̄do neddo hono mum fuu, tabintinii Sariya Muusaa oo. ⁹ E ley dum, d̄ii doo kadaadi: «Pati jeenu, pati ɓaadu hoore, pati wujju, pati tuuye-daa», kanji e jamirooje godde dee fuu ede kawriti e ndee doo yamiroore wootere: «Njid̄iraa tanaa maa no njid̄ir-daa hoore maa nii.» ¹⁰ Jid̄do tanaa mum gollataa dum ko boni, ndennoo, jilli tabintinta Sariya oo.

¹¹ Odon anndi wakkati mo ngon-den e mum. Wakkati mo kaan-don finde oo yonii. Sabi jooni kisindam ɓuri ɓadaade en diina nde naatuno-den e goondinal ndee. ¹² Jemma oo woddiima, ɓalooma oo ɓattiima. Ndennoo, njoppen gollude golleeji nimre d̄ii, ɓamen kabitorde fooyre, ¹³ nguurden no haaniri, no wonbe e fooyre ɓalooma nii, tawee wanaa e ley wanngiyaare e sigiro e ko sobi e njaahilaaku e poodondiral e haasidaaku. ¹⁴ Boornoree Joomiraado men Iisaa Almasiihu no kaddungal nii, pati kiinnee gidaade yonki mon, pati njokkon de.

14

Haala tewtude ko nabata deental goondinbe yeeso

¹ Njaɓɓee mo goondinal mum lo'i tawa on ɓinjiraali dum ko woni e hakkille mum.
² To banngal ɓaamdu, oo ana tawree goondinal faa waawa ɓaamde huunde fuu,

* 12:19 Fillitagol Tawreeta 32.35 † 12:20 Tinndi 25.21-22

tawee ootoo goondinal mum ana lo'i faa waasa naamde tew. ³ Naamoowo tew oo pati yawa mo naamataa tew oo. Mo naamataa tew oo pati niɲa naamowo tew oo, sabi Laamdo jabbiima mo. ⁴ Aan, kodum ngon-daa faa niɲaa gollanoowo goddo? Mo heddo tarsinaade naa mo saama, yo donngal kalfaado makko oo. Kaa mo tarsinto faa gasa, sabi Joomiraado ana waawi niibeinde mo.

⁵ To banngal palaade, oodoo ana jogorii palaade dee ana burdi moyyude, ootoo ana jogorii palaade dee fuu potu. Gooto fuu yo hebu tayoral e ley hakkille mum. ⁶ Burdindo palaade dee oo wadirii dum kammari Joomiraado. Kasen duu, naamowo ko yidi fuu oo wadirii dum kammari Joomiraado, sabi o yettan Laamdo. Mo naamataa tew oo wadirii dum kammari Joomiraado, o yettan Laamdo kanko duu. ⁷ Sabi fay gooto e men wuuranaali hoore mum, kasen duu fay gooto e men maayanaali hoore mum. ⁸ So en nguurii, Joomiraado oo nguuran-den, so en maayii, Joomiraado oo maayan-den. So en nguur naa so en maay, Joomiraado oo jey en. ⁹ Sabi Almasiihu maayii, kasen duu wuurtii faa laatanoo wuurbe e maaybe fuu Joomiraado.

¹⁰ Aan, ko wadi so ada niɲa sakiike maa goondindo oo? Naa aan, ko wadi so ada yawa sakiike maa goondindo oo? En fuu, en ndaroyto yeeso sarirde Laamdo, ¹¹ sabi ana winndii:

«Joomiraado wii:

‹ Mi hunorike baawde am:

Koppi fuu kofanto kam,

gooto fuu sellinan miin woni Laamdo. › »*

¹² Nden gooto men fuu jaabanto hoore mum yeeso Laamdo.

¹³ Dum nee, pati pelondiren e ko'e men hankasen, gamee anniya reentaade e huunde fuu ko waawi fergitinde sakiike mon liba dum. ¹⁴ Saabe Joomiraado men Iisaa mido tayori naamdu fuu harmaa e hoore mum. Kaa so neddo miilii won harmundu, dum harmanan dum kaɲum. ¹⁵ So a torrii sakiike maa goondindo oo saabe naamdu maa, a jokkaali laawol jilli. Pati halku mo Almasiihu maayani oo saabe naamdu maa nduu. ¹⁶ Ndennoo, ko kebu-don so taw-don ana moyyi koo, pati waddana yimbe haalde haala mbonka. ¹⁷ Sabi Laamu Laamdo fawaaki e naamdu naa e yardu, ko fawii e mum dee, foocitaare e jam e seyo e ley habbagol men e Ruuhu Ceniido oo. ¹⁸ Golliranoowo Almasiihu hono non fuu, Laamdo welete dum, yimbe bee duu teddinan dum. ¹⁹ Ndennoo, tewten beydude jam hakkunde men, kasen duu homo fuu tewta ko naɲata bannidum yeeso e ley goondinal.

²⁰ Pati bonnitin golle Laamdo saabe naamdu. So goonga, naamdu fuu ana dagii, kaa so naamdu ndu naamataa nduu ana liba sakiike maa, naamde ndu moyyaa. ²¹ Ko moyyi dee, waasude naamde tew e waasude yarde doro, kaɲum e waasude wadude huunde fuu ko fergitata sakiike mum. ²² Huunde fuu ko ngoondin-daa hen, yo laato hakkunde maa e Laamdo. Mo sikkitataako ko woni e hakkille mum, welii hoore! ²³ Kaa neddo fuu cikkitiido e ko naamata, jukkete, sabi joomum naamirtaa goondinal. Huunde fuu ko waldaa e goondinal yo luuttal.

15

¹ Enen sellube goondinal bee, eden kaani wallude be goondinal mum lo'i bee, mbaasen tewtude ko weli en tan. ² Gooto e men fuu yo tewtu ko welata tanaa mum, faa oon yaara yeeso e ley goondinal. ³ Sabi Almasiihu tewtaalino ko weli dum, kaa o wii no winndorii nii: «Bonkaaji bonkiibe ma dii e am njani.»* ⁴ Ko winndanoo arannde e ley Binndi dii koo fuu, faa janngina en winndiraa, yalla muɲal e berde buubude de Binndi dii ndokkata en dee ana laatanoo en jikke. ⁵ Yo Laamdo Jom muɲal, buubinoowo berde oo, hokku on laataade miilo wooto no Iisaa Almasiihu anndiniri on nii, ⁶ faa teddiniron Laamdo

* **14:11** Esaaya 45.23 * **15:3** Jabuura 69.10

anniya gooto e daande wootere. Sabi kanko Laamdo woni Baaba Iisaa Almasiihu Joomiraado men oo.

⁷ Nja66ondiree no Almasiihu ja66orii on nii, faa Laamdo teddinee. ⁸ Mido wiya on: Almasiihu warii gollande Yahuudiyankoo6e faa hollita Laamdo yo koolniido. Sabi Almasiihu tabintinii podooje de Laamdo wadannoo njaatiraa6e Yahuudiyankoo6e dee ⁹ yalla lepi goddi dii duu ana teddinira Laamdo saabe yurmeende mum, no Binndi dii mbiiri nii:

«Saabe dum, mi jaarete hakkunde lepi,
mi yimete faa teddina innde maa.»†

¹⁰ Binndi dii mbii kasen:

«Lepi, mbeltodee e yim6e Joomiraado 6ee.»‡

¹¹ Kasen:

«Onon lepi dii fuu, njettee Joomiraado,
yo yim6e fuu njettu mo.»§

¹² Annabi Esaaya duu wii:

«Iwdo e Yessa waroyan,
oon immoytoo faa laamoo lepi dii,
di pawoyan jikke majji e makko.»*

¹³ Yo Laamdo Jom jikke oo hebbin on seyo e jam fuu e ley goondinal mon, yalla odon beydoo heewde jikke saabe baawde Ruuhu Ceniido oo!

No Pool haaldi kabaaru golle mum

¹⁴ Sakiraa6e am, miin jaati mido tayori odon moyyi sanne, odon keewi anndal, kasen duu odon mbaawi waajondirde. ¹⁵ Kaa ley 6ataaki oo mido suusi haalande on haalaaji yogaaji faa laaba faa mi miccintina on di. Mi haaldii non saabe moyyere nde Laamdo hokki kam ¹⁶ nde wadi kam gollanoowo Iisaa Almasiihu e ley 6e nganaa Yahuudiyankoo6e ndee. Ko mbaajotoo-mi Kabaaru Lobbo oo koo yo golle ceniido yalla 6e nganaa Yahuudiyankoo6e 6ee ana laatoo sadaka beldo Laamdo mo Ruuhu Ceniido oo senni. ¹⁷ Ndennoo, e ha66agol am e Iisaa Almasiihu, mido waawi mantoraade golleeji di ngollan-mi Laamdo dii. ¹⁸ Sabi walaa fuu ko cuusu-mi haalde so wanaa ko baawde Almasiihu tabintini e ley golle am faa waddana 6e nganaa Yahuudiyankoo6e 6ee dwtanaade Laamdo. Haala am e golle am duu, ¹⁹ Laamdo tabintinirii dum baawde taagumansaaji e kaayde e ley baawde Ruuhu Laamdo oo. Hono non njottinir-mi Kabaaru Lobbo haala Almasiihu oo nokkuuje dee fuu gila Urusaliima e seraaji mum faa leydi Illiriya. ²⁰ Kasen duu, gila arannde anniya am yo waajaade Kabaaru Lobbo oo do innde Almasiihu ndee yottanooki pati mi maha dow maadi neddo goddo, ²¹ no Binndi dii mbiiri nii:

«Be njottinanooka haala makko 6ee njiyoyan,
6e nanaalino kabaaru makko ana haalee 6ee paamoyan.»†

Haala anniyaaji Pool

²² Golle am oo hadi kam warde to moodon too cili keewdi. ²³ Kaa jooni golle oo huubii dee doo leyde, kasen duu ko njidu-mi warde to moodon koo wadii duubi kuurdi jooni. ²⁴ Mido yidi fanjude to mon so mido yaha Espaniya, mi wonda e moodon seeda, njoo6inon kam ko kasindinan-mi e laawol am ngol.

²⁵ Kaa jooni Urusaliima njahan-mi faa mi walla seniibe won6e ton 6ee. ²⁶ Sabi deente goondin6e gonde Makedoniya e Akaya dee anniyaake hawrintinde kaalisi faa mballa misikiina'en jeyaa6e e seniibe Urusaliima 6ee. ²⁷ Be anniyaori dii dum berde laa6ude, kaa e6e kaani wadande 6een dum duu. Sabi tawii 6e nganaa Yahuudiyankoo6e 6ee ke6ii

† 15:9 2 Samuyila 22.50, Jabuura 18.50 ‡ 15:10 Fillitagol Tawreeta 32.43 § 15:11 Jabuura 117.1 * 15:12 Esaaya 11.10 † 15:21 Esaaya 52.15

ngedfu e moyyereji di Ruuhu oo hokki Yahuudiyankoo6e 6ee dii, ndennoo, 6e nganaa Yahuudiyankoo6e 6ee duu ana kaani feccude jawle mum'en e Yahuudiyankoo6e 6ee. ²⁸ So dum yawtii, so mi hokkii 6e ko hawrintinaa koo, mi ya66orto to moodon too so mido yaha Espaniya. ²⁹ Mido anndi so mido wara to moodon, mi wardan e barke Almasiihu ki66udo oo.

³⁰ Sakiraa6e, saabe Joomiraado men Iisaa Almasiihu e saabe jilli di Ruuhu oo hokkata dii, mido ndaarda on: ka6odo-don e am e ley duwaawuuji mon faade e Laamdo saabe am, ³¹ yalla mido dada e 6e ngoondinaali won6e Yahuudiya 6ee, kasen senii6e won6e Urusaliima 6ee nja66oo ballal ngal na6anan-mi dum'en ngal. ³² Hono non, so Laamdo muuyii, mi yottorto on weltaare, kasen duu mi fowta hakkunde mon. ³³ Yo Laamdo gaddoowo jam oo wondu e mon, on fuu. Aamiina!

16

Jowtaali

¹ Mido haalana on kabaaru banndii men debbo biyeteedo Febe, gollanoowo deental goondin6e gonngal ley Kankiriya oo. ² Nja66oro-don mo e dow innde Joomiraado no senii6e 6ee kaani wadude nii, kasen duu mballee mo e huunde fuu ko mo hasindini e mum, sabi kanko duu o wallii heew6e, miin e hoore am mido hen. ³ Mido jowta Piriskilla e Akilas, gollidoo6e e am golle Iisaa Almasiihu 6ee. ⁴ Sabi 6e kosii mursude yonkiiji ma66e faa 6e ndannda yonki am. Wanaa miin tan yettata 6e, deente goondin6e 6e nganaa Yahuudiyankoo6e dee fuu ana njetta 6e. ⁵ Mido jowta deental goondin6e kawroowal galle ma66e ngal fuu. Mido jowta Epaynetus, gido am korsudo oo. Kanko adii goondinde Almasiihu ley leydi Asiya fuu. ⁶ Mido jowta Mariyama tampando on sanne oo. ⁷ Mido jowta Andoronikus e Yuniyas, suudu baabaa6e am wor6e 6e uddidanoo-mi kasu 6ee. Be nelaa6e teddinaa6e, kasen duu kam6e adii kam goondinde Almasiihu.

⁸ Mido jowta Ampiliyatus mo korsinir-mi saabe Joomiraado oo. ⁹ Mido jowta Urbanus, gollidoowo e men golle Almasiihu oo, ka6um e Estakis gido am korsudo oo. ¹⁰ Mido jowta Apelles mo goondinal mum Almasiihu horaa so tawaa ana laabi oo. Mido jowta galle Aristobil. ¹¹ Mido jowta Herodiyon suudu baabaajo am oo. Mido jowta yim6e galle Narsisi ha66ii6e e Joomiraado 6ee. ¹² Mido jowta Tirifena e Tirifosa, 6een yo rew6e gollanoo6e Joomiraado. Mido jowta Persis mo korsin-mi, oon yo debbo tampudo sanne e ley gollande Joomiraado. ¹³ Mido jowta Rufus mo Joomiraado subii oo, mido jowta inna makko mo nanngir-mi no innam nii, miin duu. ¹⁴ Mido jowta Asinkiriti e Felegon e Hermes e Patorobas e Hermasa e goondin6e Iisaa wondu6e e ma66e 6ee. ¹⁵ Mido jowta Filolog e Yuliya, mido jowta Nere e banndum debbo, ka6um e Olimpas, mido jowta senii6e wondu6e e ma66e 6ee fuu. ¹⁶ Gooto gooto mon fuu jowtira sakiike mum jowtaango wondungo e jilli. Deente goondin6e Almasiihu dee fuu ana njowta on.

¹⁷ Sakiraa6e, mido ndaarda on, ndeento-don e waddoo6e ceeraagu e pergite saabe salagol mum'en jannde nde kebu-don ndee, ngoddee 6e! ¹⁸ Sabi yim6e wa'u6e non ngollantaa Joomiraado men Almasiihu, ko 6e ngollanta dee, deedi ma66e dii. Haalaaaji ma66e beldi e manooje ma66e jaayde 6e majjinirta hakkillaaji yim6e 6e yoyaa 6ee. ¹⁹ Kaa onon, kabaaru dowtaare mon yottike yim6e fuu. Saabe dum mido weltanii on, kaa mido muuyani on laato-don hakkilante'en banngal ko moyyi, laato-don laabu6e banngal ko boni. ²⁰ Laamdo gaddoowo jam oo wadan niison Ibiliisa ley teppe mon 6ooyataa. Yo hinnee Joomiraado men Iisaa wonu e mon!

²¹ Timote gollidiido am oo ana jowta on. Lukiyus e Yason e Sosipatoros suudu baabaa6e am 6ee ana njowta on. ²² Miin, Tertiyus, binndando Pool oo 6ataaki oo, mido jowta on saabe ha66agol meeden e Joomiraado. ²³ Gayus, njaatigi am mo deental

goonɗin6e ngal hawrata galle mum oo, ana jowta on. Erasta kalfinaado kaalisi ngeenndi ndii oo ana jowta on, kaɗum e Kartus sakiike men oo. [²⁴ *]

Jettooje

²⁵ Jettooje ngoodanii Laamɗo baawɗo hokkude on semmbe oo. O hokkiran on ɗum Kabaaru Lobbo haala Iisaa Almasiihu mo mbaajii-mi oo. Oon Kabaaru Lobbo yo ɓanngugol sirri Laamɗo cuɗanooɗo gila arannde ²⁶ kaa jooni o ɓannginaama. Dewte annabaabe anndinii ɗum leɗi ɗii fuu no Laamɗo duumiɗo oo yamiri nii, faa ɗi ngoonɗina Laamɗo ɗi ɗowntanoo ɗum. ²⁷ Yo teddeengal woodan Laamɗo gooto hakkilante oo faa abada saabe Iisaa Almasiihu. Aamiina!

---

* **16:24** E dereeji 6ooyɗi ɗii, yoga ana 6eyda aaya 24:Yo hinnee Joomiraado men Iisaa Almasiihu wonu e mon, on fuu. Aamiina!

Bataaki Pool arano faade e Korintunkoo6e

¹ Oo bataaki ga amen iwri, miin Pool, kapum e sakiike men Sosteni. Miin Pool, mi noddiraado sago Laamdo faa mi laato nelaado Iisaa Almasiihu. ² Miden njowta deental goondin6e Laamdo gonngal ngalluure Korintu.* Laamdo labbinirii on saabe Iisaa Almasiihu, noddii on faa laato-don yim6e mum, onon e noddoo6e innde Joomiraado men Iisaa Almasiihu do mbaawi wonde fuu. Sabi Iisaa yo Joomiraado ma66e, yo Joomiraado men. ³ Yo on ke6u moyyere e jam iwde e Baabiraado men Laamdo e Joomiraado men Iisaa Almasiihu.

No Pool yettiri Laamdo banngal Korintunkoo6e

⁴ Mid6o yetta Laamdo saabe mon wakkati fuu dow moyyere makko nde ndokkire-don Iisaa Almasiihu ndee. ⁵ Saabe makko on ke6ii arsuku fuu e ley haala e ley anndal fuu. ⁶ Seedaaku amen haala Almasiihu jii6ii e mon jaati, ⁷ dum wadi so on nakoraaka fay dokkal Laamdo gootal e ley doomugol mon Joomiraado men Iisaa Almasiihu faa warta. ⁸ Kanko hokkata on semmbe faa do aduna haadi, yalla odon laato 6e ngalaa jine jannde gartol makko, kanko Joomiraado men Iisaa Almasiihu. ⁹ Laamdo yo koolniido, kanko noddii on ka66o-don e Biyiiko Iisaa Almasiihu Joomiraado men oo.

Haala poodondiral hakkunde goondin6e

¹⁰ Sakiraa6e, mid6o ndaarda on dum doo e innde Joomiraado men Iisaa Almasiihu: nanngondiree, laato-don daande wootere, pati ceerton, laato-don hakkille gooto e anniya gooto. ¹¹ Sakiraa6e am, mi narrii yim6e suudu Kolowe poodondiral won hakkunde mon. ¹² Ko njidu-mi wiide dee, yogaabe mon ana mbiya ana ngoodani Pool, wo66e ana mbiya ana ngoodani Apollos,† wo66e duu ana mbiya ana ngoodani Piyeer, wo66e kasen duu ana mbiya ana ngoodani Almasiihu. ¹³ Tama Almasiihu yo pecciido? Tama Pool maayani on dow leggal bardugal, naa e innde Pool lootira-don lootogal batisima? ¹⁴ Mi yettirii Laamdo ko mi lootaali fay gooto e mon lootogal batisima koo, so wanaa Kirispos e Gayus. ¹⁵ Non, fay gooto waawaa wiide e innde am lootira-don lootogal batisima. ¹⁶ Ooho, goonga mi batisiino kasen duu galle Istifanas. Ko yawti dum, mi anndaa yalla mi batisii goddo. ¹⁷ Sabi Almasiihu nelaali kam mi batisa, ko mo neli kam dee, mi haala Kabaaru Lobbo oo, tawa mi haaliraali dum jeejal haala, pati maayde makko dow leggal bardugal ndee laato meere.

No Almasiihu holliri baawde Laamdo e hakkilantaaku Laamdo

¹⁸ Haala maayde Iisaa dow leggal bardugal yo safiyaaku banngal halkotoo6e 6ee, kaa banngal men enen hisintee6e 6ee, ka baawde Laamdo. ¹⁹ Sabi ana winndii:

«Mi bonnitani hakkilantaaku hakkilante'en 6ee, mi jii6an faamu faamu6e 6ee.»‡

²⁰ Ndennoo, hakkilante won ko woni naa? Dunkee Sariya won ko woni naa? Baawdo haala e oo jamaanu won ko woni naa? Wanaa Laamdo waylitii hakkilantaaku oo aduna wadii dum majjere naa? ²¹ Yim6e aduna oo e hakkilantaaku mum'en fuu annditaali no Laamdo holliri hoore mum e ley hakkilantaaku mum nii. Dum saabii so Laamdo yidi hisinirde goondin6e dum 6ee waaju amen nanndudo e safiyaaku oo. ²² Yahuudiyankoo6e ana ndaarta kaayde, Yunaninkoo6e ana njidi kapum'en hakkilantaaku. ²³ Kaa enen, kabaaru tonteede Almasiihu e leggal bardugal mbaajoto-den. Banngal Yahuudiyankoo6e dum metti, banngal leji goddi dum safiyaaku. ²⁴ Kaa banngal

* **1:2** Golle Nelaabe 18.1-17 † **1:12** Golle Nelaabe 18.24-28 ‡ **1:19** Esaaya 29.14

noddaabe 6ee, Yahuudiyankoo6e e leji goddi fuu potu, Almasiihu yo baawde Laamdo yo hakkilantaaku Laamdo. ²⁵ Sabi golle Laamdo mo yimbe njogorii yo safiyaaku oo ana 6uri hakkilantaaku neddo, kasen duu ko 6e njogorii yo loore Laamdo koo ana 6uri semmbirantaaku neddo.

²⁶ Yeewee ko'e mon, onon sakiraa6e 6e Laamdo noddi: banngal yimbe, hakkilante'en keewaa e ley mon, jom'en semmbe keewaa e ley mon, iw6e e leji tedduudi keewaa e ley mon. ²⁷ Kaa Laamdo subike ko aduna jogorii yo safiyaaku koo faa hoyna hakkilante'en 6ee, ko aduna jogorii yo loore koo faa o hoyna ko jogii semmbe koo. ²⁸ O subike ko hoyi, ko yawonii, ko jataaka e aduna oo koo faa o wada ko jataa koo yo meere, ²⁹ yalla 6ii-aadama fuu ana ronka mantaade yeeso Laamdo. ³⁰ Kanko ha66i on e Iisaa Almasiihu faa Iisaa laatani en hakkilantaaku iwdo e Laamdo, laatani en fooccitaare e senaare e coottitaari ³¹ faa «mantotoodo fuu mantaroo golle Joomiraado» hono no winndorii nii.

2

Haala hakkilantaaku Laamdo

¹ Sakiraa6e, miin, nde ngarnoo-mi to mon faa mi waajoo on goonga Laamdo tedduudo oo ndee, mi waajoraaki on haalaaji beldi, mi waajoraaki on hakkilantaaku yimbe. ² Sabi mi fellisiino mi waajataako on fay huunde so wanaa haala Iisaa Almasiihu e tonteede mum e leggal bardugal. ³ Nde ngondunoo-mi e mon ndee, mido lo'i, mido huli, mido sijna sanne. ⁴ Haala am e waaju am fawanooki e neenal haala jaalotoongal neddo. Ko dum fawinoo e mum dee, baawde de Ruuhu Ceniido hollata dee ⁵ pati goondinal mon fawoo e hakkilantaaku yimbe, fawoo e baawde Laamdo.

⁶ Dum e taweede, miden mbaajoo hakkilantaaku hakkunde jii6u6e e ley goondinal. Wanaa hakkilantaaku oo doo aduna min mbaajotoo naa hakkilantaaku jom'en baawde halkotoo6e e ley oo doo jamaanu – ⁷ hakkilantaaku Laamdo min mbaajotoo. Hakkilantaaku oo yo goonga tedduudo cuudaado yimbe mo Laamdo fodani en gila aduna tagaaka faa naaten e teddeengal mum. ⁸ Fay gooto e adunankoo6e laamiibe 6ee anndaa oo hakkilantaaku, sabi sinndo e6e anndunoo mo, 6e tontataano Joomiraado tedduudo oo.

⁹ Kaa nii winndorii:

«Ko yitere yiyaali nowru nanaali,
e ko hakkille waddaali abada,

dum jaati woni ko Laamdo moyyinani yidu6e dum.»*

¹⁰ Kaa enen, Laamdo hollirii en dum Ruuhu Ceniido. Oon Ruuhu ana yiya fuu, fay ko luggidi to Laamdo. ¹¹ Homo waawi anndude neddo faa laaba so wanaa yonki wonki e mum kii? Laamdo duu hono non, fay gooto anndaa mo faa laaba so wanaa Ruuhu gondoo e makko oo. ¹² Enen, wanaa adunankaaku ke6-den, Ruuhu iwdo e Laamdo oo ke6-den, yalla eden annda moyyere nde Laamdo wadani en ndee fuu. ¹³ So miden mbaajoo dum, min nawtortaako haalaaji di hakkilantaaku 6i66e aadama waajotoo min dii – haalaaji di Ruuhu oo waajotoo dii min nawtortoo. Hono non min pamminirta he6u6e Ruuhu 6ee goongaaji Ruuhu dii. ¹⁴ Mo he6aali Ruuhu Laamdo oo waawataa ja66aade kulle oon Ruuhu, sabi de safiyaaku do joomum. O waawataa faamude de, sabi Ruuhu oo tan waawi hollude no kulle dee carirtee. ¹⁵ Neddo ke6udo Ruuhu oo, ana waawi sarde fuu, kaa fay gooto waawaa sarde dum. ¹⁶ Sabi nii Binndi dii mbiiri:

«Homo anndi anniya Joomiraado oo?

Homo waawi waajaade dum?»†

Kaa enen, anniya Almasiihu oo njogi-den.

3

Haala gollanoo6e Laamdo

* 2:9 Esaaya 64.3 † 2:16 Esaaya 40.13

¹ Miin noo, sakiraa6e, mi waawaa haalirande on hono no on he6u6e Ruuhu Ceniido nii. No kaaliran-mi on dee, hono no on adunankoo6e nii, hono no on cukaloy keccoy e ley goondinal Almasiihu ngal nii. ² Biraadam ndokku-mi on, wanaa jaamdu tekkundu, sabi on mbaawanaano ndu. Fay jooni duu, on mbaawanaa ndu, ³ sabi adunankaaku tan nguurdu-don tafon. Ko haasidaaku e poodondiral woni hakkunde mon koo, wanaa dum ana holla e oo doo aduna njeya-don? Wanaa edum holla nguurndam bii-aadama nguur-don naa? ⁴ So gooto e mon wii Pool woodani, goddo kasen wii Apollos woodani, wanaa dum ana holla miilooji oo doo aduna njokku-don?

⁵ Ko Apollos woni? Ko Pool woni? Min gollanoo6e Laamdo tan, gooto fuu ko Joomiraado hokki dum. E juude amen ngoondin-don. ⁶ Miin, mi tutii, Apollos yarnii, kaa Laamdo woni mawninoowo. ⁷ Hono non, tutudo oo e jarnudo oo fuu nganaa hen fay huunde, Laamdo mawninoowo oo tan woni fuu. ⁸ Tutudo oo e jarnudo oo fuu potu, homo e ma66e fuu barjete ko waarata e tampere mum. ⁹ Sabi minen min gollidoo6e e Laamdo, onon on ngesa Laamdo, on maadi Laamdo.

¹⁰ Kammari moyyere nde Laamdo wadani kam ndee, mi asii gasol no mahoowo hakkilante wadata nii, mi wadii mahol aranol. Jooni goddo ana maha e maggol. Kaa gooto fuu wada hakkille e no mahirta nii. ¹¹ Sabi fay gooto waawaa wadude mahol gongol so wanaa aranol ngol, kanngol woni Iisaa Almasiihu. ¹² Neddo ana jiba e maadi arandeeri ndii kanje naa cardi naa kaaye dime naa ledde naa hudo naa gawye. ¹³ Nannde gartol Almasiihu, neddo fuu sariya bannginan fayda golle mum, sabi nden, neddo fuu yiite bannginan golle mum, holla gooto fuu fayda golle mum. ¹⁴ Mo golle mum heddii daraade dow mahol aranol ngol, heban mbarjaari. ¹⁵ Kaa mo yiite ngee jaami golle mum, waasii mbarjaari mum, kaa kajum hisinte, ana wa'i no cobbitiido e yiite nii.

¹⁶ Tama on anndaa on suudu Laamdo, kasen Ruuhu Laamdo oo ana e mon? ¹⁷ Ndennoo, neddo fuu kalkudo suudu Laamdo nduu, Laamdo halkan dum. Sabi suudu Laamdo nduu yo seniindu, kasen duu onon ngoni suudu nduu.

¹⁸ Pati fay gooto jaayra hoore mum. Miildo e mon yo hakkilante e oo aduna fuu yo laato safi, yalla ana laato hakkilante jaati. ¹⁹ Sabi hakkilantaaku e oo aduna yo safiyaaku yeeso Laamdo. Sabi ana winndii: «Laamdo nanngiran hakkilante'en 6ee hiila mum'en.»* ²⁰ Ana winndii kasen: «Joomiraado ana anndi miilooji hakkilante'en 6ee, omo anndi di meere.»† ²¹ Ndennoo, pati fay gooto mantoro yim6e, sabi onon njey fuu: ²² Pool e Apollos e Piyeer, kajum e aduna oo, nguurndam e maayde, hannde e janngo, fuu onon njey. ²³ Onon, Almasiihu jey on, Almasiihu duu, Laamdo jey dum.

4

Haala golle nelaabe Almasiihu e tampereji mum'en

¹ Ndennoo, njogoree min min gollanoo6e Almasiihu, njogoree min min halfinaa6e goongaaji Laamdo teddu di cuudaadi dii. ² Kalfinaado, hoolaare tan ndaardaa. ³ Jooni, banngal am, so on pelii kam naa so mi darnaama e sarirde bi66e aadama wiyoo6e mi wanaa koolniido, walanaa kam baasi. Mi felataa hoore am duu jaati. ⁴ So goonga nii, fay so mi walaa ko mi felda hoore am, dum wadataa kam mi poocitiido. Joomiraado woni caroowo kam. ⁵ Saabe dum, pati pelee fay gooto fade wakkati oo yottaade, fade Joomiraado oo warde. Kanko yaltinta ko suudinoo e nimre, kanko bannginta ko woni e berde yim6e. Nannde nden, gooto fuu heban e Laamdo jettooje de foti hebude.

⁶ Sakiraa6e, haalaaji dii fuu mi fawii dum dow amen miin e Apollos kammari moodon, yalla miden laatanoo on misaalu, paamon pati njawton ko winndii koo, tawa on mawninkinaaki e jabande oodoo e salanaade ootoo. ⁷ Ndennoo homo burnu maa wo66e

* 3:19 Ayyuuba 5.13 † 3:20 Jabuura 94.11

ŋee? Koŋum njogi-daa ko a hokkaaka? Ko njogi-daa fuu a dokkaaŋo, ko waŋi so aŋa mantoroŋo ŋum hono ŋum wanaa dokke Laamŋo?

⁸ Woy on kaarii, woy on keŋii arsuku, woy on laamiima, minen min laamaaki! Haya miden njidi laamo-ŋon jaati, yalla miden mbaawa laamodaade e mon minen duu! ⁹ Sabi ana nanndani kam, minen nelaaŋe ŋee, Laamŋo heedini min caggal no saraaŋe wareteeŋe nii. Sabi min laatike fijirteeŋe yeeso aduna oo fuu: yeeso malaa'ika'en e yimŋe fuu. ¹⁰ Min majjuŋe saabe Almasiihu, onon on hakkilante'en e haŋŋagol mon e Almasiihu. Min lo'uŋe, onon on jom'en semmbe. Min hoynaaŋe, onon on teddinaaŋe. ¹¹ Fay wakkati mo ngon-ŋen e mum jooni oo, min ceeraali e yolbere e ŋomka e kolndam e fiyeede, kaŋum e yiilaaru, ¹² miden tiinnitoo wuurdude semmbe terŋe amen. So min njennaama, min nduwoto. So min torraama, min muŋan. ¹³ So min ŋo'aama, min mbaaltinan hakkillaaji joomum'en. Faa jooni miden njogoraa no mbuuwŋi nii ley aduna oo, hono tuundi ndi yimŋe fuu mbedotoo.

¹⁴ Mi winndiraali ŋum faa mi hersina on, ko mbinndir-mi ŋum dee, faa mi jannginira on no sukaaŋe am horsuŋe nii. ¹⁵ Fay so taweede e ley haŋŋagol mon e Almasiihu oŋon njogii ŋowoŋe ujunaaji ujunaaji, on keewaa baabiraaŋe kaa. Sabi e haŋŋagol mon e Almasiihu, miin laatii baaba mon nde mbaajii-mi on Kabaaru Lobbo oo ndee. ¹⁶ Dum waŋi so mido ndaarda on ŋemmbon kam. ¹⁷ Dum waŋi duu so nel-mi e mon Timote ŋiyam korsuŋo koolniido e ley haŋŋagol mum e Joomiraado. O miccintinan on laawi ŋi njokku-mi saabe Almasiihu e no mbaajortoo-mi ŋiin laawi nii nokku fuu e ley deente goonŋinŋe dee fuu. ¹⁸ Won e mon mawninkiniibe dow jikkude mi warataa to mon. ¹⁹ Kaa ŋooyataa mi waran to mon so Joomiraado jaŋii. Nden mi humpitoto ko wanaa haala mawninkiniibe ŋee tan, mi humpitoto baawŋe mum'en duu. ²⁰ Sabi Laamu Laamŋo wanaa haala tan, yo baawŋe. ²¹ Hono njid-ŋon mi warda e mon? Sawru naa jilli e newaare?

5

Haala ko yaannii hakkunde goonŋinŋe

¹ Haya, ko sobi nanaama waŋii hakkunde mon. Hono ndee somnde wadaali fay hakkunde heeferŋe: gooto e mon ana wondi e jom suudu baam mum! ² Kasen duu oŋon mantoroŋo ŋum! Ko kaanno-ŋon waŋude dee, metteede ŋum, yalla oŋon itta gaŋuŋo oo golle bonŋo e hakkunde mon.

³ Miin, mido wodŋorii on banngal terŋe, kaa mido ŋattorii on e hakkille. Gila jooni hono no mi tawaado ton nii, mi sarii gaŋuŋo golle oo. ⁴ So on kawritii e dow innde Joomiraado men Iisaa, hakkille am ana tawdee e mon, baawŋe Joomiraado men Iisaa duu ana e men, ⁵ yo oon nedŋo waŋe e juude Ibiliisa, terŋe mum kalkee, yalla yonki mum ana hisinee ŋanne gartol Joomiraado.

⁶ So goonga dee, on ngalaa ko mantoro-ŋon fey! Tama on anndaa yuufinirdi seeda ana yuufina conndi farani njiibaandi fuu? ⁷ Laŋŋinee ko'e mon, itton yuufinirdi kiinndi ndii hakkunde mon, yalla oŋon laatoŋo conndi farani njiibaandi keyri ndi walaa yuufinirdi. Non ngorro-ŋon jaati, sabi layyaari men iidi Paska ndii hirsaaŋa, ŋum woni Almasiihu. ⁸ Ndennoo, teddiniren iidi oo ko wanaa luutti e bone hono no yuufinirdi kiinndi naa yuufinirdi coŋundi naa mbonndi. Teddiniren mo buuru mo walaa yuufinirdi, buuru laaŋal kaŋum e goonga.

⁹ E ŋataaki mo mbinndunoo-mi e mon oo, mi wii on e ley makko pati nawtondiron e sobuŋe. ¹⁰ Nde mbiinoo-mi non ndee, mi faandoraakino sobuŋe wonŋe e oo ŋoo aduna ŋee fuu, naa haasidi'en fuu naa wuyŋe fuu naa rewoŋe tooruuji fuu. So non fii worri, waajibi njalton aduna oo. ¹¹ Ko njidunoo-mi wiide on, pati nawtondiron e innditortooŋo sakiike tawee yo coŋuŋo naa haasidi naa dewoowo tooruuji naa ŋo'ooŋo yimŋe naa jaroowo doro naa gujjo. Baado hono non, pati ŋaamdon e mum duu. ¹²⁻¹³ Sabi ŋe ngalaa

e ley deental goondin6e Laamdo ngal 6ee, wanaa miin sarata 6e, Laamdo sarata 6e. Kaa won6e ley deental goondin6e Laamdo ngal 6ee, onon carata dum'en. Sabi nii winndorii: «Ittee neddo bondo oo e ley mon.»*

6

Haala gullondiral hakkunde sakiraa6e goondin6e

¹ So luurral wadii hakkunde mon, hono joomum'en cuusirta wullitaade oojiibe 6ee njoppa fooccitiibe 6ee? ² Tama on anndaa fooccitiibe 6ee caroyta aduna oo? Ndennoo, so onon fooccitiibe 6ee caroyta aduna oo, hono ndonkirton sarde kulle pamare dee? ³ Tama on anndaa enen caroyta malaa'ika'en 6ee? Sako kulle dam doo nguurndam! ⁴ Ndennoo, so luurral wadii hakkunde mon banngal kulle aduna, ko saabii so odon ngullitoyoo 6e deental goondin6e ngal jataaki 6ee? ⁵ Faa njaago-don mbiiru-mi non. Tama on ngalaa fay hakkilante gooto baawdo sarde sakiraa6e luurru6e? ⁶ Ee, goondindo wullanoo goondindo banndum, tawa to 6e ngoondinaali!

⁷ Haya, ko cardaton e mum hakkunde mon koo duu yo ayiibe bondo jaati. Ko saabii so on cubaaki mujude toonange? Ko saabii so on cubaaki mujude boleede? ⁸ Kaa onon toonata, onon bolata fay sakiraa6e mon.

⁹ Tama on anndaa oojiibe naatataa e Laamu Laamdo oo? Pati njaayree ko'e mon: sobu6e e rewoobe tooruuji e jeenoobe e luudunkoo6e ¹⁰ e wuy6e e haasidi'en e yaroo6e doro e no'oo6e yim6e e yanoobe, fay gooto e 6ee naatataa e Laamu Laamdo oo. ¹¹ Yoga mon laatinoke hono non, kaa jooni on lootaama on laabii, on nanngiraama fooccitiibe saabe innde Joomiraado men Iisaa Almasiihu, kapum e Ruuhu Laamdo men oo.

No goondin6e kaaniri teddinirde Laamdo terde mum'en

¹² Odon mbiya: «Huunde fuu ana daganii kam.» Ooho, kaa wanaa fuu nafata. So goonga «huunde fuu ana daganii kam», kaa mido salii huunde fuu mara kam. ¹³ Odon mbiya: «Naamdu jey reedu, reedu jey jaamdu.» Ooho, kaa Laamdo halkan di didi fuu. Terde bii-aadama tagiraaka kammari ko sobi, ko de tagiraa dee, faa de ndewa Joomiraado, Joomiraado duu hayba de. ¹⁴ Laamdo immintindo Joomiraado men iwde e maayde oo, immintiniran en enen duu e baawde mum. ¹⁵ Tama on anndaa terde mon ngoni caldi Almasiihu? Ndennoo, ana dagoo mi 6ama caldi Almasiihu dii mi wada dum caldi debbo coottoowo hoore mum? Abada! ¹⁶ Tama on anndaa piilondirdo e debbo coottoowo hoore mum fuu, laatodike e mum terde goote? Sabi ana winndii: «Be didon fuu 6e laatoto neddo gooto.»* ¹⁷ Kaa ka6bondirdo e Joomiraado laatodike e mum ruuhu gooto. ¹⁸ Ndogee ko sobi! Luuttal fuu ngal neddo luutti, takkataako e terde mum. Kaa cobindo hoore mum toonii terde mum. ¹⁹ Tama on anndaa terde mon dee ngoni suudu Ruuhu Ceniido gondo e mon mo Laamdo hokki on oo? Wanaa onon njey ko'e mon, ²⁰ sabi Laamdo soottitorii on coggu tiidudo. Ndennoo, teddiniree Laamdo terde mon dee.

7

Haala dewgal

¹ Jooni kaa mido yidi jaabaade lamndi di mbinndan-don kam dii. Goonga, ana moyyi e gorko waasude 6amde debbo. ² Kaa pati fijirde wada, gorko fuu yo tawre debbo, debbo duu tawree gorko. ³ Yo gorko hokku genndum hakke mum, debbo duu hokka gorum hakke mum. ⁴ Debbo jeyaa terde mum, gorum jey de. Gorko duu hono non, jeyaa terde mum, genndum oo jey de. ⁵ Pati fay gooto e mon salanoo goddo so wanaa tawee e dow kawral mon wakkati keertaado faa ke6on no jaagoro-don Laamdo. Kaa caggal dum, keddo-don wuurdude no haaniri nii pati mbaason nantaade so Ibiliisa seytoo on. ⁶ Ko

* 5:12-13 Fillitagol Tawreeta 13.6; 17.7 * 6:16 Puddoode 2.24

kaalan-mi on doo koo, wanaa ko tilsi, mi kolludo on laawol lobbol nii. ⁷ Miin, mido yidi yimbe fuu laatoo hono am, kaa gooto fuu no Laamdo hokkiri dum: yoga hokkiraa nii enne, yoga hokkiraa nii too.

⁸ Faade e be bamaali e be bamaaka, kajum e rewbe be worbe mum'en maayi, mido wiya worrude no am nii buri moyyude e mum'en. ⁹ Kaa so tawii be mbaawaa nantaade, be ndewla, sabi dum buri joodoraade nii tan ana maaya muuyo.

¹⁰ Wonbe e dewle bee, mido yamira dum'en ndee yamiroore nde iwaali e am, iwnde e Joomiraado: debbo haanaa seerde gorum. ¹¹ So taweede mo seerii oon yo heddoro non, naa duu o warta e mum. Gorko duu haanaa seerde genndum.

¹² Kaa wobbe bee, miin e hoore am haalanta dum'en, wanaa Joomiraado: so goondindo Iisaa ana jogii debbo mo goondinaali tawee debbo oo ana yarii wondude e makko, pati o seera dum. ¹³ Naa so debbo goondindo ana dewlaa gorko mo goondinaali tawee gorko oo yarii wondude e makko, pati o seera dum. ¹⁴ Sabi gorko mo goondinaali oo ana labbiniree genndum, kasen duu debbo mo goondinaali oo ana labbiniree gorum. So wanaa dum, biibe mon laatoto be anndaa Laamdo, tawee nee be seniibe. ¹⁵ Kaa mo goondinaali, so yidii seerde goondindo oo, yo seer. Goondindo oo kaa, so debbo so gorko, tilsinaaka e dewgal ngal, sabi Laamdo noddii en faa nguuren e jam. ¹⁶ Debbo goondindo, hono anndirtaa ada waawi hisinde gora? Gorko goondindo, hono anndirtaa ada waawi hisinde gennda?

No gooto fuu haani worrude no Joomiraado feccirani dum nii

¹⁷ Dum nee, yo gooto fuu wuurdum no Joomiraado feccirani dum nii, no worrunoo nde Laamdo noddi dum ndee. Dum njamir-mi deente goondinbe dee fuu. ¹⁸ Tawaado yo taadiido nde Laamdo noddi dum ndee, pati tewta bonnitidde ko taadaa koo. Noddaado so tawi taadaaki, pati taado. ¹⁹ Taadaade e waasude taadaade fuu walaa ko nafata, ko nafata dee, jukkude jamirooje Laamdo. ²⁰ Yo gooto fuu heddoro no worrunoo wakkati nde Laamdo noddata dum ndee. ²¹ Nde noddete-daa ndee, so tawii a diimaajo, pati dum laatane sugulla. Kaa so a hebii laawol no ndimdiraa, rimdu. ²² Sabi maccudo mo Joomiraado noddi, laatike coottitaado Joomiraado. Dimo noddaado duu, laatike diimaajo Almasiihu. ²³ On coottitoraama coggu tiidudo, ndennoo pati laatee maccube yimbe. ²⁴ Sakiraa6e, gooto fuu no worrunoo nde noddete ndee, yo heddoro non yeeso Laamdo.

Haala dewlude e waasude dewlude

²⁵ Banngal yimbe be ndewlaali bee, mi walanaa be yamiroore iwnde to Joomiraado, kaa mi haalan ko woni miilo am, miin mo yurmeende Joomiraado wadi koolniido oo: ²⁶ saabe torraaji jooni dii, mido miila neddo heddoro no worri nii buri moyyude e mum. ²⁷ So dewgal won hakkunde maa e debbo, pati tewtaa tayude ngal. So dewgal walaa hakkunde maa e debbo, pati tewtaa debbo. ²⁸ Kaa so a bamii duu, a luuttaali. Mboomri duu so bamaama, luuttaali. Kaa naatu6e e dewle bee billoto e nguurdam mum'en, mi yidanaa on dum. ²⁹ Sakiraa6e, ko kaalunoo-mi koo annii: wakkati oo badike. Jooni, yo bambe bee mba'u no bamaali nii, ³⁰ woyoo6e mba'a no mboyaali nii, weltiibe mba'a no mbeltaaki nii, soodo6e mba'a no njogaaki nii, ³¹ he6oo6e e oo doo aduna mba'a no meedaali he6ude e makko nii. Sabi oo doo aduna no wa'i nii, annii yawta.

³² Ko njidum-mi dee, ceerton e sugulla. Mo dewlaali, hakkille mum to kulle Joomiraado yahata, ko welata Joomiraado tewtata. ³³ Kaa dewludo, hakkille mum to kulle aduna yahata, ko welata genndum tewtata, ³⁴ joomum fecciima. Hono non, mo bamaaka, kajum e mboomri, hakkille mum to kulle Joomiraado yahata, yalla terde mum e yonki mum fuu ana cenoo. Kaa bamaado, hakkille mum to kulle aduna yahata, ko welata gorum tewtata. ³⁵ Faa nafa on mbiiru-mi non, wanaa faa tonnga on. Mido yidi nguurdon no kaan-don wuurdude nii, ka66o-don e Joomiraado, tawa hakkillaaji mon peccaaki.

³⁶ So muuyo mawnii e neddo sanne faa huli pati ronka nantaade e cabbaado mum, miila dewgal ngal ana haani timmineede, yo ngal timmine no joomum yidiri nii, luuttaali. ³⁷ Kaa so gorko fellisii e bernde mum fuu tawa tilsinaaka, faa bami anniya huurtintaa cabbaado mum, so ana waawi nantaade, wadii ko moyyi. ³⁸ E ley dum, kuurtindo cabbaado mum wadii ko moyyi, kaa mo huurtinaali cabbaado mum buri wadude ko moyyi.

³⁹ Debbo bamaado yo kabbaado so nii gorum ana heddi wuurde. Kaa so goriiko oo yawtii, mo o yidi fuu ana waawi bamde mo, yo tawe e laawol Joomiraado ngol tan. ⁴⁰ Dum nee, so o heddiima e ngoortaalaaku o burata welde hoore. Dum woni miilo am, kasen duu mido miila miin duu, mi hebii Ruuhu Laamdo.

8

Haala tew cakkanaado tooruuji

¹ Jooni mido jaaboo lamndal mon banngal tew cakkanaado tooruuji dii. Eden tayori «en fuu eden njogii anndal». «Anndal» nee waddan mawninkinaare, jilli ngoni ko nabata deental goondinbe ngal yeeso. ² Neddo fuu miiludo ana anndi huunde, anndaa tafon no haani anndirde. ³ Kaa neddo fuu jiddo Laamdo, Laamdo ana anndi dum.

⁴ Ndennoo e banngal naamugol tew cakkanaado tooruuji, eden anndi «so goonga, ley aduna, tooru wanaa fay huunde», «Laamdo walaa so wanaa gooto oo». ⁵ Sabi fay so ko yimbe mbiyata rewetebe koo ana ngoodi dow kammu e dow leydi – so goonga, wiyetebe «rewetebe» e «joomiraabe» keewii – ⁶ enen, banngal men, Laamdo gooto tan woodi, Baabiraado tagudo huunde fuu mo nguuran-den oo. Kasen Joomiraado gooto tan woodi, Iisaa Almasiihu mo huunde fuu laatorii oo, mo kebir-den nguurdam oo.

⁷ Kaa wanaa yimbe fuu paami dum tafon. Yogaabe woownoobe rewde tooruuji, faa hannde ebe naamataa tew cakkanaado tooruuji e miilde tew oo tooruuji jaati njey dum. Dum wadata so ebe miila be coban, tawi be mbaawaa seenndude goonga e pene. ⁸ Tayoral, naamdu battintaa en Laamdo. So en naamii, nafataa en fay huunde, so en naamali, bonnantaa en fay huunde. ⁹ Goonga, on ndokkaama laawol faa mbaawon naamde huunde fuu. Kaa ndeentee pati ngol laawol liiba be jiiibaali e ley goondinal bee. ¹⁰ Sabi aan anndudo goonga oo, so lo'udo yii ma ada naamataa ley suudu tooru, hakkille mum hokkataa dum naamde tew cakkanaado tooruuji kaŋum duu naa? ¹¹ Hono non, oon sakiike men lo'udo mo Almasiihu maayani oo, halkortoo saabe anndal maa ngal. ¹² So on toonirii non sakiraabe be jiiibaali e ley goondinal bee, so on njiiibii hakiilaaji maabe, on luuttii Almasiihu. ¹³ Dum nee, so tawii naamdu ana liiba sakiike am, mi naamataa kasen tew abada, pati mi liiba sakiike am.

9

Haala ko nelaado foti wadaneede

¹ Mi jeyaa hoore am naa? Mi laataaki nelaado naa? Mi yiyaali Joomiraado men Iisaa naa? Goondinal mon, wanaa e ley golle mo ngollan-mi Joomiraado oo iwi naa? ² Fay so banngal yogaabe mi wanaa nelaado, banngal mon onon mi nelaado, sabi ko ngoondindon Iisaa koo ana holla Joomiraado neli kam jaati.

³ Anni ko mbiyan-mi feloobe kam bee: ⁴ min kaandaa e hebude naamdu e yardu e ley golle amen naa? ⁵ Min kaandaa e naborde rewbe amen no nelaabe wobbe bee nii naa? No mijiraabe Joomiraado bee nii, kaŋum e Piyeer? ⁶ Naa miin e Barnabas tan ngoni haanbe gollude faa keba no nguurda? ⁷ Homo e mon yii sordaasi joboowo hoore mum? Homo woni demoowo mo naamataa ko hetti e ngesa mum? Homo woni duroowo mo yarataa kosam sewre mum?

⁸ Ko kaalan-mi koo, e dow miilooji yimbe tan fawii naa? Sariya oo yamiraali dum naa? ⁹ Sabi nii winndiraa e Sariya Muusaa: «A hadataa ngaari aloori tappoori gawri muudude

gawri.»* Ga'i alooji dii tan ngoni ko Laamdo wattani hakkille naa? ¹⁰Tama wanaa saabe men o haalirta? Goonga, enen mbinndanaa ngol konngol, sabi demoowo e tappoowo fuu ana ngollira jikke he6ude ngedu mum'en. ¹¹Min aawii e mon kulle ruuhunkooje. So min kettii e mon kulle adunankooje, yalla miden kaawanee dum naa? ¹²So wo66e ana kaandi e he6ude naamdu e junngo mon, wanaa minen 6uri haandude hen?

Kaa minen, min njokkaali ngol laawol. Miden muja huunde fuu pati min kada Kabaaru Lobbo haala Almasiihu oo yaade yeeso. ¹³Tama on anndaa golloo6e e ley Suudu Dewal Mawndu 6ee ana nguuri e kulle de yim6e ndokkata Suudu nduu dee? Tama on anndaa halfinaa6e golle ittirde sadaka 6ee ana ke6a ngedu mum'en e mayre? ¹⁴Hono non, Joomiraado yamirii waajotoo6e Kabaaru Lobbo 6ee nguura e Kabaaru Lobbo oo.

¹⁵Kaa miin, mi jokkaali hen fay laawol gootol, kasen duu mi winndiraali dum faa mi he6a huunde. Maayde 6urani kam jaagaade huunde. Sabi dum woni ko mantortoomi, mi jabataa fay gooto itta kam e majjum duu. ¹⁶Sabi waajaade Kabaaru Lobbo oo manataa kam, dum tilsudum kam. Bone woodanii kam so mi waajaaki Kabaaru Lobbo oo! ¹⁷Sinndo mi golliriino oo golle saabe mido fellisinnoo dum miin e hoore am, nden kaa mi he6anno njo6di. Kaa laatike tilsere ngolliran-moo-mi, mo golle mo kalfinaa-mi. ¹⁸Ndennoo kodum woni njo6di am? Njo6di am, dum woni seyo am ko mbaajotoo-mi Kabaaru Lobbo meere meere koo, tawti e ko mi lamndataako ko waajotoo6e Kabaaru Lobbo oo 6ee poti he6ude.

¹⁹Mi walaa e margal fay gooto, kaa mi wadii hoore am maccudo yim6e fuu, yalla mido he6a ko 6uri heewde e ma66e. ²⁰E ley Yahuudiyankoo6e, mi wadii hoore am Yahuudiyanke, yalla mido he6a 6e. E ley jokku6e Sariya Muusaa, mi wadii hoore am jokkudo Sariya Muusaa, yalla mido he6a 6e, fay so wanaa waajibi mi jokka Sariya oo. ²¹E ley 6e ngalaa e Sariya Muusaa 6ee, mi wadii hoore am mo walaa e Sariya oo, yalla mido he6a 6e, fay so miin e hoore am, mi waasaali taweede e sariya Laamdo oo, sabi ley sariya Almasiihu ngon-mi. ²²E ley lo'u6e, mi wadii hoore am mi lo'udo, yalla mido he6a 6e. Walaa fuu no mi wadaali hoore am kammari yim6e fuu, yalla ana daja 6e kisin-mi. ²³Ko ngadan-mi fuu, mi wadiran dum kammari Kabaaru Lobbo oo yalla mido he6a hen ngedu.

²⁴Tama on anndaa dadondirtee6e 6ee fuu yo dogoo6e, kaa gooto tan he6ata deesewal? Ndennoo, ndogiree he6ude ngal. ²⁵Lanndinantoo6e ndaggu fuu, mbiiran terde mum'en biirugol cattungol. Ko 6e ngadirta dum dee, faa 6e ke6a deesewal ngal duumataako. Enen nee, faa ke6en deesewal duumotoongal. ²⁶Saabe majjum mi dogiraali meere, mi wa'aali no ka6oowo e henndu nii. ²⁷Kaa mido biira terde am no naawiri mido jaalii de, yalla miin baajotoodo wo66e Kabaaru Lobbo oo, pati mi waasa yarraneede.

10

Haala waasude rewde tooruuji

¹Sakiraa6e, mido yidi paamon faa gasa ko hewtii maamiraa6e men jamaanu Muusaa koo. Be fuu 6e ngoniino e ley luurde ndee, 6e fuu duu 6e lummbiino geeci oo. ²E ley ha66agol ma66e e Muusaa 6e fuu 6e ke6ii lootogal batisima e ley luurde ndee, kajum e ley geeci oo. ³Kasen duu 6e fuu 6e naamdii naamdu wooturu ruuhunkooru, ⁴6e fuu 6e njardii njaram ngootam ruuhunkoojam, sabi e6e njarannoo dam e haayre ruuhunkoore jokkunoonde e ma66e ndee. Nden haayre woni Almasiihu. ⁵Kaa ko 6uri heewde e ma66e, Laamdo welaaka dum'en. Dum saabii so 6e kalkii ley ladde jeereende ndee.

⁶Dum fuu edum holla en pati njokken gidaade yonki bonde no ma66e nii. ⁷Pati laatee rewoo6e tooruuji no yoga ma66e nii, hono no winndorii nii: «Yim6e 6ee njoodiima ana jaama ana njara, kasen immii ana mboma.»* ⁸Pati naaten e fijirde no yogaa6e e ma66e

* **9:9** Fillitagol Tawreeta 25.4 * **10:7** Pergu 32.6

naatiri e fijirde nii. Dum saabii so ujunaaji noogay e taton neddo maayi jannnde wootere. ⁹ Pati itten koro Almasiihu no yoga ma66e nii. Dum saabii so bolle kalki dum'en. ¹⁰ Pati nermitee no yoga ma66e nii. Dum saabii so malaa'ika baroowo oo halki 6e. ¹¹ Dum fuu wadii yalla ana laatanoo en misaalu, dum winndiraama faa dum waajoo en, enen won6e e cakite jamaanu 6ee. ¹² Dum nee, miiloowo ana darii fuu, wada hakkille pati bo66oo e leydi. ¹³ Walaa torra ittoowa koro hebuka on ka hebaali 6i66e aadama. Laamdo yo koolniido, o dalataa torra koroowa 6urka on semmbe fawee e mon. Torra fuu koroowa on, o hokkan on no mbaawron mujude dum, o hokkan on laawol no njaltiron e mum.

¹⁴ Saabe dum, sakiraa6e am horsu6e, ngoddee dewal tooruuji. ¹⁵ Mido haalirana on hono no on hakkilante'en nii, caree onon e ko'e mon ko mbii-mi koo. ¹⁶ Horde hiraande seniinde nde njettaten Laamdo kammari mum ndee, so en njarii nde, tama en ndeentaali e yiyam Almasiihu dam? Buuru mo tayaten oo, so en jaamii mo, tama en ndeentaali e terde Almasiihu dee? ¹⁷ Tawi buuru oo yo gooto, enen duu, enen e heewde fuu, en terde goote, sabi eden njogii ngedu e oon buuru gooto. ¹⁸ Taykee lejol Israa'iila ngol: tama yim6e ma66e jaamoo6e sadakaaji 6ee ndeentaali e Laamdo gadanaado ittirde sadaka ndee oo? ¹⁹ Mido yidi wiide tew cakkanaado tooruuji won ko woni naa? Naa tooru e hoore mum won ko woni? ²⁰ Walaa! Ko njidu-mi wiide dee, ko heefer6e 6ee cakkotoo koo, sakkete seydaani'en, wanaa Laamdo. Mi yidaa ndeenton e seydaani'en. ²¹ On mbaawaa yarde e horde Joomiraado ndee njaron kasen e horde seydaani'en, on mbaawaa jaamde e la'al Joomiraado ngal jaamon kasen e la'al seydaani'en 6ee. ²² Naa iirtude tikkere Joomiraado njid-den? Naa en miilii eden 6uri mo semmbe?

Haala ngadiree huunde fuu faa Laamdo teddinee

²³ Mbii-don: «Huunde fuu ana dagii.» Ooho, kaa wanaa fuu nafata. So goonga, «huunde fuu ana dagii», kaa wanaa fuu nabata deental goondin6e ngal yeeso. ²⁴ Pati fay gooto laato hammadi haaje mum tan, ndaarta nafaa wo66e 6ee duu. ²⁵ Tew cootteteedo luumo fuu, odon mbaawi jaamirde dum hakkillaaji di jinjataa on tawa on lamndaaki yalla dum tew cakkanaado tooruuji naa wanaa. ²⁶ Sabi «leydi e ko woni e mum fuu Joomiraado woodani.»† ²⁷ So neddo mo goondinaali noddii on, on njabii nootaade, jaamon ko ndokke-don fuu, tawa hakkillaaji mon jinjataa on. ²⁸ Kaa so won biido on: «Dum ko sakkanaa tooruuji», nden, pati jaamee dum saabe biido non oo e saabe hakkille mum jinjoowo dum. ²⁹ Wanaa ko wartata e hakkillaaji mon onon kaalan-mi doo, ko wartata e hakkille biido non oo kaalan-mi.

Kaa fotaa ko hakkille neddo goddo sara ndimaaku am. ³⁰ So mido yetta Laamdo e dow ko jaaman-mi, ko wadi so mido bonkee e nduun jaamdu ndu njettu-mi Laamdo kammari mum?

³¹ Ndennoo, so on jaaman, so on njaran naa ko ngadaton fuu, ngadiree dum faa Laamdo teddinee. ³² Pati laatane fay gooto fergitere, wanaa Yahuudiyankoo6e wanaa 6e nganaa Yahuudiyankoo6e wanaa deental goondin6e Laamdo ngal. ³³ Ngolliree no am nii, sabi mido tewta ko welata yim6e fuu e dow huunde fuu, tawee mi tewtaali nafaa am miin tan, ko nafata heew6e tewtan-mi, yalla e6e kisinee.

11

¹ Nembee kam no nemmbiran-mi Almasiihu nii.

Haala banngal soomugol hoore

² Mido yetta on ko micciti-don kam e huunde fuu koo, e ko njokku-don waajuuji di mbaajii-mi on dii koo. ³ Kaa noo, mido yidi paamon Almasiihu woni hooreejo gorko fuu, gorko woni hooreejo debbo, kasen duu Laamdo woni hooreejo Almasiihu. ⁴ Ndennoo, gorko fuu kippiido kufina so ana duwoo naa so ana haalta konngol ngol Laamdo loowi

† 10:26 Jabuura 24.1

e mum ngol, hoynii hooreejo mum oo. ⁵ Kaa debbo fuu mo soomaaki so ana duwoo naa so ana haalta konngol ngol Laamdo loowi e mum ngol, hoynii hooreejo mum oo, sabi omo wa'i hono no o la6iido nii. ⁶ Sabi so debbo soomaali hoore mum, yo mesu sukundu mum. Kaa so nii mesude hoore mum naa la6ude nde ana yaannoo debbo, yo soomu hoore mum. ⁷ Gorko noo haanaa hippaade kufina, sabi yo mbaadi Laamdo, kaɗum e darja mum. Kaa debbo yo darja gorko. ⁸ Sabi wanaa gorko ittaa e debbo, debbo ittaa e gorko. ⁹ Wanaa gorko taganaa debbo, debbo taganaa gorko. ¹⁰ Saabe dum ana wajibii e debbo soomude e hoore mum taagumansa baawde saabe malaa'ika'en. ¹¹ Kaa dum e taweede, e ley ha66agol men e Joomiraado, debbo ana ha66ii e gorko, gorko duu ana ha66ii e debbo. ¹² Sabi no debbo ittiraa e gorko nii, hono non debbo duu rimirta gorko. Kaa dum fuu, to Laamdo dum iwi. ¹³ Caree onon e ko'e mon: yalla ana nardi e debbo rewa Laamdo tawa soomaaki? ¹⁴ Wanaa neesu oo e hoore mum ana anndina on sukundu juutundu ana yaagini e gorko, ¹⁵ kaa e debbo, yo darja? Sabi o hokkiraama sukundu juutundu yalla ana sudda hoore ndee. ¹⁶ Muuydo yeddude dum fuu yo anndu en ngalaa oon aada, wanaa minen, wanaa deente goondin6e Laamdo dee.

Haala hiraande seniinde

¹⁷ Won ko njidu-mi yamirde on kasen, haala no kawritirton. Haala majjum mi waawaa yettude on, sabi kawrite mon dee nabataa on yeeso, to boni de nabata on. ¹⁸ Ko adii fuu, mi nanii so on kawritii, luurral ana hakkunde mon, kasen duu won ko ngoondin-mi hen. ¹⁹ Ana tilsi pelle-pelle ngada hakkunde mon, yalla hoolniibe jaati won6e e ley mon 6ee ana annditee. ²⁰ So on kawritii e nokku gooto, wanaa hiraande Joomiraado ndee jaamaton. ²¹ Sabi gooto gooto mon fuu hejoto jaamde hiraande mum faa 6ee doo njolba, 6ee too cigira. ²² Tama on ngalaa cuudi do kaan-don jaamde e yarde? Naa on yaw6e deental goondin6e Laamdo ngal? Naa odon njidi hoynude 6e ngalaa ko njogii 6ee? Ko mbiyan-mi on? Mi yetta on naa? Mi waawataa yettude on e dum.

²³ Sabi miin, e Joomiraado ke6u-mi ko njottin-mi on koo: e ley jemma mo Joomiraado men Iisaa jammaa e mum oo, o 6ami buuru, ²⁴ o yetti Laamdo, o heli buuru oo, o wii: «Dum yo terde am keliraade kammari mon. Ngadee dum faa miccito-don kam.» ²⁵ Hono nii, nde 6e tilii hiraande ndee, o 6ami horde peguujam, o wii: «Ndee doo horde woni aadi keyri tabintiniraandi yiyyam am. Faa nde njaraton fuu, miccito-don kam.» ²⁶ Sabi nde jaamaton oon buuru e nde njaraton nden horde peguujam fuu, odon mbaajoo haala maayde Joomiraado faa nde o warti.

²⁷ Dum nee, neddo fuu jaamirde buuru Joomiraado no haanaa, yardi horde makko no haanaa, oon luuttii terde Joomiraado dee e yiyyam makko dam fuu. ²⁸ Ndennoo, gooto fuu yo yeewto hoore mum fade mum jaamde oon buuru naa yarde nden horde. ²⁹ Sabi neddo fuu jaamdo buuru oo so yari horde ndee, so miilaaki dum terde Joomiraado dee, jukkete saabe ko jaami koo e ko yari koo. ³⁰ Dum saabii so jaw6e e lo'u6e ana keewi e mon, kasen duu won yawtu6e. ³¹ Sinndo eden yeewtotonoo ko'e men, en yeewtatanooke. ³² Kaa Joomiraado ana sara en faa ne'a en, pati njukkide-don e aduna oo.

³³ Ndennoo sakiraa6e am, so odon kawrita faa jaamdon hiraande Joomiraado ndee, ndoomondiree. ³⁴ So tawii won jolbu6o e mon, yo jaamu to suudu mum too, pati kawrite mon dee laatanoo on jukkungo. Kaa ko heddi koo mi biltan dum so mi warii.

12

Haala dokke Ruuhu Ceniido

¹ Haala dokke de Ruuhu Ceniido hokkata dee, sakiraa6e, mido yidi paamon de faa gasa. ² Nde ngonno-don heefer6e ndee, odon anndi no tooruuji muumi dii majjiniri on. ³ Dum wadi so njidu-mi paamon dum doo: fay gooto waawaa wiide «Iisaa yo kudaado» so Ruuhu Laamdo ana e mum, kasen duu fay gooto waawaa wiide «Iisaa yo Joomiraado» so Ruuhu Ceniido walaa e mum.

⁴ Dokke de Ruuhu Ceniido hokkata en dee ana ceerti sifaaji, kaa Ruuhu oo yo gooto. ⁵ Gollanoobe deental bee ana ceerti sifaaji, kaa Joomiraado oo yo gooto. ⁶ Golleeji ana ceerti sifaaji, kaa Laamdo gooto oo kaɗum gollata di fuu ley yimbe bee fuu. ⁷ Ruuhu Laamdo oo ana banngina e gooto fuu dokkal nafaowal deental ngal fuu. ⁸ O hokka oodoo waaju kebbinaado hakkilantaaku, o hokka ootoo waaju kebbinaado anndal. ⁹ Kanko Ruuhu gooto oo hokkata oodoo goondinal, ootoo sellinde jawbe. ¹⁰ O hokka oodoo wadude kaayde, ootoo haaltude konngol ngol Laamdo loowi e mum ngol, oodoo seenndude ko woni seydaani'en e Ruuhu goonga oo, ootoo haalirde demde Ruuhu Ceniido, o hokka goddo duu maandinde deen demde. ¹¹ Ruuhu gooto oo tan gollata dum fuu, feccirana gooto fuu dokkal ngal muuyi.

Haala caldi keewdi di neddo gooto

¹² E ley dum, no neddo gooto jogorii caldi keewdi nii, e no caldi dii e heewde fuu laatorii neddo gooto nii, hono non Almasihu duu wa'i. ¹³ Sabi en fuu en mbatisiraa-maruuhu gooto faa laato-den neddo gooto, so en Yahuudiyankoo6e naa so en nganaa Yahuudiyankoo6e, so en rimbe naa so en riimaybe, kasen duu en fuu en njarnaama Ruuhu gooto oo.

¹⁴ Neddo wanaa salndu wooturu, yo caldi keewdi. ¹⁵ So koyngal wii: «Nde mi wanaa junngo, mi jeyaaka e neddo oo», dum hadataa ngal jeyeede e makko. ¹⁶ Naa so nowru wii: «Nde mi wanaa yitere, mi jeyaaka e neddo oo», dum hadataa ndu jeyeede e makko. ¹⁷ So caldi dii fuu yo gite, hono neddo oo nanirta? Naa so di fuu di noppi, hono neddo oo maartira ko uurata e ko luubata? ¹⁸ Kaa noo, Laamdo reentini caldi dii fuu e neddo gooto hono no muuyiri nii. ¹⁹ Salndu wooturu laatataako neddo. ²⁰ Ndennoo, caldi dii ana keewi, kaa neddo oo yo gooto. ²¹ Yitere waawaa wiide junngo: «Haaje am walaa e maa.» Hoore duu waawaa wiide koyde: «Haaje am walaa e mon.» ²² Kaa noo, caldi neddo nanndudi e burdi lo'ude dii, diin ngoni kasindinaadi sanne. ²³ Di nanngir-den burdi jaasude dii, diin bur-den teddinde. Burdi gaccinaade dii, diin bur-den suudude, ²⁴ sabi caldi men goddi dii kasindinaa e suudeede. Laamdo reentini caldi fuu, hokki caldi lo'udi dii teddeengal, ²⁵ pati ceeraagu wada e neddo oo, yalla caldi dii fuu ana tiidondira. ²⁶ So tawii salndu wooturu naawii, goddi dii fuu naawdan e mum. So salndu wooturu teddinaama, goddi dii fuu mbeltidoto e mum.

²⁷ Onon, on fuu on terde Almasihu, gooto e mon fuu yo salndu e caldi makko dii. ²⁸ Nii Laamdo darniri deental goondinbe ngal: ko adii fuu o joyyini nelaarbe, o jokkini hen haaltoobe konngol ngol Laamdo loowi e mum'en, o jokkintini hen jannginoobe, caggal dum, wadoobe kaayde e sellinoobe jawbe e faabotoobe e ardotoobe, kaɗum e haaliroobe demde Ruuhu. ²⁹ Yimbe fuu yo nelaarbe naa? Naa haaltoobe konngol ngol Laamdo loowi e mum'en? Naa jannginoobe? Yimbe fuu ngadata kaayde naa? ³⁰ Yimbe fuu ndokkaa sellinde jawbe naa? Naa haalirde demde Ruuhu? Naa maandinde deen demde? ³¹ Hono non, tiinnee, poodanee dokke burde heewde nafaa dee.

Kaa jooni mi hollan on laawol burngol fuu moyyude ngol.

13

Haala jilli

¹ So kaalir-mi demde yimbe e demde malaa'ika'en, kaa fuu so jilli ngalaa e am, mi lennguru senyooru naa mi mbaggu dinndoowo tan. ² So Laamdo loowii kam konngol mum mi annda sirriiji fuu e annde fuu, naa so tawraa-mi goondinal faa mi sottina baamle kaaye, kaa fuu so jilli ngalaa e am, mi wanaa fay huunde. ³ So ndokku-mi jawdi am fuu misikiina'en naa so ndokkitir-mi tew am duppee, kaa fuu so jilli ngalaa e am, nafataa kam fay huunde.

⁴ Jilli ana njogii muƴal, ana njogii moyyuki. Di ngaldaa e haasidaaku, di ngaldaa e haawtaare, mawninkinaare duu waldaa e majji. ⁵ Jilli ngaddataa ko yaannii, nganaa hammadi haaje mum, eƴi caloo metti, di caawataa rikke. ⁶ Jilli kuyantaa oojaare, goonga di kuyanta. ⁷ Jilli ana njaafoo fuu, ana kooloo fuu, ana njoonndoroo fuu, ana muƴa fuu.

⁸ Jilli mbonataa abada. Haaltude ko Laamdo loowi e men koo ana timma, demde ana timma, anndal ana timma. ⁹ Sabi anndal men ana ƴaki, looweede men konngol Laamdo ana ƴaki, ¹⁰ kaa so ko hi66i koo warii, ko ƴaki koo fuu wittan. ¹¹ Nde mi cukalel ndee, no cukalel haaldata nii kaaldan-mi, no cukalel miilortoo nii miilortoo-mi, no cukalel yiirata nii njiiran-mi. Kaa ko mawnu-mi koo, mi seerii e golle cukaaku. ¹² Jooni en njiyataa kulle dee faa laa6a, ko wa'i hono no timtorgal ni66ungal nii njiiraten. Kaa wakkati waran en njiiran de gite men jaati. Jooni anndal am hi66aali, kaa wakkati waran nde anndan-mi faa hi66a, no Laamdo anndiri kam faa hi66i nii.

¹³ Ndennoo, kulle tati ngoni duumotoode: goondinal e jikke e jilli. Kaa jilli 6uri de fuu teddude.

14

Haala dokke Ruuhu Ceniido

¹ Ndennoo, poodanee jilli no mbaawru-don fuu, tewton kasen dokke Ruuhu Ceniido dee. Ko 6ur-don fuu haande tewtude e majje, haaltude konngol ngol Laamdo loowi e mon ngol. ² Sabi kaaliroowo demde Ruuhu e Laamdo haaldata, wanaa e yim6e. Sabi fay gooto faamataa ko joomum haalata, Ruuhu oo hokkata joomum haalde goongaaji Laamdo tedduƴi cuudaadi ƴii. ³ Kaa loowaado konngol Laamdo oo, yim6e haalanta, faa na6a dum'en yeeso e ley goondinal, hokka dum'en semmbe, 6uu6ina berde mum'en. ⁴ Kaaliroowo demde Ruuhu, hoore mum na6ata yeeso, loowaado konngol Laamdo oo noo, deental goondin6e na6ata yeeso. ⁵ Mido yidi kaaliron demde Ruuhu on fuu, kaa ko burani kam, kaalton konngol ngol Laamdo loowi e mon ngol. Sabi kaaltoowo konngol ngol Laamdo loowi e mum 6uri kaaliroowo demde Ruuhu, so wanaa tawa neddo ana waawi maandinde, yalla deental goondin6e ngal ana yaara yeeso.

⁶ Ndennoo sakiraa6e, so mi wariino to mon mi haalirananno on demde Ruuhu, so haala am waddanaalino on ko Laamdo 6annginani kam koo, naa anndal, naa konngol ngol Laamdo loowi kam ngol, naa waaju, kodum dum fuu dum nafata on? ⁷ Tayko-den kaaki wanngiyaare hono sereendu naa hoddu. So di piyaaka faa laa6a, hono annditirten ko sereendu nduu fiyata naa ko hoddu nduu hodata? ⁸ Naa so puufoowo buututal wolde fuufaali faa laa6a, homo lanndinantoo wolde ndee? ⁹ Hono non, onon duu, so on njottinirii kabaaru oo demde Ruuhu tawa ko famminii fuu walaa hen, hono paamirte-don? On tippike haala mon! ¹⁰ No demde dee keewiri e no ceertiri e aduna oo nii fuu, walaa haala ka nanataake hen. ¹¹ Kaa so neddo haaldii e am demngal ngal mi nanataa, mi laatike janano mum, laatike janano am. ¹² Hono non, onon duu e ley foodanagol mon dokke Ruuhu dee, tewtee dokke na6ooje deental goondin6e ngal yeeso dee, tewtee de faa sanne.

¹³ Dum nee, kaaliroowo demde Ruuhu fuu ƴaagoo Laamdo waawde maandinde de. ¹⁴ Sabi so mido ƴaagoroo Laamdo demde Ruuhu, goonga, yonki am ana e duwaawu, kaa mi faamataa miin e hoore am. ¹⁵ Ndennoo, hono ngadan-mi? Mi ƴaagorto yonki am, mi ƴaagorto hakkille am. Mi yimiran yonki am, mi yimiran hakkille am. ¹⁶ So wanaa dum, so a yettirii Laamdo demde Ruuhu tan, hono tawaado ton mo woowaa dum waawirta wiide «Aamiina» e yettugol maa ngol? Sabi joomum nanataa ko kaalataa koo. ¹⁷ Fay so yettugol maa ngol ana woodi sanne, ngol nafataa joomum. ¹⁸ Mido yetta Laamdo, ko bur-mi on on fuu heewde haalirde demde Ruuhu koo. ¹⁹ Kaa e ley deental goondin6e, haalde

konngi joy pamminiidi baajotoodi heddiibe 6ee, 6urani kam haalirde konngi ujunaaji ujunaaji demde Ruuhu.

²⁰ Sakiraa6e, pati laatee 6e ngalaa hakkille no cukaloy nii. Laatee cukaloy banngal bone, kaa laatee baaliki'en banngal hakkille. ²¹ Nii winndorii e Sariya:

«Yimbe 6e demde godde,
 kapum e kundude wobbe
 kaaliranan-mi yimbe am 6ee.

Dum fuu e taweede,
 6e kettintaako kam.»*
 Hono non Joomiraado wiiri.

²² Hono non, demde Ruuhu dee yo maande do 6e ngoondinaali 6ee, kaa do goondinbe 6ee, wanaa non worri. Haaltude konngol ngol Laamdo loowi e mum duu yo maande do goondinbe 6ee, kaa do 6e ngoondinaali 6ee, wanaa non worri. ²³ Ndennoo, so yimbe deental goondinbe ngal fuu njoodiima, so 6e fuu 6e naatii e haalirde demde Ruuhu, so yimbe 6e mboowaa dum naa 6e ngoondinaali ngarii, joomum'en mbiyataa on haandube naa? ²⁴ Naa so gooto e 6een yimbe warii, tawii yimbe fuu ana kaalta konngol ngol Laamdo loowi e mum'en ngol, ko o nanata koo fuu ana fammina mo luutti makko, ana sara mo duu, ²⁵ sirriiji bernde makko bannginee, o diccoo o sujidana Laamdo, o wiya: «So goonga nii, Laamdo ana wondi e mon.»

No deental goondinbe haani worrude

²⁶ Ndennoo sakiraa6e, hono wadettee? So on kawritii, dokkaado yimre e dokkaado janngingol e dokkaado ko Laamdo bannginani dum e dokkaado haalirde demde Ruuhu e dokkaado maandinde de, fuu yo wadire faa naba deental goondinbe ngal yeeso. ²⁷ So demde Ruuhu kaalirtee, didon naa taton so heewii kaani wadude dum, gooto fuu e wakkati mum. Yo gooto mon maandin. ²⁸ Kaa so maandinoowo wala, joomum deyyino e ley deental ngal, gunndoo e ley bernde mum, haalda e Laamdo. ²⁹ Didon naa taton kaalta konngol ngol Laamdo loowi e mum'en, heddiibe 6ee cara haala ma6be kaa. ³⁰ Kaa so won ko Laamdo bannginani gooto e joodiibe 6ee, yo kaaloowo arano oo deyyino. ³¹ Sabi on fuu, odon mbaawi haaltude konngol ngol Laamdo loowi e mon ngol, tawa gooto gooto kaaldaton, yalla deental ngal fuu ana he6a anndal e cuusal. ³² Haaltoobe konngol ngol Laamdo loowi e mum'en 6ee ana poti waawde jogaade konngol mum'en ngol, ³³ sabi Laamdo wadataa ko jii6ata kawrital, o Laamdo gaddoowo jam.

No worri e deente senii6e dee fuu nii, ³⁴ yo rewbe ndeyyino ley deente dee, sabi 6e ndunanaaka haalde ley hen. Yo 6e dowtoro no sariya oo wiiri nii. ³⁵ So tawii won ko 6e njidi faamtinaade, yo 6e accu faa 6e koota, 6e lamndoo jom'en cuudi ma6be. Sabi konngol debbo nanee ley deental goondinbe ana yaaginii. ³⁶ Naa odon miila konngol Laamdo ngol to mon iwi? Naa onon tan ke6i ngol?

³⁷ Neddo fuu miiludo ana waawi haaltude konngol ngol Laamdo loowi e mum ngol naa miiludo yo ke6udo Ruuhu Ceniido, ana haani annditidde ko mbinndan-mi faade e mon koo yo yamiroore Joomiraado. ³⁸ Mo annditaali dum fuu, Laamdo annditataa joomum. ³⁹ Ndennoo sakiraa6e, poodanee looweede konngol Laamdo, kasen duu pati kadee demde Ruuhu haalireede. ⁴⁰ Kaa huunde fuu yo wadire no haaniri, tawee jii6aaki.

15

Haala immital Almasihu

¹ Sakiraa6e, mido miccintina on Kabaaru Lobbo mo njottin-mi on, mo nja6u-don, mo jii6u-don e mum oo. ² Saabe oon Kabaaru kisinirte-don so tawii on nanngirii mo no kaalanir-mi on nii. So wanaa dum, goondinal mon laatoto meere.

* **14:21** Esaaya 28.11-12

³ Mi yottinii on kabaaru burdo faydinde mo ke6u-mi oo, dum woni: Almasiihu maayirii saabe luutti men, no Binndi dii mbiiri nii, ⁴ o iraama, o immitike e jalooma tata6o oo no Binndi dii mbiiri nii, ⁵ o 6anngani Piyeer, caggal dum, o 6anngani taalibaa6e sappo e didon 6ee, ⁶ caggal dum, o 6anngani ko 6uri sakiraa6e teemed6e njoyon darannde wootere. Ko 6uri heewde e ma66e ana nguuri faa jooni, kaa won yawtu6e e ma66e. ⁷ Jokkiti hen kasen, o 6anngani Yaakuuba, o 6anngani nelaabe 6ee fuu. ⁸ Ko sakitii koo, o 6anngani kam miin baado no 6inngel ngel lebbi mum ki66aali nii. ⁹ Sabi miin 6uri nelaabe 6ee fuu famdude, mi fotaa fay noddireede nelaado, sabi mi torriino deental goondin6e Laamdo ngal. ¹⁰ Jonnoo, saabe moyyere Laamdo ndee laatorii-mi ko ngonmi koo. Moyyere nde mo wadani kam ndee duu laatanaaki kam meere, sabi miin 6uri nelaabe 6ee fuu gollude. So goonga, wanaa miin gollata, moyyere Laamdo wonnde e am ndee gollata. ¹¹ Kaa so miin so kam6e, fuu fotu, hono non min mbaajorii, hono non goondinir-don.

Haala immital maay6e

¹² Jooni, miden mbaajoo Almasiihu immitike e maayde. Ndennoo, hono yoga mon wiirata maay6e immitataako? ¹³ Sinndo immital maay6e walaa, Almasiihu e hoore mum immitaaki, ¹⁴ so Almasiihu immitaaki, waaju amen yo meere, goondinal mon duu yo meere. ¹⁵ Edum holla duu ko min kaali haala Laamdo koo yo fenaande, sabi min mbii Laamdo immintinii Almasiihu, tawi wanaa goonga so maay6e immitataako. ¹⁶ Sabi so maay6e immitataako, Almasiihu e hoore mum immitaaki, ¹⁷ so Almasiihu immitaaki, goondinal mon yo meere, odon ngondi e luutti mon faa jooni, ¹⁸ maaynoo6e e ley goondinal Iisaa Almasiihu 6ee duu kalkike. ¹⁹ So jikke men e Almasiihu e ley dam doo nguurdan tan nafannoo, enen 6urannoo yim6e fuu yurminaade.

²⁰ Kaa jooni, Almasiihu immintinaama e maayde, laatike arano e immitotoo6e. ²¹ Sabi no neddo gooto sabinbiniri maayde nii, hono non kasen neddo gooto sabinbiniri immital e maayde. ²² No yim6e fuu maayirta saabe Aadama nii, hono non kasen yim6e fuu immintinirtee saabe Almasiihu, ²³ kaa gooto fuu e wakkati mum immitotoo. Dum woni Almasiihu woni arano oo, caggal dum, 6e o jey 6ee njokka hen jannde gartol makko. ²⁴ So dum 6ettike, darngal daroo, Almasiihu halka kaanankaaku e baawde e semmbe fuu, totta Laamdo Baabiraado men oo Laamu oo. ²⁵ Sabi ana tilsi Almasiihu laamoo faa nde Laamdo wadi o yabba way6e 6ee fuu. ²⁶ Gajo cakitotoodo halkeede oo yo maayde, ²⁷ sabi ana winndii: «Laamdo wadii huunde fuu ley koyde makko.»* Kaa so wiyaama non, tayoral Laamdo gadudo huunde fuu ley koyde makko oo walaa hen. ²⁸ So huunde fuu heedii ley Bajjo oo, Bajjo oo e hoore mum heedan ley gadudo huunde fuu ley makko oo faa Laamdo laamoo huunde fuu e neddo fuu.

²⁹ Haya, won yogaabe jabu6e lootireede lootogal batisima saabe maay6e. So tawii maay6e immitataakono, kodum wadi so yim6e ana mbatisiree saabe ma66e? ³⁰ Enen e ko'e men, ko wadi so eden njarroo wakkati fuu naatude e farati? ³¹ Sakiraa6e, jannde fuu mido hosa maayde saabe golleeji am dii. Mido haalana on dum kammari ko mantortoo-mi on saabe ha66agol mon e Joomiraado men Iisaa Almasiihu koo. ³² So no neddo wa'i nii tan miilortonoo-mi ko ka6annoo-mi e waasooji ley Efeesu koo, kodum dum nafata kam? So maay6e immitataakono, ngaden no wiiraa nii: «Naamen njaren, sabi en maayoo6e janngo.» ³³ Pati njaayree ko'e mon: «Yaadude e bon6e ana bonna needi.» ³⁴ Ngartiree hakillaaji mon e ko haani, pati luuttee. Sabi yoga mon anndaa Laamdo. Ko mbiiru-mi non yalla odon njaagoo.

³⁵ Kaa dajan lamndiido: «Hono maay6e immitortoo? Terde hode 6e tawretee?»

³⁶ Pamaro hakkille! Aawdi ndi aaw-daa fuu, sinaa waata so fuda. ³⁷ Aawdi ndi aaw-daa fuu, so gawri so goddum yo wabbere tan, a aawataa wullere ndee e hoore mum.

* 15:27 Jabuura 8.7

³⁸ Caggal dum, Laamdo wadata ndi sii wullere nde muuyi, aawdi fuu e sii wullere mum. ³⁹ Kulle jogiide yonki duu ngaldaq terde: yimbe terde mum, daabaaji terde mum, pooli terde mum, liddi terde mum. ⁴⁰ Ana woodi terde kammunkooje e terde leydinkooje. Kammunkooje dee e nari mum, leydinkooje dee e nari mum. ⁴¹ Naange e jalbugol mum, lewru e jalbugol mum, koode e jalbugol mum. Fay koode dee e ko'e mum'en jalbugol mum'en ana seerti.

⁴² Immital maaybe duu hono non worri. Ko iretee koo ana nola, ko immitotoo koo nolataa. ⁴³ Ko iretee koo ana hoyi, ko immitotoo koo ana teddi. Ko iretee koo ana lo'i, ko immitotoo koo ana jogii semmbe. ⁴⁴ Ko iretee koo yo terde leydinkooje, ko immitotoo koo yo terde ruuhunkooje. Terde leydinkooje ana ngoodi, ndennoo terde ruuhunkooje duu ana ngoodi. ⁴⁵ Dum wadi so ana winndii: «Neddo arano oo, dum woni Aadama, laatii yonki wuurki.» Aadama cakito oo noo yo Ruuhu dokkoowo nguurndam. ⁴⁶ Wanaa ko jeyaa e Ruuhu koo ardii warde, ko jeyaa e leydi koo ardii warde, caggal dum, ko jeyaa e Ruuhu koo jokki hen. ⁴⁷ Neddo arano oo e leydi iwi, leydi moyyiniraa. Neddo dida6o oo e kammu iwi. ⁴⁸ No iwdo e leydi oo wa'i nii, hono non iwbe e leydi bee duu mba'i. No iwdo dow kammu oo wa'i nii, hono non iwbe dow kammu bee duu mba'ata. ⁴⁹ Hono no nanndir-den e iwdo e leydi oo nii, hono non nanndirten e iwdo dow kammu oo duu. ⁵⁰ Sakiraa6e, ko kaalunoo-mi koo annii: tew e yiyyam mbaawataa naatude e Laamu Laamdo oo, kasen duu ko nolata waawataa tawreede ko nolataa.

⁵¹ Mido bannginana on sirri: en maayataa en fuu, kaa en fuu en mbaylitete ⁵² e wakkati gooto, no himyaango yitere nii, so buutatal cakite jamaanu ngal fuufii. Sabi ngal fuufan, maaybe bee immitotoo be nolataa, enen, mbaylite-den. ⁵³ E ley dum, ana tilsi terde nolooje dee boornoo ko nolataa, terde maayooje dee duu boornoo ko maayataa. ⁵⁴ So terde nolooje dee boornike ko nolataa, maayooje dee boornike ko maayataa, e oon wakkati, ngol konngol binndaangol tabitan: «Jaalogal modii maayde.»†

⁵⁵ «Maayde, hoto jaalogal maa woni?»

Maayde, hoto semmbe maa woni?»‡

⁵⁶ Maayde, e luuttal hebata semmbe, luuttal duu e Sariya oo hebata baawde. ⁵⁷ Kaa jettooje ngoodanii Laamdo dokkiroowo en jaalogal saabe Joomiraado men Iisaa Almasi-ihu.

⁵⁸ Ndennoo sakiraa6e am horsu6e, laatee joottiibe be ndimmbataako, beydo-don nande fuu soobaade e golle Joomiraado oo, sabi odon anndi ko ngollaton e habbagol mon e Joomiraado koo wanaa meere.

16

Haala wallugol seniibe wonbe ngalluure Urusaliima

¹ Jooni kaa, haala ballal mon faade e seniibe wonbe ngalluure Urusaliima bee, onon duu ngadon no njamir-mi deente goondinbe gonde leydi Galaatiya dee nii. ² Alan fuu, gooto e mon fuu moobta ko waawi, pati ndoomon faa mi wara, kawrinon ballal ngal. ³ So mi warii, mi waddanan be cuboto-don bee bataakiiji anndinooji ko be ngoni, faa be na6a ballal mon ngal Urusaliima. ⁴ So ana foti ko mi yaha miin duu, min njaadan.

Haala anniyaaaji Pool

⁵ Mi garoowo to mon so mi iwii leydi Makedoniya, sabi ton ya6bortoo-mi. ⁶ Ana moyya mi fa6ba to mon seeda naa mi dabba ton jaati. E ley dum odon mbaawi yoo6inde kam faa mi yaha to njahan-mi fuu. ⁷ Sabi e ngol laawol, mi yidaa fajude on tan so mi ya6boo, mido yidi fa6bude to mon seeda so Joomiraado jabii. ⁸ Kaa mi fa6ban do Efeesu doo faa iidi Pantekot, ⁹ sabi mi hebii doo laawol manngol no mi gollira golle nafaowo, waybe duu ana keewi.

† 15:54 Esaaya 25.8 ‡ 15:55 Hosee'a 13.14

¹⁰ So Timote warii e mon, nja66ee dum faa gasa pati hula, sabi Joomiraado o gollanta no am nii. ¹¹ Ndennoo, pati fay gooto yawa mo. Njoo6inee mo e laawol ngol yalla omo warta e am e jam, sabi mido doomi mo, kanko e sakiraa6e 6ee.

¹² Haya, sakiike men Apollos, mi ndaardii mo cili keewdi o yaada e sakiraa6e 6ee to mon, kaa faa hannde o ja6aali fey. O waran so o hebindiima.

Baynondiral

¹³ Njeertee, niibe e ley goondinal, laatee wor6e, beydoro-don semmbe. ¹⁴ Ko ngadaton fuu, ngadiree dum jilli.

¹⁵ Odon anndi Istifanas e koreeji mum. Kaɲum'en adii fuu goondinde ley leydi Akaya, 6e tiinnike e gollande senii6e 6ee. Sakiraa6e, mido waajoo on: ¹⁶ njarranee yim6e wa'u6e non, kaɲum e gollidoobe e ma66e, tiinnii6e e golle oo fuu. ¹⁷ Mido weltii e garol Istifanas e Fortunatus e Akaykus ngol. Be ngadanii kam ko onon on mbaawaa wafande kam saabe waasude mon taweede. ¹⁸ Be mbaaltinii hakkille am, kaɲum e hakillaaji mon fuu. Teddinee hono ma66e.

¹⁹ Deente goondin6e gonde leydi Asiya dee ana njowta on. Akilas e genndum Piriskilla e deental goondin6e kawroowal galle ma66e ngal ana njowta on sanne e innde Joomiraado. ²⁰ Sakiraa6e 6ee fuu ana njowta on. Gooto gooto mon fuu jowtira sakiike mum jowtaango wondungo e jilli.

²¹ E junngo am jaati mbinndiran-mi ngoo doo jowtaango: miin Pool mido jowta on. ²² Neddo fuu mo yidaa Joomiraado, kuddi woodanii dum! Joomiraado amen Iisaa, war! ²³ Yo hinnee Joomiraado men Iisaa wonu e mon! ²⁴ Jilli am ana e mon on fuu saabe ha66agol men e Iisaa Almasiihu.

Bataaki Pool dɪɔɔɔ faade e Korintunkoo6e

¹ Oo bataaki ga am iwri, miin Pool nelaado Iisaa Almasiihu e sago Laamdo, kajum e sakiike men Timote. Miden njowta deental Laamdo gonngal Korintu ngal, miden njowta senii6e won6e leydi Akaya 6ee fuu. ² Yo on kebu moyyere e jam iwde e Baabiraado men Laamdo e Joomiraado men Iisaa Almasiihu.

No Pool yettiri Laamdo

³ Jettooje ngoodanii Laamdo Baaba Joomiraado men Iisaa Almasiihu. Kanko woni Baabiraado jom yurmeende, o Laamdo buu6inoowo berde faade e huunde fuu. ⁴ Kanko buu6inta berde men e ley torraaji men fuu, yalla enen duu, eden mbaawa buu6inde berde won6e e sii torraaji fuu no kanko o buu6inirta berde men nii. ⁵ Sabi, no njogori-den ngedu e torraaji Almasiihu keewdi dii nii, hono non Almasiihu duu buu6inirta berde men. ⁶ So min torraama, dum faa kisine-don, berde mon buu6a. So berde amen buu6inaama minen, dum yalla berde mon ana buu6a, mbaawon muɔude sii torraaji di min torree minen e ko'e amen dii. ⁷ Jikke amen e moodon ana selli, sabi miden anndi no njogori-don ngedu e torraaji amen dii nii, hono non kasen njogori-don ngedu e buu6inegol berde ngol min ndokkaa ngol duu.

⁸ Sakiraa6e, miden njidi anndinde on torraaji kewtiidi min e leydi Asiya dii. Torraaji kewtiidi min ton dii ana ya6bitii sanne faa min tayi jikke fay e yonkiiji amen. ⁹ Ana wa'annoo min hono no min saraa6e sariya wareede. Kaa noo, dum wadirii pati min pawa jikke amen e ko'e amen, kaa min pawa de e Laamdo immintinoowo maay6e oo. ¹⁰ Kanko danndi min e nden maayde, o danndan min kasen duu. E makko jaati min pawu jikke o danndan min kasen ¹¹ e ley ko mballirton min duwaawuuji mon koo, yalla moyyere nde min kebirta duwaawuuji yim6e heew6e ndee ana wada heew6e njetta Laamdo saabe amen.

Haala bantugol Pool

¹² Senaare e laa6al berde iwngal to Laamdo min nguurdi e aduna oo, sako hakkunde mon. Dum woni ɔaayo amen, kasen duu berde amen ana mbaaltii e majjum. Min njokkaali hakkilantaaku 6i66e aadama, hinnee Laamdo dowi min. ¹³ Sabi ko min mbindanta on koo, fay huunde walaa ley hen so wanaa ko njanngaton so paamon. Mido yidi paamon ¹⁴ ko puɔdu-don faamude jooni koo faa laa6a: ɔannde gartol Joomiraado men Iisaa min mantorto on hono no onon duu mantorto-don min nii.

¹⁵ Saabe nden hoolaare anniyorinoo-mi arannde warde to mon yalla oɔon ceyoo cili didi. ¹⁶ Ko njidunoo-mi dee, mi faɔa to mon, mi yaha leydi Makedoniya, caggal dum, mi warta to mon kasen lanndinano-don kam mi yaha leydi Yahuudiya. ¹⁷ Nde mbiyan-mi mi waran to mon too ndee, mi soobaaki naa? So mi fellisii huunde, tama muuyde am tan ngadan-mi faa dum waddana ooho e a'aa fuu taweede e am? ¹⁸ No Laamdo laatorii koolniido nii, hono non konngol ngol min kaalani on ngol waasiri laatoraade ooho e a'aa. ¹⁹ Sabi Iisaa Almasiihu Bii Laamdo oo wanaano ooho e a'aa: ooho tan woni e makko. Kanko woni mo miin e Silas e Timote min mbaajii kabaaru mum to mon too oo. ²⁰ Sabi podooje Laamdo dee fuu tabitii e ley makko. Ndennoo enen duu, kanko mbiiraten Aamiina faa Laamdo teddinee. ²¹ Laamdo jaati ɔii6ini min, minen e mon fuu, ha66agol men e Almasiihu. Kanko jaati su6ii en. ²² Kasen kanko wadi maande makko e men, o loowi Ruuhu makko e berde men laatoo pi6iraado moyyereji di o moo6tani en dii.

²³ Laamdo ceennu-mi, yurmaade on hadi kam wirfitaade Korintu. ²⁴ Wanaa yidude dawrande goondinal moodon – sabi oɔon tabiti e goondinal ngal – ko min njidi dee, wallondirde e moodon faa ceyo-don.

2

¹ Dum nee, mi fellisiino mi wirfataako to mon, pati mi waddana on sugulla kasen. ² Sabi so mi sunjlinii on, homo seynata kam so wanaa onon 6e cunjlin-mi 6ee? ³ Dum wadi so mbinndir-mi no mbinndir-mi nii e ley 6ataaki am oo. Mi yidaano warde to mon so fotu6e seynude kam 6ee cunjlina kam. Mid6 hoolii on fuu seyo am yo seyo mon on fuu. ⁴ Ruubu e 6ernde mettunde e gondi keewdi mbinndiran-mi on. Mi yidaa sunjlinde on, ko njidu-mi dee, anndinde on no jilli am poti mawnude e mon on fuu.

No Pool yaaforii toonudo oo

⁵ So gooto e mon laatike sabaabu sunu, wanaa miin o suni, on fuu – naa yoga e moodon, pati mi yawta goonga. ⁶ Jukkungo ngo bur6e heewde e mon njukki joomum ngoo heyii, ⁷ jooni kaa, ko 6uri moyyude dee: njaaf6-don mo, koomton mo pati mboy-yonki jaaloo mo. ⁸ Ndenoo, mid6 ndaarda on tabintinon jilli mon e makko. ⁹ Sabi ittude koro mon saabanii kam winndande on kasen faa mi annda odon d6wtanii kam. ¹⁰ Mo njaafi-don fuu mi yaafoto dum miin duu. Banngal am, ko njaafotoo-mi koo – so won ko kaan-mi yaafaade mo – mi yaafoto dum yeeso Almasiihu faa nafa on ¹¹ pati Ibiliisa jammboo en, sabi eden anndi anniyaaji mum.

Haala jaalogal Almasiihu

¹² Nde njaa-mi Torowas faa mi waajoo Kabaaru Lobbo haala Almasiihu oo ndee, mi tawii Joomiraado udditanii kam ton damal ¹³ kaa hakkille am waaltaaki, sabi mi tawaali ton Titus sakiike am oo. E oon wakkati, mabaynii-mi sakiraabe 6ee, paa-mi leydi Makedoniya.

¹⁴ Kaa jettooje ngoodanii Laamdo dokkoowo en jaalogal wakkati fuu saabe ha66agol men e Almasiihu. Laamdo hokki min saakude anndal Almasiihu nokku fuu hono no uurdi mbelndi nii. ¹⁵ E ley dum, do Laamdo, min uurdi Almasiihu e ley hisintee6e 6ee e halkotoo6e 6ee. ¹⁶ Do halkotoo6e 6ee, min kaccol maayde naboowol 6e e maayde, do hisintee6e 6ee, min uurdi nguurndam naboori 6e e nguurndam.

Homo foti gollude oo golle? ¹⁷ Min nganaa julortoo6e konngol Laamdo ngol no heew6e ngadata nii, sabi min nelaa6e Laamdo, miden kaalda 6erde laabude yeeso Laamdo ley ha66agol amen e Almasiihu.

3

Haala gollanoo6e aadi keyri

¹ Kori min pud6itaali mantaade kasen? Naa miden kaajaa 6ataakiiji anndinooji ko min ngoni paadi e mon naa iwdi e mon hono no yim6e yogaa6e kaajiraa nii naa? ² Onon jaati ngoni 6ataaki amen binndaado e 6erde amen, mo yim6e fuu mbaawi anndude e janngude. ³ Sabi ana tayoraa on 6ataaki Almasiihu saabe golle amen. Bataaki oo winndiraaka dawa, Ruuhu Laamdo guurdo o winndiraa. Kasen duu mo winndaaka e alluuje kaaye, do mo winndaa e mum dee, e 6erde yim6e.

⁴ Miden njogii hoolaare mawnde e Laamdo saabe Almasiihu. ⁵ Minen min ngalaa baawde faa min ngolla oo golle. Baawde amen to Laamdo iwri. ⁶ Kanko wadi min fotu6e laataade gollanoo6e aadi keyri. Ndiin aadi fawaaki e Sariya binndaado, e Ruuhu Ceniido ndi fawii. Sabi Sariya binndaado oo ana na6a yim6e to maayde, kaa Ruuhu oo to nguurndam na6ata yim6e.

⁷ Sariyaaji binndaadi e alluuje kaaye, nabooji yim6e to maayde dii, ana njogii darja faa Israa'iilankoo6e ndonki yeewde yeeso Muusaa saabe darja gondo hen oo, fay so taweede o nifoowo. ⁸ Kaa golle Ruuhu oo 6uri darja! ⁹ Golle li6oowo oo ana jogii darja, sako golle foocitaare oo. ¹⁰ Eden mbaawi fay wiide ko joginoo darja arannde koo majjii kammari darja gardo jooni mo walaa nanndo oo. ¹¹ Ko njifata koo ana waawi jogaade darja, kaa ko niibata faa abada koo 6uri fuu jogaade darja.

¹² Nde wonnoo miden njogii oo jikke, ngorgu min kaaldata. ¹³ Min ngadataa no Muusaa nii, gadunoodo heedoode e yeeso mum pati Israa'iilankoo6e keddo yeewde darja jifoowo oo faa timma. ¹⁴ Kaa berde ma66e mbumii. Sabi faa hannde so e6e keddi janngude aadi kiinndi ndii, heedoode ndee ana heddii e geese ma66e. Nde huncaaka tafon, sabi e ka66iido e Almasiihu tan nde huncetee.* ¹⁵ Goonga, faa e jalooma mo ngon-den e mum jooni oo, so Tawreeta Muusaa ana janngee, heedoode ndee ana heddii huurde hakkillaaji ma66e. ¹⁶ Kaa so neddo warti e Joomiraado fuu, heedoode ndee huncete iwde e mum. ¹⁷ Sabi Joomiraado woni Ruuhu oo, kasen do Ruuhu Joomiraado oo woni fuu, don ndimaaku duu woni. ¹⁸ Enen 6e geese mum'en cudditaa 6ee fuu, darja Joomiraado oo ana bannga e meeden no e timgal nii. Omo nii waylita en faa nannden e makko mbaadi, darja makko beydoo e meeden. Dum woni golle Joomiraado, kanko woni Ruuhu oo.

4

Haala jawdi ley loode

¹ Ndennoo, min kaabataa, sabi Laamdo hokki min oo golle kammari yurmeende mum. ² Min calike kulle cuudiide kersinooje dee. Min yoppataa yim6e, min mbaylitataa konngol Laamdo ngol. Ko min ngadata dee, e ley banngingol amen goonga ngol miden tewta hebude hakkillaaji yim6e fuu yeeso Laamdo. ³ So Kabaaru Lobbo mo min mbaajii oo suudaama, halkotoo6e 6ee tan o suudantee. ⁴ Been ngalaa goondinal, sabi Ibiliisa wumni hakkillaaji ma66e pati 6e njiya fooyre Kabaaru Lobbo kolloowo darja Almasiihu jogiido mbaadi Laamdo oo. ⁵ Sabi wanaa kabaaru amen min mbaajotoo, ko min mbaajotoo dee, kabaaru Iisaa Almasiihu, Joomiraado men oo. Minen, saabe makko min laatorii maccube moodon. ⁶ Sabi Laamdo biido: «Yo fooyre yaaynu e ley nimre» oo, katum yaayni fooyre mum e ley berde amen, faa hokka min anndal darja mum jiyeteeo e yeeso Almasiihu oo.

⁷ Miden njogorii ndiin jawdi mawndi e ley amen hono no ley loode de ngalaa semmbe nii, yalla ana anndee deen baawde mawde e Laamdo iwi, wanaa e amen. ⁸ E huunde fuu miden nii billee, kaa min kalkaaki, miden nii e wembere wakkati fuu, kaa min tayaali jikke, ⁹ miden nii torree, kaa Laamdo yoppaali min, miden nii tippee e leydi, kaa min maayaali. ¹⁰ Wakkati fuu, maayde Iisaa ndee ana e terde amen, yalla nguurndam Iisaa dam duu ana yiyee e terde amen. ¹¹ Fay so miden nguuri, miden kosa maayde wakkati fuu saabe ko min mbaajotoo kabaaru Iisaa koo, yalla nguurndam Iisaa dam ana yiyee e terde amen maayooje dee. ¹² Hono nii, maayde gollirta e amen, nguurndam gollirta e mon.

¹³ Ana winndii: «Mi goondinii Joomiraado, dum wadi so mido waajoo.»* Minen duu min goondin6e hono no makko nii, dum wadi so miden mbaajoo. ¹⁴ Sabi miden anndi immintindo Joomiraado men Iisaa e maayde oo immintinidan min e makko minen duu, kasen duu waddan min yeeso makko, minen e moodon fuu. ¹⁵ Ko hewtii min fuu yo kammari moodon yalla moyyere Laamdo ndee ana yottoo yim6e heew6e. Hono nii yim6e heew6e njettirta Laamdo faa Laamdo beydoo teddineede.

Haala teddeengal manngal duumiingal

¹⁶ Dum wadi so min kaabataa. Fay so terde amen dee yo kalkotoode, yonkiiji amen dii ana keydintinee jannde fuu. ¹⁷ Sabi torraaji amen hannde dii ana kakindii ana njawta, kasen duu di lanndinanto min teddeengal manngal ngal timmataa, burngal diin torraaji abada. ¹⁸ Sabi wanaa e ko yiyetee min ngatti hakkillaaji amen, e ko yiyataake min ngatti hakkillaaji amen. Sabi ko yiyetee koo, yawtan, kaa ko yiyataake koo, heddoto faa abada.

* **3:14** Yogaabe ana paamira aaya oo hono nii: Sabi faa hannde so e6e keddi janngude aadi kiinndi ndii, heedoode ndee ana heddii e geese ma66e, 6e paamaali aadi ndii huncaama saabe Almasiihu. * **4:13** Jabuura 116.10

5

No ndarorto-den yeeso Almasiihu

¹ Eŋen anndi so suudu leydiiru ndu kodu-den e mum jooni nduu wurjinaama, dum woni terde men, Laamdo darnanii en suudu dow kammu ndu junngo darnaali, darotoondu faa abada. ² Eŋen nii caŋbitoosaaŋe heppugol men naatude e ley suudu men dow kammu nduu, eden boornoroo ndu no kaddungal nii, ³ yalla so en boorniima ndu pati tawe-den en wuttiniibe. ⁴ Sabi e ley nduu suudu, en tampii en ottii. En njidaa boortaade ndu, ko njid-den dee, boornaade wonndu dow mayru, yalla nguurndam dam ana moda ko halkotoo ko woni e men koo. ⁵ Laamdo jaati lanndinanii en e kabaaru majjum, mo loowi en Ruuhu makko laatoo piŋiraado moyyereji desanaadi en dii.

⁶ Ndennoo, eden njogii hoolaare wakkati fuu, fay so eden anndi so nii eden keddii e dee doo terde, eden ngoddi suudu Joomiraado nduu tafon. ⁷ Sabi ko ngoondin-den nguurdu-den, wanaa ko njiyaten nguurdu-den. ⁸ Ndennoo eden njogii hoolaare, kaa ko burani en, eggude e dee doo terde kammari faa kodoyen bannge Joomiraado. ⁹ Kaa wadude ko welata mo woni ko bur-den fuu tewtude, hodude doo e eggude doo fuu fotu. ¹⁰ Sabi ana tilsi en fuu ndaro-den yeeso Almasiihu faa care-den, yalla gooto fuu ana yobeŋe golle mum mo wadunoo e aduna, so golle lobbo naa so golle bondo.

No Iisaa hawrintiniri en e Laamdo

¹¹ Ndennoo, tawee min anndii ko woni hulde Joomiraado, min tewtan hebude hakkillaaji yimbe bee. Laamdo ana anndi min, mido joonndorii onon duu odon anndi min e ley berde mon. ¹² Min njidaa mantaade yeeso mon. Ko min njidi dee, hokkude on daliili no mantoro-don min, yalla odon keba ko njaabo-don mantortoobe kulle gonde sella, be mantortaako kulle gonde e berde. ¹³ So min njogoraama min haanduŋe, dum saabe Laamdo. So min njogoraama min yeedduŋe, dum kammari moodon. ¹⁴ Sabi jilli Almasiihu njaalike min, sabi min tayorii, gooto maayanii yimbe fuu, ndennoo yimbe fuu maayii. ¹⁵ O maayanii yimbe fuu, yalla wuurbe bee ana nootta wuurande ko'e mum'en, mo be nguuranta dee, maayando be so wuurtani be oo.

¹⁶ Ndennoo, gila jooni, walaa fuu mo min njogorii no bii-aadama jogortoo neddo nii. So min njogorikeno non Almasiihu, jooni min noottii jogoraade mo non. ¹⁷ So neddo habbikere e Almasiihu, tagitaama tagu keso. Ko hiiddi koo yawtii, hankasen kabaaru oo fuu heyditii. ¹⁸ Dum fuu to Laamdo iwri, kanko neli Almasiihu faa rewrintina en e makko, o halfini min golle rewrintingol hakkunde makko e yimbe. ¹⁹ Sabi Laamdo wonnoo e ley Almasiihu faa rewrintina yimbe aduna fuu e mum e waasude jataade luutti mum'en. Kanko halfini min kabaaru rewrintingol ngol. ²⁰ Ndennoo, min daraniiŋe Almasiihu, hono no Laamdo jaati waajortoo ko iwata e kundude amen koo. Miden ndaarda on dum doo e innde Almasiihu: ngartee e Laamdo! ²¹ Almasiihu meedaali luuttude abada. Kaa Laamdo fawii luutti men fuu dow makko, yalla habbagol men e Almasiihu ana wada en foocitiibe yeeso Laamdo.

6

No Pool'en ngolliranta Laamdo

¹ Minen, kammari min gollidooŋe e Laamdo, miden ndaarda on pati pijiron moyyere Laamdo nde keŋ-don ndee. ² Sabi o wii:

«Mi hettindanike ma wakkati lobbo,
mi faabike ma palaande kisindam.»*

Jooni jaati woni wakkati lobbo, jooni woni palaande kisindam. ³ Min njidaa wadude fay huunde ko fergitata yimbe so feloore tawee e golle amen. ⁴ Kaa e huunde fuu, min kolliran miden kaandi e laataade gollanoobe Laamdo ley tiinnitaare mawnde, ley

* 6:2 Esaaya 49.8

torraaji, ley cadeele, ley wemmbere, ⁵ ley piide, ley kasu, ley murtere, ley tampere, ley rafi doyngol, ley yolbere, ⁶ ley laabal, ley anndal, ley mujal, ley moyyuki, ley Ruuhu Ceniido, ley jilli di ngaldaa e naafigaaku, ⁷ ley konngol goonga, ley baawde Laamdo, e ka6orde fooccitaare gonde e juude amen nane e naame, ⁸ ley teddeengal, ley koyeendam, ley ko yimbe no'ata min, kajum e ko njettata min. Miden kolla yimbe min gollanoobe Laamdo ley ko min njogoraa min majjinoobe tawee min goongirante'en, ⁹ ley ko min njogoraa min anndaaka tawee min anndaa6e, ley ko min njogoraa min maayoobe jooni tawee min wuur6e, ley ko min njogoraa min jukkaa6e tawee min maayaali, ¹⁰ ley ko min njogoraa min sunaa6e tawee min seyotoobe wakkati fuu, ley ko min njogoraa min misikiina'en tawee miden ngada heew6e arsukunte'en, ley ko min njogoraa min ngalaa fay huunde tawee minen nje y fuu.

¹¹ Korintunkoo6e, min kaaldanii on laabal reedu, min njaajinani on berde amen. ¹² Minen, min paadinanaali on berde amen, onon paadinani ko'e mon berde mon. ¹³ Jooni mido haaldira e moodon no kaaldoowo e 6ikkoy mum nii: njaajinee berde moodon.

No laatori-den suudu Laamdo guurdo

¹⁴ Pati ka6bondiree e 6e ngoondinaali 6ee, sabi edum wa'i hono no reentinde daabaaji didi di ngaldaa faa ndemda. Won ko reentini fooccitaare e oonaare naa? Won ko reentini fooyre e nimre naa? ¹⁵ Won ko reentini Almasiihu e Ibiliisa naa? Won ko reentini goondindo e mo goondinaali naa? ¹⁶ Aadi won hakkunde suudu Laamdo nduu e tooruuji dii naa? Anndee, enen ngoni suudu Laamdo guurdo oo. Sabi Laamdo wii:

«Mi hodidan e ma66e,
mi yiilodoto e ma66e,
mi laatoo Laamdo ma66e,
6e laatoo yimbe am.»†

¹⁷ Dum saabii so Joomiraado wii kasen:

«Iwee hakkunde ma66e!
Ceertee e ma66e!
Pati memee ko sobi!
Nden, mi jab6oto on.‡

¹⁸ Mi laatanto on baaba,
laatano-don kam 6ib6e rew6e e wor6e.
Dum Joomiraado Jom Baawde oo wii.»§

7

¹ Sakiraa6e horsu6e, en ngadanaama dee podooje fuu, ndennoo la66inen ko'e men iwde e tuundi ngonndi e terde men e yonkiiji men fuu, tabintinen senaare men e ley kulol Laamdo.

Haala sunu e seyo

² La66inanee min berde moodon! Min toonaali fay gooto, min mbonnanaali fay gooto, min naamaali jawdi fay gooto. ³ Mi haaldaali dum faa laatanoo on jukkungo. Sabi mi haaliino gila naanen: miden njidi on sanne, fay huunde seenndataa en, wanaa nguurndam wanaa maayde. ⁴ Mido hoolii on sanne, mi hebii jaati no mi mantoro saabe moodon, on buubinii bernde am sanne, mido heewi seyo e ley tampereji amen dii fuu.

⁵ Sabi, fay nde min njottii leydi Makedoniya ndee, min powtinaaki fey, torraaji tan min njii, gila e kulol ley berde faa e sippirooji. ⁶ Kaa Laamdo buubinoowo berde sunaa6e oo, buubinirii berde amen garol Titus. ⁷ Wanaa garol makko ngol tan wadi dum, ko buubinno-don bernde makko koo waaltinii hakkillaaji amen, kajum e ko mo wii odon njidi yiide kam sanne e ko o haalani min haala sunu mon kammari ko wadi koo e haala

† 6:16 Lewinkoo6e 26.12, Esekiyel 37.27 ‡ 6:17 Esaaya 52.11 § 6:18 2 Samuyila 7.14, Esaaya 43.6

tiinnaare mon e am, dum 6uri fuu beydude seyo am. ⁸ So 6ataaki am oo sunjiniino on, mi mimsitaali dum jooni. Fay so mi mimsitiino – sabi mi yii 6ataaki oo sunjiniino on fay so e wakkatiwel gootel – ⁹ mido seyii jooni. Wanaa ko cunjuno-don koo waddani kam seyaade, ko sugulla moodon waddani on tuubude koo. Sabi sugulla kewtinoodo on oo ana hawri e sago Laamdo, hono non, walaa ko min mbonnannoo on. ¹⁰ Sabi sugulla kawroowo e sago Laamdo oo waddata tuubugol, tuubugol ngol waddata kisindam, mimsee walaa e majjum. Kaa sugulla aduna, maayde waddata. ¹¹ Ndennoo, yeewee sugulla kawroowo e sago Laamdo oo ko waddani on: o waddanii on soobaade, o wallii on daranaade ko'e mon, o waddanii on metteede e gadudo bone oo, kaɲum e kulol, o waddanii on yeeweede kam, kaɲum e tiinnaade, o wallii on jukkude bondo oo. E huunde fuu on kollii odon laabi e oon kabaaru. ¹² Ndennoo so mi winndanii on, wanaa saabe toɲudo mbinndir-mi, wanaa saabe toɲaado duu mbinndir-mi, ko mbinndiran-mi on dee, yalla odon 6annginane soobee mo njogani-don min oo yeeso Laamdo. ¹³ Hakkillaaji amen mbaaltorike saabe majjum.

Ko jokkiti hen kasen, seyo Titus ngoo beydi waaltinde hakkillaaji amen, sabi on fuu on 6uu6inii 6ernde makko. ¹⁴ So mi mantorike on seeda yeeso makko duu, on kersinaali kam. Kaa no min kaalanirta on goonga wakkati fuu nii, hono non ko min mantorii on e yeeso Titus koo laatorii goonga. ¹⁵ Bernde makko beydoto yidude on so o miilike no dowtiri-don on fuu e no nja66ori-don mo kulol e sijnugol nii. ¹⁶ Mido seyii ko ke6u-mi e mon hoolaare e dow huunde fuu koo.

8

Haala wallugol seniibe won6e Urusaliima

¹ Sakiraa6e, miden njidi anndinde on moyyere Laamdo jippiinde e deente goondin6e Iisaa gonde leydi Makedoniya dee. ² Kam6e e horireede 6illaare sattunde fuu, keewal ma66e seyo waddanii 6e hokkitirde ko heewi, fay so e6e e talkaaku cattudo. ³ Mi seedee: 6e ndokkitirii ko 6e mbaawi fuu fay ko 6uri baawde ma66e, 6erde laa6ude tal 6e ndokkiri. ⁴ Be ndaardii min sanne yalla e6e ke6a laawol wadude juude ma66e e wallugol seniibe won6e Urusaliima 6ee. ⁵ Be ngadii ko 6uri miilo amen. Ko adii fuu, 6e ndokki ko'e ma66e Joomiraado, caggal dum, e sago Laamdo 6e ndokki min ko'e ma66e minen duu. ⁶ Dum wadi so min ndaardi Titus timmintinoya to moodon ngal dokkal no fuddirnoo ngal nii. ⁷ On arsukunte'en e huunde fuu – goondinal e waaju e anndal, odon njogii soobee dow huunde fuu, odon korsini min duu. Tiinno-don faa arsinkinire-don non e ngal dokkal duu.

⁸ Wanaa kammari tilsere wadi so mbii-mi non, ko mbiiru-mi non dee, faa mi hokka on laawol hollude jilli mon dii ana celli. ⁹ Sabi odon anndi moyyere Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu: kanko arsukunte oo, o wadii hoore makko talka kammari mon yalla odon laatoroo arsukunte'en talkaaku makko oo. ¹⁰ Mido haalana on ko woni miilo am haala wallugol seniibe won6e Urusaliima 6ee, sabi dum 6uri nafude on: rowanen onon adii fiide dabare wallude 6e, onon adii fuddude golle oo duu. ¹¹ Jooni noo, ki66inee dum. No tiinnori-don fiide dabare nii, tiinnoree non gollude dum duu, ndokkiron no baawde mon mbaarata. ¹² Sabi so neddo anniyike wadude moyyere, Laamdo jabanan dum hakke ko jogii koo, wanaa hakke ko jogaaki. ¹³ Mi wiyaali naaton e 6illaare yalla wobbe 6ee ana powta, yim6e fuu pota njidu-mi. ¹⁴ Jooni dum forran onon on ke6ii faa heewi faa mbaawon wallude won6e e baasal 6ee. Caggal jooni, so tawii onon on ngonii ley baasal, kam6e 6e ke6ii ko heewi faa 6e mbaawa wallude on. Hono nii yim6e potirta, ¹⁵ no winndorii nii: «Moo6tunoodo ko heewi oo ya66intinaali, moo6tunoodo seeda oo ɲakoraaka.»*

Kabaaru Titus e yaadube mum

* 8:15 Pergu 16.18

¹⁶ Jettooje ngoodanii Laamdo e ko wadi e bernde Titus sii soobee mo min njoganii on oo. ¹⁷ Titus jabii ko min jaagii dum wirfitaade to mon koo. Ko buri dum fuu, soobirantaaku mawdo e bernde laabunde tal o wirfitorii faade to moodon. ¹⁸ Miden neldida e makko sakiike men jetteteedo e deente goondinbe dee fuu saabe golle mo o gollani Kabaaru Lobbo oo. ¹⁹ Wanaa dum tan, deente goondinbe dee cubii mo, yalla omo laato jaado amen faa min na6a dokkal ngal Urusaliima. Ngal dokkal ana teddina Joomiraado, ana banngina anniya amen lobbo duu. ²⁰ Miden ngada ko min mbaawi fuu pati min ke6a feloore e ndiin jawdi keewndi ndi min ndaranii. ²¹ Sabi wanaa ko woodi yeeso Joomiraado tan min tewtata, miden tewta ko woodi yeeso yimbe duu. ²² Miden neldida e didon 6ee sakiike meeden mo min taykitii soobee mum wakkatiji keewdi e kulle keewde. Jooni mo buri fuu tiinnaade e golle oo kammari hoolaare mawnde nde mo joganii on ndee. ²³ Titus duu yo gondiido am yo gollidiido am kammari moodon. Sakiraa6e men wondube e makko 6ee yo nelaabe deente goondinbe dee, 6e teddeengal Almasiihu. ²⁴ Ndenoo jooni, kollee 6e jilli moodon, kollee 6e kambe e deente goondinbe dee fuu miden njogii daliili e mantoraade on.

9

No Laamdo yidiri dokkiroowo seyo

¹ Fotaa ko mi winndana on banngal wallugol senii6e won6e Urusaliima 6ee, ² sabi mido anndi on muuyii wallude 6e sanne. Mi mantorike on dum yeeso Makedoniyankoo6e, mbii-mi 6e: Akayankoo6e lanndiniima gila rowanen wallude. Tiinnaare moodon soobini ko buri heewde e ma66e. ³ Kaa mido nela e moodon 6ee sakiraa6e pati ko min mantorii on koo laato meere, kaa tawee odon lanndinii no mbiiru-mi nii. ⁴ So wanaa dum, so Makedoniyankoo6e ngardii e amen to moodon tawi on lanndinaaki, hoolaare nde min njoginoo e moodon ndee laatanto min gacce, kasen duu onon burata fuu hersude. ⁵ Dum nee, ko njii-mi hen ana tilsi mi ndaarda sakiraa6e 6ee ardo kam to moodon, ndaranoo ballal ngal poduno-don ngal. Nden so mi warii fuu mi tawan engal hawriti, ngal laato ballal bernde laabunde tal, tawee wanaa tilsere. ⁶ Taykee: aawudo seeda, seeda hettata, aawudo ko heewi, ko heewi hettata. ⁷ Gooto fuu yo hokku ko anniyii e bernde mum, tawa wanaa dow metti, wanaa e tilsere. Sabi Laamdo ana yidi dokkiroowo seyo. ⁸ Laamdo ana waawi hokkude on sii moyyereji fuu, yalla e huunde fuu odon ke6a ko heyata on wakkati fuu, keddoro-don ko heewi kammari golle lobbo fuu, ⁹ hono no winndorii nii:

«Omo saaka moyyere makko e ley talka'en,

moyyuki makko duumoto faa abada.»*

¹⁰ Laamdo dokkoowo demoowo aawdi hokka dum nguure oo, hokkan on aawdi heyoori on onon duu, o funnan ndi, yalla moyyuki mon ana rima faa heewa. ¹¹ Sabi o arsinkinon on e huunde fuu, faa mbaawon hokkitirde wakkati fuu. Nden heew6e njettan Laamdo e ko mballir-don dum'en ko iwri e juude amen koo. ¹² Sabi ngal ballal wanaa faa nafa senii6e 6ee tan wadira, ko ngal wadira dee, faa ngal waddana heew6e yettude Laamdo. ¹³ So 6e yeewii ballal moodon ngal, 6e teddinan Laamdo saabe dowtaare mon nde ceettorto-don Kabaaru Lobbo haala Almasiihu, 6e teddinan mo duu saabe ko caakaton jawdi mon e ma66e, kambe e yimbe fuu. ¹⁴ Be kolliran korsa ma66e faade e moodon duwaawuuji di 6e nduwantoo on dii saabe moyyere mawnde nde Laamdo wadani on ndee. ¹⁵ Jettooje ngoodanii Laamdo saabe dokkal mum dadungal sifa!

10

No Pool jaaborii felube dum

* 9:9 Jabuura 112.9

¹ Miin Pool biyeteedo lo'udo so mido hakkunde moodon kaa cuuso so mido wodfii on oo, mido waajoroo on newaare e moyyuki Almasiihu, ² mido ndaarda on: pati ngadee so mi garɗoo on nde ngaroy-mi to mon fuu. Sabi banngal wiyoo6e miden ngollana muuyooji 6ii-aadama 6ee anniyii-mi gollirde ngorgu. ³ Goonga, min 6i66e aadama tan, kaa no min kabirtee nii wanaa no 6i66e aadama kabirtee. ⁴ Sabi kaborde de min kabortoo dee nganaa de 6ii-aadama, semmbe majje to Laamdo iwri faa de mbaawi wurjinde tataaji e leydi. Minen, min wurjinoo6e miilooji way6e e leydi ⁵ kaɗum e mawninkinaare fuu hadoore yim6e anndude Laamdo. Kasen min nanngo6e miilo fuu faa min ngartira dum e dwtanaade Almasiihu. ⁶ So dwtataare moodon hi66ii, min lanndiniima jukkude neddo fuu mo dwtataaki.

⁷ Yeewree kudde dee no ngorri nii – so won e moodon kooliido yo neddo Almasiihu, yo miccito dum doo duu: no joomum laatorii neddo Almasiihu nii, minen duu, non min laatorii yim6e Almasiihu. ⁸ Joomiraado men Iisaa hokkii min baawde faa min na6a goondinal mon yeeso, wanaa faa min ngurjina ngal. Fay so mantii-mi hen faa kosu-mi yab6itaade, dum hersintaa kam. ⁹ Mi yidaa miilon mi tewtoowo hul6inde on e bataakiiji am dui. ¹⁰ Sabi ana wiyee 6ataakiiji am dui ana teddi, ana njogii semmbirantaaku, kaa so mido hakkunde mon, mido lo'i, haala am ana yawonii. ¹¹ Neddo fuu biyoowo non, yo anndu ko min mbinndata so miden ngoddi on koo, dum min ngollata so min ngondii e moodon duu. ¹² Min cuusaa fonndude ko'e amen e mantotoo6e 6ee. Min nanndaa e ma66e duu. Kam6e, e6e ponnda ko'e ma66e e etirdum ma66e, 6e nanndintaa ko'e ma66e e fay gooto so wanaa e ko'e ma66e tan! Be ngalaa hakkille.

¹³ Minen noo, min njidaa mantaade faa ya66itoo keerol, miden kaada e keerol ngol Laamdo darnani min ngol, faa min njottii on onon duu. ¹⁴ So min njottanooki to mon, min ya66itinoke keerol e manti amen. Kaa min ya66itaaki keerol, sabi minen adii waddude e mon Kabaaru Lobbo haala Almasiihu oo. ¹⁵ Min mantortaako golle wo66e mo walanaa min. Kaa no goondinal moodon beydortoo nii, miden njikkii beydoraade non teddungal e hakkunde moodon, tawee min ya66itaaki ko Laamdo darnani min koo. ¹⁶ Nii wadata so min ke6a no min mbaajoroo Kabaaru Lobbo oo e nokkuuje gonde caggal moodon dee, min mbaasa mantoraade golle gollaado faa timmi e ley nokkuuje de wo66e kalfinaa. ¹⁷ Ana winndii: «Mantotoodo fuu, yo mantoro golle Joomiraado.»* ¹⁸ Sabi wanaa manoowo hoore mum woni jabaado, jabaado dee, mo Joomiraado mani.

11

No Pool feliri nelaabe penee6e

¹ Jooni kaa dalee kam mi haaldana on no 6adiido haandude nii. Mido jaagii on mujanon kam. ² Mido joganii on kiram iwruɗam to Laamdo jaati, sabi mi ha66ii dewgal mon e gorko gooto, dum woni Almasiihu. Mido yidi na6ude on to makko no mboomri ceniindi nii. ³ Kaa mido huli pati hakillaaji mon mbaylite, nanndon e Hawwaa mo mboddi yoyundi ndii yoyuni oo faa njoppon hoolaare mon laa6unde sellunde wonnde e Almasiihu ndee. ⁴ Mido huli dum sabi so won garɗo waajaade on Iisaa goddo mo waldaa e mo min mbaajii e ley moodon oo, naa so on ke6ii ruuhu goddo naa kabaaru lobbo mo waldaa e mo ke6uno-don e amen oo, on nja66oto dum sanne. ⁵ Kaa mido miila diin kalahali mawdi, dum woni nelaabe moodon 6ee, walaa fuu ko 6urdi kam. ⁶ Ana waawi taweede mi wanaa fasiilante banngal haala, kaa mi wanaa baaydo anndal, min kollii on dum faa laabi wakkati fuu e ley huunde fuu.

⁷ Nde kaalan-mi on Kabaaru Laamdo Lobbo oo tawi on njo6aali ndee, mi leydinkinike kammari teddinde on, mi mboofii e ley majjum naa? ⁸ Deente goondin6e godde ndokki kam ko mi wuurda faa mi gollana on. ⁹ Nde ngonnoo-mi to moodon too ndee tawi mido hasindini, mi fawaaki e dow fay gooto e mon. Sabi sakiraa6e iw6e Makedoniya

* 10:17 Yeremiya 9.23

6ee ngaddanii kam ko ɲakiranoo-mi koo. E oon wakkati, mido wajunoo laatanaade on donngal. Non worri faa hannde duu. ¹⁰ Goonga Almasiihu gondo e am oo kaalanami on: ley leydi Akaya ndii fuu fay gooto waawaa hadude kam mantoraade ko mi laatanaaki on donngal koo. ¹¹ Ko saabii so ngadir-mi non? Saabe mi yidaa on ngadir-mi non naa? Laamdo ana anndi mido yidi on!

¹² No ngorrunoo-mi nii, mi heddoto e worrude non. Sabi yogaa6e ana tewta laawol mantoraade ko 6e ngorri no amen nii koo. Ngol laawol, mido yidi hadude 6e ngol. ¹³ Been yo nelaar6e penee6e yo golloo6e jammbootoo6e yo 6oornii6e saaya nelaar6e Almasiihu. ¹⁴ Dum haaynaaki, sabi fay Ibiliisa ana 6oornoo saaya malaa'ika jom fooyre. ¹⁵ Ndennoo haaynaaki duu so gollanoo6e Ibiliisa 6oorniima saaya gollanoo6e foocitaare. Kaa jukkungo ma66e laatoto hakke golle ma66e.

Haala torraaji kewtiidi Pool

¹⁶ Mi haalanii on naanen, mido wiya on kasen duu: pati fay gooto e moodon nanngira kam kaahaango. Kaa fay so on nanngirii kam non, njabee kaandi am ddi, yalla miin duu mido mantoo seeda. ¹⁷ Nde mantortoo-mi nii ndee, wanaa no gollanoowo Laamdo nii kaaldan-mi, no kaandudo nii kaaldan-mi. ¹⁸ Sabi heew6e ana mantaroo kulle aduna, miin duu, mido waawi mantaade. ¹⁹ Sabi onon jogorii6e ko'e mum'en yo hakkilante'en 6ee, odon njarranii haandube 6ee no weliri on. ²⁰ Goonga, odon mupa nelaar6e penee6e 6ee maccina on, ɲaama jawdi mon, njana on, pamdina on, piya on banaaje. ²¹ Mido yaagoo wiide on miden lo'unoo e majjum sanne.

Tawee nee, huunde fuu ko 6e cuusi mantoraade kam6e, mido suusi mantoraade dum miin duu. Mido haalda doo hono no mi kaandudo nii. ²² So 6e Yahuudiyankoo6e, miin duu mi Yahuudiyanke. So 6e Israa'iilankoo6e, miin duu mi Israa'iilanke. So 6e iwdi Ibarahiima, miin duu mi iwdi Ibarahiima. ²³ So 6e gollanoo6e Almasiihu, miin 6uri 6e fuu laataade dum – doo kaaldan-mi hono no mi kaandudo nii. Miin 6uri 6e tiinnaare, 6uri 6e uddeede kasu, 6uri 6e fiyeede. Wakkati fuu, mido hosa maayde. ²⁴ Cili joy Yahuudiyankoo6e ana piya kam, cilol fuu dorrii capantati e jeenay. ²⁵ Cili tati Romankoo6e ana piya kam cabbi. Mi wedaama kaaye cilol gootol. Cili tati mido naata laana ana mutida e am, mi doyii jemma e ɲalooma ley geeci. ²⁶ Mido e laawol wakkati fuu, mido e farati banngal maaje e banngal yanoo6e, banngal lepol am e banngal leji goddi, mido e farati e ley geelle e ley ladde jeereende, ley geeci e ley sakiraa6e penee6e. ²⁷ Mi gollii faa mi tampii, wakkati fuu mi daanataako doyingol juutungol. Mi yolbii, mi domdii, wakkati fuu mido hoora, mi jaangaama, mi holii. ²⁸ Mi haalaali ko heddi koo so wanaa huunde wootere: ɲannde fuu miilooji banngal deente goondin6e dee fuu ana ka66i hoore am. ²⁹ So won lo'udo, loore mum ana hewta kam. So won pergitiido, ana ɲawna yonki am.

³⁰ So ana tilsi mi mantoo, loore am ndee mantortoo-mi. ³¹ Laamdo ana anndi mi fenaali. Jettooje ngoodanii mo kanko Baaba Iisaa Joomiraado men oo faa abada. ³² Nde ngonnoo-mi Damas ndee, battaa kaananke biyeteedo Aretas joyyiniino yim6e faa kayba ngeenndi ndii yalla ana nannga kam, ³³ kaa ngadaa-mi e ley sagiire, ndiwniraa-mi e falanteere tatawol ngeenndi ngol, njippinaa-mi caggal mayri, teetori-moo-mi.

12

Haala ko Laamdo 6annginani Pool

¹ Ana tilsi mi mantoo fay so gasaa. Dum e taweede, mi haalan ko yellitii e am, ɲaɲum e ko Joomiraado 6annginani kam koo. ² Ana foti duu6i sappo e nay, gorko gooto mo anndumi, ka66iido e Almasiihu, ɲabbinaama faa dow kammu burdo fuu toowde. Mi anndaa yalla terde makko duu ɲabbinaama naa ɲabbinaaka, Laamdo tan anndi. ³⁻⁴ Mido anndi oon gorko naannaama alijenne – omo heddorii terde makko dee naa mo heddoraaki de? Mi

anndaa, Laamdo anndi – o nani ton haala daduka hakkille ka bii-aadama fotaa haaltude. ⁵ Kanko mantortoo-mi, mi mantortaako hoore am so wanaa e loore am. ⁶ Fay so mi muuyiino mantaade, mi haandaali, sabi goonga kaalannoo-mi. Kaa mido nanta hoore am e majjum, pati yimbe miila mido buri ko njii mido wada naa ko nani mido haala. ⁷ Ko Laamdo loowi e am koo ana dadi hakkille, kaa pati mi mawninkinoroo dum, ko wa'i hono gi'al suufaama e terde am, dum woni nelaado Ibiliisa ana fiya kam faa hada kam mawninkinaare fuu. ⁸ Cili tati mido jaagoo Joomiraado yo doofanam ngal, ⁹ kaa o wii kam: «Hinnee am oo heyii ma, sabi baawde am e loore ki66irta.» Saabe dum mi beydiima seyaade e mantaade dow loore am ndee, yalla baawde Almasiihu dee ana tawee e am. ¹⁰ Dum saabii so mido seyoro loore e jennooje e cadeele e torraaji e wemmberere fuu kammari Almasiihu. Sabi nde lo'u-mi fuu, nden keban-mi semmbe.

No Pool sunliri bannal Korintunkoo6e

¹¹ Mi haaldii hono no mi kaandudo, kaa onon ngaddani kam haalirde non. Onon kaannoo jinngande kam, sabi fay so mi wanaa fay huunde, kalahali moodon mawdi dii, dum woni nelaabe moodon bee, burdaali kam fay huunde. ¹² Golleeji mawdi e kaayefiiji e taagumansaaji kollooji mi nelaado ngollaama to mon, kaaddi mujal duu di ngolliraa. ¹³ Kodum deente goondinbe Iisaa godde dee burdi on, so wanaa ko mi fawaaki e mon koo? Njaafee kam e oon toonange!

¹⁴ Jooni, mi lanndiniima warde to mon cilol tatabol, mi fawataako e mon. Wanaa jawdi moodon tewtan-mi, onon e ko'e mon tewtan-mi. Sabi wanaa bi66e kaani fagganaade saaraabe mum'en jawle, saaraabe kaani fagganaade bi66e mum'en jawle. ¹⁵ Miin, mi seyorto hokkude on ko njogii-mi fuu, mi seyorto hokkude on fay hoore am, yalla mido walla on. So mi mawninii jilli am e moodon, on buytoto e yidude kam naa? ¹⁶ Ndennoo en kawrii mi fawanooki e dow mon, kaa wiyaama mi yonjii on, mi hebirii on hiila. ¹⁷ Won nelaabe am be nelir-mi faa mi jaama jawdi mon naa? ¹⁸ Titus jaagii-mi yo yaa to moodon, neldidin-mi e mum sakiike men oo. Titus jaamaali jawdi moodon, goonga naa pene? Wanaa minen ngoni miilo wooto e laawol gootol naa?

¹⁹ Booyii odon miila min la66inoo6e ko'e amen yeeso moodon. Kaa ko min ngadata dee, miden kaalda yeeso Laamdo ley ha66agol amen e Almasiihu. Sakiraa6e horsu6e, ko min ngadata koo fuu, yalla odon njaara yeeso. ²⁰ Mido hula, so mi warii to moodon, pati mi tawira on no mi yidaa, tawiron kam no on njidaa. Mido huli pati mi tawda on e poodondiral e haasidaaku e konnaagu e tikkere e jinondiral e noore e mawninkinaare e fitina. ²¹ Mido hula, so mi wirfitiima to moodon, pati Laamdo hoyna kam hakkunde mon kasen, mi sunla saabe heew6e luuttunoo6e 6e tuubaali iwde e tuundi mum'en e fijirde mum'en e njaahilaaku mum'en.

13

Baynondiral

¹ Mido wara to mon jooni cilol tatabol. «Huunde fuu ko neddo happaa ana hasindini e seedaaku yimbe didon naa taton.»* no winndorii nii. ² Mi haalaniino luuttunoo6e nde ngonnoo-mi to mon cilol dida6ol ndee, jooni duu ko mi walaa to mon koo, mido haaltana 6e kasen kam6e e heddi6e 6ee fuu: so mi wartii, mi yurmataako fay gooto. ³ Onon, odon tewta finnde holloore Almasiihu oo e am haalirta haala mum. On keban finnde ndee duu. Almasiihu lo'aali bannal moodon, mo cembididido e moodon. ⁴ Sabi o tontiraama e leggal bardugal dow loore makko, kaa omo wuurdy baawde Laamdo. E ley ha66agol amen e makko, min lo'u6e, kaa min kollan on, miden nguurdira e makko dow baawde Laamdo.

⁵ Yeewtee ko'e mon faa njiyon so odon ngoondini, taykitee ko'e moodon. Tama on maataali Iisaa Almasiihu ana e moodon? So on maataali, yeewtagol mon ngol ana holla

* 13:1 Fillitagol Tawreeta 19.15

on ngalaa e goonga. ⁶ Kaa mido joonndorii on anndan minen banngal amen miden e goonga. ⁷ Miden jaagoo Laamdo pati ngadon fay huunde ko boni, wanaa faa holla minen miden e goonga, faa ngollon ko moyyi, fay sinndo tawii minen banngal amen, min laatii hono 6e ngalaa e goonga. ⁸ Sabi min mbaawaa yeddude goonga oo, ko min mbaawi dee, daranaade mo. ⁹ So min lo'ii tawi onon odon njogii semmbe, miden ceyii hen, min jaagoto Laamdo faa laato-don hi66ube. ¹⁰ Saabe dum, mido winndana on dum gila mi waraali tafon, yalla so mi warii, pati mi bonna e moodon hakke baawde de Joomiraado oo hokki kam dee. Ko ndokkiraa-mi de, faa yaara yeeso, wanaa faa wurjina.

¹¹ Sakiraa6e, walaa ko heddi so wanaa waynaade. Poodanee hi66ude, nja6ee waa-jeede, njogee miilo wooto, nguuree e jam. Nden, Laamdo Jom jilli e jam oo wondan e moodon. ¹² Yo gooto e moodon fuu jowtir bannum jowtaango wondungo e jilli. Seni6e 6ee fuu ana njowta on.

¹³ Yo hinnee Joomiraado men Iisaa Almasiihu e jilli Laamdo e deental moodon e Ruuhu Ceniido oo ngonu e moodon, on fuu!

Bataaki Pool faade e Galaatiyankoo6e

¹ Oo bataaki ga am iwri, miin Pool nelaado oo. Wanaa yim6e neli kam, mi neliraaka saabe neddo fuu, Iisaa Almasiihu jaati neli kam, kajum e Laamdo Baabiraado men immintindo mo e maayde oo. ² Miin e sakiraa6e wondube e am 6ee fuu, miden mbinnda oo bataaki faade e mon, onon deente goondin6e Iisaa gonde leydi Galaatiya dee. ³ Yo on ke6u moyyere e jam iwde e Baabiraado men Laamdo e Joomiraado men Iisaa Almasiihu. ⁴ Almasiihu hokitirii hoore mum kammari luutti men yalla ana dannda en e oo jamaanu bondo. Nii o wadiri sago Laamdo Baabiraado men. ⁵ Yo teddeengal woodan Laamdo faa abada abadin. Aamiina.

No Kabaaru Lobbo oo laatorii gooto

⁶ Ana haaynii kam sanne no njaawir-don yoppude Laamdo, noddirdo on moyyere Almasiihu oo, so njokku-don kabaaru lobbo goddo. ⁷ Wanaa wiide kabaaru lobbo goddo won, kaa yim6e ana njii6a on, ana njidi waylitinde Kabaaru Lobbo haala Almasiihu oo. ⁸ So neddo waajike on ko seerti e Kabaaru Lobbo mo min mbaajii on oo, fay so minen e ko'e amen naa so malaa'ika iwdo dow kammu, yo kuddi wonu e joomum. ⁹ Min kaalaniino on dum, jooni duu mido haaltana on: so neddo waajike on ko seerti e Kabaaru Lobbo mo ke6-don oo, yo kuddi wonu e mum.

¹⁰ Dum nee, yarraamuya yim6e ndaaran-mi naa yarraamuya Laamdo? Tama ko welata yim6e ndaaran-mi? So faa jooni mi ndaarannoodo ko welata yim6e, mi laatataakono maccudo Almasiihu.

No Pool laatorii nelaado

¹¹ Sakiraa6e, mido yidi paamon: Kabaaru Lobbo mo mbaajotoo-mi oo, wanaa e neddo iwi. ¹² Sabi wanaa neddo hokki kam mo, wanaa neddo janngini kam mo, Iisaa Almasiihu 6annginani kam mo. ¹³ On nanii no ngorrunoo-mi arannde e ley diina Yahuudiyankoo6e oo. Mi torririi deental goondin6e Iisaa ngal no mbaawru-mi fuu, mi siinii wurjinde ngal. ¹⁴ Mido burnoo heew6e e waaldee6e am Yahuudiyankoo6e jokkude diina Yahuudiyankoo6e, kajum e hirande neesuuji njaatiraa6e amen. ¹⁵ Kaa Laamdo su6ike kam gila mi finaali, noddii kam saabe moyyuki mum nde muuynoo ndee, ¹⁶ o 6annginani kam Biyiiko yalla mido waajoo kabaaru mum ley heefer6e. Oon wakkati, mi lamndondiraali e fay gooto, ¹⁷ mi yahaali Urusaliima to adii6e kam laataade nelaabe 6ee, njaa-mi don e don leydi Arabiya, ngartu-mi Damas. ¹⁸ Duubi tati caggal mum, njaa-mi Urusaliima yalla mido anndondira e Piyeer. Ngondu-mi e makko balde sappo e joy. ¹⁹ Mi yiyaali nelaado fay gooto, so wanaa Yaakuuba mijii Joomiraado oo. ²⁰ Ko mbinndan-mi on doo koo, hakkunde am e Laamdo mbinndir-mi, mi fenaali. ²¹ Caggal dum, njaa-mi leydi Siriya e leydi Silisi. ²² E oon wakkati, deente kabbiide e Almasiihu gonde leydi Yahuudiya dee meedaali yiirude kam gite mum'en. ²³ Be nananno tan ana wiyee: «Neddo torrannoodo en nden oo, ana waajoo jooni diina ka siinunoo jifude kaa.» ²⁴ E6e teddinannoo Laamdo saabe am.

2

No nelaabe njabirani Pool

¹ Duubi sappo e nay caggal mum, njabbitin-mi kasen Urusaliima, miin e Barnabas. Titus duu ana wondi e amen. ² Mi yaarii ton saabe ko Laamdo 6annginani kam koo. Mi hawritii ton e maw6e deental goondin6e, miin tan e ma66e, mi anndinii 6e Kabaaru Lobbo mo mbaajii-mi 6e nganaa Yahuudiyankoo6e oo. Sabi mi yidaa golle am ya66iido oo e mo jooni oo fuu laato meere. ³ Kaa fay Titus jaado am oo, kajum e taweede

yo Yunaninke fuu, tilsinaaka taadeede. ⁴ Dum e taweede sakiraabe peneebe coorike e deental goondinbe ngal. Ko be ndaarti dee, anndande ndimaaku mo ke6-den e ley ha66agol men e Iisaa Almasiihu oo faa be ngartira en e maccungaaku. ⁵ Min nja6anaali be fay wakkati gooto yalla goonga Kabaaru Lobbo oo ana heddanoo on. ⁶ Haya, jogoraabe mawbe bee, no be njogoranoo nii, miin walaa ko hilli kam e majjum, sabi Laamdo burdintaa yimbe. Been mawbe tilsinaali min goddum fey. ⁷ Be paamii Laamdo halfini kam waajaade Kabaaru Lobbo oo faade e be nganaa Yahuudiyankooŋe, hono no halfiniri Piyeer waajaade Yahuudiyankooŋe bee nii. ⁸ Sabi no Laamdo neliri Piyeer hakkunde Yahuudiyankooŋe bee nii, non o neliri kam miin duu hakkunde heeferbe. ⁹ Yaakuuba e Piyeer e Yuhanna, nuyde deente goondinbe teddinaade dee, nde njiinoo moyyere nde Laamdo hokki kam ndee, be ndokki kam miin e Barnabas fuu juude faa tabintina kawral hakkunde amen. Ndennoo minen, min njaha to heeferbe, kambe be njaha to Yahuudiyankooŋe. ¹⁰ Ko be jaagii min tan, min miccitoo misikiina'en bee. Mi tiinnike e majjum jaati.

No Pool jiri Piyeer to Antiyokiya too

¹¹ Kaa nde Piyeer wari e ngeenndi mbiyeteendi Antiyokiya ndee, mi jirii dum yeeso yimbe sabi o boofudo. ¹² Sabi fade nelaarbe Yaakuuba bee warde, omo jaamdannoo e goondinbe Iisaa be nganaa Yahuudiyankooŋe. Kaa nde been ngarnoo ndee, o wodditii be nganaa Yahuudiyankooŋe bee, o nootti jaamdude e mum'en, hultude jokkude sariya taadagol bee. ¹³ Yahuudiyankooŋe goondinbe Iisaa wobbe duu tawti mo faa nabi fay Barnabas e naafigaaku mum'en. ¹⁴ Nde njiinoo-mi no be ngorri nii dartaaki, ebe ngoorti goonga gondo e Kabaaru Lobbo oo, mbii-mi Piyeer yeeso yimbe fuu: «Aan Yahuudiyanke, a worraano doo hono no Yahuudiyankooŋe ngorri nii, no lepi goddi dii ngorri nii ngorruno-daa. Hono mbaawru-daa tilsinirde yimbe be nganaa Yahuudiyankooŋe bee kinaa laato hono no Yahuudiyankooŋe nii?»

No Laamdo hisinirta yimbe saabe goondinal

¹⁵ Minen, min iwdi Yahuudiyankooŋe, min njeyaaka e lepi goddi luuttooji dii. ¹⁶ Tawee nee, miden anndi neddo nanngirtaake pooccitido saabe jokkugol Sariya Muusaa oo, e goondinal mum Iisaa Almasiihu nanngirtee pooccitido. Minen duu min ngoondinii Iisaa Almasiihu, yalla miden nanngiree fooccitibe saabe goondinal amen Almasiihu, tawee wanaa jokkugol Sariya Muusaa. Sabi fay gooto nanngirtaake pooccitido saabe jokkugol Sariya Muusaa. ¹⁷ Minen, miden ndaarta nanngireede fooccitibe saabe ha66agol amen e Almasiihu. E ley majjum so min tawaama min luuttoobe minen duu hono no be nganaa Yahuudiyankooŋe bee nii, dum ana holla Almasiihu yo daraniido luuttal naa? O wanaa! ¹⁸ Sabi so mi wii mi maatoto ko ngurjinnoo-mi, mi tabintinanno mi bofoowo. ¹⁹ Kaa banngal Sariya Muusaa, miin mi maaydo, Sariya oo jaati wadi dum, yalla mido wuurana Laamdo. Mi tontidaama e Iisaa Almasiihu dow leggal bardugal, ²⁰ mi wuuraa miin e hoore am, Almasiihu wuuri ley am. Nguurndam neddo dam nguuran-mi jooni dam, e ley goondinal Bii Laamdo nguuran-mi dam, oon jiddo kam so hokitiri hoore mum saabe am. ²¹ Mi tippitataako moyyere Laamdo ndee. Sabi so tawii jokkude Sariya oo wadata neddo pooccitido, Almasiihu oo maayii meere.

3

Haala jokkude Sariya Muusaa naa goondinde Iisaa

¹ Eehey Galaatiyankooŋe, woy odon pamdi hakkille! Homo dawri on? On cifanaama faa laabi paca no Iisaa Almasiihu tontiraa e leggal bardugal. ² Njaabee kam dum doo tan: saabe jokkude mon Sariya Muusaa ke6ir-don Ruuhu Ceniido oo, naa on ke6irii mo saabe on nanii Kabaaru Lobbo oo, on ngoondinii? ³ Kodum famdiniri on nii hakkille? On puddirii semmbe Ruuhu Laamdo oo, hono njidir-don jooni timminirde tiinnaare

mon jaati? ⁴ Ko hewtii on koo fuu laatike meere naa? Dum waawaa laataade meere. ⁵ Dokkoowo on Ruuhu so wada kaayde hakkunde mon oo, dum nee saabe odon njokki Sariya o wadirta dum naa saabe on nanii Kabaaru Lobbo on ngoondinii?

⁶ Nii winndorii: «Ibarahiima goondinii Laamdo, Laamdo jatorii mo saabe majjum mo pooccitiido.»* ⁷ Ndennoo anndee: goondinbe bee, kajum'en jaati ngoni iwdi Ibarahiima. ⁸ Sappaama e ley Binndi, Laamdo nanngiran be nganaa Yahuudiyankoo6e bee fooccitii6e saabe goondinal mum'en. Dum saabii so Binndi dii mbiyani Ibarahiima oo kabaaru lobbo gila wadaali tafon: «Lepi dii fuu kebiran barke saabe maa.»† ⁹ Ndennoo, goondinbe fuu keban barke no Ibarahiima goondindo oo hebiri barke nii. ¹⁰ Kaa fawbe jikke mum'en e jokkude Sariya Muusaa, yo hudaabe. Sabi ana winndii: «Kuddi woodanii neddo fuu mo jokkaali faa hi66i ko woni e dewtere Sariya ndee fuu.»‡ ¹¹ Tayoral, fay gooto nanngirtaake pooccitiido yeeso Laamdo saabe Sariya oo. Sabi ana winndii: «Pooccitiido wuurdan goondinal.»§ ¹² Sariya oo noo fawaaki e goondinal, sabi ana winndii: «Jokkudo Sariya oo wuurdan saabe Sariya.»* ¹³ Almasiihu soottitike en iwde e kuddi ndi Sariya oo fawi e men ndii, ko mo roondanii en ndi koo. Sabi ana winndii: «Bilaado e leggal bardugal fuu yo kudaado.»† ¹⁴ Dum Iisaa wadi yalla be nganaa Yahuudiyankoo6e bee duu ana keba barke mo Ibarahiima hebi oo saabe Iisaa Almasiihu, kebiren Ruuhu padaado oo e ley goondinal.

Haala Sariya e fodoore

¹⁵ Sakiraa6e, mido sifanoo on ko woodi jannde fuu koo: so neddo moyyini talkuru ndonu no sariya laamu jabiri nii, fay gooto waawaa imminde dum, waawaa beydude hen fay huunde. ¹⁶ Laamdo wadani Ibarahiima e iwdo e mum podooje. Binndi dii mbiyaali: «Iwbe e mum», hono no di cappike heewbe, gooto nii di cappii nde di mbii: «Iwdo e maa». Dum woni Almasiihu oo. ¹⁷ Ko njidu-mi wiide koo annii: aadi ndi Laamdo fi6i ndii, Sariya gardo duubi teemedede nay e capantati caggal mum oo fi6tataa dum, bonnataa fodoore Laamdo ndee. ¹⁸ Sabi so ndonu mo Laamdo fodunoo oo e Sariya oo fawinoo, mo fawatanooko e fodoore ndee. Kaa noo, saabe fodoore ndee Laamdo hokkiri moyyere mum ndee Ibarahiima.

¹⁹ Ndennoo, ko Sariya Muusaa nafata? O waddiraama faa o banngina luutti faa nde iwdo e Ibarahiima podanaado fodoore ndee oo wari fuu. Laamdo hokki yimbe Sariya oo, o hokkiri be malaa'ika'en, kajum e curoowo. ²⁰ Kaa so gooto tan curoowo nafataa. Fodoore ndee, Laamdo tan fodi.

²¹ Ndennoo, Sariya oo ana luuttondiri e podooje Laamdo dee naa? Luuttondiraa! Sinndo sariya baawdo hokkude yimbe nguurdam jippinanooma, fooccitaare iwanno e sariya oo jaati. ²² Kaa Binndi dii mbii aduna oo fuu, luutti mari dum, yalla goondinbe bee fuu ana ndokkee ko podanaa koo saabe goondinal mum'en Iisaa Almasiihu.

²³ Fade wakkati goondinal warde, en kawjanooma ley hawju Sariya faa goondinal ngal bannginaa. ²⁴ Hono non Sariya oo laatorii dowoowo en faa wakkati mo Almasiihu wari e mum oo, yalla eden nanngiree fooccitii6e saabe goondinal ngal. ²⁵ Jooni ko wakkati goondinal ngal wari koo, en njaltii e maral dowoowo oo.

²⁶ Jonnoo, on fuu on bi66e Laamdo saabe goondinal mon Iisaa Almasiihu. ²⁷ On fuu on ka66ike e Almasiihu saabe looteede mon lootogal batisima. Hono nii boornori-don mo no kaddungal nii. ²⁸ Ndennoo, ceenndiigu walaa hakkunde Yahuudiyanke e Yunaninke, naa dimo e diimaajo, naa gorko e debbo, on fuu on gootum e ha66agol mon e Iisaa Almasiihu. ²⁹ So tawii Almasiihu jey on, on iwdi Ibarahiima, on ndonan ko Laamdo fodunoo koo.

* **3:6** Puddoode 15.6 † **3:8** Puddoode 12.3 ‡ **3:10** Fillitagol 27.26 § **3:11** Habaakuk 2.4 * **3:12** Lewinkoo6e 18.5 † **3:13** Fillitagol Tawreeta 21.23

4

¹ Mido wadana on misaalu: so nii donoowo yo cukalel, walaa fuu ko seenndata dum e maccudo, tawee nee kapum jey jawdi ndii fuu. ² Mo heddoto ley hawju hayboobe mo e dawranoo6e jawdi makko faa sarti mo baaba makko sartanii mo oo yottoo. ³ Enen duu, nde en sukaa6e ndee, en maccu6e semmbeeji aduna dii. ⁴ Kaa nde wakkati cartaado oo hi66i ndee, Laamdo neli Bajjo muudum mo debbo rimi, dwtaniido Sariya Muusaa, ⁵ yalla omo soottitoo won6e e ley Sariya 6ee, ke6en laataade 6i66e Laamdo. ⁶ Kammari on 6i66e makko, Laamdo nelii Ruuhu'Biyum oo e ley berde men. Ruuhu oo wadata so noddiren Laamdo «Abba». ⁷ Hankasen, en nganaa maccu6e, en 6i66e. Kammari en 6i66e, Laamdo duu wadii en ronoo6e.

No Pool hultirani Galaatiyankoo6e

⁸ Nden, nde on anndaano Laamdo ndee, o6on ngonnoo e maral rewete6e 6e nganaa rewete6e jaati 6ee. ⁹ Kaa jooni ko anndu-don Laamdo koo, naa mido haannoo wiide jooni ko Laamdo anndi on koo: hono mbaawirton wirfitaade e semmbeeji aduna lo'udi di ngalaa nafaa dii? Ko saabii so o6on njidi laattaade maccu6e majji kasen? ¹⁰ O6on teddini jalaade yogaaje e lebba yogaaji e wakkatiiji yogaaji e kitaale yogaaje. ¹¹ Mido huli pati golle mo ngollan-mi on oo fuu mursee.

¹² Sakiraa6e, mido ndaarda on, mba'ee no am nii, sabi miin duu mi laatinoke hono mon. On ngadaali kam baasi fuu, ¹³ sabi o6on anndi rafi-cellal waddani kam haalande on arannde Kabaaru Lobbo oo. ¹⁴ Naw am oo ittii koro mon, dum fuu e taweede on njawaali kam on nefaali kam kammari jaw oo. Ko ngadu-don dee, on nja66orike kam no malaa'ika Laamdo nii, naa hono mi Iisaa Almasiihu. ¹⁵ Oon wakkati, o6on keewnoo seyo sanne! Mido waawi seettanaade on: so o6on mbaawnoo, on doofanno gite mon ndokkon kam. Ndennoo hono seyo mon ngoo laatii? ¹⁶ Mi laatike gajo mon saabe mido haalana on goonga naa? ¹⁷ Anniya mo been yim6e njoganii on oo moyyaa. Ko 6e njidi dee, seenndude on e am yalla o6on ndaranoo 6e. ¹⁸ Sikke walaa, daranaade neddo ana moyyi so faa moyya, kasen duu waajibi dum wadee wakkati fuu, wanaa yeeso am tan. ¹⁹ Sukaabe am, kammari mon mido naawaa kasen naawalla naawdo hono no natawera nii, faa mbaadi Almasiihu tawee e mon. ²⁰ Hee mi yidii tawdeede e mon jooni yalla mido he6a haaldude e mon ko wanaa no kaaldirannoo-mi e mon nii, sabi kabaaru mon ana wembinii kam sanne.

Haala aadi kiinndi e aadi keyri

²¹ Onon yidu6e jokkude Sariya Muusaa, mido lamndoo on: on nanaali ko Sariya wii naa? ²² Ana winndii: Ibarahiima ana joginoo 6i66e wor6e didon, gooto o he6di dum e kordo, goddo oo o he6di dum e dimo. ²³ Bii kordo oo rimiraama no yim6e fuu ndimirtee nii, kaa 6ii dimo oo rimiraama saabe fodoore Laamdo. ²⁴ Won ko saawii e ley kaa janta. Rew6e didon 6ee ana capporaa aadiiji didi. Ngootiri, ndi Haajara ndii yo aadi waamnde haayre wiyeteende Siinaayi ndii. Kayri, maccungaaku ndi rimata. ²⁵ Haajara yo waamnde haayre wiyeteende Siinaayi wonnde Arabiya ndee, ende sapporaa ngalluure Urusaliima hannde ndee. Sabi Urusaliima e ho6u6e e mum 6ee fuu e margal ngoni. ²⁶ Kaa Urusaliima gondo dow kammu oo yo dimo, kanko woni inna men. ²⁷ Sabi ana winndii:

«Aan dimaro mo meedaali rimude,
welta!
Aan mo anndaa naawalla natawera,
ilina gullaali seyo!
Sabi debbo jeebaado he6an sukaa6e
faa 6ura debbo kaybaado gorum.»*

* 4:27 Esaaya 54.1

²⁸ Kaa onon sakiraa6e, on 6i66e he6aa6e dow fodoore Laamdo ndee hono no Isiyaaka nii. ²⁹ Nden, dimiraado no yim6e ndimirtee nii, ana torra dimiraado Ruuhu Laamdo oo. Fay hannde duu non worri. ³⁰ Kaa kodum Binndi dii mbii? Di mbii: «Ribbu kordo oo e 6iyum, sabi 6ii kordo oo rondataa e 6ii dimo oo abada.»† ³¹ Ndennoo sakiraa6e, en nganaa 6i66e kordo oo, en 6i66e dimo oo.

5

Haala ndimaaku goondin6e Iisaa

¹ Almasiihu rimdinii en yalla eden ndimda dor. Dum nee, tiinnee pati on ngartire e maccungaaku. ² Kettinane kam! Miin Pool, mido wiya on: so on njabii taadeede, Almasiihu nafataa on fay huunde. ³ Kasen mido haalana neddo fuu jabudo taadeede: ana tilsi e mum jokkude Sariya Muusaa oo fuu. ⁴ Onon tewtoo6e nanngireede foocitiibe saabe Sariya 6ee, on seertu6e e Almasiihu, on ngoddiima moyyere Laamdo ndee. ⁵ Kaa minen, kammari goondinal miden pawa jikke amen e Laamdo nanngiroowo en foocitiibe oo. Dum woni ko min njoonndorii saabe Ruuhu oo. ⁶ Sabi ka6biido e Iisaa Almasiihu, taadagol e waasude taadagol fuu fotu, ko nafata tan, goondinal tabantinoowal jilli.

⁷ On puddirii no woodi. Homo hadi on jokkude goonga? ⁸ Ko wayliti hakkille mon koo iwraali to Laamdo noddudo on oo. ⁹ Ana wiye: yuufinirdi seeda ana yuufina conndi farani njiibaandi fuu. ¹⁰ Dum fuu e taweede Joomiraado hokkii kam hoolaare e mon, mi tayorii miilo mon seerataa e miilo am. Kaa jii6oowo on oo, ko waawi laataade fuu, jukkete. ¹¹ Kaa miin sakiraa6e, so tawii faa hannde mido waajoo kinaa neddo taadee, ko saabii so mido torree faa jooni? Sinndo dum mbaajotonoo-mi, waaju am haala maayde Iisaa dow leggal bardugal mettataano fay gooto. ¹² Jii6oo6e on 6ee, yo 6e der ko'e ma66e.

¹³ Sakiraa6e, on noddaama faa ndim-don. Jonnoo, pati ngadee so ndimaaku mon laatanoo on sabaabu faa njokkon gidaade yonki. Ko kaan-don wadude dee, homo fuu gollana goddo e dow jilli. ¹⁴ Sabi Sariya oo fuu wadaama e ley ndee yamiroore wootere: «Njidiraa tanaa maa no njidir-daa hoore maa nii.»* ¹⁵ Kaa so odon natondira, odon naamondira hono no dawaadi nii, njeertee pati on timmondir.

Haala Ruuhu Ceniido, kajum e gidaade yonki

¹⁶ Ndennoo, mido wiya on: dalee Ruuhu Ceniido dowa on, nden on njokkataa gidaade yonki mon. ¹⁷ Sabi gidaade yonki ana ka6a e Ruuhu oo, Ruuhu oo duu ana ha6a e gidaade yonki dee. Hongel e majji fuu ana ha6a e gonngel faa mbaasu-don gollude ko muuy-don. ¹⁸ So Ruuhu dowata on, on ngalaa e ley Sariya Muusaa oo hankasen.

¹⁹ Ko gidaade yonki 6annginta yo tuundi e ko sobi e njaahilaaku ²⁰ e dewal tooruuji e mbonjobaaku e konnaagu e poodondiral e kiram e tikkere e haawtaare e luurral e rafikawral ²¹ e haasidaaku e sigiro e wanngiyaare e ko nanndi e mum'en. Mido jeertina on dum doo no njeertinirnoo-mi on dum nii, golloo6e kulle baade non 6ee naatataa e Laamu Laamdo oo. ²² Kaa ko Ruuhu Ceniido rimata e men koo woni jilli e seyo e jam e mujal e moyyuki e yurmeende e goondinal ²³ e leydinkinaare, kajum e nantaare. Tayoral, Sariya oo hadataa kulle baade non. ²⁴ Jeyaa6e e Iisaa Almasiihu 6ee tippitorike himmeeji mum'en e gidaade yonki mum'en fuu caggal, ana wa'i hono no 6e tontii de e leggal bardugal nii.

²⁵ Kammari Ruuhu oo ke6ir-den nguurndam kesam dam, ndennoo njokken e Ruuhu, ²⁶ pati mawninkino-den, pati toonndiren, pati haasidaaku tawee hakkunde men.

6

No goondin6e kaaniri wallondirde

† 4:30 Puddoo6e 21.10 * 5:14 Lewinkoo6e 19.18

¹ Sakiraa6e, so won tawaado ana wada ko boni, onon jogiibe Ruuhu 6ee kaani ooncude dum, tawee e needi. Kaa gooto mon fuu hayba hoore mum pati seyte kajum duu. ² Mballondiree roondaade donnge mon teddude, hono non ki66inirton sariya Almasiihu oo. ³ So neddo miilii won ko woni, tawi walaa ko woni, yojjii hoore mum. ⁴ Yo gooto fuu yeewto golle mum. So won ko waawi mantoraade, mantorto golle mum jaati, fotaa ko nanndina dum e golle neddo goddo. ⁵ Sabi gooto fuu donngal mum roondotoo.

⁶ Jannginteedo konngol Laamdo ngol ana haani fecondirde e jannginoowo dum ko he6i ko woodi fuu.

No gooto fuu hettirta ko aawi

⁷ Pati njaayree ko'e mon, Laamdo jabataa yaweede. Gooto fuu, ko aawi koo hettata. ⁸ Aawdo ko welata yonki mum, hettan maayde. Kaa aawdo ko welata Ruuhu Ceniido, hettan hen nguurndam nduumiidam. ⁹ Pati kaa6en gollude ko moyyi. Sabi so en kaa6aali, en kettan so wakkati oo warii. ¹⁰ Ndennoo, e ley wakkati keddaniido en oo, ngadanen yim6e fuu moyyere, bur6e fuu haandude hen, sakiraa6e men goondin6e Iisaa Almasiihu 6ee.

Baynondiral

¹¹ Yeewee dii binndi butti di mbinndiran-mi on junngo am. ¹² Tilsin6e on taadeede 6ee, tewtoo6e yalla ana manee. Walaa ko 6e ngadiri non so wanaa pati 6e torriree saabe leggal bardugal Almasiihu ngal. ¹³ Sabi fay kam6e taadaa6e 6ee, 6e njokkataa Sariya. Ko 6e njidiri taado-don dee, faa 6e mantaroo dum. ¹⁴ Miin e hoore am kaa, mi mantortaako kinaa leggal bardugal Joomiraado men Iisaa Almasiihu ngal. Saabe ngal bardugal mi hillaaka e kabaaru aduna, aduna duu hillaaka kam. ¹⁵ Sabi taadaade naa waasude taadaade, fayda walaa hen. Ko jogii fayda dee, tagiteede tagu keso. ¹⁶ Jokku6e ngol laawol fuu, yo ke6u jam e hinnee, kam6e e Israa'iilankoo6e Laamdo 6ee fuu.

¹⁷ Hankasen fay gooto pati tampina kam, sabi terde am ngadii 6atitande saabe Iisaa.

¹⁸ Sakiraa6e, yo hinnee Joomiraado men Iisaa Almasiihu wonu e mon! Aamiina.

Bataaki Pool faade e Efeesunkoo6e

¹ Oo bataaki ga am iwri miin Pool nelaado Iisaa Almasiihu e sago Laamdo. Mido jowta senii6e hoolniibe e ley ha66agol mum'en e Iisaa Almasiihu 6ee. ² Yo on ke6u moyyere e jam iwde e Baabiraado men Laamdo e Joomiraado men Iisaa Almasiihu.

No Laamdo hokkirta yimbe moyyere saabe Almasiihu

³ Jettooje ngoodanii Laamdo Baaba Joomiraado men Iisaa Almasiihu gadando en bar-keeji di Ruuhu oo hokkata dii fuu to dow kammu too saabe ha66agol men e Almasiihu. ⁴ Sabi fade aduna oo tageede, Laamdo subiiima en saabe Almasiihu, yalla eden laato senii6e 6e ngalaa feloore yeeso makko. Saabe jilli makko ⁵ o hoddiranii en gila arannde laato-den bi66e makko saabe Iisaa Almasiihu. Dum woni ko o yidani en saabe moyyuki makko ⁶ yalla omo yettiree moyyere makko mawnde nde walaa do haadi ndee. Nden moyyere o hokki en saabe Biyiiko korsudo oo. ⁷ E ha66agol men e makko coottitira-den yiyam makko dam, luutti meeden njaafaa ko waarata e keewal makko hinnee. ⁸ Oon hinnee o wayli e meeden, o hokki en hakkilantaaku ki66udo e anndal ki66ungal, ⁹ mo anndini en sago makko suudinoongo ngoo. Gila arannde mo anniyorii tabintinirde ngo Biyiiko oo saabe moyyuki makko. ¹⁰ Sago ngoo yo hawrintinde huunde fuu e hawju hooreejo gooto, dum woni Almasiihu, wanaa ko woni dow kammu wanaa ko woni e leydi. Laamdo timminan sago mum ngoo so wakkati hi66ii.

¹¹⁻¹² E ley ha66agol men e makko, en cubaama, enen faw6e jikke men e Almasiihu gila jooni 6ee. Laamdo tabintiniroowo huunde fuu no muuyiri oo, hoddiranii en laataade sabaabu mawnineede teddeengal mum.

¹³ Saabe Almasiihu, onon duu, on nanii konngol goonga ngol, dum woni Kabaaru Lobbo kisindo on oo. Nde ngoondin-don Almasiihu ndee, Laamdo wadii e mon maande mum nde loowi e mon Ruuhu Ceniido podanoodo oo ndee. ¹⁴ Oon Ruuhu Ceniido woni pi6iraado moyyereji desanaadi en, faa jannde kebaten soottiteede. Hono non Laamdo yettirtee saabe teddeengal muudum.

Haala duwaawu Pool

¹⁵ Kammari majjum, gila nan-mi kabaaru goondinal moodon Joomiraado men Iisaa, kajum e jilli di njogani-don senii6e 6ee fuu dii, ¹⁶ mi seerataa e yettude Laamdo kammari moodon nde jaagantoo-mi on Laamdo fuu. ¹⁷ Mido jaagoo Laamdo Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu oo, Baabiraado Jom darja, hokka on Ruuhu mum Ceniido gadoowo on hakkilante'en, bannginanoowo on Laamdo faa anndon dum. ¹⁸ Kasen duu mido jaagoo Laamdo uddita berde moodon faa paamon jikke mo o hokki on nde o noddi on ndee, paamon no moyyereji desanaadi senii6e dii keewiri e no teddiri, ¹⁹ paamon kasen no baawde makko mawde de ngalaa kaaddi dee ngorri e meeden, enen goondinbe 6ee. Deen baawde keewde sembe ²⁰ o holli e ley Almasiihu nde o wuurtini dum e hakkunde maay6e so o joyyini dum jaamo makko dow kammu, ²¹ ton o burni dum laamu e baawde e sembe e kaanankaaku fuu, kajum e inde fuu baawde inndeede, wanaa de hannde dee tan, de janngo dee duu. ²² Laamdo fawii Almasiihu dow huunde fuu, hokkii mo laataade hooreejo deental goondinbe, hokkii mo burde huunde fuu. ²³ Deental goondinbe ngal yo terde Almasiihu. Ngal hebbinaama mo kanko keewoowo huunde fuu e yimbe fuu oo.

2

No kisinirte-den saabe hinnee Laamdo

¹ Onon, on maaynooŋe saabe junuubaaji moodon e luutti moodon, ² on jukkunooŋe laawol bonngol ngol aduna oo jokki ngol, on dowtaninooŋe laamiido baawde gonde dow mbeeyu dee oo. Laamiido oo yo Ibiliisa golloowo faa hannde ley yimbe saliibe Laamdo bee. ³ En fuu e maŋŋe njevano-den, e gidaade yonki men ngonno-den, en jukkunooŋe gidaade dee, en jukkunooŋe miilooji men bondi. No ngorrundo-den nii jaati, eden kaandunoo e jukkungo Laamdo ngoo no maŋŋe nii. ⁴ Kaa Laamdo yo keewdo yurmeende. Saabe jilli mawdi di mo yidi en dii ⁵ mo wurtindinii en e Almasiihu, enen maaynooŋe saabe luutti men bee. Goonga, saabe hinnee Laamdo oo kisinira-don. ⁶ E ley haŋŋagol men e Iisaa Almasiihu, Laamdo wurtindinii en e makko, jyyindinii en e makko to dow kammu too. ⁷ Hono nii o ŋannginirra no hinnee makko burdi huunde fuu mawnude. Jamaanuuji garooji dii fuu njiyan moyyuki makko ki o wadani en e Iisaa Almasiihu. ⁸ Saabe hinnee Laamdo oo kisinira-don e dow hoolaade mon Almasiihu. Dam kisindam, wanaa e golle moodon haŋŋii, ko dam haŋŋii e mum dee, e dokkal Laamdo. ⁹ Dam wanaa njobdi golle neddo pati fay gooto heba mantoraade dam. ¹⁰ Sabi Laamdo wadi en ko ngon-den jooni koo: e ley haŋŋagol men e Iisaa Almasiihu o tagiri en faa ngollen gollaji lobbi di o lanndinanii en gila arande dii.

No Almasiihu wadiri en lejol gootol

¹¹ Jooni mido haalda e mon onon heefordirnooŋe arande bee. Mantortoŋe yo «taadiibe» ana koyana on noddira on «yimbe be taadaaki» fay so taadagol maŋŋe ngol ko junngo ŋii-aadama gollata e terde tan. Ndennoo onon, miccilee ko ngonno-don arande koo: ¹² oon wakkati, on ngalaano Almasiihu, on jananbe woddiibe lejol Israa'ila ngol Laamdo subii ngol, on ngalaano e aadiiji pawidi e fodoore Laamdo dii, on nguurdiino on ngalaano jikke, on ngalaano Laamdo e ley aduna oo. ¹³ Kaa jooni, e haŋŋagol moodon e Iisaa Almasiihu, onon woddunoŋe arande bee on battiniraama saabe yiyam makko dam.

¹⁴ Sabi kanko Almasiihu, kanko woni jam meeden ko o wadi Yahuudiyankooŋe e lepi goddi fuu lejol gootol koo. Nde o hokkitirnoo hoore makko ndee, nden o wurjini kokowol palaangol ngol, dum woni o ittii nganaandi hakkunde lepi dii. ¹⁵ O ittii jamirooŋe e kadaadi Sariya Muusaa fuu faa o wada Yahuudiyankooŋe e lepi goddi lejol gootol kesol e ley haŋŋagol mum e makko. Nii mo wadiri jam oo. ¹⁶ E maaygol makko dow leggal bardugal o ittiri nganaandi ndii, mo reentini lepi dii laatii terde goote, mo rewrintini de e Laamdo. ¹⁷ O warii waajaade on jam onon woddunoŋe bee, o warii waajaade ŋadinoŋe bee duu jam. ¹⁸ Sabi kammari makko en fuu kebirten laawol yottaade Baabiraado saabe Ruuhu Ceniido gooto oo.

¹⁹ Ndennoo, on nganaa jananbe hankasen, on nganaa hoŋŋe duu, ko ngon-don dee, on wondube e seniibe, on jeyaabe e suudu Laamdo. ²⁰ On mahaama e dow ko nelaabe e annabaabe ŋibi, Iisaa Almasiihu e hoore mum woni haayre doobiraande maadi ndii. ²¹ Kanko wadata maadi ndii fuu nanngondira, faa ndi toowa ndi laato suudu Joomiraado seniindu. ²² Ley haŋŋagol mon e makko on mahondiraama faa laati-don hodorde Laamdo do o hodiri Ruuhu makko doo.

3

No Pool halfiniraa golle banngal be nganaa Yahuudiyankooŋe

¹ Saabe dum mido diccanoo Laamdo, miin Pool uddaado kasu saabe Iisaa Almasiihu mo ngollanan-mi hakkunde mon onon be nganaa Yahuudiyankooŋe bee. ² Tayoral on nani kabaaru golle mo Laamdo halfini kam e ley moyyuki mum faa nafa on oo ana haalee. ³ Sabi o ŋannginanii kam sirri makko. Mi winndanii on haala majjum no raŋŋidiri, ⁴ so on njanngii dum on anndan no paamir-mi sirri haala Almasiihu oo. ⁵ Oon sirri anndinanooka ŋiŋŋe aadama ley jamaanuuji jawtudi dii, kaa jooni Laamdo ŋannginirii mo Ruuhu Ceniido oo faa nelaabe mum e annabaabe mum seniibe fuu paami

mo. ⁶ Annii no sirri oo worri: saabe Kabaaru Lobbo oo, 6e nganaa Yahuudiyankoo6e 6ee ke6ii ngedu e moyyereji desaa6i 6ii no Yahuudiyankoo6e 6ee ke6iri nii, kasen duu 6e ndeentii e mum'en ter6e goote, 6e ndeentii e mum'en fodoore nde Laam6o fodi saabe ha66agol ma66e e Iisaa Almasiihu.

⁷ Oon Kabaaru Lobbo laatii-mi golloowo mum. Golle oo yo moyyere nde Laam6o wadiraani kam baaw6e mum. ⁸ Miin 6ur6o seniibe 6ee fuu fam6ude oo, mi wadanaama moyyere faa mi waajoo 6e nganaa Yahuudiyankoo6e barkeeji gondi e Almasiihu di ngalaa 6o kaadi 6ii. ⁹ Mi wadanaama kasen famminde yim6e fuu no Laam6o tagu6o huunde fuu oo tabintinirta sirri mum cuudino6o gila arande oo, ¹⁰ yalla laamu e baaw6e gonde e mbeeyu 6e njiyataake 6ee fuu ana paama no anndal Laam6o yaajiri e huunde fuu, paamira 6um kammari deental goondin6e ngal ¹¹ ko waarata e anniya 6ooy6o mo Laam6o tabintiniri Joomiraado men Iisaa Almasiihu. ¹² E ley ha66agol men e makko kanko Almasiihu eden mbaawi 6adoraade Laam6o hoolaare saabe ko ngoondin6en mo koo. ¹³ Saabe 6um, mido ndaarda on pati tayon jikke saabe torraaji kewtotoodi kam kammari moodon 6ii, sabi 6iin torraaji yo teddeengal moodon.

Haala jilli di Almasiihu yidi en

¹⁴ Saabe majjum, mido nii diccanoo Baabiraado ¹⁵ jey6o lejol gonngol dow kammu e gonngol e leydi fuu oo. ¹⁶ Mido jaagoo mo kanko jom teddeengal manngal oo o hokka on semmbe saabe Ruuhu makko Ceniido oo ¹⁷ faa Almasiihu wona e ley 6erde moodon ko ngoondin6on mo koo. Mido jaagoo mo kasen o jii6ina on e ley jilli, o tabintina on ley majji. ¹⁸ Non paamirton, onon e seniibe 6ee fuu, no jilli Almasiihu dadu6i hakkille 6ii poti mawnude faa ngalaa 6o di kaadi, ¹⁹ anndon di yalla o6on keewa ki66al Laam6o ngal.

²⁰ Tayoral, Laam6o gollir6o ley meeden baaw6e maw6e oo ana waawi gollude ko 6uri duwaawuuji men e miilooji men. ²¹ Yo teddeengal woodan mo ley deental goondin6e saabe Iisaa Almasiihu e ley jamaanuuji 6ii fuu faa abada abadin! Aamiina.

4

No goondin6e Iisaa 6ee laatorii ter6e goote

¹ Miin uddaado kasu saabe gollande Joomiraado oo, mido ndaarda on: nguuron nguurndam kawroojam e noddaango ngo Laam6o noddi on e mum ngoo ² tawee e ley6inkinaare e newaare e mujal. Tiidondiron e ley jilli. ³ Ruuhu Ceniido wadirii on gooto e jam ka66ondir6o on oo. Tiinno6on e heddaade ley oon ngootummaaku. ⁴ On ter6e goote, o6on njogii Ruuhu gooto, no jikke mo Laam6o noddi on faade e mum oo yo gooto nii. ⁵ Kasen Joomiraado gooto woodi, goondinal gootal woodi, batisima gooto woodi, ⁶ ka6um e Laam6o gooto Baaba yim6e fuu, tiim6o 6e fuu, golliroowo 6e fuu, gondo e ma66e 6e fuu.

⁷ Homo e men fuu hebii moyyere Laam6o ko waarata no Almasiihu hokkiri 6um nii.

⁸ Sabi nii winndorii:

«O 6abbii dow, o na6orii honaa6e heew6e,

o hokkii yim6e dokke.»*

⁹ Kodum woni maanaa «o 6abbii»? Walaa ko woni maanaa majjum, so wanaa o jippinoke e nokkuuje 6ur6e fuu ley6ude e leydi ndii. ¹⁰ Jippino6o oo, ka6um e hoore mum woni 6abbu6o faa tiimi kammuuji 6ii fuu, yalla ana heewa aduna oo fuu. ¹¹ Dokke makko 6ee anni: o wadi yogaa6e nelaa6e, yogaa6e haalto6e konngol ngol Laam6o loowi e mum'en, yogaa6e waajoto6e, yogaa6e duro6e yim6e ka6um e janngino6e. ¹² Ko o wadiri non, faa o lanndina seniibe 6ee faa mbaawa gollande deental goondin6e, yalla ter6e Almasiihu 6ee – 6um woni deental goondin6e ngal – ana yaara yeeso e ley

* 4:8 Jabuura 68.19

goondinal, ¹³ laato-den daande wootere e ley goondinal meeden e anndugol meeden Bii Laamdo oo, kasen duu laato-den hi66ube, njotto-den darnde Almasiihu hi66unde ndee. ¹⁴ Ndennoo, en laatataako sukaa6e na6iraa6e bempeeje e kenuuli no laana nii. Jannde yim6e yidu6e na6ude wo66e ley majjere yonnataa en hankasen. ¹⁵ Ko laatoto-den dee, haalo6e goonga ley jilli, yaaroo6e yeeso e huunde fuu faade e Almasiihu, oon laatiido hooreejo oo. ¹⁶ Kanko waddani terde dee fuu nanngondirde faa gasa saabe jokkolde de de ndokkaa dee. Hono non, so tergal fuu gollii golle mum, nden terde dee mawnan, njahan yeeso ley jilli.

Haala neddaaku keso ley Almasiihu

¹⁷ Ndennoo, ko jukkata koo mbiyan-mi on: mido ndaarda on yeeso Joomiraado pati nguurdon hankasen no heefer6e nii, sabi miilooji ma66e dii yo boli, ¹⁸ hakkillaaji ma66e njii6ike, 6e njeyaaka e nguurdam dam Laamdo hokkata dam saabe majjere ma66e e tiidugol ma66e ko'e. ¹⁹ Be ngalaa yaage, 6e ngadii ko'e ma66e jaahili'en, 6e noottataa gol-lude kudde cobude. ²⁰ Kaa onon, wanaa non njanngir-don haala Almasiihu. ²¹ Tayoral, on nanii kabaaru makko, on njannyii goonga gondo e makko oo. ²² Ndennoo, ittee ko hiiddi ko woni ley mon koo, njoppee nguurdam moodon aranam bonniraadam muuyooji jaayrooji dam, ²³ dalon yonkiiji mon e hakkillaaji mon keydintinee. ²⁴ Njogitee neddaaku keso mo Laamdo tagi dow mbaadi mum ley senaare e fooccitaare goongaraare.

²⁵ Ndennoo, celon fenaande, homo fuu haalda e tanaa mum goonga, sabi homo e men fuu ana jeydaa e goddo no caldi neddo gooto njeystiri nii. ²⁶ So on mettaama, pati luuttee. Pati janal naange tawdu on e tikkere. ²⁷ Pati ndokkon Ibiliisa laawol e ley mon. ²⁸ Yo gujjo noottu wujjude, ko haani wadude dee, wuura e semmbe terde mum, yalla ana waawa wallude hasindin6e. ²⁹ Pati konngol bonngol yaltu e kundude mon, ko kaan-don wadude tan yo haalde haalaaji nafooji baaawi na6ude wo66e 6ee yeeso e ley goondinal, yalla odon ngadana hettinto6e on 6ee ko moyyi. ³⁰ Pati cujlinee Ruuhu Laamdo Ceniido oo, kanko wadi maande makko e mon kammari jannde coottitaari mon ndee. ³¹ Ittee metti fuu e 6erde moodon, ceeron e konnaagu e tikkere e dukooji e noore, kanyum e ko boni fuu. ³² Moyyondiree e ko'e mon, njurmondiron, njaafondiron no Laamdo yaaforii on e ley ha66agol mon e Almasiihu nii.

5

Haala wuurde e ley fooyre

¹ Ndennoo, laatee jemmbo6e Laamdo kammari on 6i66e makko 6e o horsini. ² Nguurdon e yidondirde, no Almasiihu yidiri en so hokkitiri hoore mum saabe men no layyaari nii, no sadaka beldo Laamdo nii. ³ Ko on senii6e Laamdo koo, on kaanaa fay haalde haala huunde fuu ko wartata e fijirde e ko sobi e joote. ⁴ Pati kaalee haalaaji bondi naa boli naa cobudi, sabi hono majji kaanaa taweede e mon. Ko kaan-don wadude dee, njetton Laamdo. ⁵ Paamee dum doo faa gasa: pijoowo e cobudo e jootaado, dum woni dewoowo tooruuji, kam6e 6e ngalaa ngedu e laamu Almasiihu e Laamdo oo. ⁶ Pati fay gooto jaayrira on haalaaji boli, sabi hono majji cabinbinta tikkere Laamdo e dow salii6e mo 6ee. ⁷ Ndennoo, pati njokkondiree e 6een. ⁸ Arannde e nimre njeyano-don, kaa jooni e ha66agol mon e Joomiraado e fooyre njeya-don. Ndennoo nguurdee no 6i66e fooyre nii, ⁹ sabi fooyre rimata moyyuki e fooccitaare e goonga fuu. ¹⁰ Tewton faamude ko welata Joomiraado. ¹¹ Pati ngadon juude mon e gollieji di ngalaa nafaa golleteedi e ley nimre, ko haani dee, njaltinon di. ¹² Ko 6een yim6e ngadata e cuucuukka koo, ana yaannii fay jantaade. ¹³ Kaa huunde fuu ko yaltinaa, 6anngan ley fooyre, ¹⁴ huunde fuu ko 6annginaa fooyan. Dum wadi so ana wiye:

«Aan daaniido, fin!

Imma e hakkunde maay6e,

fooyre Almasiihu ndee yaaynan e maa.»

¹⁵ Ndennoo, ngadee hakkille faa sanne no nguurdaton nii, tawee wanaa no nuykaabe nii, no hakkilante'en nii. ¹⁶ Wakkati fuu mo ke6-don, nawtoro-don dum, sabi jamaanu oo yo bondo. ¹⁷ Saabe dum, pati laatee 6e ngalaa hakkille, paamee ko woni sago Joomiraado. ¹⁸ Pati njaree doro faa cigiron, sabi dum naannan on e laalu. Ko haani dee, keewee Ruuhu, ¹⁹ mbaajondiron jime Jabuura e jettooje e jime de Ruuhu hokkata on dee, njimanon Joomiraado, njettiron mo berde laabude. ²⁰ Njetton Baabiraado men Laamdo wakkati fuu dow huunde fuu saabe Joomiraado men Iisaa Almasiihu. ²¹ Homo e mon fuu dwtanoo bannum saabe teddinde Almasiihu.

Haala rew6e e wor6e mum'en

²² Onon rew6e, dwtano-don wor6e mon no dwtiranto-don Joomiraado nii. ²³ Sabi gorko woni hoore jom suudu mum no Almasiihu woniri hoore deental goondin6e ngal nii, dum woni terde mum de hisini dee. ²⁴ No deental goondin6e ngal dwtiranii Almasiihu nii, hono non debbo fuu haani dwtiranaade jom suudu mum e huunde fuu. ²⁵ Onon wor6e, njidiree rew6e mon no Almasiihu yidiri deental goondin6e ngal so hokkitiri hoore mum saabe maggal ²⁶ faa senna ngal nii, caggal o la66inirii ngal lootogal e haala makko, ²⁷ yalla omo darna deental goondin6e ngal yeeso makko tawee ngal teddinaangal, ngal ceniingal, ngal walaa ayiibe naa tuundi naa noofi-noofi naa ko nanndi e mum fuu. ²⁸ Hono non, ana tilsii e wor6e njida rew6e mum'en no njidiri terde mum'en nii. Neddo fuu jiddo jom suudu mum, hoore mum yidi. ²⁹ Sabi fay gooto wanaa caldi mum, ko wadata dee, namminan di, hinnoo di no Almasiihu hinnortoo deental goondin6e ngal nii, ³⁰ sabi en caldi terde makko dee. ³¹ Binndi dii mbii: «Dum wadi so gorko yoppa inna mum e baam mum, nanngondira e jom suudu mum, 6e didon fuu 6e laaroo neddo gooto.»* ³² Dum yo sirri mawdo. Midoo wiya on: sirri oo, ko woni hakkunde Almasiihu e deental goondin6e ngal koo haalata. ³³ Kaa no waawi laataade fuu, gorko fuu yidira jom suudu mum no yidiri hoore mum nii. Debbo duu teddina gorum.

6

Haala 6i66e e saaraabe

¹ Onon 6i66e, dwtanee saaraabe moodon saabe Joomiraado, sabi dum woni ko dartii. ² «Teddin inna maa e baam maa.» Ndee woni yamiroore aranndeere nde fodoore ha66ii e mum. ³ Fodoore ndee woni: «yalla ada heba moyyere, balde maa njuuta e leydi ndii.»* ⁴ Onon saaraabe, pati nannginee 6i66e mon, ko kaan-don dee, biirdude 6e dow yamiroore Joomiraado e needi mum.

Haala maccube e halfaabe

⁵ Onon maccube, dwtanee halfaabe moodon dow kulol e sijnugol tawee e berde laabude no dwtiranto-don Almasiihu nii. ⁶ Dwtanee 6e tawa wanaa yeeso ma66e tan yalla 6i66e aadama ana njetta on. Ko haani dee, dwtanee 6e no maccube Almasiihu ngollirta muuyde Laamdo berde laabude nii. ⁷ Ngolliranee 6e anniya lobbo faa wa'a no Joomiraado ngollanton, wanaa yim6e, ⁸ sabi odon anndi neddo fuu golludo ko moyyi, so dimo so diimaajo, Joomiraado yoban dum hakke golle mum oo. ⁹ Onon halfaabe, ngorree non e maccube moodon. Pati ngidee 6e, anndon Kalfaado moodon onon e ma66e fuu ana dow kammu, kasen duu oon burdintaa yim6e.

Haala kaborde de Laamdo hokkata faa Ibiliisa jaaloree

¹⁰ Walaa ko heddi so wanaa wiide on keewon semmbe e ley ha66agol mon e Joomiraado, tuugo-don baawde makko mawde dee. ¹¹ Bamee kaborde de Laamdo hokki on dee fuu, yalla odon mbaawa daraade faa cakko-don dabareeji Ibiliisa dii. ¹² Sabi

* 5:31 Puddoode 2.24 * 6:3 Fillitagol Tawreeta 5.16

wanaa yim6e kabaten, ko kabaten dee, laamu e baawde e hooreyaaku ley oo doo aduna ni66udo, kaɗum e seydaani'en bon6e won6e e mbeeyu 6ee. ¹³ Saabe dum, 6amee kaborde de Laamdo hokki on dee fuu, yalla odon mbaawa ha6aade nde ɗalaande bonnde ndee warii, ke6on kasen ɗii6ude caggal nde ka6i-don fuu faa timmi.

¹⁴ Ndennoo, ndaree, kumo-don goonga, 6oorno-don fooccitaare no saaya ndeenaagu nii. ¹⁵ Lanndinaade waajaade Kabaaru Lobbo gaddoowo jam oo laatanoo on pa6e. ¹⁶ Wakkati fuu yo goondinal laatano on wawaade nde mbaaw-don sakkoraade kure ku66ooje de Bondo oo wedotoo on dee fuu. ¹⁷ Yo kisindam laatano on kufina njamndi, nanngon kaafaawi ki Ruuhu Ceniido hokkata kii, kanki ki konngol Laamdo. ¹⁸ Wakkati fuu ngadee duwaawuuji e ɗaagundeeji ley ha66agol mon e Ruuhu Ceniido. Kakkilee pati on ɗoottu ɗaaganaade seniibe 6ee fuu Laamdo. ¹⁹ Naagano-don kam miin duu newnaneede konngol, yalla nde mu66itin-mi hunduko am fuu, mido anndinira cuusal goonga teddudo gondo e Kabaaru Lobbo ²⁰ mo ndarantoo-mi ley geyyelle am dee oo. Naagane kam mi waajaroo dum cuusal, no tilsiri kam nii.

Baynondiral

²¹ Tikikus, sakiike men korsudo gollanoowo Joomiraado koolniido, humpitan on dum fuu, yalla onon duu odon ɗootta humpeede kam anndon no ngorru-mi. ²² Mi nelii mo e moodon yalla odon annda no min ngorri e yalla omo waaltina hakkillaaji mon.

²³ Sakiraa6e, yo Baabiraado men Laamdo e Joomiraado men Iisaa Almasiihu ngadan on jam e jilli gondudi e goondinal. ²⁴ Yidu6e Joomiraado men Iisaa Almasiihu jilli di timmataa 6ee fuu, yo hinnee Laamdo wonu e mum'en.

Bataaki Pool faade e Filipiyankoo6e

¹ Miin Pool e Timote, maccu6e Iisaa Almasiihu, mbinndi oo bataaki faade e deental goondin6e Iisaa gonngal ngeenndi Filipa. Min njowtii on, onon hooree6e e gollanoobe deental ngal, min njowtii on fuu, onon seniibe ha66ii6e e Iisaa Almasiihu 6ee. ² Yo on ke6u moyyere e jam iwde e Baabiraado men Laamdo e Joomiraado men Iisaa Almasiihu.

No Pool yettirta Laamdo kammari Filipiyankoo6e

³ Mid6o yetta Laamdo nde miccitii-mi on fuu. ⁴ Wakkati fuu nde jaagantoo-mi on Laamdo on fuu, e seyo jaagirantoo-mi on, ⁵ sabi gila jannde ngoondin-don Kabaaru Lobbo haala Iisaa faa jooni odon ndarodii e am. ⁶ Mid6o tayori Laamdo puddudo golle lobbo e mon oo, o jokkan dum faa dum hi66a e ley gartol Iisaa Almasiihu. ⁷ Ana haani mi miilana on diin miilooji on fuu, sabi hakkille am ana e mon. On fuu on ndeentii e am moyyere nde Laamdo hokki kam nde ngeyyaa-mi e nde ndaranii-mi tabintinde Kabaaru Lobbo oo ndee. ⁸ Mid6o horsiniri on fuu korsa Iisaa Almasiihu, Laamdo ana seedii. ⁹ Ko jaagantoo-mi on Laamdo annii: yo jilli mon beydo jaarude yeeso, beydoro anndal, beydoro seenndude pene e goonga, ¹⁰ yalla odon mbaawa su6aade ko moyyi. Nden on laatoto laa6u6e 6e ngalaa jine jannde gartol Iisaa Almasiihu. ¹¹ On laatoto duu hebbinaa6e golleeji poocciidi iwdi e Iisaa Almasiihu, yalla Laamdo ana teddinee, yettee.

No uddeede Pool na6iri Kabaaru Lobbo oo yeeso

¹² Sakiraa6e, ko njidu-mi anndon dee, torra ke6udo kam oo waddanii Kabaaru Lobbo oo jaarude yeeso ¹³ faa hayboo6e galle kaananke oo e heddiibe 6ee fuu tayori ko ngeyyiraa-mi koo yo saabe Iisaa Almasiihu. ¹⁴ Ko 6uri heewde e sakiraa6e 6ee duu, geyyelle am dee beydaniidum'en hoolaade Joomiraado. Dum saabii so e6e mbaajoroo konngol Laamdo ngol rafi kulol.

¹⁵ Goonga, yogaa6e ana mbaajoroo kabaaru Iisaa Almasiihu oo haasidaaku e poodondiral, kaa wo66e ana e anniyaaji lobbi. ¹⁶ Been ngolliranta Almasiihu jilli, sabi e6e anndi Laamdo hokki kam daranaade Kabaaru Lobbo oo. ¹⁷ Kaa 6ee too ko mbaajortoo kabaaru Almasiihu faa nafa dum'en kajum'en tan, anniyaaji ma66e moyyaa, kasen duu ko 6e miilotoo dee, beydude torra am ley geyyeede am oo. ¹⁸ Dum kaa bonnataa fay huunde! Ko waawi laataade fuu, so Iisaa Almasiihu inndaama hen tan ana heya, so laatii anniyaaji bondi naa anniyaaji lobbi fuu mid6o seyii.

Goonga, mi seyoto caggal mum duu ¹⁹ sabi mid6o anndi saabe duwaawuuji mon e ballal Ruuhu Iisaa Almasiihu, dum fuu dum sakitanto kam kisindam. ²⁰ Mid6o joonndorii e hakkille am fuu, mi hersataa e dow fay huunde. Mid6o hoolii Almasiihu teddinte saabe ko hewtii kam koo gila jooni faa abada, nguur-mi maay-mi fuu. ²¹ Sabi banngal am, Almasiihu yo yonki am, maayde duu yo tino am. ²² Kaa so mi wuurii, ana moyya nguurndam am waddana kam gollude golle nafaowo. Ndennoo mi anndaa ko cu6otoo-mi. ²³ Hakkille am feccike pecce didi: ko 6ur-mi yidude, yaade mi joododoyoo e Almasiihu, dum jaati 6uri moyyude. ²⁴ Kaa mi heddo wuurde 6uri nafude on, onon. ²⁵ Mid6o tayori dum, mid6o anndi mi heddoto e aduna mi wonda e mon on fuu, yalla odon njaara yeeso, ceyo-don ley goondinal ²⁶ faa gartol am hakkunde mon beydana on mantoraade ha66agol mon e Iisaa Almasiihu kammari am.

Haala daranaade Kabaaru Lobbo oo

²⁷ Onon, nguuree nguurndam kawroojam e Kabaaru Lobbo haala Iisaa Almasiihu, yalla so mi warii tuumtaade on naa so mi waraali, mi nana kabaaru mon, mi annda

odon tabiti e anniya gooto, odon ndarodii gootal e ha6anaade goondinal Kabaaru Lobbo oo,²⁸ tawa on accataa konnee'en 6ee kul6ina on e dow fay huunde. Banngal ma66e, dum yo maande halkagol, kaa onon, dum maande kisindam mon. Dum to Laamdo iwrate.²⁹ Sabi onon ndokkaa moyyere Laamdo saabe Almasiihu. Wanaa faa ngoondinon mo tan ndokkire-don, on ndokkaama dum kasen faa torrre-don kammari makko,³⁰ kajum e daranaade ha6o ngo njii-don mido ha6ee, ngo nan-don mido ha6ee faa jooni ngoo.

2

Haala leydinkinaare Almasiihu e teddeengal mum

¹ Ko Iisaa Almasiihu heddi hokkude on semmbe e suusinde on ley jilli koo, ko ndeentu-don e Ruuhu Ceniido so njidondir-don njurmondir-don,² ki66iniree seyo am ko laati-don daande wootere e jilli gooti e 6ernde wootere e anniya gooto koo. ³ Pati ngolliree huunde fuu haasidaaku naa haawtaade dow pene, ngolliree leydinkinaare, yalla gooto fuu ana jogoroo hoore mum bannum ana 6uri dum. ⁴ Pati fay gooto laatoo hammadi haaje mum tan, ndaarta nafaa wo66e 6ee duu. ⁵ Yo anniya Iisaa Almasiihu tawe e mon:

⁶ Kanko, fay so taweede mbaadi Laamdo ana e makko,
o tuugaaki e majjum faa o heddo fotude e Laamdo,

⁷ o famdinii hoore makko,
o 6ami mbaadi maccudo,
o laatii hono neddo.

O jogoraa o neddo

⁸ o leydinkinii,
o dwtanii Laamdo faa o maayi,
o maayi e dow leggal bardugal.

⁹ Saabe dum kasen, Laamdo toownii mo faa sanne,
hokki mo innde 6urnde inde fuu,

¹⁰ yalla koppi fuu ana koforoo saabe innde makko to tawaa fuu,
so dow kammu so dow leydi so ley leydi,

¹¹ yalla gooto fuu ana sellina
Iisaa Almasiihu woni Joomiraado,
faa Baabiraado men Laamdo teddinee.

No goondin6e pooynirta ley aduna

¹² Dum e taweede, sakiraa6e am horsu6e, nde ngondunoo-mi e mon ndee, odon dwtanii Laamdo wakkati fuu. Sako jooni nde ngodditii-mi, nden kaan-don 6urde dwtanaade mo. Njirwiniron hono non kisindam dam Laamdo hokki on dam, ngadiron dum kulol e sijjugol. ¹³ Sabi Laamdo ana golla e mon faa muuyon ko weli dum, ngollon dum.

¹⁴ E ko ngollaton fuu, pati njermondiree pati ndukidee, ¹⁵ yalla odon laatoo laa6u6e 6e ngalaa jine, laato-don 6i66e Laamdo 6e ngalaa ayiibe hakkunde yim6e hannde oojiibe bon6e. On pooynan hakkunde ma66e hono no koode pooyniri ley aduna nii ¹⁶ ko nanngu-don konngol nguurdam ngol faa gasi koo. Nii wadata so mi mantaroo on jannde gartol Iisaa Almasiihu. Sabi mi don-donnaali meere, mi tampaali meere. ¹⁷ Fay so dum yaadi e yonki am mi laatoto sadaka mbayleteedo dow sadaka mo goondinal mon sakkantoo Laamdo oo, mi seyoto, mi weltodoto e mon. ¹⁸ Onon duu ceyoree hono non, mbeltodo-den.

Haala gollidiibe didon hoolniibe

¹⁹ So Joomiraado men Iisaa jabii, mi nelan Timote e mon ko 6ooyataa, yalla so mi humpitike kabaaruuji mon dii ana waaltina hakkille am. ²⁰ Sabi kanko tan woni gondudo e am anniya gooto, kasindindo e kabaaru mon, ²¹ heddiibe 6ee fuu hammadi

haaje mum'en tan, wanaa saabe Iisaa Almasiihu. ²² Kaa Timote, odon anndi no holliri neddaaku mum, sabi mo wallii kam waajaade Kabaaru Lobbo oo no biiddo wallirta baaba mum nii. ²³ Kanko anniyii-mi nelude wakkati mo paamu-mi no alhaali am laatotoo fuu. ²⁴ Kaa Joomiraado hokkii kam tayoral, 6ooyataa mi waran to mon, miin e hoore am.

²⁵ Hono non mi yii tilsii mi nela e mon sakiike men Epaforodit, gollidiido am oo. O wallii kam habanaade Kabaaru Lobbo oo. Kanko woni mo neluno-don faa walla kam e haaje oo. ²⁶ Omo yeewaa on fuu, kasen o wemmbanooma sanne ko nan-don o sellaano koo. ²⁷ Tayoral, o jawiino faa o hosi maayde. Kaa Laamdo yurmike mo, yurmike kam miin duu, pati mi heba sugulla dow sugulla. ²⁸ Dum saabii so kejii-mi law faa mi nela mo e mon, yalla so on njiitii mo odon ceyoo, miin duu sugulla am buytoo. ²⁹ Ndennoo, nja66oree mo saabe Joomiraado seyo manngo. Teddinee yimbe wa'ube non fuu, ³⁰ sabi kanko kammari gollande Iisaa Almasiihu o hosiri maayde, mo hokkitiri yonki makko faa o waddana kam ballal ngal ndonkuno-don waddande kam onon e ko'e mon ngal.

3

Haala anndude Iisaa Almasiihu

¹ Caggal dum, sakiraa6e am, ceyoree Joomiraado. Winnditanaade on kulle dee tampintaa kam, sabi kanje ndokkata on hoolaare: ² ndeento-don e dawaadi – dum woni golloo6e ko boni, waajotoo6e haala taadagol penewol 6ee! ³ Sabi enen ngoni taadiibe jaati 6ee, eden ndewira Ruuhu Laamdo, eden mantaroo Iisaa Almasiihu, en pawaali jikke men e dow ko'e men. ⁴ Haya, miin mido waawnoo fawde jikke am dow hoore am. So wob6e miilii ana mbaawi fawde jikke mum'en dow ko'e mum'en, miin buri haandude e majjum, ⁵ sabi mi taadaama gila e jalooma jetta6o mo pinu-mi e mum oo, mi Israa'iilanke iwdo e suudu Benjamin, mi Yahuudiyanke 6ii Yahuudiyanke. E banngal Sariya Muusaa mido jeyaa e waalde Farisa'en, ⁶ mido hirana Sariya oo sanne faa mido torrannoo deente goondin6e Iisaa dee, fay gooto waawaano jinude kam banngal fooccitanaade Sariya oo. ⁷ Kaa ko njogorinoo-mi yo tino am koo fuu, saabe Iisaa Almasiihu mi tawii yo mursee. ⁸ Goonga, mido jogorii dum fuu yo mursee saabe anndude Joomiraado am Iisaa Almasiihu buri kulle dee fuu. Saabe makko njarrii-mi mursude ko njogii-mi, mido jogorii huunde fuu yo mbuuwdi yalla Almasiihu ana laatanoo kam tino, ⁹ mi heba tawdeede e mum. Mi walaa fooccitaare nde mbaaw-mi hebude miin e hoore am e jokkugol am Sariya oo, mi poocciido saabe fooccitaare iwrannde kam e hoolaade Almasiihu, kayre woni fooccitaare nde Laamdo hokki goondin6e mo 6ee. ¹⁰ Sago am mi annda mo kanko Iisaa Almasiihu, mi annda baawde de Laamdo wuurtiniri mo dee, mi reenta e makko torra, mi nannda e makko maayde, ¹¹ yalla miin duu mido heba immintineede hakkunde maay6e pannde darngal.

¹² Mi wiyaali mi hebii dum gila jooni naa mi ki66udo, kaa mido wondi e dogude hono no dadondirteedo nii yalla mido heba dum, sabi miin e hoore am, Iisaa Almasiihu hebii kam. ¹³ Goonga sakiraa6e, mi wiyaali mi hebii dum. Kaa mido wada huunde wootere: mido yeggita ko yab6ii, mido foodanoo ko warata. ¹⁴ Mido dogana haattirde, faa mi heba mbarjaari dow kammu ndi Laamdo noddada en e mum saabe Iisaa Almasiihu. ¹⁵ Enen hakkilante'en 6ee fuu, miiloro-den hono non. So odon miiloo huunde wonnde, Laamdo bannginanan on dum. ¹⁶ Kaa no wa'i fuu, do tawe-den fuu, njokken laawol no ngorru-den jooni nii.

¹⁷ Sakiraa6e, on fuu nemmbee kam, yeewee worru6e no njii-don miden ngorri nii 6ee. ¹⁸ Sabi heew6e laatike konnee'en leggal bardugal Iisaa Almasiihu. Mi haalanii on dum cili kuurdi, mi haaliranan on jooni duu e bojji. ¹⁹ Kam6e, battane ma66e yo halkere, deedi ma66e ngoni laamdo'en ma66e, hersa ma66e 6e jaayirta, aduna tan 6e kabanta. ²⁰ Kaa enen, dow kammu njeye-den, eden keppi kisinoowo men iwoowo ton oo, dum

yo Joomiraado men Iisaa Almasiihu. ²¹ Kanko, o waylitan terde men lo'ude dee faa de keba teddeengal no terde makko dee nii, sabi omo jogii baawde faa o wada huunde fuu downtanoo mo.

4

Haala seyoraade Joomiraado

¹ Sakiraa6e am horsu6e, on njeewnii kam sanne, on laatike seyo am e deesewal am. Gidiraabe am, tabitee e Joomiraado.

² Mido ndaarda banndiraabe am rew6e, dum woni Ewodi e Sintis, yo 6e laato daande wootere saabe Joomiraado. ³ Aan Sinsigis, gollidiido am koolniido oo duu, mido ndaarde paabo-daa 6e, sabi 6e mballii kam habanaade Kabaaru Lobbo oo, kam6e e Keleman e gollidiibe am wo66e, 6e inde mum'en mbinndaa e dewtere nguurndam 6ee.

⁴ Ceyoree Joomiraado wakkati fuu. Mido wiya on kasen, ceyee! ⁵ Yo yim6e fuu anndu newaare mon. Joomiraado ana 6adii. ⁶ Pati fay huunde sunlina on abada, ko haani dee: naagoree Laamdo haajuuji mon fuu duwaawu gondudo e jettooje. ⁷ Nden, Laamdo hokkan on jam dadudo hakkille, nii6inan berde mon e hакkillaaaji mon e Iisaa Almasiihu.

⁸ Haya, sakiraa6e, tiidee e ko moyyi e ko haani yetteede fuu, dum woni teddungal e goonga, kapum e foocitaare e senaare e ko haani yideede e ko haani teddineede. ⁹ Ngolliree ko pammin-mi on e ko ke6-don e am, ko narru-don kam e ko njiiru-don kam. Nden Laamdo gaddoowo jam oo tawdete e mon.

No Pool barkiniri dokkal Filipiyankoo6e

¹⁰ Mido seyorii Joomiraado seyo manngo sabi jooni on keydintinii ballal mon faade e am. Tayoral, hакkillaaaji mon ana ngonnoo e am, kaa on kebaali yottinde ballal ngal. ¹¹ Wanaa saabe won ko kaajaa-mi wadi so mbii-mi non, sabi mi woowtinike hejnitoraade no tawraa-mi fuu. ¹² Mido waawi wuurdude e baasal, mido waawi wuurdude e ke6al. E no waawi worrude fuu, mi biirorike haarannde e yolbere, mi biirorike hebbinde e nakoreede, ¹³ mido waawi fuu e ley hab6agol am e Iisaa Almasiihu dokkoowo kam semmbe oo. ¹⁴ Kaa dum e taweede, on ngadii ko moyyi ko mballu-don kam e ley torra am oo koo.

¹⁵ Filipiyankoo6e, odon anndi e ley puddoode mon nande Kabaaru Lobbo oo, nde iw-mi leydi Makedoniya ndee, fay deental goondin6e gootal wallondiraali e am, so wanaa ngal mon ngal. ¹⁶ Nde ngonnoo-mi Tesaloniiki ndee duu, on neldii kam ko kasindin-mi e mum jaati, wanaa fay nde wootere, cili kuurdi! ¹⁷ Wanaa dokkal tewtan-mi – faa tino golle mon lobbo oo beydoo tewtan-mi. ¹⁸ Ko neldu-don Epaforodit koo yottike faa gasi, humtii haajuuji am fuu, mi hebii faa heewi. Dokkal mon ngal laatike uurdi mbelndi, no sadaka beldo Laamdo ja6aado nii. ¹⁹ Laamdo teddudo jom ngalu oo humtiran haajuuji mon fuu saabe Iisaa Almasiihu. ²⁰ Yo teddeengal woodan Baabiraado men Laamdo faa abada abadin. Aamiina.

Baynondiral

²¹ Njowtanee kam senii6e hab6ii6e e Iisaa Almasiihu fuu. Sakiraa6e wondube e am 6ee ana njowta on. ²² Senii6e 6ee fuu ana njowta on. Be ana adoo jowtude on fuu won6e ley galle kaananke Roma mawdo oo 6ee.

²³ Yo hinnee Joomiraado men Iisaa Almasiihu wonu e mon!

Bataaki Pool faade e Koloosiyankoo6e

¹ Oo bataaki ga am iwri miin Pool nelaado Iisaa Almasiihu e sago Laamdo, kajum e sakiike men Timote. ² Min njowtii on onon senii6e won6e Koloosi, sakiraa6e hoolni6e ha66ii6e e Almasiihu. Yo Baabiraado meeden Laamdo wadan on moyyere e jam!

No Pool yettirta Laamdo kammari Koloosiyankoo6e

³ Min ceerataa e yettude Laamdo, Baaba Joomiraado men Iisaa Almasiihu, nde min jaagantoo on Laamdo fuu, ⁴ sabi min kaalanaama kabaaru goondinal mon Iisaa Almasiihu, kajum e jilli di njogani-don senii6e 6ee fuu ⁵ saabe jikke mo ndesana-don dow kammu oo. On kebii oon jikke nde nan-don konngol goonga ngol ndee, dum woni Kabaaru Lobbo oo. ⁶ Oon Kabaaru Lobbo yottoriima on no mo yottorii aduna oo fuu nii, omo wa'i no lekki mawnoowi ndimoowi 6idde mum nii. Hono non Kabaaru Lobbo oo worri hakkunde mon onon duu, gila jannde ke6-don hettinaade haala hinnee Laamdo oo so paamu-don no mo wa'i jaati nii. ⁷ Dum woni ko Epafaras gollidiido amen korsudo waajii on, kanko gollanoowo Almasiihu koolniido hakkunde mon oo. ⁸ O haalani min duu jilli di Ruuhu oo hebbini e mon dii.

⁹ Saabe dum, minen duu, gila min nani dum, min ceeraali e jaaganaade on Laamdo. Miden jaagoo mo o hebbina on hakkilantaaku e faamu mo Ruuhu hokkata oo, yalla odon annda ko woni sago makko faa gasa. ¹⁰ Hono non, ke6on wuurde nguurndam beloojam Joomiraado kawroojam e muuyde mum e dow huunde fuu, tabiton e golle lobbo fuu, 6eydo-don anndude Laamdo. ¹¹ Miden jaaganoo on Laamdo kasen hokka on semmbe mawdo no baawde mum teddude dee mawniri nii, yalla odon tawree tiinnitaare e mujal fuu. ¹² Njettiree Baabiraado oo seyo, sabi o wadii on fotu6e hebude ngedu e moyyereji desanaadi senii6e gondi e fooyre dii. ¹³ Kanko yaltini en e baawde nimre, so o naanni en e laamu Biyiiko korsudo ¹⁴ coottitiido en so yaafii luutti meeden oo.

Haala teddungal Almasiihu

¹⁵ Kanko Almasiihu o mbaadi Laamdo mo yiyataake oo.

Kanko woni hammadi e dow tagoore ndee fuu.

¹⁶ Sabi huunde fuu saabe makko tagiraa,

ko woni dow kammu e ko woni e leydi fuu,

ko yiyetee e ko yiyataake fuu,

dum woni bimmbeeje laamu naa kaanankaaku naa hooreyaaku naa baawde,

dum fuu kanko tagiraa, kanko taganaa.

¹⁷ O woodii gila fay huunde woodaa,

huunde fuu ana yu66ondiri saabe makko.

¹⁸ Kanko woni hoore terde,

dum woni kanko woni hoore deental goondin6e ngal.

Kanko woni fuddoode,

kanko woni hammadiijo e wuurtu6e hakkunde maay6e,

yalla omo 6ura huunde fuu.

¹⁹ Sabi Laamdo muuyi ko woni e mum koo fuu

wona e makko kanko Almasiihu.

²⁰ E oon Bajjo mo rewrintiniri huunde fuu e makko

ko o waddani 6e jam saabe yiyam mum juppiidam dow leggal bardugal koo.

Ko woni dow kammu e ko woni dow leydi fuu

rewrintinaama e makko.

²¹ Arannde, on fuu on woddiibe Laamdo, on laatinoke waybe makko saabe miilooji mon e golleeji mon bondi. ²² Kaa jooni, mo rewrintinii on e makko saabe maayde nde Biyiiko laatiido neddo oo maayi ndee, yalla omo darna on yeeso makko tawee on seniibe on ngalaa ayiibe on ngalaa niye. ²³ Kaa noo, kinaa keddo-don e goondinal, jii6on e ley maggal, laato-don joottiibe 6e ndimmbataako 6e iwataa e jikke mo Kabaaru Lobbo hokkata oo. Oon Kabaaru Lobbo, on nanii mo, sabi tagoore ndee fuu waajaama mo. Kanko ngollanan-mi miin Pool.

No Pool haborii banngal deental goondinbe Iisaa

²⁴ Mido seyii jooni saabe torraaji di ke6u-mi kammari ko ngollan-mi on koo. Hono non, ko heddi e torraaji Almasiihu koo, dum ki66iniran-mi caldi am kammari terde makko dee, dum woni deental goondinbe ngal. ²⁵ Kanngal laatii-mi golloowo mum. Laamdo halfini kam oo golle, yalla mido waajoo on haala makko kaa fuu. ²⁶ Kaan haala yo sirri cuudaninoodo jamaanuujii gila arannde, kaa jooni Laamdo bannginani mo seniibe mum. ²⁷ Sabi 6een Laamdo anniyii anndinde sirri mum goodando leji fuu, no sirri oo teddiri e no mawniri nii. Oon sirri annii: Almasiihu ana e moodon, dum hokki on jikke hebude ngedu e annoora Laamdo. ²⁸ Oon Almasiihu min kaalata haala mum, miden mbaajoo yimbe fuu, miden anndinira dum'en hakkilantaaku fuu yalla miden njottina neddo fuu yeeso Laamdo tawa yo ki66udo e ley habbagol mum e Almasiihu. ²⁹ Saabe dum mido golla mido sooboroo baawde makko gollirooje semmbe e ley am dee.

2

¹ Mido yidi anndon habo naawngo ngo kabete-mi saabe moodon, onon e yimbe wonbe Lawdikiya e wobbe 6e meedaali yiide kam 6ee fuu, ² yalla berde mon ana buuba, laato-don gooto saabe jilli, keewon hakkilantaaku ki66udo faa paamon sirri Laamdo oo, dum woni Almasiihu ³ mo ngalu Laamdo fuu suudii e mum oo. Ngalu oo yo hakkilantaaku e anndal. ⁴ Ko kaalanir-mi on dum, pati kiilire-don haalaaji beldi. ⁵ Sabi fay so taweede mido woddiri on terde, hakkille am kaa ana wondi e moodon, mido seyoroogondal mon lobbal ngal, ka6um e no tiidir-don e goondinal mon e Almasiihu ngal nii.

Haala jokkude e Almasiihu

⁶ Jooni, ko nja6u-don Iisaa Almasiihu laato Joomiraado moodon koo, njokkon e makko, ⁷ jii6on e makko, accon o naba on yeeso e ley goondinal, keddo-don e ngal goondinal ko waarata e jannde nde ke6-don ndee, njetton Laamdo sanne.

⁸ Ndeentee pati fay gooto hiilira on haalaaji luggi e haalaaji boli iwdi e neesuuji 6i6be aadama ka6um e semmbeeji aduna dii. Deen gedde iwaali e Almasiihu. ⁹ Sabi ko woni e Laamdo fuu ana e Almasiihu, e ley terde mum jaati. ¹⁰ Onon duu, on ke6ii ko woni e Laamdo koo fuu e ley habbagol mon e Almasiihu, kanko tiimudo laamu e baawde fuu oo. ¹¹ E makko on taadanooma, kaa wanaa taadagol ngol yimbe ngadata ngol, dum taadagol iwngol e Almasiihu ngol nde o itti on e terde 6ii-aadamaaku luuttooje dee ndee. ¹² E ley ko loota-don lootogal batisima koo, on irdanooma e makko, kasen, on nguurtindinanooma e makko saabe on ngoondinii baawde Laamdo guurtindo mo oo. ¹³ On maaynoobe saabe junuubaaji moodon e saabe on laatanooki yimbe Laamdo. Kaa Laamdo wuurtindinii on e Almasiihu,

yaafike en luutti men fuu,

¹⁴ tosii derewol kiiti jinooji en dii,

ittii ngol, tontii ngol dow legal bardugal.

¹⁵ O 6oorti laamu e baawde,

o hersini dum'en yeeso yimbe fuu

nde o jaalorii dum'en maayde Almasiihu ndee.

¹⁶ Ndennoo, pati fay gooto niŋir on dow ko ŋaamaton e ko njaraton naa saabe teddingol ŋalaade yogaaje e darde lewru e ŋalaade powteteede. ¹⁷ Dum fuu dum cappotoodum kudde garoyooje tan, kaa goonga oo e Almasiihu woni. ¹⁸ Pati accon rewoobe malaa'ika'en wiyooŋe yo leydinkiniibe pela on. Been yimbe ana kaŋŋii e ko njii ley koydi, kasen ebe mawninkinii e dow meere saabe miilooji maŋŋe aduna, ¹⁹ be njokkaali haŋŋaade e Almasiihu hoorejo oo. Oon hokkata terde dee fuu ko kaajaa, hawrintinira de jokkolde e dadi. Kasen duu saabe makko terde dee ana mawnira no Laamdo muuyiri nii.

Haala maaydude e Almasiihu e wuurdude e mum

²⁰ On maaydii e Almasiihu, on iwii e semmbeeji aduna oo dii. Ndennoo, kodum wadi so odon nguurda no jeyaabe e oo doo aduna nii? Kodum wadi so odon njaaba daaleede: ²¹ «Pati ŋamu, pati meedu, pati memu»? ²² Dum fuu dum kadaadum dow meere, dum fuu dum waaju iwdo e yimbe tan. Laamdo tagii kulle dee fuu faa nawtoro-don dum'en sakitoo ŋola. ²³ So goonga, yimbe ana miila kadaadi dii yo hakkilantaaku, sabi wiyeteno kinaa yimbe kujidira no semmbe mum'en foti, kinaa yimbe leydinkinoo, kinaa yimbe mbiira caldi mum'en. Kaa noo, tawaama diin kadaadi fuu paabataako yimbe jaalaade gidaade yonki.

3

¹ Ndennoo, ko nguurtindina-don e Almasiihu koo, tewtee kudde gonde dow kammu to Almasiihu joodii ŋaamo Laamdo too. ² Ngattee hakkillaaji moodon e kudde gonde dow kammu, pati ngattee di e kudde gonde e leydi. ³ Sabi on maayii, nguurndam dam keŋdon jooni dam ana suudidaa e Almasiihu to Laamdo. ⁴ So Almasiihu laatiido nguurndam moodon oo ŋanngii, on ŋanngidan e makko onon duu, keŋon ngedu e teddeengal makko.

Haala ko hiidfi e ko heydi

⁵ Ndennoo, mbaree kulle adunankooje gonde e moodon dee, ko wa'i hono ko sobi, kaŋum e fijirde e gidaade yonki e muuyooji bondi, kaŋum e joote, sabi joote yo rewde tooruuji. ⁶ Diin luutti kaŋum'en njippinta tikkere Laamdo e dow saliiŋe goondinde mo bee. ⁷ Onon duu, hono non ngorrundo-don arannde, hono non nguurduno-don e diin luutti. ⁸ Kaa jooni, njoppee dee doo kulle: tikkere e ŋanngere e ko boni e mbonka, kaŋum e wulde hunduko. ⁹ Pati fay gooto e moodon fenana banndum, sabi on ittii ko hiidfi ko wonnoo ley mon koo, kaŋum e golleeji mum fuu, ¹⁰ on laatike yimbe heybe. Laamdo tagudo ko heydi ko woni ley mon oo seerataa e heydintinde dum faa dum nannda e muudum, yalla odon keŋa anndal kiŋŋungal. ¹¹ Ndennoo jooni, walaa ko seenndi Yahuudiyanke e Yunaninke, taadiido e mo taadaaki. Jooni wanaa mo janngaali, wanaa neddo ladde, wanaa dimo, wanaa diimaajo, sabi Almasiihu woni fuu, woni e maŋŋe be fuu.

¹² Ndennoo, saabe Laamdo subike on, sennii on, horsinii on, tawre-don jilli e yurmeende e moyyuki e leydinkinaare e newaare kaŋum e muŋal. ¹³ Muŋondiree, so yoga moodon ana jogii ko niŋira goddo, njaafondiron. No Joomiraado yaaforii on nii, njaafondiron. ¹⁴ E ley dum fuu, berde moodon keewa jilli, sabi jilli njuŋŋata huunde fuu faa gasa. ¹⁵ Accon jam Almasiihu oo laamoo miilooji mon, sabi Laamdo noddii on faa ngondon e jam laato-don terde goote. Njetton Laamdo sanne. ¹⁶ Yo konngol Almasiihu ngol heew e moodon. Yo gooto e moodon fuu waajo goddo oo, jeertinira dum hakkilantaaku. Njimanee Laamdo e ley berde laaŋude, njettiree mo Jabuura e jaarooje, kaŋum e jime de Ruuhu Ceniido oo hokkata on dee. ¹⁷ Ko ngadaton fuu, so haala so golle, ngadiree dum fuu e innde Joomiraado men Iisaa, njetton Baabiraado men Laamdo saabe makko.

No jokkuŋe Almasiihu poti wuurdude

¹⁸ Onon rewbe, dōwtano-dōn worbe moodon no rewbe woodanbe Joomiraado poti wafude nii. ¹⁹ Onon worbe, njidee rewbe moodon, pati janngon e maŋbe.

²⁰ Onon sukaaŋe, dōwtano-dōn saaraaŋe moodon e huunde fuu, sabi dūm woni ko welata Joomiraado. ²¹ Onon saaraaŋe, pati jannŋinee sukaaŋe moodon so berde mum'en metta.

²² Onon maccube, dōwtano-dōn halfaaŋe moodon e huunde fuu, tawa wanaa yeeso maŋbe tan yalla biŋbe aadama ana njetta on. Ko haani dee, dōwtiraneŋe be berde laabude e ley kulol Joomiraado. ²³ Huunde fuu ko ngollaton, ngadiron dūm berde laabude, sabi Joomiraado ngollanton, wanaa yimbe ngollanton, ²⁴ anndon Joomiraado barjoto on, hokkan on moyyereŋe desanaadi yimbe mum. Sabi kalfaado mo ngollanton oo yo Almasiihu. ²⁵ Gadoowo ko boni fuu, heban mbarjaari golle mum bondo oo, sabi Laamdo burdintaa yimbe.

4

¹ Halfaaŋe, njogoreŋe maccube moodon beŋe jogaade lobbe e dow foocitaare, anndon onon duu odon njogii kalfaado dow kammu.

² Nduumeŋe e duwaawu, tawee odon njeertii odon njetta Laamdo. ³ Nduwaneŋe min minen duu, yalla Laamdo ana udditana min damal faa min mbaajoo konngol mum ngol, yalla miden mbaawa saakude goonga tedduo kaaloowo haala Almasiihu oo. Saabe makko jaati uddiraa-mi jooni e ley kasu. ⁴ Naageŋe Laamdo yalla mido waajoroo oon goonga tedduo no haaniri nii.

⁵ Laatee hakkilante'en hakkunde yimbe beŋe ngoondinaali beŋe. Nde keŋe-don wakkati fuu, nawtoro-don dūm. ⁶ Haala mon ana haani laataade haala mbelka ngadaaka lamdam, yalla odon annda no kaan-don jaaboraade gooto fuu.

Baynondiral

⁷ Tikikus, sakiike men korsudo gollidiido am koolniido e ley golle Joomiraado oo, humpitan on kabaaruuji am dii fuu. ⁸ Ko wadi so nel-moo-mi e moodon, yalla odon annda no min ngorri e yalla omo waaltina hakkillaaji mon. ⁹ Mido neldida e makko Onesim, jeyaado e moodon oo. Oon yo sakiike amen korsudo koolniido. Kambe didon, be kumpitan on ko wadi gaa koo fuu.

¹⁰ Aristarka mo uddidaa-mi oo ana jowta on, kajum e Marka sakiike Barnabas mo mbiino-mi so warii to moodon njaŋbe-don dūm oo. ¹¹ Iisaa noddirteedo Yustus oo duu ana jowta on. Kambe tan ngoni Yahuudiyankooŋe gollidoŋe e am kabaaru Laamu Laamdo oo. Ebe mballa kam sanne.

¹² Epafaras, gollanoowo Iisaa Almasiihu oo, ana jowta on. Kanko duu e moodon o jeyaa. Wakkati fuu omo soobii e duwaawu saabe moodon yalla odon jiiŋa e ley kiŋŋal, timminon muuyde Laamdo fuu. ¹³ Mido seedanoo mo omo tampani on, onon e Lawdikiyankooŋe e Hiyerapolisankooŋe fuu. ¹⁴ Luuka cawroowo mo korsin-mi oo, kajum e Demas ana njowta on. ¹⁵ Miden njowta sakiraaŋe men wonbe Lawdikiya beŋe, miden njowta Nimfa e deental goondinbe kawroowal galle mum ngal. ¹⁶ Nde on njannŋii oo bataaki, ngadeŋe dabare faa deental goondinbe Lawdikiya ngal jannŋa mo. Onon duu, njannŋon bataaki garoowo iwrande on Lawdikiya oo. ¹⁷ Mbiyee Arkippa yo tiinno e timminde golle mo Joomiraado halfini dūm oo.

¹⁸ E junngo am jaati mbinndiran-mi ngoo doo jowtaango: miin Pool mido jowta on. Pati njeggiteŋe e geyyelle ngon-mi.

Yo hinnee Laamdo wonu e moodon!

Bataaki Pool arano faade e Tesaloniikiyankoo6e

¹ Oo bataaki ga am iwri, miin Pool, kaɗum e Silas e Timote. Miden njowta deental goondin6e gonngal Tesaloniiki ka66iingal e Baabiraado men Laamdo e Joomiraado men Iisaa Almasiihu. Yo on ke6u moyyere e jam.

Goondinal Tesaloniikiyankoo6e

² Miden njetta Laamdo wakkati fuu saabe moodon on fuu, sabi min ceerataa e miccitaade on e ley duwaawuuji amen. ³ Miden miccitoroo on wakkati fuu yeeso Laamdo Baabiraado men, miden miccitoroo on golleeji di ngollir-don saabe goondinal, miden miccitoroo on tiinnitaare moodon saabe jilli, miden miccitoroo on mujal moodon saabe fawgol mon jikke e Joomiraado men Iisaa Almasiihu.

⁴ Sakiraa6e amen 6e Laamdo yidi, miden anndi Laamdo subike on. ⁵ Sabi ko min mbaajii on Kabaaru Lobbo oo koo laataaki haala 6ola, baawde duu ana e makko, sabi Ruuhu Ceniido hokki on tayloral ki66ungal e ko min mbaajii koo yo goonga. Odon anndi no min ngorrunoo hakkunde moodon duu. Kammari moodon tan min ngolliri.

⁶ On jemmii min, on jemmii Joomiraado sabi on njabii konngol Laamdo fay e ley torraaji mawdi, njab6ori-don ngol seyo ngo Ruuhu Ceniido waddata ngo. ⁷ Nii wadi so kollu-don goondin6e won6e ley leyde Makedoniya e Akaya fuu no kaani worrude. ⁸ Sabi on mbaajike konngol Joomiraado ngol, on caakii ngol, wanaa ley leyde Makedoniya e Akaya tan, goondinal mon Laamdo nanaama e nokkuuje dee fuu. Fotaa ko min beyda hen haala ngokka. ⁹ Kam6e goondin6e 6ee jaati kumpitata min no njab6ori-don min arande, no njoppir-don tooruuji so ngartu-don e Laamdo faa ngollanon Laamdo guurdo goongaraajo oo, ¹⁰ faa ndoomon Biyiiko iwoowo dow kammu. Kanko woni Iisaa mo o immintini hakkunde maay6e, kisinoowo en e jukkungo waroowo ngoo.

2

No Pool golliri ley Tesaloniiki

¹ Sakiraa6e, onon Tesaloniikiyankoo6e 6ee, odon anndi ko min ngari e mon koo laataaki meere. ² Fade amen warde, min torraama, min koynaama ley ngeenndi Filipa, hono no anndir-don nii. Kaa Laamdo men hokki min ngorgu min mbaajoroo Kabaaru Lobbo oo soobe. ³ Sabi waaju amen fawaaki dow majjere, fawaaki dow fugaaraaku, dum wanaa hiila duu. ⁴ No Laamdo hordi min faa halfini min Kabaaru Lobbo oo nii, hono non min mbaajortoo, wanaa ko welata yim6e min tewtata, ko welata Laamdo kumpitiido berde amen oo min tewtata. ⁵ Hono no anndir-don nii, abada min mbaajoraaki haalaaji beldi, min daminaaki e kaalisi. Laamdo ana seedii.

⁶ Min tewtaali faa 6i66e aadama teddina min, wanaa onon wanaa wo66e. ⁷ Kaa fay so e doole min ngardunoo duu, min mboofaali sabi min nelaa6eAlmasiihu. Kaa bele tan min ngardi. Miden kinnorii on hono no inna hinnortoo 6i66e muudum nii. ⁸ Sabi korsa amen e moodon ana satti sanne, min njarriike hokkude on ko wanaa Kabaaru Lobbo haala Laamdo tan, miden njarii hokkude on fay yonkiiji amen, sabi on laatike sakiraa6e amen horsu6e.

⁹ Sakiraa6e, nde min mbaajotonoo on Kabaaru Lobbo haala Laamdo oo ndee, odon miccitoroo min ngolliino sanne, min tampii sanne duu. Min ngollii jemma e jalooma fuu faa min njogoo ko'e amen, pati min laatanoo on donngal. ¹⁰ Odon ceedanii min, Laamdo ana seedanii min, no min ngorri hakkunde mon nii, onon goondin6e 6ee. Miden cenii, miden poocitii, min ngalaa jinjoore fuu. ¹¹ Gooto gooto mon fuu min ngolliranii dum no baaba golliranta 6i66e mum, hono no anndir-don nii.

¹² Min mbaajike on, min mbaaltinii hakkillaaji mon, min ndaardii on nguurdon nguurdam kawroojam e muuyde Laamdo, noddoowo on faa naaton e Laamu mum tedduo oo.

¹³ Kasen won ko saabanii min yettude Laamdo wakkati fuu: nde nan-don konngol Laamdo ngol e kundude amen ndee, on njaɓɓoraaki ngol konngol yimbe. Ko njaɓɓori-don ngol dee, konngol Laamdo. Ngol kaɗum jaati. Kanngol gollata e ley moodon, onon goondinbe ɓee. ¹⁴ Sakiraaɓe, ko hewtii deente goondinbe Laamdo gonde Yahuudiya jiiɓude e Iisaa Almasiihu dee koo, hewtike on onon duu. Sabi onon duu on mujii torraaji di be mujunoo dii, yimbe moodon jaati torrata on, hono no Yahuudiyankooŋe torriri be nii. ¹⁵ Kambe mbari Joomiraado men Iisaa. Be mbari annabaabe. Haya, be torriri min minen duu. Ebe ngolla ko wela Laamdo, be konnee'en yimbe fuu. ¹⁶ Sabi ebe njidi hadude min waajaade leɗi goddi yalla ana kisa. Nii wadata so luutti maɓɓe kiɓɓa, kaa jukkungo Laamdo sakitike hewtaade be.

No Pool yidirnoo wirfitoraade Tesaloniiki

¹⁷ Kaa minen, sakiraaɓe, min ceerii e moodon wakkatiwel gootel e jiile gite wanaa berde. Min tiinnike sanne yalla miden keɓa yiide on. Miden njeewaa on sanne sanne. ¹⁸ Saabe majjum, miin Pool, mi muuyiino warde to mon cili kuurdi, kaa Ibiliisa hadi kam. ¹⁹ Homo woni jikke amen e seyo amen e deesewal amen yeeso Joomiraado men Iisaa nde wartoyii? Wanaa onon naa? Jaati! ²⁰ Sabi onon ngoni teddeengal amen e seyo amen.

3

¹ Dum wadi nde wonnoo min mbaawaa kaariya mon, walanaa min baasi minen tan min keddoo ley ngalluure Ateena. ² Min nelii sakiike amen Timote gollidoowo e Laamdo saakude Kabaaru Lobbo haala Almasiihu oo, yalla omo hokka on semmbe, o jiiɓina on saabe goondinal mon. ³ Dum fuu walaa ko wadi dum, so wanaa e ley dii torraaji pati fay gooto e mon yeryerta, sabi odon anndi en fodanaabe dum. ⁴ Gila nde min ngondunoo e moodon ndee, miden kaalanannoo on torraaji kewtotoodi en. Non dum laatorii hono no anndir-don nii. ⁵ Dum saabii so ndonku-mi waawde kaariya mon, nel-mi faa mi annda yalla odon coobii e goondinal ngal, naa ceytotoodo seytike on, golle amen laatike meere. ⁶ Kaa jooni Timote iwii to mon, wartii e amen. O seynirii min goondinal mon e jilli mon sabi odon miccadoo min wakkati fuu, odon njidi yiide min sanne, hono no minen duu min njidiri yiide on nii. ⁷ Sakiraaɓe, ko tawde-don e goondinal koo, waaltinii min e ley billaare amen e ley torra amen. ⁸ Jooni min nguurtii kammari odon jiiɓi e Joomiraado. ⁹ Jettooje fuu de min mbaawi yettirde Laamdo kammari moodon, min njettiran dum saabe seyo amen fuu ngo ceynir-don min yeeso makko. ¹⁰ Jemma e jalooma miden ndaarda Laamdo yiide on faa min kiɓɓintina ko naki e goondinal mon.

No Pool duwanorii dental goondinbe gonngal Tesaloniiki

¹¹ Yo Laamdo Baabiraado men e Joomiraado men Iisaa newnan min laawol faa min njaha to mon. ¹² Yo Joomiraado beydu jilli hakkunde moodon faa sanne, njidondiron, njidon yimbe fuu hono no min njidiri on nii, ¹³ faa o hokka on semmbe, laato-don yimbe be ngalaa jinjoore, wonbe ley senaare yeeso Laamdo Baabiraado men e ley gartol Joomiraado men Iisaa kaɗum e seniibe mum fuu.

4

Haala nguurdam dam Laamdo yidi

¹ Caggal dum, sakiraaɓe, min njannginii on no kaan-don worrude faa wela Laamdo. Odon ngada dum jaati. Kaa miden ndaarda on saabe Joomiraado men Iisaa tiinno-don, beydon soobee. ² Sabi odon anndi jamirooje de min ndokki on iwde e Joomiraado men Iisaa dee. ³ Ko woni sago Laamdo dee, senaare moodon. Nanto-don e njaahilaaku.

⁴Homo e mon fuu reena terde mum* reenira de laabal e teddeengal, ⁵pati jokka gidaade yonki hono no heeferbe be anndaa Laamdo fay seeda nii. ⁶Fay gooto pati yaha naato banndum, pati toona dum, sabi dee kudde fuu Joomiraado woni jobtotoodo de, hono no min kaalanirnoo on gila arande e no min njeertirnoo on nii. ⁷Sabi Laamdo noddiraali en faa coben, ko mo noddiri en dee, faa nguuren e senaare.

⁸Ndennoo, caliido ko haalaa jooni koo fuu, wanaa neddo salanii. Laamdo dokkudo on Ruuhu mum Ceniido oo o salanii. ⁹Kaa banngal jilli hakkunde sakiraa6e, fotaa ko min mbinndana on, sabi onon e ko'e moodon, Laamdo anndini on no njidondirton. ¹⁰Hono non ngollirton hakkunde sakiraa6e wonbe ley leydi Makedoniya fuu. Sakiraa6e, miden ndaarda on beydon soobe. ¹¹Tiinno-don ndeeyon, kiinno-don haaju mon, homo fuu wuura e semmbe terde mum, hono no min mbiirunoo on nii. ¹²Nden be ngoondinaali Iisaa 6ee njogorto on yimbe, on kasindintaa e neddo fuu fay huunde.

Haala gartol Joomiraado

¹³Sakiraa6e, miden njidi paamon faa gasa ko wartata e banngal maaybe, pati cunliree hono no yimbe be ngalaa jikke 6ee nii. ¹⁴So nii en ngoondinii Iisaa maayii, wuurtii, hono non Laamdo hawrindinirta maaybe goondinnoobe 6ee duu e makko. ¹⁵Miden kaalana on ko Joomiraado wii: enen wuurbe forru6e e gartol Joomiraado 6ee, en ardataako maaybe 6ee nabeede to makko. ¹⁶Sabi Joomiraado e hoore mum jippoto iwde dow kammu dow ooynaango manngo, nde eewnaango hooreejo malaa'ika'en nanetee e nde buututal Laamdo fuufetee ndee. Nden maaybe goondinnoobe Almasiihu 6ee adotoo fuu immitaade. ¹⁷Caggal dum, enen wuurbe heddinnoobe 6ee, en fuu en mbeewtidinte e ma66e, na6ide-den ley duule, faa kawren e Joomiraado ley mbeeyu. Hono nii ngondirten e makko faa abada. ¹⁸Dum saabii homo e mon fuu waaltinira hakkille banndum diin haalaaji.

5

¹Sakiraa6e, fotaa ko min mbinndana on haala jamaanuujii e wakkatiiji gartol Joomiraado oo. ²Sabi onon, odon anndi tuur jannde gartol Joomiraado ndee wardan no gujjo wardata ley jemma nii. ³Wakkati nde yimbe miilataa njaalataa, nde mbiyata jam tan e hoolaare woodi, nden kunkoo saamata e mum'en, hono no natakawere juhirta haamili nii. Be mbaawaa dadude e oo kunkoo fey. ⁴Kaa sakiraa6e, onon on ngalaa ley nimre, dum hadata jalaa ndee juhude on no gujjo juhirta nii. ⁵On fuu on 6i66e fooyre, on yimbe jalooma. En njeyaaka e jemma, en njeyaaka e nimre. ⁶Ndennoo pati daano-den hono no wobbe 6ee nii. Mbaalen e jeerngo, ndeento-den. ⁷Sabi daanotoobe jemma daanotoo, sigiroobe jemma cigirta. ⁸Kaa enen yimbe jalooma 6ee, ndeento-den. Boorno-den goondinal e jilli, dum yo saaya men ndeenaagu. Jikke hebude kisindam duu laatanoo en kufina ndeenaagu. ⁹Sabi Laamdo yidanaa en jukkungo mum, ko o yidani en dee, kebiren kisindam saabe Joomiraado men Iisaa Almasiihu, ¹⁰maayrudo kammari men yalla en fuu eden nguurda e mum so wartii, tawe-den en wuurbe tawe-den en maaybe fuu fotu. ¹¹Dum saabii homo e mon fuu waaltina hakkille banndum, gooto fuu faaboo goddo banngal goondinal, hono no ngollirton nii.

No deental goondinbe haani worrude

¹²Sakiraa6e, miden ndaarda on anndanon golloobe hakkunde mon 6ee. E6e dowa on faade e Joomiraado, e6e mbaajoo on. ¹³Teddiniron 6e sii teddeengal fuu, njidiron 6e saabe golle ma66e.

Ngondon gondal sabu Laamdo hakkunde moodon. ¹⁴Miden ndaarda on, sakiraa6e, njeertinon nattu6e, maalto-don hulbe, paabo-don lo'u6e, tawde-don e mujal hakkunde

* 4:4 Yogaabe ana paamira aaya oo hono nii: Homo e mon fuu wada suudu, jogoroo ndu laabal e teddeengal.

yimbe fuu, ¹⁵ tiinno-don pati fay gooto yo6too so won ko banndum wafi dum. Wakkati fuu tewton wafondirde ko moyyi, ngadanon yimbe fuu hono non.

¹⁶ Ceyo-don wakkati fuu, ¹⁷ pati ceeron e duwaawu, ¹⁸ njetton Laamdo no ngorru-don fuu. Sabi dum woni ko Laamdo muuyani on, onon jii6u6e e Iisaa Almasiihu 6ee.

¹⁹ Pati ka6on Ruuhu Ceniido gollude hakkunde moodon, ²⁰ pati koynon waaju annabaabe, ²¹ kaa tayko-don huunde fuu, nanngon ko moyyi e muudum. ²² Ngoddo-don sii bone fuu.

Baynondiral

²³ Yo Laamdo gaddoowo jam oo e hoore mum sennu on senaare hi66unde, reena gooto gooto mon fuu ndeenaagu timmu6o faa laato-don yimbe 6e ngalaa jii6oore jannnde gartol Joomiraado men Iisaa Almasiihu. ²⁴ Noddu6o on oo yo koolniido, kasen duu kanko tabintinoyta dum.

²⁵ Sakiraa6e, miden jaagoo on duwaawu.

²⁶ Njottinon sakiraa6e 6ee fuu calmaali amen e jilli amen.

²⁷ Mido tilsinira on saabe Joomiraado, njannganon sakiraa6e 6ee fuu oo 6ataaki.

²⁸ Yo hinnee Joomiraado men Iisaa Almasiihu wonu e mon.

Bataaki Pool diɗaɓo faade e Tesaloniikiyankoo6e

¹ Oo bataaki ga am iwri, miin Pool, kaɗum e Silas e Timote. Miden njowta deental goondin6e gonngal Tesaloniiki, ka66iingal e Baabiraado men Laamdo e Joomiraado men Iisaa Almasiihu. ² Yo on ke6u moyyere e jam iwde e Baabiraado men Laamdo e Joomiraado men Iisaa Almasiihu.

No Laamdo sarirta yim6e wakkati gartol Iisaa

³ Sakiraa6e, waajibi min njetta Laamdo wakkati fuu saabe mon. Edum foti jaati, sabi goondinal mon ana beydoo yaarude yeeso, kasen duu jilli hakkunde mon ana beydoo soobaade e gooto gooto mon fuu. ⁴ Dum saabii so miden mantoroo on e deente goondin6e Laamdo dee. Miden mantoroo on saabe mujal mon e goondinal mon e ley torraaji e billaareeji di pawe-don dii fuu. ⁵ Ko torri-don saabe Laamu Laamdo koo, Laamdo wadan on fotu6e he6ude Laamu Laamdo. Dum fuu edum holla Laamdo ana sarira no foocctorii. ⁶ Sabi Laamdo yo poocciido, o yobiran torru6e on 6ee torra, ⁷ kaa onon torrii6e jooni 6ee, o fowtindinan on e amen. O wadan dum so Joomiraado men Iisaa gondo dow kammu oo wartii, ana wondi e malaa'ika'en mum anndinoo6e baawde makko 6ee. ⁸ O 6anngan ley metangal yiite faa o jukka 6e anndaa Laamdo, 6e njabaali Kabaaru Lobbo haala Joomiraado men Iisaa 6ee. ⁹ Jukkungo waroowo e ma66e ngoo yo halkere duumiinde, 6e ngoddiinee Joomiraado e darja mum e semmbe mum fuu. ¹⁰ Dum waroyan jannde Joomiraado wartoyii faa teddiinee hakkunde senii6e mum, goondin6e dum 6ee kaaydiinee e mum. Onon duu, o6on njeyaa e ma66e, sabi on ngoondinii waaju mo min mbaajii on oo. ¹¹ Kammari dum, miden nduwanoo on wakkati fuu, yalla Laamdo ana wada on fotu6e he6ude nguurndam dam noddi on e mum dam. Miden jaagoo Laamdo yo wallir on semmbe mum faa njottinon golleeji lobbi di njid-don gollude dii fuu saabe o6on ngoondini mo. ¹² Hono nii, innde Joomiraado men Iisaa teddinirtee e ley mon, onon duu teddinire-don saabe makko e dow moyyere makko, kanko Laamdo men e Joomiraado men Iisaa Almasiihu.

2

Haala gartol Joomiraado e ko ardii ngol

¹ Sakiraa6e, miden njidi haalande on haala gartol Joomiraado men Iisaa Almasiihu e deental men e makko. Miden ndaarda on: ² pati hakkillaaji mon njaawa jii6aade, naa kulon saabe wiyegol jannde gartol Joomiraado ndee yottiima. Pati kulon fay so goddo wii on Laamdo loowi dum kaan haala, wanaa so on narrii dum waajotoo6e, wanaa so on kaalanaama minen mbinndi dum e bataaki. ³ Pati fay gooto he6a no yonjira on e fay huunde. Sabi nden jalaande warataa so wanaa yim6e heew6e murtira Laamdo, Neddo Bondo oo 6annga, dum woni yiitenke oo, ⁴ konnee, pawdo hoore mum e dow huunde fuu ko wiyetee laamdo naa ko sujidantee, faa joodoyii ley suudu Laamdo, wii hoore mum yo Laamdo. ⁵ Tama on miccitaaki mido haalanannoo on dum nde ngondunoo-mi e mon ndee? ⁶ Jooni kaa o6on anndi ko faddii Neddo Bondo oo warde, kaa mo 6anngan nde wakkati makko yottike. ⁷ Sabi gila jooni baawde Bondo cuudaade dee ana ngolla e aduna oo, kaa paddiido de oo ana doo tafon. So oon iwii doo tan, ⁸ Neddo Bondo oo 6anngan, kaa Joomiraado men Iisaa warden mo henndu hunduko mum, halkira mo fooyre garol mum. ⁹ Neddo Bondo oo warden e doole Ibiliisa, warda e semmbe mawdo e kaayefiiji e taagumansaaji peneeji, ¹⁰ kaɗum e oojaare fuu faa jaayra halkotoo6e 6ee, sabi 6e njabaali yidude goonga baawdo hisinde 6e oo. ¹¹ Saabe dum, Laamdo hokki 6e semmbe

majjinoowo, faa waddana 6e goondinde fenaande ¹² yalla 6e ngoondinaali goonga oo so ana mbeltoroo oopaaare 6ee fuu ana njukkee.

No goondinbe kaaniri jii6ude e Iisaa Almasiihu

¹³ Sakiraa6e 6e Laamdo horsini, minen, waajibi min njetta Laamdo wakkati fuu saabe mon, sabi Laamdo subike on gila fuddoode faa hisinira on ko Ruuhu Ceniido wadi on senii6e e ko ngoondin-don goonga oo koo. ¹⁴ Dum o noddiri on e Kabaaru Lobbo mo min kaalani on oo, yalla odon ke6a ngedu mon e darja Joomiraado men Iisaa Almasiihu. ¹⁵ Sakiraa6e, ndennoo tiinnee, jii6ee e ko min anndini on koo so e haala amen e so bataaki amen.

¹⁶ Joomiraado men Iisaa Almasiihu kaɗum e Laamdo Baabiraado men njidi en so buubiini berde men faa abada, ndokki en jikke lobbo saabe moyyere mum'en. ¹⁷ Yo 6e ndokku on semmbe, 6e jii6ina on e golle lobbo e haala lobba fuu.

3

No Tesaloniikiyankoo6e kaaniri jaaganaade Pool Laamdo

¹ Caggal dum, sakiraa6e, jaagano-don min Laamdo, yalla konngol Joomiraado ngol ana yaawa saakaade, kasen duu ngol teddinee hono no to mon nii, ² yalla miden kisa e yim6e oopiibe, bon6e. Sabi wanaa yim6e fuu ngoni goondin6e. ³ Kaa Joomiraado yo koolniido, mo hokkan on semmbe, mo reena on e Bondo oo. ⁴ Joomiraado hokki min tayoral e mon, sabi jooni odon njokki jamirooje de min ndokki on dee, kasen duu on keddoto jukkude de. ⁵ Yo Joomiraado men wadu berde mon keewa jilli Laamdo, keewira mujal no Almasiihu heewiri mujal nii!

No tilsiri gooto fuu golla

⁶ Sakiraa6e, miden njamira on e innde Joomiraado men Iisaa Almasiihu, ngoddito-don sakiraa6e nattu6e 6e njokkaali waaju mo narri min oo 6ee. ⁷ Onon e ko'e mon, odon anndi no min kaani jemmbireede, sabi min ngondiraali e mon dow nattere. ⁸ Walaa fuu mo min jaamani meere meere, jemma e jalooma fuu min ngollii faa min tampi pati min laatanoo on donngal. ⁹ Miden mbaawnoo ndaardude on nguure, kaa min ngadiraali non, yalla miden ngada e ko'e amen misaalu faa jemmbon min. ¹⁰ Sabi nde min ngonnoo to mon ndee, miden mbiyannoo on dum doo: mo jabataa gollude, pati jaama. ¹¹ Walaa ko min mbiiri non, so wanaa min nanii yoga e mon ana natti, ngollataa fay huunde so wanaa naatude e ko walanaa dum'en. ¹² Miden njamira been yim6e, miden mbaajoo dum'en e innde Joomiraado men Iisaa Almasiihu 6e ngollira deeyere, 6e nguura e semmbe terde ma66e.

¹³ Kaa onon sakiraa6e, pati kaabee wadude ko moyyi. ¹⁴ So won caliido jukkude ko min kaali e oo doo bataaki koo, ngattanee joomum hakkille, ngoddo-don dum, yalla ana hersa. ¹⁵ Kaa noo, pati nanngiree joomum yo gaɗo. Njeertiniree dum no sakiike nii.

Baynondiral

¹⁶ Joomiraado gaddoowo jam oo, yo wadan on jam wakkati fuu e ley huunde fuu. Yo Joomiraado wonda e mon, on fuu.

¹⁷ E junngo am jaati mbinndiran-mi ngo doo jowtaango no mboowru-mi nii: miin Pool mido jowta on. Nii ngadiran-mi maande am ndee e bataakiiji am fuu. ¹⁸ Yo hinnee Joomiraado men Iisaa Almasiihu wonu e mon, on fuu!

Bataaki Pool arano faade e Timote

¹ Oo bataaki ga am iwri, miin Pool nelaado Iisaa Almasiihu e dow yamiroore Laamdo kisinoowo en oo e dow yamiroore Iisaa Almasiihu jikke men oo. ² Aan Timote, a biyam jaati e ley goondinal, mido jowte. Yo Baabiraado men Laamdo e Joomiraado men Iisaa Almasiihu njurme, ndokke moyyere e jam.

Haala fammingol ngol walaa nafaa

³ Timote, hedda ngeenndi Efeesu hono no njamir-maa-mi nde njahan-mi Makedoniya ndee nii, yalla ada hada yogaaɓe jannginde ko luuttondiri e waaju men oo ⁴ hono taali e mantoragol dammbe ngol walaa do haadi. Dee kulle jeddi tan ngaddata, nafataa no Laamdo fodirnoo hisinirde yimɓe e ley goondinal nii. ⁵ Sabi faandaa yamiroore ndee yo jilli iwooji e ɓernde laaɓunde e hakkille baaltiido kaɓum e goondinal ngal waldaa e naafigaaku. ⁶ Won yogaaɓe celii e faandaa oo, njokkii haalaaji boli. ⁷ Heɓude laataade jannginoobe Sariya Laamdo tan ɓe tewtata, kaa ɓe paamataa, wanaa ko ɓe kaalata koo wanaa ko ɓe tilsinta koo.

⁸ Eden anndi Sariya oo ana moyyi, so golliraama golle Sariya. ⁹ Paamen Sariya Laamdo oo wanaa fooccitiibe ɓee wadanaa. Be o wadanaa dee, bonɓe e saliiɓe, yeddoobe e luuttoobe, ɓe teddinaali ko senii e ɓe teddinaali Laamdo, waroobe inna mum'en e abba mum'en e yuppoobe yiyyam yimɓe woɓɓe ¹⁰ e jeenoobe e luudunkooobe e soodoobe yimɓe so cootta dum'en e fenooobe e hunotoobe dow pene – Sariya oo darniraama faa sakkoo huunde fuu ko luuttondirta e waaju celludo oo. ¹¹ Oo waaju ana hawra e Kabaaru Lobbo mo kalfinaa-mi ɓanngindo teddeengal Laamdo Jom mbelko'aaku oo.

No Pool yettiri Joomiraado

¹² Mi yettii Joomiraado men Iisaa Almasiihu dokkudo kam semmbe oo saabe ko o jogorii kam mi koolniido o watti kam e golle makko koo. ¹³ Arannde mido bonkotonoo mo, mido torrannoo yimɓe makko, mido hoynannoo mo. Kaa Joomiraado men oo yur-mike kam sabi mi anndaano ko ngollannoo-mi e ley waasude am goondinde. ¹⁴ Moyyere makko heewi e am sanne, hokki kam goondinal e jilli kebirteedi saabe Iisaa Almasiihu. ¹⁵ Mido haalane haala koolniika ka yimɓe fuu kaani yarraade: Iisaa Almasiihu warii e aduna oo faa hisina luuttoobe, miin woni ɓurdo bonde e maɓɓe. ¹⁶ Kaa ko njurmiraami, miin ɓurdo bonde oo, yalla Iisaa Almasiihu ana wadira kam misaalu mujal mum kiɓɓungal, yalla waroobe goondinde mo ɓee fuu ana keɓa nguurndam nduumiidam. ¹⁷ Laamdo gooto, laamiido duumiido e laamu mum, mo maayataa yiyataake oo yo darja e teddeengal ngoodan mo faa abada abadin. Aamiina!

¹⁸ Biyam Timote, waaju mo kalfinan-maa-mi oo annii: miccito-daa ko Laamdo loowi yimɓe haala maa koo. E ley majjum kaɓo-daa hono no sordaasi cuuso haɓortoo nii ¹⁹ tawee e ley goondinal e hakkille mo piɗaali ma. Won yoppube oon hakkille, goondinal maɓɓe heli hono no laana helirta nii. ²⁰ Himene e Aleksandere ana njeyaa e maɓɓe. Mi wadii ɓe fuu e junngo Ibiliisa faa ɓe annda ɓe kaanaa bonkaade Laamdo.

2

Haala duwaawu

¹ Annii ko adotoo-mi waajaade goondinɓe: ɓe ngadana yimɓe fuu duwaawuuji e naagundeeji e jettooje. ² Nduwano-den kaanankooobe e jom'en doole duu, yalla eden nguurda deeyere e waaltaare e neddaaku e kulol Laamdo e dow huunde fuu. ³ Dum woni ko moyyi ko welata Laamdo kisinoowo en, ⁴ jiddo yimɓe fuu kisa, keɓa anndude goonga. ⁵ Sabi Laamdo yo gooto, gooto duu woni curoowo hakkunde makko e yimɓe, oo woni

Iisaa Almasiihu neddo oo ⁶ dokkitirto hoore mum faa soottitoo yimbe fuu. Hono nii o famminiri nde wakkati oo yottinoo, Laamdo ana yidi yimbe fuu kisa. ⁷ Dum Laamdo wadiri kam baajotoodo e nelaado faa mi fammina yimbe 6e nganaa Yahuudiyankoo6e 6ee goondinal e goonga. Goonga kaalan-mi, mi fenaali.

⁸ Ndennoo, mido yidi do worbe kawriti faa ngada duwaawu fuu kuncira juude mum'en berde laa6ude, tawee ngalada e tikkere naa jeddondiral.

No rewbe kaaniri jokkirde Laamdo

⁹ Rewbe duu paroroo kaddule jottiide, tawee e needi e leydinkinaare. Pati 6e codoroo moollu e kanje naa naaye, pati 6e paroroo bagijji tiidudi coggu, ¹⁰ yo 6e paroro golleeji lobbi. Sabi dum woni ko hawrata e rewbe hul6e Laamdo. ¹¹ Yo debbo nantu hunduko mum, tawree dowtaare timmunde wakkati nde janngintee ndee. ¹² Mi jabanaali debbo jannginde naa ardaade gorko. Ko wajibii e mum dee, tiidude e hunduko mum. ¹³ Sabi Aadama adii Hawwaa tageede. ¹⁴ Kasen duu wanaa Aadama Ibiliisa yonni, debbo oo o yonni so luutti yamiroore Laamdo. ¹⁵ Kaa dum fuu debbo ana hisinee e beynugol, so ana heddii e goondinal e jilli e senaare e leydinkinaare.

3

No hoore6e deental goondin6e kaani worrude

¹ Kaa haala ana hoolnii: muuydo laataade hooreejo deental goondin6e fuu, muuyii golle lobbo jaati. ² Ndennoo, ana tilsi hooreejo oo laatoo neddo mo walaa jine, jom debbo gooto, nantiido, hakkilante, jom needi, jippinoowo ho66e, baawdo jannginde, ³ tawee wanaa jaroowo doru, wanaa kabeteedo, laatoo newiido, jaajudo bernde, kaariyante e jawdi janandi, ⁴ kawjiido koreeji mum faa gasi, biirudo bi66e mum faa 6e dwtanii dum e dow teddeengal. ⁵ Sabi so neddo waawaali hawjaade koreeji mum, hono hinnortoo deental goondin6e Laamdo ngal? ⁶ Pati tawee joomum yo tuubudo ko 6ooyaali nde mawninkinoo so jukkiree no Ibiliisa jukkirtee nii. ⁷ Ana tilsi kasen wonbe sella 6ee ceettanoo mo ko moyyi, pati o he6a gacce so piccal Ibiliisa nannga mo.

No gollanoobe deental goondin6e kaani worrude

⁸ Gollanoobe deental goondin6e ngal 6ee duu ana kaani taweede yo teddu6e, ngalaa berde didi, njabataa doru jaaloo dum'en, naamataa ribaa, ⁹ tawa e6e kaybira goonga teddu6e gondo e goondinal oo hakkillaaji di jinataa 6e. ¹⁰ Aranel hen fuu, 6e yeewee kori 6e ngalaa jine. So tawii 6e ngalaa jine, nden kaa e6e mbaawi fuddude laataade gollanoobe deental goondin6e Iisaa. ¹¹ Hono non rewbe 6ee duu tawree teddeengal, tawa 6e nganaa jo'oo6e yimbe, 6e nantii6e, hoolnii6e e banngal huunde fuu. ¹² Gollanoowo deental pati dewla ko 6uri debbo gooto, hawjoo koreeji mum faa gasa. ¹³ Gollan6e deental goondin6e ngal faa moyyi fuu ke6an teddeengal, kasen duu ke6an cuusal ki66ungal ley goondinal mum'en Iisaa Almasiihu.

Haala sirri diina men

¹⁴ Mido yidi warde to maa ko 6ooyataa. Kaa ko waddani kam winndude e maa oo batakii, ¹⁵ yalla fay so 6ooyii mi waraali, ada annda no kaan-den worrude e ley suudu Laamdo. Suudu nduu yo deental goondin6e Laamdo guurdo oo jaati. Deental ngal jaati woni nuygal goonga. ¹⁶ Sikke fuu walaa, sirri diina men oo ana mawni:

O banngirii e suura 6ii-aadama,
 Ruuhu oo bannginii fooccitaare makko,
 malaa'ika'en njii mo,
 o ooynaama ley leni,
 o goondinaama ley aduna,
 o jabbintinaama dow kammu,
 o he6ii teddeengal Laamdo.

4

Haala jannde majjinoore

¹ Ruuhu Ceniido oo haalii faa laabi nde o wii cakite jamaanu dahan yimbe yoppube goondinal, njokka e caggal seydaani'en majjinoobe, kapum e waaju seydaani'en. ² Be njokkan naafigaaku fenooobe be berde mum'en mbaati faa jine naawataa dum'en, hono berde dee cumiraade njamndi ngulndi taw. ³ Been yimbe ana karmina dewle, ana kada kulle yogaaje naameede, tawee kanje nee ko Laamdo tagiri de yalla goondinbe anndube goonga bee fuu ana naama de, njettira de Laamdo. ⁴ Sabi ko Laamdo tagi fuu ana moyyi, walaa fuu ko haani dunyiteede, so neddo hemrii dum jettooje Laamdo. ⁵ Sabi konngol Laamdo e duwaawu ana labbina huunde fuu.

Haala laataade gollanoowo Iisaa lobbo

⁶ So a waajike dum sakiraaabe men bee, a laatoto gollanoowo Iisaa Almasiihu lobbo, sabi a waajitorike konngi goondinal e waaju lobbo mo njokku-daa faa gasi oo. ⁷ Kaa taali boli di kawrataa e diina dii, woddita di. Eeltir hoore maa kulol Laamdo. ⁸ Sabi eeltude caldi mum ana nafa e kulle yogaaje, kaa kulol Laamdo ana nafa e huunde fuu, sabi e maggol kebu-den tayloral e nguurndam jooni dam, podane-den garoyoojam dam duu. ⁹ Kaa haala hoolnii, huunde fuu buraa ka haande yarreede! ¹⁰ Saabe majjum eden ngolla, eden tiinnitoo, sabi eden pawii jikke men e Laamdo guurdo, kisinoowo yimbe fuu sako goondinbe. ¹¹ Dum woni ko kaan-daa yamirde, dum woni ko kaan-daa waajaade.

¹² Pati fay gooto yawore a suka, laatano-daa goondinbe misaalu haala e golle, jilli e goondinal, kapum e laabal. ¹³ Fade am warde, tiidaa e jannngande yimbe Binndi dii, mbaajo-daa be, pamminaa be. ¹⁴ Pati yeeba dokkal Ruuhu Ceniido ngal ndokke-daa nde Laamdo loowi yimbe haala maa, mawbe duu pawnoo juude mum'en dow maa ndee. ¹⁵ E deen kulle kaan-daa tiinnaade, yalla yimbe fuu ana njiya no beydorto-daa yaarude yeeso. ¹⁶ Haybu hoore maa, kaybaa ko njannngintaa koo, tiidaa e majjum. Sabi so a tiidii e majjum, a hisinan hoore maa, a hisinan hettinantoobe ma bee fuu.

5

Waajuuji Pool faade e goondinbe Iisaa

¹ Pati fel gorko mawdo, waajora dum needi no baaba maa nii. Waajora jokolbe no mijiraaabe maa nii, ² mbaajoro-daa debbo mawdo no inna maa nii, mbaajoro-daa sukaaabe rewbe no banndiraaabe maa rewbe nii, tawee e dow laabal e nantaare.

³ Teddin rewbe be worbe mum'en maayi, dum woni rewbe maayiraaabe be ngaldaa e fay gooto bee. ⁴ Kaa so debbo mo gorum maayi ana jogii biibe naa taaniraaabe, ko ana adoo fuu wajibaade e biibe bee, be pamminee no Laamdo huldete e ley cuudi maabe, be mbarjoo saaraabe maabe mbarjaari lobbiri. Sabi dum woni ko welata Laamdo. ⁵ Debbo mo gorum maayi mo walaa doondiido dum mo waldaa e fay gooto, fawii jikke mum e Laamdo. Omo duumoo e duwaawu jemma e jalooma, omo naaganoo yimbe Laamdo. ⁶ Kaa maayraado kabanoowo aduna tan, yo maaydo fay so maayaali. ⁷ Dum kaan-daa yamirde be pati be keba feloore. ⁸ Mo hinnaaki sakiraaabe mum, wanaa haala be wondi galle, oon yo jankirido goondinal, omo buri fay mo goondinaali oo bonde.

⁹ Mo kaan-daa tonngude innde mum e ley dewal rewbe maayraabe haanbe walleede, ko famdi fuu sinaa joomum heba duubi capande jeegom, tawee duu gorko gooto dewlunoo dum. ¹⁰ O seettanee golle lobbo ko wa'i hono ne'ude sukaaabe, jippinde kodo, lootude koyde seniibe, weemtinde beemudo e gollude huunde fuu ko moyyi. ¹¹ Kaa haabuube be worbe mum'en maayi bee, pati winndu inde maabe. Sabi so muuyooji maabe ndunyii be e yidude bameede, nden kaa be kuuccan Iisaa Almasiihu, ¹² sariya

Laamdo doga dow ma66e, sabi 6e mbonnii aadi ma66e aranndeeri ndii.* ¹³ E ley dum 6e ngontan laaliibe, 6e naata e nduu suudu nii, 6e njalta 6e naata e nduu. Kaa ko 6uri fuu bonde kasen, 6e laatike heew6e haala, haaltoobe sirri, e6e kaala haalaaji di ngalanaa 6e. ¹⁴ Dum saabii so mido yidi haabuube rew6e maayraa6e 6ee ndewlee, 6eyna, kayba cuudi mum'en, yalla gapo oo ana ronka damal no bonnira inde men. ¹⁵ Sabi jooni yoga e ma66e njoppii laawol ana njokki e Ibiliisa jaati. ¹⁶ Debbo goondindo fuu mo rew6e maayraa6e ngoni ley galle mum yo wallu dum'en, pati ngal donngal fawoo e deental goondin6e ngal. Hono non wadata so deental ngal waawa wallude rew6e maayraa6e 6e ngaldaa e fay gooto 6ee.

¹⁷ Hooree6e deental goondin6e dawranoo6e faa gasa 6ee ana kaani teddineede teddeengal manngal. Bur6e fuu haandude e teddeengal manngal yo tampitotoo6e dow waaju e jannde 6ee. ¹⁸ Sabi Binndi dii mbii: «A hadataa ngaari aloori tappoori gawri muudude gawri.»† Di mbii kasen: «Golloowo ana haandi e njo6di mum.»‡ ¹⁹ Pati jaba felde mawdo deental goondin6e so wanaa dow seedaaku yim6e didon naa taton. ²⁰ Nii6ube e luuttal, fel dum'en yeeso yim6e fuu, yalla ana laatanoo heddiibe 6ee kulol. ²¹ Mido ndaarde yeeso Laamdo e yeeso Iisaa Almasiihu e yeeso malaa'ika'en 6e o subii 6ee, dwtano-daa deen jamirooje, tawee a jinngantaa fay gooto, a burdintaa yim6e duu. ²² Pati yaaw fawde juude maa dow hoore fay gooto faa kalfinaa dum golle deental goondin6e. Pati reentu e luutti wo66e, jogora hoore maa laa6al.

²³ Hankasen, pati yar ndiyam 6olam tan, njaraa peguujam seeda kammari reedu maa nduu e jawuujji keewdi ngar-ngartooji e maa dii.

²⁴ Luutti yim6e yogaa6e banngan gila caraaka. Kaa luutti yogaa6e dii, caggal sareede di banngata. ²⁵ Dum e taweede golleeji lobbi dii njiyete faa laa6a paca. Fay di njiyataake law dii duu keddataako ana cuudii.

6

¹ Goondin6e won6e e maccungaaku fuu, yo njogoro halfaabe mum'en haandu6e e teddungal ki66ungal pati innde Laamdo ndee e diina kaa mbonkee. ² Kasen duu tawaa6e ana njogii kalfaado goondindo fuu, pati miila o sakiike mum'en so njaworoo mo dum. Yo 6e ngolliran mo soobe faa 6ura no 6ee too nii, sabi o goondindo, kasen duu o korsudo. Pamminaa dee kudde, mbaajo-daa de.

Haala jannde peneere e joote jawdi

³ Baajotoodo goddum mo jokkaali haala Joomiraado men Iisaa Almasiihu selluka hawroowa e kulol Laamdo kaa, ⁴ oon yo mawninkiniido mo anndaa fay huunde, o kaahaango keewdo duko e jeddi. Dum waddata haasidaaku e poodondiral e mbonka e sikkitaare bonnde. ⁵ Dum waddata dukooji di ngalaa do kaadi hakkunde yim6e 6e hakillaaji mum'en mbitti. Been yim6e njoppii goonga, njogorike kulol Laamdo ana hokka jawdi. ⁶ Goonga, kulol Laamdo yo jawdi mawndi, so neddo hejnitrike ko jogii. ⁷ Sabi juude 6ole ngardu-den e aduna oo, kasen duu juude 6ole kootirten. ⁸ Ndennoo, so en kebii nguure e koltal tan kejnitoro-den dum. ⁹ Kaa yidu6e jawdi sanne 6ee ceytete, njomoo e piccal, njumpa e gidaade yonki keewde laaliide majjinooje, joolooje yim6e e ley halkere mawnde. ¹⁰ Sabi joote jawdi woni inna bonanndaaji dii fuu. Yoga yaari banngal jawdi faa majji laawol goondinal, ngaddani ko'e mum'en torraaji keewdi.

Haala haybude ko yamiraa

¹¹ Kaa aan neddo Laamdo oo, wodda dee kudde, tewtu fooccitaare e kulol Laamdo e goondinal e jilli e mujal e leydinkinaare. ¹² Wadu ko mbaaw-daa fuu faa kebaa jaalaade golle Ibiliisa e ley goondinal, nanngaa nguurndam nduumiidam dam. E

* **5:12** So debbo mo gorum maayi winndaama ley dewal rew6e maayraa6e fuu, 6amii aadi jokkan Iisaa tan, 6amataake kasen. † **5:18** Fillitagol Tawreeta 25.4 ‡ **5:18** Luuka 10.7

majjam Laamdo noddu maa, saabe majjam njaadir-daa goondinal maa no woodiri yeeso yimbe heewbe. ¹³ Mido yamire yeeso Laamdo guurnoowo huunde fuu oo, e yeeso Iisaa Almasiihu ceettiido no woodiri yeeso Pontiyu Pilaatu kaananke oo, ¹⁴ haybu ko njamira-daa koo tawa tuundi walaa hen jine ngalaa hen, faa janne gartol Joomiraado men Iisaa Almasiihu. ¹⁵ Gartol ngol wadan e wakkati mum. Kanko woni gooto oo, Jom mbelko'aaku, Jom Baawde, Kaananke kaanankooɓe, Joomiraado joomiraaɓe. ¹⁶ Kanko tan woni Bajjo duumotoodo, gondo ley fooyre nde fay gooto waawaa badaade. Kanko woni mo neddo fuu yiyaali, waawaa yiide mo duu. Yo teddeengal e baawde duumiide ngoodan mo. Aamiina.

Baynondiral

¹⁷ Yamir arsukunte'en e oo aduna pati mawninkino, pati pawa jikke mum'en e jawle de niibataa. Ko be kaani wadude dee, be pawa jikke maɓɓe e Laamdo dokkoowo en huunde fuu faa heewa yalla eden neemoo hen, ¹⁸ be ngolla ko moyyi, arsuku maɓɓe laatoo golleeji lobbi, be laatoo saahiiɓe tawa wakkati fuu ebe mballa woɓɓe e ley jawle maɓɓe. ¹⁹ Nii be pagganortoo ko'e maɓɓe jawle ko waroyta, faa be keɓa nguurndam jaati dam.

²⁰ Timote, haybu ko kalfine-daa koo, woddita haalaaji cobudi boli dii, kaɗum e miilooji biyeteedi anndal dii. ²¹ Yogaabe ana mantaroo ngal anndal, faa celi e goondinal.

Yo hinnee Laamdo wonu e mon.

Bataaki Pool dīdaḅo faade e Timote

¹ Oo ɓataaki ga am iwri, miin Pool nelaado Iisaa Almasiihu e sago Laamdo faa mi fammina yimbe haala nguurndam dam Laamdo fodani en ngondam e Iisaa Almasiihu dam. ² Mi jowtii ma, aan Timote ɓiyam korsudo oo. Yo Baabiraado men Laamdo e Joomiraado men Iisaa Almasiihu njurme, ndokke moyyere e jam!

No Pool jeertiniri Timote

³ Mido yetta Laamdo mo ngollanan-mi oo. Hakkille mo piijaali kam ngolliranan-moomi, hono no maamiraabe am bee ngadirnoo nii. Jemma e palooma fuu mi seerataa e miccitaade ma e ley duwaawuuji am, ⁴ sabi mido miccitoloo gondi maa. Mido yidi yiide ma sanne yalla seyo am ana hiɓɓa. ⁵ Mido miccitoloo goondinal maa ngal waldaa e naafigaaku ngal maama maa debbo Loyis e inna maa Enis njoginoo, mido taylori aan duu kanngal njogi-daa. ⁶ Dum saabii so mido miccintine: heydintin kasen dokkal ngal Laamdo hokku maa nde paw-mi juude am dow maa ndee. ⁷ Sabi Laamdo hokkiraali en Ruuhu faa kulen yimbe. Ko o hokkiri en dee, faa Ruuhu hokka en semmbe e jilli e nantaare.

⁸ Ndennoo, pati yaaga waajaade kabaaru Joomiraado men oo, pati yaagora duu ko uddiraa-mi kasu saabe makko koo. Reentu e am torraaji saabe Kabaaru Lobbo haala Iisaa, tawa a pawido e dow baawde Laamdo. ⁹ Kanko o hisinii en, o noddii en faa laato-den yimbe makko seniibe. Wanaa saabe golle men o noddiri en, ko o noddiri en dee, saabe ko o anniyii hisinde en koo e saabe hinnee makko mo o wayli e men oo kammari Iisaa Almasiihu gila e al'ajal. ¹⁰ Kaa jooni moyyere ndee ɓannginiraama saabe ɓanngugol kisinoowo en, Iisaa Almasiihu kalkudo maayde, ɓanngindo nguurndam e duumagol e ley Kabaaru Lobbo oo. ¹¹ Saabe oon Kabaaru Lobbo Laamdo wadiri kam baajotoodo e nelaado e jannginoowo. ¹² Dum saabii so mido torree diin torraaji, kaa mi yaagaaki fey, sabi mido anndi mo ngoondin-mi oo, mido taylori omo waawi reenude ko kalfinaa-mi koo faa jannde gartol makko. ¹³ Jogora haalaaji celludi di narru-daa kam dii misaalu e ley goondinal e jilli di keɓu-den e ley haɓɓagol men e Iisaa Almasiihu dii. ¹⁴ Oo kaliifa moyyo, haybir dum Ruuhu Ceniido jippiido e men oo.

¹⁵ Ada anndi Asiyankooɓe fuu celii e am, Fijela e Hermoseena ana njeyaa e maɓɓe. ¹⁶ Yo Joomiraado neemin koreeji Onesifoor, sabi o ɓuuɓinii ɓernde am cili keewdi, kasen duu geyyelle am dee njaaginaaki mo. ¹⁷ Ko ɓuri dum fuu, nde mo warnoo Roma ndee, mo tewtirii kam soobee faa mo yiiti kam. ¹⁸ Yo Joomiraado yobu mo o heɓa yurmeende jannde darngal. Ko mo gollani kam ley ngeenndi Efeesu koo, ada anndi dum sanne.

2

Haala laataade gollanoowo Iisaa koolniido

¹ Ndennoo aan ɓiyam, semmbindinira moyyere wonnde e Iisaa Almasiihu ndee. ² Ko kaalan-maa-mi yeeso seedee'en heewbe koo, halfin dum yimbe hoolniibe waawbe famminde wobbe. ³ Torride-daa e am no sordaasi Iisaa Almasiihu lobbo nii. ⁴ Walaa fuu sordaasi cunlanoowo ko wanaa haɓo so mawdo mum welee dum. ⁵ Dadondirteedo doddu duu heɓataa deesewal sinnaa jokkira no yamiraa nii. ⁶ Kasen duu demoowo golludo faa tampi, kaɓum haani adaade heɓude ngedu mum e ko hettaa koo. ⁷ Miila ko kaalanan-maa-mi koo, sabi Joomiraado udditan hakkille maa faa paamaa huunde fuu.

⁸ Miccita Iisaa Almasiihu immintinaado e maayde, mo leɓol Daawuuda, no Kabaaru Lobbo mo mbaajotoo-mi oo famminiri nii. ⁹ Saabe makko torriraa-mi faa kaɓɓaa-mi hono no mi janoowo nii, kaa konngol Laamdo ngol kaɓum kaa haɓɓaaka. ¹⁰ Dum wadi

so mido muɲa huunde fuu saabe suɓaaɓe ɓee, yalla kamɓe duu eɓe keɓa kisindam iwɗam e Iisaa Almasiihu ɗam, ɓe naata e teddeengal mum faa abada. ¹¹ Haala kaa ana hoolnii:

So en maaydii e makko,
en nguurdan e makko.

¹² So eden muɲa torraaji,
en laamodoto e makko.

So en mbii en anndaa mo,
o wiyan o anndaa en enen duu.

¹³ So en laataaki hoolniiɓe,
kanko omo heddi o koolniido,
sabi o waawaa yeddude hoore makko.

Haala golloowo mo Laamɗo yarrii

¹⁴ Dum woni ko kaan-ɗaa miccintinde goondinɓe. Njeertinaa ɓe yeeso Laamɗo pati ɓe poodondira e haalaaji ɗi nafataa fay huunde so wanaa bonnitidde hettintooɓe.

¹⁵ Tiinna, yalla so a darike yeeso Laamɗo, aɗa laatoo golloowo jarranaaɗo mo golle mum hersinaali, laato-ɗaa naftortooɗo konngol goonga ngol no haaniri nii. ¹⁶ Sel haalaaji cobuɗi ɓoli, sabi wondube e hono ɗii haalaaji ɓee ittiraaka so wanaa beydude wodɗaade Laamɗo. ¹⁷ Haala maɓɓe ana laɲira no uubere laɲoore nii. Himene e Filitus ana njeyaa e maɓɓe. ¹⁸ Been woortube goonga ana mbiya immital ɓettike, ana mbonnitira non goondinal yogaaɓe. ¹⁹ Kaa Laamɗo wadii nuygal cellungal, ana winndii dow maggal: «Joomiraado ana anndi yimɓe mum.» Ana winndii kasen: «Noddoowo innde Joomiraado fuu wodɗoo ko boni.»

²⁰ Wanaa kanɲe e cardo tan ngoni kaaki defirdi ley galle jom jawdi, leddeji e loopeji duu ana hen. Ardiidi ɗii ngollirtaake so wanaa e dow ko hensaa, godɗi ɗii ana ngolliree ko wanaa ko hensaa. ²¹ Ndennoo, so neddo laɓɓinii hoore mum e gollleeji bonɗi ɗii fuu, laatoto hono no kaakol keertaangol, ceniingol nafoowol joomum, lanndinanaangol faa golliree golle lobbo fuu.

²² Dogu fijirde cukaaku. Ndaartu fooccitaare e goondinal e jilli e jam, aan e noddirooɓe Joomiraado ɓerde laaɓude ɓee fuu. ²³ Wodɗita jeddi haalaaji laaliidi ɗi ngalaa ko nafata, aɗa anndi dukooji tan ɗi ngaddoyta. ²⁴ Sabi maccuɗo Joomiraado haanaa dukideede, ko haani tan laataade newaniido yimɓe fuu, baawɗo jannginde, jom muɲal, ²⁵ ne'iroowo yeddoobe ɓee jam-jam miilde Laamɗo hokka ɓe no ɓe tuubira, ɓe paama goonga, ²⁶ faa hakkillaaji maɓɓe ngarta, ɓe kisa e piccal Ibiliisa nannguɗo ɓe so ana gollina ɓe muuyɗe mum oo.

3

Haala cakite jamaanu

¹ Anndu, ley cakite jamaanu tiidallaaji ngadan, ² sabi yimɓe laatoto yidube ko'e mum'en, jootube e jawdi, mantotooɓe, mawninkiniiɓe, bonkotooɓe Laamɗo, mur-tirooɓe saaraaɓe mum'en, bonnooɓe moyyere, ɓe teddintaa ko senii, ³ yoorɓe ɓerde, ɓe njaafataako, no'ooɓe yimɓe, ɓe ngalaa nantaare, ɓaleeɓe yonki, wajuɓe ko moyyi fuu, ⁴ jammbootooɓe, wulɓe, haawtiiɓe, ɓe jooto aduna ɓurani dum'en Laamɗo. ⁵ Be nanndinkinto e hulɓe Laamɗo, kaa eɓe njedda baawɗe mum. Wodɗita ɓeen yimɓe. ⁶ Won e maɓɓe naatoobe e galleeji, keɓa hakkillaaji ndewoy luuttoowoy sanne njokkoowoy sii gidaade yonki fuu. ⁷ Wakkati fuu ekoy njidi faamude, kaa abada koy mbaawataa faamude goonga. ⁸ Been worɓe naatoobe e galleeji njeddii goonga hono no Yannes e Yamberes njeddirnoo Muusaa nii. Be ngalaa hakkille, goondinal maɓɓe walaa ko nafata. ⁹ Kaa ɓe njaarataa yeeso, sabi yimɓe fuu annditan ɓe ngalaa hakkille no Yannes e Yamberes nii.

Haala Binndi ceniidi ɗii

¹⁰ Kaa aan a yii fammingol am e neesu am e anniyaaji am e goondinal am e mujal am e jilli am e tiinnitaare am ¹¹ e torraaji am e tampere am. A yii duu ko hewtii kam Antiyokiya e Ikoniya, kajum e Listara koo fuu, a yii no mujir-mi torraaji kewtiidi kam dii. Kaa Joomiraado biltii kam e majji di fuu. ¹² Goonga, kaabiiido e Iisaa Almasiihu fuu so yidii wuurdude e kulol Laamdo, torrete. ¹³ Kaa yimbe bonbe hiilooobe yimbe bee beydorto bone. Ebe majjina wobbe, ebe majjina ko'e maabe duu. ¹⁴ Kaa aan, jiiibu e ko njannugadaa ko njarri-daa faa laabi koo, ada anndi jannginbe ma bee. ¹⁵ Gila a suka ada anndi Binndi ceniidi dii. Kanji mbaawi famminde ma laawol kisindam kebirteedam goondinal Iisaa Almasiihu. ¹⁶ Binndi ceniidi dii fuu Laamdo loowi di winndube bee, nafaa majji yo jannginde, kajum e bannginande neddo boofi mum, ooncude en e ne'ude en ley nguurdam poocitiidam ¹⁷ yalla neddo Laamdo fuu ana hiiba, lanndinanoo golle lobbo fuu.

4

Haala tiidude e waaju

¹ Mido ndaarde saabe Laamdo e saabe Iisaa Almasiihu caroyoowo wuurbe e maaybe oo, mido ndaardire saabe gartol makko kajum e Laamu makko: ² mbaajo-daa konngol Laamdo ngol yaafu maa tiidu maa fuu, hollitin be boofi maabe, fel be, hokku be semmbe e kaaddi mujal maa e waaju maa fuu. ³ Sabi wakkati waran nde be calotoo nande waaju celludo oo, be njokka muuyooji maabe faa be bamana ko'e maabe jannginoobe ko be njidi nande koo, ⁴ be cukka noppi maabe pati be nana goonga, be mbaylitoo e taali. ⁵ Kaa aan, nanto-daa e huunde fuu, mujaa torra, mbaajo-daa Kabaaru Lobbo oo, timminaa golle mo ngollantaa Laamdo oo faa laaba.

⁶ Kaa miin, yiyam am badike laataade no sadaka kirsamaajo nii sabi wakkati am badike. ⁷ Mi wadii ko mbaaw-mi fuu faa mi heba jaalaade golle Ibiliisa e ley goondinal, mi yottinii do kaan-mi haadude, mi haybii goondinal ngal. ⁸ Gila jooni mido resanaa deesewal foocitaare ngal Joomiraado poocitiido caroowo oo hokkata kam jannde darnal. Wanaa miin tan hokketeen ngal, miin e heppube gartol makko bee fuu.

Haala waajuuji cakitiidi

⁹ Tiinna ngaraa e am law. ¹⁰ Sabi Demas yoppii kam saabe yidude mum aduna, fa'ii Tesaloniiki. Keresna yehii Galaatiya, Titus duu fa'ii Dalmaatiya, ¹¹ Luuka tan wondi e am. Fanu Marka ngardaa e mum, sabi omo waawi faabaade kam sanne e ley golle oo. ¹² Tikikus, mi nelii dum Efeesu. ¹³ So ada wara, ngaddanoraa kam saaya am ka njoppunoo-mi Torowas ley galle Karapo kaa, kajum e dewte dee. Ko bur-mi yidude ngaddanaa kam, dewte guri dee. ¹⁴ Aleksandere baylo oo wadii kam ko naawi kam sanne. Joomiraado yoban mo ko waarata e golle makko. ¹⁵ Aan duu, reenta e makko, sabi o yeddii waaju amen sanne.

¹⁶ Nannde ndarnaa-mi arannde yeeso caroowo faa mi bilta hoore am ndee, fay gooto faabaaki kam, be fuu be celu e am. Pati Laamdo nanngir be dum! ¹⁷ Kaa Joomiraado faabike kam, hokki kam semmbe yalla mido ooynoo waaju makko, faa leji dii fuu nana. Nii woni no kisiniraa-mi e hunduko rawaandu ladde. ¹⁸ Joomiraado ittan kam e bone fuu, hisina kam faa mi hewta laamu mum dow kammu oo. Yo teddeengal woodan mo faa abada abadin. Aamiina!

Baynondiral

¹⁹ Mido jowta Piriskilla e Akilas, mido jowta koreeji Onesifoor. ²⁰ Erasta ana heddi Korintu, Torofim, mi yoppii dum Miletus sabi wanaa celludo. ²¹ Tiinno-daa ngaraa gila dabbunde waraali. Ebulus e Pudes e Lina e Kalawdiya e sakiraa be bee fuu, ana njowte.

²² Yo Joomiraado tawde e maa! Yo hinnee Laamdo wonu e mon.

Bataaki Pool faade e Titus

¹ Oo bataaki ga am iwri, miin Pool. Mi maccudo Laamdo, mi nelaado Iisaa Almasiihu faa mi wada subaaBe Laamdo Bee ngoondina dum, kasen duu Be anda goonga gondo e kulol Laamdo, ² Be pawa jikke maBbe e nguurndam nduumiidam. Laamdo mo bonnataa aadi oo fodiino dam nguurndam gila e al'ajal. ³ Nde sarti makko oo yottinoo ndee, kanko Laamdo kisinoowo en oo, o banngini konngol makko ngol, kasen duu o yamirii mi halfinee waajaade ngol. ⁴ Titus, mi jowtii ma. A biyam jaati kammari goondinal Iisaa ngal ndeentu-den e mum jooni ngal. Yo Laamdo Baabiraado men e Iisaa Almasiihu kisinoowo en ngadane moyyere e jam!

No Titus golliri ley Kereta

⁵ Mi dalii ma ruunde Kereta faa njokkito-daa ko heddiinoo e golle oo koo, kasen duu cubano-daa ngeenndi fuu mawBe deental goondinBe hono no njamir-maa-mi nii. ⁶ Tawee mawdo cubaado oo walaa feloore, jom debbo gooto, tawee biBbe mum yo goondinBe Be yimBe mbaawaa ninirde dum'en neetaraaku naa salaare. ⁷ Sabi hooreejo deental goondinBe, Laamdo halfini dum golle oo, ndennoo ana tilsi joomum tawee walaa feloore, wanaa mawninkiniido, wanaa guldo Bernde, wanaa jaroowo doro, wanaa kabeteedo, wanaa jaamoowo ribaa. ⁸ Joomum ana haani laataade jippinoowo hoBbe, jiddo ko moyyi, hakkilante, poocciido, kuldo Laamdo, nantiido, ⁹ tawa joomum ana dwtanii konngol goongaraawol ngol no ngol waajoraa nii. Hono non joomum waawirta hokkude woBbe Bee semmbe e ley waaju celludo oo, kasen duu waawa liBude yeddoobe dum Bee.

¹⁰ So goonga dee, heewBe calike jokkude goonga, sako hakkunde YahuudiyankooBe tilsinBe goondinBe Iisaa fuu taadee Bee. KamBe Be laatike haaloobe haalaaji boli, yopnoobe yimBe. ¹¹ Ana tilsi muBbaa kundude maBbe, sabi eBe nii mbonnira galleeji kuurdi waaju mo haanaa waajeede, faa Be keBira dum kaalisi no harmiri.

¹² E ley keretankooBe, gooto maBbe mo Be njogorii yo hakkilante, wii: «KeretankooBe yo fenooBe wakkati fuu, Be daabaaji bondi, Be nattuBe himmirBe e deedi mum'en.» ¹³ Ko keretanke oo wii koo yo goonga. Dum nee, dartin Be, yalla eBe keBa goondinal cellungal, ¹⁴ Be nootta jokkude taali YahuudiyankooBe kapum e jamirooje yimBe yoppube goonga Bee. ¹⁵ LaaBuBe, huunde fuu ana daganii dum'en. Kaa soBuBe kapum e Be nganaa goondinBe Bee, fay huunde daganaaki dum'en, sabi miilooji maBbe e hakkillaaji maBbe fuu ana cobi. ¹⁶ EBe mbiya eBe anndi Laamdo, kaa gollleeji maBbe ana kollita Be anndaa mo. Be wapaabe, murtube, fay golle lobbo gooto Be mbaawaa gollude.

2

Haala waaju celludo

¹ Kaa aan, waaja ko hawrata e waaju celludo oo. ² WorBe nayeeBe, wii Be laatoo kaariyante'en, Be ne'oo, Be nantoo, Be laatoo sellube goondinal e jilli e muBal. ³ RewBe nayeeBe duu nguurda e senaare, mbaasa laataade no'ooBe yimBe, caloo doro jaaloo dum'en. Be laatoo famminoobe ko moyyi, ⁴ yalla eBe mbaajoo sukaaBe rewBe Bee yidude worBe mum'en e sukaaBe mum'en. ⁵ Be mbaajoo been laatoo nantiibe, laaBuBe, hiinniibe cuudi mum'en, moyyube, dwtantooBe worBe mum'en, pati konngol Laamdo ngol bonkee. ⁶ Sukaabe worBe duu, waajora dum'en non yalla eBe nantoo e ⁷ huunde fuu. Aan e hoore maa, laatana Be misaalu e ley golle lobbo fuu, mbaajoro-daa laaBal e teddeengal ⁸ e haala selluka ka yeddataako, yalla wayBe men ana kersa, ndonka heBude e men feloore. ⁹ Maccube, waaja dum'en dwtanoo halfaaBe mum'en e huunde

fuu, mbelna berde maɓɓe, mbaasa yeddude ɓe, ¹⁰ wanaa haala wujjude ɓe. Be laatoo hoolniibe hiɓɓuɓe, faa yimɓe fuu teddina waaju haala Laamɗo kisinoowo en oo.

¹¹ Laamɗo ɓannginii moyyere mum faa yimɓe fuu kisa. ¹² Nden moyyere ekkintinta en no ceerdaten e geddi Laamɗo, kaɗum e gidaade yonki oo aduna. Kayre moyyere ndee ekkintinta en kasen no laatorto-den nantiiɓe, fooccitiiɓe, hulɓe Laamɗo e oo doo aduna, ¹³ tawa eden ndoomti jikke belnoowo en hoore oo e wakkati mo teddeengal Laamɗo mawɗo oo ɓanngata kaɗum e teddeengal Iisaa Almasiihu kisinoowo en oo. ¹⁴ Kanko Iisaa Almasiihu woni dokkitirɗo yonki mum kammari men, yalla omo soottitoo en e bone fuu, o laɓɓinana en hoore makko, laato-den lejɗol makko kanko tan, tiinniingol e gollude gollleeji lobbi.

¹⁵ Dum kaan-ɗaa jannginde, ɗum kaan-ɗaa waajaade e felirde hettintooɓe ma ɓee no baawɗe maa poti. Pati fay gooto yawe.

3

No goondinɓe Iisaa poti worrude

¹ Miccintin goondinɓe ɓee leyɗinkinanoo kaanankooɓe, ɓe dowtanoo ɗum'en, ɓe lanndinanoo golle lobbo fuu. ² Pati ɓe mbonkoo fay gooto, pati ɓe laatoo habeteɓe, ɓe newoo, ɓe kolla yimɓe fuu leyɗinkinaare hiɓɓunde. ³ Sabi arande enen duu en laalinooɓe, salinooɓe, majjunooɓe. En laatinoke maccuɓe gidaade yonki, kaɗum e dakameeji ɗi ngalɗaa sii. Eden ngondunoo e ngajaandiiji e haasidaaku, eden mɓajanoo eden mɓajondirnoo e ko'e men. ⁴ Kaa nde Laamɗo kisinoowo en oo ɓannginnoo moyyuki mum e jilli mum ndee, ⁵ o hisinii en. Wanaa saabe golle men lobbo o hisiniri en, saabe yurmeende makko o hisiniri en. O hisinirii en lootogal ndimtoongal en, keyɗintiniroowal en saabe Ruuhu Ceniidɗo ⁶ mo o loowiri en kammari Iisaa Almasiihu kisinoowo en oo faa keew-den. ⁷ O wadirii ɗum yalla eden nanngiree fooccitiiɓe kammari hinnee makko, ndonen nguurndam nduumiidam ɗam paw-den jikke men e mum ɗam. ⁸ Kanka woni haala hoolniika.

Mido yiɗi tilsinaa kulle ɗee, yalla goondinɓe Laamɗo ɓee ana niiba e golle lobbo. Dum woni ko moyyi, ko nafata yimɓe. ⁹ Kaa woddita jeddi boli e mantoragol dammbe e poodondiral e duko banngal Sariya oo. Diin gollleeji ngalaa fayda, walaa ko ɗi nafata. ¹⁰ Ceenndoowo yimɓe fuu, daala ɗum faa hiɓɓa cili ɗiɗi. So joomum jaɓanaali ma, celaa e mum. ¹¹ Anndaa baado hono non yo majjuɗo yo luuttoowo, hono non sariri hoore mum.

Baynondiral

¹² So mi nelii e maa Aretemas naa Tikikus, njaawno-ɗaa ngaraa tawaa kam Nikopolis, sabi ton anniyii-mi dabbude. ¹³ Tiinno-ɗaa mballaa Jenas jannguɗo sariya laamu oo kaɗum e Apollos e dow dawol mum'en ngol, pati ɓe ɗakoree fay huunde. ¹⁴ Yimɓe men ɓee duu ekkitoo gollude golle lobbo, ɓe mballa hasindinɓe e walleede ɓee pati nguurndam maɓɓe laatoo meere.

¹⁵ Wondiiɓe am ɓee fuu ana njowte. Miden njowta gidiraaɓe men goondinɓe Iisaa ɓee fuu.

On fuu, yo hinnee Laamɗo wonu e mon.

Bataaki Pool faade e Filemon

¹ Oo bataaki ga amen iwri, miin Pool, kaɗum e sakiike men Timote. Miin Pool, mi uddiraado kasu sabaabu waajaade kabaaru Iisaa Almasiihu. Miden njowte, aan Filemon gollidiido amen korsudo oo. ² Miden njowta duu deental goondinbe Iisaa gonngal galle maa ngal kaɗum e Appiya sakiike amen debbo oo e Arsippa balludo kam haɗanaade Kabaaru Lobbo oo. ³ Yo Baabiraado men Laamdo e Joomiraado men Iisaa Almasiihu ngadan on moyyere e jam.

Haala jilli Filemon e goondinal mum

⁴ Filemon, mi seerataa e yettude Laamdo nde ɗaaganto-maa-mi Laamdo fuu, ⁵ sabi mi nanii jilli di njid-daa seniibe bee dii e goondinal maa Joomiraado men Iisaa. ⁶ Mido ɗaagoo Laamdo yo deental maa e amen ley goondinal nafu faa pamminaa yimbe moyyere fuu nde keɓaten saabe Iisaa Almasiihu. ⁷ Sakiike, mi seyike sanne, hakkille am duu waaltike saabe jilli gondi e maa dii, sabi a buubinii berde seniibe bee.

No Pool surirani Onesim

⁸ Kammari dum, fay so taweede mido jogii baawde saabe Iisaa Almasiihu yamirde ma ko wajibii e maa, ⁹ ko burani kam mi ndaarde saabe jilli. Miin Pool nayeejo oo, kasen duu jooni mi uddaado kasu saabe Iisaa Almasiihu, ¹⁰ mido ɗaage haala Onesim* laatiido biyam e laawol Iisaa e ley do ngeyyaa-mi doo. ¹¹ Arannde, walaano ko mo nafete, kaa jooni, o nafan en sanne, miin e maa fuu. ¹² Mido neltire mo, anndaa o feccere yonki am. ¹³ Ko burannoo kam, nanngude mo banngede am, o walla kam no kaanno-daa wallirde kam nii e oo doo wakkati mo ngon-mi e geyyelle sabaabu Kabaaru Lobbo oo. ¹⁴ Kaa mi yidaa wadude fay huunde tawa en mbaddaali, sabi mi yidaa tilsinde ma wadude moyyere, ko njidu-mi dee, ngadiraa nde sago maa.

¹⁵ Ana moyya tawee ko Onesim seenndiranoo e maa wakkatiwel seeda faa o wonda e maa faa abada, ¹⁶ tawa wanaa no maccudo nii tan, ko buri maccudo, hono no sakiike men korsudo nii. Miin, mido horsini mo sanne, kaa aan buri horsinde mo, sabi ada horsiniri mo o maccudo maa, kaɗum e ko o laatii sakiike maa saabe Joomiraado koo. ¹⁷ Ndennoo, so nii ada nanngiri kam deento maa, jaɓɓora mo no kaan-daa jaɓɓoraade kam miin nii. ¹⁸ So tawii won ko o wadu maa, naa won ko ndewataa mo, faw dum fuu e dow am. ¹⁹ Miin Pool winndiri junngo am mi yobete, miin e hoore am, fotaa ko mi miccintine mido rewe nguurndam maa dam. ²⁰ Goonga sakiike, mido ndaarde dum doo saabe Joomiraado: buubiniraa bernde am deental men e Iisaa Almasiihu.

²¹ Kammari mido tayori dowtaare maa saabanii kam winndude e maa, anndude a wadan ko buri ko ɗaagi-maa-mi koo. ²² Kasen duu, fewjanam jippunde, sabi mido jikki njaabane-don duwaawuuji mon mi wara to mon.

Baynondiral

²³ Epafaras mo uddidaa-mi saabe Iisaa Almasiihu oo ana jowte. ²⁴ Gollidiibe am bee doo ana njowte: Marka e Aristarka e Demas e Luuka.

²⁵ Yo hinnee Joomiraado men Iisaa Almasiihu wonu e mon!

---

* **1:10** Maanaa Onesim woni «Nafaa».

Bataaki faade e Ibaraninkooŋe

No Laamdo haaldiri e men Biyum

¹ Laamdo haaldiino e njaatiraabe men gila ko booyi cili keewdi e sifaaji keewdi, o haaldiri e maŋŋe annabaabe. ² Kaa e ley dee jalaade cakitotoode o haaldirii e men Biyiiko mo o tagiri aduna oo fuu, mo o wadi donoowo huunde fuu oo. ³ Kajum woni jalbugol annoora teddeengal Laamdo, kajum nanndi e Laamdo jaati, omo tammborii huunde fuu konngol makko jogiingol semmbe. Caggal nde o tilii laŋŋinde luutti yimbe dii ndee, o joodii jaamo Laamdo Toowdo oo to dow kammu too. ⁴ Dum burni mo malaa'ika'en teddude fotude e innde nde Laamdo hokki mo burnde inde maŋŋe dee.

Haala Biddo burdo malaa'ika'en

⁵ Fay gooto e malaa'ika'en bee Laamdo wiyaali:

«Aan a Biyam,

hannde laatii-mi baam maa.»*

Naa kasen:

«Mi laatoo Baaba mum,

laatoo Biyam.»†

⁶ Kasen duu, nde o nelata hammadiijo makko oo e aduna oo ndee, o wii:

«Yo malaa'ika'en Laamdo fuu kujidana dum.»‡

⁷ Laamdo wii banngal malaa'ika'en bee:

«O wadii malaa'ika'en makko kenuuli,
o wadii kaadime'en makko lewle yiite.»§

⁸ Kaa banngal Biddo oo, mo wii:

«Laamu maa, aan Laamdo, woodan faa abada abadin!

Foocitaare yo tuugorde laamu maa.

⁹ Ada yidi foocitaare,

ada wani oonaare,

saabe dum, Laamdo Joomiraado maa subori maa,

hokku maa seyo burngo ngo wondiiŋe maa ngoo.»*

¹⁰ O wii kasen:

«Gila e fuddoode, Joomiraado,

aan tabintini leydi,

juude maa tagir-ɗaa kammuuji dii,

¹¹ kanji di timman, kaa aan, a heddoto,

di fuu di kiiddiran no kaddule nii,

¹² a sowiran di no saaya nii,

di mbattitoroo no neddo wattitortoo e saayaaji mum nii.

Kaa aan, a wattitataako,

nguurndam maa duu timmataa.»†

¹³ Fay nde wootere, Laamdo wiyaali gooto e malaa'ika'en:

«Jooda jaamo am,

faa mi wada njaŋŋaa wayŋe maa.»‡

¹⁴ Malaa'ika'en bee fuu yo ruuhuuji gollanooji Laamdo, di mo nelata faa ngollana heboobe kisindam bee.

* 1:5 Jabuura 2.7 † 1:5 2 Samuyila 7.14 ‡ 1:6 Fillitagol Tawreeta 32.43 § 1:7 Jabuura 104.4 * 1:9 Jabuura 45.7-8 † 1:12 Jabuura 102.26-28 ‡ 1:13 Jabuura 110.1

2

Haala kisindam mawɗam

¹ Ndennoo, eden kaani wattude hakkillaaji men sanne e ko nan-ɗen koo, pati en cerindo goonga so majjoyen. ² Nelal Laamɗo ngal malaa'ika'en ɓee njottini ngal yo goonga, luuttuɓe naa yedduɓe mo fuu, keɓii jukkungo ngo kaandi. ³ Hono ndadirten enen so en njeebiima hono ɗam kisindam mawɗam? ɗam kisindam, Joomiraado men jaati ardinoo haalde haala majjam, kasen duu hettininoobe mo ɓee cellini haala makko. ⁴ Laamɗo ɓeydi e dow seedaaku maɓɓe oo kasen maandeeji e taagumansaaji e kaayde mawɗe, kaɗum e dokke Ruuhu Ceniido ɗe o fecciri muuyde makko ɗee.

Haala dowuɗo en faade e kisindam

⁵ E ley ɗum, wanaa malaa'ika'en ɓee Laamɗo hokki laamaade aduna garoowo mo kaalaten haala mum oo. ⁶ Mo o hokki laamaade oo – won ɗo Binndi ɗii ceettii, mbii: «Kodum fuu yimɓe ngonni sako ada wadana ɗum'en hakkille?

Kodum ɓiɓɓe aadama ngonni sako ada hayba ɗum'en?

⁷ A lo'inii ɓe wakkatiiwel seeda e ley malaa'ika'en, a filkii ɓe pilki darja e teddungal,

⁸ a wadii huunde fuu e ley hawju maɓɓe.»*

So wiyaama Laamɗo wadii huunde fuu ley hawju maɓɓe, ɗum ana holla o lamminii ɗum'en huunde fuu, fay huunde heddaaki ko dowtanaaki ɓe. Kaa so goonga, wanaa kulle ɗee fuu dowtanii ɓe tafon. ⁹ Ko njii-ɗen koo yo Iisaa leyɗinkiniido ley malaa'ika'en wakkatiiwel seeda, jooni omo filkaa darja e teddungal saabe ko o yii torra maayde koo. Hono non, saabe hinnee Laamɗo, o maayanii yimɓe fuu.

¹⁰ E ley ɗum, ana haani taguɗo huunde fuu mo huunde fuu woodani, anniyiido naannude yimɓe heewɓe e darja mum oo, wadii Iisaa buuwuɗo laawol kisindam oo kibbuɗo, o hiɓɓinirii ɗum torraaji. ¹¹ Sabi Iisaa cennoowo goonɗinɓe oo kaɗum e sennaabe ɓee yo iwɗi ngootiri, o yaagortaako noddirdede ɓe sakiraaɓe. ¹² Omo wiya Laamɗo:

«Mi haalanan sakiraaɓe am ɓee innde maa ndee,

mi manete hakkunde kawrital maɓɓe.»†

¹³ O wii kasen:

«Mi fawan jikke am e Laamɗo.»

Kasen duu o wii:

«Miɗo nii, miin e koreeji ɗi Laamɗo hokki kam ɗii.»‡

¹⁴ Hono non, nde wonnoo ɗii koreeji yo tew e yiyam, Iisaa duu reentii e majji ndiin mbaadi faa o jaaloo laamiido maayde oo, ɗum woni Ibiliisa. O jaaloroo ɗum maayde makko ¹⁵ faa o rimɗina worrunoobe hono maccuɓe saabe kulol maayde ɓee – kulol ngol nanngunoo ɓe e ley nguurndam maɓɓe fuu. ¹⁶ Sabi eden taylori wanaa malaa'ika'en o wari wallude. Ko o wari wallude ɗee, iwɗi Ibarahiima. ¹⁷ Ndennoo ana wajibii o nannda e sakiraaɓe makko ɓee e huunde fuu, yalla omo laatanoo ɓe Jottinoowo Sadaka Mawɗo jom yurmeende koolniido e golle Laamɗo. Dum o wadi yalla o ittana ɓe e jukkungo ngo ɓe kaandi saabe luutti maɓɓe. ¹⁸ Nde wonnoo kanko e hoore makko o torraama nde Ibiliisa tewti seytaade mo ndee, saabe ɗum, omo waawi faabaade woɓɓe tewteteɓe faa ceeyte ɓee duu.

3

No Iisaa ɓurdi annabi Muusaa teddude

¹ Onon sakiraaɓe seniibe jeyduɓe noddaango Laamɗo ɓee, nde wonnoo Iisaa Al-masiihu faabike on, ngadee hakkillaaji mon e makko, kanko mo ceettorto-ɗen ɓernde wootere yo nelaado, yo Jottinoowo Sadaka Mawɗo. ² Oon yo koolniido banngal Laamɗo

* 2:8 Jabuura 8.5-7 † 2:12 Jabuura 22.23 ‡ 2:13 Esaaya 8.17-18

cubiido dum oo hono no Muusaa laatorii koolniido ley suudu Laamdo nduu fuu nii. ³ E ley dum, Laamdo jatorii teddeengal Iisaa buri ngal Muusaa ngal, no teddeengal mahoowo suudu burdi maadi mum nii. ⁴ Sabi suudu fuu ana woodi moyyindo dum, moyyindo huunde fuu oo yo Laamdo. ⁵ Muusaa laatike koolniido e suudu Laamdo nduu fuu, o maccudo Laamdo. Golle makko laatike seedaaku, omo sappoo ko Laamdo bannginta caggal makko. ⁶ Kaa Almasiihu yo koolniido e suudu Laamdo nduu no biddo nii. Enen ngoni suudu makko nduu, so tawii en tiidii e hoolaare e jikke ko mantorto-den koo.

Haala naatude e ley fowtere Laamdo

⁷ Saabe dum, no Ruuhu Ceniido oo wiiri nii:

«Hannde, so on nanii daande makko,

⁸ pati tiidinee ko'e mon hono no njaatiraa6e mon ngadunoo so murti nii,*
 nannde 6e itti koro Laamdo ley ladde jeereende ndee.

⁹ Ton 6e itti koro am faa 6e kumpitoo kam,

fay so taweede 6e njii golleeji am ko foti duubi capande nay.

¹⁰ Saabe dum tikkiran-mi yim6e oo jamaanu,

mbii-mi: wakkati fuu, berde ma66e ana ndunya 6e faade e majjere,
 6e anndaa laawi am fey!

¹¹ Faa kunii-mi ley tikkere am, mbii-mi:

Be naatataa ley fowtere am abada.»†

¹² Ndenoo sakiraa6e, kaybee pati fay gooto e mon tawree bernde bonnde nde wanaa goondinde, murtannde Laamdo guurdo oo. ¹³ Nde Laamdo wiinoo «hannde» ndee, o sappike wakkati moodon, ndenoo mballondiron nannde fuu pati luuttal hoomta on, so yoorna berde mon. ¹⁴ So en tiidii e hoolaare nde kebu-den gila puddoode ndee, so en keddike e mayre faa timmoode, nden kaa en ndeentii e Almasiihu. ¹⁵ Nii Binndi dii mbii naanen:

«Hannde, so on nanii daande makko,

pati tiidinee ko'e mon hono no njaatiraa6e mon ngadunoo so murti nii.»

¹⁶ Ho6e ngoni murtu6e fay so taweede nanii daande Laamdo 6ee? Tama wanaa yim6e 6e Muusaa dowi iwde leydi Misira 6ee? ¹⁷ Ho6e ngoni 6e Laamdo tikkani ko foti duubi capande nay? Tama wanaa luuttu6e so kalkii e ley ladde jeereende 6ee? ¹⁸ Ho6e ngoni 6e o hunanii naatataa e fowtere makko 6ee? Tama wanaa murtir6e mo 6ee? ¹⁹ En njii 6e kebaali naatude e fowtere makko saabe 6e ngoondinaali.

4

¹ Nde wonnoo fodoore naatugol e ley fowtere Laamdo ndee ana heddi, kulen pati fay gooto e men waasa naatude. ² Sabi enen duu en mbaajiraama kabaaru lobbo no njaatiraa6e men mbaajiraano nii. Kaa kam6e, waaju mo 6e nani oo nafaali 6e sabi 6e kettinoraaki mo goondinal. ³ Kaa enen goondin6e 6ee, en naatan e fowtere Laamdo ndee. Kayre woni nde o wii banngal murtu6e 6ee:

«Ley tikkere am kunii-mi, mbii-mi:

Be naatataa ley fowtere am abada!»*

Dum e taweede, golleeji Laamdo tilike gila nde o tagi aduna ndee. ⁴ Sabi nokku gooto e ley Binndi dii haalii haala jalaande jedda6erde ndee, wii:

«Laamdo fowtii e golleeji mum fuu e ley jalaande jedda6erde ndee.»†

⁵ O wii kasen:

«Be naatataa ley fowtere am abada.»

* **3:8** Dum yim6e Israa'iila murtirnoo6e annabi Muusaa so mbii ana mbirfitoo leydi Misira. † **3:11** Jabuura 95.7-11

* **4:3** Jabuura 95.11 † **4:4** Puddoode 2.2

⁶ Adiiŋe nande kabaaru lobbo oo ɓee naataali e ley ndee fowtere saabe ɓe calike goondinde. Kasen, edum holla ana woodi fodanaabe naatude. ⁷ Ley majjum, Laamdo wadiri sarti goddo biyeteedo «hannde», dum woni mo cifi-den dow too oo. Caggal duuŋi keewdi, o yottiniri haala makko Daawuuda, o wii:

«Hannde, so on nanii daande makko,
pati tiidinee ko'e mon.»†

⁸ Be keɓaali fowtere Laamdo nde Yosua dowunoo ɓe faade e mum ndee. So ɓe keɓiino dum, Laamdo haalataano caggal dum haala sarti goddo. ⁹ Jonnoo, yimbe Laamdo ɓee ana keddorii fowtere hono nde Laamdo fowti ley jalaande jeddaɓerde ndee. ¹⁰ Sabi naatudo e fowtere Laamdo, kaɗum duu fowtiran no Laamdo fowtiri e golleeji mum nii.

¹¹ Ndennoo, waajibi tiinnito-den no mbaawru-den fuu naatude e fowtere Laamdo ndee pati fay gooto saamira no salaniiɓe Laamdo ɓee caamiri nii.

¹² Konngol Laamdo ngol ana wuuri ana jogii barke. Engol ɓuri kaafaawi ki banngeejji mum didi fuu mbelnaa welde, engol sooro hakkunde yonki e hakkille, hakkunde gi'e e mbuso, ngol seennda dum'en. Engol itta koro miilooji e anniyaaji gondi e ɓernde.

¹³ Walaa fuu ko tagaa ko suudanii Laamdo, huunde fuu ana ɓannginaa yeeso makko kanko mo ngaraten daraade yeeso mum oo.

No Iisaa laatorii Jottinoowo Sadaka Mawdo

¹⁴ Ndennoo tiiden e goondinal men ngal ceedori-den ɓernde wootere ngal, sabi en keɓii Jottinoowo Sadaka Mawdo jottiido nokku Laamdo, dum woni Iisaa Bii Laamdo oo.

¹⁵ Eden njogii Jottinoowo Sadaka Mawdo mo waasaali yurmaade en e loore men ndee. Sabi o tewtaama seytoreede no heɓiraa fuu no ceytora-den nii, kaa noo heɓaaka, nde wonnoo o luuttaali. ¹⁶ Ndennoo, ɓadoro-den bimmbeere Jom moyyere oo hoolaare, yalla eden keɓa yurmeende e moyyere faa paabe-den nde kasindin-den fuu.

5

No Iisaa laatorii jottinoowo sadaka kibbuɗo

¹ So neddo suɓaama hakkunde yimbe honoroobe mum faa laato Jottinoowo Sadaka Mawdo, halfinte golle Laamdo, yalla ana yottina sadakaaji ɗamri e kirsamaaji faa tosa luutti. ² Joomum ana waawi yurmaade ɓe anndaa Sariya Laamdo so majji ɓee, sabi kaɗum e hoore mum yo lo'udo no maɓɓe nii. ³ Saabe nden loore omo haani yottinde sadakaaji kammari luutti makko kanko e hoore makko e kammari luutti yimbe ɓee fuu. ⁴ Fay gooto waawaa hokkude hoore mum darja Jottinoowo Sadaka Mawdo, sinaa so Laamdo suɓii dum no suɓorii Haaruuna nii.

⁵ Almasiihu duu, wanaa kaɗum hokki hoore mum darja Jottinoowo Sadaka Mawdo, dokkudo mo oo yo Laamdo. Kaɗum wii mo:

«Aan a Biyam,

hannde laatii-mi baam maa.»*

⁶ O wii e ley nokku goddo:

«A jottinoowo sadaka faa abada

no Malkisedeke† nii.»‡

⁷ Nde Iisaa wonnoo e leydi ndii ndee, ɗaagoriima gullaali cattudi e gondi, ɗaagundeeji faade e Laamdo baawdo hisinde mo e maayde oo. Laamdo jaɓanii mo saabe ko o downtanii dum koo. ⁸ Fay so taweede kanko woni Biddo oo, tampereejji makko ekkintinii mo dowtaare. ⁹ Caggal nde o hiɓɓinnoo golle makko fuu, o laatanike downtaniibe mo ɓee fuu sewnde kisindam faa abada, ¹⁰ sabi Laamdo wadii mo Jottinoowo Sadaka Mawdo no Malkisedeke nii.

Haala ko nabata goondinal yeeso

† 4:7 Jabuura 95.7-8 * 5:5 Jabuura 2.7 † 5:6 Yeew 7.1-10 ‡ 5:6 Jabuura 110.4

¹¹ Miden njogii haalaaji keewdi e oo kabaaru, kaa firritande on dum ana tiidi sabi on paamataa law. ¹² Odon kaannoo laataade jannginoobe booyii, kaa faa jooni odon kaani janngineede puddoode konngi Laamdo dii. Odon kaannoo taweede jaamdu tekkundu jaamatan, kaa faa jooni e muynam ngon-don. ¹³ Muynoowo fuu seenndataa ko boni e ko moyyi, sabi yo baddo. ¹⁴ Kaa hillifaabe bee njejj jaamdu tekkundu nduu, biiruube hakkillaaji mum'en so mboowni dum'en seenndude ko boni e ko moyyi bee.

6

¹ Ndennoo, njaaren yeeso faade e ko mawbe anndintee, pati keddo-den e ko fuddoobe anndintee e ley goondinal mum'en Almasiihu. Fotaa ko ngarten e haala tuubude iwde e golleeji nafooji en to maayde, e haala goondinde Laamdo. ² Fotaa ko ngarten e haala lootogal batisima, e hono fawugol juude dow neddo faa duwanoo dum, e immital maaybe, kaajum e jukkungo duumiingo. ³ Njaaren yeeso! Non ngadaten so Laamdo jabii. ⁴ Won fuu no murtuube so iwi e laawol Laamdo bee tuubirta kasen naa? Be njii fooyre Laamdo, be kebii moyyere Laamdo, be kebii ngedu e Ruuhu Ceniido, ⁵ be meedii haala Laamdo moyyuka kaa e kaayde wakkati garoyoowo oo. ⁶ Dum fuu e taweede hadaali be saamde. Be mbaawaa tuubineede kasen, ana nanndi hono kambe e ko'e maabe ebe tontitoo Bii Laamdo oo e dow leggal bardugal, ebe kersina dum. ⁷ Tayko-den leydi: so ndi haarii yiiwoole tawtawtondirde, so ndi funnii nguure nafaowo remube bee, ndiin leydi hebii barke iwrufo to Laamdo. ⁸ Kaa so ndi funnii kebbe e tuppe, ndi walaa nafaa, booyataa ndi hufee, sakitoo ndi duppee.

⁹ Kaa onon, sakiraabe am horsuube, fay so min kaaldii nii, miden taylori e laawol lobbol ngon-don, dum woni laawol kisindam ngol. ¹⁰ Sabi Laamdo wanaa oojiido sako yeeboo golle moodon naa jilli di kollu-don dum nde ngollan-don seniiibe bee ndee e no ngadaton faa jooni nii. ¹¹ Kaa miden muuya gooto e moodon fuu holla soobee mum faa do maayi, yalla odon taylora jikke mo kebu-don oo tabitan. ¹² Min njidaa laato-don waamuube, ko min njidi dee, nemmbon heboobe podooje Laamdo bee saabe goondinal e mujal.

Haala podooje Laamdo cellude

¹³ Nde Laamdo fodanta Ibarahiima ndee, hoore mum hunorii, sabi fay gooto fotaa mo kanko e hoore makko teddeengal faa mo hunoroo dum. ¹⁴ O wii: «Mi hunike, mi wadan e maa barke, mi hebbinan iwdi maa faa heewa!»* ¹⁵ Dow dum, Ibarahiima mujji faa hebi ko Laamdo fodunoo hokkude dum koo. ¹⁶ Yimbe ana kunoroo burdo dum'en teddude, hunoore ndee ana tabintina haala mum'en, itta jeddi gondi hakkunde mum'en fuu. ¹⁷ Banngal heboobe fodoore Laamdo ndee bee, Laamdo yidunoo keba tayloral anniya mum waylitataako fey, dum saabii so Laamdo beydi hunoore e dow fodoore mum ndee. ¹⁸ Dee kudde didi, dum woni hunoore ndee e fodoore ndee, mbaylitataako abada sabi Laamdo fenataa. Ndennoo, enen tuugiiibe e Laamdo bee, edum buubina berde men, yalla eden keddo e jikke mo ndokka-den oo. ¹⁹ Oon jikke yo juggal cellungal koolniingal e yonkiiji men. Omo dowa en faa njawten heedoode faliinde e nokku burdo fuu senaade to dow kammu too. ²⁰ Iisaa seekani en laawol naatirgol ton, sabi mo laatanike en Jottinoowo Sadaka Mawdo faa abada no Malkisedeke nii.

7

Kabaaru jottinoowo sadaka biyeteedo Malkisedeke

¹ Malkisedeke oo laatinoke kaananke ngalluure wiyeteende Salaam, o jottinoowo sadaka Laamdo Toowdo oo. Kanko hawritoynoo e Ibarahiima wakkati wartannoo wolde tawijaaliido kaanankoo6e, mo duwanii dum.* ² Ibarahiima hokki mo sappo6erde huunde fuu ko he6unoo e wolde ndee. Maanaa innde Malkisedeke woni: «kaananke

* 6:14 Puddoode 22.16-17 * 7:1 Yeew Puddoode 14.17-20

poocitiido». Nde wonnoo o kaananke Salaam duu, maanaa mum yo «kaananke jom jam». ³ Binndi dñi cifaaki baabiiko naa inniiko naa dammbe makko fey. Di cifaaki pinaade makko naa battane makko. Edi nanndina mo e Bii Laamdo oo: o heddoto o jottinoowo sadaka faa abada.

⁴Yeewee no teddeengal Malkisedeke foti mawnude, sabi fay Ibarahiima njaati men oo hokkii mo sappo6erde ko he6unoo e wolde ndee fuu. ⁵Kasen duu, yottinoo6e sadaka iw6e e Lewi† 6ee njamiraa e ley sariya nanngude sappo6erde e Israa'iilankoo6e fuu, fay so taweede 6een yo iw6e e Ibarahiima no ma66e nii. ⁶Kaa fay so Malkisedeke jeyanooka e iwdi Lewi, nanngii sappo6erde jawdi Ibarahiima, duwanii dum, kaɽum ke6udo podooje Laamdo oo. ⁷Jeddi fuu ngalaa, mo duwaawu iwri e mum ana 6uri duwanteedo oo teddude. ⁸Banngal iw6e e Lewi, yim6e maayoo6e 6ee ke6ata sappo6erde ndee, kaa Malkisedeke yo guurdo no Binndi dñi ceedorii nii. ⁹Kasen duu eden mbaawi wiide: ko Ibarahiima hokki sappo6erde ndee koo, Lewi mo iwdi mum nanngata sappo6erde oo, kaɽum duu hokkii nde. ¹⁰Sabi fay so taweede o rimaaka tafon, e caldi njaatiiko Ibarahiima o wonnoo nde Malkisedeke ja66ii dum ndee.

¹¹Sariya dokkaado Israa'iilankoo6e oo tuugike yottingol sadakaaji Lewinkoo6e ngol. Jonnoo, so tawiino nii ngol yottingol sadakaaji ana hi66unoo, garol jottinoowo sadaka goddo no Malkisedeke nii, mo wanaa iwdo e Haaruuna, hasindintaakeno. ¹²Sabi so yottingol sadakaaji waylitiima, waajibi sariya duu waylitoto. ¹³E ley dum, Joomiraado men mo haala mum haaletee doo oo jeyaaka e iwdi Lewi, e suudu baaba wonndu jeyaa, ndu fay gooto e mum wadaali junngo mum e golle yottinirde sadakaaji ndee. ¹⁴Sabi en fuu en anndii, Joomiraado men oo e suudu baaba Yahuuda iwi, kaa Muusaa haalaali huunde fuu e mayru e banngal yottingol sadakaaji.

No Iisaa laatorii jottinoowo sadaka no Malkisedeke nii

¹⁵Ko jottinoowo sadaka goddo nanndudo e Malkisedeke 6anngi koo, 6eydii la66inde ko njidu-mi hollude on koo. ¹⁶Wanaa saabe sariyaaji kawrooji e lejol makko dñi o su6oraa o jottinoowo sadaka, ko o su6oraa dee, saabe nguurndam njogiidam semmbe dam timmataa dam. ¹⁷Sabi Binndi dñi mbii:

«A jottinoowo sadaka faa abada
no Malkisedeke nii.»

¹⁸Hono nii sariyaaji aranndeeji dñi njoppiraa saabe loore mum'en e famdude mum'en nafaa. ¹⁹Sabi e ley Sariya Muusaa oo fay gooto laataaki ki66udo. Jooni kaa en pawii jikke men e ko 6uri Sariya Muusaa oo moyyude koo, e oon jikke 6attorto-den Laamdo.

²⁰Kasen duu, Laamdo wadii Iisaa jottinoowo sadaka e dow hunoore muudum. Lewinkoo6e 6ee nee, Laamdo hunanaaki dum'en. ²¹Kaa Iisaa laatorike jottinoowo sadaka e dow hunoore Laamdo biido nii oo:

«Joomiraado hunike, mimsitataa:
A jottinoowo sadaka faa abada.»‡

²²Hono nii Iisaa laatorii tolma aadi 6urndi moyyude ndii.

²³Ko jokkiti hen kasen, yottinoo6e sadaka 6ee ana keewnoo yalla so gooto maayii ana daja loomtiido dum. ²⁴Kaa Iisaa woni jottinoowo sadaka mo walaa loomtotoodo fey, sabi o duumoto faa abada. ²⁵Dum wadi so mo waawi hisinde 6attorii6e Laamdo saabe makko 6ee kisindam ki66udam. Omo heddo e surande 6e sabi o guurdo duumiido.

²⁶Iisaa woni Jottinoowo Sadaka Mawdo porroowo e ko kasindin-den koo: o ceniido, o walaa jinjoore, ko sobi fuu walaa e makko. O seenndaama e luuttoo6e 6ee, kasen duu o hokkaama nokku 6urdo fuu teddude dow kammu. ²⁷Mo nanndaali e 6ee too yottinoo6e sadaka maw6e hasindin6e e ittude sadakaaji nannde fuu. Be ittana luutti ma66e sadaka kam6e e ko'e ma66e tafon, caggal majjum, 6e ittana luutti yim6e 6ee sadaka. Kaa Iisaa

† 7:5 Lewi woni njaati Muusaa e Haaruuna. ‡ 7:21 Jabuura 110.4

ittanii luutti yim6e sadaka cilol gootol keyoowol yim6e jamaanuujii dii fuu nde o hokkitiri hoore makko no layyaari nii ndee. ²⁸ Sariya Muusaa oo ana darnana yim6e lo'u6e Jottinoowo Sadaka Mawdo, kaa hunoore nde Laamdo hunii caggal Sariya oo ndee darnii Biddo ki66inaado faa abada oo.

8

No Iisaa laatorii curoowo ley aadi burndi moyyude ndii

¹ Haala 6urka faydinde e ley ko kaalaten koo annii: en ke6ii Jottinoowo Sadaka Mawdo, oon woni joodiido jaamo bimmbeere Jom manngu wonnde dow kammu. ² Omo golla golle makko e ley nokku dewal ceniido, dum woni hukukum goongaraajo mo Joomiraado darni, wanaa mo neddo darni. ³ Jottinoowo sadaka fuu ana suboraa faa yottina Laamdo sadakaaji namri e kirsamaaji. Dum nee, waajibi Iisaa laatantoodo en Jottinoowo Sadaka Mawdo oo duu he6a huunde nde yottina. ⁴ Sinndo ga leydi gaa o wonnoo, o laatataako jottinoowo sadaka sabi yottinoobe sadaka hawroobe e Sariya Muusaa ana ngoodi. ⁵ Been yottinoobe sadaka ana ngollana Laamdo ley nokku dewal cappotoodo goongaraajo gondo to dow kammu too oo, kanko o nanndinaado tan. Nde Muusaa anniyinoo darnude hukukum seedaaku oo ndee, Laamdo jeertini mo, wii: «Tiinno-daa, ngadiraana huunde fuu dow nju66uki ki kollu-maa-mi dow haayre kii.»* ⁶ Kaa jooni, Almasiihu he6ii golle dewal burdo mo ma66e oo moyyude, sabi o curanoowo yim6e ley aadi burndi moyyude ndii. Ndiin aadi waldaa e aranndeeri ndii, o fawii ndi e podooje burde moyyude dee. ⁷ E ley dum, sinndo aadi aranndeeri ndii walaano ella, hasindintaakeno e aadi ngonndi. ⁸ Kaa Laamdo felii ndi nde wii: «Miin Joomiraado mido wiya jalaade ana ngara de ngadidan-mi e Israa'ilankoo6e e Yahuudiyankoo6e aadi keyri. ⁹ Ndi waldaa e aadi ndi ngadidinnoo-mi e njaatiraa6e ma66e nde dow-mi dum'en faa mi yaltina dum'en leydi Misira ndee. Ko kam6e e ko'e ma66e 6e mbonni aadi am koo, miin duu mi duurtiima 6e. Non mbii-mi, miin Joomiraado.» ¹⁰ O wii kasan: «Ndiin aadi woni ko ngadidan-mi e Israa'ilankoo6e caggal deen jalaade: Mi wadan sariyaaji am e hakkillaaji ma66e, mi winnda di e berde ma66e, mi laatoo Laamdo ma66e, 6e laatoo yim6e am. ¹¹ Hankasen fay gooto hasindinaa e tinndinde jeydaa6e e leydi ngootiri, wanaa haala sakiike mum faa waajoo dum, yo anndu Joomiraado, sabi yim6e fuu anndan kam, lo'u6e e teddu6e fuu. ¹² Sabi mi yaafoto oonaare ma66e, mi ittan luutti ma66e e hakkille am fey.»† ¹³ Ko mo haali kabaaru aadi keyri ndii koo, o hiiddini aadi aranndeeri ndii. Jooni kaa, ko naywi faa noofii koo yonii sawndintineede.

9

Haala sadakaaji ley aadi kiinndi ndii

¹ Aadi aranndeeri ndii ana joginoo sariyaaji kawjordi dewal Laamdo, kapum e nokku dewal ceniido gondo ga leydi gaa. ² Oon nokku yo hukukum mo cuudi didi: aranndeeru nduu suudu seniindu wiyetee, don moottila kaa e taabal ngal e buuru

* 8:5 Pergu 25.40 † 8:12 Yereimiya 31.31-34

cakkaado oo ngonnoo. ³ Yeesooru nduu woni caggal heedoode faliinde ndee, endu wiyee nokku burdo fuu senaade. ⁴ Ley mayru urirde kanjeere ndee e keesuwal aadi muumdiniraangal kanje ngal ngonnoo. Ana e ley keesuwal ngal loongel kanje keewngel naamdu wiyeteendu «maanu», kanjuma e sawru Haaruuna wilitinnoonu nduu e alluuje de aadi ndii winndaa e mum dee. ⁵ Ana to dow keesuwal too kudde didi jemmibinaade hono malaa'ika'en biyeteede cerubin, de finnde teddeengal Laamdo. Biifoole majje ana kuuri nokku do yiyam dam yuppetee faa luutti njaafee doo. Kaa en mbaawaa sifaade deen kudde faa laaba e oo wakkati.

⁶ Dee kulle fuu e yubbondirde hono nii, yottinoobe sadaka bee jannde fuu ana naata ana njalta to suudu aranndeeri too faa ngolla golle mum'en dewal Laamdo. ⁷ Kaa suudu yeesooru nduu, Jottinoowo Sadaka Mawdo oo tan naatata e mayru hitaande fuu cilol gootol. Kasen duu o naatataa tawee o naboraali yiyam faa o ittana hoore makko sadaka, o ittana duu boofi di yimbe bee ngadi tawi anndanaali dii sadaka. ⁸ Dum Ruuhu Ceniido sappotoo faade e nokku burdo fuu senaare: damal naarrugal e makko banngintaake so nii hukku ceniido oo ana heddii nawtoreede. ⁹ Dum yo taagumansa wakkati men jooni faa holla dum doo: sadakaaji jannri e sadakaaji kirsamaaji jottinaadi Laamdo dii mbaawaa labbinde neddo dewiroowo nii Laamdo faa hakkille mum waaltoo. ¹⁰ Dewal gorrungal nii ana habbaa e sariyaaji keertiidi naamdu e yardu e lootogal, dewal baawngal yiyeede tan, sariyaaji kaandi jokkeede faa jannde Laamdo tabintini huunde heyre.

Haala sadaka ley aadi keyri ndii

¹¹ Kaa jooni, Almasiihu banngii, laatike Jottinoowo Sadaka Mawdo gadudo moyyereji. O naatii e hukku burdo teddude burdo hibbude, mo junngo neddo darnaali, kasen duu hukku oo jeyaaka e leydi ndii. ¹² O naatii ley nokku burdo fuu senaade oo, o naaddaali e yiyam damkoy e ga'oy, ko o naaddi dee, yiyam makko jaati. Hono nii o soottitorii en faa abada cilol gootol keyoowol yimbe jamaanuujii dii fuu. ¹³ E ley Sariya Muusaa, so yiyam damdi e ga'i kanjuma e ndoondi jale duppaange wiccaama cobudo oo, labbinan joomum banngal diina. ¹⁴ Yiyam Almasiihu dam buri dum waawde labbinde hakkillaaji men iwde e gollleeji nabooji en to maayde dii, yalla eden ndewa Laamdo guurdo oo. Sabi e baawde Ruuhu duumiido oo, Iisaa hokkii hoore mum Laamdo no layyaari ndi walaa ella nii.

¹⁵ Dum waddani mo laataade curoowo hakkunde yimbe e Laamdo ley aadi keyri ndii, yalla noddaabe bee ana keba ndonu keddotoodo faa abada mo Laamdo fodi oo. Sabi kanko maayiri faa mo soottitoo mboofube e ley aadi aranndeeri ndii bee. ¹⁶ So neddo maayii, yoppii wasu. Wasu yo aadi hakkunde basiido e donoowo, ana tabita caggal maayde basiido oo. ¹⁷ Waajibi wasu tabita caggal maayde, sabi o tabitataa sinaa so joomum maayi. ¹⁸ E ley dum, fay aadi aranndeeri ndii tabitaali so wanaa yiyam yuppaa. ¹⁹ Caggal nde Muusaa holliti yimbe bee jamirooje gonde e Sariya dee fuu ndee, bami yiyam ga'oy e damkoy, jillondiri dam e ndiyam e haabu mbaalu wodeewo e caba hisopi, wicci dewtere Sariya ndee e yimbe bee fuu. O wii: ²⁰ «Dum woni yiyam tabintinoojam aadi ndi Laamdo yamiri on dowto-don ndii.»* ²¹ Hono non kasen, o wicciri yiyam e dow hukku ceniido oo, kanjuma e kaaki dewirdi Laamdo dii fuu. ²² So goonga, banngal Sariya oo ana wa'i hono yiyam labbinta huunde fuu! Kasen duu, so sadaka yiyam wadaaka, yaafaamuya walaa.

No Iisaa Almasiihu laatorii kirsamaari kibbundi

²³ Dee kudde ngoni nate kollitooje kudde gonde dow kammu dee, ede kasindini e labbinireede yiyam daabaaji. Kaa kudde kammunkooje dee, kanjuma'en jaati, ana kasindini e sadakaaji burdi dii too moyyude. ²⁴ Sabi Almasiihu naataali e nokku dewal ceniido mo junngo jibi. Oon yo nanndoore goongaraajo gondo dow kammu oo. Ko

* 9:20 Pergu 24.8

Almasiihu wadi dee, to kammu too jaati o naati faa o heya en jooni yeeso Laamdo. ²⁵ O naatiraali ton faa o itta hoore makko sadaka cili keewdi, no Jottinoowo Sadaka Mawdo naatirta hitaande faa hitaande e ley nokku burdo fuu senaade oo na6ora yiyam daaba nii. ²⁶ So tawiino nii, Almasiihu torreteno cili keewdi gila e puddoode aduna faa jooni, kaa dum laatoraaki non. O banngii cilol gootol keyoowol yim6e jamaanuujii dii fuu, yalla omo hokkitira hoore makko hono no layyaari nii faa o tosa luutti yim6e. ²⁷ Battane 6ii-aadama yo maayde cilol gootol, caggal dum, saree. ²⁸ Hono non, Almasiihu duu hokkitiri hoore mum hono no layyaari nii cilol gootol faa roondoo luutti yim6e heew6e. O banngan cilol dida6ol, kaa wanaa faa o roondoo luutti, faa o waddana yim6e doomo6e garol makko 6ee kisindam.

10

¹ Sariya Muusaa oo yo mbeelu moyyereji garooji dii, wanaa mbaadi majji jaati. Dum saabii fay e ley sadakaaji jottinteedi hitaande faa hitaande dii, o waawaa wadude rewo6e 6ee hi66u6e. ² So omo waawnoo dum, yottingol sadakaaji yoppeteno, sabi rewo6e 6ee fuu la66inteno cilol gootol timmungol, hakkillaaaji ma66e jinataa 6e banngal luutti hankasen. ³ Kaa wanaa non laatorii. Hitaande faa hitaande diin sadakaaji miccintinan yim6e luutti mum'en. ⁴ Sabi yiyam ga'i e damdi dam waawaa ittude luutti fey.

⁵ Dum saabii, nde Almasiihu 6adinoowarde e aduna ndee, wii Laamdo:

«A yidaa sadakaaji kirsamaaji e sadakaaji namri,
kaa a wadanii kam terde.

⁶ Sadakaaji duppamaaji e sadakaaji banngal luutti,
a seyortaako dum.»

⁷ E ley dum, Almasiihu wii:

«Mido nii, mi warii faa mi wada sago maa, aan Laamdo,

no kabaaru am winndiraa e ley dewtere maa Sariya nii.»*

⁸ Arannde, o wii: «A yidaa sadakaaji kirsamaaji, a yidaa sadakaaji namri kanum e sadakaaji duppamaaji e sadakaaji banngal luutti, a seyortaako di.» Dum fuu e taweede, diin sadakaaji no Sariya oo yamiri nii ngadiraa. ⁹ Caggal dum, o wii: «Mido nii, mi warii faa mi wada sago maa.» Hono nii Laamdo ittiri nju66uki sadaka arano oo tabintini dida6o oo. ¹⁰ Saabe ngoon sago cennira-den e sadaka terde Iisaa Almasiihu cilol gootol keyoowol yim6e jamaanuujii dii fuu.

¹¹ E ley nju66uki sadaka arano oo, jottinoowo sadaka fuu yo daraniido golle mum nannde fuu, ana yottina sadakaaji dii wakkati fuu, kaa di mbaawaa ittude luutti fey.

¹² Kaa Almasiihu yottinii sadaka gooto ittoowo luutti keyoowo yim6e jamaanuujii dii fuu, caggal dum, o joodii naamo Laamdo. ¹³ Don mo doomata faa Laamdo wada mo ya66a way6e makko. ¹⁴ E sadaka gooto oo, faa abada o hi66inirii 6een 6e luutti mum'en la66intee 6ee. ¹⁵ Dum woni ko Ruuhu Ceniido oo duu seedantoo en. Sabi o wii tafon:

¹⁶ «Joomiraado wii:

Ndii aadi ngadidan-mi e ma66e
caggal dee nalaade:

Mi wadan sariyaaaji am e berde ma66e,
mi winnda di e hakkillaaaji ma66e.»

¹⁷ O jokkintini hen kasen, o wii:

«Mi ittan e hakille am luutti ma66e e boofi ma66e fey.»†

¹⁸ Ndennoo do luutti njaafaa, sadaka ittoowo luutti hasindintaake don hankasen.

No kaan-den badoraade Laamdo

* 10:7 Jabuura 40.7-9 † 10:17 Yeremiya 31.33-34

¹⁹ Ndennoo sakiraabe, yiyam Iisaa njuppaadam dam hokki en laawol naatude e nokku burdo fuu senaade oo dow hoolaare. ²⁰ O udditanii en laawol kesol guurngol jawtirngol heedoode ndee, kannngol woni terde makko dee. ²¹ Nde wonnoo jottinoowo sadaka mawdo ardinaado suudu Laamdo nduu njogi-den, ²² ndennoo, badoro-den Laamdo berde de ngalaa naafigaaku jogiide goondinal ngal sikke fuu walaa e mum. Sabi luutti di berde men caawunoo dii fuu ittaama, caldi men duu lootiraama ndiyam laabudam. ²³ Beyden jikke men dow ko ceedori-den bernde wootere koo, sabi podando en oo yo koolniido. ²⁴ Ngattondiren hakkille faa tiifondiren e ley jilli e golleeji lobbi. ²⁵ Pati njoppen hawritidde no yogaa6e ngadata nii, beydo-den waajondirde nde wonnoo odon njiya jalaande Joomiraado oo ana wara warde.

²⁶ So en murike en keddike e luutti caggal ko anndu-den goonga oo faa laabi koo, annden sadaka ittoowo luutti heddaaki hankasen. ²⁷ Ko heddi dee, doomugol kulbiniingol jannde kiiti, kanum e yiite jaaamoowe yeddu6e Laamdo 6ee ngee. ²⁸ So neddo bonnii Sariya Muusaa oo e dow seedaaku yim6e didon naa taton, yurmataake, warete! ²⁹ Kaa walaa fuu burdo haandude e jukkungo ko foti so neddo yaa6ii Bii Laamdo, sobinii yiyam aadi cennudam dum dam, hoynii Ruuhu gaddoowo moyyere oo. ³⁰ Sabi eden anndi Laamdo wii:

«Miin yobtoytoo mi yoboyan 6e.»

O wii kasen:

«Joomiraado saran yim6e mum.» †

³¹ Hee, naatude e junngo Laamdo guurdo oo ana hulbinii!

³² Miccitee jalaade mon arane dee, caggal nde hakkillaaji mon njaaynaa, hee on tiinnitike ley torraaji e mujal. ³³ Wakkatiji odon koyniree jennooje e toonange hakkunde yim6e, wakkatiji odon ndeenta e wob6e wadaabe non. ³⁴ On cunodike e uddaabe kasu, kasen duu nde teeta-don ko njogi-don koo fuu ndee, on njogorike dum seyo, sabi odon anndi onon njogii jawdi burndi fuu, ndi timmataa. ³⁵ Ndennoo, pati njoppee hoolaare mon sabi ende jogii mbarjaari mawndi. ³⁶ E ley dum, odon kaani mujude, yalla odon ngada sago Laamdo, ke6on mo o fodani on oo, ³⁷ sabi ana winndii:

«Doo e yeeso seeda,

kaando warde oo waran, o taadataa.»

Laamdo wii:

³⁸ «Pooccitaniido kam wuurdan goondinal, §

kaa so wirfitiima,

bernde am yarrataako dum.»

³⁹ Enen noo, en njeyaaka e wirfitotoo6e faa kalkoyoo 6ee, 6e njeye-den e mum dee, goondin6e faa yonkiiji mum'en kisinee 6ee.

11

Haala goondinal

¹ Goondinal yo taylorde he6an ko fawi jikke e mum e hoolaade ko yiyaali ana woodi.

² Saabe maggal, njaatiraabe men ke6iri seedaaku lobbo yeeso Laamdo.

³ Saabe goondinal, paamir-den aduna oo e koode dee fuu konngol Laamdo tagiraa, ko yiyete koo tagiraa ko yiyataake koo.

⁴ Saabe goondinal, Haabiila ittiranii Laamdo sadaka burdo mo Kaabiila oo, goondinal saabii so Laamdo jatorii mo o pooccitiido nde jabani mo sadakaaji makko. Kasen, fay so taweede o maayii, goondinal makko ana heddi waajaade en faa jooni.

⁵ Saabe goondinal, Henok jabbiniraa dow kammu fay meedaali maayde. Fay gooto yiitaali mo kasen sabi Laamdo jabbinii mo. Kaa fade makko jabbineede o seedanaama omo wela Laamdo. ⁶ So goondinal walaa, fay gooto waawaa welde Laamdo. Sabi neddo

† 10:30 Fillitagol Tawreeta 32.35-36 § 10:38 Habaakuk 2.3-4

jiddo badaade Laamdo waajibi goondina omo woodi, goondinan o barjoto tewtoobe mo bee.

⁷ Saabe goondinal, Nuuhu sehiri laana faa dannda koreeji mum dñi. O downtanii Laamdo jeertindo mo ko warata, ko yiyaaka tafon koo. Ko o goondini Laamdo koo, o sariri aduna oo fuu. E ley dum, Laamdo jatorii mo o poocciido.

⁸ Saabe goondinal, Ibarahiima nootorii noddaango Laamdo, yalti faade e leydi ndi Laamdo fodi mo heban ndii, o yalti tawi kanko nee o anndaa to o yahata. ⁹ Saabe goondinal, o joodorinoo no kodo nii e leydi o fodanaa ndii. Isiyaaka e Yaakuuba duu njoododike e makko e ley hukkummaaji, kambe duu ngoni hebidoo6e e makko fodoore wootere ndee. ¹⁰ Sabi omo foodanoo ngalluure jii6unde duumiinde nde Laamdo diidi so mahi ndee.

¹¹ Saabe goondinal, Ibarahiima hokkiraa hebude sii, fay so taweede o naywiino, genndiiko Saaratu duu yo dimaro wonnoo. Sabi Ibarahiima ana jogorii podando dum oo yo koolniido. ¹² Dum wadi so gooto naywudo faa badii maayde hebi sii potudo koode kammu heewde mo waawaa limeede no njaareendi maayo waawiraaka limeede nii.

¹³ Been yimbe fuu maaydii e goondinal mum'en tawi podooje Laamdo dee tabitaali, kaa be coyniima dum be kuyanii dum duu, be njarriima duu be hobbe, be warwarbe e aduna oo. ¹⁴ Yarroriibe hono nii bee kollii faa laabi paca ana tewtana ko'e mum'en leydi ndi njey. ¹⁵ Kasen duu so nii hakkillaaji ma6be ana ngonnoo e leydi ndi be njaltunoo e mum ndii, ebe mbaawnoo wirfitaade ton. ¹⁶ Kaa so goonga, ebe poodanoo leydi burndi moyyude, dum woni ngonndi dow kammu ndii. Saabe dum, Laamdo yaagortaako noddireede Laamdo ma6be, o moyyinanii be ngalluure.

¹⁷ Saabe goondinal, Ibarahiima jabiri ittude Isiyaaka sadaka no layyaari nii nde Laamdo itti koro makko ndee. Fay so taweede Laamdo fodanii mo lepol makko heewan, o lanndinike ittude biyiiko korsudo oo sadaka, ¹⁸ mo Laamdo wii e mum oo: «Iwdi Isiyaaka ndii, kayri innditortoo innde maa.»* ¹⁹ Ibarahiima ana jogorii Laamdo ana waawi fay immintinde biyiiko Isiyaaka e maayde. Saabe nden hoolaare, o wartiranaa biyiiko ana wa'i hono immitiido e maayde nii.

²⁰ Saabe goondinal, Isiyaaka duwanorii Yaakuuba e Iisuwa dow moyyereeji garoyooji dñi.

²¹ Saabe goondinal, Yaakuuba duwanorii gooto fuu e bi6be Yuusufu didon bee, nde o badinoo maayde ndee. O tuugii sawru makko, o turii omo teddina Laamdo.

²² Saabe goondinal, Yuusufu sapporii pergu bi6be Israa'iila iwde leydi Misira nde badinoo maayde ndee. E ley majjum, o wasii be be na6ora gi'e makko.

²³ Saabe goondinal, saaraabe Muusaa cuudiri dum lebbi tati caggal rimeede mum, sabi be njii o cukalel moy-narel, kasen, be cuusii woortude yamiroore kaananke oo ndee.

²⁴ Saabe goondinal, nde Muusaa mawni ndee, salorii wiyeede taanii Fira'awna. ²⁵ O subike reentude e yimbe Laamdo bee e ley torraaji diina weltoraade wakkatiwel seeda ley luuttal. ²⁶ Omo jatorii hoynireede no Almasihu hoynirtee nii buri moyyude diina jawle Misira dee, sabi omo fawi jikke makko e mbarjaari waroyoori ndii.

²⁷ Saabe goondinal, o yaltiri leydi Misira tawi o hulaali tikkere kaananke oo, o fellisi yaade hono omo yiya Laamdo mo yiyataake oo nii. ²⁸ Saabe goondinal, o adorii fudfude iidi Paska, o yamiri yiyam wujee e dame galleeji pati malaa'ika baroowo oo mema hammadiibe Israa'iilankoo6e bee.

²⁹ Saabe goondinal, Israa'iilankoo6e tacciri Maayo Maaliya ngoo dow leydi njoorndi. Kaa Misirankoo6e ndaarunoo6e taccirde non bee fuu njoolii.

³⁰ Saabe goondinal, tataaji piliidi Yeriko dñi caamiri ko Israa'iilankoo6e ngadi balde jeddi ana piltoo di koo.

* **11:18** Pudfoode 21.12

³¹ Saabe goondinal, Rahab debbo pijoowo oo waasiri halkodaade e heeferŋe 6ee, sabi o jaŋŋiima Israa'iilankooŋe soorotooŋe e leydi ndii faa kora ndi 6ee, o jippinirii dum'en dow teddeengal.

³² Koŋum mbiyan-mi kasen? Wakkati oo heyataa kam faa mi haala kabaaru Gedeyon e Barak e Samson e Yefte e Daawuuda e annabi Samuyila, kaŋum e annabaaŋe woŋŋe 6ee. ³³ Been yimŋe fuu, goondinal waddani dum'en jaalaade kaanankooŋe e laamoraade fooccitaare e hebude podooje Laamŋo. Kanngal waddani 6e muŋŋe kundude dawaadi ladde ³⁴ e niŋfude giteeli gujitooji e dadude e kaafaawi mbelki. Fay so taweede 6e lo'unooŋe, 6e keŋii semmbe, 6e worworŋe e golowole, 6e cayfitii konuuji gardi e maŋŋe dii. ³⁵ Saabe goondinal, yoga e rewŋe keŋiri maayŋe mum'en nguurtinaa.

Saabe goondinal, yimŋe woŋŋe torraama faa maayi, calii heefidinde sako coottitee, yalla ana keŋa wuurtugol 6urngol moyyude ngol. ³⁶ Woŋŋe kasen njaayraa, piyaa dorri, e ko 6uri dum ngeyyaa naŋaa ley kasu. ³⁷ Yoga maŋŋe mbedaa kaaye faa maayi, yoga tayiraa ngarjaawi, yoga wardaa kaafaawi. Eŋe njiiloo eŋe 6oornii guri be'i e baali, 6e misikiina'en, 6e torraaŋe, 6e jukkaaŋe jukkungo naawngo. ³⁸ Been yimŋe, yiilotooŋe e ley laddeji, ŋabooŋe kaaye, soorotooŋe e luurooji kaaye, naatoŋe e gayde, 6e kaandaano e oo aduna.

³⁹ Be fuu 6e keŋii seedaaku lobbo yeeso Laamŋo saabe goondinal maŋŋe. Dum fuu e taweede, 6e kebaali ko Laamŋo fodi koo, ⁴⁰ sabi o fodanii en ko moyyi ko 6uri ko maŋŋe koo. O muuyi 6e laatataako hiŋŋe so wanaa 6e tawdee e men.

12

No ne'ugol Joomiraado hollirta jilli mum

¹ Ndennoo enen, so nii seedee'en banngal goondinal potuŋe nii heewe ana pilii en, ceerten e donngal fuu e luuttal lo'ortoongal en no yaafiri ngal, njaaren yeeso dow mujal no dadondirteede nii, ² tawee hakkillaaji men ana e Iisaa ardiido wadude goondinal e berde men oo, o tabintinoowo ngal duu. Kanko suŋii mujude leggal bardugal ngal dow seyo wonngo yeeso makko ngoo, o yawi hersa maggal. Jooni, o joodoyii ŋaamo Laamŋo dow bimmbeere mum ndee.

³ E ley dum, ngattanee hakkille oon mujudo konnaagu luuttooŋe 6ee, yalla oŋon mbaasa tampude, mbaason tayude jikke e goondinal mon. ⁴ Oŋon caloo luuttal oŋon kaŋa e mum, kaa on kaŋaaki faa yiyam dogi tafon. ⁵ Kasen duu on njeggitii oo doo waaju mo Laamŋo haaldiri e moodon no 6iŋŋe mum nii oo:

«Biyam, pati yaw ne'ugol Joomiraado ngol,

kasen duu, pati tayu jikke so mo niŋii ma.

⁶ Sabi Joomiraado ne'an mo horsini fuu,

kasen duu fiyan mo nanngiri 6iyum fuu.»*

⁷ Mujee ne'ugol ngol, anndon Laamŋo nanngiri on 6iŋŋe mum. Homo woni 6iddo mo baam mum ne'ataa dum? ⁸ So on ngalaa e ne'ugol ngol 6iŋŋe 6ee fuu ne'etee ngol, on nganaa 6iŋŋe laaŋuŋe, on nganaa 6iŋŋe halal. ⁹ Baabiraabe men aduna 6ee ana ne'annoo en, en teddinii 6e. Ko hadata en dowaanaade Baabiraado men dow kammu oo faa 6ura no maŋŋe nii yalla eden nguura? ¹⁰ Baabiraabe men ana ne'irannoo en no miilorii ana woodi e wakkatiwel seeda. Kaa Laamŋo kammari faa nafa en ne'irta en, yalla eden ndeenta e mum ley senaare mum. ¹¹ Ne'ugol fuu e ley oo wakkati yoomre waddata, seynataa. Kaa caggal dum, engol waddana jaŋuŋe ne'eede 6ee fooccitaare e jam.

¹² Ndennoo 6amtee juude mon ŋoodude dee, cemmhintinee e koppi mon di ngalaa semmbe dii. ¹³ Njokkee laawi poocitiidi, pati koyngal layoawal seeltu, ko haani dee, ngal sella.

No njeertinirta-den pati en mbaasu moyyere Laamŋo

* 12:6 Tinndi 3.11-12

¹⁴ Tiinnee ndaaree wondirde e yimbe fuu dow jam, tewton senaare, sabi so on ngalaa nde on njiyataa Joomiraado. ¹⁵ Njeertee pati fay gooto waasa moyyere Laamdo ndee, pati fay gooto e mon laato hono no haako haaduko wilitirta nii, so raabira yimbe heewbe haadugol mum. ¹⁶ Njeertee pati fay gooto e mon laato jaahili naa adunanke no Iisuwa nii, coottudo hammadiyaaku mum faa heba ko jaama wakkatiiwel gootel tan. ¹⁷ Odon anndi caggal dum, nde o yidi hebude duwaawu baam makko ndee, o tippitaama. O fami nii faa o woyi kaa o hebaali dabare fuu no o waylitira ko wadaa koo.

¹⁸ Onon, on ngardaali to Laamdo hono no yimbe Israa'iila ngardunoo to haayre Siinaayi nii. Kambe be ngarii to huunde waawnde memee nde yiite huɓɓata e mum. Be ngari e ley nimre niɓɓunde tika e henndu mawndu. ¹⁹ Be nanii fuufaango buututal ngoo, kaɗum e daande toownde iwnde dow kammu ndee. Nanunooŋe nden daande bee fuu jaagike Laamdo pati beydaneen hen fay konngol gootol no poti hulde. ²⁰ Sabi be ndonkii waawtude ndee doo yamiroore: «Ko memi nden waamnde haayre fuu, fay so daaba, wardete kaaye.» ²¹ Goonga, ko yimbe bee njii koo ana hulɓinii faa Muusaa e hoore mum wii: «Mi hulii sanne faa mido sijnja.»

²² Kaa onon, on ngarii e haayre Siyona ndee, kaɗum e ngalluure Laamdo guurdo oo, dum woni Urusaliima dow kammu oo, to malaa'ika'en ujunaaji ujunaaji kawriti so ana mbeltodoo. ²³ On ngarii e kawrital hammadiibe be inde mum'en mbinndaa dow kammu bee, on ngarii e Laamdo caroowo yimbe fuu oo, on ngarii e yonkiiji foocciibe laatiibe hiɓɓube bee. ²⁴ On ngarii e Iisaa curoowo hakkunde yimbe e Laamdo ley aadi keyri ndii oo. On ngarii e yiyyam makko labbinooram, ngaddudam kabaaru burdo kabaaru yiyyam Haabiila juppiidam oo moyyude.

²⁵ Ndennoo tiinnee pati calo-don Laamdo kaaldoowo e moodon oo, sabi salinoobe jeertingol makko dow leydi gaa bee ndadaali, wanaa haala enen so en calanike jeertingol iwrungol dow kammu. ²⁶ Arannde, daande makko dimmbii leydi ndii. Jooni kaa, o fodii dum doo, o wii: «Mi dimmban ndi cilol gonngol kasen, wanaa leydi tan, kammu e leydi fuu.»† ²⁷ Ko o wii «cilol gonngol kasen» koo ana holla ko moyyinaa fuu dimmboto faa saama, yalla ko dimmbataako koo ana heddo kaɗum tan. ²⁸ Saabe dum, nde wonnoo laamu mo dimmbataako keɓaten, njetten hen Laamdo, ndewren mo no weldata mo tawee e leydinkinaare e kulol, ²⁹ sabi Laamdo meeden oo ana wa'i no yiite halkoowe nii.

13

Haala waajuuji cakitiidii

¹ Keddo-don e yidondirde, sabi on sakiraaŋe. ² Pati njeebee jippinde hoɓɓe, sabi woɓɓe njippinii malaa'ika'en tawi anndaa ko be ngoni. ³ Miccinee uddaabe bee hono no onon e ko'e mon odon uddidaa e maɓɓe nii. Miccinee torraabe torra cattudo hono no onon e ko'e mon odon torridaa e maɓɓe nii. ⁴ Yo yimbe fuu teddin dewgal, pati jeenoyee so ngarton e leɓde mon. Sabi Laamdo saran fijoobe wonbe e dewgal e be ngalaa e dewgal fuu. ⁵ Joote jawdi haanaa taweede e mon. Keɗnitoree ko njogi-don, sabi Laamdo jaati wii:

«Mi teelnataa ma, mi yoppataa ma abada!»*

⁶ Saabe majjum, eden mbaawi haalde dum doo dow hoolaare:

«Joomiraado woni paabotoodo kam,
mi hulataa.

Kodum fuu neddo waawi wadude kam?»†

⁷ Miccinee ardiiibe dowde on so kaalani on konngol Laamdo bee. Ngattee hakkillaaji mon e battane nguurndam maɓɓe dam, jemmbon goondinal maɓɓe ngal.

⁸ Iisaa Almasiihu waylitataako: no worrunoo keɗnen nii, worri hannde, non worrata faa abada duu. ⁹ Pati njaabe waajuuji goddi di on mboowaa nande naɓa hakkillaaji mon.

† 12:26 Haggay 2.6 * 13:5 Fillitagol Tawreeta 31.6 † 13:6 Jabuura 118.6

Ko 6uri moyyude, 6erde mon ke6a semmbe e ley moyyere, ko wanaa jokkude sariyaaji keertiidi ƚaamdu. Jokku6e diin sariyaaji 6ee fay huunde ke6aali hen.

¹⁰ Yottinoo6e sadaka gollu6e ley hukku6e ceniido 6ee ndannanaaka ƚaamde sadaka pawii6o e ittirde sadaka men ndee. ¹¹ Sabi e ley nju66uki Sariya Muusaa, Jottinoowo Sadaka Mawdo waddata yiyam kirsamaaji ley nokku 6urdo fuu senaade oo itta dam sadaka kammari luutti, kaa tewuuji majji dii, to caggal daaka too sumetee. ¹² Dum wadi so Iisaa duu maayoyi caggal ngeenndi faa sennira yim6e yiyam mum. ¹³ Ndennoo, njalten tawoyen mo to caggal ngeenndi too, ndoondo-den hersa ka yim6e ndonndini mo kaa! ¹⁴ Sabi ga aduna gaa en ngalaa ngeenndi nduumotoondi, kaa eden tewta ngeenndi ngaroyoori ndii.

¹⁵ Iisaa ana yottinana en sadaka men jettirdo Laamdo. Njettiren kundude men innde makko wakkati fuu. ¹⁶ Kaa pati njeebee wadude ko moyyi, ndeenton e huunde fuu, sabi diin sadakaaji ana mbela Laamdo.

¹⁷ Downtano-don dowo6e on, leydinkinano-don 6e, sabi e6e kaybi yonkiiji mon dii, nde wonnoo 6e kaaltoyan dum yeeso Laamdo. Accee 6e ngollira golle oo e seyo tawee wanaa e metti, sabi so 6e ngadirii dum metti nafataa on.

¹⁸ Miden ƚaagoo on duwaawu, sabi miden anndi hakillaaji amen ƚiɲaali min, nde wonnoo sago amen woni jaarude no woodi e huunde fuu. ¹⁹ Mido ƚaagoo on sanne nduwano-don kam, yalla Laamdo ana hokka kam laawol mi warta e moodon law.

Baynondiral

²⁰⁻²¹ Laamdo gaddoowo jam guurtindo Joomiraado meeden Iisaa, yo wadu on hi66u6e e huunde fuu ko moyyi ko kaaje-don, yalla odon ngada sago mum. Yo o wadu e meeden muuyde makko saabe Iisaa Almasiihu. Iisaa woni duroowo baali lobbo oo, tabintiniroowo aadi nduumiindi ndii yiyam mum. Yo teddeengal woodan mo faa abada abadin. Aamiina.

²² Sakiraa6e, mido ƚaagoo on kettiniree dii waajuuji muɲal, sabi ko kaal-mi koo yo seeda.

²³ Mido anndina on sakiike meeden Timote yoppitaama. So o yaawii yottaade gaa, min ngardan to mon.

²⁴ Miden njowta hooree6e mon 6ee e senii6e 6ee fuu. Iw6e Italiya 6ee duu ana njowta on.

²⁵ Yo hinnee Laamdo wonu e moodon, on fuu!

Bataaki Yaakuuba

Jowtaango

¹ Oo bataaki ga am iwri, miin Yaakuuba maccudo Laamdo, maccudo Joomiraado men Iisaa Almasiihu, faade e cuudi baaba sappo e didi caakiidi e nokkuuje dee fuu dii. Onon e jam!

Haala goondinal e hakkilantaaku

² Sakiraaɓe am horsuɓe, nde torraaji di ngaldaa sii ngarii ittude koro mon, njogoree dum fuu seyo, ³ sabi odon anndi itteede koro goondinal mon rimata mujal. ⁴ Kaa noo, kinaa mujal mon satta, yalla odon laatoo hiɓɓuɓe, huunde fuu jakataa on.

⁵ Ndennoo, so gooto mon ana jakoraa hakkille, yo jaago Laamdo dokkoowo fuu oo, hokkan mo. Sabi Laamdo yo dokko mo mimsataa, mo hiitataako. ⁶ Kaa joomum jaagoroo e goondinal tawee sikkitaaki, sabi cikkitotoodo ana nanndi e bempeeje de henndu saawii e mum, so ana sogga dum yaade. ⁷ Neddo baado nii pati miila heɓude e Joomiraado fay huunde. ⁸ Neddo gadudo berde didi, anndaa ko yidi: hannde too, janngo gaa.

Haala talkaaku e ngalunkaaku

⁹ Sakiraado goondindo so tawi yo talka, yo seyo sabi yeeso Laamdo o tedduɗo. ¹⁰ Kaa so tawii yo galo, ana wajibii e mum seyoo sabi Laamdo leyɗinii dum. Hono no piindi ɓooyataa ley ngesa nii, arsukuntaaku duu non wa'i. ¹¹ So naange wulii, yoorna funngooji dii, piindi ndii saama, ɗari mum fuu yalta. Hono non jaati arsukunte oo saamirta, kabaaruuji mum fuu mbona.

Haala torraaji e jarribaaji

¹² Neddo fuu tiinnitiido ley torraaji ittooji koro mum welii hoore. Sabi nde tiinnitaare makko ndee tabiti fuu, mo heɓan teddeengal gondugal e nguurndam nduumiidam, dam Laamdo fodani yiɓɓe muudum dam. ¹³ So neddo jarribaama, pati wiya: «Laamdo jarribini kam.» Sabi fay gooto waawaa jarribinde Laamdo bone, kasen duu Laamdo jarribintaa fay gooto. ¹⁴ Kaa jarribaaji ana nannga neddo so tuuyooji mum poodii dum, nabii dum. ¹⁵ Caggal dum, so tuuyooji bondi cowiima, ndiman luuttal. Nde luuttal benndi fuu, kaɗum rimata maayde.

¹⁶ Sakiraaɓe am horsuɓe, pati on njaayre. ¹⁷ Moyyere fuu nde ndokke-den, kulle lobbe fuu de ndokke-den, to kammu too iwrinta en. Dum fuu to Laamdo tagudo naange e koode dum iwrinta en. Laamdo waylitataako, ko niɓɓi fuu walaa e makko. ¹⁸ Kanko muuyi so o wadi en ɓiɓɓe makko, o rimtiri en konngol makko, konngol goongaraawol, yalla eden laatoo dikkuruuɓe e tagoore makko ndee.

Haala nande konngol Laamdo so jokka

¹⁹ Sakiraaɓe am horsuɓe, ngadee hakkille e dum doo: kettinee tafon, taadon haalde, taadon tikkude. ²⁰ Sabi neddo tikkudo waawaa gollude ko foocitii yeeso Laamdo. ²¹ Ndennoo, njoppee huunde fuu ko tuunni e ko satti bonde, njaɓɓoro-don konngol ngol Laamdo tuti e berde moodon ngol leyɗinkinaare. Engol waawi hisinde yonkiiji moodon.

²² Ngadee ko konngol ngol wii on, pati kaadee e hettinaade ngol tan. So wanaa dum, on tawan on njaayrii ko'e moodon. ²³ Sabi kettintoodo konngol so waasa jokkude ngol, ana wa'i hono no yeewoowo hoore mum e timtorgal so yiya no yeeso mum tagiraa. ²⁴ Caggal o yii hoore makko, o wittii, oon wakkati fuu o yeggitata no o wa'i. ²⁵ Kaa oon yeewoowo sariya kiɓɓudo dimɗinoowo oo, so tiinnike e mum, so tuugike dum, laatoto

hono golliroowo konngol ngol, wanaa hono nanoowo tan so yeggita. Laamdo wadan barke e golle makko fuu.

²⁶ Neddo fuu jogoriido hoore mum yo diinanke lobbo, so tawii waawanaa demngal mum, jaayrii hoore mum, diina mum kaa duu nafataa fay huunde. ²⁷ Diina laabuka seniika do Laamdo Baabiraado men kajum woni: faabaade rewbe talka'en be worbe mum'en maayi e atiime'en ley billaare mum'en, e haybude hoore mum e tuundi aduna.

2

No arsukunte e misikiino fuu potiri e men

¹ Sakiraa be am, onon goondinbe Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu Jom teddeengal, pati burdinee biibe aadama. ² So arsukunte gadudo care kanje pariido warii do mbataton doo jooni, e so misikiino boorniido kaddule tuunnude kajum duu warii, ³ so on njii boorniido kaddule lobbe oo, ngadanon dum hakkille, njooyinon dum e joonnde teddunde, mbiyon dum «Jooda», mbiyon misikiino oo «Dara too enne» naa «Jooda e leydi», ⁴ so on ngadirii non, on ceenndaali ko'e moodon naa? On laatike saroo be miijooji bondi. ⁵ Sakiraa be am horsube, kettinee! Misikiina'en aduna oo be wanaa Laamdo subike be faa hokka be arsukuntaaku goongaraajo, kebaado e goondinal, be naata e Laamu Laamdo mo Laamdo fodani yiibe dum oo naa? ⁶ Kaa onon, on koynii misikiina'en be. Tama wanaa arsukunte'en be torrata on, so naba on laamu? ⁷ Wanaa kambe mbonkotoo Iisaa mo njogi-don innde mum lobbere oo naa?

⁸ Goonga, so tawii on njokkii sariya Laamu Laamdo no Binndi dii mbiiri nii: «Njidiraa tanaa maa no njidir-daa hoore maa nii»,* so on njokkii dum, on ngadii ko moyyi. ⁹ Kaa so on burdinii biibe aadama, on luuttii, sariya oo hollii on wofoobe. ¹⁰ Sabi so neddo woofii wootere e jamirooje sariya dee, fay so jokkii keddiide dee fuu, luuttii sariya oo fuu. ¹¹ Sabi Laamdo biido «Pati jeenu», kajum wii kasen «Pati jaadu hoore.» Jooni, fay so a jeenaali, so a jaadii hoore, a laatike boofudo sariya oo. ¹² Kaaldee, ngolliree hono no yimbe sardeteebe sariya dimdinoowo nii. ¹³ Caroowo mo yurmataako, Laamdo yurmataako dum. Kaa jurmotoodo, walaa fuu ko o huldata sariya.

¹⁴ Sakiraa be am, tama won biyoowo e moodon «Mido goondini Laamdo.» Kodum fuu dum nafata so golle makko hollataa omo goondini? Ngal goondinal ana waawi hisinde mo naa? ¹⁵ So tawii ada jogii sakiraado gorko naa banndiraado debbo be laatii hasindinbe sanne sanne kotal e jaamdu jannde mum, ¹⁶ so gooto mon wii be: «Yo on tawoy jam, kolton kolte tekkude, jaamon faa kaaron» tawee on ndokkaali be ko be kasindini e mum koo, kotal e nguure, kodum dum nafata? ¹⁷ Goondinal e hoore mum duu non worri: so ngal waldaa e golle lobbo, ngal waatii, ngal nafataa.

¹⁸ Kaa so won biido ma: «Aan, a jom goondinal, miin, mi jom golle», nden, mi jaaboto joomum: «Hollam goondinal maa tawee waldaa e golle lobbo so ada waawi. Miin duu mi hollirte golleeji am mi goondindo.» ¹⁹ Ada goondini Laamdo yo gooto naa? Gasii! Kaa fay seydaani'en ana ngoondini dum faa ebe cippa no be poti hulde! ²⁰ Jaaydo! Kinaa mi holle goondinal ngal waldaa e golle nafaa fuu walaa e mum. ²¹ Hono njaati men Ibarahiima wadi so nanngiraa poocitiido, wanaa golle muudum naa? O fawi biyiiko Isiyaaka e ittirde sadaka ndee faa o hirsaa dum. ²² A yii goondinal Ibarahiima e golle mum fuu ana hawri, kasen duu golle makko hiibini goondinal makko. ²³ Hono nii ko Binndi dii mbii koo tabitiri: «Ibarahiima goondinii Laamdo, Laamdo jatorii mo saabe majjum mo poocitiido»,† faa o noddiraa gido Laamdo. ²⁴ Ndennoo on njii, e golle neddo nanngirtee yo poocitiido, wanaa goondinal mum tan. ²⁵ Hono non Rahab, debbo pijoowo oo duu. O nanngiraa mo poocitiido kammari golle lobbo mo gollunoo oo, nde o jabbinoo nelaabe be so o walli dum'en hootirde laawol gonngol ndee. ²⁶ Jooni nee, hono no caldi neddo

* 2:8 Lewinkoo be 19.18 † 2:23 Puddoo be 15.6

maayirta so foofaango iwii e mum nii, hono non goondinal waatirta so golle lobbo iwii e mum.

3

Haala biirude demngal mum

¹ Sakiraaɓe am, pati heewɓe e moodon tewta laataade jannginoobe. Sabi oɗon anndi enen jannginoobe, so en ngadii ko boni en carete sariya naawɗo faa bura yimɓe woɓɓe ɓee. ² En fuu eden mboofa e nokkuuje keewɗe. So tawii won mo mboofataa so ana haala, oo laatii nedɗo kiɓɓo, baawɗo durde caldi mum fuu. ³ No ngadirten labaale e kundude pucci yalla ana ɗowntanoo en nii, hono non nabirten caldi majji duu. ⁴ Yeewee laanaaji geeci dii no di poti manngu e no kene mawɗe nabirta di. Kaa ɗum fuu e taweede gurfigel tusukel dirnata di, marsoowo di oo naba di ɗo yidiri fuu. ⁵ Demngal duu hono non. Demngal yo salndu famardu e caldi nedɗo kaa engal mantaroo kulle mawɗe. Yeewee! Ladde no foti mawnude nii fuu, pettel yiite ana waawi sumude nde fuu.

⁶ Demngal duu yo yiite. Engal lommbii hakkunde terɗe, engal moobi boneeji fuu, engal sobina terɗe fuu. Engal huɓɓiree yiite jahannama, engal suma nguurndam meeden fuu. ⁷ Biɓɓe aadama mbiirii sii daabaaji fuu, iwde waasooji ladde e pooli e ladi faa yottaade ko woni ley ndiyam fuu. ⁸ Kaa demngal, fay gooto waawaa biirude ɗum. Demngal haafataa haannde mum, ngal kasaara bonɗo, keewngal tooke bonɗe. ⁹ Kanngal njettirten Baabiraado men Joomiraado, kanngal duu kuɗirten yimɓe, tawi Laamɗo tagi ɓe so nanndini ɓe e muuɗum. ¹⁰ Jettooje e kuddi fuu ley hunduko wooto koo nii njaltata. Sakiraaɓe am, wanaa non ɗum haani worruude. ¹¹ Tama ndiyam mbeldam e ndiyam kaafuɗam ana mbaawi ildude e sewnde wootere? ¹² Sakiraaɓe: ibbi ana waawi rimde ɓohe naa? Maangoroowi ana waawi rimde ibbe naa? Ndennoo, sewnde haafunde yaltintaa ndiyam mbeldam.

Haala hakkilantaaku iwruɗo to Laamɗo

¹³ Hakkilante naa paamɗo ana e moodon naa? Joomum hollira ɗum caahu e golleeji gadiraadi sawraare e hakkilantaaku. ¹⁴ Kaa so tawii kirondiral bonngal naa haasidaaku ana e berɗe moodon, pati mantoro-ɗon on hakkilante'en, ɗum yo yeddude goonga oo. ¹⁵ Oon hakkilantaaku iwataa to Laamɗo. Do aduna ɗoo o iwata, e gidaade yonki o iwata, e seydaani o iwata. ¹⁶ Sabi ɗo kiram e haasidaaku ngoni fuu, njiibu e boneeji duu ɗon tawetee. ¹⁷ Kaa hakkilantaaku iwɗo to Laamɗo, labɓinan bernde tafon. Caggal ɗum, o wadda jam. Omo heewi sawraare, omo heewi newaare, omo heewi yurmeende, omo wada golleeji lobbi. O seenndataa ɓiɓɓe aadama. Naafigaaku walaa e makko. ¹⁸ Yiɓɓe jam ɓee, jam aawata, foocitaare mawnde yaltanta ɓe hen.

4

No yidugol aduna laatorii wajugol Laamɗo

¹ Hoto golowole e haɓooji gondi e ley moodon dii iwi? Tama wanaa e jooteeji moodon kaɓooji e ley berɗe moodon dii di iwi? ² So on tuuyaama huunde on keɓataa, ɗum wadi on mbaran ko'e. Oɗon kaasidoo on keɓataa sago mon, ɗum wadi on nduddan kaɓon. On kebaali, sabi on jaagaaki Laamɗo. ³ Oɗon jaagoo mbaason hebude, sabi anniya bonɗo woni ko jaagorto-ɗon, yalla oɗon keɓa gidaade yonki mon tan. ⁴ Oɗon nanndi e jeenoobe. Tama on anndaa yidude aduna yo konnaagu Laamɗo? Ndennoo, anniyiido laataade gidɗo aduna fuu, wadii hoore mum konnee Laamɗo. ⁵ Pati miilee Binndi dii meere kaalata: «Laamɗo ana horsini ruuhu mo wadi e meeden oo sanne.» ⁶ Kaa noo, Laamɗo wadanii en moyyere burnde mawnude kasen. Sabi ɗum Binndi dii mbiyata: «Laamɗo salanto mawninkiniiɓe, hinnoto leyɗinkiniiɓe ɓee.»*

* 4:6 Tinndi 3.34

⁷Ndennoo, njabanee Laamdo. Kabon e Ibiliisa o dogan o woddo on. ⁸Battitee Laamdo, kanko duu o battoto on. Onon luuttube bee labbinee juude mon, onon wadube berde d'idi bee, labbinee berde moodon! ⁹Noornee, cunlee, mboyee, ngadee jaleede moodon bojji, ngadee weltaare moodon sugulla. ¹⁰Leydinkinee e yeeso Joomiraado, o toownan on.

¹¹Sakiraaɓe, pati fay gooto e moodon no'a banndum. Neddo fuu no'udo banndum naa hiitii dum, bonkiima sariya Laamdo oo, hiitike sariya oo. So a wadii nii, a wadii hoore maa kiitotoodo sariya oo, a d'owntantaako mo. ¹²Gooto woni darnudo sariya, oo woni Laamdo Caroowo oo: kanko tan woni baawdo hisinde naa halkude. Aan, ko ngon-daa faa kiitoo-daa tanaa maa?

No neddo haaniri wakkilde e Laamdo

¹³Onon wiyooɓe: «Hannde naa janngo, min njahan ngalluure maaniire e maaniire, min ngada ton hitaande miden njaagoo, min keɓa tino», ngadee hakkille! ¹⁴On anndaa ko wadata janngo. Kodum woni nguurndam mon? Dum cuurki bannguki wakkatiwel gootel tan so majji. ¹⁵Hono nii kaanno-don wiide: «So Joomiraado muuyii, min nguuran, min ngolla huunde maani e huunde maani.» ¹⁶Kaa jooni, on mawninkinike, on kaawtike. Haawtaare hono nii fuu, ana boni. ¹⁷Dum nee, anndudo gollude golle lobbo, so gollaali dum, luuttii.

5

Haala arsukunte'en bonɓe golle

¹Jooni nanee onon arsukunte'en, mboyee, ngadee woonda saabe torraaji kewtotoodi on. ²Jawle moodon mbonii, kaddule moodon mooyii. ³Kanɗe moodon e cardi moodon sugii. Ngol sugugol laatantoo on seedaaku boneeji mon, jaama tew mon no yiite nii. Aduna warii e timmude, faa hannde odon paggoo jawle. ⁴Njɔɓdi gollooɓe hettube gese moodon ndi cali-don yɔɓude ndii wullata. Joomiraado Jom Semmbe oo nanii gullaali hettube bee dii. ⁵On njootaama, on mbeltike ley oo doo aduna, on paynii ko'e moodon saabe jannde kirsete-don. ⁶On carii poocciido mbar-don dum, tawi waawaa daranaade hoore mum.

No nafaa mujal mawniri

⁷Haya, sakiraaɓe, mujee faa Joomiraado oo wara. Hono no demoowo doomirta faa leydi hokka dum kettal lobbal, o mujan faa o heɓa yiiwoonde aranndeere e sakitotoonde, ⁸onon duu mujee, tiinnitee, sabi gartol Joomiraado oo battiima. ⁹Sakiraaɓe, pati nijondiree yalla odon mbaasa sareede. Miccitee wakkati fuu Caroowo oo ana badii sanne, omo darii damal! ¹⁰Sakiraaɓe, miccitee annabaaɓe wowlunoɓe innde Joomiraado bee mujii torra. Onon duu mujiree no maɓɓe nii. ¹¹Eden mbiya tiinnitiibe bee mbelii hoore. On nanii tiinnitaare Ayyuuba ana haalee, kasen on njii ko Joomiraado oo faandinoo hen, sabi Joomiraado yo keewdo yurmeende sanne, jom hinnee.

¹²Kaa ko adii huunde fuu, sakiraaɓe am, pati kunee: wanaa hunoraade kammu,* wanaa hunoraade leydi, wanaa huunde wonnde. So goonga, mbiyon goonga, so pene, mbiyon pene pati Laamdo sara on.

Haala jaagoraade Laamdo dow goondinal

¹³Won torriido e moodon naa? Duwoo! Won ceyiido e moodon naa? Yettira Laamdo jime. ¹⁴Won jawdo e moodon naa? Nodda mawɓe deental goondinɓe, ɓe ngujira dum nebam e innde Joomiraado, ɓe nduwanoo dum. ¹⁵Duwaawu duworaado goondinal, kajum sellinan jawdo oo, non Joomiraado imminan dum. So joomum luuttiino duu, yaafete. ¹⁶Ndennoo, gooto fuu haalana goddo luutti muudum, jaaganeen banndiraabe moodon Laamdo, yalla odon cellinee. Naagunde Laamdo nde neddo poocciido jaagii ana

* 5:12 Hunoraade kammu woni hunoraade Laamdo.

jogii baawde wafude kulle mawde. ¹⁷ Annabi Iliyaasa yo neddo hono men. O ndaardi Laamdo o duwii pati kammu toba. Duubi tati e lebbi jeegom, waadere tollaaki e leydi. ¹⁸ Caggal dum, o naagii Laamdo kasen kammu oo toba. Nden Laamdo jippini tobo, leydi fudini ko hettete.

¹⁹ Sakiraaŋe, so gooto e mon majjii laawol goonga, so goddo wartirii dum, ²⁰ anndee gartirdo luuttudo iwde e laawol majjere hisinii yonki iwde e maayde, saabe dum, luutti keewdi ana njaafee.

Bataaki Piyeer arano

¹ Miin Piyeer nelaado Iisaa Almasiihu winndi oo doo bataaki faade e mon, onon 6e Laamdo subii, laatiibe hobb6e e ley aduna oo, saakii6e e dee doo leyde: Ponta e Galaatiya e Kappadokiya e Asiya e Bitiniya. ² Laamdo Baabiraado men subike on hono no anndirnoo dum nii, non Ruuhu mum wadi on yim6e Laamdo, faa dwtano-don Iisaa Almasiihu, yalla yiyam mum dam ana labbina on. Yo Laamdo beydan on moyyere e jam!

Haala jikke nguurndam nduumiidam

³ Jettooje ngoodanii Laamdo Baaba Joomiraado men Iisaa Almasiihu. Dow yurmeende makko mawnde ndee o rimtorii en rimtegol didabol saabe immitagol Iisaa Almasiihu e hakkunde maay6e faa keben jikke duumotoodo. ⁴ Non eden mbaawi fawde jikke men dow moyyereji di Laamdo resani en dow kammu dii. Kanji, di mbonataa, di tuunnataa, di buytataako. ⁵ Laamdo reeniri on goondinal mon e ley baawde makko, faa hisina on. O lanndinike bannginde dam kisindam e wakkati cakite aduna oo.

⁶ Odon nii ceyii hen seyo manngo, fay so jooni ana haani ley wakkatiwel gootel torraaji di ngaldae sii itta koro mon. ⁷ Dii torraaji kollata cellal goondinal mon. Hono no kanje wadirtee e yiite faa yeewee yalla o dimo, onon duu hono non korirte-don. Goondinal mon duu ana 6uri kanje sabi kanje heddataako. Ndennoo on njettete, on ke6an darja e teddeengal kammari goondinal mon ngal jannde Iisaa Almasiihu banngii. ⁸ Iisaa, on njiyaali dum kaa odon njidi dum. On njiyataa mo jooni, kaa odon ngoondini mo. Dum hebbini on seyo, seyo manngo dadungo hakkille, ⁹ sabi odon keba tino goondinal mon, dum woni kisindam yonkiiji mon.

¹⁰ Annabaa6e sappiibe ko fa'i e moyyere nde podana-don ndee, yeewii kasen duu tewtii faamude dam kisindam. ¹¹ Ruuhu Almasiihu gondo e ma66e oo anndinii 6e gila wakkati majjum waraali, torraaji kewtotoodi Iisaa Almasiihu e teddeengal jokkoowal hen. Annabaa6e 6ee tewtii faamude nde dum wadata e no dum wadirta. ¹² Kaa Ruuhu oo hollitiino 6e oon kabaaru wanaa ko'e ma66e 6e mbaajantoono, onon 6e mbaajantoo. Joonoo, waajotoo6e Kabaaru Lobbo 6ee njottinii on oon kabaaru dow baawde Ruuhu Ceniido iwdo dow kammu. Oon kabaaru, malaa'ika'en hoore ana njidi anndande dum faa sanne.

Haala nguurndam ceniidam

¹³ Dum nee, tawa odon lanndinii, odon kakkili, odon peerti gite mon! Pawon jikke moodon fuu dow moyyere nde Laamdo hokkoyta on jannde Iisaa Almasiihu banngoyii ndee. ¹⁴ Bikkoy dwtanii6e Laamdo, pati njokkee e gidaade yonki de ngonno-don e mum arande dee. Nden, on anndaalino goonga. ¹⁵ Jooni, laatee senii6e e huunde fuu ko ngollaton, hono no Laamdo noddudo on oo seniorii nii. ¹⁶ Sabi Binndi dii mbii:

«Laatee senii6e, sabi miin mi ceniido.»*

¹⁷ Odon noddira Laamdo Baabiraado moodon, kanko woni cariroowo gooto fuu e golle mum, o 6urdintaa yim6e. Ndennoo ley ko ngollaton fuu, kulee mo faa do kodaaku moodon haadi e aduna. ¹⁸ Odon anndi on coottitaama yalla odon tonngitee iwde e tonngoode nguurndam mon meereejam dam tawru-don baabiraabe moodon. Ndi coottitaari wanaa huunde timmoore hono cardi naa kanje. ¹⁹ Iisaa Almasiihu soottitirii on yiyam mum teddudam, Almasiihu nanndudo e njawdiri ndi walaa ella ndi walaa tuundi. ²⁰ Laamdo subike Almasiihu gila aduna oo tagaaka, kaa e cakite jamaanu Laamdo bannginii mo saabe moodon. ²¹ On ngoondinirii Laamdo saabe Iisaa Almasiihu

* 1:16 Lewinkoo6e 11.44-45; 19.2

mo o immintini e maayde so o hokki dum teddungal, faa goondinal mon e jikke mon fuu fawoo e Laamdo.

²² Jooni, caggal on cennirii ko'e moodon dwtanaade goonga faa njidon goondinbe 6ee sakiraa6e moodon, njidon 6e jilli di ngaldaa e naafigaaku. Ndennoo njidondiree jilli mawdi dow bernde laabunde. ²³ Laamdo wadi aawdi e berde mon so ndimta-don rimtegol dida6ol. Ndiin aawdi wanaa timmooi, ndiin woni konngol Laamdo guurngol duumiingol ngol. ²⁴ Sabi,

«Bii-aadama yo hudo,

dawla muudum yo piindi.

Hudo yooran, piindi solan,

²⁵ kaa konngol Joomiraado ngol

duumoto faa abada.»†

Ngol konngol woni Kabaaru Lobbo mo mbaaja-don oo.

2

¹ Saabe majjum, njoppon ko boni fuu: jamma e naafigaaku e haasidaaku e noore fuu. ² No cukaloy keccoy muuyirta kosam endi inniraa6e mum'en nii, hono non onon duu muuyiron non konngol Laamdo laabungol ngol, yalla odon mawnira saabe maggol kison, ³ sabi Binndi dii mbii: «on meedii hinnee Joomiraado.»

Haala haayre wuurnde, kajum e yimbe seniibe

⁴ Ngaree e Joomiraado, sabi kanko woni haayre wuurnde nde yimbe tippitii, kaa Laamdo subike nde, teddini nde. ⁵ Onon duu odon mba'i hono no kaaye guurde mahirteede suudu duumiindu nii. On yottinoobe sadaka seniibe, waddanoobe Laamdo sadakaaji ruuhunkooji di mo jaabortoo saabe Iisaa Almasiihu. ⁶ Sabi Binndi dii mbii:

«Mi fawan e Siyona haayre doo6orde,

haayre subaande, horsunde,

kasen duu goondindo nde fuu

hersataa abada.»*

⁷ Onon goondinbe 6ee, nden haayre ana horsi e mon. Kaa 6e ngoondinaali 6ee, Binndi dii mbiyanii 6e:

«Haayre nde mahoo6e 6ee tippitii ndee,

kajum laatii haayre burnde fuu teentilaade e maadi ndii,†

⁸ nden haayre yimbe pergitotoo,

so nde liba dum'en.»‡

Salii6e rewde konngol ngol ana pergitoo e mayre no 6e podiranaa dum nii.

⁹ Kaa onon, on lejol cubaangol, on yottinoobe sadaka gollanoobe Kaananke oo, on jaalejol ceniingol, on yimbe 6e Laamdo subanii hoore mum, faa kaalon haala gollleeji makko lobbi, kanko woni noddudo on iwde e nimre faade e fooyre mum haayniinde!

¹⁰ Arannde on nganaano yimbe Laamdo, kaa jooni on yimbe makko. On kebaalino yurmeende makko, kaa jooni on kebii yurmeende makko.

Haala dwtanaade hoore6e 6ee

¹¹ Sakiraa6e am horsu6e, on nganaa so wanaa ho66e e yimbe janan6e e aduna oo. Saabe majjum, mido yaggina on, ngoddito-don gidaade yonki, sabi wakkati fuu ede ndaarta halkude yonkiiji moodon. ¹² Maree needi hakkunde yimbe 6e ngoondinaali 6ee, yalla fay so 6e kappiri on bone, e6e njiya golle moodon lobbo, 6e teddina Laamdo jannde 6annani 6e.

¹³ Nja6anee kaanankoo6e 6ee fuu saabe Joomiraado, gila e kaananke burdo toowde,

¹⁴ faa e wakiilu mum nelaado faa jukka wadoo6e ko boni, yetta wadoo6e ko moyyi.

† 1:25 Esaaya 40.6-8 * 2:6 Esaaya 28.16 † 2:7 Jabuura 118.22 ‡ 2:8 Esaaya 8.14

¹⁵ Sabi ko woni sago Laamdo dee, muɓɓiron kundude nuykaaɓe majjuɓe ɓee golle moodon lobbo. ¹⁶ Onon jey ko'e mon, kaa kaybee pati dum laatanoo on sabaabu faa ngollon golle bonɗo. Ngorrɗon no maraaɓe Laamdo nii. ¹⁷ Teddinee yimɓe fuu, njidee sakiraaɓe goondinɓe ɓee, kulee Laamdo, teddinee kaananke mawdo oo.

Haala jukkude Iisaa Almasiihu

¹⁸ Maccuɓe, dowtanee halfaabe moodon teddinon dum'en, wanaa halfaabe moyyuɓe newiiɓe ɓee tan, fay ooniiɓe ɓee duu dowtanee dum'en, ¹⁹ sabi neddo mo toɗaali, so torraama muɗiri saabe Laamdo, wadii ko moyyi. ²⁰ So tawii a toɗudo a jukkaama batte majjum, fay so a muɗii, teddeengal hongal keɓataa? Kaa so on muɗii torraaji kewtiidi on ley golle mon lobbo oo, Laamdo ana yidi dum. ²¹ Dum Laamdo noddori on, sabi Almasiihu torriraama saabe mon. O hollii on laawol yalla oɗon njokka koyde makko. ²² Abada mo luuttaali, fay gooto nanaali fenaande e hunduko makko. ²³ Nde ɓe njennunoo mo ndee, o yennitaaki ɓe, nde ɓe kollunoo mo bone ndee, o giidaaki ɓe. O doomtirii ɓe Laamdo cariroowo jaadiral oo. ²⁴ Iisaa Almasiihu e hoore mum roondike luutti meeden e caldi mum dow leggal bardugal, faa maayanen luutti, nguuranen fooccitaare. On cellinaama kammari barmande makko. ²⁵ Arannde, on baali majjudi, kaa jooni, on ngartiraama e duroowo kayboowo yonkiiji moodon.

3

Haala moyyondiral ɓamruɓe

¹ Honon non onon rewɓe duu, dowtanee worɓe mon. Fay so worɓe mon nganaa jokkuɓe konngol Laamdo, golle mon ana waawi waylitinde ɓe, tawee fay haala wadaali hen. ² Be njiyan no golleeji mon laaɓiri e no teddinir-ɗon worɓe mon. ³ Pati pare moodon laatoo pare jaayirde: moorli, sodaade e ɓoornaade kaddule jaayirde. ⁴ Tiidee e codaari cuudiindi yalla ɓerde mon ana codoroo sawraare e deeyere, dum woni codaari ndi timmataa. Kayri woni codaari teentiliindi ndi Laamdo yidi. ⁵ Arannde, non rewɓe seniibe parortonoo, fawɓe jikke mum'en e Laamdo ɓee. Been njaɓani worɓe mum'en, ⁶ hono no Saaratu dowtanirii jom suudu mum Ibarahiima faa ana noddira dum kalfaado nii. Onon duu, so on ngollii golle lobbo tawi kulol fuu imminaali hakkillaaɗi moodon, on ɓiɓɓe makko, kanko Saaratu.

⁷ Onon worɓe ɓee duu, tiidee e rewɓe mon e gondal mon ley suudu. Anndon debbo fotaa gorko doole. Teddinee ɓe sabi onon e maɓɓe fuu on reentuɓe e moyyere wootere, dum woni nguurndam ngoongaraajam dam. Ngadiron non, pati fay huunde e duwaawuuji mon cagga e laawol.

Haala torrireede saabe laawol lobbol

⁸ Ko selli hen dee, on fuu laatee hakkille gooto, nawtondiron, gooto gooto mon fuu yida goddo oo jilli sakiraagu, kinnondiree, leyɗinkino-ɗon. ⁹ Bone, pati njobiree dum bone, pati njennitee jennudo on. Ko kaan-ɗon wafude dee, nduwano-ɗon joomum, sabi kammari dum Laamdo noddiri on, yalla oɗon ndokkee moyyere. ¹⁰ Sabi Binndi dii mbii: «Muuydo dammitoraade nguurndam lobbam

e ɗalaade belde fuu,

yo nantu demngal mum e ko boni,
nannga hunduko mum e pene,

¹¹ duurto ko boni wada ko moyyi,
ndaarta jam tiida e muudum.

¹² Sabi Joomiraado ana yeewa fooccitiiɓe ɓee,
ana hettindoo duwaawuuji mum'en,
kaa omo salanoo wadooɓe ko boni ɓee.»*

* 3:12 Jabuura 34.13-17

¹³ Homo torrata on so on tiinnike e ko moyyi? ¹⁴ Kaa so tawii on torriraama saabe foocitaare, on mbelii hoore. Pati kulee yimbe 6ee kasen duu pati hakkillaaji moodon njii6o! ¹⁵ Teddinee Iisaa Almasiihu e berde moodon: o ceniido, o Joomiraado men. Wakkati fuu, tawa odon lanndinii jaabaade neddo fuu lamndiido on daliili jikke mo ngon-don e mum oo. ¹⁶ Njaaboree 6e sawraare e needi, tawee walaa fuu ko hakkille mon njata on. Nden, fay so won ko 6e no'i on, naa 6e njenni on kammari odon njokki laawol Almasiihu lobbol ngol, yennoo6e on 6ee tan kersata dow majjum.

¹⁷ Torreede e ley golle lobbo, so tawii dum Laamdo muuyi, 6uri torreede e ley golle bondo. ¹⁸ Sabi Iisaa Almasiihu e hoore mum maayii cilol gootol keyoowol yimbe jamaanuujii dii fuu kammari luutti bi66e aadama. Poocitiido oo maayiri saabe 6e poocitaaki 6ee, faa mo battina en Laamdo. O maayii ko yiyam makko yuppaa koo, kaa Ruuhu Ceniido immintini mo o guurdo. ¹⁹ E oo Ruuhu jaati Iisaa yaari gila ko 6ooyi waajoyii yonkijii uddaadi ley kasu. ²⁰ Kanji luutti Laamdo e jamaanu Nuuhu, Laamdo mujanii di ko 6ooyi, nde Nuuhu sehannoo laana mum mawka kaa ndee. Yimbe seeda naatunoo ley laana kaa so kisi e ndiyam dam, yimbe njetton tan. ²¹ Dum hollitinnoo lootogal batisima gila waraali. E ley maggal on kisii. Lootogal batisima ngal wanaa faa itta tuundi caldi dum wadira. Ko dum wadira dee, faa nootoro-don Laamdo e hakkille mo njaaali on. E immitagol Iisaa Almasiihu Laamdo hisinirta on. ²² Mo njaboyii dow kammu, kanko jooni omo joodii naamo Laamdo. Malaa'ika'en e kaanankoo6e e jogiibe baawde fuu tilsinaama e rewde konngol makko ngol.

4

Haala nguurndam kesam

¹ Nde Iisaa Almasiihu wonnoo ley aduna oo ndee, torraama. Onon duu 6amon anniya hono no makko nii, lanndinane torra. Sabi torraado ley aduna seerii e luutti. ² Gila jooni faa do nguurndam mon haadi, njokkon muuyde Laamdo, celon e gidaade yonki. ³ Nguurndam mon bettiidam dam heyii on, on ngadiino ko heefer6e 6ee njidi fuu: nde nguurno-don njaahilaaku e gidaade yonki e sigiro e wanngiyaare e yaraawo bonngo e dewal tooruujii karmungal. ⁴ Ko noottu-don tawdeede e ma66e e oo njaahilaaku cattudo koo, haaynii 6e sanne, dum saabii so e6e no'a on. ⁵ Kaa 6e ndaroto yeeso Laamdo, lanndiniido sarde wuur6e e maay6e oo. ⁶ Dum wadi so yimbe 6e nguuraa jooni 6ee kaalanaa Kabaaru Lobbo oo, yalla fay so 6e cariraama no yimbe fuu carirtee nii e ley caldi ma66e, e6e mbaawa wurdude no Laamdo nii ley ruuhu.

⁷ Timmoode huunde fuu 6adike. Nantee, kakkilee ndennoo, yalla odon keddo e wadude duwaawu nannde fuu. ⁸ Ko ardii dum fuu, njidondiron no mbaawru-don fuu sabi kammari jilli luutti keewdi ana njaafee. ⁹ Nde on njahondirii, homo fuu teddina bannum, ko waldaa e njurjurtondirde.

¹⁰ Ko gooto e moodon fuu hebi dokke Laamdo koo, yo nafir de wo66e, hono no kawjotoodo lobbo, kalfinaado moyyere Laamdo heewnde sifa nii. ¹¹ Kaaloowo fuu, ana haani haaldude haala Laamdo. Golloowo fuu, ana haani gollirde semmbe mo Laamdo hokki dum oo. Dum yalla Laamdo ana teddinee e ley huunde fuu, teddiniree saabe Iisaa Almasiihu. Yo teddungal e baawde ngoodan Iisaa Almasiihu faa abada abadin! Aamiina!

Haala seyoraade torra

¹² Sakiraa6e am horsu6e, pati torra ittoowa koro mon naawnoowa hono no yiite nii haayno on, hono no huunde nde haanaa wardi e mon nii. ¹³ Mido haalana on ceyee sabi ko ndeentir-don e Iisaa Almasiihu torraaji jooni koo, yalla odon ceyoo sanne ley ilinaali nde teddeengal makko 6anngii.

¹⁴ So on koyniraama saabe innde Iisaa Almasiihu, on mbelii hoore. Sabi Ruuhu teddeengal, dum woni Ruuhu Laamdo, ana jippoo e moodon. ¹⁵ Pati fay gooto e moodon jukkiree war-hoore e nguyka e njangu naa naatude e ko walanaa dum. ¹⁶ Kaa so gooto mon torriraama saabe yo neddo Iisaa, pati yaagoroo dum, njettee Laamdo saabe nden innde.

¹⁷ Jooni wakkati oo yottike nde Laamdo fuddata sarde yimbe. To yimbe rewoobe mo bee o fuddirta. So sariya oo fuddirii en enen, hono timmirta e dow be njokkaali Kabaaru Laamdo Lobbo bee? ¹⁸ Binndi dii mbii:
«So hisinde foocitiibe tiidii,

kodum hewtotoo yeddube Laamdo e luuttoobe?»*

¹⁹ Ndennoo so nii fii worri, neddo fuu torraado so tawii dum Laamdo muuyi, yo faw jikke mum e Tagudo koolniido oo, heddo e wadude golle lobbo.

5

Haala waaju faade e mawbe

¹ Mido waajoo mawbe wondube e moodon bee dum doo, sabi miin duu mi mawdo, mi seedinoke torraaji Iisaa Almasiihu dii, mi tawdete e teddungal bannginoyteengal ngal. ² Tiidee e sewre nde Laamdo halfini on ndee. Pati ndurdon nde tilsere, ndurdon nde bernde laabunde no Laamdo yidiri nii. Pati ndurdon nde kammari kaalisi, ndurdon nde soobe. ³ Pati kayyinee sewre nde Laamdo halfini on ndee, kaa ngadanon sewre ndee misaalu nde njokka e mon. ⁴ Nden so Duroowo Mawdo oo banngoyii, on keban deesewal teddeengal ngal bontataa abada.

⁵ Hono non onon sukaaabe jokolbe, njaabee yamiroore mawbe. On fuu, kollondiree leydinkinaare ley gollidal mon, sabi Binndi dii mbii:

«Laamdo salanto mawninkiniibe,
hinnoto leydinkiniibe bee.»*

⁶ Ndennoo, leydinkinane Laamdo Jom Semmbe oo, yalla omo toowna on so wakkati cubaado oo yottike. ⁷ Tippee sugullaaji moodon dii fuu yeeso Laamdo, sabi omo wadani on hakkille.

⁸ Kakkilee, mbaalon e jeerngo! Sabi gajo moodon Ibiliisa ana wada yaha-warta no laddeeru yolbundu nii, ana ndaara mo fadda faa jaama. ⁹ Kabito-don, tiidon e goondinal moodon, sabi odon anndi sakiraabe moodon saakiibe e aduna oo bee, kajum'en duu ana ngondi e diin torraaji.

¹⁰ Torraaji mon booyan seeda. Kaa Laamdo cattudo hinnaade en oo noddii en faa naaten e teddeengal mum duumiingal e Iisaa Almasiihu. Nden, Laamdo bilta on, jiiibina on, hokka on semmbe, darna koyde mon. ¹¹ Yo baawde ngoodan mo faa abada! Aamiina.

Baynondiral

¹² Silas mo anndu-mi yo sakiraado koolniido wallii kam winndande on oo bataaki da66o, waajaade on e seedanaade on: kabaaru hinnee Laamdo goongaraajo oo, ana worri no mbinndir-mi nii. Keddodee hen!

¹³ Deental goondinbe gonngal Baabila, ngal Laamdo subii no suborii on nii, engal salmina on. Marka biyam oo duu ana salmina on. ¹⁴ Calmondiree salminaango wondungo e jilli.

On fuu yo on kebu jam onon yimbe Iisaa Almasiihu bee!

* 4:18 Tinndi 11.31 * 5:5 Tinndi 3.34

Bataaki Piyeer dīdaḅo

¹ Oo bataaki ga am iwri, miin Simon Piyeer. Mi maccudo Iisaa Almasiihu mi nelaado mum. Mi jowtii on, onon hebuḅe goondinal hono ngal amen ngal saabe fooccitaare Iisaa Almasiihu, Laamdo meeden kisinoowo en oo. ² Yo Laamdo hebbinir on moyyere e jam e ley ko anndu-don mo koo, e ko anndu-don Joomiraado meeden Iisaa koo.

No goondinbe kaaniri wuurdude e kulol Laamdo

³ E ley baawde Laamdo dee Iisaa hokkii en huunde fuu ko kaaja-don faa nguurden e kulol Laamdo. Iisaa wallii en anndude Laamdo, noddirdo en darja mum e moyyuki mum oo. ⁴ E ley darja makko e moyyuki makko o fodanii en moyyereji korsudi, mawdi sanne. O fodii di faa ndaḅon sarri bonannda mo gidaade yonki ndimi gondo e aduna oo, yalla odon ndeenta e Laamdo tagu. ⁵ Saabe dum, coobee, beydon e dow goondinal moodon ngal moyyuki, e dow moyyuki kii anndal, ⁶ e dow anndal ngal nantaare, e dow nantaare ndee mujal, e dow mujal ngal kulol Laamdo, ⁷ e dow kulol Laamdo ngol yidugol sakiraaḅe, e dow yidugol sakiraaḅe ngol jilli goongaraaji. ⁸ So dii sifaaji lobbi ana ngoodi e mon, tawee duu edi beydoo, di ngadan on beydotooḅe yaade yeeso nafaḅe e ley anndugol mon Joomiraado men Iisaa Almasiihu. ⁹ Sabi neddo fuu mo diin sifaaji ngalaa e mum yo bumdo naa pamduḅo jiile, sabi yeggitii Laamdo laḅḅini dum e luutti mum yabbiidi dii.

¹⁰ Kaa onon sakiraaḅe, cooboree no mbaawru-don fuu e tabintinde noddaango ngo Laamdo noddi on faade e mum ngoo e ko o subii on koo. Sabi so on ngadii dum on pergitataako abada! ¹¹ Hono nii Laamdo yaajiniranta on damal naarrugal e laamu duumiido oo, laamu Joomiraado men Iisaa Almasiihu kisinoowo en oo.

¹² Ndennoo, fay so tawii odon anndi deen kulle odon jiiḅi e goonga mo kebu-don oo, mi miccintinan on de wakkati fuu. ¹³ Mi yii ana tilsii mi finndina hakkillaaji mon faa miccito-don dum so mido heddi foofude. ¹⁴ Sabi mido anndi mi ḅooyataa e aduna hankasen, dow no Joomiraado men Iisaa Almasiihu holliri kam nii. ¹⁵ Kaa mi wadan ko mbaaw-mi fuu, yalla so mi iwii doo, odon mbaawa miccitaade kulle dee wakkati fuu.

No haala annabaabe tabitiri e Almasiihu

¹⁶ Nde min anndini on garol Joomiraado men Iisaa Almasiihu e baawde mum ndee, min njokkaali fillaaji jeeḅudi iwdi e yimḅe. Gite amen jaati min njiiri manngu makko! ¹⁷ O hokkaama teddeengal e darja iwde e Laamdo Baabiraado oo wakkati nde daande Laamdo jom darja mawdo oo wii: «Oo doo yo Biyam korsudo mo ceyortoo-mi.» ¹⁸ Nden daande woni nde min nani iwnde dow kammu, minen e ko'e amen, sabi miden ngondunoo e makko to dow haayre seniinde too.

¹⁹ Dum fuu beydani min kasen taylorde ko annabaabe ḅee kaalnoo koo. Odon nii ngada ko moyyi e wattude hen hakkillaaji moodon, sabi konngi maḅḅe ana wa'i no lampa pooynoowa ley nimre, faa nde fajiri foynata, hoodere fajiri jalban ley berde moodon.*

²⁰ Kaa aranel hen fuu, anndee ko winndaa ley dewte annabaaku koo annabaajo oo loowaali dum hoore mum. ²¹ Fay nde wootere Laamdo loowaali konngol mum e bii-aadama dow sago bii-aadama, kaa Ruuhu Ceniido wadi so annabaabe ḅee kaalti konngol iwrungol to Laamdo ngol.

2

Haala annabaabe peneeḅe e halkaare mum'en

* **1:19** Hoodere fajiri ndee woni Almasiihu, jaaynoowo ley berde goondinbe dum. Yeew Banngingol Yuhanna 22.16

¹No annabaaʼbe peneeʼbe ngorrnunoo e ley leʼnol Israa'iila ngol nii, hono non waajotooʼbe fenooʼbe ngorroyta e ley moodon. Be cooran e ley moodon jannde peneere halkoore. Be njeddan fay Kalfaado maʼbbe coottinooʼdo ʼbe oo. Hono non ʼbe poodiranta ko'e maʼbbe halkaare yaawnde. ²Heewʼbe njokkan e njaahilaaku maʼbbe oo, ʼbaman faa laawol goonga ngol bonkee kammari ʼbeen waajotooʼbe. ³Joote maʼbbe waddanan ʼbe haalde pene faa ʼbe jaagoroo on, kaa jukkungo maʼbbe saraama ʼbooyii, halkere maʼbbe ana doomi ʼbe.

⁴Miccitoro-don no Laamdo sobbintinaali malaa'ika'en luuttunooʼbe ʼbee nii. Ko o wadi dee, o geyyori ʼbe calali o wedii ʼbe ley nimre jahannama faa jannde dargal. ⁵Miccitoro-don duu no o sobbintiniraali aduna arano oo nii, ko o wadi dee, o reeni Nuuhu baajotooʼdo fooccitaare oo e njeddon wobʼbe, o wayli e dow yeddooʼbe Laamdo ʼbee ilam tuufaanu. ⁶Laamdo sarii geelle didi Sodooma e Gomoora, o halkirii dum'en yiite faa laatii ndoondi, yalla ede laatanoo yeddooʼbe Laamdo warooʼbe ʼbee misaalu. ⁷E ley hen, o danndii Luudu poocciitido cunjudo sanne saabe njaahilaaku bonʼbe ʼbee. ⁸Oon poocciitido koddunooʼdo e maʼbbe, ʼbernde mum moyyunde ndee ana mettannoo jalooma beetudo fuu saabe golleeji maʼbbe bondi di mo yiyata e di mo nanata.

⁹Dum fuu ana holla, Joomiraado ana waawi reenude dwtaniibe dum ʼbee iwde e torraaji ittooji koro maʼbbe, ana waawi kasen resande oopiibe ʼbee jukkungo faa jannde dargal, ¹⁰wanaa haala dogooʼbe caggal gidaade yonki cobude, hoynuʼbe hooreyaaku Joomiraado ʼbee.

ʼBeen waajotooʼbe fenooʼbe kulataa gacce, ana kaawtii, ana mbonkoo tedduʼbe wonʼbe dow kammu ʼbee. ¹¹Kaa malaa'ika'en ʼbee e burde ʼbe semmbe e baawde fuu mbonkataako ʼbe faa kiitoo ʼbe yeeso Joomiraado. ¹²Kaa ʼbeen yimʼbe, ʼbe ngalaa hakkille no daabaaji ladde njogoraaki hakkille nii, dimiraadi faa loohee mbaree. Eʼbe mbonkoo ko ʼbe anndaa, dum wadi so ʼbe kalkirte no daabaaji mbardeteenii. ¹³Hono non ʼbe kebirta njobdi oopaare maʼbbe. Be gacce moodon, ʼbe ella moodon, sabi fay fijirde bonnde jalooma ana wela ʼbe. So ʼbe njooddike e moodon e ley kawrital jaamdu, eʼbe mbelee e jamma maʼbbe. ¹⁴Be kaabataa yeewde rewʼbe jananʼbe, ʼbe noottataa wadude junuubu, koydo yonki fuu ʼbe koomtan dum. Berde maʼbbe yo mboownaade e joote, ʼbe hudaabe Laamdo. ¹⁵Be celii laawol pooccingol ngol, ʼbe majjii saabe ko ʼbe njokki laawol Balaama* ʼgii Bosora koo, jabudo oopaade saabe joote jawdi. ¹⁶Oon annabaajo felaama dow luuttal mum wakkati nde ndakiiwa mum haaldiri e mum daande neddo, hadi dum wadude ko nuykaado wadata.

¹⁷Waajotooʼbe fenooʼbe ʼbee yo bulli di ngalaa ndiyam, ʼbe duule de henndu soggata, nimre burnde fuu niʼbbude ʼbe ndesanaa. ¹⁸Be ndarii seytoraade yimʼbe e dow konngi mawdi boli. Be mbirfintinii yaltube ko ʼbooyaali hakkunde majjuʼbe ʼbee faa ʼbe njokkintina dum'en gidaade njaahilaaku gonde e yonki. ¹⁹Eʼbe podana ʼbeen ndimaaku tawee kamʼbe e ko'e maʼbbe ʼbe maccube bonannda, sabi gooto fuu yo maccudo ko jaalii dum. ²⁰So tawii e anndal Joomiraado men Iisaa Almasihu kisinoowo en oo ʼbe ndadiri e tuundi aduna, so ʼbe mbirfitiima e mayri kasen faa ndi jaalike ʼbe, no ʼbe mbattinirta nii ana buri no arannde nii bonde. ²¹Tawee ʼbe anndaalino laawol fooccitaare ngol fey buri annude ngol faa gasa so duurtoo yamiroore seniinde nde ʼbe ndokkanoo ndee. ²²Ko hewtii ʼbe koo sellinii dii tinndi: «Rawaandu jaamtan tuurre mum.» Wiyaama kasen: «Ngiroowu lootaado talloto e loope.»

3

Haala gartol Joomiraado

¹Sakiraaʼbe am horsuʼbe, oo woni ʼbataaki didaʼbo mo mbinndan-mi on. E ley didi dii fuu, mido yidi heydintinde e hakkillaaji mon anniyaaji lobbi faa miccitoro-don, ²haalaaji

* **2:15** Balaama janngini kaananke ngeenndi mbiyeteendi Mo'ab oo seytaade Israa'ilankooʼbe faa ʼbe naata e jeenu kaɲum e dewal tooruuji.

di annabaabe senii6e kaalnoo gila ko 6ooyi, kaɗum e ko Joomiraado men kisinoowo oo yamiri, ko nelaar6e e mon anndini on koo. ³ Adee anndude dum doo: e palaade cakitotoode dee, jaayroo6e yim6e jokku6e gidaade yonki mum'en 6ee ngaroyan. Be njaayran on, ⁴ 6e mbiya: «Hono fodoore gartol makko ndee laatii? Sabi gila e njaatiraabe faa jooni, huunde fuu ana worri e alhaali mum hono no worrunoo gila e fudfoode aduna nii.» ⁵ E6e ndaara yeggitiide Laamdo tagiri kammu e leydi fuu konngol muudum. O tagiri leydi ndii ndiyam, ndi yaltii ley ndiyam, ⁶ e majjam kasen, aduna oo halkorii ilam tuufaanu. ⁷ E konngol makko ngol kasen, kammu e leydi jamaanu kawru-den oo ndesanaama yiite faa jannde darngal, nde yeddu6e Laamdo 6ee kalketee ndee.

⁸ Sakiraabe am horsu6e, pati njeggiton oo goonga: to Joomiraado, jalooma gooto ana wa'i hono no duubi ujunere nii, kaa duu duubi ujunere ana mba'ani mo hono no jalooma gooto nii. ⁹ Joomiraado taadintaa tabintinde fodoore mum no yoga yim6e paamirta taadugol nii, o muɗando on tan sabi o yidaa fay gooto halkoo. Ko o yidi dee, yim6e fuu ngarta e makko, tuuba. ¹⁰ Kaa jannde gartol Joomiraado ndee juhiraan en no gujjo juhirta nii. Oon wakkati, dillere mawnde wadan, kammu oo timman. Kudde kammunkooje fuu kalkoto ley yiite. Leydi ndii e golleeji gondi e mum fuu bannginte sarete.

¹¹ Haya so tawii dum fuu hono non dum halkortoo, odon kaani jokkude laawol ceniingol! Odon kaani wurdude kulol Laamdo ¹² so tawee odon ndooma odon ngolla faa palaande Laamdo ndee warda no yaawiri nii! Oon wakkati, kammu hu66an halkoo, kudde kammunkooje fuu taayan ley yiite. ¹³ Kaa eden ndoomiri no Laamdo fodiri nii: kammu keso e leydi keyri do fooccitaare tawetee.

¹⁴ Tawee deen kulle ndoomaten, sakiraabe am horsu6e, coobee yalla Joomiraado ana tawa on e jam, tawa on ngalaa tuundi on ngalaa ella. ¹⁵ Paamon muɗal Joomiraado meeden ngal ana newnana on kisindam. Non sakiike men Pool korsudo oo winndirani on, no Laamdo hokkiri mo hakkilantaaku nii. ¹⁶ Non o winndiri dum e bataakiiji makko dii fuu. Bataakiiji makko dii ana njogii konngi di maanaa mum tiidi faamude, di yim6e famar6e jannde e hoy6e yonki ley goondinal mbaylitata koro mum, hono no 6e ngadirta e nokkuuje godde ley Binndi dii duu nii. Kam6e ngaddanta ko'e ma66e halkaare. ¹⁷ Kaa onon sakiraabe am horsu6e, nde wonnoo on kumpitaama dum gila jooni, ndeentee pati bon6e 6ee nabora on e majjere mum'en so njoppon do tabitinno-don doo. ¹⁸ Mawniiron e ko anndu-don Joomiraado men Iisaa Almasiihu kisinoowo en oo koo e ko ke6u-don moyyere mum koo! Yo teddeengal woodan mo gila jooni faa abada! Aamiina!

Bataaki Yuhanna arano

Haala Konngol dokkoowol yimbe nguurndam

¹ Miden mbinndana on haala neddo goodudo gila puddoode.* Min nanii haala makko, min njiirii mo gite amen, min taykike mo, min memirii mo juude amen. Kanko woni Konngol dokkoowol yimbe nguurndam. ² Nguurndam dam bannginaama min njii dam, dum saabii so miden kaalana on haala majjam. Dam nguurndam nduumiidam ngondam do Baabiraado dam min bannginanaa, dam min kaalanta on haala mum jooni. ³ Ndennoo, ko min njii e ko min nani min kaalanta on onon duu, yalla odon ndeentira e amen hono no min ndeentiri e Baabiraado e Biyum Iisaa Almasiihu nii. ⁴ Dum min mbinndanta on, yalla seyo men ana hi66a.

No Laamdo holliri yo fooyre

⁵ Kabaaru mo min narri Almasiihu, mo min kaalanta on haala mum oo, annii: Laamdo yo fooyre, nimre fuu walaa e mum. ⁶ So en mbii eden ndeentii e makko, kaa tawee e nimre ngon-den, en penii, goonga walaa e golle men. ⁷ Kaa so e fooyre nguurden no o worri e fooyre kanko e hoore makko nii, nden en ndeentii enen e ko'e men, kasen duu yiyyam Biyiiko Iisaa la66inan en e tuundi fuu.

⁸ So en mbii en luuttaali, en njaayrii ko'e men, en ngalaa e goonga. ⁹ Kaa so en njaadiranii Laamdo luutti men, o yaafoto en, o la66ina en e tuundi fuu. Sabi kanko, o koolniido, o pooccitiido. ¹⁰ So en mbii en luuttaali, en njogorike Laamdo yo penoowo, konngol makko naataali e men.

2

No Almasiihu laatorii ballo men

¹ Sukaabe am, mi winndanii on dum, pati on luuttu. Kaa so won luuttudo, eden njogii balloowo do Baabiraado, oo woni Iisaa Almasiihu pooccitiido oo. ² Kanko hokitiri yonki makko yalla luutti men ana njaafee, wanaa luutti men enen tan, luutti aduna oo fuu.

Haala yidondirde

³ Ko anndinta en eden anndi Laamdo dee, haybude jamirooje mum. ⁴ Biido «mido anndi mo», tawa haybataa jamirooje makko, joomum yo penoowo, walaa e goonga. ⁵ Kaa kaybudo konngol Laamdo ngol, jilli Laamdo ana ki66i e mum jaati. Nii anndirten eden jiibi e makko. ⁶ Biido ana jiibi e makko, ana haani wuurda no Almasiihu wuurdunoo nii.

⁷ Sakiraabe am horsube, ko mbinndan-mi on koo wanaa yamiroore heyre, yo yamiroore 6ooynde nde ke6-don gila arannde. Nden yamiroore 6ooynde woni konngol ngol nan-don ngol.* ⁸ Dum e taweede, yamiroore 6ooynde nde mbinndan-mi on ndee, nde heyre duu, goonga mayre ana bannga e Almasiihu, ana bannga e mon, onon duu. Sabi nimre ana timma, fooyre jaati ndee tawi fuddii yaaynude. ⁹ Biido e fooyre woni, tawi ana waji sakiike mum, oo kaa e nimre woni faa hannde. ¹⁰ Jiddo sakiike mum e fooyre woni, walaa ko fergitata dum. ¹¹ Bajudo sakiike mum e nimre woni ana wummbiloo, anndaa to yahata sabi nimre wumnii dum.

Haala waasude yidude aduna

¹² Sukaabe, mido winndana on sabi luutti mon njaaforaama saabe Almasiihu.

¹³ Baabiraabe, mido winndana on

* **1:1** Goodudo gila puddoode oo yo Iisaa. (Yeew Linjiila ngedu Yuhanna 1.1-18 duu.)

* **2:7** Yamiroore ndee yo yidondirde.

sabi oɗon anndi gooduɗo gila e puɗɗoode oo.
 Jokolɓe, mido winndana on
 sabi on njaalike Ibiliisa Bondo oo.
 14 Sukaabe, ko mbinndiran-mi on dee,
 saabe oɗon anndi Baabiraado.
 Baabiraabe, ko mbinndiran-mi on dee,
 saabe oɗon anndi gooduɗo gila e puɗɗoode oo.
 Jokolɓe, ko mbinndiran-mi on dee,
 saabe oɗon njogii semmbe,
 konngol Laamɗo ngol jiiɓii e mon,
 kasen duu on njaalike Bondo oo.

15 Pati njidee aduna, kaɗum e ko woni e mum fuu. Sabi jidɗo aduna waawaa yidude Baabiraado. 16 Sabi huunde fuu ko woni e aduna banngal gidaade yonki e ko darii e yitere e haawtaade banngal jawdi, jeyaaka e Baabiraado, dum fuu e aduna jeyaa. 17 Aduna e muuyooji mum fuu timman, kaa gaɗoowo sago Laamɗo duumoto faa abada.

Jeertaango dow konnee'en Almasiihu

18 Sukaabe am, timmoode aduna oo ɓadike. On nanii konnee-Almasiihu waran. Haya, jooni konnee'en-Almasiihu heewe anni. Dum anndir-den timmoode dee. 19 E men jaati ɓe iwata, kaa ɓe njeyanooka e men. Sabi kamɓe, sinndo e men ɓe njeyanoo, ɓe keddodotono e men. Kaa dum hollata kamɓe ɓe fuu ɓe njeyanooka e men. 20 Kaa onon, Almasiihu hokkii on Ruuhu Ceniido, on fuu oɗon anndi goonga. 21 Mi winndiranaali on saabe on anndaa goonga. Ko mbinndiran-mi on dee, saabe oɗon anndi goonga. Kasen duu oɗon anndi fenaande fuu walaa e goonga. 22 Ndenoo, homo woni penoowo? Jedduɗo Iisaa yo Almasiihu, kaɗum woni penoowo.† Jedduɗo Baabiraado e Bajjo oo fuu yo konnee-Almasiihu. 23 Sabi jedduɗo Bajjo oo walanaa Baabiraado oo, ceedaniido Bajjo oo fuu ana woodani Baabiraado oo duu. 24 Onon, tiidee e ko nan-don gila arannde koo. Haala ka nan-don gila arannde kaa, so jiiɓii e mon, onon duu on jiiɓan e Bajjo oo, on jiiɓan e Baabiraado oo. 25 Kasen duu, ko Almasiihu fodani en dee, nguurndam nduumiidam.

26 Mi winndanii on dum banngal yimɓe majjinoobe on. 27 Kaa onon, Ruuhu Ceniido mo o hokki on oo, ana jiiɓi e mon, fotaa ko njanngine-don. Sabi Ruuhu makko oo jannginta on huunde fuu, kanko Ruuhu oo goonga o jannginta on, wanaa fenaande. Ndenoo, jiiɓee e Almasiihu no Ruuhu mum oo jannginiri on nii.

No laatori-den ɓiɓɓe Laamɗo

28 Jooni sukaabe am, jiiɓee e Almasiihu, yalla eden ndardoo yeeso makko rafi kulol, pati kersen jannde gartol makko. 29 So on anndii Laamɗo yo pooccitiido, tayoree mo gollleeji mum pooccitii fuu yo ɓiyiiko.

3

1 Yeewee no Baabiraado foti yidirde en, faa noddire-den ɓiɓɓe Laamɗo. En ɓiɓɓe mum jaati. Ko haɗi aduna oo anndude en dee, o anndaa Baabiraado. 2 Sakiraaɓe am horsuɓe, jooni en ɓiɓɓe Laamɗo. Ko laatoto-den koo, ɓannginaaka tafon. Kaa eden anndi nde Almasiihu ɓanngii, en nanndan e mum, sabi en njiyan mo kanko e hoore makko no o worri nii jaati. 3 Joonndoriido dum e makko fuu, laɓɓiniran hoore mum no Almasiihu laaɓiri nii.

4 Golluɗo ko boni fuu, luuttii Sariya Laamɗo. Sabi gollude ko boni yo luuttude Sariya. 5 Oɗon anndi Almasiihu ɓanngirii faa roondanoo en luutti men. Kaɗum, luutti ngalaa e mum. 6 Niiɓuɗo e makko fuu, heddataako e luutti. Luuttoowo fuu, yiyaali mo, anndaa mo.

† 2:22 So neddo yeddii Iisaa yo Almasiihu, yeddii o kaananke, yeddii o kisinoowo duu.

⁷ Sukaabe am, pati fay gooto majjina on! Golloowo ko fooccitii yo pooccitiido, hono no Almasiihu worri yo pooccitiido nii. ⁸ Kaa luuttoowo yo neddo Ibiliisa, sabi Ibiliisa ana luutta gila e puddoode. Saabe majjum Bii Laamdo oo wardi faa halka golleeji Ibiliisa. ⁹ Laatiido bii Laamdo fuu heddataako luuttude, sabi Ruuhu Laamdo ana jiiibi e mum. Joomum waawaa heddaade luuttude, sabi yo bii Laamdo. ¹⁰ Ko seenndata biibe Laamdo e biibe Ibiliisa dee, mo gollataa ko fooccitii fuu, wanaa neddo Laamdo. Mo yidaa sakiraafe mum duu, hono non worri.

Haala jilli

¹¹ Oo woni kabaaru mo nan-don gila arannee oo: njidondiren. ¹² En kaanaa wa'ude no Kaabiila jukkudo Ibiliisa Bondo oo so wari mijum nii. Kodum wadi so o wari dum? O wardii dum kammari golle makko yo bondo, mo mijiko oo kaa yo lobbo. ¹³ Ndennoo sakiraafe, pati kaayne-don so aduna oo wajii on. ¹⁴ Ko njid-don sakiraafe men koo, bannginani en en njaalike maayde, en naatii e nguurndam. Mo yidaa sakiike mum fuu, heddike yo maaydo. ¹⁵ Neddo fuu bajudo sakiike mum, jaadii hoore. Odon anndi jaadudo hoore, nguurndam nduumiidam walanaa dum.

¹⁶ No anndirten ko woni jilli dee, Almasiihu hokkitirii yonki mum kammari men. Ndennoo enen duu, eden kaani hokkitirde yonkiji men kammari sakiraafe men. ¹⁷ So jogiido nguure hitaande yii sakiike mum yo kasindindo, yurmaaki dum, hono jilli Laamdo mbaawiri jiiirde e mum? ¹⁸ Sukaabe am, pati jilli men laato haala bola tan, njidiren golle e goonga. ¹⁹⁻²⁰ Nii anndirten e goonga ngon-don. Kasen duu so berde men pelii en, en mbaaltinan de yeeso Laamdo, sabi Laamdo buri de manngu, kanko woni anndudo huunde fuu.

²¹ Ndennoo sakiraafe am horsuibe, so nii berde men pelaali en, en tawdataake e kulol yeeso Laamdo, ²² o hokkan en ko jaagi-don mo fuu, sabi en kaybii jamirooje makko, eden ngada ko weli mo. ²³ Yamiroore makko yo goondinde Iisaa Almasiihu Biiyiko oo, katum e yidondirde hono no o yamiri en nii. ²⁴ Kayboowo jamirooje Laamdo fuu, ana jiiibi e Laamdo, Laamdo duu ana jiiibi e mum. Ruuhu mo o hokki en oo, katum anndinta en omo jiiibi e men.

4

Haala Ruuhu goonga e ruuhu majjere

¹ Sakiraafe am horsuibe, baajotoodo fuu biido Ruuhu Laamdo ana e mum, pati ngoondinee dum faa koron yalla Ruuhu Laamdo jaati woni e mum naa wanaa. Sabi annabaafe peneebe heewe caakike e aduna oo. ² Annii no anndirton Ruuhu Laamdo ana e neddo: jabudo Iisaa Almasiihu warii laatike neddo fuu, oon, Ruuhu Laamdo ana e mum. ³ Kaa mo jabanaali Iisaa fuu, Ruuhu Laamdo walaa e mum. E konnee-Almasiihu iwi. On nanii haala garol konnee-Almasiihu oo. Oon, ana ley aduna oo gila jooni. ⁴ Sukaabe am, onon, on yimbe Laamdo, on njaalike annabaafe peneebe bee. Sabi Ruuhu gondo e mon oo buri semmbe diina gondo e aduna oo. ⁵ Been annabaafe peneebe, be adunankoo. Saabe majjum, haala mbonka be kaalata, aduna oo ana hettinanoo be. ⁶ Enen, en yimbe Laamdo, anndudo Laamdo fuu hettinanto en. Mo wanaa neddo Laamdo hettinantaako en. Nii ceenndirten Ruuhu goonga e ruuhu majjere.

Haala jilli Laamdo

⁷ Sakiraafe am horsuibe, njidondiren, sabi jilli e Laamdo iwi. Mo jilli ngoni e mum fuu yo bii Laamdo, ana anndi Laamdo. ⁸ Mo jilli ngalaa e mum oo anndaa Laamdo, sabi Laamdo e hoore mum jaati anndini en ko woni jilli. ⁹ Ko Laamdo bannginirani en jilli mum dee, ko o neli BiiyikoBajjo ley aduna oo koo, yalla eden kebira nguurndam saabe mum.

¹⁰ Ko njidu-den Laamdo koo anndintaa en jilli. Ko anndinta en jilli dee, Laamdo yidi en. E ley jilli makko dii o nelii Biyiiko faa hokkitira yonki mum yalla luutti men ana njaafee. ¹¹ Sakiraaɓe am horsuɓe, ko Laamdo yidiri en nii koo, enen duu, eden kaani yidondirde. ¹² Fay gooto yiyaali Laamdo abada. So en njidondirii, Laamdo jiiɓan e men, kasen duu jilli mum kiɓɓii e men.

¹³ Hono anndirten eden jiiɓi e makko, kanko duu omo jiiɓi e men? Ko o hokki en Ruuhu makko oo koo. ¹⁴ Minen e ko'e amen, min njii Bajjo oo, miden kaalana on Baabiraado oo neli mo faa o hisina aduna oo. ¹⁵ Jaɓudo Iisaa yo Bii Laamdo fuu, Laamdo jiiɓan e mum, kaɗum duu jiiɓan e Laamdo. ¹⁶ Enen, en anndii jilli di Laamdo yidi en dii, en koolike di. Laamdo e hoore mum jaati anndini en ko woni jilli. Niiɓudo e jilli fuu, e Laamdo jiiɓi. Laamdo duu jiiɓan e mum. ¹⁷ No Almasiihu wa'i nii, hono non enen duu kaan-den wa'ude e oo doo aduna. Nii woni no jilli dii kiɓɓiri e men, pati kulen janne darngal. ¹⁸ Kulol walaa ley jilli, jilli kiɓɓudi ittan kulol. Sabi kulol yo jukkungo doomi, kasen duu gondudo e kulol fuu, jilli Laamdo kiɓɓaali e mum. ¹⁹ Enen, ko o adii yidude en koo, wadi so njidondir-den. ²⁰ Biido «mido yidi Laamdo», so tawi ana waji sakiike mum, yo penoowo. Sabi mo yidaali sakiike mum mo yiyata, waawaa yidude Laamdo mo yiyaali. ²¹ Jiddo Laamdo fuu, yo yidu sakiike mum duu. Ndee doo yamiroore, Almasiihu waddani en dum.

5

Haala goondinde Bii Laamdo

¹ Goondindo Iisaa woni Almasiihu fuu laatike bii Laamdo. Jiddo saaraa fuu, yidan biyiiko duu. ² No anndirten eden njidi ɓiɓɓe Laamdo dee, ko njid-den Laamdo so njokku-den jamirooje mum koo. ³ Sabi haybude jamirooje makko woni yidude mo. Jamirooje makko nganaa donngal, ⁴ sabi ko iwi e Laamdo fuu, jaaloto gidaade yonki. Goondinal men njaalorto-den de.

⁵ Homo jaalotoo gidaade yonki? Walaa fuu jaalotoodo gidaade yonki so wanaa goondindo Iisaa woni Bii Laamdo. ⁶ Oon woni Iisaa Almasiihu gardudo e ndiyam e yiiyam.* Wanaa e ndiyam tan o wardi, o wardii e ndiyam e yiiyam fuu. Ruuhu oo duu hollata dum, sabi Ruuhu oo woni goonga. ⁷ Sabi kulle tati ana kolla Iisaa woni Almasiihu, ⁸ dum woni Ruuhu e ndiyam e yiiyam, seedaaku majje oo duu yo gooto. ⁹ Eden njaɓa seedaaku yimɓe, kaa seedaaku Laamdo oo ɓuri semmbe. Sabi kanko woni mo Laamdo haali haala Biyum. ¹⁰ Goondindo Bii Laamdo, hebii oon seedaaku e ley ɓernde mum. Mo goondinaali Laamdo, kaɗum jogorike Laamdo yo penoowo, sabi jabaali seedaaku mo Laamdo haali haala Biyum oo. ¹¹ Dum woni seedaaku oo: Laamdo hokkii en nguurndam nduumiidam, dam nguurndam ana e Biyiiko oo. ¹² Goodando Bii Laamdo oo fuu, hebii nguurndam dam. Mo walanaa dum, hebaali dam.

Baynondiral

¹³ Onon goondinɓe Bii Laamdo oo ɓee, mi winndanii on dum, yalla oɗon tayora on kebii nguurndam nduumiidam. ¹⁴ Eden njogii ndee hoolaare do makko: so en nduworike huunde hakke muuyde makko, o jaabanto en. ¹⁵ Eden anndi en kebii ko nduwi-den koo, nde wonnoo eden anndi omo jaabanoo en duwaawu men.

¹⁶ Ndennoo, so won jido sakiike mum ana luutta luuttal ngal waddantaa neddo maayde, o jaaganoo dum Laamdo, Laamdo duu hokkan dum nguurndam. Kaa won luuttal gaddoowal maayde. Mi wiyaali jaagoro-don saabe ngal luuttal. ¹⁷ Ooɗaare fuu yo luuttal, kaa wanaa luuttal fuu waddata maayde.

¹⁸ Eden anndi bii Laamdo fuu heddataako e luutti, sabi Bii Laamdo oo ana hayba neddo oo, ibiliisa Bondo oo memataa mo.

* 5:6 Ndiyam dam woni ndiyam lootogal batisima. Yiiyam dam ana hollita maayde Iisaa.

¹⁹ Eden anndi en yimbe Laamdo, aduna oo fuu annii e maral Bondo oo.

²⁰ Eden anndi Bii Laamdo warii, hokkii en hakkille mo anndiren deweteeɗo goongaraajo oo. Jooni eden njeyaa e goongaraajo oo, sabi eden jiiɓi e Biyiiko Iisaa Almasiihu. Kanko woni Laamdo goongaraajo oo, kanko woni nguurndam nduumiidam. ²¹ Sukaabe am, ndeenee ko'e mon e deweteeɗo goddo.

Bataaki Yuhanna dɪɗaɓo

¹ Miin mawɗo deental goondinɓe winndi oo bataaki faade e debbo tedduɗo* mo Laamɗo subii. Mido jowte, aan e ɓiɓɓe maa fuu, onon ɓe njidir-mi goonga. Wanaa miin tan yidɪ on, anndube goonga oo ɓee fuu ana njidiri on ² saabe goonga gondo e men, duumotoodo e men faa abada oo. ³ Laamɗo Baabiraado men e Biyum Iisaa Almasiihu yurmoto en, hokkan en moyyere e jam kammari goonga e jilli.

Haala goonga e jilli

⁴ Mi seyike sanne ko kumpitii-mi won ɓiɓɓe maa jokkirɓe goonga oo no Baabiraado yamiri en nii. ⁵ Jooni, debbo tedduɗo, mido ndaarde, njidondiren. Ko mbinndanan-maa-mi koo wanaa yamiroore heyre, dum yamiroore nde keɓu-den gila arannde. ⁶ Ko woni jilli dee, haybude jamirooje Laamɗo. Nden yamiroore woni nde kaan-don haybirde no nanir-don dum gila arannde nii. ⁷ Sabi majjinoobe heewɓe caakike e aduna oo. Be njaɓaali Iisaa Almasiihu warii laatike neddo. Baado no maɓɓe nii fuu yo majjinoowo yo konnee-Almasiihu. ⁸ Kaybee ko'e mon, pati golle mo ngollu-don oo mursee, keɓon mbarjaari kiɓɓundi. ⁹ Sabi mo jiiɓaali e laawol Almasiihu ngol, walanaa Laamɗo. Niiɓudo e maggol ana woodani Baabiraado e Bajjo oo fuu. ¹⁰ So won gardo e mon ana waajoo ko waldaa e laawol ngol, pati njaɓɓee dum e ley galleeji mon, pati fay njowtee dum. ¹¹ Sabi jowtudo mo fuu, kaɗum e makko laatike gootum.

Baynondiral

¹² Ko kaan-mi haalande on koo ana heewi, mi yidaa winndande on dum fuu e derewol. Kaa mido yeloo warde to mon, kaalden hunduko e hunduko, yalla seyo men ana hiɓɓa.

¹³ Haya, ɓiɓɓe sakiike maa debbo mo Laamɗo subii oo ana njowte.

---

* **1:1** Debbo tedduɗo oo e ɓiɓɓe mum yo deental goondinɓe gootal.

Bataaki Yuhanna tataɓo

¹ Miin mawɗo deental goondinɓe winndi oo ɓataaki faade e Gayus sakiike am korsuɗo mo njidir-mi goonga oo.

² Sakiike am korsuɗo, mido yeloo keɓaa neema e cellal, no hakkille maa deeyiri e Laamɗo nii. ³ Hee mi seyike nde yoga e sakiraaɓe ngari kaalani kam no tiinnori-ɗaa e goonga e no njokkir-ɗaa mo nii. ⁴ Seyo fuu ɓuranaa kam ko nan-mi ɓiɓɓe am ana njokki goonga oo koo.

Haala ballal faade e sakiraaɓe

⁵ Sakiike am korsuɗo, golle lobbo mo ngollantaa sakiraaɓe ɓee, fay ɓe a anndaa ɓee,* ana hollita a koolniido. ⁶ Be kaalii haala jilli maa yeeso deental goondinɓe. So a jokkii yooɓinde ɓe ko ɓe kasindini e laawol maɓɓe, no hawrirta e muuyɗe Laamɗo nii, a waɗan ko moyyi. ⁷ Sabi kamɓe, saabe Almasiihu ɓe immorii laawol ngol. Be ndaardaali yimɓe ɓe ngoondinaali Iisaa ɓee fay huunde. ⁸ Ndennoo, enen goondinɓe Iisaa, eden kaani wallude hono ɓeen yimɓe, yalla eden ngollida e maɓɓe goonga.

No Diyoterefes e Demeteriyus ngorri

⁹ Won ko mbinndu-mi faade e deental goondinɓe ngal, kaa Diyoterefes, muuyɗo arinde hoore mum oo, jaɓantaa kam. ¹⁰ Saabe ɗum, so mi warii, mi hollan ko o waɗata koo e no o bonkortoo min nii. Wanaa ɗum tan: o jaɓɓataako sakiraaɓe hoɓɓe ɓee, kasen duu yidube jaɓɓaade ɓe ɓee, o hadan ɗum, o ribba ɗum'en e deental goondinɓe ngal.

¹¹ Sakiike am korsuɗo, pati jemmbu ko boni, jemmbu ko moyyi. Gadoowo ko moyyi fuu yo nedɗo Laamɗo. Gadoowo ko boni anndaa Laamɗo. ¹² Demeteriyus yo nedɗo lobbo sabi omo jiiɓi e goonga. Yimɓe fuu ana kaala haala makko lobba. Minen duu, miden njabi ɗum, aɗa anndi seedaaku amen yo goonga.

Baynondiral

¹³ Ko kaan-mi haalande ma koo ana heewi, mi yidaa winndude ɗum fuu e ɗerewol. ¹⁴ Mido yeloo yiide ma ko ɓadii, kaalden hunduko e hunduko.

¹⁵ Gidiraaɓe maa wonɓe ɗoo ɓee ana njowte. Mido jowta gidiraaɓe ɓee fuu, gooto gooto. Aan e jam!

---

* **1:5** Sakiraaɓe ɓee yo saakooɓe Kabaaru Lobbo oo.

Bataaki Yahuuda

¹ Oo bataaki ga am iwri, miin Yahuuda, maccudo Iisaa Almasiihu mi mijii Yaakuuba. Mi jowtii on, onon noddaabe horsuƚe e Laamdo Baabiraado men ƚee, onon reenaabe faa gartol Iisaa Almasiihu. ² Yo Laamdo hebbin e mon yurmeende mum e jam mum e jilli mum!

Jeertaango dow jannginoobe fenoobe

³ Sakiraaƚe am horsuƚe, mido yidunoo faa sanne winndande on banngal kisindam dam ndeentu-den e mum en fuu dam. Kaa jooni mi yii ana tilsi mi winnda faa mi suusina on kaƚano-don laawol goondinal dokkaangal seniibe fuu cilol gootol keyool yimƚe jamaanuujii dii fuu. ⁴ Sabi won sooriibe e deental ngal, ƚe jukkungo mum'en winndaa gila ko ƚooyi. Be yeddoobe Laamdo, ƚe waylitoobe moyyere Laamdo ndee faa laatooyamiroore njaahilaaku, ƚe yeddoobe Joomiraado men Iisaa Almasiihu Kalfaado men gooto oo.

⁵ Jooni, mido yidi miccintinde on dum doo, fay so taweede on kumpitaama faa laabi: ko Joomiraado danndi yimƚe mum to leydi Misira too koo, o sakitike halkude ƚe ngoondinaali e ley maƚƚe ƚee. ⁶ Miccitoro-don duu no yoga e malaa'ika'en ƚee keddaaki do njamiranoo doo nii, ko ƚe ngadi dee, ƚe njoppu darde maƚƚe. Saabe dum Joomiraado heddi ƚe ley nimre faa kiiti jannnde darngal, geyyii ƚe geyyelle duumiide. ⁷ Kasen duu, Sodooma e Gomoora e geelle piliide dum'en ngadirii njaahilaaku no malaa'ika'en ƚee ngadiri nii, de nguurdiino e tuuyooji di kaanaa wadeede. E ley dum de laatanike yimƚe fuu jeertaango jukkungo yiite duumiinge ngee.

⁸ Dum e taweede, sooriibe e mon tuugiibe ko njii e ley koydi mum'en ƚee, ana cobina caldi mum'en, ana koyna hooreyaaku Joomiraado, ana mbonkoo tedduƚe wonƚe dow kammu ƚee. ⁹ Jaka fay Miikaa'iilu, mawdo malaa'ika'en oo, bonkaaki Ibiliisa nde ƚe nduddunoo banngal ireede tew Muusaa oo ndee. O jaƚaali bonkaade Ibiliisa faa o wullanoo dum, ko o wii dum dee: «Yo Joomiraado hiite.» ¹⁰ Kaa ƚeen yimƚe ana mbonkoo kudde de ƚe anndaa dum'en, ko ƚe anndi koo jaati woni ko halkata ƚe. Dum woni tuuyooji maƚƚe, ana wa'i hono tuuyooji daabaaji ladde nii. ¹¹ Kaari! Be njokkii laawol Kaabiila.* Be ngadii ko'e maƚƚe e majjere Balaama,† yalla eƚe keƚa jawdi. Be kalkoto e murtugol maƚƚe no Koora‡ halkorii nii. ¹² Kamƚe ngoni ella kawrital jaamdu moodon, sabi ayiibe ƚe jaamirta, kasen duu ko'e maƚƚe tan ƚe killaa. Be duule de ngalaa ndiyam de kenuuli coggata, ƚe ledde yaawnde de ngalaa ko tebetee, doofaade, baatude fey. ¹³ Eƚe yufina gacce maƚƚe no bempeeje geeci piyotoode yufinirta ngufo nii, ƚe koode jilotoode, nimre burnde fuu niƚƚe ƚe ndesanaa faa abada.

¹⁴ Henok taanii Aadama jeddaƚo oo sappinoko kabaaru maƚƚe gila ko ƚooyi, wii: «Yeewee Joomiraado ana warda e malaa'ika'en mum seniibe ujunaaji ujunaaji

¹⁵ faa sara yimƚe fuu.

O hollitan bonƚe ƚee golle mum'en fuu no foti bonde, o hollitan ƚe geddi fuu di ƚeen luuttoobe yeddoobe Laamdo kaali.»

¹⁶ Been yimƚe yo bonnoobe moyyere, woytotoobe, jokkoobe gidaade yonki mum'en, eƚe mantoo, eƚe mana wobbe yalla eƚe keƚa ko ƚe njidi.

Haala nibude nguurndam dow goondinal

¹⁷ Kaa onon sakiraaƚe am horsuƚe, miccitee konngi di nelaabe Joomiraado men Iisaa Almasiihu ƚee cappinoo dii. ¹⁸ Nii ƚe mbiiri on: «E cakite jamaanu, jaayroobe yimƚe,

* **1:11** Kaabiila yo barƚo mijum Haabiila. † **1:11** Yeew 2 Piyeer 2.15 ‡ **1:11** Gorko biyeteedo Koora murtini yimƚe Israa'iila nde Muusaa haybannoo ƚe ley ladde ndee.

jokkuɓe gidaade yonki mum'en bonde ngaroyan.» ¹⁹ Kamɓe ngonni seenndooɓe yimɓe, miilooji adunankooji ɓe njogii, Ruuhu Laamɗo oo walaa e maɓɓe. ²⁰ Kaa onon sakiraabe am horsuɓe, mahee nguurndam mon dow goondinal moodon cattungal senaade ngal, keddee e jaagaade Laamɗo e dow baawɗe Ruuhu Ceniido. ²¹ Keddee e jilli Laamɗo tawa oɗon ndoomti yurmeende Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu naboore on to nguurndam nduumiidam. ²² Njurmee yoga yimɓe wonɓe e sikke, ²³ ndiwtee yoga maɓɓe iwde e yiite, ndanndon ɓe. Wobɓe ɓee noo, njurmoro-don ɓe e dow jeertagol, nefon fay saaya ka terɗe maɓɓe comni kaa.

²⁴⁻²⁵ Laamɗo ana waawi reenude on e tarataraade, ana waawi darnude on yeeso teddeengal mum, tawee jinooore walaa e mon, on seyiiɓe. Yo teddeengal e manngu e semmbe e laamu ngoodan mo, kanko Laamɗo gooto kisinirdo en Iisaa Almasiihu Joomiraado meeden oo, gila huunde fuu tagaaka faa jooni, faa abada abadin. Aamiina!

Banningol ngol Iisaa Almasiihu 6annginani Yuhanna

¹ Dewtere ndee ana moobti kulle de Iisaa Almasiihu 6anngini. Laamdo 6annginani mo dee kulle faa o holla maccu6e mum 6ee ko warata 6ooyataa. Iisaa neli malaa'ika mum faa humpita dum maccu6o makko Yuhanna. ² Oon duu seettiima huunde fuu ko yii, dum woni, o haalii konngol Laamdo ngol, o seedii e dow Iisaa Almasiihu oo huunde fuu ko o yii. ³ Neddo fuu janngudo ndee dewtere annabaaku welii hoore. Neddo fuu kettiniido nde so jokki ko winndaa e mayre koo welii hoore, sabi wakkati mo kulle dee ngadata oo badiima.

Misaalu faade e deente goondin6e jeddi

⁴ Miin Yuhanna winndi oo doo bataaki faade e deente jeddi goondin6e gonde e leydi Asiya dee. Yo on kebu moyyere e jam iwde e Laamdo goodudo, goodunoodo, garoowo oo, iwde e ruuhuuji jeddi gondi e yeeso bimmbeere makko laamu ndee dii, ⁵⁻⁶ iwde e Iisaa Almasiihu, seedee koolniido e dow kulle dee oo, arano e wuurtineede hakkunde maay6e, laamiido kaanankoo6e aduna oo.

Yo teddeengal e baawde ngoodan Iisaa faa abada, kanko yidi en so o yuppi yiyam makko, o tonngiti en iwde e tonngoode luuttal, o wadi en jeyaa6e e laamu, o wadi en yottinoobe sadaka faa ngollanen Laamdo Baabiraado makko oo! Aamiina.

⁷ Taykee, omo wara e duule.

Yim6e fuu njiyan mo,
fay yuwnoobe mo 6ee,
leni aduna fuu cunlan saabe makko.
Hono non laatortoo! Aamiina.

⁸ Joomiraado men Laamdo, goodudo, goodunoodo, garoowo, Jom Baawde oo, wii:
—Miin woni arano, miin woni cakito.

No Yuhanna yiiri Almasiihu ana teddiniree

⁹ Miin woni Yuhanna sakiike mon deentudo e mon torraaji, deentudo e mon laamu Iisaa Almasiihu, e mujidido e mon mujal makko. Mi ribbanooma yaade ruunde wiyeteende Patamos saabe ko mbaajii-mi konngol Laamdo ngol e ko ceedanii-mi Iisaa koo.

¹⁰ E ley Nalaande Joomiraado ndee,* keew-mi Ruuhu, nan-mi caggal am daande tekkunde no daande buututal nii ¹¹ ana wiya:

—Ko njiyataa koo, wadu dum dewtere, neldaa nde deente goondin6e jeddi dee: deental Efeesunkoo6e e deental Simirnankoo6e e deental Pergamenkoo6e e deental Tiyatirankoo6e e deental Sardesankoo6e e deental Filadelfinkoo6e e deental Lawdikiyankoo6e.

¹² Njeeyii-mi yalla mido yiya kaaldoowo e am oo, njii-mi moottilaaji kanje jeddi, ¹³ nanndoore neddo ana hakkunde majji, ana 6oornii saaya, ana ha66i ganndilaawol kanje e becce mum. ¹⁴ Lee6i hoore makko ana ndawni far no haabu, naa no biraadam nii, gite makko ana njaaynira no metangal yiite nii, ¹⁵ koyde makko ana delkira no jakawalle jalbirta so wadaama e yiite faa wojji coy nii, kasen duu daande makko ana wa'i no dillere ndiyam keewdam nii. ¹⁶ Omo jogii e junngo makko jaamo ngoo koode jeddi, kaafaawi ki banngeeji mum didi fuu mbeli ana yalta e hunduko makko, yeeso makko ana delkira no naange jalbirta hakkunde naange nii.

* **1:10** Nalaande Joomiraado ndee woni jannde alan.

¹⁷ Nde njii-moo-mi ndee, caamu-mi yeeso makko mbaa-mi no maaydo nii. O fawii junngo makko jaamo e am, o wii:

—Pati hul! Miin woni arano, miin woni cakito, ¹⁸ miin woni guurdo oo. Mi maayiino, kaa mido nii wuuri faa abada. Miin jogii baawde dow maayde e baawde dow laakaraa. ¹⁹ Ndennoo, winndu ko njiyataa koo, dum woni ko wadata jooni koo e ko waroyta caggal mum koo. ²⁰ Annii sirri koode jeddi de njiyataa e junngo am jaamo dee, kaɗum e moottilaaji kanje jeddi: koode jeddi dee yo malaa'ika'en deente goondinbe jeddi dee, moottilaaji kanje jeddi dii yo deente goondinbe jeddi dee.

2

Haala bataakiiji faade e deente goondinbe jeddi

Bataaki faade e Efeesunkooɓe

¹—Winndu faade e malaa'ika deental goondinbe wonbe Efeesu, mbiyaa:

«Anni haalaaji jogiido koode jeddi e junngo mum jaamo, jahoowo hakkunde moottilaaji kanje jeddi:

² Mido anndi golleeji maa e mujal maa ley tampere. Mido anndi a hokkataa bonbe ɓee laawol, a ittii koro innditirteeɓe nelaarɓe ɓee a tawii ɓe fenooɓe. ³ A jom mujal, a torraama saabe innde am, dum e taweede yonki maa jaawaali. ⁴ Kaa mido felire dum doo: a yoppii jilli maa di njogino-daa arande dii. ⁵ Ndennoo miccita no ngorrundo-daa gila a saamaali. Tuubu, ngolliraa no ngollirno-daa arande nii! So wanaa dum, so a tuubaali, mi waran e maa mi itta moottila maa e nokku mum.

⁶ Kaa mido yarrani maa dum doo: ada waji golleeji jokkuɓe Nikola no mbajir-mi di nii. ⁷ Jogiido noppi fuu, yo nanu ko Ruuhu haalanta deente goondinbe dee koo! Jaaliido fuu, mi hokkan dum jaamde ɓiɓɓe lekki nguurndam ndariiki e alijenne Laamdo kii.»

Bataaki faade e Simirnankooɓe

⁸—Winndu faade e malaa'ika deental goondinbe wonbe Simirna, mbiyaa:

«Anni haalaaji biyeteedo arano e cakito, maaynoodo so wuurti oo:

⁹ Mido anndi torra maa e baasal maa, tawee nee a arsukunte. Mido anndi bonnoobe innde wiyooɓe e ko'e mum'en ɓe Yahuudiyankooɓe tawee ɓe nganaa. Ko ɓe ngoni dee, ɓe deental rewoobe Ibiliisa. ¹⁰ Pati hul torra ɓadiido hewtude ma. Tayka, yoga mon Ibiliisa wedoto dum ley kasu faa tewta seytaade on. On torrete balde sappo. Yo a laato koolniido faa maayde tawe hen, mi hokke teddeengal gondungal e nguurndam nduumiidam. ¹¹ Jogiido noppi fuu, yo nanu ko Ruuhu haalanta deente goondinbe dee koo! Jaaliido fuu, maayde didoɓere ndee memataa dum fey.»

Bataaki faade e Pergamenkooɓe

¹²—Winndu faade e malaa'ika deental goondinbe wonbe Pergame, mbiyaa:

«Anni haalaaji jogiido kaafaawi ki banngeji mum didi fuu mbeli:

¹³ Mido anndi nokku do kodu-daa, do Ibiliisa laamii doo. Ada tiidi e innde am, a yankiraali goondinal maa e am fay wakkati nde Antipas seede am koolniido oo waraa ley mon ndee, dum woni do Ibiliisa hodi doo. ¹⁴ Kaa won pelooje seeda de njogani-maami: ada mujana yimbe wonbe hakkunde mon nannduɓe e Balaama. Kanko janngini Balaka seytaade Israa'iilankooɓe faa jeena kaɗum e jaamde tewuuji cakkanaadi tooruuji. ¹⁵ Nii, jokkuɓe yimbe Nikola ngorri hakkunde mon, jannde maɓɓe e golleeji maɓɓe fuu potu. ¹⁶ Ndennoo tuubu, so wanaa dum, mi waran e maa jooni, mi haɓira e maɓɓe kaafaawi ngonki e hunduko am kii. ¹⁷ Jogiido noppi fuu, yo nanu ko Ruuhu haalanta deente goondinbe dee koo! Jaaliido fuu, mi hokkan dum jaamdu suudiindu wiyeteendu < maanu >, mi hokkan dum kaayel danewel binndaangel innde heyre nde fay gooto anndaa so wanaa dokkaado dum.»

Bataaki faade e Tiyatirankooɓe

18—Winndu faade e malaa'ika deental goondinɓe wonɓe Tiyatira, mbiyaa:

«Anni haalaaji Bii Laamɗo mo gite mum njalbirta no metangal yiite, mo koyde mum delkirta no jakawalle jarnaado nii:

19 Mido anndi golleeji maa e jilli maa e goondinal maa e ballal ngal ngadan-daa wɔɓɓe, kaɗum e muɗal maa. Mido anndi golleeji maa cakitiidi dii ɓuri aranndeeji dii heewde. 20 Kaa mido felire dum doo: ada muɗana Yesabel, oo debbo biyoowo hoore mum annabaajo. Omo hoomta maccuɓe am omo janngina dum'en fijirde e jaamde tewuuji cakkanaadi tooruuji. 21 Mi hokkii mo wakkati no mo tuubira, kaa o jabaali tuubude iwde e fijirde makko ndee. 22 Saabe majjum mi wedoto mo dow leeso naawalla. Fijidoobe e makko ɓee duu, so tuubaali iwde e laawol makko ngol, torrete torraaji mawɗi, 23 mi halkan ɓiɓɓe makko duu. Deente goondinɓe dee fuu anndan miin woni ittoowo koro hakkillaaji e ɓerde, kasen duu mi yoban gooto e mon fuu hakke golle mum. 24 Kaa onon Tiyatirankooɓe heddiibe ɓe njokkaali ngol laawol ɓee, ɓe ngolliraali ko yoga inndirta < sirriiji Ibiliisa luggi >, mido wiya on: walaa donngal gonngal ngal pawan-mi e mon 25 so wanaa yo on tiidu e ko njogi-don koo faa nde ngar-mi fuu. 26-28 Jaaliibe – dum woni wadoobe sago am faa timmoode ɓee – mi hokkan dum'en baawde de keɓu-mi e Baabiraado am dee, faa ɓe ndurda jaalepi dii loocol naawngol, ɓe pusira di no mahoowo loode fusirta loode nii. Mi hokkan ɓe hoodere fajiri ndee duu. 29 Jogiido noppi fuu, yo nanu ko Ruuhu haalanta deente goondinɓe dee koo! »

3*Bataaki faade e Sardesankooɓe*

1—Winndu faade e malaa'ika deental goondinɓe wonɓe Sardes, mbiyaa:

«Anni haalaaji jogiido ruuhuuji Laamɗo jeddi e kooɗe jeddi:

Mido anndi golleeji maa, ada wiyee a guurɗo, tawee nee a maayɗo. 2 Jeerta cembindinaa seeda mo njogi-daa oo gila waataali, sabi mi tawaali fay gooto e golleeji maa ana hiɓɓi yeeso Laamɗo am. 3 Ndennoo, miccita no keɓir-daa e no nanir-daa Kabaaru Lobbo oo, tuubu ngolliraa mo. So a jeertaaki, mi wardan no gujjo nii, kasen duu a anndataa wakkati mo ngaran-mi maɓɓude ma. 4 Kaa noo, ada jogii do Sardes doo yimɓe ɓe tuunninaali kaddule mum'en. Be ɓoornotoo kaddule daneje ɓe njaada e am, sabi eɓe kaandi hen. 5 Hono non, jaaliido fuu ɓoornotoo kaddule daneje. Abada mi tosataa innde mum e dewtere nguurndam ndee. Mi seedoto omo jeydaa e am yeeso Baabiraado am e malaa'ika'en mum. 6 Jogiido noppi fuu, yo nanu ko Ruuhu haalanta deente goondinɓe dee koo!»

Bataaki faade e Filadelfinkooɓe

7—Winndu faade e malaa'ika deental goondinɓe wonɓe Filadelfi, mbiyaa:

«Anni haalaaji ceniido goongirante, mo cokitirgal Daawuuda kaananke oo woni e junngo mum. So o udditii fay gooto uddataa, so o uddii fay gooto udditataa.

8 Mido anndi golleeji maa. Tayka, mi udditii damal yeeso maa ngal fay gooto waawaa uddude. Aan e famɗude semmbe fuu, a haybii konngol am, a yankiraali innde am. 9 Haya, mi neldete jeyaaɓe e deental rewoobe Ibiliisa wiyooɓe e ko'e mum'en ɓe Yahuudiyankooɓe tawee ɓe fenooɓe, ɓe nganaa. Mi dooldinan ɓe ɓe ngara ɓe kujidoya e koyde maa. Nden ɓe paaman mi yidii ma. 10 Ko njamir-maa-mi muɗaa koo, a muɗii sanne. Saabe dum, mi reenete e wakkati nde ɓillaare warata horde aduna faa itta koro yimɓe fuu. 11 Mi ɓadike warde. Tiidu e ko njogi-daa koo pati fay gooto teeta deesewal maa jaalogal. 12 Jaaliido fuu, mi wadan dum nuygal ley suudu Laamɗo am seniindu, o yaltataa e mayru abada. Mi winndan e mum innde Laamɗo am e innde

ngalluure Laamdo am, dum woni Urusaliima keso iwoowo dow kammu to Laamdo am so jippoo oo, mi winndan e mum innde am heyre ndee. ¹³ Jogiido noppi fuu, yo nanu ko Ruuhu haalanta deente goondinbe dee koo!»

Bataaki faade e Lawdikiyankoo6e

¹⁴—Winndu faade e malaa'ika deental goondinbe won6e Lawdikiya, mbiyaa: «Annii haalaaji biyeteedo Aamiina oo, seedee koolniido goongirante, layli tagoore ndee fuu:

¹⁵ Mido anndi golleeji maa, a wulaa a buu6aa. Yo a laato guldo naa buu6udo! ¹⁶ Nde wonnoo ada forri a wulaa a buu6aa, mi tuttete iwde e hunduko am. ¹⁷ Ada wiya: « Mi galo, mi mooftii jawle, mi hasindinaa e fay huunde. » Tawee nee, a anndaa a jaaddo hoore a jurminiido a baasudo a bumdo a koldo! ¹⁸ Mido waaje: soodu e am kanje la66iniraado yiite, yalla ada he6a jawdi, coodaa e am kaddule daneeje 6oornodaa, yalla ada suura hersa terde maa 6ole dee, coodaa e am nebam ngujaa gite maa yalla jiile maa ana laaba. ¹⁹ Miin, mido fela mido ne'a yimbe 6e njidu-mi. Ndennoo, darana ko moyyi, tuubaa! ²⁰ Hettina, mido nii darii e damal mido salmina. Neddo fuu nando daande am so udditi, mi naatan galle mum, mi jaamda e mum. ²¹ Jaaliido fuu, mi hokkan dum jooddaade e am dow bimmbeere am laamu, no miin duu njaalorii-mi so njooddii-mi e Baabiraado am dow bimmbeere mum nii. ²² Jogiido noppi fuu, yo nanu ko Ruuhu haalanta deente goondinbe dee koo!»

4

Haala damal udditiingal dow kammu

¹ Caggal dum, njii-mi damal ana udditii dow kammu. Daande nde nanunoo-mi arande wa'unde no buututal nii ana haalda e am, ana wiya:

—Nabbu ngaraa doo, faa mi holle ko haani laataade caggal dum doo.

² Don e don, keew-mi Ruuhu, njii-mi bimmbeere laamu to dow kammu too, neddo gooto ana joodii dow mayre. ³ Joodiido oo, mbaadi mum ana jalbira no haayre yaspa, ana wojjitira no haayre sardis, ciibo-cii6ongal ana filii bimmbeere ndee ana jalbira no haayre emerooda nii. ⁴ Bimmbeere ndee, bimmbeeje laamu noogay e nay ana pilii nde, maw6e noogayon e nayon ana njoodii dow majje, ana 6oornii kaddule daneeje, tenngaade capiraade kanje ana e ko'e ma66e. ⁵ Maje e sawtuuji e gidaali ana njalta e bimmbeere laamu ndee, cunkume jeddi ku66ooje ana yeeso mayre doo, deen ngoni ruuhuuji Laamdo jeddi dii. ⁶ Ko wa'i hono weendu laa6undu tal nanndundu e timtorgal ana fooccii yeeso mayre.

Kudde nay guurde jogiide gite keewde yeeso e caggal fuu, ana hakkunde mayre e sera mayre. ⁷ Huunde wuurnde arandeere ndee ana wa'i no rawaandu ladde nii, didobere ndee ana wa'i no ngaari nii, tato6ere ndee, yeeso mum ana wa'i no yeeso neddo nii, nayobere ndee ana wa'i hono no ciilal diwoowal nii. ⁸ Wootere e kudde nay guurde dee fuu ana jogii biifoole jeegom, wooto fuu ana jogii gite keewde ley e dow fuu. Jemma e jalooma fuu de celataa e yimde, ede mbiya:

«Ceniido, Ceniido, Ceniido

yo Joomiraado Laamdo Jom Baawde,
goodunoodo, goodudo, garoowo oo!»

⁹ Kudde nay guurde dee ana njimana joodiido dow bimmbeere laamu, guurdo faa abada oo, jime teddungal e darja e jettooje. ¹⁰ Nde 6e ngadata dum fuu, maw6e noogayon e nayon 6ee kippoto e leydi yeeso joodiido e bimmbeere oo, cujidana guurdo faa abada oo, njoyyina tenngaade mum'en yeeso bimmbeere ndee, mbiya:

¹¹ «Joomiraado amen, Laamdo amen,

aan haandi e hebude darja e teddungal e baawde,
sabi aan tagi kulle dee fuu

e muuyde maa de laatorii, de tagiraa.»

5

Haala dewtere Laamdo e kaando udditinde nde

¹ Caggal dum, njii-mi e junngo jaamo joodiido dow bimmbeere laamu ndee oo dewtere nde dow mum e ley mum winndaa, uddiraande pedoode jeddi maandufe. ² Non njii-mi malaa'ika jom semmbe ana ooynoo e daande toownde, ana wiya:

—Homo haandi e fettude pedoode dee uddita dewtere ndee?

³ Fay gooto walaa dow kammu walaa dow leydi walaa ley leydi kaando udditidde dewtere ndee naa yeewde ley mayre. ⁴ Ngullu-mi gullaali cattudi, sabi hebaaka kaando udditidde dewtere ndee naa yeewde ko woni e mayre. ⁵ Non gooto e mawbe bee wii kam:

—Pati woy! Rawaandu ladde haliindu jeyaandu e suudu baaba Yahuuda nduu, iwndu e Daawuuda nduu, jaalike. Endu waawi fettude pedoode jeddi dee, ndu uddita dewtere ndee.

⁶ Nden njii-mi Njawdiri ana darii hakkunde bimmbeere ndee, kudde nay guurde dee e mawbe bee ana pili ndi. Endi nanndi e kirsanoondi. Endi jogii luwe jeddi e gite jeddi, dum woni ruuhuuji Laamdo jeddi neleteedi e aduna oo fuu dii. ⁷ Ndi yehi nanngoyde dewtere ndee e jaamo joodiido dow bimmbeere ndee oo. ⁸ Ko ndi nanngi dewtere ndee koo, kudde nay guurde dee e mawbe noogayon e nayon bee kujidi yeeso mayri. Gooto e mawbe fuu ana jogii hoddu e urdude kanjeere heewnde uurdi, dum woni duwaawuuji senii-bee. ⁹ Hedde ebe njima jimol kesol ebe mbiya e maggol:

«Aan haani bamde dewtere ndee

pettaa pedoode mayre,

sabi a hirsanooma,

a soottitanike Laamdo yimbe

e suudu baaba fuu e demngal fuu e jaalejol fuu e lejol fuu,

yiiyam maa coottitori-daa be,

yalla ebe tawdee e Laamdo.

¹⁰ A wadii be kaanankoo-be e yottinoobe sadaka Laamdo meeden oo,
be laamoo aduna oo.»

¹¹ E ley holleede am, nan-mi daade malaa'ika'en heewbe, ujunaaji ujunaaji. Ebe pili bimmbeere ndee e kudde guurde dee e mawbe bee, ¹² ebe njima ebe toowna daade mawbe:

«Njawdiri kirsanoondi ndii

ana haandi e hebude baawde e jawdi

e hakkilantaaku e semmbe

e teddungal e darja e jettooje!»

¹³ Non nan-mi huunde fuu ko tagaa ko woni dow kammu e ko woni dow leydi e ko woni ley leydi e ko woni dow geeci e ko woni e mum'en fuu, ana wiya:

«Jettooje e teddungal e darja e baawde

ngoodanii joodiido dow bimmbeere ndee oo

e Njawdiri ndii faa abada!»

¹⁴ Kudde nay guurde dee njaabii:

—Aamiina!

Mawbe bee duu, kippii e leydi kujidani be.

6

Pedoode jeddi

Haala fettugol fedoode arandeere: jaalogal

¹ Oon wakkati, yeew-mi non njii-mi Njawdiri ndii fettii wootere e pedoode jeddi dee. Nan-mi wootere e kudde nay guurde dee ana iidina daande mum no gidaango nii, ana wiya:

—War gaa!

² Yeew-mi, njii-mi puccu daneejo. Baddiido mo oo ana jogii laajal, o hokkaa tenngaade laamu, o yaari no jaalotoodo nii o jaaloto duu.

Haala fettugol fedoode didobere: barondiral

³ Nde Njawdiri ndii fettunoo fedoode didobere ndee, nan-mi huunde didobere ndee ana wiya:

—War gaa!

⁴ Non puccu goddo bodeejo yalti. Baddiido mo oo hokkaa kaafaawi mawki, o hokkaa baawde yalla omo itta jam e aduna oo, faa yimbe mbarondira.

Haala fettugol fedoode tatobere: tiidalla

⁵ Nde Njawdiri ndii fettunoo fedoode tatobere ndee, nan-mi huunde wuurnde tatobere ndee ana wiya:

—War gaa!

Njii-mi puccu baleejo. Baddiido mo oo ana jogii peesorgal e junngo mum. ⁶ Nan-mi ko wa'i no daande neddo iwii hakkunde kudde nay guurde dee, ana wiya:

—Munnabi alkama naa munnabiije tati gawri waarata e njobdi golle jalooma. Kaa pati mursee nebam dam e peguujam dam.

Haala fettugol fedoode nayobere: maayde

⁷ Nde Njawdiri ndii fettunoo fedoode nayobere ndee, nan-mi daande huunde wuurnde nayobere ndee, ana wiya:

—War gaa!

⁸ Yeew-mi, njii-mi puccu oolo. Baddiido mo oo ana wiyee Maayde, laakaraa ana jokki e makko. Be ndokkaa baawde dow nayobere aduna oo faa be mbarda yimbe kaafaawi e yolbere e albalaawuujii e daabaaji ladde.

Haala fettugol fedoode joyobere: wardaabe saabe seedaaku mum'en

⁹ Nde Njawdiri ndii fettunoo fedoode joyobere ndee, njii-mi to ley ittirde sadaka too yonkiiji wardanoobe saabe konngol Laamdo ngol e seedaaku mo be ceettii oo. ¹⁰ Be eewnii faa toowi, be mbii:

—Joomiraado ceniido goongirante, faa mande ndoomu-daa sarde yimbe wonbe e aduna oo bee faa njobto-daa yiyam amen dam?

¹¹ Gooto e maabe fuu hokkaa saaya ndaneewa, be mbiyaa be powta seeda tafon, faa adadu sakiraaabe maabe, gollidiiabe maabe fodanaabe wareede no maabe nii bee, kibba.

Haala fettugol fedoode jeegobere: jalooma mawdo

¹² Nden njii-mi Njawdiri ndii fettii fedoode jeegobere ndee. Non leydi dimmbii dimmbagol manngol, naange ngee bawliri no kaasa baleewa nii, lewru nduu fuu wojjiri no yiyam nii, ¹³koode kammu dee caami e leydi no biibe ibbe kecce caamirta so henndu mawndu wibbii. ¹⁴ Kammu oo iwi, taggira no daago taggirtee nii, kaaye e duude fuu doofaa iwde e nokkuuje mum'en. ¹⁵ Nden kaanankooabe aduna e yimbe teddube e hooreebe sordaasi'en e arsukunte'en e jom'en semmbe e rimbe e riimaybe fuu cuudii e loowi kaaye, kapum e hakkunde kaaye. ¹⁶ Hedde ebe mbiya loowi kaaye dii e kaaye dee:

—Caamee e amen! Cuudon min e gite joodiido dow bimmbeere laamu ndee oo, kapum e tikkere Njawdiri ndii! ¹⁷ Sabi jalooma mawdo tikkere maabe ndee yottiima, homo waawi dadude?

7

Haala yimbe 144 000 wadaabe maande Laamdo

¹ Caggal dum, njii-mi malaa'ika'en nayon ana ndarii e paale nay dee. Be cakkii kenuuli aduna nay dii, pati mbifa wanaa e leydi wanaa e geeci wanaa fay e lekki. ² Njii-mi kasen malaa'ika goddo iwruɗo funnaange ana jogii gadirgal maande Laamdo guurɗo oo ngal. O eewnii daande toownde faade e malaa'ika'en nayon hokkaabe baawde torrude leydi e geeci. ³ O wii ɓe:

—Pati mbonneey leydi ndii e geeci oo e ledde dee tafon, faa nde keɓu-den wadude maandeeji e tiide maccuɓe Laamdo meeden ɓee.

⁴ Non nan-mi adadu wadaabe maande e dow tiide mum'en ɓee: eɓe mbaara e ujunaaji teemedere e ujunaaji capande nayon e ujunaaji nayon (144 000) iwɓe e cuudi Israa'iilankooɓe ɓee dii fuu:

⁵ iwɓe e Yahuuda yo ujunaaji sappo e didon (12 000),

iwɓe e Ruuben, ujunaaji sappo e didon (12 000),

iwɓe e Gada, ujunaaji sappo e didon (12 000),

⁶ iwɓe e Asiira, ujunaaji sappo e didon (12 000),

iwɓe e Naftali, ujunaaji sappo e didon (12 000),

iwɓe e Manaasa, ujunaaji sappo e didon (12 000),

⁷ iwɓe e Simeyon, ujunaaji sappo e didon (12 000),

iwɓe e Lewi, ujunaaji sappo e didon (12 000),

iwɓe e Isakar, ujunaaji sappo e didon (12 000),

⁸ iwɓe e Jebulon, ujunaaji sappo e didon (12 000),

iwɓe e Yuusufu, ujunaaji sappo e didon (12 000),

iwɓe e Benjamin duu, ujunaaji sappo e didon (12 000),

cuudi baaba dii fuu ngadanaama maande.

No yimbe leɓi fuu njettirta Laamdo

⁹ Caggal dum, yeew-mi, njii-mi jamaa keewɗo mo limataako iwɗo e yimbe leɓol fuu e suudu baaba fuu e jaaleɓol fuu e demngal fuu ana darii yeeso bimmbeere laamu ndee e Njawdiri ndii. Eɓe ɓoornii saayaaji daneeji, caɓe tamarooje ana e juude maɓɓe. ¹⁰ Eɓe ilina, eɓe mbiya:

—Kisindam dam to Laamdo men joodiido dow bimmbeere laamu ndee iwrata, kaɓum e Njawdiri ndii.

¹¹ Malaa'ika'en ɓee fuu pilii bimmbeere ndee, mawɓe ɓee e kudde nay guurde dee fuu kippii e leydi ana cujidana Laamdo, ¹² ana mbiya:

«Aamiina!

Jettooje e darja e hakkilantaaku e jaarooje

e teddungal e baawde e semmbe,

fuu ngoodanii Laamdo meeden faa abada!»

¹³ Non gooto e mawɓe ɓee lamndii kam:

—Hoɓe ngoni ɓee yimbe ɓoorniiɓe saayaaji daneeji? Hoto ɓe iwi?

¹⁴ Mbii-moo-mi:

—Moobbo, aan woni annduɗo.

O jaɓɓitii o wii kam:

—Kamɓe ngoni iwɓe e torra mawɗo tawi eɓe ndeenii. Be loonnii saayaaji maɓɓe, ɓe ndawninirii dum'en yiyam Njawdiri ndii.* ¹⁵ Dum saabii so ɓe keddoto yeeso bimmbeere laamu Laamdo ndee, ɓe ndewa mo jemma e jalooma ley suudu makko seniindu nduu, kasen duu, joodiido e bimmbeere laamu ndee oo huuran e maɓɓe hukkuum mum. ¹⁶ Be njolbataa, ɓe domdataa, naange tappataa ɓe, fay nguleefi ngooti

* **7:14** Maanaa ɓe ndawninirii saayaaji maɓɓe yiyam, dum woni luutti maɓɓe fuu njaafaama.

yottataako 6e. ¹⁷ Sabi Njawdiri ngonndi e hakkunde bimmbeere laamu ndii duran 6e, juurna 6e e cewle ndiyam ndokkoojam nguurndam. Laamdo soccan gondi gite ma66e fuu.

8

Haala fettugol fedoode jeddobere: deyyere mawnde

¹ Nde Njawdiri ndii fettunoo fedoode jeddobere ndee, kammu oo deyyinii teen ko waarata e feccere leer. ² Non njii-mi malaa'ika'en njedd'on darii6e yeeso Laamdo 6ee ndokkaama buutute jeddi.

³ Malaa'ika goddo jogiido urdude kanjeere daroyii bannge ittirde sadaka. O hokkaa uurdi keewndi faa o sakkodoo dum e duwaawuuji seniibe, o yottina di dow ittirde sadaka kanjeere wonnde yeeso bimmbeere laamu ndee. ⁴ Cuurki uurdi ndii nabbidi e duwaawuuji seniibe 6ee iwde e junngo malaa'ika dariido yeeso Laamdo oo. ⁵ Malaa'ika oo 6ami urdude ndee, hebbini nde yiite e ley ittirde sadaka ndee, wedii nde e leydi. Non gidaali e dillereeji ngadi, maje maji, kasen leydi dimmbii.

Buutute jeddi

⁶ Caggal dum, malaa'ika'en njedd'on jogiibe buutute jeddi 6ee lanndinani fuufude de.

Haala buututal arandeewal

⁷ Malaa'ika arano oo fuufi buututal mum, non malumaluuje e yiite jillondiraange e yiyam mbedaa e leydi ndii. Feccere tato6ere leydi ndii sumi, feccere tato6ere ledde dee sumi, kasen duu hudo hecco koo fuu sumi.

Haala buututal dido6al

⁸ Malaa'ika dida6o oo fuufi buututal mum, non ko wa'i no waamnde haayre hu66oore nii wedaa e ley geeci. Tato6ere geeci oo laatii yiyam, ⁹ tato6ere kudde guurde gonde e geeci dee mbaati, tato6ere laanaaji ndiyam dii kalkii.

Haala buututal tato6al

¹⁰ Malaa'ika tata6o oo fuufi buututal mum, non koodal manngal ku66iroowal no cunkumal nii iwi dow kammu oo, saami e tato6ere maaje kajum e cewle ndiyam. ¹¹ Ngal koodal «Kaadeefi» wiyetee. Ngal haadinii tato6ere ndiyameeji dii kati, yim6e heew6e maayi saabe diin ndiyameeji kaadufi.

Haala buututal nayo6al

¹² Malaa'ika naya6o oo fuufi buututal mum, non tato6ere naange e tato6ere lewru e tato6ere koode piyaa, faa gootel hen fuu tato6ere mum ni66a, jemma e jalooma fuu mbaasa tato6ere fooyre mum'en.

¹³ Caggal dum, njii-mi ciilal ana diwa dow mbeeyu, nan-mi engal eewnoo e daande toownde engal wiya:

—Yoo yoy! Yoo yoy! Bone woodanii yim6e aduna nde malaa'ika'en taton heddiibe 6ee puufii buutute mum'en!

9

Haala buututal joyo6al

¹ Malaa'ika joya6o oo fuufi buututal mum, non njii-mi hoodere iwii dow kammu saamii e leydi. Nde hokkaa cokitirgal 6unndu ndu luggeefi mum walaa do haadi nduu.

² Nde sotti 6unndu nduu, non cuurki yalti e mayru no wuriya mawdo nii, ki ni66ini naange e mbeeyu fuu. ³ Buureeti njalti e cuurki kii caakii e leydi, ndokkaa baawde torrude no jahe nii. ⁴ Di njamiraa pati di mbonna wanaa hudo wanaa ledde wanaa huunde fuu ko fudata e leydi, di torra yim6e 6e maande Laamdo walaa e tiide mum'en 6ee tan. ⁵ Di ndokkaa torrude 6ee yim6e faa naawa lebbi joy, kaa di ndokkaaka warde

6e. Torra majji ana wa'i hono naawalla nde yaare fidii neddo nii. ⁶ Ley diin lebbi, yimbe muuyan maayde kebataa, yimbe poodanto maayde, nde dog'a dum'en.

⁷ Diin buureeti ana nanndi e pucci lanndinaniidi wolde. Ko wa'i no tennaade caniraade kanje nii ana e ko'e majji, yeesooji majji ana mba'i no yeesooji yimbe nii. ⁸ Edi njogii leebi mbaadi no cukuli rewbe nii, niye majji ana mba'i no niye dawaadi ladde nii.

⁹ Ko wa'i no ganndeeje jamde nii ana e becce majji, soyfa biifoole majji ana wa'i hono no wotorooji keewdi kabbaadi e pucci doganooji wolde nii. ¹⁰ Edi njogii lace jogiide kure no jahe nii, edi njogii yamiroore torrarde yimbe lace majji dee hakke lebbi joy. ¹¹ Kaananke majji yo malaa'ika kawjotoodo bunndu ndu luggeefi mum walaa do haadi oo. Innde makko e ibaraninkoore Abaddon, e ley yunaninkoore Apolliyon, dum woni kalkoowo.

¹² Bone arano oo bettike. Tayka, boneeji didi ana ngara caggal makko kasen.

Haala buutatal jeegobal

¹³ Malaa'ika jeega'o oo fuufi buutatal mum, non nan-mi daande iwrii kam to luwe nay gonde e cobbuli ittirde sadaka kanjeere wonnde yeeso Laamdo ndee, ¹⁴ ana wiya malaa'ika jeega'o jogiido buutatal oo:

—Yoppitin malaa'ika'en nasyon haabaa'be to maayo manngo wiyeteengo Efarata.

¹⁵ Laamdo fodii yoppitingol malaa'ika'en nasyon bee ndee hitaande e nduu lewru e oo jalooma e oo wakkati jaati faa be lanndinoo warde tato'ere yimbe. ¹⁶ Mi nanii adadu konunkoo'be waddiibe pucci: be ujunaaji noogay cili ujunaaji sappo. ¹⁷ Annii no njiiru-mi pucci dii e waddiibe bee e ley holleede am: ebe boornii kaddule jamde bodeeje nanndude e yiite, kanum e bula-bulaaje e oole nanndude e sitti. Ko'e pucci dii ana wa'i no ko'e dawaadi ladde nii, yiite e cuurki e sitti ana njalta e kundude majji. ¹⁸ Dii balaawuuji tati, dum woni yiite ngee e cuurki kii e sitti oo, njalti e kundude pucci dii so mbari tato'ere yimbe. ¹⁹ Sabi semmbe pucci dii ana e kundude mum'en, ana fay e lace majji duu. Lace majji dee ana nanndi e boggi leydi, ede njogii ko'e, deen ko'e di ngaanirta yimbe.

²⁰ Heddiibe ana nguuri caggal diin balaawuuji bee ana keddi tuubaali e kulle de ngolliri juude mum'en dee, be njoppaali sujidande seydaani'en, kanum e tooruuji kanje e kaalisi e jakawalle e kaaye e ledde. Ebe cujidana diin tooruuji di njiyataa, nanataa, ndillintaako. ²¹ Be tuubaali iwde e war-hoore e mbonobaaku e fijirde e nguyka.

10

Haala malaa'ika jogiido dewtel

¹ Caggal dum, njii-mi malaa'ika goddo jom semmbe ana iwa dow kammu ana jippoo. Omo boornii luurde, ciibo-cii'ongal ana tiimti hoore makko, yeeso makko ana delkira no naange jalbirta nii, korre makko ana mba'i no looci yiite nii. ² Omo jogii e junngo makko dewtel udditiingel. O darni koyngal makko naamal dow geeci, o darni nanal dow njoorndi, ³ o eewnii daande toownde no rawaandu ladde uggirta nii. Nde o eewnii ndee, gidaali jeddi njaabii. ⁴ Nde gidaali jeddi dii tilinoo haalde ndee, kosu-mi winndude, non nan-mi daande iwrii kam dow kammu, ana wiya kam:

—Pati winndu ko gidaali jeddi dii mbii koo, yo laato kumpa!

⁵ Non malaa'ika mo njii-mi ana darii e geeci kanum e njoorndi oo hunci junngo mum naamo faa toowi, ⁶ hunorii Guurdo duumiido faa abada, tagudo kammu e ko woni e mum, tagudo leydi e geeci e ko woni e mum'en. Malaa'ika oo wii:

—Booyataa hankasen! ⁷ Kaa e ley balde de buutatal malaa'ika jedda'o ngal fuufata dee, Laamdo tabintinan anniya mum cuudinoodo. Dum laatorto no o haalanirnoo annabaa'be gollanoobe mo bee nii.

⁸ Non daande iwrunoonde kam dow kammu ndee wii kam kasen:

—Yaa bamoy dewtel udditiingel gonngel e junngo malaa'ika dariido e geeci e njoorndi oo.

⁹ Njaa-mi to malaa'ika oo, mbii-mi dum hokka kam dewtel ngel. O wii kam:

—Bamu ngel modaa ngel! Ngel welan e hunduko maa no njuumri nii, kaa ngel wulnan reedu maa taw.

¹⁰ Nanngu-mi dewtel ngel e junngo malaa'ika oo, modu-mi ngel. Ngel weliri e hunduko am no njuumri nii, kaa reedu am wuli taw!

¹¹ Caggal dum, mbiyaa-mi:

—Ana tilsi mbaajo-daa ko Laamdo loowi e maa koo kasen e jaaleni keewdi e leji keewdi e demde keewde e kaanankooe heewbe.

11

Haala seedaaku annabaabe didon

¹ Ndokkaa-mi kudol eenndirgol, wiyaa:

—Imma, eenndoy suudu Laamdo seniindu nduu e ittirde sadaka ndee, kiiso-daa rewoobe wonbe hen bee, ² kaa pati eenndu daalaare mayru ndee, sabi nde hokkaama heeferbe bee. Be njaaban ngeenndi ceniindi ndii ko waarata e lebbi capande nay e didi.

³ Mi neloan seedee'en am didon bee, be boornoyto licce caakuuji,* be mbaajoyto ko Laamdo loowi be koo hakke balde ujunere e teemedde didi e capande jeegom.

⁴ Been seedee'en didon ngonni jaytuunaaje didi e moottilaaji didi dariidi yeeso Joomiraado jom aduna oo. ⁵ Gajo fuu muuydo torrude be, yiite yaltoyan e kundude annabaabe bee halka dum. Muuydo torrude be, waajibi halkiree non. ⁶ Ebe njogii yamiroore hadude kammu tobude e ley balde de be mbaajotoo konngol Laamdo ngol e mum dee. Ebe njogii yamiroore waylitinde ndiyameeji laato yiyam, kasen duu ebe mbaawi jippinde e aduna oo sii balaawu fuu nde be muuyi fuu.

⁷ Nde didon bee tilii e seedaaku mum'en oo fuu, taktakol jeyaangol e bunndu ndu luggeefi mum walaa do haadi nduu yaltan yana e maabe, jaaloo be, wara be. ⁸ Tewuuji maabe ngona e daalaare ngalluure mawnde, do Joomiraado maabe fejanoo e leggal bardugal doo. Nden ngalluure ana nanndi e Sodooma† naa Misira. ⁹ Yimbe jaaleni fuu e cuudi baaba fuu e demde fuu e leji fuu njiyan tewuuji maabe ko waarata e jaloomaaji tati e feccere jalooma, fay gooto be ndunantaako ira di ley yanaande. ¹⁰ Wonbe e aduna oo bee fuu mbeltoto e maayde maabe ndee, faa wa'ana dum'en no iidi nii, hedde ebe ndokkondira dow weltaare. Sabi annabaabe didon bee torriino be sanne. ¹¹ Kaa caggal jaloomaaji tati e feccere dii, fuufaango nguurndam iwngo to Laamdo naati e maabe, non be immitii be ndarii e koyde maabe. Kulol manngol nanngi yiyannooe be bee fuu.

¹² Daande toownde iwri be dow kammu, ana wiya be:

—Nabbee gaa!

Be nabbi dow kammu e ley luurde, waybe maabe fuu keddii ana yeewa be. ¹³ E oon wakkati, leydi dimmbii sembe wurjini sappobere ngalluure ndee. Ujunaaji jeddi neddo halkii hen, heddiibe bee kuli, njaabani Laamdo Jom kammu oo teddeengal.

¹⁴ Tayka, bone didaabo oo yawtii, bone tataabo oo ana wara booyataa.

Haala buututal jeddabal

¹⁵ Malaa'ika jeddaabo oo fuufi buututal mum, daade toowde nanaa dow kammu, ana mbiya:

—Laamuuji aduna oo fuu laatike laamu Joomiraado men kajum e Almasiihu mum. O laamoto faa abada!

¹⁶ Mawbe noogayon e nayon joodiibe dow bimbbeeje yeeso Laamdo bee kippii e leydi, cujidani Laamdo, ¹⁷ ana mbiya:

«Miden njette, Joomiraado Laamdo Jom Baawde,

* **11:3** Maanaa be boornoo licce caakuuji woni hollude sunu hono rewbe boornotoobe kaddule cuddu nii. † **11:8** Sodooma yo ngootiri e geelle didi de Laamdo halki saabe heewgol majje luutti. Yeew Puddoode 19.1-29

gooduɗo goodunooɗo oo miden njette,
 sabi a gollirii baawɗe maa mawɗe dee,
 a tabintinii laamu maa.
¹⁸ Heeferɓe ɓee yo tikkuɓe,
 kaa tikkere maa aan warii,
 wakkati mo carataa maayɓe yonii,
 wakkati warii, mo barjoto-ɗaa annabaaɓe gollanooɓe ma ɓee,
 seniɓe hulɓe innde maa ɓee,
 tedduɓe e lo'uɓe fuu,
 e wakkati mo kalkataa bonnooɓe leydi ɓee.»

¹⁹ Suudu Laamɗo seniindu wonndu dow kammu nduu udditaa, keesuwal aadi ngal ɓanngi e ley mayru. Maje maji, dillereeji e gidaali ngadi, leydi dimmbii, malumaluuje ɓutte caami.

12

No kuungal waddi e debbo ɗaywudo

¹ Taagumansa kaayniido ɓanngi dow kammu, ɗum woni debbo ɓoorniido naange ana fawi koyɗe mum e lewru ana filkii pilkol koode sappo e ɗiɗi. ² O haamili, omo wulla saabe tampere e naawalla ɗatawere. ³ Taagumansa godɗo ɓanngi dow kammu, ɗum woni kuungal bodewal manngal nanndungal e mboddi. Engal jogii ko'e jeddi e luwe sappo, hoore fuu ana jogii tenngaade laamu. ⁴ Laaci maggal wuuwi tatoɓere koode kammu, wedii ɗum e leydi. Ngal darii yeeso debbo ɗaywudo oo faa ngal moɗa ɓiyiiko nde o rimii ɗum.

⁵ Non o rimi ɓiɗɗo gorko. Oon woni durdoowo leji ɗii fuu loocol naawngol. Bidɗo oo diwtaa faade to Laamɗo e bimmbeere mum laamu. ⁶ Debbo oo dogi yehi ley ladde, nokku ɗo Laamɗo moyyinannoo ɗum. O hayboyaa ton balɗe ujunere e teemedɗe ɗiɗi e capande jeegom (1 260).

⁷ Wolde wadi to dow kammu too. Malaa'ika biyeteedo Miikaa'iilu e malaa'ika'en mum kaɓi e kuungal ngal e malaa'ika'en mum, ⁸ ngal jaalaa, kanngal e malaa'ika'en maggal, ɓe mursi nokku maɓɓe gondo dow kammu too oo. ⁹ Ngal kuungal manngal nanndungal e mboddi ribbaama. Kanngal woni mboddi aranndeeri mbiyeteendi Ibiliisa naa Seyɗaani, ceytotoondi aduna oo fuu ndii. Ndi wedaama e leydi, kayri e malaa'ika'en mayri fuu.

¹⁰ Non daande toownde iwri kam dow kammu, ana wiya:

«Jooni kisindam ɗam wari!

Jooni semmbe e Laamu Laamɗo meeden ngari,

laamu ana e hawju Almasiihu.

Sabi kalmotooɗo sakiraaɓe meeden,

kalmotooɗo ɓe to Laamɗo jemma e jalooma oo,

ribbaama iwde dow kammu.

¹¹ Sakiraaɓe men ɓee liɓii mo saabe yiyam Njawdiri ndii,

kajum e dow haala seedaaku maɓɓe,

ɓe cubaaki nguurndam maɓɓe e dow maayde.

¹² Saabe ɗum, kammu e hoɗuɓe e mum fuu mbeltee!

Kaa leydi e geeci, bone woodanii on!

Sabi Ibiliisa jippiima e mon ana tikki tikkere mawnde,

sabi ana anndi wakkati seeda heddanii ɗum.»

¹³ Nde kuungal manngal nanndungal e mboddi ngal anndunoo wedaama e leydi ndee, ngal jokkitii debbo dimɗo ɓiɗɗo gorko oo. ¹⁴ Debbo oo hokkaa biifoole ciilal manngal, faa mo diwira faade to nokku mo o moyyinanaa ley ladde oo, ɗo o haybetee hakke duubi tati e feccere, faa o reenoo e mboddi ndii. ¹⁵ Kuungal manngal ngal siryi

ndiyam, dam ili caggal debbo oo no maayo nii faa dam naɓa mo. ¹⁶ Kaa noo, leydi ndii faabii debbo oo, ndi aari hunduko mayri, ndi modi ndiyam dam kuungal ngal siryi dam. ¹⁷ Kuungal manngal ngal tikkani debbo oo sanne, yehi haɓoyde e ko heddii e iwdi debbo oo koo, dum woni dɔwtaniiɓe jamirooje Laamɗo so tiidi e seettanaade Iisaa. ¹⁸ Non Kuungal ngal* darii e njaareendi danjeere geeci oo.

13

Haala taktakol iwngol ley geeci

¹ Caggal dum, njii-mi taktakol jogiingol luwe sappo e ko'e jeddi ana yeenja iwde e geeci oo. Hoore fuu ana jogii tenngaade laamu. Inde bonkorde Laamɗo ana mbinndaa e ko'e dee fuu. ² Taktakol ngol njii-mi ngol ana nanndi e ndoɓu, koyde maggol ana wa'i no koyde taktakol mbiyeteengol ursa* ngol nii, hunduko maggol ana wa'i no hunduko rawaandu ladde nii. Kuungal nanndungal e mboddi ngal hokki ngol baawde mum, bimmbeere mum laamu ndee, e baawde laamaade. ³ Hoore wootere e ko'e taktakol ngol ana wa'i hono ko barminanoo barmere waawnoonde warde dum, kaa barmere ndee sellinaama, faa dum haayni wonɓe e aduna oo ɓee fuu, ɓe njokki e maggol. ⁴ Be cujidani kuungal ngal sabi ngal hokkii taktakol ngol baawde maggal laamaade. Kasen duu, ɓe cujidani taktakol ngol, eɓe mbiya:

—Homo nanndi e taktakol ngol? Homo waawi haɓude e maggol?

⁵ Taktakol ngol hokkaa haalde haalaaji mantordi bonkotodi Laamɗo, ngol hokkaa baawde laamaade lebbi capande nay e didi. ⁶ Ngol fuddi bonkaade Laamɗo, engol bonkoo innde makko ndee, karam e hodorde makko, dum woni ɓe hodorde mum'en woni dow kammu too ɓee. ⁷ Ngol hokkaa baawde haɓude e seniibe ɓee, ngol jaaloo dum'en. Ngol hokkaa baawde laamaade suudu baaba fuu e jaaleɗol fuu e demngal fuu e leɗol fuu. ⁸ Yimɓe wonɓe e aduna oo ɓee fuu cujidanani taktakol ngol, dum woni neddo fuu mo innde mum tawaaka ana winndii gila e diidugol aduna oo e ley dewtere nguurndam ndee, dewtere Njawdiri kirsanoondi ndii.

⁹ Jogiido noppi fuu, yo nanu! ¹⁰ Neddo fuu podanaado haɓbeede so naɓee, haɓbete naɓee. Neddo fuu podanaado wardeede kaafaawi, wardete kaafaawi. Dum nee, waajibi yimɓe Laamɗo ɓee tawree mujal e hoolaare.

Haala taktakol iwngol e leydi

¹¹ Caggal dum, njii-mi taktakol gonngol ana yalta e ley leydi. Engol jogii luwe didi nanndude e luwe bii-mbaalu, kaa engol haaldannoo hono no kuungal nanndungal e mboddi ngal nii. ¹² Ngol golliri baawde taktakol aranndeewol ngol barmere mum hosunoo warde dum so sellinaa ngol, fuu e dow yamiroore mum. Ngol dooldini yimɓe aduna ɓee cujidana ngol. ¹³ Taktakol didaɓol ngol wadii kaayefiiji mawdi, ɓamii faa ngol jippini yiite iwde dow kammu faa yottii leydi, yimɓe fuu ana yeewa. ¹⁴ Ngol yonjiri yimɓe aduna kaayde de ngol hokkaa wadude e dow yamiroore taktakol aranndeewol ngol. Engol tinndina yimɓe aduna moyyina tooru nanndundu e taktakol barminiranoongol kaafaawi faa hosi waatude kaa ana wuuri ngol. ¹⁵ Ngol hokkaa baawde ngol wada yonki e tooru nduu faa ndu watti haalde e wadude faa neddo fuu mo sujidanaali ndu waree. ¹⁶⁻¹⁷ Taktakol ngol dooldini yimɓe fuu yo keɓu maande e juude mum'en jaame naa e tiide mum'en, yalla tedduɓe e lo'uɓe, arsukunte'en e misikiina'en, rimɓe e riimayɓe, fuu ana ndonka soodude e soottude so tawraaka maande ndee. Maande ndee yo innde taktakol ngol naa limre innde maggol. ¹⁸ Do kaan-daa faamude doo annii: neddo fuu jom hakkille waawan faamude limre taktakol ngol, sabi limre ndee ana hawra e loomto innde neddo. Limre mayre yo teemedɗe jeegom e capande jeegom e jeegom (666).

* **12:18** Kuungal ngal darii... E dereeji ɓooydi dii, yoga mbii: Ndarii-mi e njaareendi danjeere geeci oo.

* **13:2**

Ursa yo taktakol manngol, takkere maggol ana mawni, engol jogii leeɓi e koolde mawde.

14

Haala jimol soottitanoobe bee, kaɗum e njawdiri ndii

¹ Yeew-mi, njii-mi Njawdiri ana darii dow haayre Siyona ana wondi e yimbe ujunaaji teemedere e capande nay e nayon (144 000), be innde mayri e innde Baabiraado mayri mbinndaa e tiide mum'en. ² Nan-mi daande iwrii kam dow kammu wa'unde no dillere ndiyam keewdam nii, no gidaango manngo nii. Daande nde nan-mi ndee ana wa'i no dillere fiyoobe kolli mum'en nii. ³ Been yimbe fuu ana njima jimol kesol yeeso bimmbeere Laamdo ndee e yeeso kudde nay guurde dee e yeeso mawbe bee. Fay gooto waawaano ekkitaade jimol ngol so wanaa yimbe ujunaaji teemedere e capande nay e nayon (144 000) soottitanoobe e aduna oo bee. ⁴ Been ngoni be meedaali tuunninde ko'e mum'en banngal rewbe, sabi be laabu6e. Ebe njokki e Njawdiri ndii do ndi waawi yaade fuu. Been ngoni soottitanoobe e hakkunde yimbe, yalla ebe laatoo adii6e fuu sakkeede Laamdo kaɗum e Njawdiri ndii, ⁵ kasen duu fenaande meedaali yaltude e kundude ma66e, be ngalaa piɗoore.

Haala malaa'ika'en taton

⁶ Oon wakkati njii-mi malaa'ika goddo ana diwa dow mbeeyu, ana jogii Kabaaru Lobbo duumiido oo, omo waajoo dum yimbe aduna oo, dum woni yimbe leɗol fuu e suudu baaba fuu e demngal fuu e jaaleɗol fuu. ⁷ Omo eewnotonoo e daande toownde, omo wiya:

—Kulee Laamdo teddinon mo, sabi wakkati mo o sarata oo warii. Cujidanee tagudo kammu e leydi e geeci e cewle ndiyam oo!

⁸ Malaa'ika goddo dida6o jokki e makko, ana wiya:

—Nde halkiima! Baabila ngalluure mawnde ndee halkiima! Nde sigirinii leɗi dii fuu fijirde mayre bonnde.

⁹ Malaa'ika goddo, tata6o, jokki e ma66e ana eewnoo daande toownde, ana wiya:

—Neddo fuu kujidando taktakol ngol e tooru nanndundu e maggol nduu, ke6udo maande maggol e tiinde naa e junngo, ¹⁰ waajibi joomum yara peguujam tikkere Laamdo dam, njuppaadam tawi jillaaka e ley horde loonde tikkere makko. Joomum jukkete e ley yiite e sitti yeeso malaa'ika'en senii6e bee e yeeso Njawdiri ndii. ¹¹ Cuurki jukkungo ma66e duumoto faa abada, be ke6ataa fowtere jemma e jalooma fuu. Sabi be kujidanii taktakol ngol e tooru nanndundu e maggol nduu, be ke6ii maande innde maggol.

¹² Dum nee, waajibi yimbe Laamdo bee tawree muɗal. Been ngoni haybu6e jamirooje Laamdo so ngoondini Iisaa bee.

¹³ Oon wakkati nan-mi daande ana iwra kam dow kammu, ana wiya:

—Winndu dum doo: gila jooni, maayoobe saabe gollande Joomiraado bee mbelii hoore.

Ruuhu oo wii:

—Goonga! Be ɗoottinoyto iwde e tampere ma66e ndee, sabi barke golleeji ma66e jokkan e ma66e.

Haala wakkati kettal aduna

¹⁴ Yeew-mi, njii-mi luurde raneere, nanndoore neddo nii ana joodii dow mayre. Tennaade saɗiraande kaɗe ana e dow hoore makko, omo jogii wawdu welndu e junngo makko. ¹⁵ Malaa'ika goddo yalti e suudu Laamdo seniindu nduu ana eewnoo daande toownde, ana wiya joodiido e luurde oo:

—Jippin wawdu maa nduu kettaa, sabi wakkati kettal yottiima, ko woni e leydi ndii koo yonii hetteede!

¹⁶ Non joodiido e luurde oo sadiri ko woni e leydi ndii koo wawdu mum, leydi ndii fuu hettaa.

¹⁷ Malaa'ika goddo yalti e suudu Laamdo seniindu wonndu dow kammu nduu, ana jogii kaɗum duu wawdu welndu. ¹⁸ Malaa'ika goddo kawjotoodo yiite oo yalti e ley ittirde sadaka ndee, ana eewnoo daande toownde, ana wiya malaa'ika jogiido wawdu welndu oo:

—Jippin wawdu maa nduu, kettaa biɓɓe peguuje leydi ndii dee, sabi de benndii.

¹⁹ Malaa'ika oo sadiri biɓɓe peguuje leydi ndii wawdu mum, teɓi de, wedii de e ɓoosirde mawnde. Dum woni tikkere Laamdo jukkoowo jukkungo naawngo. ²⁰ Biɓɓe peguuje dee ɓosaa to caggal ngeenndi too, yiyam yalti e ɓoosirde ndee faa hewti labaale pucci, dam ili ko waarata e njuunndi kilooji teemedɛ tati.

15

Haala jimol Muusaa e jimol Njawdiri

¹ Caggal dum, njii-mi dow kammu taagumansa goddo mawdo kaayniido. Njii-mi malaa'ika'en njeddon ana njogii balaawuuji jeddi cakitiidi dii, sabi e majji tikkere Laamdo ndee timmata.

² Njii-mi weendu nanndundu e timtorgal jillondirndu e yiite. Jaalinoobe taktakol ngol ɓee ana ndarii bannge mayru. Been ngoni jaalinoobe ngol, kanngol e tooru nanndundu e maggol nduu e limre innde maggol ndee, eɓe njogii kolli di Laamdo hokki ɓe dii. ³ Eɓe mbiya e ley jimol Muusaa maccudo Laamdo oo e ngol Njawdiri ndii:

«Joomiraado Laamdo Jom Baawde,
 golleeji maa yo mawdi, yo kaayniidi!
 Laawi maa yo poocciidi, yo goondufi,
 aan woni kaananke jaaleji!
⁴ Homo woni mo hulataa ma, Joomiraado,
 mo teddintaa innde maa?
 Sabi aan woni gooto Ceniido.
 Leɓi fuu ngaran kujida yeeso maa,
 sabi ɓe njii no golleeji maa poocctorii.»

Haala le'e jeddi keewde balaawuuji jeddi

⁵ Caggal dum, njii-mi suudu Laamdo seniindu – dum woni hukkuum seedaaku gondo dow kammu oo – ana udditoo. ⁶ Malaa'ika'en njeddon jogiibe balaawuuji jeddi ɓee njalti e mayru, ana ɓoornii kaddule laaɓude paca jalbooje, ana kaɓɓi ganndilaaji kaɗe e becce mum'en. ⁷ Wootere e kudde nay guurde dee hokki malaa'ika'en njeddon ɓee le'e kaɗeeje jeddi keewde tikkere Laamdo guurdo faa abada oo. ⁸ Non suudu nduu heewi cuurki saabe annoora Laamdo e sembe mum. Fay gooto waawaano naatude e mayru, so wanaa nde balaawuuji jeddi di malaa'ika'en njeddon ngaddi dii timmi.

16

¹ Non nan-mi daande toownde iwrii kam to suudu seniindu too, ana wiya malaa'ika'en njeddon ɓee:

—Njehee, njuppoyee e aduna oo le'e tikkere Laamdo jeddi dee!

² Malaa'ika arano oo yehi, yuppi la'al mum e leydi, uube bonde naawde kewtii yimɓe tawraaɓe maande taktakol ngol e sujidanoobe tooru nanndundu e maggol ɓee.

³ Malaa'ika didaɓo oo yuppi la'al mum e geeci, geeci oo waylitii, laatii no heyyere yiyam maaydo nii. Ko tagaa ko wuuri ko woni ley geeci fuu waati.

⁴ Malaa'ika tataɓo oo yuppi la'al mum e dow maaje e cewle, de mbaylitii yiyam. ⁵ Non nan-mi malaa'ika kawjotoodo ndiyameeji oo, ana wiya:

—Aan Laamdo a poocciido, a goodudo goodunoodo, aan woni Ceniido oo, sabi a jaadirɗo e sariya maa. ⁶ Saabe ko ɓe njuppi yiyam seniibe e yiyam annabaabe koo, aan duu, ndokku-daa ɓe yiyam ɓe njara! Eɓe kaandi hen.

⁷ Non nan-mi daande iwrii to ittirde sadaka too, ana wiya:

—Goonga! Joomiraado Laamdo Jom Baawde, sariyaaji maa yo goongaraaji yo pooc-itiidi!

⁸ Malaa'ika naya6o oo yuppi la'al mum e dow yitere naange, nde hokkaa sumirde yim6e nguleefi mayre. ⁹ Yim6e 6ee cumiraa nguleefi cattuki, kaa 6e tuubaali 6e teddinaali Laamdo. Ko 6e ngadi dee, 6e njennu innde Laamdo mo baawde ngoodani dow dii balaawuuji oo.

¹⁰ Malaa'ika joya6o oo yuppi la'al mum e dow bimmbeere taktakol ngol, do o laamii doo ni66inaa tika, yim6e ndarii ana neta toni mum'en saabe naawalla. ¹¹ Be njenni Laamdo jom kammu oo saabe uube ma66e e naawalla ma66e, kaa fuu, 6e tuubaali iwde e golleeji ma66e bondi dii.

¹² Malaa'ika jeega6o oo yuppi la'al mum dow maayo manngo wiyeteengo Efarata, ndiyam maggo 6eebi faa yoori faa mo hokka kaanankoo6e iwroo6e funnaange 6ee laawol. ¹³ Non njii-mi seydaani'en tati bon6e nanndube e paa6i, wooturu ana yalta e hunduko kuungal nanndungal e mboddi ngal, wooturu ana yalta e hunduko taktakol manngol ngol, wooturu ana yalta e hunduko annabaajo peneejo oo. ¹⁴ Been seydaani'en bon6e yo wadoo6e kaayeeffiji, yaho6e e kaanankoo6e aduna oo fuu faa hawrintinana dum'en wolde ley jalaande darngal, jalaande Laamdo Jom Baawde oo.

¹⁵ Joomiraado wii:

—Kakkilee! Mido nii warda no gujjo nii. Baal6o daanaaki haybi kaddule mum pati yaara terde 6ole yim6e njiya dum ana taartii, welii hoore!

¹⁶ Di kawrintini 6e e nokku biyeteedo e ibaraninkoore Harmagedon.

¹⁷ Malaa'ika jedda6o oo yuppi la'al mum e mbeeyu, daande toownde yalti e suudu seniindu nduu to bimmbeere laamu too, ana wiya:

—Timmii!

¹⁸ Maje maji, dillereeji e gidaali ngadi, dimmbagol leydi manngol wadi. Hono ngol dimmbagol leydi wadaali e aduna oo gila yim6e tagaa, no ngol sattiri mawnude!

¹⁹ Ngalluure mawnde ndee feccaa pecce tati. Galluuje jaaleni godde dee fuu kalkii. Laamdo rewteji ngalluure mawnde wiyeteende Baabila, mo yarni nde horde peguujam heewnde tikkere makko. ²⁰ Duude dee fuu kalkii, baamle kaaye dee fuu majji fey.

²¹ Malumaluuje butte caami e yim6e, wootere hen fuu teddeefi mum ana waara e kilooji capande nay. Yim6e 6ee njenni Laamdo saabe balaawu malumaluuje oo, sabi oon balaawu sattii bonde sanne.

17

Haala jukkungo Baabila

¹ Caggal dum, gooto e malaa'ika'en njeddon jogiibe le'e jeddi 6ee wari, wii kam:

—War faa mi holle jukkungo bamfaaru rewru anndaandu sanne, joodiindu dow ndiyameeji keewdi nduu. ² Kayru kaanankoo6e aduna 6ee pijata, yim6e aduna 6ee cigirii e bamfaaraaku mayru.

³ Keew-mi Ruuhu, malaa'ika oo nabi kam faa ley ladde jeereende. Non njii-mi debbo ana waddii taktakol bodewol keewngol inde bonkorde Laamdo, jogiingol ko'e jeddi e luwe sappo. ⁴ Debbo oo ana 6oornii kaddule lobbe boddeje, ana sodii kanje, kaaye dime e naaye luulu. Omo jogii e junngo makko horde loonde kanje heewnde ko harmi heewnde tuundi bamfaaraaku makko. ⁵ Ndee doo innde nde maanaa mum suudii ana winndaa e tiinde makko:

«Baabila ngalluure mawnde, inna bamfaaraaku,
kanum e ko harmi ley aduna oo fuu».

⁶ Njii-mi oon debbo sigirii saabe heewngol ko yari yiyam seniibe 6ee e yiyam waraabe saabe njoppaali haala Iisaa.

Ko njii-moo-mi koo, kaaynaa-mi sanne. ⁷ Kaa malaa'ika oo wii kam:

—Ko saabii so dum ana haayni maa? Mi firritante maanaa cuudii doo, maanaa debbo oo e taktakol ngol o waddii jogiingol ko'e jeddi e luwe sappo ngol. ⁸ Taktakol ngol njii-daa ngol, engol woodunoo, kaa ngol heddaaki jooni. Engol haani yaltude e bunndu ndu luggeefi mum walaa do haadi nduu, ngol halkoyoo. Yimbe aduna be inde mum'en mbinndaaka e dewtere nguurndam ndee gila e fuddoode aduna bee, so njii ngol, kaayde nanngan dum'en, sabi engol woodunoo ngol heddaaki, ngol banngoyan kasen duu.

⁹ Dum doo ana holla waajibi neddo tawree hakkilantaaku e faamu: ko'e jeddi dee yo kaaye jeddi de debbo oo joodii e mum dee. Ede cappoo kasen kaanankoo be njeddon: ¹⁰ njoyon yabbiike, njeega bo oo ana woodi jooni, njedda bo oo waraali tafon, kaa so o warii, wakkatiwel seeda o laamotoo. ¹¹ Taktakol goodunoongol ngol yo gooto e njeddon bee, ngol wartan hono kaananke jetta bo nii, kaa cakite maggol yo halkaare.

¹² Luwe sappo de njii-daa dee yo kaanankoo be sappo be kebaali laamu tafon, kaa be keboyan baawde laamaade no kaanankoo be nii hakke wakkatiwel gootel, kambe e taktakol ngol. ¹³ Be fuu be anniya gooto, e be ndokka taktakol ngol doole maabe e laamu maabe. ¹⁴ Be kaan e Njawdiri ndii, kaa ndi jaaloto be sabi kayri woni Joomiraado joomiraabe e Kaananke kaanankoo be, kasen duu wondii be mayri bee yo noddaabe, subaabe, goondin be.

¹⁵ Malaa'ika oo wii kam kasen:

—Ndiyameeji di njii-daa bamfaaru nduu ana joodii dow mum'en dii, kanji ngoni jaaleji e jamaa e leji e demde. ¹⁶ Luwe sappo de njii-daa dee, kaam e taktakol ngol, mbajan bamfaaru rewru nduu, gola dum faa laaba heddoroo terde bole, naama tew mum, nduppa ko heddi koo e yiite. ¹⁷ Sabi Laamdo loowii e berde maabe wadude anniya mum, be laato daande wootere, be ndokka taktakol ngol laamu maabe, faa nde konngi Laamdo dii fuu tabiti.

¹⁸ Bamfaaru rewru ndu njii-daa nduu, kaam woni ngalluure mawnde hubindiinde kaanankoo be aduna.

18

No Baabila halkirtee

¹ Caggal dum, njii-mi malaa'ika goddo keewdo baawde ana iwa dow kammu ana jippoo, fooyre makko yaayni e aduna oo. ² O eewnii faa toowi, o wii:

«Nde halkiima!

Baabila ngalluure mawnde ndee halkiima!

Nde laatike hodorde seydaani'en bonbe,

suudorde ruuhu tuunnudo fuu
e foondu tuunnundu wajaandu fuu!

³ Sabi leyde dee fuu cigirii caamii

saabe bamfaaraaku mayre oo,

Kaanankoo be aduna bee pijii e mayre,

jaagotoobe e aduna bee fuu kebii jawdi

saabe neemaaji mayre yabbiitiidi dii.»

⁴ Non daande wonnde iwri kam dow kammu, ana wiya:

—Njaltee e mayre, onon yimbe am! Pati on ndeentu e mayre luutti, pati balaawuuji mayre hewta on. ⁵ Sabi luutti mayre njowondirii faa njottii kammu, Laamdo rewte golleeji mayre bondi dii. ⁶ Ngadiranee nde no nde wadirani on nii. Njoto-don ko nde wadi on koo cowe didi. Horde loonde nde nde siiwani on e mum ndee, ciwane nde hen cili didi! ⁷ Jukkee nde, ngadee sugulla mayre hakke no nde teddiniri hoore mayre so nde wuuri e neema nii, sabi ende wiya e bernde mayre: «Mi kaananke debbo, mi wanaa debbo mo gorum maayi, abada mi wonataa e cuddu.» ⁸ Saabe dum, e jalooma gooto balaawuuji mayre caamata e mayre: maayde e sugulla e yolbere, kasen duu nde duppete e yiite, sabi Joomiraado Laamdo carowo nde oo yo Jom Sembe.

Haala woyeede Baabila

⁹Nde kaanankooɓe aduna reentube e mayre jeenu so neemodii e mayre ɓee njii cuurki cumu mayre, ɓe mboyan, ɓe nonoto.

¹⁰Be toowtan nde ɓe ndaroo, saabe hulde jukkungo mayre pati hewtoo ɓe, eɓe mbiya:
—Yoo yoy! Yoo yoy! Baabila, ndee ngalluure mawnde, ndee ngalluure jogiinde semmbe, e ley wakkati gooto tan, nde jukkaa!

¹¹Jaagotooɓe e aduna ɓee mboyan cunjlanan nde, sabi fay gooto heddataako e soodude jaaguuji maɓɓe dii. ¹²Jaaguuji maɓɓe yo kanɓe e cardi e kaaye dime e jaaye e bagiiji lobbi e bagiiji ciidi e bagiiji hariiri tiidudi e bagiiji bodeeji e ledde uurooje yogaaje e kaaki moyyiniraadi jiiye jiiibi e kaaki moyyiniraadi ledde tiidude coggu e jamde kire e jamde ɓaleeje e haayre wiyeteende marba. ¹³Jaaguuji maɓɓe kasen yo funngooji belnirdi e uurnirdi e gowe e nebam uuroojam e uurdi miira e uurdi suurrinteendi e peguujam e nebam ɓiɓɓe jaytuun e conndi alkama e na'i e baali e pucci e wotorooji e maccuɓe e ruggaabe.

¹⁴Jaagotooɓe ɓee mbii ngalluure ndee:

—Ko njiduno-ɗaa heɓude fuu woddike ma: neema maa e dawla maa fuu halkike, a hewtataa dum abada kasen.

¹⁵Jaagotooɓe heɓuɓe jawdi e mayre ɓee toowtan nde ndaroo to woddi, saabe hulde jukkungo mayre ngoo pati hewto ɓe, ɓe mboyan, ɓe nonoto, ¹⁶ɓe mbiyan:

—Yoo yoy! Yoo yoy! Ngalluure mawnde parortoonde bagiiji lobbi e bagiiji ciidi e bagiiji bodeeji, sodortonoonde kanɓe e kaaye dime e jaaye! ¹⁷E ley wakkati gooto tan, dee jawle fuu kalkaa!

Dawranooɓe laanaaji ndiyam mawdi dii ɓee e dawooɓe ɓee e summbooɓe ɓee, kanum e heɓooɓe nguure mum'en e lummbingol geeci ɓee, ɓe fuu ɓe toowtan ɓe ndaroo. ¹⁸So ɓe njii cuurki cumu mayre, ɓe ngullan, ɓe mbiya:

—Ngalluure honde nanndunoo e nden ngalluure mawnde?

¹⁹Be njooran leydi dow ko'e maɓɓe no ɓe poti mettede, ɓe mboyan ɓe nonoo, ɓe ngulla ɓe mbiya:

—Yoo yoy! Yoo yoy! Ndee ngalluure mawnde, nde neema mum hokki jogiibe laanaaji e ley geeci fuu jawdi, e ley wakkati gooto tan, nde halkike! ²⁰Kammu, welta e halkeede mayre! Seniiɓe e nelaarɓe e annabaarɓe, onon duu mbeltee hen! Sabi Laamɗo sarii nde ko nde wadi on koo!

²¹E oon wakkati, malaa'ika jom semmbe ɓami kaayal nanndungal no niisirde mawnde nii, wedii dum semmbe ley geeci, wii:

—Nii Baabila ngalluure mawnde ndee wedortee, nde yiyataake abada kasen!

²²Hankasen, fay gooto nanataa e mayre kolli hodooɓe gaaci e yimooɓe e puufooɓe cereeli e buutute, golloowo neɓudo fay gooto yiyataake kasen e ley mayre. Dillere unude nanataake kasen e ley mayre, ²³fooyre lampa yaaynataa ley mayre kasen, jommbaajo gorko e jommbaajo debbo welɓe daade maatataake e mayre kasen. Non worrata sabi jaagotooɓe mayre ɓurnoo aduna oo fuu doole. Kasen duu nde hoontirii lepi dii fuu mbojobaaku mayre. ²⁴Yiiyam annabaarɓe e seniiɓe e waranooɓe ley aduna oo ɓee fuu tawaama e mayre.

19*Jime jettooje Laamɗo ley alijenne*

¹Caggal dum, nan-mi daade toowde hono jamaa keewdo iwri kam dow kammu, ana wiya:

«Halleluya!*

Kisindam e teddungal e baawde

* **19:1** Halleluya yo haala ibaraninkooɓe, dum woniNjetten JOOMIRAADO.

ngoodanii Laamdo meeden,
² sabi sariyaaji makko yo goongaraaji
 yo poocitiidi!
 O sarii bamfaaru rewru anndaandu sanne
 bonnirannoondū aduna oo fuu bamfaaraaku mum oo,
 kasen duu o yobtii yiyam maccuḅe makko njuppaadam e mayru dam.»

³ Be mbii dīdōbere:
 «Halleluya!

Cuurki cumu ngalluure mawnde ndee kii
 ana ḅabba faa abada!»

⁴ Mawḅe noogayon e nayon ḅee e kudde nay guurde dee, kippii e leydi kujidani Laamdo
 joodiido e bimmbeere laamu oo, ana mbiya:

—Aamiina! Halleluya!

⁵ Daande iwri to bimmbeere too, ana wiya:

—Njettee Laamdo meeden, onon maccuḅe makko fuu, onon hulḅe mo fuu, tedduḅe e
 lo'uḅe!

Haala kuurtungu Njawdiri ndii

⁶ Non nan-mi ko wa'i no daande jamaa keewdo nii, ko wa'i no dillere ndiyam keewdam
 nii, ko wa'i no gidaali mawdi nii, ana wiya:

«Halleluya! Sabi Laamdo Joomiraado meeden
 Jom Baawde oo tabintinii laamu mum.

⁷ Mbelto-den, ceyo-den, teddinen mo,
 sabi kuurtungu Njawdiri ndii yottiima,
 kasen duu jommbaajo mayri lanndinike.

⁸ O hokkaama kaddule o ḅoornoo,
 bagi daatudo, jalboowo, laabudo.»

Deen kaddule ngoni golleeji seniibe moyyudi dii.

⁹ Malaa'ika oo wii kam:

—Winndu: noddaabe e niiri yanngē Njawdiri ndii ḅee, mbelii hoore!

O wii kam kasen:

—Dii konngi yo goongaraaji, to Laamdo di iwi.

¹⁰ Kippii-mi e leydi yeeso makko faa mi sujidana mo, kaa o wii kam:

—Patti! Miin, mi maccuḅo hono maa hono sakiraaḅe maa tiidube e seettanaade Iisaa
 ḅee. Sujidan Laamdo!

Sabi ko woni annabaaku dee, yo seettanaade Iisaa.

Haala garol Almasiihu faa jukka taktakol

¹¹ Caggal dum, njii-mi kammu ana udditii, non puccu daneejo ḅanngi. Baddiido mo oo
 ana wiyee Koolniido ana wiyee Goongirante, goonga o sarirta, goonga o honirta. ¹² Gite
 makko ana mba'i no metangal yiite nii, tenngaade laamu keewde ana e hoore makko,
 innde ana winndii e makko nde fay gooto anndaa so wanaa kanko. ¹³ Omo ḅoornii
 saaya cuuwaaka e yiyam, innde makko yo: «Konngol Laamdo.» ¹⁴ Konuuji kammu dii
 njokki e makko ana ḅoornii kaddule bagi daatude, daneeye, laabude, ana mbaddii pucci
 daneeye. ¹⁵ Kaafaawi mbelki ki mo soppirta lepi ana yalta e hunduko makko. Mo durdan
 di loocol naawngol, o dippan e ḅoosirde peguuje yaltinoore tikkere Laamdo Jom Baawde
 mawnde. ¹⁶ Ndee doo innde ana winndaa e saaya makko, ana winndaa e busal makko:

«Kaananke kaanankooḅe e Joomiraado joomiraaḅe.»

¹⁷ Non njii-mi malaa'ika ana darii e dow yitere naange. O eewnii faa toowi, o wii pooli
 diwooji dow mbeeyu dii fuu:

—Ngaree nootee jiiri yannge mawdo mo Laamdo wadi oo, ¹⁸ faa nducciton tew kaanankooɓe e tew hooreeɓe sordaasi'en e tew jom'en semmbe e tew pucci e waddiibe mum'en e tew yimɓe fuu – rimɓe e riimayɓe, tedduɓe e lo'uɓe!

¹⁹ Non njii-mi taktakol manngol ngol e kaanankooɓe aduna ɓee e konuuji mum'en ana kawriti faa kaba e baddiido puccu daneejo oo e konu mum. ²⁰ Taktakol ngol honaa, kanngol e annabaajo peneejo gannoodo kaayde yeeso maggol oo. E deen kaayde o hoomtirnoo heɓunooɓe maande taktakol ngol ɓee, sujidanannooɓe tooru nanndundu e maggol ɓee. Be didon fuu, ɓe mbedaa eɓe nguuri e weendu yiite e sitti huɓɓooru nduu. ²¹ Heddiibe ɓee kalkiraa kaafaawi njaltannooki e hunduko baddiido puccu daneejo oo kii, pooli dii fuu ngari nducciti tewuuli maɓɓe faa kaari.

20

Haala laamu gaɗoowo duubi ujunere

¹ Caggal dum, njii-mi malaa'ika ana iwa dow kammu ana jippoo, ana jogii e junngo mum cokitirgal ɓunndu yiite ndu luggeefi mum walaa do haadi nduu, kaɗum e calalol manngol. ² O nanngi kuungal ngal, dum woni mboddi aranndeeri mbiyeteendi Ibiliisa naa Seydaani ndii, o haɓɓi dum duubi ujunere. ³ O wedii dum e ley ɓunndu ndu luggeefi mum walaa do haadi nduu, o uddi ndu dow mum, o meeli ndu, pati ngal yonna jaaleji faa nde duubi ujunere dii kiɓɓi. Caggal dum, ngal humtete wakkati seeda.

⁴ Non njii-mi bimmbeeje laamu. Joodiibe e majje ɓee ndokkaama baawde sarde. Njii-mi kasen yonkiiji ɓe ko'e mum'en tayiranoo saabe ko ɓe ceettanii Iisaa koo e saabe ko ɓe mbaajii konngol Laamdo koo. Been ngoni ɓe kujidanaali taktakol ngol e tooru nanndundu e mum nduu, ɓe kebaali maande ndee e tiide naa e juude maɓɓe. Been nguurtii, laamodii e Almasiihu duubi ujunere. ⁵ Dum woni immital aranal ngal. Maayɓe heddiibe ɓee nguurtaali faa nde duubi ujunere dii kiɓɓi. ⁶ Malu e senaare ngoodanii jeyaaɓe e immital aranal ɓee! Maayde didoɓere ndee walaa ko waawi e maɓɓe, ɓe laatanto Laamdo e Almasiihu yottinooɓe sadaka, ɓe laamodoo e Almasiihu duubi ujunere.

Haala jaaleede Ibiliisa

⁷ So duubi ujunere dii kiɓɓii, Ibiliisa humtete yalta kasu mum, ⁸ faa yonna jaaleji gondi e paale aduna nay dee, dum woni garol Yaajuuju e Maajuuju,* kaɗum e hawrintinde ɓe faa ɓe mba'a no njaareendi geeci kammari wolde. ⁹ Been yimɓe cankitii e aduna oo fuu, ɓe pili ngalluure horsunde ndee, do seniibe ɓee ngoni doo. Oon wakkati fuu, yiite iwi dow kammu, halki ɓe. ¹⁰ Ibiliisa yonɗannoodo ɓe oo wedaa e weendu yiite e sitti nduu, do taktakol ngol e annabaajo peneejo oo ngoni doo. Don ɓe njukketee jemma e jalooma faa abada.

Haala ɗannde darngal

¹¹ Caggal dum, njii-mi bimmbeere laamu mawnde raneere won joodiido e dow mayre. Kammu e leydi fuu ndogi iwi yeeso joodiido oo, di njiitaaka kasen. ¹² Njii-mi maayɓe ɓee, tedduɓe e lo'uɓe, ana ndarii yeeso bimmbeere laamu ndee. Dewte udditaa, e ley majje dewtere nguurndam ndee duu udditaa. Maayɓe ɓee cariraa gollleeji mum'en binndaadi e dewte dee dii, gooto fuu hakke golle mum. ¹³ Geeci oo tottii maayɓe mum, maayde e laakaraa tottii maayɓe mum'en, gooto e maɓɓe fuu sariraa hakke golle mum. ¹⁴ Maayde e ko sabinbinta dum fuu mbedaa e weendu yiite nduu. Nduun weendu woni maayde didoɓere ndee. ¹⁵ Neddo fuu mo innde mum tawaaka ana winndii e dewtere nguurndam ndee, wedaama e weendu yiite nduu.

* **20:8** Yaajuuju e Maajuujuna mbiyee Gogu e Magogu e ibaraninkooɓe.

21

No huunde fuu heydintinirtee

¹ Caggal dum, njii-mi kammu keso e leydi keyri, sabi kammu arano oo e leydi aranndeeri ndii fuu iwii, geeci duu walaa. ² Njii-mi Ngalluure Seniinde ndee – dum woni Urusaliima keso oo – ana iwa dow kammu to Laamdo ana jippoo, ana parorii no jommbaajo parortoo faa lanndinoo hawra e gorum nii. ³ Nan-mi daande toownde iwrunde to bimmbeere laamu too, ana wiya:

—Anni hodorde Laamdo e yimbe: o hodidan e ma66e, 6e laatoolepol makko. Laamdo e hoore mum wondan e ma66e, laatoole Laamdo ma66e. ⁴ O soccan gondi gite ma66e fuu. Maayde e sugulla e gullaali e naawalla keddataako, sabi kulle 6ooyde dee fuu njawtii.

⁵ Joodiido e bimmbeere ndee oo wii:

—Mi heydintinan huunde fuu!

O wii kam:

—Winndu dii konngi fuu, di celludi di goongaraaji.

⁶ O wii kam kasen,

—Huunde fuu biltike! Miin woni arano miin woni cakito, miin woni fuddoode miin woni timmoode. Neddo fuu domdudo, mi hokkan dum e sewnde ndiyam nguurndam ndee meere meere. ⁷ Neddo fuu jaaliido heban dum fuu, mi laatoto Laamdo mum, laatoole biyam. ⁸ Kaa rofee6e e 6e ngalaa goondinal e sobu6e golleeji e waroo6e yimbe e fijoo6e e bonjobii'en e rewo6e tooruuji e feno6e 6ee fuu, weendu yiite e sitti hu66ooru nduu woni ngedu mum'en. Dum woni maayde didobere ndee.

Haala Urusaliima keso

⁹ Caggal dum, gooto e malaa'ika'en njeddon jogiino6e le'e jeddi keewde balaawuuji jeddi cakitiidi dii wari, haaldi e am, wii:

—War faa mi holle jommbaajo debbo, jom suudu Njawdiri ndii.

¹⁰ Non keew-mi Ruuhu, malaa'ika oo nabi kam faa dow haayre mawnde toownde. O holli kam Urusaliima ngalluure seniinde ndee ana iwa dow kammu to Laamdo ana jippoo, ¹¹ annoora Laamdo ana e mayre faa ende jalbira no haayre rimre nii, no haayre yaspe laabunde no timtorgal nii. ¹² Tatawol tekkungol toowngol ana filtii nde, engol jogii dame sappo e didi, damal fuu ana jogii malaa'ika. Cuudi baaba 6i66e Israa'ila sappo e didi dii, inde mum'en ana mbinndaa e dame dee: ¹³ dame tati funnaange e dame tati hiirnaange e dame tati saahal e dame tati 6aleeri. ¹⁴ Tatawol ngalluure ndee ngol ana fawii e dow kaaye sappo e didi, wootere e majje fuu innde iwnde e sappo e didon nelaabe Njawdiri ndii 6ee ana e mum.

¹⁵ Malaa'ika kaaldannoodo e am oo ana jogii loocol kanje eenndirgol faa eennda ngalluure ndee e dame mayre e tatawol mayre ngol. ¹⁶ Tatteeji mayre nay dii fuu potu, njuunndi mayre e njaannji mayre potu. O eenndiri nde loocol ngol o joginoo ngol, nde laatii ge6e ujunaaji sappo e didi (12 000),* njuunndi ndii e njaannji ndii e tooweendi mayri fuu fotu. ¹⁷ O huulii tatawol ngol, ngol hawri e kuule teemedere e capande nay e nay (144), huulagol ngol yimbe kuulortoo ngol malaa'ika oo huulortoo. ¹⁸ Tatawol ngol yaspe mahiraa, ngalluure ndee kanje dimo baado no timtorgal laabungal nii mahiraa. ¹⁹ Foomre tatawol ngalluure ndee ana pariraa sii kaaye dime fuu: aranndeere ndee yaspa, didobere ndee safiir, tato6ere ndee agate, nayo6ere ndee emerooda, ²⁰ joyo6ere ndee sardoniksi, jeego6ere ndee sarduwaan, jeddo6ere ndee kirisolita, jetto6ere ndee berili, jeena6ere ndee topaas, sappo6ere ndee kirisoparaas, sappo e go'obere ndee yasente, sappo e didobere ndee ametiste. ²¹ Dame sappo e didi dee yo naaye luulu daneeje sappo e didi, damal fuu naayre luulu wootere moyyiniraa. Daalaare ngalluure ndee yo kanje dimo jalbiroowo no timtorgal nii.

* **21:16** Dum hawrata kilooji 2 200

²² Mi yiyaali suudu dewal e ley ngalluure ndee, sabi Joomiraado Laamdo Jom Baawde oo e Njawdiri ndii ngoni suudu dewal mayre. ²³ Ngalluure ndee haajaaka naange naa lewru yaaynana dum, sabi darja Laamdo yaaynata nde, Njawdiri ndii woni lampa mayre. ²⁴ Jaaleji dii fuu e ley fooyre mayre njahata, kaanankooɓe aduna ɓee ngaddan e ley mayre jawle mum'en. ²⁵ Jemma walaa e mayre, kasen duu dame mayre uddataako jalooma! ²⁶ Be ngaddan jawle e teddeengal jaaleji maɓɓe e ley mayre. ²⁷ Huunde sobunde naatataa e mayre, wanaa haala gollooɓe ko wajaa, kajum e fenooɓe. Naatoobe e mayre dee, ɓe inde mum'en mbinndaa e dewtere nguurndam ɓee, dum woni dewtere Njawdiri ndii.

22

¹ Caggal dum, malaa'ika oo holli kam maayo ngo ndiyam mum hokkata nguurndam, njalbiroojam no timtorgal nii, edam iwra to bimmbeere laamu Laamdo e Njawdiri ndii too. ² Edam ila e hakkunde daalaare ngalluure ndee. Fonngooji maayo ngoo didi fuu, lekki kokkoowi nguurndam ana e mum, ndimoowi cili sappo e didi – lewru fuu cilol. Haakolooji makki yo safaare sellinoore jaaleji. ³ Ko Laamdo hudi fuu, tawataake ley ngalluure ndee hankasen. Bimmbeere laamu Laamdo e Njawdiri ndii darotoo e ley mayre, maccuɓe makko ndewan mo, ⁴ njiya yeeso makko, innde makko winndee e tiide mum'en. ⁵ Jemma walaa hankasen, ɓe kaajataake fooyre lampa naa fooyre naange sabi Joomiraado Laamdo laatoto fooyre maɓɓe. Be laamoto faa abada abadin.

Haala gartol Iisaa

⁶ Malaa'ika oo wii kam:

—Dii konngi ana celli, ana ngoondi. Joomiraado Laamdo, loowudo konngol mum ley annabaabe oo, neli malaa'ika mum faa holla maccuɓe mum ko warata ɓooyataa.

⁷ Iisaa wii:

—Kettinee, mido wara ɓooyataa!

Neddo fuu kaybudo ko woni e dewtere annabaaku ndee doo, weli hoore.

⁸ Miin, Yuhanna, mi nanii mi yii kulle dee fuu. Caggal ko nan-mi e so njii-mi koo, kippii-mi e leydi yeeso malaa'ika kollannoodo kam oo faa mi sujidana mo. ⁹ Kaa o wii kam:

—Patti! Miin, mi maccudo hono maa hono sakiraaɓe maa annabaabe ɓee, kajum e hayboobe konngi gondi e ndee doo dewtere ɓee. Sujidan Laamdo!

¹⁰ O wii kam kasen:

—Pati suudu haalaaji annabaaku gondi e ndee doo dewtere dii, sabi wakkati mo dum fuu dum laatotoo ɓadiima. ¹¹ Gadoowo ko boni yo heddo e bonannda mum, cobudo golleeji yo heddo e golleeji mum cobudi dii, moyyo yo heddo e moyyuki mum, ceniido yo heddo e senaare mum!

¹² Iisaa wii:

—Kettinee, mido wara ɓooyataa, mido waddora mbarjaari faa mi barjoo gooto fuu hakke golle mum. ¹³ Miin woni arano miin woni cakito, miin woni fuddoode miin woni timmoode.

¹⁴ Loonnoobe saayaaji mum'en yalla ana mbaawa jaamde e ɓiɓɓe lekki nguurndam kii e naatirde e ngalluure ndee damal, mbelii hoore! ¹⁵ Kaa wonɓe caggal mayre ɓee, ɓe dawaadi, ɓe bonobii'en, ɓe fijooɓe, ɓe warooɓe yimɓe, ɓe rewoobe tooruuji, ɓe fenooɓe e ley haalaaji e golleeji fuu.

¹⁶ Miin Iisaa, mi nelii malaa'ika am faa seetoo dee kulle e ley deente goondinɓe dee. Miin woni iwdi Daawuuda, mi taaniiko, miin woni hoodere fajiri jalboore ndee!

¹⁷ Ruuhu oo e jommbaajo debbo oo ndarii ana mbiya:

—War gaa!

Neddo fuu nando yo wii: «War gaa!»

Neddo fuu domdudo yo war, muuydo fuu yo yar e ndiyam ndokkoojam nguurndam dam meere meere.

¹⁸ Miin Yuhanna, mido jeertina neddo fuu nando konngi annabaaku gondi e ndee doo dewtere dii: neddo fuu beydudo e majji huunde, Laamdo beydan e jukkungo joomum balaawuuji cifaadi e mayre dii. ¹⁹ Neddo fuu tayudo yoga e konngi ndee doo dewtere annabaaku, Laamdo tayan goodi mum e lekki nguurndam cifaaki e mayre kii, kajum e ngalluure seniinde sifaande e mayre ndee.

²⁰ Ceettantoodo deen kulle oo wii:

—Tayoral, mido wara booyataa!

Aamiina! War Joomiraado men Iisaa!

²¹ Yo hinnee Joomiraado men Iisaa wonu e mon on fuu!